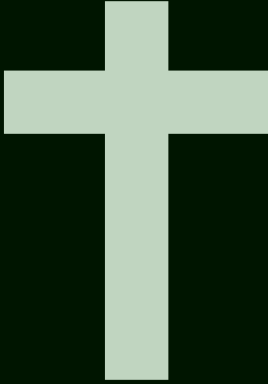

Kisin Kiraan
Kitabuna

The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.

Kisin Kiraan Kitabuna

The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.

La Sainte Bible en langue Yalunka avec le titre: «Kisin Kiraan Kitabuna» Publié par Traducteurs Pionniers de la Bible en collaboration avec la mission MCA à la Préfecture de Faranah, République de Guinée 2012

Copyright du text: © 2012—Traducteurs Pionniers de la Bible. Cette création est mise à disposition selon le Contrat Paternité-Pas d'Utilisation Commerciale-Pas de Modification 3.0 Unported disponible en ligne

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> ou par courrier postal à Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.

copyright © 2012 Pioneer Bible Translators

Language: Yalunka

Translation by: Pioneer Bible Translators

..
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

47153269-13a8-5fdd-8537-530b29da9f78

Contents

Matiyu Sora	1
Maraka Sora	66
Luka Sora	107
Yoni Sora	175
Kewanle Sora	224
Romi Kaane Sora	285
Kərənti Singen Sora	312
Kərənti Firinden Sora	339
Galati Kaane Sora	356
Efesi Kaane Sora	366
Filipi Kaane Sora	376
Kələsi Kaane Sora	383
Tesaloniki Sin- gen Sora	390
Tesaloniki Firinden Sora	396
Timote Singen Sora	400
Timote Firinden Sora	408
Tito Sora	414
Filemən Sora	418
Heburune Sora	420
Yaki Sora	440
Piyəri Singen Sora	447
Piyəri Firinden Sora	455
Yoni Singen Sora	460
Yoni Firinden Sora	467
Yoni Saxanden Sora	469
Yudi Sora	470
Lankenemayaan Sora	472

Matiyu

Matiyu Yesu a Fe

Xibaru Fajin Naxan

Sεbε

Matiyu Kitabun yireni ito sεbεxi nεn jεε tonge saxan e nun suulun jαxαn Yesu te xanbini kore xαnna ma. Mudu maxinla nan yi Matiyu ra Romi kaane xa Yesu a xilima waxatin naxan yi. Matiyu findi Yesu a xarandiina nde nan na. Yesu a taruxun ligaxi nεn Matiyu yεε xαri, a yi a sεbε waxati gbεte yi.

Matiyu nun Maraka nun Luka Yesu a taruxun yεbama fayida kii kedenna nin. Koni Matiyu a gbeen sεbεxi Yahudiyane nan xa. Na nan a liga, a yirena ndee sεbε Yahudiyane naxanye famuma dangu siya gbεtene ra. A mαn nabiya fala fonne fe falama dangu bonne ra alogo a xa a yita Yahudiyane ra fa fala Yesu bata nabine birin ma falane rakamali.

Kitabun yireni ito Yesu bari kiin nan singe yεbama, Mariyamaa diina. Yesu xaran wuyaxi ti nεn a dunuαa yi gidini a yamaan xa. A mαn kabanako wuyaxi liga nεn. Matiyu na nan yεbama Ningila Yesu kui. Dαnxεn na, a Yesu a sayaan nan yεbama e nun a rakeli fena sayani.

Yesu benbane fe

*Taruxune Singen 2.3-15
nun Luka 3.23-38*

¹ Yesu Alaa Muxu Sugandixin benbane xinle nan itoe ra. Dawuda bαnsαnna nde nan yi Yesu ra. Iburahima bαnsαnna nde nan yi Dawuda ra.

² Iburahima nan Isiyaga sαtα. Isiyaga yi Yaxuba sαtα. Yaxuba yi Yuda nun a xunyεne nun a tadane sαtα.

³ Yuda yi Peresi nun Sera sαtα. E nga nan yi Tamari ra. Peresi yi Xesirαn sαtα. Xesirαn yi Rami sαtα.

⁴ Rami yi Aminadabo sαtα. Aminadabo yi Naxason sαtα. Naxason yi Salimon sαtα.

⁵ Salimon nun Raxabi yi Boosu sαtα. Boosu nun Ruti yi Obedi sαtα. Obedi yi Yese sαtα.

⁶ Yese yi Manga Dawuda sαtα.

Dawuda yi Sulemani sαtα. A nga yi findixi Yurayaa jaxanla nan na.

⁷ Sulemani yi Robowan sαtα. Robowan yi Abiya sαtα. Abiya yi Asa sαtα.

⁸ Asa yi Yosafati sαtα. Yosafati yi Yehorami sαtα. Yehorami yi Yusiya sαtα.

⁹ Yusiya yi Yotami sαtα. Yotami yi Axasi sαtα. Axasi yi Xesekiya sαtα.

¹⁰ Xesekiya yi Manase sαtα. Manase yi Amαn sαtα. Amαn yi Yosiya sαtα.

¹¹ Yosiya yi Yεkonaya nun a xunyεne nun a tadane sαtα, e Isirayila muxune suxu waxatin naxan yi, e siga e ra Babilαn taani konyiyani.

¹² E siga xanbini Babilαn taani, Yεkonaya yi Selatili sαtα. Selatili yi Sorobabeli sαtα.

13 Sorobabeli yi Abiyudi sɔtɔ. Abiyudi yi Eliyakimi sɔtɔ. Eliyakimi yi Asori sɔtɔ.

14 Asori yi Sadɔki sɔtɔ. Sadɔki yi Ahimi sɔtɔ. Ahimi yi Eliyudi sɔtɔ.

15 Eliyudi yi Eleyasari sɔtɔ. Eleyasari yi Matani sɔtɔ. Matani yi Yaxuba sɔtɔ.

16 Yaxuba yi Yusufu sɔtɔ, Mariyamaa xɛmɛna, naxan Yesu bari, naxan xili “Alaa Muxu Sugandixina.”

17 Awa, fɔlɔ Iburahima ma, han sa dɔxɔ Dawuda ra, na findi mayixɛtɛ fu nun naanin nan na. Fɔlɔ Dawuda ma, han e siga Isirayila yamaan na Babilɔn taani waxatin naxan yi, na fan mayixɛtɛ fu nun naanin. Fɔlɔ e sigan ma Babilɔn taani, sa dɔxɔ Alaa Muxu Sugandixin bari waxatin na, na fan findixi mayixɛtɛ fu nun naanin nan na.

Marigi Yesu sɔtɔ fena

Luka 2.1-7

18 Awa, Yesu Alaa Muxu Sugandixin sɔtɔxi kii naxan yi, na nan ito ra. A nga, Mariyama yi masuxi Yusufu xɔn ma nun, koni benun a xa dɔxɔ a xɔn ma waxatin naxan yi, a yi a to a bata fudikan fata Alaa Nii Sarijanxin na.

19 Tinxin muxun nan yi a xɛmɛn Yusufu ra. A mi yi waxi a xa Mariyama rayagi yamaan yetagi. Nanara, a yi a miri a xa a futun kala lux-
unni.

20 A yi a mirima na feen ma waxatin naxan yi, Marigina malekan yi mini a xa xiyeni,

a naxa, “Yusufu, Dawuda bɔnsɔnna, i nama gaxu i ya jaxanla Mariyama tongɛ, amasɔtɔ a diin naxan barima, na fataxi Alaa Nii Sarijanxin nan na.

21 A dii xɛmɛn barima nɛn, i yi a xili sa Yesu* amasɔtɔ a tan nan a yamaan nakisima e yulubine ma.”

22 Ito birin ligaxi nɛn al-
ogo Marigin naxan falaxi a nabiin xɔn ma, a na xa ka-
mali.

23 A naxa,
“Sungutun nasɔlɔnxin
fudikanma nɛn,
a dii xɛmɛn bari.
E yi a xili sa Emanuweli,
na bunna nɛɛn fa fala, ‘Ala en
tagi.’”†

24 Nanara, Yusufu xulun waxatin naxan yi, Marigina malekan naxan yamari a ma, a na liga, a yi Mariyama tongo a jaxanla ra.

25 Koni e mi kafu han a yi dii xɛmɛn bari. Yusufu yi a xili sa “Yesu.”

2

Xɔntɔn tiin naxanye sa keli sogeteden binni

1 Yesu to sɔtɔ Betɛlɛmi taani Yudaya yamanani Manga Herode waxatini, fekolonne yi fa sa keli sogeteden binni, fa Yerusalen taani.

2 E muxune maxɔdin, e naxa, “Diidin naxan barixi Yahudiyane mangan na, na minɛn yi? Nxu bata a taxamaseri saren to nxu yi sogeteden binni waxatin

* 1:21: **Yesu** xinla bunna nɛɛn, fa fala “Marakisi Tiina” Heburu xuini. † 1:23: Esayi 7.14 nun 8.8 nun 8.10 fan mato.

naxan yi. Nanara, nxu bata fa nxu xa fa a batu.”

³ Manga Herode na mε waxatin naxan yi, a kuisan, e nun Yerusalen kaane birin.

⁴ A yi yamaan saraxarali kuntigine nun sariya karamoxone xili, a yi e maxodin, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin yi lan a xa bari minen yi?”*

⁵ E yi a yabi, e naxa, “A barima Betelēmi taan nin Yuda yamanani. Nabini ito nan sebexi, a naxa,

⁶ ‘I tan, Betelēmi taan Yuda yamanani, taa xuri mi i tan na Yudaya taa gbeene ye.

Amasoto mangana nde kelimanen i tan yi naxan Isirayila muxune masuxuma, n ma yamana.’ †

⁷ Awa, Manga Herode yi fekolonne xili wundoni, a yi e maxodin na saren mini waxatin yeteen ma.

⁸ A yi jungun sa e ma siga Betelēmi taani, a naxa, “E sa diidina fe yee fen han! E na a to waxatin naxan yi, ε yi n nakolon alogo n fan xa sa a batu.”

⁹ E to mangana falan name, e yi siga. E saren naxan to sogeteden binni a foloni, e mon yi na to, a yi lu e yee ra han a sa ti diidin yiren xun ma.

¹⁰ E to na saren to, e yi sewa han!

¹¹ E to so banxini, e yi diidin nun a nga Mariyama to. E yi e xinbi sin a xa, e yi

a batu. Na xanbi ra, e yi e sanba seene ramini, e yi xemaan nun wusulanna nun mirihi latikonna fi a ma.

¹² Ala yi fekolonne rakolon xiyeni, a e nama fa xete Manga Herode fema. E yi xete kira gbete xon ma e konni.

Yesu soto muxune yi e gi

¹³ Fekolonne kelixin na yi, Marigina malekan yi mini Yusufu xa xiyeni, a yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i diidin nun a nga tongo, ε yi ε gi, ε siga Misiran yamanani. E sa lu na han n na falan ti ε xa waxatin naxan yi. Amasoto Herode diidin fenma a faxa xinla nan ma.”

¹⁴ Nayi, Yusufu yi keli, a diidin nun a nga tongo kaen na, e siga Misiran yamanani.

¹⁵ A lu na han Herode yi faxa. Marigin naxan fala nabiin xon ma, na yi kamali, a naxa,

“N na n ma dii xemen xilin a xa keli Misiran boxoni.” †

Diine faxa fena

¹⁶ Herode to a kolon a fekolonne bata a mayenden, a bojen yi te kati! A yi yamarin fi, a dii xemen naxanye Betelēmi taan nun a rabilinna birin yi, naxanye barin munma jee firin soto, a ne birin xa faxa. A na waxatin nagidi fekolonne gbee falan nan xon.

¹⁷ Nayi, Nabi Yeremi a falan yi kamali, a naxa,

* **2:4:** A na maxodinna tixi nen bayo muxune yi Alaa Muxu Sugandixin faan mamema bayo nabi fonne waliyiya falane bata yi a fe yita xabu jee keme wuyaxi.

† **2:6:** Mika 5.1 ‡ **2:15:** Hose 11.1

18 “Gbelegbele xuiin nun wuga xui gbeen tema Rama taani, Rakeli nan a diine wugama. A mi tin_{JE} a xa masabari amasotɔ e birin bata faxa.”§

E xεte fena keli Misiran yi

19 Herode faxa waxatin naxan yi, Marigina malekan yi mini Yusufu xa xiyeni Misiran yamanani,

20 a yi a fala, a naxa, “Keli, i diidin nun a nga tongo, i xεte Isirayila yamanani amasotɔ naxanye diidin fenma a faxa feen na, ne bata faxa.”

21 Nanara, Yusufu yi keli, a diidin nun a nga tongo, a xεte Isirayila yamanani.

22 Koni a mε waxatin naxan yi, a Herode a dii xεmεn Arikelayusi dɔxi a fafe nɔxɔni mangan na Yudaya yamanan xun na, Yusufu yi gaxu na yidɔxɔ feen na. Ala mɔn yi a rakolon xiyeni, a yi siga Galile yamanani.

23 A yi sa dɔxɔ taana nde yi naxan xili Nasarɛti. Nabine falane yi rakamali, fa fala, “A xili bama nɛn ‘Nasarɛti kaana.’ ”

3

*Yoni Marafu Tiina kawan-
dina*

*Maraka 1.1-8, Luka 3.1-18,
Yoni 1.19-28*

1 Yoni Marafu Tiin yi fa na waxatini a kawandin ba fɔlɔ tonbonni Yudaya yamanani.

2 A naxa, “E xun xanbi so ε hakεne yi, amasotɔ Ariyanna Mangayaan bata maso!”

3 Nabi Esayi yi a tan nan ma fe falama, a naxa, “Muxuna nde xuiin minima tonbonni,

naxan a falama,

‘E kirani tɔn Marigin yεε ra,

ε kirane matinxin a xa!’ ”*

4 Nɔgɔmε xabe dugin nan yi ragodoxi Yoni ma. A yi tagi xidixi kidin na. A yi baloma tuguminne nun kumin nan na.

5 Yamaan yi lu fε a fema keli Yerusalɛn nun Yudaya yamanan nun Yurudɛn baan nabilinna birin yi.

6 E yi e ti e yulubine ra, a yi e rafu Yurudɛn baani e tubi xinla ma Ala ma.

7 Yoni to Farisi muxunε† nun Saduse muxun‡ wuyaxi to fε a fema, a xa e rafu igeni, Yoni yi a fala e xa, a naxa, “E tan sari bɔnsɔnne! Nde ε rakolonxi, ε xa ε gi Alaa xɔlɔn bun ma?”

8 E kewanle xa a yita fa fala ε bata ε xun xanbi so ε hakεne yi.

9 E nama ε miri fa fala ε benban nan Iburahima ra. N xa a fala ε xa, Ala nɔε gεmɛni itoe findε nɛn Iburahima bɔnsɔnne ra!

§ 2:18: Yeremi 31.15 * 3:3: Esayi 40.3 † 3:7: **Farisi muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbe so Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyane bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. ‡ 3:7: **Saduse muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lan mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

10 Bunbin bata yitɔn wudi salenne sɛgɛ feen na. Wudin naxan mi bogi faji tima, na sɛgɛma nɛn, a woli tɛɛni.

11 N tan ε rafuma igeni ε tubi xinla nan ma Ala ma. Koni naxan sɛnbɛn gbo n tan xa, na fama n tan xanbi ra, n mi nɔɛ naxan ma sankidi fulunje yati. Na ε rafuma Alaa Nii Sariɔanxin nun tɛɛn nin.

12 A segedenna a yii, a maali fe, a yi a sa sagan kui, koni a se dakin sama nɛn tɛɛ tutareni!”

Yesu rafu fena igeni

Maraka 1.9-11, Luka 3.21-22, Yoni 1.32-34

13 Na waxatini Yesu yi keli Galile yamanani, a siga Yoni fema Yurudɛn baani, alogo Yoni xa a rafu igeni.

14 Koni Yoni yi tondi, a naxa, “N makona a ma, i tan nan xa n tan nafu, koni i bata fa n tan fema.”

15 Yesu yi a yabi, a naxa, “Tin ito xa liga singen, amasɔɔ a lan nɛn en xa fe tinxinxine birin nakamali.” Nanara, Yoni yi tin.

16 Yesu to rafu, a keli igeni nɛn tun, kore xɔnna dɛɛn yi rabi a xa, a yi Alaa Nii Sariɔanxin to gode ganba sawurani, a dɔxɔ a ma.

17 Fala xuiin yi keli kore, a yi a fala, a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛn nan ito ra naxan bata n kenɛn ki faji.”

* 4:2: Na waxatini, muxun na yi **sunna suxu**, a mi yi donseen donma hali kɔɛɛn na. Waxatina nde yi, e mɔn yi a jɛnige e nama igen fan min hali kɔɛɛn na. † 4:4: Sariyane 8.3 ‡ 4:5: Yerusalen nan xili **Taa Sariɔanxina** bayo a rasariɔanxi Ala xa. Na feen sɛbɛxi Yaburin 87.1-3 kui. § 4:6: Yaburi 91.11-12 * 4:7: Sariyane 6.16

4

Setana yi kata Yesu ratan-tandeni

Maraka 1.12-13, Luka 4.1-13

1 Na xanbi ra, Alaa Nii Sariɔanxin yi Yesu xali tonbonni alogo Yinna Manga Setana xa kata a ratantan feen na.

2 Yesu yi soge tonge naanin kɔɛ tonge naanin ti sunni, a mi donse don, sunna yi a suxu.*

3 Maratantan tiin yi fa Yesu fema, a naxa, “Xa Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na, a fala gɛmɛni itoe xa, e xa maxɛɛ burun na.”

4 Yesu yi a yabi, a naxa, “A sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, ‘Muxun mi balon donseen xan gbansan na fɔ Ala falan naxanye birin tima.’† ”

5 Yinna Manga Setana yi Yesu tongo, a siga a ra Taa Sariɔanxini,‡ a sa a ti Ala Batu Banxin xun tagi.

6 A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Xa Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na, tukan, amasɔɔ a sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, ‘Ala yamarin fima nɛn a malekane ma i ya fe yi. E yi i tongo, alogo i nama i sanna din gɛmɛ yo ra.’§ ”

7 Yesu yi a yabi, a naxa, “A mɔn sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, ‘I nama i Marigina Ala mato bunbani.’* ”

8 Na xanbi ra, Yinna Manga Setana mɔn yi a tongo, a siga a

ra geya gbeen fari, a dunuᵓa mangayane nun a binyene birin yita a ra.

9 Setana yi a fala a xa, a naxa, “Xa i xinbi sin n bun ma, i yi n batu, n ni itoe birin fima i ma nɛn.”

10 Yesu yi a yabi, a naxa, “Setana, keli be! Amasotɔ a seᵓexi Kitabun kui, a naxa, ‘I xa i Marigina Ala binya, i yi a keden peen batu.’† ”

11 Nayi, Yinna Manga Setana yi keli Yesu fɛma. Malekane yi fa a mali.

*Yesuyi a wanla fɔlɔ Galileyi
Maraka 1.14-15, Luka
4.14-15*

12 Yesu a mɛ waxatin naxan yi, a e bata Yoni sa kasoon na, a siga Galile yamanani.

13 A mi fa dɔxɔ Nasarɛti taani sɔnɔn, a sa dɔxɔ Kaperunan taani Galile daraan dɛ Sabulon nun Nafatali bɔxɔni.

14 A na ligaxi nɛn, alogo Nabi Esayi naxan falaxi, na xa kamali, a naxa,

15 “Sabulon kaan nun Nafatali kaan naxanye baan binni, Yurudɛn baan dɛ, siya gbɛtɛne gbeen Galile naxan na,

16 yamaan naxan dɔxi dimini, ne bata kɛnɛn gbeen to.

Naxanye dɔxi sayaan dimini, kɛnɛnna bata mini ne ma!”‡

17 Na waxatini, Yesu yi kawandin ba fɔlɔ, a naxa, “ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi! Amasotɔ Ariyanna Mangayaan bata maso.”

*Yesu yi muxu naanin xili
Maraka 1.16-20, Luka 5.1-11*

18 Yesu sigan tima Galile Daraan dɛxɔn ma waxatin naxan yi, a yi ngaxakedenma firin to. Yɛxɛ suxun nan yi e ra. Simɔn naxan xili Piyeri§ e nun a ngaxakedenma, Andire, e yi yɛxɛ suxuni yalaan na darani.

19 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “ɛ bira n fɔxɔ ra. N xa ɛ findi muxu fenne ra Ala xa alo ɛ yɛxɛn suxuma kii naxan yi.”

20 E yi e yalane sa mafuren! E bira a fɔxɔ ra.

21 A sigaxin yɛɛn na ndedi, a yi ngaxakedenma firin gbɛtɛye to, Yaki nun Yoni, Sebede a dii xɛmɛne. E nun e fafe yi e yalane yitɔnma kunkin kui. Yesu yi e xili.

22 E yi e fafe lu kunkin kui sa! E bira Yesu fɔxɔ ra.

*Yesu yi yamaan mali
Luka 6.17-19*

23 Yesu yi siga Galile yamaan birin yi, a yamaan xaran e salide banxine yi. A yi Ariyanna Mangayana fe Xibaru Fajin kawandin ba e xa, a yi yamaan furetɔne rakɛndɛya furen sifan birin ma.

24 Muxune yi na feen xibarun mɛ Siriya yamanan birin yi. Yamaan yi fa furetɔn sifan birin nun tɔrɔ muxune ra e nun jinan jaxin yi naxanye fɔxɔ ra e nun gan furetɔne nun lɛbutɛnne. Yesu yi ne birin nakɛndɛya.

25 Yama gbeen yi bira a fɔxɔ ra keli Galile yamanan nun

† 4:10: Sariyane 6.13 ‡ 4:16: Esayi 8.23 han 9.1 § 4:18: Muxune mɔn Piyeri ma a Pita.

Taa Xun Fune yi. Ndee fan yi sa keli Yerusalen nun Yudaya nun Yuruden baan kidi ma.

5

Yesu yi kawandin ba geyaani fari

¹ Yesu to yama gbeen to, a te a sa dɔxɔ geyaani fari. A xarandiine yi fa a fema.

² A yi e xaran fɔɔ.

Sewa gbeena fe

Luka 6.20-23

³ A naxa, “Sewan na kanne xa, naxanye mako Ala ma bayo ne Ariyanna Mangayaan sɔtɔma nen.

⁴ Sewan na kanne xa, naxanye wugama, bayo Ala ne madendenma nen.

⁵ Sewan na kanne xa, naxanye limaniyaxi, bayo bɔxɔn findima nen ne keen na.

⁶ Sewan na kanne xa, tinxinna xɔnla naxanye suxuma alo kamen nun min xɔnla, bayo ne wasama nen.

⁷ Sewan na kanne xa, naxanye kininkininma, bayo Ala kininkininma nen ne fan ma.

⁸ Sewan na kanne xa, naxanye bɔɓen sarijanxi, bayo ne Ala toma nen.

⁹ Sewan na kanne xa, naxanye bɔɓe xunbenla rasoma,

Ala ne xilima nen a a diine.

¹⁰ Sewan na kanne xa, naxanye besenxɔnxi e tinxinyana fe ra, bayo ne Ariyanna Mangayaan sɔtɔma nen.”

¹¹ “Yamaan na e konbi, e yi e besenxɔnya, e yi fala naxin

sifan birin ti e xili ma n tan ma fe ra, sewana e tan xa nayi.

¹² E sewa, e naxan, amasɔtɔ barayi gbeen namaraxi e xa ariyanna yi. Amasɔtɔ e nabine fan besenxɔnya na kii nin xabu a fɔɔni.”

Fɔxɔn nun kenenna fe

Maraka 9.50, 4.21, Luka 14.34-35, 8.16

¹³ Yesu naxa, “E luxi nen alo fɔxɔna dunuɓa muxune birin xa. Koni xa fɔxɔn mexemexenna ba ayi, a fa ramexemexenna nanse ra nayi? A tɔnɔ mi fa na fɔ a woli ayi, yamaan yi a yibodon.

¹⁴ E luxi nen alo kenenna dunuɓa muxune birin xa. Taan naxan tixi geyaani fari, na mi luxunɓe.

¹⁵ Muxu yo mi lenpun nadegɛ, a a raso deben bun ma. Koni fɔ lenpun xa dɔxɔ seen nan fari. Nanara, a kenenna fiye banxi kui kaane birin ma.

¹⁶ A na kii nin, e kenenna xa yanban yamaan yetagi alogo e xa e wali fajine to, e yi e Fafe Ala binya ariyanna yi.”

Musaa Sariyana

¹⁷ Yesu naxa, “E nama e miri fa fala n bata fa Sariya Kitabun nun nabine kitabune kaladeni. N mi faxi e kaladeni fɔ e rakamalideni.

¹⁸ N xa jɔndin fala e xa, fanni kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi, sese mi be Sariya Kitabun na hali sebenla yiredi keden pe han feen birin yi kamali.

¹⁹ Nanara, naxan na yamarini ito nde keden kala hali a xurun ki yo ki, a

bonne xaran na ma, na kanna yatema muxudin nan na Ariyanna Mangayani. Koni naxan sariyani itoe suxuma, a bonne xaran ne ma, na kanna findima nen muxu gbeen na Ariyanna Mangayani.

²⁰ N xa jɔndin fala ε xa, xa ε tinxinyaan mi dangu sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune tinxinyaan na, ε mi soε Ariyanna Mangayani mumε!”

Yesu a falana xɔlɔna fe yi

²¹ Yesu naxa, “E bata a mε a Ala bata yi a fala en benbane xa, a naxa, ‘I nama faxan ti. Naxan na muxun faxa, na kitima nen.*”

²² Koni n tan a falama ε xa iki, naxan na xɔlɔ a ngaxakedenna ma, na kitima nen. Naxan na a ngaxakedenna konbi, kitisa yamaan na makitima nen. Naxan na a fala fa fala, ‘I tan xaxilitarena,’ na kanna lan yahannama tεen nin.

²³ Nanara, i nεma i ya kiseen nalima Ala ma waxatin naxan yi saraxa ganden yetagi, a na rabira i ma fa fala i ngaxakedenna xɔlɔxi i ma,

²⁴ i ya kiseen lu saraxa ganden yetagi singen. I siga xulεn, i sa ε nun i ngaxakedenna tagini tɔn. Na xanbi ra, i yi i ya kiseen fi Ala ma.”

²⁵ “Xa i yengefaan sigama i ra i kitideni, ε nεma kira yi, i xa kata i na feen jan ε tagi sinma alogo a nama i so

kitisaan yii. Na fan yi i so doma kanne yii. Ne fan yi i sa kasoon na.

²⁶ N xa jɔndin fala i xa, nayi, i mi keε na mumε, fɔ i yanginna birin fi!”

Yesu a maxadina yalunya fe yi

²⁷ Yesu naxa, “E bata yi a mε nun a Ala bata yi a fala, a naxa, ‘I nama yalunyaan liga.†”

²⁸ Koni n tan a falama ε xa, naxan na jaxanla mato han a kunfa a ma, na kanna bata yelin yalunyaan ligε a bɔjɛni.

²⁹ Xa i yiifari ma yεen nan i bire yulubini, a ba na, i yi a woli ayi. Amasɔtɔ i fatin yirena nde halagixin fisa dangu i gbindin birin soon na yahannama yi.

³⁰ Xa i yiifari ma yiin nan i bire yulubini, a sege a ra, i yi a woli ayi. I yii kedenna segegin fisa dangu i gbindin birin soon na yahannama yi.”

Futu kala feen maxadina Matiyu 19.9, Maraka 10.11-12, Luka 16.18

³¹ Yesu naxa, “E yi a falama nun, e naxa, ‘Naxan yo nεma a jaxanla bejinje, a xa futu kala kedind so a yii.‡”

³² Koni n tan a falama iki, xa muxuna a jaxanla bejin, jaxanla mi yalunya ligaxi, a bata a jaxanla ti yalunyaan ma nayi,§ bayo xa xεmε gbete a futu, na bata yalunyaan liga a xɔn ma.”

* **5:21:** Xɔrɔyaan 20.13 e nun Sariyane 5.17 † **5:27:** Xɔrɔyaan 20.14 e nun Sariyane 5.18 ‡ **5:31:** Sariyane 24.1 § **5:32: Abata a jaxanla tiyalunyaan ma.** Bayo a jaxanla nan mɔn a ra Ala yεε ra yi bayo a futun kala xun mi yi na Ala yεε ra yi.

Kəlbna fe maxadina

³³ Yesu naxa, “E mən bata yi a mε nun, a a fala nən en benbane xa, a i na i kəlb Marigini, fə i xa a rakamali.*

³⁴ Koni n na a falama ε xa iki, ε nama ε kəlb ariyanna yi amasəto Ala mangaya gbəden menni.†

³⁵ E nama ε kəlb dunuɲa ra amasəto Ala san tiden na a ra. E nama ε kəlb Yerusalen taani amasəto Manga gbeen taan nan na ra.

³⁶ E nama ε kəlb ε xunna ra amasəto hali ε xun sεxe kedenna, ε mi nəe a fəre hanma ε yi a fixa.

³⁷ Koni i ya falan xa findi ‘Ŋn,’ hanma ‘En-εn’ tun! Xa i nde sa na fari, na kelixi Fe Naxin Kanna nin.”

*I nama i gbeen ɲəxo**Luka 6.29,30*

³⁸ Yesu naxa, “E bata yi a mε nun fa fala, ‘Yεen ɲəxon xa fi yεen na, ɲinna ɲəxon xa fi ɲinna ra.’‡

³⁹ Koni n tan a falama iki, i nama i kankan muxu ɲaxin yεe ra. Naxan na i dεen fəxo kedenna garin a ma, bode fəxo fan ti a xa.

⁴⁰ Xa muxuna nde waxi i kiti feni i ya doma bun birana fe ra, tin a xa i ya doma gbeen fan tongo.

⁴¹ Xa muxu yo i karahan i xa goronna maxali kilo kedenni, i tan xa a findi kilo firinna ra.

⁴² Naxan na i xandi seni, i xa na ki. Xa muxuna nde wa

i doli feni sena nde yi, i nama tondi.”

*I yaxune xanu**Luka 6.27-28, 32-36*

⁴³ Yesu naxa, “E bata yi a mε nun fa fala, ‘I adamadi boden xanu, i yi i yaxune rapaxu.’§

⁴⁴ Koni n tan a falama ε xa iki, ε xa ε yaxune xanu. Naxanye ε besenxonyama, ε xa Ala maxandi ne xa.

⁴⁵ Nanara, ε ligama nən alo ε Fafe Ala naxan ariyanna yi. Amasəto a sogen natema muxu fajine nun muxu ɲaxine nan xa. Amasəto tinxin muxun nun tinxintarena, Ala tulen nafama ne birin xa.

⁴⁶ Muxun naxanye bata ε xanu, xa ε ne nan tun xanu, ε barayin sətoma nayi di? Hali mudu maxinle fan na ligama!

⁴⁷ Xa ε ε ngaxakedenne nan tun xəntən, ε nanfe ligaxi nayi naxan dangu bonne gbeen na? Amasəto hali denkeleyatarene na ɲəxonna ligama.

⁴⁸ Nanara, ε lu fetareyani alo fe mi ε Fafe Ala ra kii naxan yi naxan ariyanna yi.”

6*Xaranna Ala kiseene fe ra*

¹ Yesu naxa, “E a liga ε yeren ma, ε nama ε wali fajine ke yamaan yetagi alogo e xa ε to. Xa ε na liga, ε mi barayi sətoma ε Fafe Ala ra ariyanna yi.

* **5:33:** Saraxaraline 19.12 e nun Yatene 30.3 e nun Sariyane 23.22-24 † **5:34:** A mi *kəlbna* fe falama be lan wulen gbansanna ma. Koni hali ɲəndin na a ra, Yesu naxa, i nama i kəlb. Xa muxun dari feen nan ɲəndi falan na, muxune lama a falan na nən hali a mi a kəlb. ‡ **5:38:** Xəɲəyan 21.23-25 e nun Saraxaraline 24.19-20 e nun Sariyane 19.21 § **5:43:** Saraxaraline 19.18

2 Nanara, xa i yiigelitōne kima, i nama xōtaan fe i yεε ra a ralideni alo nafigine a ligama kii naxan yi salide banxine nun taa tagine yi alogo yamaan xa e matōxō. N xa jōndin fala ε xa, e bata yelin e saranna sōte yamaan yii.

3 Koni xa i yiigelitōne kima, hali i kōmenna nama a kolon i yiifanna naxan ligama

4 alogo i ya hinan wanla xa raba suturani. Nayi, i Fafe Ala naxan i toma suturani, na i barayima nen."

Xaranna Ala maxandin ma

Luka 11.2-4

5 Yesu naxa, "ε nεma Ala maxandε, ε nama a liga alo nafigine. Amasōtō a rafan e ma, e xa ti salide banxine nun taa tagine yi, e yi sali alogo yamaan xa e to. N xa jōndin fala ε xa, e bata yelin e saranna sōte yamaan yii.

6 Koni i tan nεma Ala maxandε, so i ya banxini, i dεen nagali, i yi i Fafe Ala maxandi i mi naxan toma. Nayi, i Fafe Ala naxan wundo yi feene toma, na i barayima nen."

7 Yesu naxa, "ε nama lu xεte fala fuyanne ma tun Ala maxandini alo denkεleyatarene. Amasōtō e mirima a ma fa fala e na falan nawuya ayi Ala e xuiin namεma na nin.

8 ε nama liga alo ne, bayo ε Fafe Ala ε makone kolon benun ε xa a maxandi.

9 Awa, ε Ala maxandima ikiini, ε naxa, 'Nxu Fafe naxan kore xōnna ma,

i xinla xa sarijan.

10 I ya Mangayaan xa fa, i sagoon xa liga dunuηa yi alo a ligama kore xōnna ma kii naxan yi.

11 I nxō to balon fi nxu ma.

12 I nxu mafelu nxu yulubine ra,

alo nxu fan nxu hake tongone mafeluma kii naxan yi.

13 I nama tin nxu xa bira tantanni

fō i nxu rakisi fe jaxin ma.' "

14 "Amasōtō xa ε ε hake tongone mafelu, ε Fafe naxan ariyanna yi, na fan ε mafeluma nen.

15 Koni xa ε mi ne mafelu e hakene ra, ε Fafe Ala fan mi ε mafeluyε e yulubine ra."

Sun suxu feen xaranna

16 Yesu naxa, "ε nεma sunni, ε nama ε yetagini tōηon alo nafigine e yetagine yixidima kii naxan yi alogo yamaan xa a kolon a e sunni. N xa jōndin fala ε xa, ne bata yelin e saranna sōte yamaan yii.

17 I tan nεma sunna suxuma, i yetagin maxa, i yi i xunni tōn

18 alogo yamaan nama a kolon fa fala i sunni fō i Fafe Ala i mi naxan toma, na a kolonma nen. I Fafe Ala naxan wundo feene toma, na i barayima nen."

Ariyanna nafunla fe

Luka 12.33,34

19 Yesu naxa, "ε nama ε nafunle ramara dunuηani ito yi ε banxine kui, xōrinxōrinna nun melimenle a kalama denaxan yi. Muηadene fan soma nen, e yi a muηa.

20 Koni ε xa nafunla ramara ariyanna yi, xōrinxōrinna

nun melimēnle mi a kale
denaxan yi, muḡadene fan mi
soe na, e a muḡa

21 bayo i ya nafunla
denaxan yi, i xaxinla fan
menna nin.”

*Fati benden gbee kenenna a
fe*

Luka 11.34-36

22 Yesu naxa, “Muxun yeen
luxi nen alo lenpuna a fati
benden xa.* Xa i yeen kende, i
fatin birin luma nen kenenni.

23 Koni xa i yeen kala, i fatin
birin luma nen dimini. Nayi,
kenenna naxan i yi, xa na
bata findi dimin na, na dimin
gboma a yi nen.”

Ala nun nafunla fe

Luka 16.13, 12.22-31

24 Yesu naxa, “Muxu yo
mi noe wale kari firinna xa
sanḡa ma kedenni. Amasoto
a kedenna ranaxuma nen,
a kedenna xanu, hanma a
kedenna binyama nen, a yi
bonna rayelefu. E mi noe
wanla ke Ala nun nafunla xa
sanḡa ma kedenni.”

25 “Nanara, n na a falama e
xa, e nama kontofili e dunuḡa
yi gidina fe ra, e naxan
donma hanma e naxan
minma hanma e e maxidima
naxan yi. Niin mi dangu
donseen na ba? Fati benden
mi dangu dugin na ba?”

26 E xoline mato, e mi se
sima, e mi se xabama, donse
ramarade mi e yii, koni e Fafe
naxan ariyanna yi, na nan e
baloma. E mi fisa xoline xa
ba?

27 E tan nde noe waxatidi se
e yete siine fari e xaminna ma
ba?

28 E xaminma dugina fe ra
nanfera? E wudi fuge fajine
gbo kiin mato. E mi walima,
e mi dugi rafalama e yete xa,

29 anu n xa a fala e xa,
hali Manga Sulemani e nun
a noron birin yi, a mi a yete
maraberi ba alo e tan nde.

30 Ala nan sexene maraberi
bama naxanye solima to, tila
e gan, e ḡan fefe! A mi e
maraberi be dangu ne ra ba?
E denkeleyaan xurun.”

31 “Nanara, e nama xamin
fa fala, ‘En balon sotoma di?’
hanma ‘En na igen sotoma
di?’ hanma ‘En dugin sotoma
di?’

32 Amasoto denkeleyatarene
seni itoe birin fenma. Koni e
Fafe naxan ariyanna yi, na e
makoon kolon.

33 Koni e Alaa Man-
gayaan fen singen e nun a
tinxinyana, na xanbi ra a seni
itoe birin soma e yii nen.

34 Nanara, e nama xamin
tila torona fe ra. Tila xaminna
tila nan ma. Amasoto loxon
birin nun a toron na a ra.”

7

E nama bonne yalagi

Luka 6.37-38, 41-42

1 Yesu naxa, “E nama e
yete findi e adamadi boden
kewanle makiti muxun na,
alogo Ala nama e fan makiti.

2 Bayo e na bonne kewanle
makiti kii naxan yi, Ala e fan
makitima na kii nin. E lig-
aseen naxan yatema bonne

* 6:22: *alo lenpuna*: Sandani ito kui, i noe i yeen tiye nen se fajin na hanma a
kobina. Xa i yeen tixi se fajin na, na findima nen kenenna ra i xa.

xa, Ala fan na nan yatema ε xa.

³ Nanfera jamadin naxan i adamadi boden yeen xon, i na toma, koni gbindonna naxan i tan yeen xon, i mi na toma?

⁴ I ya a falama i adamadi boden xa nanfera fa fala, 'Tin, n xa jamadin ba i yeen xon ma,' koni gbindonna i tan yeen xon ma.

⁵ I tan nafigina! Gbindonna ba i yeete yeen xon ma singen, na xanbi ra, i noe na jamadin toe nen, i yi a ba i adamadi boden yeen xon ma."

⁶ "E nama se sarijanxin sa barene bun.* E nama ε baxo bun nafunla woli xosene bun ma.† Xa i na liga xosene e yibodonma nen, barene yi xaje e ma, e yi ε xin."

Ala maxandina fe

Luka 11.9-13

⁷ "E seen maxodin, ε a sotoma nen. E seen fen, ε a toma nen. E deen konkon, a rabima ε xa nen.

⁸ Amasoto naxan yo na seen maxodin, na a sotoma nen. Naxan na seen fen, na a toma nen. Naxan na deen konkon, a rabima a xa nen.

⁹ Muxuna nde ε ye ba, naxan ma diin burun maxodinma a ra, a gemen so a yii?

¹⁰ Hanma a na yexen maxodin a ra, a sarijin so a yii?

¹¹ Hali ε to findixi muxu jaxine ra, ε a kolon fa fala a lan nen, ε xa se fajin so ε diine yii. E faxi fa, ε

Fafe naxan ariyanna yi, na se fajine soma a maxandi muxune yii kii naxan yi!"

¹² "Sariya Kitabun nun nabine kitabune birin bunna nan ito ra: I waxi muxune xa feen naxanye raba i xa, na jaxonna liga bonne xa."

De xurina fe

Luka 13.24

¹³ "E so de xurin na, amasoto kiraan naxan sigama yahannama yi, na ragbo, a so deen nagbo. Muxu wuyaxi soma nen menni.

¹⁴ Kiraan naxan sigama habadan nii rakisini, na yisiga raxolo, a deen mi ragbo, muxu wuyaxi mi a toma."

Wudin nun a bogina fe

Luka 6.43-44

¹⁵ "E a liga ε yeren ma wule nabine fe yi. E nema fama e xuruxi alo yexena, koni e kui feen luxi nen alo kanko xajene.

¹⁶ E ne kolonma e kewanle nan xon. I manpa bogin bolonje tansinna koe ra ba? I xode bogin bolonje wudi manjalixin koe ra ba?

¹⁷ Wudi fajin bogi fajin nan tima. Wudi jaxin bogi jaxin nan tima.‡

¹⁸ Wudi fajin mi bogi jaxin tima. Wudi jaxin mi bogi fajin tima.

¹⁹ Wudin naxan mi bogi fajin tima, na segema nen, a gan.

* **7:6: barene:** Yanyina nde, sandani ito bunna neen, fa fala i lan i xa muxune kawandi naxanye noe e tuli matiyε i ra. † **7:6: baxo bun nafunla:** Gemen siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma foxo ige yi xaxunna ndee kui. Na gemen xili nen "perili." ‡ **7:17: bogina:** Sanda sifani ito kui, bogi fajin findixi kewali fajin nan na.

20 Nba, ε wule nabine kolonma e κewanle xon ma na kii nin.”

Alaxuiin suxutare muxune fe

Luka 13.25-27

21 “Muxun naxanye a falama, e naxa, ‘Marigina, Marigina!’ ne birin mi soma Ariyanna Mangayani fo naxanye n Fafe Ala sagoon ligama.

22 Nanara, na loxonS na a li, muxu wuyaxi a falama nen, e naxa, ‘Marigina, Marigina! Nxu bata yi nabiyi falane ti i xinli nun, nxu pinanne kedi i xinli, nxu kabanako fe wuyaxi liga i xinli!’

23 Nba, n na a falama e xa nen, n naxa, ‘N mi ε kolon mumε! E tan fe naxi rabane, ε keli n fema!’ ”

Banxi ti firinne fe

Luka 6.47-49

24 “Awa, muxun naxan birin n ma falane ramεma, e yi e suxu, ne luxi nen alo xεmε xaxilimaan naxan a banxin ti fanyen fari.

25 Tulen fa waxatin naxan yi, xudene yi rafe, foye gbeen yi fa. Koni na banxin mi bira bayo a yi tixi fanyen nan fari.

26 Muxun naxanye birin n ma falane ramεma koni e mi e suxuma, ne luxi nen alo xaxilitaren naxan a banxin ti mejnensinna fari.

27 Tulen faxina, xudene yi rafe, foye gbeen yi fa, banxin yi bira kii naxini!”

Yesu senβena fe

28 Yesu yelinxina falane birin tiye, yamaan yi kabε a xaran ti kiin ma.

29 A tan mi luxi alo e sariya karamoxone kii naxan yi, Yesu yi xaranna tima Ala senβen nin.

8

Yesu yi dogonfonton nakendeya

Maraka 1.40-45, Luka 5.12-16

1 Yesu yi godo keli geyaan ma, yama gbeen yi biraxi a foxo ra.

2 Awa, dogonfonton yi fa a fema, a yi a xinbi sin a bun ma, a naxa, “N kanna, xa i tin, i nε n nakendeya nen.”

3 Yesu yi a yiin sa a ma, a yi a yabi, a naxa, “N bata tin, i xa kendeya.” Dogonfonton yi kendeya mafuren.

4 Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa, koni siga saraxaraliin fema, a xa sa i mato. Na xanbi ra, Musaa sariyan saraxan naxan yamarixi, i na ba. Na finde nen sereyaan na e xa.”*

Sofa kuntigina walikεn nakendeya fena

Luka 7.1-10

§ 7:22: *Na loxon* nεe finde kitisa loxon nan na waxati rajanni.

* 8:4:

dogonfontona: Alaa sariyan kui, dogonfonton mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nen. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu gbete mi yi a yiin dinje dogonfonton na, bayo na yi na kanna sarijanna kalama nen. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfontona na ba muxun ma, fo a xa saraxan ba alogo a mon xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a doxo a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

5 Yesu so Kapɛrunan taani waxatin naxan yi, Romi sofaan keme kuntigin yi fa a fema, a yi a mafan, a naxa,

6 “N fafe, n ma walikɛɛn furaxina n konni, hali a mi nɔɛ a mamaxɛ. A tɔrɔxi kati!”

7 Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa sa a rakɛndɛya.”

8 Kuntigin yi a yabi, a naxa, “N fafe, na binyen mi lan n ma, i siga n konni. Falan ti tun, n ma walikɛɛn kɛndɛyama nɛn.

9 N fan kuntigina nde nan ma nɔ bun, sofane n fan bun. N na a fale na ndee xa nɛn, n naxa, ‘Siga,’ a siga. N yi a fala nde gbɛɛ xa, n naxa, ‘Fa,’ a fa. N yi a fala n ma konyin xa, n naxa, ‘Ito liga,’ a na liga.”†

10 Yesu na mɛ waxatin naxan yi, a kabɛ. Muxun naxanye yi biraxi a fɔxɔ ra, a yi a fala ne xa, a naxa, “N xa jɔndin fala ɛ xa, n munma denkeleyaan sifani ito to Isirayila muxu yo yi.

11 N xa a fala ɛ xa, muxu wuyaxi fama nɛn sa keli sogeteden nun sogegodode binni, e yi fa dɔxɔ Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba fema Ariyanna Mangayani.‡

12 Koni naxanye yi lan nun e xa so Ariyanna Mangayani,§ ne raminima nɛn tanden ma dimini, wugan nun jin naxinna denaxan yi.”

13 Yesu yi a fala kuntigin

xa, a naxa, “Siga, a ligama i xa nɛn alo i denkeleyaxi a ma kii naxan yi.” Kuntigina walikɛɛn yi kɛndɛya na waxatin yeteni.

Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya

Maraka 1.29-34, Luka 4.38-41

14 Yesu yi siga Piyeri* konni, a yi a bitan gilɛn furaxin li saxi a konni a fatin wolonxi a ma.

15 Yesu yi jaxanla yiin suxu, fati mawolonna yi a bejin, a keli, a ti, a wali fɔlɔ a xa.

16 Ninbanna soxina, yamaan yi fa muxu wuyaxi ra Yesu fema yinna jaxine yi naxanye fɔxɔ ra. Yesu yi yinnane kedi a falan xɔn, a furetɔne birin nakɛndɛya.

17 A na liga nɛn, alogo Nabi Esayi naxan fala, a na xa kamali, a naxa, “A en ma tɔrɔne nan tongoxi, en ma furene nan yi a fari.”†

Birana Yesu fɔxɔ ra

Luka 9.57-62

18 Yesu to yama gbeen to a rabilinni, a yi a fala a xarandiine xa, a e xa gidi daraan bode fɔxɔn na.

19 Sariya karamɔxɔna nde yi fa a fema, a naxa, “Karamɔxɔ, i siga dɛdɛ, n sigɛ i fɔxɔ ra.”

20 Yesu yi a yabi, a naxa, “Xulumaseene xima yinle

† **8:9:** Xɛmeni ito yi laxi a ra fa fala senben Yesu yii daala xun na alo senbena a tan sofa kuntigin yii a sofane xun na kii naxan yi. Xɛmen misaala nan tongoxi a yete dunuɗa yi gidin kiin ma alogo a xa a yita fa fala Yesu yi nɔɛ a walikɛɛn nakɛndɛye nɛn a senben na hali a gbindin mi siga. ‡ **8:11:** A bunna nɛn fa fala siya

gbetene fan kisin sɔtɔma nɛn hali ba Yahudiyane ra. § **8:12:** Yanyina nde, na

lanxi Isirayila kaane nan ma. * **8:14:** Muxune mɔn Piyeri ma a Pita. † **8:17:**

Esayi 53.4

nan na, xoline yi e tɛɛn sa, koni hali n na n xunna sama dɛnaxan yi, na mi n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii.”

²¹ A fɔxɔrabirana nde yi a fala a xa, a naxa, “N Marigina, tin n xa sa n fafe maluxun singen.”

²² Yesu yi a yabi, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra, a lu faxa muxune xa faxa muxune maluxun.”[‡]

Yesu yi foye gbeen nati

Maraka 4.35-41, Luka 8.22-25

²³ Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a xarandiine yi siga a fɔxɔ ra.

²⁴ E daraan xun ma, foye gbeen yi keli, a igeni maxa. Igen mɔrɔnne[§] yi sa kunkin xun ma. Koni Yesu yi xima.

²⁵ Xarandiine yi siga a fɛma, e yi a raxulun. E yi a fala, e naxa, “Marigina, nxu rakisi, nxu faxamaan ni i ra.”

²⁶ Yesu yi e yabi, a naxa, “E gaxuma nanfera? E dɛnkɛleyaan mi gbo mumɛ!” Na xanbi ra, a keli, a foyen nun ige mɔrɔnne yamari, e yi e raxara.

²⁷ Muxune birin yi kabɛ, e naxa, “Muxu sifan mundun ito ra? Hali foyen nun igen mɔrɔnne a falan suxuma!”

Yesu yi muxu firin nakɛndɛya yinnane naxan fɔxɔ ra

Maraka 5.1-20, Luka 8.26-39

²⁸ Yesu yi siga Gadara yamanani daraan bode fɔxɔn na. Muxu firin yi a li na yi naxanye yi kelixi bilingan

yireni, yinna jaxine yi e fɔxɔ ra. E yi xajɛ kati! Muxu yo mi yi suse sigan tiyɛ na kiraan xɔn.

²⁹ Yinnane yi e rasɔnxɔ e falan ti e xɔn, e naxa, “Alaa Dii Xɛmɛna, i nanse fenma nxu fɛma? I faxi nxu jaxankataden nin ba benun waxatin xa a li?”

³⁰ Xɔsɛ kuru gbeen yi e dɛgema na dɛxɔn ma nun.

³¹ Yinnane yi Yesu mafan, e naxa, “Xa i nxu kedima, nxu rasiga xɔsɛ kuruni ito yi.”

³² Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E siga.” Nayi, e sa so na xɔsɛ kuruni. Xɔsɛ kurun yi godo e giyɛ geyaan ma, e sa faxa darani.

³³ Muxun naxanye yi xɔsɛne kantanma, ne yi e gi, e siga taani. E sa na feene birin fala e nun feen naxan ligaxi na muxune xa yinna jaxine yi naxanye fɔxɔ ra.

³⁴ Na ma, taa yi kaane birin yi sa Yesu ralan. E a to waxatin naxan yi, e yi a mafan, a xa keli e yamanani.

9

Yesu yi lɛbutɛnnarakɛndɛya Maraka 2.1-12, Luka 5.17-26

¹ Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a darani gidi, a siga a kon taani.

² Muxuna ndee yi fa xɛmɛ lɛbutɛnna nde ra a fɛma, a saxi a sa seni e yii. Yesu yi e dɛnkɛleyaan to, a yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa, “N ma diina, i bɔjɛn xa sa, i yulubine bata xafari.”

[‡] **8:22:** A muxune nan ma naxanye mi biraxi a fɔxɔ ra naxanye mi nii rakisin sɔtɔxi. Ne luxi alo faxa muxune niin mabinni. **§ 8:24:** *Igen mɔrɔnne:* alo foyen na so igeni.

³ Sariya karamoxona ndee yi e miri, e naxa, “Xemeni ito Ala rayelefuma!”*

⁴ Yesu yi e miriyaan kolon. A yi a fala, a naxa, “E mirima fe jaxi sifani itoe ma nanfera?”

⁵ Mundun fala raxolo, ‘I yulubine bata xafari’ hanma, ‘Keli, i sigan ti?’

⁶ N na a yitama e ra nen nayi fa fala senbena n tan Muxuna Dii Xemen yii dunuja yi, n muxune mafelu e yulubine ra.” A yi a fala lebutenna xa, a naxa, “Keli, i ya sa seen tongo, i siga i konni!”

⁷ Xemen yi keli, a siga a konni.

⁸ Yamaan to na to, e gaxu, e yi Ala tantun amasoto a bata na senbe sifan fi muxune ma.

Yesu yi Matiyo xili

Maraka 2.13-17, Luka 5.27-32

⁹ Yesu yi keli, a siga. A yi mudu maxinla nde to, a yi xili Matiyo, a yi doxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n foxo ra.” Matiyo yi keli, a bira a foxo ra.

¹⁰ Yesu yi a degema Matiyo a banxini waxatin naxan yi, mudu maxili wuyaxi nun hake kan wuyaxi yi fa, e doxo Yesu nun a xarandiine fema e degedeni.

¹¹ Farisi muxuna ndee na to waxatin naxan yi, e yi a fala a xarandiine xa, e naxa, “E karamoxon nun mudu

maxinle nun hake kanne e degema e bode xon ma nanfera?”

¹² Yesu yi e xuiin me, a yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kendε, na mako mi seribaan ma fo furetone.

¹³ E siga, e sa Kitabuna falani ito bunna feselese, a naxa, ‘Hinanna rafan n ma dangu saraxan na.’† Amasoto n mi faxi tinxin muxune xan xilideyi fo hake kanne.”

Maxodinna sun suxu feen ma

Maraka 2.18-22, Luka 5.33-39

¹⁴ Yoni a xarandiine yi fa Yesu fema, e yi a maxodin, e naxa, “Nxu tan nun Farisi muxune sunna suxuma, koni nanfera i ya xarandiine mi sunna suxuma?”

¹⁵ Yesu yi e yabi, a naxa, “Naxalandi kanna nema jaxalandi tiine fema waxatin naxan yi, e lan e xa sunu ba?‡ Koni waxatina nde fama jaxalandi kanna bama nen e ye, e sunna suxuma nen na yi.

¹⁶ Muxu yo mi noε dugi nenεn tonge a yi dugi fonna beteren a ra§ amasoto a dugi nenεn boma nen a fonna ra, a yinla yi ragbo ayi.

¹⁷ Muxun mi manpa nenεn se se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nenεn se sase fonna kalama nen, manpaan yi boxon, se sase fonna yi kala. Koni manpa nenεn sama se sase nenεn nan kui, e

* **9:3: Ala rayelefuna:** Karamoxone na falaxi nen bayo Yesu bata falan ti alo Ala nan yi a tan na, a naxa, “i yulubine bata xafari” anu, Ala nan yulubine xafarima.

† **9:13:** Hose 6.6 ‡ **9:15: Naxalandi kanna:** Yesu nan luxi alo jaxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nen, fa fala muxune mi sunna suxuma sewa waxatine

yi. § **9:16: dugi nenεna:** Yesu a sariya nenεn mi se Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mon mi se sariya nenεn ma.

firinna birin namarama nen nayi ki faji.”

Yesu yi muxu firin nakendeya

Maraka 5.21-43, Luka 8.40-56

¹⁸ Yesu yi na falama e xa waxatin naxan yi, Yahudiya kuntigina nde yi fa a xinbi sin Yesu bun, a naxa, “N ma dii temen bata faxa iki sa! Koni fa i yiin sa a ma, a niin birama a yi nen na yi.”

¹⁹ Na ma, Yesu yi keli, a bira a foxo ra, e nun a xarandiine.

²⁰ Naxanla nde yi na yi, jaxalan furen yi a ma xabu jee fu nun firin. Na yi fa Yesu xanbi ra, a yi a yiin din a domain lenben na.

²¹ Bayo a yi a mirixi a ma, a naxa, “Xa n na n yiin din a domain na tun, n kendeyama nen na yi.”

²² Yesu yi a firifiri, a yi a to, a yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii temena, i boren xa sa, i ya denkeyaan bata i rakendeya.” Naxanla yi kendeya na waxatin yeteni!

²³ Awa, Yesu yi so kuntigina banxini, a xulen fene to e nun yamaan naxan yi wugama,

²⁴ a naxa, “E mini! Dii temeni ito mi faxaxi, a xiin nen tun!” E birin yi gele a ma.

²⁵ E to yamaan namini, Yesu yi so, a dii temen suxu a yiin ma, dii temen yi keli.

²⁶ Muxune yi na feen xibarun me na yamanan yiren birin yi.

Yesu yi danxuto firin nakendeya

²⁷ Yesu keli menni waxatin naxan yi, danxuto firin yi bira a foxo ra. E gbelegbele a foxo ra, e naxa, “Dawudaa Dii Xemena,* kininkinin nxu ma!”

²⁸ Yesu so banxini waxatin naxan yi, danxuto firin yi so a fema banxin kui. A yi e maxodin, a naxa, “E laxi a ra yati fa fala a n nae ito lige nen ba?” E yi a yabi, e naxa, “On, nxu fafe.”

²⁹ Yesu yi a yiin din e yene ra. A yi a fala, a naxa, “A xa liga e xa alo e denkeyaxi a ma kii naxan yi.”

³⁰ E yene yi raba ayi. Yesu yi falan ti e xa a sobeen na, a naxa, “Muxu yo nama feni ito kolon!”

³¹ Koni e yi siga, e sa Yesu a fe xibarun nali na yamanan yiren birin yi.

Yesu yi bobon nakendeya

³² Awa, na xemene yi sigama waxatin naxan yi, muxuna ndee yi fa xemena nde ra Yesu fema naxan mi yi nae falan tiye amasoto yinna jaxin nan yi a foxo ra.

³³ Yesu yinnan kedi waxatin naxan yi, bobon yi falan ti folo! Yamaan yi kabe, e naxa, “Ito jaxonna munma to Isirayila muxune ye singen!”

³⁴ Koni Farisi muxune yi a fala, e naxa, “Yinna mangan nan senben fixi a ma a yinnane kedi.”

Yesu yi kininkinin yamaan ma

* 9:27: *Dawudaa Dii Xemena:* E na falaxi nen bayo Yesu findixi Dawuda bomsanna muxuna nde nan na.

³⁵ Awa, Yesu yi siga taane nun banxidene yi, a sa yamaan xaran e salide banxine yi. A yi Ariyanna Mangayana fe Xibaru Fajin kawandin ba e xa, a yi muxune rakendeya furen sifan birin ma.

³⁶ A yamaan toxi waxatin naxan yi, a yi kininkinin e ma, amasoto e xaminxi, e mali muxu mi yi na yi alo yexene naxanye kantan muxu mi na.

³⁷ Nanara, Yesu yi sandan sa a xarandiine xa, a naxa, “Malo xaba daxin gbo koni a xaba muxune mi wuya.

³⁸ E xee kanna mafan, a xa walikena ndee rasiga malo xabadeni.”†

10

Xera fu nun firinne fe

Maraka 3.13-19, Luka 6.12-16

¹ Yesu yi a xarandii fu nun firinne xili. A senben fi e ma a e xa yinna jaxine kedi, e mon yi furetɔn sifan birin nakendeya.

² Na xera fu nun firinne xinle nan itoe ra.

A folona, Simon, naxan mon yi xili “Piyeri,” e nun a ngaxakedenna Andire nun Sebede a dii xemen Yaki nun a xunen Yoni

³ nun Filipi nun Barotolome nun Tomasi nun mudu maxinla Matiyu, e nun Alifaa dii xemen Yaki nun Tade

⁴ nun Simon, e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”*

e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a a so yiini.

Xera fu nun firinne xe fena Maraka 6.7-13, Luka 9.1-6

⁵ Yesu yi yamarine fi muxu fu nun firinni itoe ma, a naxa, “E nama siga siya gbetene yamanani hanma Samariya taane yi.

⁶ Koni e siga Isirayila muxune fema naxanye lɔxi ayi alo yexene.

⁷ E siga, e sa e kawandi, e naxa, ‘Ariyanna Mangayaan bata maso.’

⁸ E yi furetone rakendeya, e faxa muxune rakeli sayani, e dogonfontone rakendeya, e jinanne kedi. E seen naxanye sotoxi e mi ne saraxi, nayi e bonne ki hali e mi se rasuxu.

⁹ E nama xema xali, hanma gbeti fixena hanma wure gbeeli gbananne, e naxanye singanma e tagixidin na,

¹⁰ hanma bondunla e sigatini, hanma doma firin, hanma sankidina, hanma dunganna. Amasoto walikelan a yi a balon soto.”

¹¹ “Awa, e na taan li hanma banxidena, e muxu kendena nde fen, e yi yigiya a konni han e kelin waxatin naxan yi.

¹² E na so banxini, e naxa, ‘Ala xa bɔne xunbenla lu banxini ito kui.’

¹³ Xa na falan lanxi na banxi kui kaane ma, na duban xa lu e xon. Koni xa na mi a ra, na duban mon xa xete e ma.

† 9:38: xee kanna: Sandani ito kui, xee kanna findixi Ala nan na. Denkeleya muxune lan e xa muxune soto Ala xa alo malo xabane maala malanma kii naxan yi.

* 10:4: Yahudiya siya xanuna: Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yengema alogo Isirayila kaane xa mini e senben bun ma.

14 Xa muxune mi ε yisuxu, e mi e tuli mati ε falane ra banxina nde yi hanma taana nde yi, ε sanne rakunkun, ε kenla.†

15 N xa ρῶνδιν fala ε xa, kiti sa λῶxῶνι, Ala kininkin-inma nεn Sodoma taan nun Gomora taan‡ ma dangu na taan na!”

Beσενxῶnyaan naxan fama Maraka 13.9-13, Luka 21.12-17

16 Yesu naxa, “E tuli mati, n bata ε xe alo yεxeεne kankone tagi. Nayi, ε kῶta ayi alo saρine, ε findi sῶntarene ra alo ganbane.

17 E a liga ε yeren ma amasῶtῶ muxune ε suxuma nεn, e siga ε ra e taan fonne fema ε makitideni, e yi ε bῶnbῶ e salide banxine yi.

18 E sigama ε ra nεn man-gane nun kuntigine fema n tan ma fe ra, ε yi findi n serene ra e xa e nun siya gbεtene xa.

19 E na ε suxu waxatin naxan yi, ε naxan falama ε nama xamin na fe ra. A waxatin na a li, ε naxan falama Ala na fima ε ma nεn.

20 Amasῶtῶ a mi findima ε tan ma fala ra. E falan tima ε Fafe Alaa Nii Sariρanxin nan xῶn.”

21 “Muxune e ngaxake-denne yanfama nεn, e yi faxa, fafane fan na ligama nεn e diine ra. Diine fan muruṭema nεn e sῶtῶ muxune xili ma, e yi findi e faxa sabun na.

22 Muxune birin ε rapaxuma nεn n tan ma fe ra. Koni naxan na a yixῶdῶxῶ han a rapanna, na kisima nεn.

23 E na ε beσενxῶnya taana nde yi, ε ε gi mεnni, ε siga yire gbεte yi. N xa ρῶνδιν fala ε xa, ε mi ε wanla rapanρe Isirayila taane birin yi benun n tan Muxuna Dii Xεμεn xa fa.”

24 “Xarandiin mi dangu a karamῶxῶn na, konyin mi dangu a kannara.

25 Xarandiin na liga alo a karamῶxῶna, na bata lan. Konyin fan xa liga alo a kannara. Xa e bata denbaya kannara xili ba yinna mangan Belesebu, e nde falama nεn denbayaan fan ma dangu na ra!”

Ala yεεragaxuna fe Luka 12.2-7

26 Yesu naxa, “Na ma, ε nama gaxu yamaan yεε ra. Fe luxunxine minima nεn kenenni, wundo feen birin kolonna nεn.

27 N naxan falama ε xa dimini, ε na fala kenenna ma. N na naxan kῶyεkῶyεn ε xa, ε na rawanga banxine xuntagi.

28 Muxun naxanye fati benden faxama, koni e mi nῶε ε niin halage, ε nama gaxu ne yεε ra. Koni ε gaxu Ala yεε ra naxan fati benden nun niin halagima yahannama yi.

29 Xῶlidi firin mi sare gbanan firinna ra ba? Koni hali na xῶlidi keden pe mi bire bῶxῶni xa i Fafe Ala mi tin.

† 10:14: E *sanne rakunkun* feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi e xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

‡ 10:15: *Sodoma nun Gomora* findi taa ρaxine nan na Ala naxanye halagi Iburahima waxatini. A mato Dunuρa Fῶλῶn sora 19 kui.

³⁰ Hali ε xun σεξε keden kedenne, Ala e birin xasabin kolon.

³¹ Nanara, ε nama gaxu, ε tan fisa xɔlidi wuyaxi xa!"

I ti Yesu a fe ra yamaan yetagi

Luka 12.8-9

³² Yesu naxa, "Naxan yo na a ti n ma fe ra yamaan yetagi, n fan na ɲɔxɔnna ligama a xa nen n Fafe Ala yetagi ariyanna yi.

³³ Koni naxan yo na a me n na yamaan yetagi, n tan fan n mema a ra nen n Fafe Ala yetagi ariyanna yi."

Bɔɲe xunbenla mi a ra dunuɲa yi

Luka 12.51-53, 14.26-27

³⁴ Yesu naxa, "E nama ε miri fa fala n faxi bɔɲe xunbenla nan na dunuɲa yi. N mi faxi bɔɲe xunbenla xan na koni fɔ silanfanna. §

³⁵ N bata fa alogo dii xemene xa keli e fafane xili ma, dii temene yi keli e ngane xili ma, ɲaxanle fan yi keli e mamene xili ma.

³⁶ Muxune yaxune kelima e denbayane yeteen nin.

³⁷ Naxan yo a nga hanma a fafe xanu dangu n tan na, na kanna mi finde n gbeen na. Naxan yo a dii xemena hanma a dii temen xanu dangu n tan na, na kanna mi finde n gbeen na.

³⁸ Naxan mi a faxa wudin* tongoma, a bira n fɔxɔ ra, na kanna mi finde n gbeen na.

³⁹ Naxan na a niin makan-tan, na bɔnɔma ayi nen. Koni naxan na bɔnɔ a niini n ma fe ra, na kisima nen."

Barayina fe

Maraka 9.41

⁴⁰ Yesu naxa, "Naxan na ε tan yisuxu, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na bata na kanni suxu naxan n xexi.

⁴¹ Naxan na Alaa xerana nde yisuxu bayo Alaa xeraan to a ra, na kanna barayin sɔtɔma nen naxan nagidixi Alaa xerane ma. Naxan na tinxin muxuni suxu bayo a tinxin, na kanna barayin sɔtɔma nen naxan nagidixi tinxin muxune ma.

⁴² N xa ɲɔndin fala ε xa, naxan na ige xunbenla gbansanna fi muxudina nde ma bayo n fɔxɔrabirana nde to a ra, na mi fulama a barayin na."

11

Yoni Marafu Tiina xerane

Luka 7.18-35

¹ Yesu yelin yamarine fiye a xarandii fu nun firinne ma waxatin naxan yi, a yi siga xaran tideni e nun kawandi badeni Galile yamanan taane yi.

² Yoni yi Alaa Muxu Sugandixina wanle fe me kasoon na, a yi a xarandiina ndee rasiga a fema.

³ E xa sa Yesu maxɔdin, e naxa, "Yoni yi naxan ma fa fe falama, na nan i tan na ba,

§ 10:34: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana. * 10:38: Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nen, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wekile sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

hanma nxu lan nxu xa muxu gbεε nan legeden?"

⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ naxan mεma, ε yi a to, ε sa na fala Yoni xa.

⁵ Danxutōne seen toma, lεbutenne sigan tima, dogonfontōne kendeɣyaan sōtōma, tuli xōrine falan mεma, faxa muxune kelima sayani, n ma falan Xibaru Faɣin nalima yiigelitōne ma.

⁶ Seɣwan na kanna xa naxan mi birama tantanni n ma fe yi!"

⁷ Yoni a xarandiine yi sigama waxatin naxan yi, Yesu yi Yoni a fe fala fōlō yamaan xa, a naxa, "Ɛ siga nanse matodeyi tonbonni? Foyen seɣε ramaxan ba?

⁸ Xa na mi yi a ra, ε siga nanse matodeyi? Xεmen naxan maraberi baxi dugi faɣin na ba? Koni muxun naxanye maraberi baxi na kiini, ne manga banxine nin!

⁹ Nayi, ε siga nanse matodeyi, nabiin ba? N xa a fala ε xa, ε bata nde to naxan gbo nabiin xa.

¹⁰ Amasōtō Kitabun bata Yoni a fe fala, a naxa, 'N nan n ma xeraan nasigama i yεε ra, naxan kirani tōnma i xa.*

¹¹ N xa ɣōndin fala ε xa, muxun naxanye birin fōlō bari, Yoni gbo ne birin xa. Koni naxan xurun e birin xa Ariyanna Mangayani, na gbo Yoni xa.

¹² Fōlō Yoni a waxatin ma han iki, e bata Ariyanna

Mangayaan ɣaxankata. Gbalotōne kataxi e xa a suxu.

¹³ Nabine kitabune nun Sariya Kitabun bata nabiya falane ti fa han fa dōxō Yoni a waxatin na.

¹⁴ Xa ε tinɣε a feen mε, ε a kolonma nεn, Yoni nan Nabi Eli ra naxan yi daxa a xa fa.†

¹⁵ Awa, xa tunla naxan xōn, na xa a tuli mati!"

¹⁶ "Awa, n to muxune misale nanse ra iki? E luxi nεn alo diidin naxanye sabaan soma lōxō tideni e yi e xui ramini bonne ma,

¹⁷ e naxa, 'Nxu bata xu-lenna fe ε xa koni ε mi ε bodon. Nxu bata binbi wuga sign sa koni ε mi wuga!'

¹⁸ Yoni fa nεn a mi donse don, a mi a min, bayo a yi sunni waxatin birin, e birin yi a fala, e naxa, 'Ninanna nan a fōxō ra!'

¹⁹ N tan Muxuna Dii Xεmen yi fa, n donseen don, n yi n min, e birin yi a fala, e naxa, 'Xεmeni ito mato! Fudimaan nun dōlō minna nan a ra. Mudu maxinle nun hake kanne xōyin nan a ra!' Koni naxanye Alaa fe kolonna suxi, ne ɣōndin yitama e keɣwanle xōn ma nεn."

Taa denkeleyatarene fe

Luka 10.13-15

²⁰ Na xanbi ra, Yesu yi na taane yalagi fōlō, a bata yi kabanako fe wuyaxi liga denaxanye yi, bayo e muxune mi yi tinma e keɣwanle masare.

²¹ A yi a fala, a naxa, "Gbalon Korasin kaane yεε

* **11:10:** Malaki 3.1. † **11:14:** *Nabi Eli* a fe seɣexi Malaki 3.23 kui. Sariya karamōxone yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mōn fama nεn benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamali.

ra! Gbalon Betasada kaane yεε ra, bayo kabanako feen naxanye liga ε tagi, xa ne yi liga Tire taan nun Sidɔn taani nun, na kaane yi e xun xanbi soma e hakene yi nen, e kasa benbenle ragodo e ma nimisani, e dɔxɔ xubeni.‡

22 Nba, n xa a fala ε xa, fa fala Ala kininkininma nen Tire taan nun Sidɔn taan ma Kiti Sa Lɔxɔni dangu ε tan na.

23 ε tan Kapεrunan kaane, ε tema nen kore xɔnna ma ba? En-εn, ε godoma laxira nin! Bayo kabanako feen naxanye bata liga ε tagi, xa na yi liga Sodoma taani nun, sa a mɔn yi na nun han to!

24 N xa a fala ε xa, Ala kininkininma Sodoma kaane ma nen Kiti Sa Lɔxɔni dangu ε tan na!”

*Fa Yesu ma
Luka 10.21-22*

25 Yesu yi a fala na waxatini, a naxa, “N Fafe Ala, kore xɔnna nun dunuɓa Marigina, n barikan birama i xa bayo i feen naxanye luxunxi xaxilimane nun fekolonne ma, i bata ne yita diidine ra.

26 N Fafe, a i kenɛnxi na kii nin.

27 N Fafe bata feen birin taxu n na. Muxu yo mi Alaa Dii Xεmεn kolon fɔ a Fafe Ala. Muxu yo mi Fafe Ala kolon fɔ a Dii Xεmεna e nun a Dii

Xεmεn waxi a yita feni naxanye ra.”

28 “ε tan naxanye birin xadanxi, goron binyene ε tan naxanye xun ma, § ε fa n ma, n xa matabun fi ε ma.

29 ε n ma goron tongo gbelemεn* tongo, ε yi n ma xaranna suxu bayo n limaniyaxi, n nan n yetε magodoxi, ε niine matabun sɔtɔma nen.

30 Amasɔtɔ, n ma goron tongo gbelemεn mi binya, n ma goronna yelefu.”

12

Matabu Lɔxɔna fe

Maraka 2.23-28, Luka 6.1-5

1 Na waxatini, Yesu yi danguma xεεna nde ma Matabu Lɔxɔni, kamεn yi a xarandiine suxu e sansi tɔnsɔnne ratorondon fɔlɔ, e yi e don.

2 Farisi muxune to na to, e yi a fala Yesu xa, e naxa, “A mato, i ya xarandiine feen naxan ligama na mi daxa Matabu Lɔxɔni.”*

3 Yesu yi e yabi, a naxa, “ε mi na xaranxi ba, kamεn Dawuda nun a fɔxɔrabirane suxu waxatin naxan yi?†

4 Na waxatini, a so nen Alaa banxini. A tan nun a fɔxɔrabirane yi buru ralixin

‡ **11:21: E dɔxɔ fena xubeni,** e namunna nan yi na ra naxan yi a yitama fa fala e bata e xun xanbi so e hakene yi. § **11:28: Goronna** mi a ra muxun

xun ma fɔ naxan a niin tɔrɔma. * **11:29: Goron tongo gbelemeni** ito bunna nεen fa fala muxune lan e xa Yesu a dunuɓa yi gidi kiin tongo. Na mi muxune findima konyine ra, koni a e raxɔrɔyama e yulubina konyiyaan nan ma. * **12:2:**

Farisi muxune namunne mi yi tinjε wali yo xa ke **Matabu Lɔxɔni.** Na feen seβexi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlɛxine mi yi maliyε na lɔxɔni. † **12:3:** A mato Samuyeli Singen 21.2-7 kui.

don, muxun mi yi daxa a xa naxan don fə saraxaraline.

⁵ E munma Sariya Kitabun xaran ba? A seβexi naxan kui fa fala a saraxaraline walima saraxa badeni Ala Batu Banxini Matabu Ləxən birin yi koni e mi yalagixi.

⁶ N xa a fala ε xa, fena nde be naxan gbo Ala Batu Banxin xa.‡

⁷ Kitabun naxa, ‘Hinanna rafan n ma dangu saraxan na.’§ Xa ε yi na bunna kolon nun, ε mi yi yo kanna yalagima nun.

⁸ Bayo n tan Muxuna Dii Xεmεn nan Matabu Ləxən kanna ra.”

*Xεmεyii madənxina fe
Maraka 3.1-6, Luka 6.6-11*

⁹ Yesu yi keli na, a siga e salide banxini.

¹⁰ Xεmεna nde yi na yi naxan yiin yi madənxini. E yi Yesu maxədin, e naxa, “A daxa dandanna yi ti Matabu Ləxəni ba?”* Amasəto e yi wama a təpεge feni fena nde ma.

¹¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa yεxεena ε tan nde keden yii, xa a sin yinla ra Matabu Ləxəni, ε mi a rate ba?”

¹² Muxun fisa yεxεen xa pon! Nanara, a daxa muxun xa fe fajin liga Matabu Ləxəni.”

¹³ Na xanbi ra, a yi a fala xεmεn xa, a naxa, “I yiini bandun.” Xεmεn yi a yiini bandun. A yiin yi kəndεya alo a yiin bonna kii naxan yi.

¹⁴ Farisi muxune yi siga, e sa e bode to Yesu xili ma a faxa feen ma.

*Ala walikεen naxan
sugandixi*

¹⁵ Yesu yi na kolon, a keli, a siga. Muxu wuyaxi yi biraxi a fəxə ra. A yi e furetəne birin nakəndεya,

¹⁶ a yi e yamari, a e nama a fe fala bonne xa.

¹⁷ A na ligaxi nεn, alogo Nabi Esayi naxan falaxi, na xa kamali, a naxa,

¹⁸ “Ala naxa, ‘N ma walikεen ni i ra,

n naxan sugandixi,
n xanuntenna naxan n
kεnεnxi han!

N nan n ma Nii Sarijanxin
nagodoma a ma nεn.

A yi n ma kiti kəndεn nali
siyane ma.

¹⁹ A mi fe matandin tiyε,
a mi sənχə sənχə.
A mi falan tiyε taan xun xən.

²⁰ A mi xayε yidəxini girε,
a mi lenpun tumatəən
natuyε.†

Han a yi nəən sətə kiti kəndεn
xa.

²¹ Siyane e yigi sama nεn a yi.’
”‡

‡ **12:6:** Yesu faxi kisi kiraan naxan na, na tənən **gbo** dangu Ala Batu Banxin na.

§ **12:7:** Hose 6.6 Na waxatini, saraxane yi ralima Ala ma, nde yetεen yi sa tεeni muxu yo mi e don. Ala naxa, a rafanpε a ma, i hinan i adamadi boden na benun i xa saraxan ba Ala xa. * **12:10:** Musaa sariyan mi tinpε muxun xa wali Matabu Ləxəni. (Xəɔyaan 20.8-10) Muxuni itoe yi laxi a ra fa fala dandan tiin findixi wanla nan na. Yesu yi muxune rakəndεyama Matabu Ləxəni. Na yi findi yengεn na Yesu nun dina muxune tagi naxanye yi sariyan suxi kii xədεxeni.

† **12:20: a mi lenpu tumatəən natuyε:** Na findixi a limaniyaan misaala nan na fa fala a maliin nan tima benun a xa kalan ti. ‡ **12:21:** Esayi 42.1-4

Yesu nun Yinna Mangana fe

Maraka 3.20-30, Luka 11.14-23

²² Muxuna nde yi fa xeme danxutona nde ra Yesu fema, a mi yi nœ falan fan tiye bayo jinan jaxin nan yi a foxo ra. Yesu yi a rakendeya, a nœ falan tiye, a yi seen to.

²³ Yamaan birin yi kabε e maxodinna ti, e naxa, “Dawudaa Dii Xemen nan ito ra ba?”[§]

²⁴ Farisi muxune to na me, e yi a fala, e naxa, “A jinnan kedima yinna mangan Belesebu barakan nin.”

²⁵ Yesu yi e miriyaan kolon. A yi a fala e xa, a naxa, “Yengen yamanan naxan yitaxunxi,* na yamanan kalama nen mafuren! Yengen tanden naxan kui hanma taana, na fan kalama nen.

²⁶ Xa Setana nan Setana kedima, a mangayaan bata yitaxun yengeni. A sabatima nayi di?

²⁷ Xa n jinnan kedima Belesebu barakan nin, ε foxorabirane e kedima nanse xon nayi? Na ma, ε foxorabirane a yitama nen nayi fa fala yo mi ε xa!

²⁸ Koni xa n jinnan kedima Alaa Nii Sarijanxin barakan nin, na a yitama nen

nayi fa fala Alaa Mangayaan bata ε li.”

²⁹ “Muxu yo mi nœ soε senbεmana banxini,† a yi a yii seene tongo, fo a senbεmaan xidi singen. Na xanbi ra, a nœ banxin kui seene tonge nen.

³⁰ Xa muxun mi luxi n xa, na bata keli n xili ma. Xa nxu nun muxu yo mi malan, ne sigama ayi nen.”

³¹ “Nanara, n na a falama ε xa fa fala muxun yulubin naxan birin ligama e nun a fala jaxin naxan birin tima Ala ma, Ala e mafeluyε nen ne birin na. Koni muxu yo na Alaa Nii Sarijanxin nayelevu, na kanna mi mafeluyε mumε!

³² Muxu yo fala jaxin ti n tan Muxuna Dii Xemen ma, Ala a mafeluyε nen. Koni muxu yo fala jaxin ti Alaa Nii Sarijanxin ma, Ala mi na kanna mafeluyε dunuja yi hanma waxati famatoni han habadan.”

Wudin nun a bogine fe

Luka 6.43-45

³³ “Xa wudin binla fan, a bogin fan fanma ayi nen. Xa wudin binla kobi, a bogin fan kobima ayi nen. Bayo wudin kolonma a bogin nan xon.

³⁴ ε tan saji bõnsõnne! ε nœ fala fajin tiye di, bayo

§ 12:23: Dawudaa Dii Xemena: Yamaan yi Dawuda bõnsõnna muxuna nde legedenma naxan yi lan nun a findi mangan na fata nabiya falane ra naxanye Alaa Muxu Sugandixin fa feen falaxi benun a waxatin xa a li. * **12:25: yamanan:** Jinnan nun yinnane Setana senben bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana senben bun, xa ne e bode kedi, na luxi nen alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi jinnan kede alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. † **12:29:** Sandani ito kui, Setana findixi **senbεmaan** nan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana yinna jaxine senben bun ma, nayi, Yesu bata Setana xidi.

ε ρaxu? Amasotō feen nax-
anye muxun bōpēni, a ne nan
falama.

³⁵ Muxu fajin fe fajin nan
naminima a muxu fajiyani.
Muxu ρaxin yi fe ρaxin
namini a muxu ρaxiyani.

³⁶ N xa a fala ε xa fa fala
muxune dentegēn sama nēn
kiti lōxōni lan e fala fuune
birin ma.

³⁷ Bayo i ya fala tixine nan
yoon fima i ma, e tan nan mōn
findima i yalagi xunna ra.”

*Nabi Yunusaa taxam-
asenna fe*

*Maraka 8.11-12, Luka
11.29-32*

³⁸ Na xanbi ra, sariya
karamōxōn nun Farisi mux-
una ndee yi falan ti a xa, e
naxa, “Karamōxō, nxu waxi a
xōn ma, nxu xa i to kabanako
taxamasenna nde ligē.”

³⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Iki
muxune findixi muxu ρaxine
nun nafigine nan na, ε to n
maxōdinma kabanako taxa-
masenna ma. Koni ε mi ka-
banako fe yo toε ba Nabi
Yunusa taxamasenna ra.

⁴⁰ Nabi Yunusa kōε saxan
soge saxan ti yεxε gbeen kui
kii naxan yi, n tan Muxuna
Dii Xēmēn fan kōε saxan soge
saxan tima na kii nin bōxōn
bun ma.

⁴¹ Niniwa kaane tima nēn
Kiti Sa Lōxōni, e yi iki mux-
une yalagi bayo ne Yunusaa
kawandin mε waxatin naxan
yi, e xun xanbi so nēn e
hakene yi. Anu, fena nde be
naxan gbo Yunusa xa.‡

⁴² Naxalan Mangan naxan
keli sogetede yiifanna ma, na
tima nēn kiti sa lōxōni, a yi
iki muxune yalagi bayo a ke-
lixī bōxōn danna nan na fa
a tuli matideni Sulemani a
fekolonna falane ra.§ Awa,
n xa a fala ε xa, naxan gbo
Sulemani xa, na be yi.”

Yinna ρaxine xεte fena

Luka 11.24-26

⁴³ “Yinna ρaxin na xεte
muxun fōxō ra waxatin
naxan yi, a sigama yire
yixaren nin, a sa a matabu-
den fen. Xa a mi yire yo to,

⁴⁴ a a mirima nēn nayi, a
naxa, ‘N kelixi denaxan yi, n
mōn xa xεte na.’ Nayi, a na
xεte na, xa a sa na kui genla
li,* a makōxi, a yitōnxi,

⁴⁵ a sigama nēn nayi, a sa
fa yinna ρaxi solofere gbete-
ye ra naxanye ρaxu dangu a tan
na. Ne yi lu a fema. Na
muxuna fe ρajanna ρaxuma
ayi nēn dangu a fōlōn na. A
ligama na kii nin iki muxu
ρaxine fan na.”

Yesu nga nun a xunyene fe

*Maraka 3.31-35, Luka
8.19-21*

⁴⁶ Yesu yi falan tima ya-
maan xa waxatin naxan yi, a
nga nun a xunyene yi fa, e ti
tandeni, e yi waxi a xōn ma, e
xa falan ti Yesu xa.

⁴⁷ Nanara, muxuna nde yi a
fala a xa, a naxa, “I nga nun i
xunyene tixi tandeni, e waxi i
to feni.”

‡ 12:41: A mato Yunusa sora 1 han sora 4 kui. § 12:42: A mato Mangane

Singen 10.1-10 kui. * 12:44: Na yire **kui genla** findixi muxun bōpēn nan na.
Xa a mi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a mi ratangaxi yinnane wali kobine ma.

48 Yesu yi e yabi, a naxa, “Nga nun n xunyene findixi nde ra?”

49 Na xanbi ra, a yi a yiin ti a xarandiine ma, a naxa, “Nga nun n xunyene itoe nan na.

50 Bayo naxanye n Fafe Ala sagoon liga, naxan ariyanna yi, ngaxakeden xεmεmaan nun jaxalanmaan ne nan na, e nun nga.”

13

Sansi wonla fe sandana

Maraka 4.1-9, Luka 8.4-8

1 Na bɔxɔn yeteni Yesu yi keli banxini, a siga daraan dεxɔn ma, a sa dɔxɔ na yi.

2 Yama gbeen yi malan a fema. Nayi, a yi so kunkin kui, a dɔxɔ. Yamaan yi lu xareyaan na.

3 A fala wuyaxi ti e xa sandani, a naxa,

“Xεε biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni.

4 A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn ma, xɔline yi ne don.

5 Ndee yi bira fanyen fari, bεndε gbee mi yi dεnaxan yi. E yi soli mafuren, amasɔɔ bεnden mi yi gbo na yi.

6 Sogen to te, ne yi lisi a ra, e xara bayo e salenne mi yi godoxi bɔxɔni ki faɓi.

7 Sansina ndee yi bira sεxεε jali kanne tagi, sεxεne yi gbo, e yi e don.

8 Koni ndee yi bira bɔxɔ faɓini, e bogi, e keden kedenna birin yi kεmε sɔɔ hanma tonge sennin, hanma tonge saxon.

9 Xa tunla naxan xɔn, na xa a tuli mati!”

Sandane sa xunna

Maraka 4.10-12, Luka 8.9-10

10 Xarandiine yi fa Yesu fema, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nanfera i falan tima yamaan xa sandani?”

11 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ariyanna Mangayaan wundo feene kolonna bata so ε yii koni a mi soxi e tan yii.

12 Amasɔɔ seen muxun naxan yii, nde mɔn soma nεn na yii, a yi gbo ayi. Koni se mi muxun naxan yii hali naxan di a yii, na bama a yii nεn.

13 Nanara, n falan tima ne xa sandan nin. Amasɔɔ e seen matoma nεn han, koni e mi a yigbεma, e tuli matima nεn han, koni e mi fe mεma, e mɔn mi a famuma.

14 Na ma, Nabi Esayi a nabiya falan bata kamali nayi, a naxa,

‘E tuli matima nεn han, koni ε mi fefe famuma. E seen matoma nεn han, koni ε mi a yigbεma.

15 Amasɔɔ yamani ito bɔjɛn bata xɔdɔxɔ ayi.

E bata e tunle dutun, e yi e yeεne raxi.

Na ma, e mi fa seen toma e tunle yi falan mε, e xaxinla yi feen famu.

E yi xεte n ma, n yi e rakεndεya.* ”

16 “Koni sεwana ε xa, amasɔɔ ε yeεne bata seen to, ε tunle mɔn bata feen mε.

17 N xa jɔndin fala ε xa, nabi wuyaxi nun tinxin muxu wuyaxi yi waxi a to

* 13:15: Esayi 6.9-10

feni ε naxan toma, koni e mi a to, e mɔn mi a mε ε naxan mɛma.”

Yesu yi sandan bunna yεba Maraka 4.13-20, Luka 8.11-15

18 Yesu naxa, “E tuli mati, ε yi sansi wonla fe sandan bunna kolon.

19 Naxanye na Ariyanna Mangayaan falan mε, koni e mi a famu, Fe Naxin Kanna fama nen, a yi a xasun e bɔɲeni. Ne luxi nen alo sansiin naxanye bira kiraan xɔn ma.

20 Sansiin naxanye bira fanyen fari, ne luxi nen alo muxun naxanye falan mε, e yi a suxu sɛwani sa!

21 Koni salen mi e bun, e mi buma. Tɔrɔn nun bεsɛnɔnyaan na fa waxatin naxan yi Alaa falana fe ra, e birama nen tantanni xulen!

22 Sansiin naxanye bira sεxε jali kanne tagi, ne luxi nen alo muxun naxanye falan mɛma, koni dunuɲa xaminne nun nafulu feen kunfan yi a liga e Alaa falan bejin, a tɔnɔn mi lu e ma.

23 Sansiin naxanye bira bɔxɔ fajini, ne luxi nen alo muxun naxanye falan mε, e yi a famu. E bogima nen, ndee yi bogi kemε ramini, ndee tonge sennin, ndee tonge saxan.”

Maala nun xaratuna fe sandana

24 Yesu yi sanda gbete sa e xa, a naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nen alo xεmen naxan sansi fajin woli a xεen ma.

25 Koni yamaan yi xima waxatin naxan yi, a yaxun yi fa xaratu kεsen woli maali, a siga.

26 E to sabati, maala yi a biyε ayi, xaratun fan yi a biyε ayi.

27 Xεε kanna walikene yi fa a fema, e naxa, ‘Nxu fafe, i mi sansi fajin xan woli i ya xεen ma ba, xaratuni ito kelixi minen yi?’

28 A yi e yabi, a naxa, ‘N yaxuna nde nan na ligaxi.’ Walikene yi a maxodin, e naxa, ‘I waxi a xɔn nxu xa sa e matala ba?’

29 A yi e yabi, a naxa, ‘En-en de! E nεma xaratune tale waxatin naxan yi, ε maala nde fan talama nen.

30 E xa a lu na, maala nun xaratun xa gbo e bode xɔn ma han a xaba waxatina. N na a fale n ma walikene xa na waxatini, n naxa, ε xaratun singen malan, ε yi a raxidi alogo e xa sa tɛeni. Na xanbi ra, ε maala fan malan, ε yi a sa n ma sagan kui.’ ”

Sansi kεse xunxurina fe sandana

Maraka 4.30-32, Luka 13.18-19

31 Yesu yi sanda gbete sa e xa, a naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nen alo sansi kεse xuridina,† muxun naxan sima a xεen ma.

32 Hali a to xurun sansiin birin xa, koni a na gbo waxatin naxan yi, a danguma nen sii seene birin na, a findi wudi binla ra, xɔline yi e tɛen sa a yi.”

† 13:31: Sansini ito xili nen mutaridi.

Burun nate sena fe sandana

Luka 13.20-21

³³ Yesu yi sanda gbetε sa e xa, a naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nεn alo burun nate sena‡ jaxanla naxan tongo, a yi a sa buru fuji benbɛli keden yi, a yi a yimaxa, a birin yi te.”

Yesu yi e xaran sandane ma

Maraka 4.33-34

³⁴ Yesu yi feni itoe birin fala yamaan xa sandane yi. A mi yi falan tima e xa, xa a mi sandan sa.

³⁵ Nayi, nabina falan yi kamali, a naxa, “N sandane nan sama. N wundo fonne nan yεbama naxanye yi luxunxi xabu dunuƙa da.”§

Yesu yi xaratu keεena feen yεba

³⁶ Na xanbi ra, Yesu yi keli yamaan fεma, a so banxini. A xarandiine yi fa a fεma, e naxa, “Xaratun naxanye xεεn ma, na sandan bunna fala nxu xa.”

³⁷ Yesu yi e yabi, a naxa, “Xεmεn naxan sansi fajin woli, n tan Muxuna Dii Xεmεn nan na ra.

³⁸ Xεεna, dunuƙa nan na ra. Sansi fajina, Ariyanna Mangayaan muxune nan ne ra. Xaratu keεene, Fe Naxin Kanna muxune nan ne ra.

³⁹ Yaxun naxan xaratu keεen wolin xεεn ma, Yinna Mangan nan na ra, Setana. Malo xabana, waxati

raƙanna nan na ra, malo xabane nan malekane ra.

⁴⁰ Xaratun ba fena maali, a sa tεeni, a ligama na kii nin waxati raƙanni.

⁴¹ N tan Muxuna Dii Xεmεna, n nan n ma malekane rasigama nεn. Naxanye birin muxune birama tantanni e nun fe jaxi rabane birin, malekane ne malanma nεn, e yi e ba n ma Mangayani.

⁴² E yi e woli sulun tεeni,* wugan nun jin naxinna denaxan yi.

⁴³ Koni tinxin muxune yilenma nεn alo sogena e fafe Alaa Mangayani. Xa tunla naxan xεn, na xa a tuli mati!”

Nafulu luxunxina fe sandana

⁴⁴ Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nεn alo nafulu gbeen naxan luxunxi xεεn ma. Xεmεna nde yi na to, a mεn yi a luxun. Nayi, a seƵwaxin yi sa a yii seene birin mati, a xεtε, a fa na bεxεn sara.”

⁴⁵ Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan mεn luxi nεn alo yulan naxan bεxεn bun nafunla† fenma.

⁴⁶ A to gεmε faji fajin to naxan sare gbo han, a yi xεtε a konni, a yi sa a yii seene birin mati, a sa na gεmεn sara.”

Yεxε suxu yalana fe sandana

⁴⁷ Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nεn alo yεxε

‡ 13:33: *burun nate sena*: Leβenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

§ 13:35: Yaburin 78.2 * 13:42: *Sulun tεεn* mεn falama yirena nde yi fa fala “*Furu tεεna*.” † 13:45: *bεxε bun nafunla*: Gεmεn siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma fεxε iƵe yi xaxunna ndee kui. Na gεmεn xili nεn “Perili.”

suxun yalaan naxan wolin baani, a yi yeXen siyane birin suxu.

⁴⁸ Yalaan na rafe waxatin naxan yi, yeXe suxune yi a bandun. E yi a rate xareyaan na, e dɔxɔ. E yi yeXe senseenne malan debene kui, e yi a jaxine woli ayi.

⁴⁹ A ligama na kii nin waxati rajanni. Malekane sigama nen, e muxu jaxine malan e danna, keli tinxin muxune tagi,

⁵⁰ e yi e woli sulun teeni, wugan nun jin naxinna denaxan yi.”

Fe fonna nun a nenena a fe

⁵¹ Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “E bata feni itoe famu ba?” E yi a yabi, e naxa, “Ɔn.”

⁵² A yi a fala e xa, a naxa, “Nanara, sariya karamɔxon naxanye birin bata xaran lan Ariyanna Mangayana fe ma, ne luxi nen alo banxi kanna naxan nafulu nenene nun a fonne raminima a se ramadeni.”

Nasarɛti kaaneyi e mɛ Yesu ra

Maraka 6.1-6, Luka 4.16-30

⁵³ Yesu yelin sandane se waxatin naxan yi, a yi keli mɛnni,

⁵⁴ a xeTe a konni a maxuruxi taan naxan yi. A e xaran e salide banxini waxatin naxan yi, naxanye a xuiin mɛ, ne yi kabɛ. E maxɔdinna ti, e naxa, “A xaxili sifani ito nun kabanako senbeni ito sɔtɔxi minen yi?”

⁵⁵ Kamudɛrena dii xemen xa mi ito ra ba? Mariyama a diin xa mi a ra ba? Yaki

nun Yusufu nun Simɔn nun Yudasi tada xa mi ito ra ba?

⁵⁶ A xunye dii temene xa mi dɔxi be ba? A tan feni itoe birin sɔtɔxi minen yi?”

⁵⁷ E yi e mɛ a ra.

Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Nabiin binye yiren birin yi fo a konna nun a denbayani.”

⁵⁸ A mi kabanako fe wuyaxi liga na amasɔtɔ e mi yi denkeleyaxi.

14

Herodeyi Yoni Marafu Tiin faxa

Maraka 6.14-29, Luka 9.7-9

¹ Na waxatini, Galile mangan Herode yi Yesu a fe mɛ.

² A yi a fala a fɔxɔrabirane xa, a naxa, “Yoni Marafu Tiin nan a ra. Yoni bata keli sayani! Nanara, senbena a yii, a kabanako feene liga.”

³ A na fala nen, amasɔtɔ a bata yi Yoni suxu nun, a yi a xidi, a yi a sa kason na Herodiyade a fe ra, naxan yi findixi Herode fafaxakendenna Filipi a jaxanla ra nun.

⁴ Yoni yi a falama Herode xa, a naxa, “A mi daxa, i xa Herodiyade futu!”

⁵ Herode yi waxi a xɔn ma a xa Yoni faxa, koni a yi gaxuxi yamaan ye ra bayo ne yi Yoni yatexi nabiin nan na.

⁶ Awa, Herode bari lɔxon sumunna a lixina, Herodiyade a dii temen yi a bodon yamaan yetagi. Na yi Herode kenɛn han

⁷ a yi saratin tongo na sungutunna xa, a yi a kɔlɔ, a a

na a xandi sese yi, a na soma a yii nɛn.

⁸ A nga yi a radin alogo a xa ito nan fala, a naxa, “Yoni Marafu Tiin xunna so n yii wure lefaan ma be.”

⁹ Manga Herode niin yi rafərɔ a ma, koni bayo a bata yi saratin tongo a muxu xilixine yɛɛ xəri, a yi yamarin fi, a na xa liga.

¹⁰ Nayi, e sa Yoni xunna sege a de kasoon na.

¹¹ E yi fa a xunna ra wure lefaan ma, e yi a so sungutunna yii, a siga a ra a nga fema.

¹² Yoni a xarandiine yi fa a binbin tongo, e sa a maluxun. Na xanbi ra, e yi sa a fala Yesu xa.

Yesu yi muxu wuli suulun dege

Maraka 6.30-44, Luka 9.10-17, Yoni 6.1-14

¹³ Yesu na feen xibarun me waxatin naxan yi, a siga kunkin kui a danna yire madunduxina nde yi. Yamaan to na me, e keli e taane yi, e siga a fɔxɔ ra e sanna ma.

¹⁴ Yesu to mini kunkin kui, a yi yama gbeen to, a kininkinin e ma, a yi e furetɔne rakendeya.

¹⁵ Ninbanna ra, a xarandiine yi e maso a ra, e naxa, “Kɔɛ bata so, burunna nan nun be ra, yamaan bejin, e xa siga banxidene ra, alogo e xa sa donseen sara e yete xa.”

¹⁶ Yesu yi e yabi, a naxa, “Hali e mi siga, e tan yeteen xa donseen so e yii.”

¹⁷ E yi Yesu yabi, e naxa, “Naxan nxu yii be buru xun suulun nun yexe firin.”

¹⁸ Yesu naxa, “E fa ne ra be.”

¹⁹ A yi a fala yamaan xa, a e xa dɔxɔ seɛene fari. Na xanbi ra, a yi na buru xun suulunne nun yexe firinne tongo, a yi a yeen nate kore, a barikan bira Ala xa, a burune yigira. A yi e so a xarandiine yii, e yi e yitaxun yamaan na.

²⁰ E birin yi e dege, e lugo ken! A xarandiine yi debe fu nun firin nafe e dungi dungi dɔnxene ra.

²¹ Muxun naxanye e dege, ba jaxanle nun diidine ra, muxu wuli suulun jɔxɔn.

*Yesu yi sigan ti igen fari
Maraka 6.45-52, Yoni 6.15-21*

²² Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine rasiga kunkin kui a yee ra daraan kidi ma. A tan yi lu xanbin na, a yi yamaan naxete.

²³ A to yelin yamaan nasige, a kedenna yi te geyaan fari Ala maxandideni. A yi lu na han kɔɛ yi so.

²⁴ Kunkin bata yi siga daraan xun ma pon! Igen mɔrɔnne* yi lu kunkini maxe amasɔto foye gbeen bata yi a xun sa e ma.

²⁵ Yesu yi fa sigan tiye igen fari, a yi sa e li subaxa make-dini.

²⁶ A xarandiine to a to sigan tiye igen fari, e gaxu kati! E gbelegbele, e naxa, “Muxun yelenna nan ito ra!”

* 14:24: *Igen mɔrɔnne*: alo foyen na so igeni.

27 Yesu yi falan ti e xa mafuren, a naxa, “E wεkile, n tan nan a ra. E nama gaxu!”

28 Piyeri yi falan ti, a naxa, “Marigina, xa i tan nan a ra yati, n yamari a n xa siga i fema igen fari.”

29 Yesu yi a yabi, a naxa, “Fa be!” Nayi, Piyeri yi keli kunkin kui, a sigan ti fɔlɔ igen fari siga Yesu fema.

30 Koni a toxina a foyen gbo, a yi gaxu, a godo fɔlɔ igen bun ma. A gbelegbele, a naxa, “Marigina, n nakisi.”

31 Yesu yi a yiin nasiga mafuren! A yi a rate, a naxa, “Iya denkeleyaan xurun. I sikexi nanfera?”

32 E firinna birin yi dɔxɔ kunkin kui, foyen yi a raxara.

33 Xarandiin naxanye yi kunkin kui, ne yi e xinbi sin Yesu bun ma, e naxa, “Nɔndin nan a ra yati, Alaa Dii Xemen nan i tan na!”

*Yesu yi muxune rakendeya
Maraka 6.53-56*

34 E to daraan gidi, e sa xaren li Genesareti yamanani.

35 Yamaan yi Yesu kolon menni. Na ma, e xeraan nasiga na rabilinna taane birin yi, e yi fa e furetone ra Yesu fema.

36 E yi a mayandi, a xa tin furetone xa e yiine din a doma gbeen lenben na. Naxanye birin yi e yiin dinma a ra, ne birin yi kendeyama nen.

15

*Yahudiyane namun feene
Maraka 7.1-13*

1 Na xanbi ra, Farisi muxuna ndee nun sariya karamɔxone yi keli Yerusalen taani. E fa Yesu fema, e yi a maxodin, e naxa,

2 “Nanfera i ya xarandiine mi en benbane namun feene suxuma? Benun e xa donseen don e mi e yiin naxama en ma dinan kiin ma.”

3 Yesu yi e yabi, a naxa, “E fan Alaa yamarin kalama e yete namun feene ma nanfera?”

4 Bayo Ala naxa, ‘I baba nun i nga binya. Naxan na a baba danga hanma a nga, e na kanna faxa.*

5 Koni e tan naxa, a naxan na a fala a fafe xa hanma a nga, a naxa, ‘I yi maliin naxan sotoma n na nun, n bata na fi Ala ma’

6 hali na kanna nama fa a fafe binya na maliin na. Nayi, e bata Alaa falan kala e namunna fe ra.

7 E tan nafigine! Nabi Esayi waliyiya falan naxan ti e fe ra, jɔndin na a ra, a naxa,

8 ‘Ala naxa,
yamani ito n binyama e deen
n
koni e bɔnen makuya n na
pon!

9 E n batuma fuyan!
Bayo e xaranna find-
ixi adamadiine ya-
mari xaraxine nan
gbansan na!† ”

*Muxuna sarijanna kala
fena
Maraka 7.14-23*

* 15:4: Xɔɔyaan 20.12 nun 21.17 e nun Sariyane 5.16 † 15:9: Esayi 29.13

10 Na xanbi ra, Yesu yi ya-maan xili a fema. A yi a fala e xa, a naxa, “E tuli mati, e yi ito famu.

11 Seen naxan soma muxun de, na mi a sariyanna kalama fo falan naxan minima a de.”

12 A xarandiine yi fa Yesu fema, e naxa, “I mi a kolon ba, fa fala i ya falan bata Farisi muxune xolo?”

13 Yesu yi e yabi, a naxa, “N Fafe naxan ariyanna yi, na mi si seen naxanye sixi, ne birin talama nen.

14 E e lu na, danxutone nan e ra danxutone yee ra. Xa danxuton danxuton yii rasuxu, e firinna birin birama nen yinla ra.”

15 Piyeri yi falan ti, a naxa, “Sandani ito bunna fala nxu xa.”

16 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E fan munma xaxili soto ba?

17 E mi a kolon ba? Seen naxan na so muxun de, na godoma a kui nen, na xanbi ra, a mini a fatini.

18 Koni falan naxan minima muxun de, na kelima a boyen nin, na nan muxune sariyanna kalama.

19 Bayo miriya jaxine kelima muxun boyen nin, a yi a ti muxu faxan nun yalunyaan nun yanga suxun nun munan nun wule sere baan nun konbin ma.

20 Na feene nan muxune sariyanna kalama. Koni i na i dege i yiin naxataren na, na mi muxune sariyanna kalama.”

Naxanla denkeyana fe Maraka 7.24-30

21 Yesu yi keli na, a siga Tire taan nun Sidon taan yamanani.

22 Kanan kaa jaxanla nde yi na yi, na yi fa Yesu fema. A gbelegbelema, a naxa, “N fafe, Dawudaa Dii Xemena, kininkinin n ma! Ninanna n ma dii temen foxo ra, a toroxi han!”

23 Koni Yesu mi fala yo ti a xa. Yesu a xarandiina ndee yi fa a fema, e yi a mafan, e naxa, “Naxanli ito rasiga! A biraxi en foxo ra, a gbelegbelema.”

24 Awa, Yesu yi e yabi, a naxa, “N mi faxi muxu gbete ma fo Isirayila kaa tununxine alo yexene.”

25 Awa, na jaxanla yi fa, a yi a xinbi sin Yesu bun ma, a yi a fala, a naxa, “N fafe, n mali.”

26 Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “A mi lan i xa diidine donseen sa barene bun ma.”‡

27 Naxanla yi a yabi, a naxa, “N fafe, nondin nan na ra. Koni hali barene donse yolonxine donma nen e kanna naxanye rayolonma boxoni.”

28 Nayi, Yesu yi a yabi, a naxa, “Nga jaxanla, i ya denkeyaan gbo! I rafan feen bata liga i xa.” Na waxatin yeteni, a dii temen yi kende ya.

*Yesu yi muxu wuyaxi
rakeneya*

‡ 15:26: Yesu jaxanli ito a denkeyaan nan fesefesema sandani ito xon. Sandan kui, siya gbete ne findixi barene ra, diidine fan yi lu alo Isirayila kaane.

29 Yesu yi keli na yi, a siga Galile Daraan δεχῶν ma. A yi te geyaan fari, a δῶχῶ.

30 Yama gbeen yi fa a φεμα, e fa λεbutenne nun danxutone nun madontone nun bobone nun furetῶ wuyaxi gbeteeye ra, e yi e sa Yesu bun ma. A yi e rakendeya.

31 Yamaan to a to, fa fala bobone falan tima, madontone bata kendeya, λεbutenne bata sigan ti, danxutone seen toma, e kabε. E yi Isirayilaa Ala tantun.

Yesu yi muxu wuli naanin dege

Maraka 8.1-10

32 Yesu yi a xarandiine xili a φεμα, a yi a fala e xa, a naxa, "Yamani ito kinink-ininna bata n suxu bayo e bata soge saxan ti n φεμα, donse mi fa e yii iki. N mi waxi e rasiga feni kamena e ma. Xa na mi a ra, e fangan janma nen kira yi."

33 Xarandiine yi a maxodin, e naxa, "Nxu tan donseen sotoma minen yi wulani ito yi naxan yama gbeeni ito luge?"

34 Yesu yi e maxodin, a naxa, "Buru xun yoli ε yii?" E yi a yabi, e naxa, "Buru xun solofere, e nun yexedi dando nan nxu yii."

35 Yesu yi yamaan xili a e xa fa δῶχῶ bῶχῶν ma.

36 Na xanbi ra, a buru xun soloferen nun yexene tongo, a barikan bira Ala xa. A yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, xarandiine yi e yitaxun yamaan na.

37 E birin yi e dege, e lugo. Xarandiine yi a dungin

matongo, e debe solofere rafe ne ra.

38 Χεμεν naxanye na don, ba jaxanle nun diidine ra, muxu wuli naanin.

39 Na xanbi ra, Yesu yi yamaan nasiga, a δῶχῶ kunkin kui, a siga Magadan yamanani.

16

Taxamasenna maxodin fena

Maraka 8.11-13, Luka 12.54-56

1 Farisi muxuna ndee nun Saduse muxuna ndee yi fa Yesu φεμα alogo e xa a kejaan fefefese, e a maxodin a xa taxamasenna yita e ra keli ariyanna yi.

2 Yesu yi e yabi, a naxa, "Xa kuyeni gbeelixa jinbanna ra ε a falama nen a kuye faji yibama nen tila.

3 Χῶτῶννι xa kuyeni gbeelixa ε naxa, "Tulen famaani ni i ra." Ε nῶε kore χῶννα matoε nen ε yi a bunna kolon. Koni ε mi nῶε waxatini ito feene bunna kolonje.

4 Iki muxune findixi muxu jaxine nun nafigine nan na, ε to n maxodinma kabanako taxamasenna ma. Koni ε mi sese toma xa naxan mi findixi Yunusa taxamasenna ra."

Na xanbi ra, a keli e φεμα, a yi siga.

Marakolonna lan xaranne ma

Maraka 8.14-21

5 Xarandiine yi gidima daraan kidi ma waxatin naxan yi, e yi jinan, e mi buru xali e yii.

6 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ε a liga ε yeren ma Farisi

muxune nun Saduse muxune burun nate sena* fe ra.”

⁷ E falan ti fɔlɔ e bode tagi, e naxa, “A ito falama nɛn bayo en mi faxi buru ra en yii.”

⁸ Yesu yi a kolon e yi naxan falama. Nanara, a yi e maxɔdin, a naxa, “E nanse falama ε bode tagi, a ε mi faxi buru na? E denkeleyaan xurun jε?”

⁹ E munma xaxili sɔtɔ ba? E bata jinan na xɔn ba, n muxu wuli suulunna dege waxatin naxan yi buru xun suulunna ra, ε debe yoli rafe buru dungi dungi dɔnxene ra?

¹⁰ Hanma buru xun soloferen naxan yitaxun muxu wuli naaninna ra, ε debe yoli rafe buru dɔnxene ra na yi?

¹¹ Nanfera ε mi a bunna kolonxi fa fala n mi burun xan ma fe falama ε xa. N naxa, ‘E a liga ε yeren ma Farisi muxune nun Saduse muxune buru rate sena fe ra!’”

¹² Na xanbi ra, xarandiine yi a kolon, a mi yi a falama e xa a e xa a liga e yeren ma burun nate sena a fe yi naxan buruni, koni fɔ Farisi muxune nun Saduse muxune xaranna fe yi.

Piyeri a falana Yesu a fe yi
Maraka 8.27-30, Luka
9.18-21

¹³ Yesu yi siga Sesariya taani Filipi yamanani, a yi maxɔdinni ito ti a xarandiine ma, a naxa, “Yamana a falama a nde n tan Muxuna Dii Xɛmɛn na?”

¹⁴ E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiin nan i tan na. Bonne naxa, a Nabi Eli nan i tan na. Nde gbɛɛye fan naxa, a Yereji nan i tan na hanma nabina nde.”

¹⁵ A yi e maxɔdin, a naxa, “E tan go, ε tan naxa di? Nde n tan na?”

¹⁶ Simɔn Piyeri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, habadan Alaa Dii Xɛmɛna.”

¹⁷ Yesu yi a yabi, a naxa, “Sɛwana i tan xa Simɔn, Yunusaa dii xɛmɛna, bayo adamadi mi ito makenɛnxi i xa, fɔ n fafe Ala naxan ariyanna yi.

¹⁸ Nanara, n na a falama i xa, Piyeri, gɛmɛn nan i tan na, n nan n ma banxin tima gɛmɛn naxan fari, n ma denkeleya yamana. Hali laxira so dɛene mi nɔɔn sɔtɛ n ma denkeleya yamaan ma mumɛ!†

¹⁹ N na Ariyanna Mangayaan so dɛen jinna soma i yii nɛn. I na tɔnna dɔxɔ feen naxan na dunuɓa yi, Ala tɔnna dɔxɔma nɛn na ra ariyanna yi. I na tin feen naxan ma dunuɓa yi, Ala tinma nɛn na ma ariyanna yi.”

²⁰ Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine yamari, a e nama a fala muxu yo xa fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na.

Yesu yi a sayana fe fala
Maraka 8.31-9.1, Luka
9.22-27

²¹ Fɔlɔ na waxatin ma, Yesu yi a yeɓa fɔlɔ a xarandiine

* **16:6: burun nate sena:** Lebɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

† **16:18: Piyeri** xinla bunna nɛn fa fala gɛmɛna.

xa, a naxa, a fεε mi na fɔ a xa siga Yerusalɛn taani, a sa tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yii, e yi a faxa, a mɔn yi keli sayani a soge saxande lɔxɔni.

²² Piyɛri yi Yesu ba bonne fɛma, a Yesu maxadi fɔlɔ, a naxa, “Marigina, Ala xa i tanga na ma, na nama liga i ra mumɛ!”

²³ Yesu yi a yεε rafindi a ma, a yi a fala Piyɛri xa, a naxa, “Setana, fata n ma! I kataxi n natantan feen nan na. I mi i mirima Alaa feene ma fɔ adamadiine.”

²⁴ Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi bira feni n tan fɔxɔ ra fɔ a xa a mε a yεtε ra, a yi a yεtε faxa wudin‡ tongo, a bira n fɔxɔ ra.

²⁵ Bayo naxan waxi a niin nakisi feni, na bɔnɔma ayi nɛn, koni naxan bɔnɔma a niini n tan ma fe ra, na kisima nɛn.

²⁶ Xa muxun dunuɓa birin sɔtɔ, a bɔnɔ a niini habadan, na tɔnɔn nanse ra? Muxun nɔε nanse fiyε, alogo a niin mɔn xa kisi?

²⁷ Bayo n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama nɛn n Fafe Alaa binyeni, nxu nun a malekane. N yi muxun birin saranna fi lan a kewanle ma.

²⁸ N xa jɔndin fala ε xa, muxuna ndee be e mi faxε fɔ e n tan Muxuna Dii Xɛmɛn to fε n ma mangayani.”§

17

Yesu a nɔrɔna fe

Maraka 9.2-13, Luka 9.28-36

¹ Xii sennin danguxina, Yesu yi Piyɛri nun Yaki nun a ngaxakedenna Yoni tongo, a siga e ra e danna geya gbeen fari.

² A kɛɓaan yi masara e yεε ra yi, a yεtagin yi lu mayilenjɛ alo sogena. A dugine yi fixa ayi alo kɛnɛnyana.

³ Na waxatin yɛteni, Nabi Musa nun Nabi Eli yi mini kɛnɛnni e yεtagi, e yi lu falan tiyε Yesu xa.

⁴ Piyɛri yi a fala Yesu xa, a naxa, “Marigina, a lanxi bayo nxu be. Xa i waxi a xɔn ma, n xa gage saxan ti be, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.”

⁵ A yi falan tima waxatin naxan yi, kunda mayilenxin yi godo e xun ma, fala xuiin yi keli na kundani, a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛn nan ito ra naxan bata n kɛnɛn ki fajɪ, ε tuli mati a xuiin na!”

⁶ Xarandiine na mε waxatin naxan yi, e gaxu kati, han e sa felen, e yεtagine yi lan bɔxɔn ma.

⁷ Yesu yi fa e fɛma, a yi a yiin din e ra, a naxa, “Ɛ keli, ε nama gaxu!”

⁸ E yi e yεε rakɔjin, e mi muxu yo to fɔ Yesu.

⁹ E yi godoma geyaan na waxatin naxan yi, Yesu yi e yamari, a naxa, “Ɛ feen naxan toxi, ε nama a fala muxu yo xa han n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yi keli sayani.”

‡ **16:24:** Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wekile sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

§ **16:28:** A Matiyu 17:2-3 nan ma fe falama.

10 Xarandiine yi Yesu maxədin, e naxa, “Sariya karaməxəne a falama nanferana yi fa fala Nabi Eli nan singe fama?”

11 Yesu yi e yabi, a naxa, “Nabi Eli nan singe fama yati, a yi feene birin yitən.

12 Koni n xa a fala ε xa fa fala Eli bata yelin fε koni yamaan mi a kolon, e yi e rafan feene birin liga a ra. Awa, e n tan Muxuna Dii Xemen fan tərəma nən na kiini.”

13 Na xanbi ra, xarandiine yi a kolon fa fala a falan tima Yoni Marafu Tiin nan ma fe ma.*

Yinnan diidin naxan fəxə ra
Maraka 9.14-29, Luka 9.37-43

14 E fa yamaan fεma waxatin naxan yi, xemena nde yi fa Yesu fεma, a yi a xinbi sin a bun ma,

15 a naxa, “N fafe, kininkinin n ma dii xemen ma. Gan furen nan a fari, a tərəxi kati, a bata bira tēni sanja yi wuyaxi hanma igeni.

16 N bata fa a ra i ya xarandiine fεma koni e mi nəxi a rakendeyε.”

17 Yesu yi a yabi, a naxa, “E tan denkeleyatarene nun tinxintarene, n xa lu ε fεma han waxatin mundun yi? N xa dija ε xa han waxatin mundun yi? Fa diin na n fεma!”

18 Yesu yi yinnan yamari, a xete a fəxə ra. Nayi, a dii xemen yi kendeya na waxatin yeteni.

19 Na xanbi ra, xarandiine yi siga Yesu fεma e danna, e yi a maxədin, e naxa, “Nanferana nxu tan mi nəxi yinnan kedε?”

20-21 Yesu yi e yabi, a naxa, “Bayo ε denkeleyaan xurun. N xa jəndin fala ε xa. Xa denkeleyana ε yi, hali a xurun alo sansi keεε xurudina,† ε nəε a falε nən geyani ito ma, ε naxa, ‘Keli be, i siga menni!’ a yi siga. E nəε feen birin ligε nən!”

Yesu mən yi a fəxa feen fala
Maraka 9.30-32, Luka 9.43-45

22 Xarandiine birin e malan e bode xən ma waxatin naxan yi Galile yamanani, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xemen soma nən muxune yii,

23 e yi n fəxa. Koni n mən kelima nən sayani a soge saxande ləxəni.”

Xarandiine nii yi ranaxu e ma kati!

Ala Batu Banxin mudu fi fena

24 Yesu nun a xarandiine Kapərunan taan li waxatin naxan yi, Ala Batu Banxin mudu maxinle yi fa Piyeri fεma, e yi a maxədin, e naxa, “I karaməxən mi Ala Batu Banxin mudun fima ba?”

25 Piyeri yi e yabi, a naxa, “A fima nən.” Piyeri so banxini waxatin naxan yi, Yesu singe yi falan ti, a naxa, “Simən, i mirixi a ma di? Dunujə man-gane mudun maxilima nde

* **17:13: Nabi Eli** a fe sɛbɛxi Malaki 3.23 kui. Sariya karaməxəne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mən fama nən benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiyə falan nakamalixi. † **17:20-21:** Sansini ito xili nən mutaridi.

ra? E diine ba, hanma muxu gbeteeye?”

²⁶ Piyeri yi a yabi, a naxa, “Muxu gbeteeye.” Yesu yi a fala, a naxa, “Na bunna nen, hali a diine mi a fi.

²⁷ Koni nxu mi waxi a xon ma, nxu xa muxuni itoe rafen. Nanara, siga baani, i sa konna bira. I na yexe singen naxan suxu, i a deeni bi, i gbeti gbanan keden toma nen a de, naxan lanje en ma mudun ma. I siga na ra, i sa i gbeen nun n gbeen fi.”

18

Nde gbo birin xa?

Maraka 9.33-37, Luka 9.46-48

¹ Xarandiine yi fa Yesu fema na waxatini, e yi a maxodin, e naxa, “Nde gbo birin xa Ariyanna Mangayani?”

² Yesu yi diidina nde xili, a yi a ti e birin yetagi.

³ Yesu yi a fala, a naxa, “N xa jondin fala e xa, xa e mi maxete, e liga alo diidina, e mi soe Ariyanna Mangayani mum!”

⁴ Nanara, naxan yo na a yete magodo alo diidini ito, na gbo dangu a birin na Ariyanna Mangayani.

⁵ Naxan yo mon na diidini ito sifani suxu n xinli, na bata n tan yisuxu.”

Yulubina fe

Maraka 9.42-48, Luka 17.1-2

⁶ “Diidini itoe naxanye bata denkeleya n ma, xa muxu yo ne bira yulubini, a fisa na

kanni geme gbeen xidi a koe ra, a woli baan tilinna ma.”

⁷ “Gbalon dunuja muxune yee ra bayo feen naxanye yamaan birama yulubini. A fere mi na fon fe sifane xa fa koni e fatama muxun naxanye ra, gbalon na kanne yee ra!

⁸ Xa i yiina hanma i sanna i birama yulubini, a sege a ra, i yi a woli ayi! A fisa i yii dungin nun i san dungi kanna xa so habadan nii rakisini, benun i yii firinna nun i san firin kanna xa woli yahanama teeni.

⁹ Xa i yeen nan i bire yulubini, a ba na, i yi a woli ayi! A fisa i yee keden kanna yi so habadan nii rakisini, benun i yee firin kanna xa so yahanama teeni.”

Yexee tununxina fe sandana

Luka 15.3-7

¹⁰⁻¹¹ “E a liga e yeren ma, e nama diidini itoe rafeya. N xa a fala e xa, e kantan malekane ariyanna yi. E n Fafe Ala yetagin toma waxatin birin.”

¹² “E mirixi a ma di? Xa yexee keme muxuna nde yii, xa keden siga na xun xon, na kanna nanfe ligama? A yexee tonge solomanaanin e nun solomanaaninne luma nen e degedeni geyaan fari, a siga a tununxi kedenna fendeni.

¹³ N xa jondin fala e xa, a na a to waxatin naxan yi, a sewama nen na yexee kedenna fe ra dangu tonge solomanaanin e nun solomanaaninne ra naxanye mi loxi ayi.

¹⁴ A na kii nin, e Fafe Ala naxan ariyanna yi, a mi rafan

a ma diidini ito nde keden peen xa lo ayi.”

Hake tongone

15 “Xa i ngaxakedenna haken liga i ra, siga a fema i yi a sonna fala a xa e firinna tagi. Xa a i xuiin name, i bata i ngaxakedenna sotona yi.

16 Koni xa a mi a tuli mati i xuiin na, e nun muxu keden hanma muxu firin xa siga a fema alogo ‘feen birin xa makiti sereya firin hanma saxan xuiin xon.’*

17 Koni xa a mi a tuli mati ne xuiin na, na feen fala denkeleya yamaan xa. Xa a mi a tuli mati denkeleya yamaan xuiin na, a yate alo denkeleyatarena hanma mudu maxinla.”

Tondi feen nun tin fena

18 “N xa pondin fala e xa, e na tonna doxo feen naxan na dunuɓa yi, Ala tonna doxoma nen na ra ariyanna yi. E na tin feen naxan ma dunuɓa yi, Ala tinma nen na ma ariyanna yi.”

19 “N mon xa a fala e xa, xa muxu firinna lan fefe ma dunuɓa yi Ala maxandini, n Fafe naxan ariyanna yi, a na ligama e xa nen.

20 Bayo muxu firin hanma saxan na e malan dede yi n xinli, n fan luma nen menni e ye.”

Muxun naxan mi mafeluun tima

21 Na xanbi ra, Piyeri yi fa Yesu fema, a yi a maxadin, a naxa, “Marigina, n xa ngaxakedenna mafelu doxoɓa ma

yoli, a na n haken tongo waxatin naxan yi? Han doxoɓa ma solofere ba?”

22 Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa a fala i xa, doxoɓa ma solofere mi a ra de, fo tonge solofere e nun solofere.”

23 “Nanara, Ariyanna Mangayaan luxi nen alo mangan naxan waxi a walikene saren fi feni.

24 A na foloxina, e fa walike keden na gbeti gbananna wuli fu donla yi naxan ma, donla naxan nun a siimayaan birin wali saranna yi lan.

25 Bayo a mi yi noe a donla fiye, mangan yi a ragidi a e xa a tan nun a naxanla nun a diine nun a yii seene birin mati e findi konyine ra, alogo a xa donla fi.

26 Nanara, walikenen yi a xinbi sin mangan bun ma, a yi a mafan, a naxa, ‘Dija n xa, n na i ya donla birin fima nen!’

27 A kanna yi kininkinin a ma, a yi dija a donla ma, a yi a lu na.”

28 “Koni na walikenen yi siga, a sa a lanfana nde to a gbeti xurudi yi naxan ma. A yi a suxu, a yi a koenen deten. A yi a fala, a naxa, ‘N ma donla fi!’

29 A lanfaan yi a xinbi sin a bun ma, a yi a mafan, a naxa, ‘Dija n xa, n na i ya donla fima nen!’

30 Koni a mi tin. A yi sa a sa kasoon na han a na a donla fi waxatin naxan yi.

31 Walikenen bonne to na to, e xolo kati, e siga e kanna fema, e sa na birin fala a xa.

* 18:16: Sariyane 19.15

³² Nanara, e kanna yi a tan walikεn xili, a naxa, 'I tan walikε naxina, n ma donla naxan birin i ma, n dija nen na ma bayo i bata n mafan.

³³ A mi yi lan nun ba, i fan xa kininkinin i walikε boden ma alo n kininkinin i ma kii naxan yi?'

³⁴ Nayi, a kanna yi a sa kason na a xɔlɔni alogo a kantan muxune xa a naxankata han a yi a donla birin fi.

³⁵ N Fafe naxan ariyanna yi, na fan ε suxuma na kii nin, xa ε tan nde mi a ngaxakendenna mafelu a bɔneni."

19

Futu kala fena

Maraka 10.1-12

¹ Yesu yelinxi na falane tiye, a keli Galile yamanani, a siga Yudaya yamanani denaxan Yurudɛn baan kidi ma.

² Yama gbeen yi bira a fɔxɔ ra, a yi ne rakɛndɛya.

³ Farisi muxuna ndee yi fa a fɛma a bunbadeni, e yi a maxɔdin, e naxa, "Sariyan na a ra ba, xεmεn xa naxanla rame, a findi bun yo ra?"

⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ mi Kitabun xaranxi ba? A naxa fa fala a fɔlɔni 'Ala yi adaman da, xεmεn nun naxanla,*

⁵ a naxa, 'Nanara, xεmεna a nga nun a fafe bejinma, a a maso a naxanla ra, e findi fati bɛndɛ kedenna ra.†

⁶ Nayi, muxu firin mi fa e ra koni fɔ keden. Nayi, Ala bata seen naxanye tugun e bode ra, muxe nama ne fata."

⁷ E yi a maxɔdin, e naxa, "Nanfera Musa a yamarixi fa fala a xεmεn xa futu kala kɛdin so a naxanla yii, a yi a bejin?"

⁸ Yesu yi e yabi, a naxa, "Musa bata tin, a ε xa ε naxanle bejin amasɔtɔ ε bɔnen xɔdɔxɔ. Koni a mi yi na kiini nun a fɔlɔni.

⁹ Awa, n xa a fala ε xa, xεmεn naxan na a mε a naxanla ra, xa a naxanla mi yalunya ligaxi, xεmεn yi nde gbete futu, na xεmεn bata yalunyaan liga."

¹⁰ A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, "Xa xεmεn nun a naxanla tagi na kii nin, a lan futu nama ti na yi."

¹¹ Yesu yi e yabi, a naxa, "Birin mi nɔε xaranni ito suxe, koni fɔ Ala bata a fεren fi naxanye ma.

¹² Xεmεna ndee mi nɔε naxanla futuε amasɔtɔ e bari kiin xɔn, muxune nan ndee gbeteɛye ligaxi na kiini, koni ndee gbeteɛye lanxi a ma nen a e nama naxanla futu alogo e xa lu wale Ariyanna Mangayaan xa. Awa, xa naxan nɔε xaranni ito suxe, na xa a suxu."

Yesu yi duba diidine xa

Maraka 10.13-16, Luka 18.15-17

¹³ Muxuna ndee yi fa e diidine ra Yesu fɛma, alogo a xa a yiin sa e diidine xunni, a yi Ala maxandi e xa koni xarandiine yi falan ti ne ma.

¹⁴ Yesu naxa, "Ɛ tin diidine xa fa n fɛma, ε nama e raxete amasɔtɔ e tan sifane nan gbee Ariyanna Mangayaan na."

* 19:4: Dunuɟa Fɔlɔn 1.27 nun 5.2 † 19:5: Dunuɟa Fɔlɔn 2.24

15 A yi a yiin sa e xunni, a yi duba e xa, a siga.

Xεμε nafulu kannafe

Maraka 10.17-31, Luka 18.18-30

16 Banxulanna nde yi fa Yesu fema, a naxa, “Karamoxo, n fe fajin mundun lige, n habadan nii rakisin sotɔ?”

17 Yesu yi a yabi, a naxa, “Nanfera i n maxodinma fe fajina fe ma? Ala nan keden fan. Xa i waxi a xɔn ma, i xa nii rakisin sotɔ, yamarine suxu.”

18 A mɔn yi maxodinna ti, a naxa, “Yamari mundun ne ra?” Yesu yi a yabi, a naxa, “I nama faxan ti. I nama yalunyaan liga. I nama mujan ti. I nama wule seren ba.

19 I baba nun i nga binya, i yi i adamadi boden xanu alo i yetena.”‡

20 Banxulanna yi a yabi, a naxa, “N bata ne birin suxu, nanfe fa luxi?”

21 Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa i waxi a xɔn ma, i xa findi muxu kamalixin na, siga, i sa i yii seene mati, i yi yigelitone ki. I nafunla sotoma nen ariyanna yi. Na xanbi ra, i fa bira n fɔxɔ ra.”

22 Banxulanna na me waxatin naxan yi, a sunuxin yi siga amasotɔ nafulu gbee kannan yi a ra.

23 Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “N xa jɔndin fala ε xa, nafulu kanne so raxɔɔ Ariyanna Mangayani!

24 N mɔn xa a fala ε xa, nafulu kannan so raxɔɔ Alaa

Mangayani dangu jɔgɔmen so feen na sagilaan yinla ra.”

25 Xarandiine na me waxatin naxan yi, e yi kabe kati! E yi a maxodin, e naxa, “Nde fa nɔe kisε nayi?”

26 Yesu yi e mato, a naxa, “Muxun mi nɔe na lige koni Ala nɔe feen birin lige nen.”

27 Na xanbi ra, Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin bejin, nxu bira i fɔxɔ ra. Nxu tan nanse sotoma nayi?”

28 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jɔndin fala ε xa, waxati nene famatoni, n tan Muxuna Dii Xεmen na dɔxɔ n ma mangaya gbedε binyaxini, ε tan naxanye biraxi n fɔxɔ ra, ε fan dɔxɔma nen manga gbedε fu nun firinne ma, ε yi Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne makiti.

29 Naxanye birin bata banxine lu na, hanma a ngaxakeden xεmεmane nun a jaxalanmane hanma a fafe hanma a nga hanma a diine hanma a xεene n tan ma fe ra, a na jɔxɔn kεme sotoma nen e nun habadan nii rakisina.

30 Koni naxanye yεen na, ne wuyaxi sa luma nen xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yεen na.”

20

Xεε kannan walikene fe

1 Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nen alo xεε kannan naxan minin subaxani muxu fendeni alogo e xa sa wali a manpa bili nakoni.

‡ 19:19: Xɔrɔyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20 nun Saraxaraline 19.18

² E yi lan a ma, a xa e saranna fi gbeti gbanan keden keden, naxan lan_ŋe soge keden saranna ma. A yi e rasiga a manpa bili nak_ɔni.

³ Soge raxen_{xen} waxatini, a keli, a siga l_ɔx_ɔ d_een na, a yi muxuna ndee li tixi na, naxanye mi yi wali yo ra.

⁴ Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, ‘E fan xa siga, e sa wali n ma manpa bili nak_ɔni, a lan n xa e saren fi naxan na, n na soe e yii.’

⁵ Awa, ne yi siga walideni. Na danguxina, a m_ɔn yi na j_ɔx_ɔn liga yanyi tagini e nun se din waxatin masoxina.

⁶ Awa, se din waxatin danguxina, a m_ɔn yi siga, a sa muxu gbete_{ye} fan li tixi na. A yi e max_ɔdin, a naxa, ‘E ferij_{en}xi be nanfera? E mi fefe ligama?’

⁷ E yi a yabi, e naxa, ‘Bayo muxu yo mi nxu tixi wali ra.’ A yi a fala e xa, a naxa, ‘Awa, e fan xa siga wali kedeni n ma manpa bili nak_ɔni.’ ”

⁸ “Ninbanna soxina, manpa bili nak_ɔ kanna yi a fala walike kuntigin xa, a naxa, ‘Walikene xili, e saranna xa fi. A f_ɔl_ɔ d_ɔn_xe ra xiine ma, i sa a ranan a singe ra xiine ma.’

⁹ X_em_en naxanye wanla f_ɔl_ɔ j_in_bari waxatini, ne keden kedenne birin yi gbeti gbanan keden keden s_ɔt_ɔ.

¹⁰ Nanara, muxun naxanye singe wanla f_ɔl_ɔ, ne to fa, e yi a miri fa fala, a e a s_ɔt_ɔma n_en dangu bonne ra, koni e keden kedenna birin yi gbeti gbanan keden keden s_ɔt_ɔ.”

¹¹ “Awa, e to yi a rasuxuma, e x_ee kanna mafala f_ɔl_ɔ.

¹² E yi a fala, e naxa, ‘Muxun naxanye faxi d_ɔn_xen na, ne waxatidi nan tun wali k_exi. I nxu nun ne birin saren fima kii kedenna nin ba, nxu tan naxanye ferij_{en}xi sogen na?’

¹³ X_ee kanna yi e tan nde keden yabi, a naxa, ‘S_ɔx_ɔ, n mi tinxintareya xan ligaxi i ra. En mi lanxi gbeti gbanan keden xan ma ba?’

¹⁴ I saranna tongo, i siga i konni. Naxanye faxi d_ɔn_xen na, n waxi ne saranna fi feni alo n bata i saranna fi kii naxan yi.

¹⁵ N mi daxa ba, n xa n sa-
goon liga n ma gbetini? I n max_ɔx_ɔl_ɔn_{ma} n_en ba bayo n fonisire?’

¹⁶ Na kiini, naxanye y_een na, ne wuyaxi sa luma n_en xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu y_een na.”

*Yesu m_ɔn yi a faxa feen fala
Maraka 10.32-34, Luka
18.31-34*

¹⁷ Yesu yi sigama Yerusal_en taani waxatin naxan yi, a yi a xarandii fu nun firinne xali e danna. A yi a fala e xa,

¹⁸ a naxa, “E a mato, en sigama Yerusal_en taani, n tan Muxuna Dii X_em_en sa soma n_en saraxarali kuntigine nun sariya karam_ɔx_ɔne yii na yi. E n ma kitin bolonma n_en, a lan sayaan ma.

¹⁹ Na xanbi ra, e yi n so siya gbete_{ne} yii naxanye n magelema, e yi n bulan, e yi n gbangban wudin ma. A soge saxande l_ɔx_ɔni n kelima n_en sayani.”

Yaki nun Yoni nga maxandina

Maraka 10.35-45

²⁰ Sebede a dii xεmεne nga yi fa Yesu fεma e nun a dii xεmεne, e yi e xinbi sin Yesu bun ma, e yi a maxandi fena nde ma.

²¹ Yesu yi e maxɔdin, a naxa, "I waxi nanse xɔn ma?" A yi a yabi, a naxa, "Tin, i na i ya mangayaan sɔtɔ, n ma dii xεmε firinni itoe xa dɔxɔ i fεma, kedenna i yiifanna ma, kedenna i kɔmεnna ma."

²² Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ n maxandixi naxan ma, ε mi na kolon. Ɛ nɔε ε minjε tɔrɔya igelengenna ra ba, n fama n mindeni naxan na?" E yi a yabi, e naxa, "Nxu nɔε nεn."

²³ Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ fama ε mindeni nεn n ma tɔrɔya igelengenna ra yati! Koni muxun dɔxɔ fena n yi-ifanna ma hanma n kɔmεnna ma, na mi n tan ma fɔ n fafe bata yi a ragidi naxanye xa."

²⁴ Xarandii fuun bonne na mε waxatin naxan yi, e xɔlɔ na ngaxakedenma firinne ma.

²⁵ Nanara, Yesu yi e birin xili a fεma, a naxa, "Ɛ a kolon yati siyane mangane nɔyaan nan ligama e xun na, e muxu gbeene fan yi kuntigiyaan naba e xun na.

²⁶ Koni a mi na kiini ε tan tagi. Xa naxan yo waxi findi feni muxu gbeen na ε ye, fɔ a xa findi ε walikεen nan na.

²⁷ Xa naxan yo wa findi feni ε yeeratiin na fɔ a xa findi ε konyin nan na

²⁸ alo n tan Muxuna Dii Xεmεn to mi faxi muxe xa wali n xa koni alogo n tan

xa wali, n yi n niin fi muxu wuyaxi xunbaan na."

Yesu yi danxutɔ firin nakεndεya

Maraka 10.46-52, Luka 18.35-43

²⁹ E yi kelima Yeriko taani waxatin naxan yi, yama gbeen yi bira Yesu fɔxɔ ra.

³⁰ Danxutɔ firinna naxanye yi dɔxi kiraan na, ne yi a mε a Yesu dangumatɔn nan yi a ra, e yi gbelegbele, e naxa, "Nxu fafe, Dawudaa Dii Xεmεna, kininkinin nxu ma!"

³¹ Yamaan yi e masabari, koni e mɔn yi gbelegbele kati, e naxa, "Marigina, Dawudaa Dii Xεmεna, kininkinin nxu ma."

³² Awa, Yesu yi ti, a yi e xili, a yi e maxɔdin, a naxa, "Ɛ waxi a xɔn ma n xa nanfe liga ε xa?"

³³ E yi a yabi, e naxa, "Marigina, nxu waxi a xɔn ma nεn, nxu mɔn xa seen to."

³⁴ Yesu yi kininkinin e ma, a yi a yiin din e yeεne ra. E yi seen to mafuren, e bira Yesu fɔxɔ ra.

21

Yesu so fena Yerusalen taani

Maraka 11.1-11, Luka 19.28-40, Yoni 12.12-19

¹ E to maso Yerusalen taan na, e yi Betifage taan li, Oliwi Geyaan fari. Yesu yi a xarandii firin nasiga e yeε ra.

² A yi a jɔngue e ma, a naxa, "Ɛ siga banxidεen na ε yeε ra, ε sa sofanla nde lima xidixi na yi, a diina a fεma. Ɛ e fulun, ε fa e firinna ra n xa.

3 Xa muxuna nde ε maxoɔdin, ε a fala a xa, ε naxa, 'Marigin nan mako e ma,' na kannu e soma ε yii nɛn sa."

4 Na liga nɛn alogo nabiin naxan fala, na xa kamali, a naxa,

5 "E a fala Siyon kaane xa, ε naxa, 'E a mato! E mangan fama ε ma. A limaniya. A fama sofanelu nan fari, sofali diina, sofali gilen diina.'* "

6 Na ma, xarandiine yi siga, Yesu naxan fala e xa, e sa na liga.

7 E yi fa sofanelu nun a diin na. E yi e dugine yifulun e fari, Yesu yi doxo sofanelu fari.

8 Yamaan yi e dugine yifulun kiraan xon ma, nde yi noxoɔndene magira, e yi e sa kiraan xon a binya feen na.

9 Yamaan naxan yi a yeε ra e nun a xanbi ra, ne birin yi lu soɔnoε, e naxa, "Tantunna xa fi Dawudaa dii xemen ma! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Ala tantun kore xonna ma pon!"

10 Yesu so Yerusalɛn taani waxatin naxan yi, taan yi maxa. Yamaan yi maxoɔdinna ti, e naxa, "Nde ito ra?"

11 Yamaan yi e yabi, e naxa, "Nabi Yesu nan ito ra, keli Nasareti taani Galile yamanani."

*Yesu Ala Batu Banxini
Maraka 11.15-19, Luka
19.45-48, Yoni 2.13-22*

12 Yesu to so Ala Batu Banxini, a yi sare matine nun sare soone birin kedi na yi. A yi gbeti masarane tabanle

rafelen e nun ganba matine gbɛdene.

13 A yi a fala e xa, a naxa, "A seβexi Kitabun kui, Ala naxa, 'N ma Banxin xili bama nɛn Ala maxandi banxina.'† Koni ε tan bata a findi muɔadene luxunden na!"

14 Danxutone nun lebutenne yi siga Yesu fema Ala Batu Banxini, a yi e rakendeya.

15 Koni saraxarali kuntigine nun sariya karamoxone to a to kabanako feene lige, e diidine fan to naxanye yi soɔnoɔma Ala Batu Banxini, e naxa, "Tantunna xa fi Dawudaa Dii Xemen ma," e yi xolo.

16 E yi a fala Yesu xa, e naxa, "I mi diidine falan meen ba?" Yesu yi e yabi, a naxa, "Di! E mi Kitabun yireni ito xaranxi ba, naxan a falaxi, 'I bata didine nun dii noɔene yamari, e yi i matoxo?‡ "

17 Yesu yi e lu menni, a keli taani, a siga Betani taani, a sa xi na.

*Yesu yi xode binla danga
Maraka 11.12-14, 20-24*

18 Na xoton bode, a xetematxon Yerusalɛn taani, kamen yi a suxu.

19 A yi xode binla to kiraan dexon ma, a yi siga a bun ma, koni a mi a bogi yo li a ra, fo a deene. Nanara, a yi a fala xode binla ma, a naxa, "I tan mi fa bogin soɔnon!" Awa, na waxatin yeteni xode binla yi xara!

20 Xarandiine to na to, e yi kabε, e maxoɔdinna ti, e naxa, "Xode binli ito xaraxi di xulen?"

* 21:5: A mato Sakari 9.9 kui. † 21:13: A mato Esayi 56.7 nun Yereɓi 7.11 kui.

‡ 21:16: Yaburin 8.3

²¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ε xa, xa ε denkeleyaxi, ε mi sike, n naxan ligaxi xɔde binli ito ra, ε fan nɔe na ɲɔxɔnna ligε nen. A birin xa mi na ra, ε nɔe a fale nen geyaan xa, ε naxa, ‘Keli be, i sa sin fɔxɔ igeni,’ na yi liga.

²² Xa ε denkeleyaxi, ε na sese maxɔdin Ala ra, ε na sɔtɔma nen.”

*Yesu senben maxɔdinna fe
Maraka 11.27-33, Luka
20.1-8*

²³ Yesu mɔn yi fa Ala Batu Banxini. A yi yamaan xaranma waxatin naxan yi, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi fa a fema, e yi a maxɔdin, e naxa, “I feni itoe ligama senbe mundun na, nde i yamarixi i xa feni itoe liga?”

²⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “N fan xa ε maxɔdin fe keden ma, xa ε n yabi, n feene ligama senben naxan yi, n fan na falama ε xa nen.

²⁵ Nde Yoni rafaxi a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?” E yi falan ti fɔlɔ e bode tagi, e naxa, “Xa en na a yabi fa fala a kelixi Ala nan ma, a falama nen nayi, a naxa, ‘Nanfera ε mi laxi Yoni ra?’

²⁶ Koni xa en na a fala fa fala a kelixi muxun nan ma, en gaxu yamaan yeε ra bayo e birin laxi a ra a nabiin nan yi Yoni ra.”

²⁷ Nanara, e yi Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi a kolon.” Awa, a yi a fala e xa, a naxa, “N tan fan feni itoe ligama senben

naxan yi, n mi na falama ε xa na yi.”

Dii xeme firinna fe sandana

²⁸ “E xaxili lu ito xɔn ma. Xemenena nde yi na, dii xeme firin yi naxan yii. A siga a forimaan fema, a sa a fala a xa, a naxa, ‘N ma diina, siga wali kedeni n ma nakɔni to.’

²⁹ A yi a yabi, a naxa, ‘N mi waxi siga feni.’ Koni dɔnxɛn na, a bɔɲen yi maxete, a siga.

³⁰ A fafe yi siga a diin bonna fema, a sa na fala kedenna ti na fan xa, a yi a yabi, a naxa, ‘N fafe, n sigama nen.’ Koni a mi siga.

³¹ Ne firinna ye, nde a fafe sagoon ligaxi?” E yi a yabi, e naxa, “Forimana.” Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ε xa, mudu maxinle nun yalundene singe soma ε yeε ra Alaa Mangayani.

³² Amasɔtɔ Yoni bata fa, a tinxinna kiraan yita ε ra, ε mi la a ra. Koni mudu maxinle nun yalundene bata la a ra. Hali ε to na to, ε bɔɲe mi maxete, ε la a ra.”

*Nakɔ kantanne fe sandana
Maraka 12.1-12, Luka
20.9-19*

³³ Yesu naxa, “E tuli mati sanda gbete ra. Nakɔ kanna nde yi na nun naxan manpa bili nakɔɔn sa, a yi a sansan, a yi manpa ige badeni tɔn, a yi gbengben ti. Na xanbi ra, a yi nakɔɔn taxu a kantan muxune ra, a siga sigatini.

³⁴ Awa, a bogi waxatina a lixina, a yi a walikena ndee rasiga a nakɔɔn kantan muxune ma, a e xa a gbeen so ne yii.

³⁵ Nakɔɔn kantan muxune yi nakɔ kanna walikene suxu, e kedenna mabɔnbɔ, e bonna faxa, e bonna magɔlɔn gemene ra.

³⁶ Na xanbi ra, nakɔ kanna mɔn yi a walike gbete ye rasiga, naxanye yi wuya dangu a fɔloyixine ra. Nakɔɔn kantan muxune yi ne fan liga na kii kedenni.

³⁷ Dɔnxen na, a yi a dii xemen nasiga e ma, a naxa, 'E danma nen n ma diin tan na.'

³⁸ "Koni nakɔ kantanne to a dii xemen to, e yi a fala e bode xa, e naxa, 'Nakɔ kanna ke tongon nan ito ra, e fa be, en na a faxa alogo en xa a keen sɔtɔ.'

³⁹ Nayi, e yi a suxu, e siga a torontoronje nakɔ xeen fari ma, e sa a faxa. §

⁴⁰ Awa, nakɔ kanna na fa waxatin naxan yi, a nanfe ligama nakɔ kantanne ra?"

⁴¹ E yi a yabi, e naxa, "A na muxu jaxine faxama nen kii jaxini, a yi nakɔɔn taxu muxu gbete ye ra naxanye a gbeen soe a yii a xaba waxatini."

⁴² Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E munma Kitabun yireni ito xaran ba? A naxa, 'Banxi tiine e me gemen naxan na, na bata findi banxin geme fisamantenna ra. Marigin nan na ligaxi, a findi kabanako feen na en yee ra yi.'*

⁴³ Yesu naxa, "Nanara, n na a falama e xa, Alaa Man-

gayaan bama e yii nen, a so yama gbeten yii, naxanye kewali lanje a ma.

⁴⁴ Naxan yo na bira gemeni ito fari, na yigirama nen a dungin dungin na. Koni xa a nu bira naxan yo fari, a na yilunburunma nen."

⁴⁵ Saraxarali kuntigine nun Farisi muxune to Yesu a sandan me, e yi a kolon a falan tima e tan nan ma.

⁴⁶ Nanara, e yi kata a suxu feen na, koni e yi gaxu yamaan yee ra naxanye yi a mirixi fa fala a nabiin nan Yesu ra.

22

Naxalandi tiin sandana Luka 14.15-24

¹ Yesu mɔn yi sandan sa yamaan xa.

² A yi a fala, a naxa, "Ariyanna Mangayaan luxi nen alo mangan naxan jaxalandi tiin sewa donse donna malanni ton a dii xemen xa.

³ A yi a walikene rasiga a muxu xilixine ma alogo e xa fa donse donna malanni, koni e mi tin fe.

⁴ Nanara, a yi a walike gbete ye rasiga e ma, a naxa, 'E sa a fala e xa, a donseen birin bata yiton iki. N bata n ma turaan nun jinge raturaxine faxa, seen birin bata yiton. E fa jaxalandi tiin donse donna malanni!'

⁵ Koni e mi a yate, e siga e makone ra. Nde yi siga xee ne ma, nde yi siga e wanle ra.

§ 21:39: Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikene findixi nabine ra naxanye xe Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. * 21:42: Yaburin 118.22-23

6 A dɔnxɛne yi walikɛne suxu, e yi e rayarabi, e yi e faxa.”

7 “Mangan yi xɔlɔ kati, a yi a sofane rasiga, e sa faxa tiine halagi, e yi e taan gan.

8 Na xanbi ra, a yi a walikɛne xili, a naxa, ‘Naxalandi tiin malanna bata yitɔn koni n muxun naxanye xilixi, ne mi yi daxa e xa xili.

9 Awa, iki ε siga kira xunne ma. E na muxu yo to, ε ne xili malanni.’

10 Nanara, walikɛne yi siga kira xunne ma, e muxun naxanye birin to, e yi ne malan muxu jaxine nun muxu fajine birin. Nayi, jaxalandi tiin malan yiren yi rafe muxu xilixine ra.”

11 “Koni mangan to so, a xa a muxu xilixine to, a yi xɛmɛna nde to mɛnni, jaxalandi ti domaan mi yi a ma.

12 A yi a maxɔdin, a naxa, ‘Sɔxɔ, i soxi be di, anu, i mi maxidixi alo a daxa jaxalandi ti malanni kii naxan yi?’ Koni xɛmɛn mi a yabi sɔtɔ.

13 Mangan yi a fala a walikɛne xa, a naxa, ‘E a xidi ken, ε yi a ramini tanden ma dimini, wugan nun jin naxinna dɛnaxan yi.’ ”

14 Yesu naxa, “Muxu wuyaxi xilixi koni muxu dando nan tun sugandixi.”

*Mudu fiin maxɔdinna fe
Maraka 12.13-17, Luka*

20.20-26

15 Farisi muxune yi siga, e sa Yesu tɔjɛgɛ feni tɔn a fala xuiin xɔn ma.

16 E yi e xarandiina nde nun Herode a muxuna nde rasiga Yesu fɛma a faladeni, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon fa fala jɔndi falan nan i tan na, i yamaan xaranma Ala jɔndin nan ma. Muxe mi nɔɛ i ya miriyaan maxɛtɛ, amasɔtɔ i mi muxune rafisaxi e bode xa.

17 Awa, i mirixi a ma di, a fala nxu xa, a daxa mudun yi fi Romi Manga Gbeen ma ba hanma a nama fi?”

18 Koni Yesu yi e nata jaxin kolon. A yi e yabi, a naxa, “E tan nafigine! Nanfera, ε katama n bunbadeni?”

19 E gbeti gbananna yita n na mudun fima naxan na!” E yi gbeti gbananna yita a ra.

20 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Nde xili nun a yetagin sawura a ma?”

21 E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.” Nayi, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen yi so Ala yii.”*

22 E na mɛ waxatin naxan yi, e kabɛ kati, e keli a fɛma, e siga.

*Faxa muxune rakeli fena
Maraka 12.18-27, Luka
20.27-40*

23 Na lɔxɔn yɛtɛni, Saduse muxune yi e maso Yesu ra naxanye a falama a faxa

* **22:21: Ala gbeena:** Mangan yetagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi a gbeen nan na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan nan na, nayi e fan findixi Ala gbeen nan na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yɛtɛ so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen nan na.

muxune mi kelima sayani. E yi Yesu maxədin,

24 e naxa, “Karaməxə, Musa bata yi a fala, a naxa, ‘Xa xemən faxa, a mi dii lu, a ngaxakedenna xa a kə naxanla tongo alogo a xa diina nde bari faxa muxun xa.’†

25 Awa, ngaxakedenmane muxu solofere yi be nun, forimaan yi naxanla futu, a faxa, a mi dii sətə, a naxanla yi lu a xunyən xa.

26 A yi liga na kiini a firinden fan na, a saxanden fan yi liga na kiini, na yi liga han solofere.

27 Dənxən na, naxanla fan yi faxa.

28 Awa, faxa muxune na keli waxatin naxan yi, naxanla findima nde gbee ra na muxu soloferene yε? Bayo e birin bata yi a dəxə.”

29 Yesu yi e yabi, a naxa, “E bata tantan, amasətə ε mi Kitabun kolon hanma Ala sənβəna.

30 Bayo faxa muxune na keli waxatin naxan yi, e ligama nən alo malekan naxanye ariyanna yi. Xemən mi naxalan futε, naxanla mi dəxε xemən xən.

31 Awa, naxan lanxi faxa muxune rakeli feen ma, ε mi Alaa falan xaranxi ba? A naxa,

32 ‘Ibrahimaa Ala nan n tan na, e nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala.’ Anu, faxa

muxune Ala mi a tan na fə niiramane.”‡

33 Yamaan na mε waxatin naxan yi, e kabε Yesu a xaranna ma kati!

Yamari fisamantenna fe Maraka 12.28-34, Luka 10.25-28

34 Farisi muxune a mε waxatin naxan yi, a Yesu e yabi kiin bata a liga Saduse muxune yi e dundu, e yi e malan.

35 Sariya karaməxə keden yi na, na yi Yesu kəpnaan fεsεfεsε, a yi a maxədin,

36 a naxa, “Karaməxə, yamarin mundun gbo dangu a birin na Sariya Kitabuni?”

37 Yesu yi a yabi, a naxa, “‘I Marigina Ala xanu i bəpən birin na e nun i niin birin na e nun i xaxinla birin na.’§

38 Yamarini ito gbo dangu e birin na.

39 A firindenit ito luxi nən alo bonna, a naxa, ‘I adamadi boden xanu alo i yεtəna.’*

40 Sariya Kitabun nun nabine kitabune birin sin ganxi yamari firinni itoe nan na.”

Yesu yi maxədinna ti Maraka 12.35-37, Luka 20.41-44

41 Farisi muxune malanxi waxatin naxan yi, Yesu yi e maxədin, a naxa,

42 “E mirixi Alaa Muxu Sugandixina feen ma di? Nde bənsən a ra?” E yi a yabi, e naxa, “Dawuda bənsənna nan a ra.”

† 22:24: A mato Dunuja Fəlon 38.8 nun Sariyane 25.5-6 kui. ‡ 22:32:

niiramane: Ala naxa a Ibrahimaa Ala nan a ra. A mato Xərgəyaan 3.6 nun 3.15-16 kui. A mi a falaxi nun a Ibrahimaa Ala nan yi a tan na Ibrahimaa yi a nii ra waxatin naxan yi. Na luxi nən alo Ala yεtəna e ra laxira yi. E mən e nii ra Ala yεtəna ra yi. Nanara, faxa muxune kelima nən sayani. § 22:37: Sariyane 6.5

* 22:39: Saraxaraline 19.18

43 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Nanfera Dawuda a xili bama ‘N Marigina’ fata Alaa Nii Sarijanxin na? Amasɔtɔ Dawuda a falama, a naxa,

44 ‘Marigin yi a fala n marigin xa,

a naxa, “Dɔxɔ n yiifanna ma, han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”† ’

45 Awa, xa Dawuda a xili bama, ‘N Marigina,’ na ma, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda bɔnsɔnna ra di?‡

46 Muxu yo mi nɔ a yabɛ fala keden peen na! Keli na waxatin ma, muxu yo mi fa susu a maxɔdinɲɛ fe gbɛɛ ma.

23

Yesu yi sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yalagi

Maraka 12.38-39, Luka 11.43, 46, 20.45-46

1 Na xanbi ra, Yesu yi falan ti yamaan nun a xarandiine xa,

2 a naxa, “Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune dɔxi Nabi Musa funfun nin.

3 Nayi, ε e falane birin suxu, ε yi e liga. Koni ε nama e kɛwali sifane tan liga, amasɔtɔ e naxan falama, e mi na ligama.

4 E goron binyene raxidima, e yi e dɔxɔ muxune xun ma, koni hali e yii sonla, e tan mi waxi na din feni e ra e maxalideni.

5 E feen birin ligama nɛn alogo muxune xa e to. Nayi,

e Kitabu falane seɓɛma, e yi e xidi e ticine nun e yiine ra han a gbo ayi. E domane maxidixi luti dɛnbɛxi kuyene ra.

6 Binye dɔxɔdene rafan e ma malanne yi, e dɔxɔ yamaan yɛɛ ra salide banxine yi.

7 Binye xɔntɔnne rafan e ma lɔxɔ tidene yi, muxune yi e xili ‘Karamɔxɔ.’ ”

8 “Koni muxɛ nama ε tan xili ba fa fala, ‘Karamɔxɔ,’ amasɔtɔ ngaxakedenmaan nan ε birin na, karamɔxɔ keden pee nan ε yii.

9 Awa, ε nama muxu yo xili dunuɲa ito yi fa fala, ‘N Fafe,’ amasɔtɔ Fafe keden pee nan ε yii ariyanna yi.

10 E nama tin muxune xa ε xili ‘Kuntigina,’ amasɔtɔ kuntigi keden peen nan ε yii. Alaa Muxu Sugandixin nan na ra.

11 Muxun naxan gbo ε birin xa, na xa findi ε konyin na.

12 Naxan na a yɛɛ yite, na yigodoma nɛn. Naxan na a yɛɛ magodo, na yitema nɛn.”

Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune nafiɲana

Maraka 12.40, Luka 11.39-42, 44-52, 20.47

13 “Gbalona ε xa, ε tan sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafiɲine! Amasɔtɔ ε Ariyanna Mangayaan dɛɛn nagalin muxune yɛɛ ra, ε tan yɛɛɛn mi soma,

† 22:44: Yaburin 110.1 ‡ 22:45: Na waxatini karamɔxɔne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyeli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburi 110 seɓɛ, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nɛɛn fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yɛɛ ra yi.

ε mən mi muxune luma e so naxanye waxi so feni.”

14 “Gbalona ε xa, ε tan sariya karaməxəne nun Farisi muxu nafigine! Amasətə ε kapa gilene yii seene bama e yii. Ε yi ε yete mayita sali xunkuyeni. Ε yalagima nən na feene ma a naxin na.”

15 “Gbalona ε xa, ε tan sariya karaməxəne nun Farisi muxu nafigine! Ε fəxə igen nun bəxə xənna birin yisigama alogo ε xa tubi muxu keden peen sətə. Ε na a sətə ε a findima nən yahannama kaan na naxan naxu ε tan xa dəxə firin.”

16 “Gbalona ε xa, ε tan danxutəən naxanye danxutəən yii rasuxuma. Ε tan naxanye a falama, ε naxa, ‘Xa muxuna nde a kələ Ala Batu Banxin xinli, hali a mi a rakamali, koni naxan na a kələ Ala Batu Banxin xemani, fə na kanna xa a falan nakamali.’

17 Ε tan danxutə xaxilitarene! Mundun gbo xemani hanma Ala Batu Banxin naxan xemaan nasarijanma?

18 Ε mən a falama, ε naxa, ‘Xa muxuna nde a kələ saraxa ganden xinli, hali a mi a rakamali. Koni xa muxuna nde a kələ saraxan yeteni naxan saraxa ganden fari, fə a xa a falan nakamali.’

19 Danxutəne! Mundun gbo saraxana hanma saraxa ganden naxan saraxan nasarijanma?

20 Awa, naxan na a kələ saraxa ganden xinli, na bata a kələ saraxa ganden xinli

e nun seen naxanye birin a fari.

21 Naxan na a kələ Ala Batu Banxin xinli, na bata a kələ Ala Batu Banxin nun Ala yeteni, naxan luma ε ye menni.

22 Muxun naxan na a kələ ariyanna yi na bata a kələ Alaa manga gbədeni e nun naxan dəxi a yi.”

23 “Gbalona ε xa, sariya karaməxəne nun Farisi muxu nafigine, ε nakə yi seene yaganna bama alo sorontonna nun sabi se gbətəye, koni ε bata ε mē sariyana fe gbeene ra, alo kiti kəndən nun kininkininna nun təgəndiyana. Anu, ε lan ε xa ne nan liga, e nun fe dənxe.

24 Ε tan danxutəən naxanye danxutəne yii rasuxuma, ε minseen naserendenma alogo ε xa soso keden peedin ba a yi, koni ε yi nəgəmən gerun!”

25 “Gbalona ε xa, sariya karaməxəne nun Farisi muxu nafigine, ε igelengenna nun ε donse saseen fanna masugusuguma, koni e kuiin nafexi milan nun yete rafan fe naxine ra.

26 I tan Farisi muxu danxutəna, i ya igelengenna nun i ya donse saseen kui maxa singen, alogo a fanna fan xa sarijan.”

27 “Gbalona ε xa, sariya karaməxəne nun Farisi muxu nafigine. Ε luxi nən alo banxi fəjin naxan tixi gaburun xun ma bənde fixen soxi naxan ma naxanye fari tofan, koni e kuiin nafexi faxa muxu xənne ra e nun se xəsixin sifan birin.

28 Ɛ fan na kiini, Ɛ yete find-
ima tinxin muxun nan na
muxune birin yetagi, koni Ɛ
kuiin nafexi nafiyaan nun
fe naxine ra pen!”

*Yesu yi e naxankatana fe
fala*

Luka 11.47-51

29 “Gbalona Ɛ xa, sariya
karamɔxone nun Farisi muxu
nafigine. Ɛ banxi tofajine
tima nabine gaburune xun
ma, Ɛ yi tinxin muxune gabu-
rune ratofanɲe ayi.

30 Ɛ yi a fala, Ɛ naxa, ‘Xa
nxu yi na nun nxu benbane
waxatini, nxu mi yi kafuma
e ma e nabine faxa waxatin
naxan yi.’

31 Awa, Ɛ tan yeteen
sereyaan bama Ɛ yete xili ma
fa fala naxanye nabine faxa,
ne nan bɔnsɔn Ɛ ra.

32 Awa, Ɛ benbane hakene
defe!

33 Ɛ tan kosone, Ɛ tan saɲi
bɔnsɔnne, Ɛ giye yahannama
kitin bun ma di?”

34 “Nanara, n nabine
nun xaxilimane nun sariya
karamɔxone rasigama Ɛ ma.
Ɛ nde faxama nen, Ɛ yi nde
gbangban wudin ma. Ɛ yi
nde bulan salide banxine kui,
Ɛ yi e sagatan keli taa ma han
taa ma.

35 Na kiini, Ɛ saranma
nen na tinxin muxune birin
fafa feen na, keli Habila
tinxin muxun ma han Sakari,
Berekaya dii xemena, Ɛ naxan
fafa Ala Batu Banxin nun
saraxa ganden tagi.

36 N xa nɔndin fala Ɛ xa, na
birin xetema nen iki muxune
ma.”

*Yesu yi Yerusalen taan
xanu*

Luka 13.34-35

37 “Yerusalen kaane!
Yerusalen kaane! Ɛ tan
naxanye nabine faxaxi, Ɛ yi
Alaa xerane magɔɔn. A xɔnla
n suxu nen sanɲa ma wuyaxi
n xa Ɛ malan n fema alo tɔxe
ngana a diine malanma a
gabuteen bun kii naxan yi,
koni Ɛ mi tin!

38 Awa, Ala Ɛ konna
rabeɲinma nen fefe!

39 Amasɔtɔ n xa a fala Ɛ xa, Ɛ
mi fa n toma sɔnɔn han Ɛ yi a
fala, Ɛ naxa, ‘Naxan fama Ma-
rigin xinli, Ala xa na baraka!’
”

24

*Ala Batu Banxin kalana fe
Maraka 13.1-2, Luka 21.5-*

6 1 Yesu yi keli na, a siga. A to
yi minima Ala Batu Banxini,
a xarandiine yi fa a fema, e yi
Ala Batu Banxin ti kiin yita a
ra.

2 Yesu yi a fala e xa, a naxa,
“Ɛ mi seni itoe birin toma ba?
N xa nɔndin fala Ɛ xa, gemeni
ito kedenna mi luma a fun-
funi be. E e birin naxuyama
ayi nen.”

*Tɔrɔn nun beɛɛnɔnyana fe
Maraka 13.3-13, Luka
21.7-19*

3 Yesu yi dɔxi Oliwi Geyaan
fari waxatin naxan yi, a
xarandiine yi siga a fema
wundoni, e yi a maxɔdin, e
naxa, “Feni itoe birin ligan
waxatin naxan yi, na fala
nxu xa, e nun taxamasenna
naxanye i fa waxatin nun
waxati rananna yitama nxu
ra.”

⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ a liga Ɛ yeren ma alogo muxe nama Ɛ mayenden.

⁵ Amasɔtɔ muxu wuyaxi fama nɛn n xinli, e yi a fala, e naxa, ‘Alaa Muxu Sugandixin nan n tan na,’ e muxu wuyaxi mayenden.

⁶ Ɛ yɛngɛ feene mɛma nɛn, Ɛ yɛngɛna ndee xinle mɛ. Koni Ɛ nama gaxu. A fɛrɛ mi na fɔ na fe sifane xa liga nɛn, koni waxati rajanna mi na ra singen.

⁷ Siyana ndee siyana ndee yɛngɛma nɛn, yamanana ndee yi yamanana ndee yɛngɛ. Fitina kamene yi so, bɔxɔn yi xuruxurun yirena ndee yi.

⁸ Na feene birin ligama nɛn alo jaxanla dii bari kuiin xɔlɛ singena.”

⁹ “Na xanbi ra, e Ɛ suxuma nɛn, e yi Ɛ tɔrɔ, e yi Ɛ faxa. Siyane birin Ɛ rajaxuma nɛn n tan ma fe ra.

¹⁰ Muxu wuyaxi birama nɛn tantanni na waxatini, e yi e bode yanfa, e e bode so yiini, e yi e bode rajaxu.

¹¹ Wule nabi wuyaxi fama nɛn e fa muxu wuyaxi mayenden.

¹² Fe jaxin gboma ayi nɛn dunuɓa yi han muxu wuyaxi a xanuntenyaan yi xurun.

¹³ Koni naxan na a yixɔdɔxɔ han a rajanna, na kisima nɛn.

¹⁴ Awa, Alaa Mangayana falan Xibaru Faɓin kawandin bama nɛn dunuɓa yiren birin yi, a findi seren na siyane

birin xa, na xanbi ra waxati rajanna yi a li.”

*Se Haramuxina fe
Maraka 13.14-23, Luka
21.20-24*

¹⁵ “Ɛ na Se Haramuxin to tixi yire sariɓanxini naxan halagin tima, Nabi Daniyɛli naxan ma fe fala, (naxan ito xaranma, na xa a bunna kolon,)*

¹⁶ nayi, naxanye Yudaya yi, ne xa e gi, e te geyane fari.

¹⁷ Muxun naxan a kore banxin kɔɛ ra, na nama xɛtɛ, a godo banxini a yii seene tongodeni.

¹⁸ Muxun naxan xɛɛn ma, na nama xɛtɛ banxini a do-maan tongodeni.

¹⁹ Gbalo gbeen fudi kanne nun diin ngane yɛɛ ra na waxatine yi!

²⁰ Ɛ Ala maxandi alogo Ɛ giin nama lan xunbeli waxatin ma hanma Matabu Lɔxɔna!

²¹ Amasɔtɔ na lɔxɔne tɔrɔn jaxuma ayi nɛn dangu a birin na. A jɔxɔn munma liga singen xabu dunuɓa da waxatini han iki. A jɔxɔn fan mi fa ligama sɔnɔn!

²² Xa Ala mi yi nde ba na lɔxɔne ra nun, muxu yo mi yi kisima, koni a bata nde ba a ra a muxu sugandixine fe ra.”

²³ “Awa na waxatini, xa muxuna nde a fala, a naxa, ‘A mato, Alaa Muxu Sugandixin be yi,’ hanma, ‘A sa mɛnni,’ Ɛ nama la na ra.

²⁴ Amasɔtɔ muxu wulexi sugandixine nun wulen nabine kelima nɛn, e taxam-aseri gbeene nun kabanako

* **24:15:** A mato Daniyɛli 9.27 nun 11.31 nun 12.11 kui.

feene liga alogo hali Alaa muxu sugandixine, e xa ne mayenden, xa na lanɲɛ.

²⁵ E a mato, n bata a fala ε xa benun a waxatin xa a li.

²⁶ Nanara, xa muxu yo a fala ε xa, a naxa, 'A mato, a sa burunna ra!' E nama siga na! Hanma xa e a fala fa fala, 'A luxunxi be yi!' E nama la na ra!

²⁷ Amasɔɔ alo kuyen na a jinna masɔɔn keli sogetedeni han sogegododeni, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama na kii nin.

²⁸ Binbin dɛnaxan yi, dugane e malanma mɛnna nin."

Muxuna Dii Xɛmɛn fa fena

Maraka 13.24-27, Luka 21.25-28

²⁹ "Na tɔɔɔ lɔɔɔne na dangu, 'sogeni dimima nɛn, kiken mi fa dɛgɛma, sarene kelima nɛn kore e bira, kore xɔnna sɛnbene yimaxama nɛn.'†

³⁰ Nayi, n tan Muxuna Dii Xɛmɛna taxamasenna minima nɛn kɛnɛnni kore. Dunuɲa siyane birin yi wuga. E n tan Muxuna Dii Xɛmɛn toma fɛ nɛn kore xɔnna kundani sɛnben nun binyeni.

³¹ Xɔta xui gbeen na mini, n na n ma malekane rasigama nɛn bɔɔɔn tongon naaninne birin yi, e yi n ma muxu yɛbaxine malan, keli dunuɲa danna bonna ma sa dɔɔɔ bonna ra."

Xɔdɛ binla fe taxamasenna

Maraka 13.28-31, Luka 21.29-33

³² "E xaxili sɔɔɔ xɔdɛ binla fe ma. A yiine na majingi, a dɛɛne yi mini fɔlɔ, ε a kolonma

nɛn nayi fa fala ɲɛmɛn bata maso.

³³ A na kii nin, ε na feni itoe birin to waxatin naxan yi, ε a kolonma nɛn fa fala waxati saxin bata maso, a bata so dɛ yɛtɛɛn li.

³⁴ N xa ɲɔndin fala ε xa, iki muxune mi danguma fɔ na feene birin liga.

³⁵ Kore xɔnna nun bɔɔɔ xɔnna danguma nɛn, koni n ma falane mi danguma habadan!"

Muxu yo mi na waxatin kolon

Maraka 13.32-37, Luka 17.26-30, 34-36

³⁶ "Muxu yo mi na lɔɔɔn nun waxati saxin kolon, hali malekan naxanye ariyanna yi hanma Dii Xɛmɛna, fɔ a Fafe Ala keden peena.

³⁷ N tan Muxuna Dii Xɛmɛn fa feen ligama nɛn alo naxan liga Nuhan gbee waxatini.

³⁸ Benun fufaan xa fa waxatin naxan yi, yamaan yi e dɛgɛma, e yi e minma, e yi ɲaxanle futuma, e yi e diine fima xɛmɛne ma futun na, han Nuhan so waxatin yi a li kunkin kui.

³⁹ Koni feen naxan fama ligadeni, e mi yi na kolon mumɛ han fufaan yi fa, a yi e birin xali. Muxuna Dii Xɛmɛn na fa waxatin naxan yi, a ligama na kii nin.

⁴⁰ Muxu firin luma nɛn xɛɛn ma na waxatini, keden xalima nɛn, keden yi lu na.

⁴¹ Naxalan firin luma nɛn se dinni, kedenna xalima nɛn, keden yi lu na.

† 24:29: Esayi 13.10 nun Esayi 34.4

42 $\text{\textcircled{E}}$ lu $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{y\epsilon\epsilon}}$ ra yi, amasotō $\text{\textcircled{\epsilon}}$ mi $\text{\textcircled{\epsilon}}$ Marigin fa waxatin kolon.

43 $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ xaxili lu ito xōn ma. Xa banxi kanna yi muḡaden fa waxatin kolonḡe kōēēn na nun, a mi yi tinḡe muḡaden xa so a banxini, a yi luma a $\text{\textcircled{y\epsilon\epsilon}}$ ra yi nēn.

44 Nanara, $\text{\textcircled{\epsilon}}$ xa $\text{\textcircled{\epsilon}}$ yitōn amasotō $\text{\textcircled{\epsilon}}$ xaxili mi lōxōn nun waxatin naxan ma, n tan Muxuna Dii Xēmēn fama na waxatin nin.”

Walikε tinxinxina fe

Luka 12.41-48

45 “Walikēēn mundun lan-naya muxun nun xaxilimaan na? Naxan ma kuntigi a dōxi walikēēn bonne xun na, a e donseen taxun e ra a waxatini, a tan nan na ra.

46 Na walikēēn sēwama nēn, xa a kuntigina a li na wanla ke!

47 N xa ḡōndin fala $\text{\textcircled{\epsilon}}$ xa, a kuntigina a yii seen birin taxuma a ra nēn.

48 Koni xa walikε ḡaxin na a ra, a a falama nēn a yetε ma, a naxa, ‘N ma kuntigin bata buyε ayi.’

49 A yi lu walikēēn bonne bōnbε, a yi a dεge, a yi a min e nun dōlō minne.

50 Awa, walikēēn yengi mi lōxōn naxan ma, a mi waxatin naxan kolon, a kuntigin fama na waxatin nin.

51 A kuntigina a ḡaxankatama nēn, a yi a saran a xun yifu wanle ra, a lu yire yi wugan nun ḡin naxinna dēnaxan yi.”

25

Sungutun fuuna fe san-dana

1 “Ariyanna Mangayaan luxi nēn alo sungutun fuun naxanye e lēnpune tongo e siga ḡaxalandi kanna ralandeni siga ḡaxalandi tiine malanni.

2 Xaxilitare suulun yi e ye, xaxilimaan nan yi suulunna bonne ra.

3 Xaxilitarene yi e lēnpune tongo koni e mi ture tongo.

4 Koni xaxilimane yi e lēnpune tongo, e yi turena nde sa e goronne kui lēnpun nadεge seen na.

5 ḡaxalandi kanna to bu, xixōnla yi sungutunne suxu, e xi.”

6 “Kōε tagini sōnxō xuiin yi mini, e naxa, ‘ḡaxalandi kanna bata fa. $\text{\textcircled{\epsilon}}$ fa a ralan!’

7 Nayi, sungutunne birin yi xulun, e yi e lēnpune yitōn.

8 Xaxilitarene yi a fala xaxilimane xa, e naxa, ‘ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ nxu ki tureni, amasotō nxō lēnpune tumaan ni i ra.’

9 Xaxilimane yi e yabi, e naxa, ‘ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ n- $\text{\textcircled{\epsilon}}$ n, a mi en birin yiliye. $\text{\textcircled{\epsilon}}$ siga sare matine fεma $\text{\textcircled{\epsilon}}$ sa nde sara $\text{\textcircled{\epsilon}}$ yetε xa.’

10 Nayi, sungutun xaxilitarene yi siga ture saradeni. E sa mēnni waxatin naxan yi, ḡaxalandi kanna yi fa. Sungutun suulunna naxanye yitōnxi, ne yi so ḡaxalandi kanna fōxō ra malanni. E dēēn nagali.

11 Na xanbi ra, sungutunna bonne yi fa, e naxa, ‘N xu fafe, yandi, dēēn nabi nxu xa.’

12 ḡaxalandi kanna yi e yabi, a naxa, ‘N xa ḡōndin fala $\text{\textcircled{\epsilon}}$ xa, n mi $\text{\textcircled{\epsilon}}$ tan kolon mume!’ ”

13 Yesu yi a fala, a naxa, “ $\text{\textcircled{\epsilon}}$ lu $\text{\textcircled{\epsilon}}$ $\text{\textcircled{y\epsilon\epsilon}}$ ra yi amasotō $\text{\textcircled{\epsilon}}$

mi ɓɔxɔn nun waxati saxin kolon.”

Walikε saxanna fe san-dana

Luka 19.11-27

14 “Ariyanna Mangayaan ligaxi nɛn alo xɛmɛn naxan yi sigama sigatini, a yi a walikεne xili, a yi a yii seene taxu e ra.

15 A yi xɛma gbanan suulun so keden yii, a yi firin so gbete yii, a yi keden so a saxanden yii, e birin nun e yilan. Na xanbi ra, a yi siga sigatini.

16 Walikεɛn naxan xɛma gbanan suulun sɔɔ, na yi siga na rayulayadeni mafuren, a yi xɛma gbanan suulun gbete sɔɔ.

17 Walikεɛn naxan xɛma gbanan firin sɔɔ, na fan yi firin gbete sɔɔ.

18 Koni walikεɛn naxan xɛma gbanan keden sɔɔ, na yi sa yinla ge, a yi a kuntigina xɛmaan luxun na.”

19 “Waxati xunkuye danguxina, walikεne kuntigin yi fa alogo e xa e dentegε.

20 Walikεɛn naxan xɛma gbanan suulun sɔɔ, na yi fa, a yi xɛma gbanan suulun gbete yita a ra. A yi a fala, a naxa, ‘N kanna, i xɛma gbanan suulun nan taxu n na. N bata suulun gbete sɔɔ, a tan ni i ra.’

21 Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I bata i yixɔɔxɔ, i tan walikε fajin nun lannaya muxuna! I bata lannayaan liga fe xurune yi, nayi n fe gbeene taxuma i ra nɛn. Fa sɛwa n tan i kanna xɔn!’

22 Na xanbi ra, a xɛma gbanan firinna so naxan yii, na yi fa, a naxa, ‘N kanna, i xɛma gbanan firin nan so n

yii. N bata firin gbete sɔɔ, a tan ni i ra.’

23 Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I bata i yixɔɔxɔ, i tan walikε fajin nun lannaya muxuna! I bata lannayaan liga fe xurune yi, nayi n fe gbeene taxuma i ra nɛn. Fa sɛwa n xɔn!’

24 Dɔnxɛn na, naxan xɛma gbanan keden sɔɔ, na yi fa, a naxa, ‘N kanna, n na a kolon a i ya fe xɔɔxɔ. I seen xabama yireni i mi a bixi denaxan yi, i donseen malanma yireni i mi se sixi denaxan yi.

25 Na nan n gaxu, n yi siga, n yi sa i ya xɛmaan luxun ɓɔxɔn bun. I gbeen naxan na, na ni i ra.’

26 A kuntigin yi a yabi, a naxa, ‘I tan walikε jaxi salantenna, i a kolon ba, fa fala a n seen xabama yireni n mi a bixi denaxan yi, n yi donseen malan yire yi n mi a sixi denaxan yi.

27 Na ma, a yi lan nun i xa sa n ma xɛmaan taxu gbete mara banxin yulane ra, alogo n na fa waxatin naxan yi, n yi xɛmaan nun a tɔnɔdin sɔɔ.

28 Nba, ε xɛma gbananna ba a yii, xɛma gbanan fu naxan yii, ε a so na yii.

29 Amasɔɔ seen muxun naxan yii, nde soma nɛn na yii mɔn, a yi a gbegbe sɔɔ. Koni se mi naxan yii hali naxan di a yii, na bama a yii nɛn.

30 Nba, tɔnɔ mi na walikεɛn naxan na, ε na woli tandeni, dimini, wugan nun jin naxinna denaxan yi.’ ”

Kiti dɔnxɛna fe

31 “N tan, muxuna Dii XEMEN na fa a binyeni waxatin naxan yi, e nun malekane birin a fəxə ra, a dəxəma nən a mangaya gbədəni binyeni.

32 Dunuḡa siyane birin malanma nən a yetagi. A yi e yitaxun dəxə firinna ra, alo xuruse rabaan yeXeene nun siine yitaxunma kii naxan yi.

33 A yeXeene malanma nən a yiifanna ma, a siine malan a kəmenna ma.

34 Na xanbi ra, mangana a falama nən a yiifari ma muxune xa, a naxa, ‘E fa be, n Fafe Ala dubaxi e tan naxanye xa. E fa e keen sətə, mangayaan naxan yitənxi e xa xabu dunuḡa da waxatini.

35 Bayo kaməna n suxu nən, e yi donseen so n yii. Min xənla yi n suxu, e yi igen so n yii. N siga nən xəḡeyani, e yi n yigiya.

36 Marabenna yi n suxu, e yi n marabəri ba. N yi fura, e yi n dandan. N yi sa kasoon na, e yi fa n xəntən.’

37 Tinxin muxune a yabima nən na yi, e naxa, ‘Marigina, nxu i kamətəən to minən yi, nxu yi donseen so i yii, hanma i min xəlītəna, nxu yi igen so i yii?

38 Nxu i to xəḡeyani waxatin mundun yi, nxu yi i yigiya, hanma marabenna i ma, nxu yi i marabəri ba?

39 Nxu i to furaxi waxatin mundun yi, hanma i kasoon na, nxu yi i xəntən?’

40 Mangana e yabima nən, a naxa, ‘N xa ḡəndin fala e xa, e naxan liga ngaxakedendina

nde xa, naxan xurun dangu birin na, e na liga n tan nan xa nayi!’ ”

41 “Na xanbi ra, naxanye na lu a kəmenna ma, a yi a fala ne xa, a naxa, ‘E masiga n na, dangatəne, e siga habadan tēni naxan yitənxi Yinna Manga Setana nun a malekane xa.

42 Bayo kaməna n suxu nən, e mi donseen so n yii. Min xənla yi n suxu, e mi igen so n yii.

43 N yi lu xəḡeyani, e mi n yigiya. Marabenna yi n suxu, e mi n marabəri ba, n fura kasoon na, e mi n mali.’

44 Ne fan yi a yabi, e naxa, ‘Marigina, nxu i kamətəən to minən yi, hanma i min xəlītəna hanma i xəḡeyani hanma i marabəritəna hanma i furetəna hanma i kasoon na, nxu mi tin i maliye?’

45 Mangana e yabima nən, a naxa, ‘N xa ḡəndin fala e xa, e mi naxanye liga muxudini ito nde keden xa naxan xurun dangu birin na, e mi na ligaxi n tan fan xa na yi.’

46 Awa, ne sigama habadan tərən nin. Koni tinxin muxune sigama habadan nii rakisin nin.”

26

Mangane yi yanfani tən Yesu ma

Maraka 14.1-2, Luka 22.1-2, Yoni 11.45-53

1 Yesu to yelin na falane birin tiye, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa,

2 “E a kolon, a luxi xii firin Halagi Tiin Dangu Ləxən

Sanla* xa a li. N tan Muxuna Dii Xεμενα, e n yanfama nen, n lu yiini, e n gbangban.”

³ Na waxatini, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi e malan Saraxarali Kuntigi Singe Kayafa konni.

⁴ E yi a nata, e xa Yesu suxu yanfani, e yi a faxa.

⁵ E yi a fala, e naxa, “En nama a suxu sanla waxatini, xanamu, yamaan murutema nen!”

Latikɔnɔnna sa fena Yesu ma

Maraka 14.3-9, Yoni 12.1-8

⁶ Yesu yi Simɔn dogonfontɔna banxini waxatin naxan yi Betani taani,

⁷ naxanla nde yi fa a fema, a fa latikɔnɔnna sare xɔdexen na a sase gemε ramaan kui, gemen naxan xili “alabasita.” A yi a sa Yesu xunna ra a binya feen na, a yi a degema waxatin naxan yi.

⁸ Yesu a xarandiine to na to, e yi xɔlɔ, e yi maxɔdinna ti, e naxa, “I ito birin yikalama nanfera?”

⁹ Latikɔnɔnni ito yi matiyε nen dεε xɔdexen na, a saren yi so yiigelitɔne yii.”

¹⁰ Koni Yesu yi a kolon, e yi naxan falama, a yi a fala e xa, a naxa, “E naxanli ito mafalama nanfera? A bata fe fajin liga n xa.

¹¹ Amasɔtɔ yiigelitɔne ε fema waxatin birin koni n

tan mi luma ε fema waxatin birin.

¹² A bata latikɔnɔnna sa n fatin ma alogo n xa n yitɔn gaburuna fe ra.

¹³ N xa nɔndin fala ε xa, n ma falan Xibaru Fajini ito na rali dunuɔa yire yo yi, naxanli ito kewanla falama nen, yamaan yi e miri a ma.”

Yudasi yi Yesu yanfa

Maraka 14.10-11, Luka 22.3-6

¹⁴ Nayi, xarandii muxu fu nun firinna nde keden naxan yi xili Yudasi Isakariyoti, na yi siga saraxarali kuntigine fema,

¹⁵ a naxa, “Xa n Yesu so ε yii, ε nanse soma n yii?” Ne yi gbeti gbanan tonge saxan so a yii.†

¹⁶ Fɔlɔ na waxatin ma, Yudasi yi lu feren fenje, alogo a xa Yesu yanfa, a a so e yii.

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe

Maraka 14.12-21, Luka 22.7-14, 21-23, Yoni 13.21-30

¹⁷ Buru Tetaren Sanla‡ sɔgen fɔlɔna, xarandiine yi fa Yesu fema, e yi a maxɔdin, e naxa, “I waxi a xɔn ma nxu xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen nafala i xa minen?”

¹⁸ A yi a fala e xa, a naxa, “E siga xεμεna nde fema taani, ε sa a fala a xa, ε naxa,

* **26:2: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔε kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dε wudine ma, saya malekan yi dangi e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. † **26:15:** A mato Sakari 11.12 kui. ‡ **26:17: Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma leben mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.

'Karamoxo naxa, n ma waxatin bata a li. N tan nun n ma xarandiine xa Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla donseen don i ya banxini.'

¹⁹ Xarandiine yi a liga alo Yesu a fala e xa kii naxan yi, e yi Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla donsensi ton.

²⁰ Ninbanna to so, Yesu nun a xarandii fu nun firinne yi doxo e degedeni.

²¹ E yi e degema waxatin naxan yi, Yesu naxa, "N xa jondin fala e xa, e tan nde keden n yanfama nen, a yi n so yiini."

²² Xarandiine yi sunu han, e yi a maxodin folo keden keden yeen ma, e naxa, "Marigina, n tan nan na ra ba?"

²³ Yesu yi e yabi, a naxa, "Nxu nun naxan nxu yiin nagodoxi lenge kedenna kui, na nan n soma yiini."

²⁴ N tan Muxuna Dii Xemen faxama nen, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, koni gbalon na kanna yee ra naxan Muxuna Dii Xemen soma yiini! A yi fisa nun hali na muxun mi yi bari nun mumel!"

²⁵ Yudasi naxan a soma yiini, na yi falan tongo a naxa, "Karamoxo, n tan nan na ra ba?"

Yesu yi a yabi, a naxa, "I bata a fala."

Marigina ximenna fe

Maraka 14.22-26, Luka 22.15-20, Karenti Kaane Singena 11.23-25

²⁶ E yi e degema waxatin naxan yi, Yesu yi burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so a xarandiine yii. A yi a fala, a naxa, "E a tongo, e yi a don, n fati benden nan ito ra."

²⁷ Na xanbi ra, a yi igelengenna tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a so e yii, a yi a fala, a naxa, "E birin xa a min

²⁸ amasoto n wunla ni ito ra n layirin xidima en tagi naxan xon, a minima muxu wuyaxi xa nen e yulubin mafeluun na.

²⁹ N xa a fala e xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han en birin mon yi sa a min n Fafe Alaa Mangayani."

³⁰ Na xanbi ra, e yi betin ba, S e siga Oliwi Geyaan fari.

Piyeri a me fena Yesu ra

Maraka 14.27-31, Luka 22.31-34, Yoni 13.36-38

³¹ Nayi, Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E birin e mema n na nen to kosen na, amasoto a sebexi Kitabuni, fa fala, 'N xuruse rabaan faxama nen, yexxene birin yi xuya ayi.'"

³² Koni n na keli sayani, n sigama nen e yee ra Galile yamanani."

³³ Piyeri yi Yesu yabi, a naxa, "Hali bonne birin e me i ra, n tan mi n me i ra mumel!"

³⁴ Yesu yi a fala Piyeri xa, a naxa, "N xa jondin fala i xa, benun dontonna xa wuga to kosen na, i a falama nen

§ 26:30: *betina*: E namunna nan yi a ra na sanla waxatini e xa Yaburin yirena nde ba, fata sorani ito nde ra: 113 han 118. * 26:31: A mato Sakari 13.7 kui. Sandani ito kui, Yesu misalixi xuruse rabaan na bayo e a faxama nen.

dɔxɔna ma saxan fa fala i mi n kolon.”

³⁵ Piyeri yi a yabi, a naxa, “Hali en birin faxa, n mi a fale mumε, fa fala n mi i kolon.” Xarandiin bonne fan birin yi na fala.

Yesu yi Ala maxandi nakɔni

Maraka 14.32-42, Luka 22.39-46

³⁶ Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga yirena nde yi naxan xili Getesemani. A yi a fala e xa, a naxa, “E dɔxɔ be, n tan sigan mɛnni, n xa sa Ala maxandi.”

³⁷ A siga Piyeri nun Sebede a dii xεmε firinne ra. A bɔrɛn yi rafɔrɔxi, a yi sunuxi.†

³⁸ Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “N bɔrɛn nafɔrɔxi han n faxa, ε lu be, ε lu ε yεε ra yi n xɔn ma.”

³⁹ A yi siga ndedi, a yi bira, a yεtagin yi lan bɔxɔn ma, a yi Ala maxandi, a naxa, “N Fafe, xa a lanɲε tɔrɔya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama liga fɔ i tan sagona.”

⁴⁰ Na xanbi ra, a mɔn yi xεtε, a yi a xarandiine li xixɔnli. A yi a fala Piyeri xa, a naxa, “E mi nɔxi luyε ε yεε ra yi n xɔn ma hali waxatidi?”

⁴¹ E lu ε yεε ra yi, ε Ala maxandi, alogo ε nama bira tantanni. E niin waxɔn feen fan koni ε fati bɛnden sɛnbε mi na.”

⁴² Yesu mɔn yi siga a firindenɛ, a sa Ala maxandi, a naxa, “N Fafe, xa tɔrɔya

igelengenni ito mi nɔε masige n na, fɔ a xa n li, i sagoon xa liga.”

⁴³ A mɔn yi xεtε, a xarandiine li xiyε, bayo xixɔnla bata yi e suxu.

⁴⁴ A mɔn yi keli e fεma, a siga a saxandeni, a sa Ala maxandi, a mɔn yi na fala keddenna ti.

⁴⁵ Na xanbi ra, a xεtε xarandiine fεma, a naxa, “E mɔn xima ba? E mɔn ε matabuma ba? A mato! Waxatin bata a li! N tan, Muxuna Dii Xεmɛn bata so hake kanne sɛnbɛn bun ma iki.”

⁴⁶ E keli, en siga, muxun naxan n yanfama, a n so yiini, na bata fa!”

Yesu suxu fena

Maraka 14.43-50, Luka 22.47-53, Yoni 18.3-12

⁴⁷ A yi falan tima waxatin naxan yi, Yudasi a xarandii fu nun firinna nde yi fa, gali gbeen yi biraxi a fɔxɔ ra saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan fonne naxanye xε. Silanfanne nun gbengbetenne yi e yii.‡

⁴⁸ Naxan yi a yanfama, a a so yiini, na bata yi taxamasenni ito fala yamaan xa nun, a naxa, “N na muxun naxan sunbu,§ a tan nan na ra. E a suxu ken!”

⁴⁹ Nanara, Yudasi yi a tinxin Yesu ra keden na, a naxa, “Karamɔxɔ, i nuwali.” A yi a sunbu.

† 26:37: **A sunu** bayo a a kolon fa fala muxune a faxama nɛn. ‡ 26:47:

Silanfanna: Sofane yengεso degεmana. § 26:48: **sunbuna:** Mɛn kaane yi darixi e bode xɔntɔɲε sunbuni, koni Yudasi yi a findi taxamasenna ra, a xa Yesu yi a yaxune ra.

⁵⁰ Yesu yi a yabi, a naxa, “N xoyina, i faxi naxan na, na liga.”

Nayi, e yi Yesu suxu ken!

⁵¹ Naxanye yi Yesu fɔxɔ ra, na nde keden yi a silanfanna botin, a Saraxarali Kuntigi Singena konyin tunla sege a ma.

⁵² Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I ya silanfanna raxete a funfuni, amasoto naxan birin silanfanna tongoma, ne faxama silanfanna nan na.

⁵³ I mi a kolon ba, fa fala n nɔe n Fafe Ala xile nen, a yi maleka gali gbee fu nun firin nafa n ma mafuren?

⁵⁴ Koni xa na liga, Kitabun fala xuiin kamalima* di nayi? Bayo a sebexi a fo a xa liga ikiini.”

⁵⁵ Yesu yi falan ti ganla xa, a naxa, “E bata fa n suxudeni silanfanne nun gbengbetenne e yii alo mafu tiin nan yi n na nun. N yi xaranna tima Ala Batu Banxini lɔxɔ yo lɔxɔ, koni e mi n suxu.

⁵⁶ Koni na birin ligaxi nen alogo nabine falan naxanye sebexi, ne xa kamali.”

Nayi, a xarandiine birin yi a rabejin, e yi e gi.

Yesu Yahudiya mangane yetagi

Maraka 14.53-65, Luka 22.54-55, 63-71, Yoni 18.13-14, 9-24

⁵⁷ Naxanye Yesu suxu, ne yi a xali Kayafa konni Saraxarali Kuntigi Singena,

sariya karamɔxɔne nun yamaan fonne yi malanxi denaxan yi.

⁵⁸ Piyeri yi bira Yesu fɔxɔ ra, koni e nun ganla tagi kuya, han Saraxarali Kuntigi Singena tande ma. A yi so tanden ma e nun kantan muxune yi dɔxɔ alogo a xa a kolon a rajanma kii naxan yi.

⁵⁹ Saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan birin yi katama wule seren ba feen na Yesu xili ma, alogo e xa a faxes.

⁶⁰ Koni hali muxu wuyaxi to fa wule seren ba a xili ma, e mi sese soto. Dɔnxen na muxu firin yi ti e yetagi,

⁶¹ e naxa, “Xemeni ito naxa, a nɔe Ala Batu Banxin kale nen, a mon yi a ti soge saxan bun ma.”

⁶² Saraxarali Kuntigi Singen yi keli, a falan ti Yesu xa, a naxa, “Muxuni itoe naxan falama i xun ma, na yabi mi i xɔn ba?”

⁶³ Koni Yesu mi fala yo ti. Saraxarali Kuntigi Singen yi falan ti a xa mon, a naxa, “N na i rakoloma habadan Ala xinli, xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, Alaa Dii Xemena, na fala nxu xa.”

⁶⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala. Koni n xa a fala e birin xa, folo iki ma, e n tan Muxuna Dii Xemen toma dɔxi Ala Senbemaan yiifanna ma, e yi n famatɔn to kore kundani.”

* **26:54: Kitabuna falan kamalima:** Esayi 53.5 a falaxi a Alaa Muxu Sugandixin faxama nen yamaan yulubine fe ra. A na falaxi yanyina nde jee keme solofere benun a xa raba. † **26:65:** Musaa sariyan kui, muxun naxan na **Ala rayelefu**, na kanna lan a xa faxes. A mato Saraxaraline 24.16 kui.

65 Saraxarali Kuntigi Singen na me waxatin naxan yi, a yi a domani bo, a naxa, "A bata Ala rayelefu!† En mako mi fa sere yo ma sonon! E bata a fala jaxine me!

66 E mirixi a ma di?" E yi a yabi, e naxa, "A lan nen a xa faxa."

67 Nayi, e yi e degen puru Yesu yetagi, e yi a bonbo.

68 E lu a maxodinje, e naxa, "I tan Alaa Muxu Sugandixina, a fala nxu xa fata Ala ra, nde i bonboxi?"‡

Piyeri a me fena Yesu ra

Maraka 14.66-72, Luka 22.56-62, Yoni 18.15-18, 25-27

69 Piyeri yi doxi tanden ma waxatin naxan yi, Saraxarali Kuntigi Singena walike jaxanla nde yi fa a fema, a naxa, "I tan fan yi Yesu Galile kaan foxo ra nun."

70 Koni a yi a tandi e birin yetagi, a naxa, "N mi a kolon i waxi naxan fala fe yi."

71 Na xanbi ra, a yi siga tanden so deen na. Walike jaxalan gbete yi a to. Muxun naxanye yi doxi na, a yi a fala ne xa, a naxa, "Xemeni ito yi Yesu Nasareti kaan foxo ra nun."

72 Piyeri yi a tandi, a yi a kolob, a naxa, "N mi na xemen kolon!"

73 Waxatidi danguxina, naxanye yi tixi na, ne yi fa Piyeri fema, e naxa, "A tan nan nde i tan fan na! Amasoto i fala ti kiin bata a yita nxu ra!"§

74 Nayi, Piyeri yi a kolob dangane ra, a yi a fala, a naxa, "N mi xemeni ito kolon mumel!" Na waxatin yeteni dontonna yi wuga mafuren.

75 Nayi, Yesu a falan yi rabira Piyeri ma, a naxa, "Benun dontonna xa wuga i a falama nen doxona ma saxan fa fala i mi n kolon." Piyeri yi mini, a nimisa wugan ti!

27

E siga Yesu ra Pilati fema

Maraka 15.1, Luka 23.1-2,

Yoni 18.28-32

1 Xoton xoton, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi a ragidi, a e xa Yesu faxa.

2 E yi a xidi, e siga a ra yamana kannu Pilati fema.

Yudasi faxa fena

Keawanle 1.18-19

3 Yudasi naxan Yesu yanfa, a a so yiini, na to a to, e bata Yesu yalagi sayaan na, a yi nimisa, a yi gbeti gbanan tonge saxanna raxete saraxarali kuntigine nun yamaan fonne ma.

4 A yi a fala, a naxa, "N bata yulubin liga, n muxun yanfa naxan mi hake yo ligaxi alogo e xa a faxa!" E yi a yabi, e naxa, "Nxu tan ma fe mi na yi, i ya feen nan na ra!"

5 Yudasi yi gbetin woli Ala Batu Banxini, a siga, a sa a yete singan.

6 Saraxarali kuntigine yi gbetin matongo, e naxa, "A mi daxa gbetini ito xa sa en ma gbeti ramarade

† 26:68: Muxun naxanye a bonboma, ne man a magelema na falan na. § 26:73: **a fala ti kiina:** Yanyina nde, a yi falan tima alo muxun naxanye kelixi Galile yamanani hanma Nasareti yamanana.

sarijanxini, bayo faxa tiin saren nan a ra.”

⁷ E yi lan a ma a e xa na gbetin tongo, e feɲɛ rafalana nde a bɔxɔn sara na gbetin na, e yi na findi xɔɲɛ maluxunden na.

⁸ Nanara, han to, e na bɔxɔn xili bama a “Wuli Bɔxɔna.”

⁹ Nayi, Nabi Yeremi naxan fala, na yi kamali, a naxa, “E yi gbeti gbanan tonge saxanne tongo, Isirayila kaane a sara gbetin naxan na.

¹⁰ E feɲɛ rafalana bɔxɔn sara a ra alo Marigina n yamari kii naxan yi.”*

Pilati yi Yesu maxɔdin

Maraka 15.2-5, Luka 23.3-5, Yoni 18.33-38

¹¹ Yesu yi ti yamana kannna yɛtagi, yamana kannna yi a maxɔdin, a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?”† Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala.”

¹² Koni saraxarali kuntigine nun yamaan fonne a kansun waxatin naxan yi, a mi fefe fala.

¹³ Nayi, Pilati yi a fala a xa, a naxa, “E i kansunma feen naxanye birin na, i mi ne mɛ ba?”

¹⁴ Koni Yesu mi tin a yabɛ mume, yamana kannna yi kabɛ kati!

E Yesu faxa feen nagidi

Maraka 15.6-15, Luka 23.13-25, Yoni 18.39-19.16

¹⁵ Nba, sanli ito na yi a li nun, yamana kannna yi darixi kasorasaan muxu keden beɲinɲɛ nɛn, yamaan na wa naxan xɔn ma.

¹⁶ Na waxatini, kasorasa ɲaxina nde yi na naxan xili Baraba.

¹⁷ Nanara, Pilati yamana kannna yi yamaan malanxin maxɔdin, a naxa, “E waxi a xɔn ma n xa nde beɲin, Baraba hanma Yesu naxan xili Alaa Muxu Sugandixina?”

¹⁸ Bayo a yi a kolon yati, fa fala e Yesu soxi a yii xɔxɔlɔnyaan nan ma.

¹⁹ Pilati yi dɔxi kiti sadeni waxatin naxan yi, a ɲaxanla yi xɛraan nasiga a ma, a naxa, “I nama fefe liga tinxin muxuni ito ra amasɔtɔ n tɔrɔxi nɛn xiyeni a fe ra to ki fajil!”

²⁰ Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi yamaan nadin, a Pilati xa Baraba beɲin, a yi Yesu faxa.

²¹ Yamana kannna yi e maxɔdin, a naxa, “E waxi a xɔn ma muxu firinni itoe, n xa nde beɲin?” E yi a yabi, e naxa, “Baraba!”

²² Pilati yi e maxɔdin, a naxa, “Yesu naxan xili Alaa Muxu Sugandixina, e waxi a xɔn ma, n xa nanfe liga a ra?” E birin yi a yabi, e naxa, “A xa gbangban wudin ma.”

²³ Koni Pilati yi e maxɔdin, a naxa, “A fe ɲaxin mundun ligaxi?” Koni e sɔnxɔn yi siga gbɔɛ ayi, e naxa, “A gbangban wudin ma!”

* **27:10:** A mato Sakari 11.12-13 nun Yeremi 18.2-3 nun 19.1-2 nun 32.6-15 kui.

† **27:11: mangana:** Yamana kannna yi waxi a kansun feen nin fa fala a murutɛxi a mangayaan nan ma. Xa a tan nan a yetɛ findi mangan na, na yi findima a yalagi xunna nan na.

²⁴ Pilati a to waxatin naxan yi, a mi yi nεε sese ra, sɔnxɔn yi gboma ayi, a yi igen tongo, a yi a yiin naxa yamaan yεε xɔri, a naxa, “N gbee yo mi xεmɛni ito faxa feni! E feen ni ito ra!”

²⁵ Yamaan yi a yabi, e naxa, “A wunla goronna xa lu nxu tan nun nxɔ diine xun ma!”

²⁶ Awa, na xanbi ra, Pilati yi Baraba beɲin, a yi a yamari a e xa Yesu bulan, a yi a so e yii alogo e xa a gbangban wudin ma.

Sofane yi Yesu magele

Maraka 15.16-20, Yoni 19.2-3

²⁷ Yamana kanna sofane yi Yesu xali yamana kan banxini, sofane ganla birin yi e malan a rabilinni.

²⁸ E yi a dugine ba a ma, e yi doma gbeela‡ ragodo a ma.

²⁹ E yi wudi yii ɲali kanne dɛnbɛ kɔmɔtin na mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna, e dunganna so a yii. § E yi e xinbi sin a bun ma, e lu a magele, e naxa, “I kɛnɛ Yahudiyane mangana!”

³⁰ E yi dɛgen puru a ma, e yi a dunganna tongo, e yi a bɔnbɔ a xunna ma.

³¹ E to yelin a magele, e domain ba a ma, e mɔn yi a maxidi a gbee dugine yi. Na xanbi ra, e yi siga a ra a gbangbandeni wudin ma.

E yi Yesu gbangban wudin ma

Maraka 15.21-32, Luka 23.26-43, Yoni 19.17-27

³² E yi minima taani waxatin naxan yi, e yi lan xεmɛna nde ra, naxan yi xili Simɔn Sireni kaana. E yi na karahan, a xa Yesu gbangban wudin tongo.

³³ E yi fa na yireni dɛnaxan xili Gologota, naxan bunna nɛɛn “xun xɔri yirena.”

³⁴ E yi manpaan so a yii naxan yi basanxi se gbɛɛ ra naxan xɔlɔ, alogo a xa a min, koni a to a lɛnna ti a ma, a mi tin a minɲɛ.

³⁵ E yi a gbangban wudin ma.* Na xanbi ra, e yi masɛnsenna ti lan a dugine yitaxun feen ma.

³⁶ E yi dɔxɔ a kantandeni.

³⁷ E yi a kansun kɛdin sɛbɛ, e yi a gbangban a xun ma, e naxa, “Yahudiyane Mangan nan Yesu ito ra.”

³⁸ E yi muɲade firin gbangban wudin ma Yesu fɛma, kedenna a yiifanna ma, bonna a kɔmɛnna ma.

³⁹ Yamaan yi dangu a makonbɛ, e lu e xunni maxɛ,

⁴⁰ e naxa, “I tan naxan Ala Batu Banxin kalama, i mɔn yi a ti soge saxan, i yetɛ rakisi! Xa Alaa Dii Xεmɛ nan i tan na, godo, i keli wudin kɔɛ ra.”

⁴¹ Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun ya-

‡ **27:28: Doma gbeela** yi findixi mangayaan taxamasenna nde nan na. Yamaan to a kansun fa fala a bata a yetɛ findi mangan na, sofane fa a mangayana fe magelema. § **27:29: E dunganna** so a yii alo mangaya dunganna a magele

feen na. * **27:35:** Sofane yi a yiine nun a sanne gbangban wudin ma, e yi a singan na kiini. E yi na ligama nɛn alogo muxune xa ɲɛnin benun e xa faxa.

maan fonne fan yi a magele na kii nin,

⁴² e naxa, “A bonne rakisi nen, koni a mi nɔɛ a yetɛ rakisɛ! Isirayila mangan xa mi a tan na ba? A xa keli wudin kɔɛ ra, a godo be alogo nxu xa denkeleya a ma!

⁴³ A denkeleyaxi Ala ma, a naxa, a Alaa Dii Xɛmɛn nan a tan na. Nba, xa a rafan Ala ma, a xa a xunba!”

⁴⁴ Hali mujaden naxanye yi gbangbanxi wudin ma a dexɔn, ne fan yi a makonbi na kiini.

Yesu faxa fena

Maraka 15.33-41, Luka 23.44-49, Yoni 19.28-30

⁴⁵ Sogen bata yi a ratinxin nun, dimin yi so yamanan birin yi han se din waxatin yi maso.

⁴⁶ Na waxatini, Yesu yi gbelegebele a kon xuini, a naxa, “Eli, Eli, lama sabakitan?” na bunna nɛɛn, “N ma Ala, n ma Ala, i n nabɛjinxin nanfera?”†

⁴⁷ Muxuna ndee yi tixi na yi, ne yi a xuiin mɛ, e naxa, “A Nabi Eli nan xilima.”

⁴⁸ E tan nde keden yi a gi mafuren, a sa dugi dungin tongo, a yi a sin minse mulux-unxini, a yi a filin tamin jɔɛ ra, a yi a ti a xa, a xa a min.

⁴⁹ Koni bonne naxa, “A mame, en na a mato xa Nabi Eli fa a rakisɛ.”

⁵⁰ Yesu mɔn yi a xui ramini fangan na, a niin yi ba.

⁵¹ Dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bɔ firinna ra, fɔlɔ a xunna ra

han a sanbun na. Bɔxɔn yi xuruxurun, fanyene yi bɔ.

⁵² Gaburune yi rabi, faxa muxu sarijanxina ndee yi keli.

⁵³ E keli gaburune kui. Yesu keli xanbini sayani, e yi siga Taa Sarijanxini, e mini kenɛnni muxu wuyaxi xa.

⁵⁴ Sofa kemɛn kuntigin nun a sofaan naxanye yi Yesu kantanma, ne to bɔxɔn to xuruxurunjɛ, e nun feen naxanye birin bata liga, e yi gaxu kati! E yi a fala, e naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan yi a ra yati!”

⁵⁵ Naxanla naxanye yi biraxi Yesu fɔxɔ ra keli Galile yamanani, naxanye yi a malima nun, ne wuyaxi yi na, e tixi wulani, e a matoma.

⁵⁶ Mariyama Magadala kaan yi ne ye nun, e nun Mariyama, Yaki nun Yusufu nga, e nun Sebede a dii xɛmɛne nga.

Yesu maluxun fena

Maraka 15.42-47, Luka 23.50-56, Yoni 19.38-42

⁵⁷ Ninbanna to a li, nafulu kannna nde yi fa naxan yi xili Yusufu Arimate kaana, Yesu a xarandiina nde nan yi a fan na.

⁵⁸ A yi siga Pilati fema, a yi a maxɔdin Yesu binbina fe ma. Pilati yi e yamari, a e xa Yesu binbin so Yusufu yii.

⁵⁹ Nanara, Yusufu yi a binbin tongo, a yi a kasangen dugi fixɛni,

⁶⁰ a sa a maluxun gaburun na fanye kui gexini alo faran yili, a yi baxi naxan gedeni a

† 27:46: A mato Yaburin 22.2 kui.

yeεε xa nun. Na xanbi ra, a yi γεμεε belebelen makutukutu gaburun δε ra, a siga.

⁶¹ Mariyama Magadala kaan nun Mariyama bonna yi dɔxi na nun, e yeεn lanxi gaburun ma.

Gaburu kantanne

⁶² Yuma lɔxɔn xɔtɔn bode, saraxarali kuntigine nun Farisi muxune yi siga Pilati fema,

⁶³ e naxa, “Nxu fafe, wule falani ito yi a nii ra waxatin naxan yi, nxu xaxili dɔxi na xɔn ma, a fala nen, a naxa, ‘Soge saxan na dangu waxatin naxan yi, n mɔn kelima nen sayani.’

⁶⁴ Na ma, i xa yamarin fi, gaburun xa kantan ken, han a soqe saxande lɔxɔni alogo a xarandiine nama fa a binbin muja, e siga a ra. E yi a fala yamaan xa fa fala ‘A bata keli sayani.’ Xa ito liga, wule dɔnxɛni ito jaxuma ayi nen dangu a fɔlɔn na.”

⁶⁵ Pilati yi a fala e xa, a naxa, “E kantan muxune tongo, e xa sa gaburun kantan alo e nɔε a ra kii naxan yi.”

⁶⁶ Nanara, e yi siga, e sa gaburun δεεn nagali ki faji, e taxamasenna sa a ma, e yi a kantan sofane lu na yi.

28

Yesu keli fena sayani

Maraka 16.1-10, Luka 24.1-12, Yoni 20.1-10

¹ Matabu lɔxɔn danguxina, xati lɔxɔn subaxani, Mariyama Magadala kaan

nun Mariyama bonna yi siga gaburu matodeni.

² Bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti. Marigina malekan yi godo keli kore, a yi γεμεε gbeen makutukutu, a dɔxɔ a fari.

³ Na malekan yetagin yi luxi alo kuyen na a jinna masɔxɔn, a dugine yi fixa alo balabalan keεena.

⁴ Kantan muxune yi gaxu han e xuruxurun, e yi fuga a ra, e lu alo faxa muxune.

⁵ Koni malekan yi falan ti jaxanle xa, a naxa, “E nama gaxu, n na a kolon fa fala ε Yesu nan fenma naxan gbangban wudin ma.

⁶ A mi be yi, a bata keli alo a a fala kii naxan yi. E fa a saden mato.

⁷ E siga mafuren, ε sa a fala a xarandiine xa, ε naxa, ‘A bata keli sayani, ε sa a lima Galile yamanani, ε a toma nen na yi!’ N bata a fala ε xa iki.”

⁸ Nanara, e keli gaburun yireni mafuren gaxun nun seɓwani, e siga e giye, e sa a fala a xarandiine xa.

⁹ Yesu yi e ralan mafuren, a naxa, “E nuwali.” E yi fa a sanna suxu, e yi a batu.

¹⁰ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E nama gaxu, ε siga, ε sa a fala ngaxakedenne xa, a e xa siga Galile yi, e sa n toma menna nin.”

Kantan muxune dentεgena

¹¹ Jaxanle mɔn yi kira yi waxatin naxan yi, sofaan naxanye yi gaburun kantanma, na ndee yi xεε taani.

Feen naxan birin ligaxi, e na fala saraxarali kuntigine xa.

¹² Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi e bode to, e lan fe keden ma, e gbeti gbeen so sofane yii.

¹³ E yi a fala e xa, e naxa, “E xa ito fala, ε naxa, ‘A xarandiine bata fa kαεεn na, e yi a binbin muϋa, nxu yi xiin waxatin naxan yi.’

¹⁴ Xa yamana kannna na mε, nxu a mafanϋε, nxu yi ε ba kontofinli.”

¹⁵ Kantan muxune yi gbetin nasuxu. E naxan fala e xa, e yi na liga. Na falan yi xuya ayi na kiini Yahudiyane tagi han to.

Yesu yi a xarandiine xε

Maraka 16.14-18, Luka 24.36-49, Yoni 20.19-23, Kεwanle 1.6-8

¹⁶ Xarandii fu nun kedenna yi siga Galile yamanani geyaan fari Yesu naxan ma fe fala e xa.

¹⁷ E to a to, e yi a batu. Koni siken yi ndee yi.

¹⁸ Yesu yi a maso e ra, a naxa, “Senben birin bata fi n ma kore xonna nun bαxα xonna fari.

¹⁹ Nayi, ε siga, ε sa siyane birin findi n ma xarandiine ra, ε yi e rafu igeni n Fafe Ala nun a Dii Xεμεn nun a Nii Sariϋanxin xinli,

²⁰ n na ε yamarixi naxanye birin ma, ε yi e xaran ne suxun ma. A mato, n luma nen ε xon ma waxatin birin han dunuϋa rapanni.”

Maraka Maraka Yesu a Fe Xibaru Fajin Naxan Sebe

Yesu fɔxɔrabira naanin nan Marigi Yesu a taruxun nun a falane sebe Alaa Nii Sarijanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Muxune laxi a ra a Maraka a gbeen sebexi nen alogo Romi kaane xa denkeleya Yesu ma. A feene yebaxi kiina nde yi alogo Romi kaane xa la Yesu senben na. Yesu kabanako feen naxanye ligaxi, ne nan yebaxi dangu Yesu xaranna ra Maraka gbeen kui.

Maraka Kitabun yireni ito sebexi nen jee tonge saxan joxondɔn Yesu te xanbini kore xonna ma. Kitabun yireni ito Yesu rafu feen nan singe yebama igeni. A mi a bari feen yebama. Yesu dunuɓa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nen a yamaan xa. A mɔn kabanako fe wuyaxi liga nen. Maraka na nan yebama Ningila Yesu kui. Dɔnxɛn na, a Yesu a sayaan nan yebama e nun a rakeli fena sayani.

*Yoni Marafu Tiina kawan-
dina*

*Matiyu 3.1-12, Luka 3.1-
18, Yoni 1.19-28*

1 Ningila Yesu a fe fɔlɔn ni ito ra, Alaa Muxu Sugandixina, Alaa Dii Xɛmɛna.*

* **1:1:** Yesu yatɛxi **Alaa Dii Xɛmɛn** na bayo a fafe mi toxi dunuɓa yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Na feen sebexi Luka 1.34-35 nan kui. † **1:3:** Esayi 40.3

2 A sebexi Nabi Esayi Kitabun kui, a naxa, “N nan n ma xeraan nasigama nen i yee ra, a kiraan nafala i xa.

3 Muxuna nde xuiin minima tonbonni, a naxa, ‘E kirani tɔn Marigin yee ra,

ε kirane matinxin a xa!’ ”†

4 Nanara, Yoni yi mini kenenni tonbonni, a lu yamaan nafuyε igeni e tubi feen na Ala ma, a e kawandi, a e xa e xun xanbi so e yulubine yi, e yi rafu igeni alogo e yulubine xa xafari.

5 Yudaya kaane nun Yerusalɛn kaane birin yi siga a fema. E yi e ti e yulubine ra. A yi e rafu igeni Yurudɛn baani e tubi feen na.

6 Nɔgɔmɛ xabe dugin nan yi ragodoxi Yoni ma, a tagi xidixi kidin na. A yi baloma tuguminne nun kumin nan na.

7 A yi kawandin ba yamaan xa, a naxa, “Naxan fama n tan xanbi ra, na senben gbo dangu n tan na, n mi sa lan nen n xa findi a sankidin luti fulunna ra.

8 N tan ε rafuma igen nin iki, koni a tan ε rafuma Alaa Nii Sarijanxin nin.”

Yesu rafu fena igeni

*Matiyu 3.13-4.11, Luka
3.21-22, 4.1-13*

9 Na xanbi ra, Yesu yi fa sa keli Nasareti taani Galile yamanani. Yoni yi a rafu Yurudɛn baani.

10 Yesu yi a rakelima igeni waxatin naxan yi, a yi kore

xonna to rabiye, Alaa Nii Sarijanxin yi godo a ma ganba sawurani.

¹¹ A yi fala xuiin me keli kore, a naxa, “N nafan Dii Xemen ni i tan na. I bata n kenen ki faji.”

¹² Na waxati yeteni, Alaa Nii Sarijanxin yi a rasiga tonbonni.

¹³ A yi lu na yi soge tonge naanin. Setana yi kata a xa a ratantan. Yesu nun burunna subene nan yi a ra. Malekane fan yi fa a mali.

Yesu yi muxu naanin xili

Matiyu 4.12-22, Luka 4.14-15, 5.1-11

¹⁴ E yelin xanbini Yoni se kasoon na, Yesu yi siga Galile yamanani. A sa Alaa falan Xibaru Fajin kawandin ba yamaan xa,

¹⁵ a naxa, “Waxatin bata a li, Alaa Mangayaan bata maso. E e xun xanbi so e hakene yi, e denkeya n ma falan Xibaru Fajin ma.”

¹⁶ Awa, Yesu yi sigan tima Galile Daraan dexon ma waxatin naxan yi, a yexe suxun muxu firin to, Simon nun a ngaxakedenna Andire. E yi yexe suxu nin yalaan na darani.

¹⁷ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E bira n foxo ra. N xa e findi muxu fenne ra Ala xa alo e yexen suxuma kii naxan yi.”

¹⁸ E yi e yalane bira mafuren! E bira a foxo ra.

¹⁹ Yesu mon yi siga yeen na ndedi, a yi Yaki nun a ngaxakedenna Yoni to, Sebede a dii xemene. E yi e yalane yitonna kunkin kui.

²⁰ Yesu yi e xili keden na. E yi e fafe Sebede nun walikene lu kunkin kui, e bira Yesu foxo ra.

Yinnan muxun naxan foxo ra

Luka 4.31-37

²¹ E yi sa Kaperrunan taan li. Yesu yi so salide banxini Matabu Loxoni, a yi lu xaranna tiye.

²² Yamaan yi kabε Yesu xaran ti kepan ma, amasoto a yi xaranna tima Ala senben nin. A mi yi luxi alo sariya karamoxone.

²³ Na waxatin yeteni, xemena nde yi e salideni yinna jaxin yi naxan foxo ra. Yinnan yi xemen nasoxo, a yi falan ti a xon,

²⁴ a naxa, “Yesu Nasareti kaana, i waxi nanse xon ma nxu xa? I faxi nxu halagiden nin ba? N ni i kolon, Alaa muxu sarijanxin nan i tan na.”

²⁵ Yesu yi yinnan yamari a sobeen na, a naxa, “I dundu, xete xemeni ito foxo ra.”

²⁶ Yinna jaxin yi xemen naxuruxurun kati! A gbelegebele, a xete a foxo ra.

²⁷ Muxune yi kabε, e yi e bode maxodin folo, e naxa, “Nanse ito ra, xaran nenen ni ito ra ba, Ala senben naxan yi? A yinna jaxine yamarima, e yi a falan suxu.”

²⁸ Muxune yi Yesu a fe xibarun me Galile yamanan yiren birin yi mafuren!

Yesu yi muxu wuyaxi rakendeya

Matiyu 8.14-17, Luka 4.38-41

29 E to mini salide banxini, Yesu nun Yaki nun Yoni yi siga Simɔn nun Andire konni keden na.

30 Simɔn bitan gilɛn furaxin yi saxi banxini, a fatin wolonxi a ma. E yi a fe fala Yesu xa sa!

31 Yesu yi siga na jaxanla fɛma, a yi a suxu a yiin ma, a yi a mali, a yi a rakeli. Fati mawolonna yi a bejin, a wali fɔɔ e xa.

32 Ninbanna ra, sogen godo xanbini, yamaan yi fa furetɔne birin na Yesu fɛma e nun jinan jaxine muxun naxanye fɔxɔ ra.

33 Taan birin yi e malan dɛɛn na.

34 Yesu yi furetɔ wuyaxi rakɛndɛya furen sifan birin ma, a jinan wuyaxi kedi muxune fɔxɔ ra. Koni a mi yi tinma jinnan yi falan ti hali ndedi amasɔtɔ e yi a kolon.

Yesu yi kawandin ba Galile yi

Luka 4.42-44

35 Na xɔtɔn bode subaxani, Yesu yi keli, a mini, a siga yire madunduxina nde yi Ala maxandideni.

36 Koni Simɔn nun a lanfane yi siga Yesu fendeni.

37 Awa, e a toxina, e yi a fala a xa, e naxa, "Muxune birin i fenma iki."

38 Koni Yesu yi e yabi, a naxa, "En siga taa gbɛteye yi be dɛxɔn ma, alogo n mɔn xa

sa kawandin ba mɛnne fan yi, amasɔtɔ n faxi na nan ma."

39 Nayi, a yi siga Galile yamanan yiren birin yi, a sa kawandin ba salide banxine kui, a yi jinnan kedi.

Yesu yi dogonfontɔn nakɛndɛya

Matiyu 8.1-4, Luka 5.12-16

40 Dogonfontɔn yi fa Yesu fɛma, a yi a xinbi sin a bun ma. A yi a mafan, a naxa, "Xa i tinjɛ, i nɔɛ n nakɛndɛyɛ nɛn."

41 Yesu yi kininkin a ma han, a yi a yiin sa a ma. A yi a yabi, a naxa, "N bata tin, i xa kɛndɛya!"

42 Dogonfonna yi a bejin sa! Xɛmɛn yi kɛndɛya.

43 Na xanbi ra, Yesu yi a maxadi ken ken, a yi a rasiga keden na,

44 a naxa, "I tuli mati, i nama a fala muxu yo xa. Koni siga saraxaraliin fɛma mafurɛn, a xa i mato. Na xanbi ra, i saraxan ba i rasarijan feen na alo Nabi Musa a yamari kii naxan yi. Na findima nɛn sereyaan na saraxaraline xa."‡

45 Koni xɛmɛn yi siga yiren birin yi, a sa feni ito fala muxune birin xa. A yi a fala kati, han Yesu mi yi fa nɔɛ soɛ taani kɛnɛnni, a lu a danna burunna ra. Yamaan yi fa a fɛma sa keli yiren birin yi.

‡ 1:44: *dogonfontɔna*: Alaa sariyan kui, dogonfontɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu gbɛte mi yi a yiin dinjɛ dogonfontɔn na, bayo na yi na kanna sarijanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

2

*Yesu yi lebutenna rakendeya
Matiyu 9.1-8, Luka 5.17-26*

¹ Waxatidi danguxina, Yesu yi xετε Kapεrunan taani. Yamaan yi a με a Yesu bata fa a konni.

² Muxu wuyaxi yi e malan na yi. E na rafe han hali tandeni, tide mi yi fa na. Yesu yi Alaa falan kawandi ba e xa.

³ Muxu naanin yi fa xεμε lebutenna nde ra e yii.

⁴ E mi yi nεε Yesu masote amasoto yama gbeen yi na yi. Nanara, e yalenna raba banxin fari Yesu xun ma. E xεμεn nagodo Yesu ma na yalenna ra, a saxi a sa seni.

⁵ Yesu to e denkeleyaan to, a yi a fala lebutenna xa, a naxa, “N ma dii, i yulubine bata mafelu.”

⁶ Sariya karamoxona ndee yi doxi na yi, ne yi e miri e yetε ma, e naxa,

⁷ “A falan tima na ki nanfera? A bata Ala rayelefu. Muxu yo mi nεε yulubine mafeluyε fε Ala keden peena!”

⁸ Yesu yi e miriyaan kolon mafuren! Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “E mirima fe sifani itoe ma nanfera?”

⁹ Nanse fala raxolo lebutenna xa, ‘I yulubine bata mafelu’ hanma ‘Keli, i ya sa seen tongo, i sigan ti?’

¹⁰ N na yitama ε ra nen nayi fa fala senbena n tan Muxuna Dii Xεμεn yii dunuja yi,

n muxun mafelu a yulubine ra.” A yi a fala lebutenna xa, a naxa,

¹¹ “N na a falama i xa, keli i i ya sa seen tongo, i sigan i konni.”

¹² Xεμεn yi keli mafuren, a yi a sa seen tongo, a sigan ti e birin yeε xεri. E birin yi kabe kati! E yi Ala tantun, e naxa, “Nxu munma ito joxonna to singen mumε!”

Yesu yi Lewi xili

Matiyu 9.9-13, Luka 5.27-32

¹³ Yesu mon yi sigan daraan de, yama gbeen yi fa a fema, a e xaran folo.

¹⁴ A yi sigama waxatin naxan yi, a mudu maxinla nde to, a xili Lewi, Alifaa dii xεmena, a yi doxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n foxo ra.” Lewi yi keli, a bira a foxo ra.

¹⁵ Na xanbi ra, Yesu yi sigan a degedeni Lewi a banxini. Mudu maxinla nun hake kan wuyaxi yi doxo e degedeni Yesu nun a xarandiine fema, bayo na muxu sifan wuyaxi yi biraxi a foxo ra.

¹⁶ Farisi muxu* sariya karamoxona ndee yi Yesu to a degε hake kanne nun mudu maxinle fema. Nanara, e yi a xarandiine maxodin, e naxa, “Nanfera Yesu a degema mudu maxinle nun hake kanne fema?”

¹⁷ Yesu yi e xuiin με, a yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan

* **2:16: Farisi muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sobe so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyane bonne ra. E mon yi e benbane namunne suxuma kii xodexeni. E tan yi laxi malekane ra. E mon yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.

kendε na mako mi seribaan ma fɔ furetɔne. N mi faxi tinxin muxune xan xilideyi fɔ hake kanne.”

*Sun suxun maxɔdinna
Matiyu 9.14-17, Luka 5.33-*

39¹⁸ Yoni a xarandiine nun Farisi muxune yi sunna suxuma. Muxuna ndee yi fa Yesu fema, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nanfera Yoni a xarandiine nun Farisi muxune xarandiine sunna suxuma koni i gbeene mi sunna suxuma?”

¹⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Naxalandi kannna nɛma ɲaxalandi tiine fema, e sunna suxε ba?† Na mi ligε, xa a e fema!

²⁰ Koni waxatina nde fama, ɲaxalandi kannna bama nɛn e ye. Na waxatini, e sunna suxuma nɛn.

²¹ Muxu yo mi dugi nɛnɛ dungin tongε, a yi dugi fonna bεtεrɛn a ra.‡ Xa a na liga, a dugi nɛnɛn bɔma nɛn a fonna ra, a yinla yi ragbo ayi.

²² Muxun mi manpa nɛnɛn se se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nɛnɛn se saseen kalama nɛn, se saseen nun manpaan yi kala. Koni manpa nɛnɛn sama se sase nɛnɛn nan kui.”

*Matabu Lɔxɔna fe
Matiyu 12.1-8, Luka 6.1-5*

²³ Yesu nun a xarandiine yi danguma xεena nde ma Matabu Lɔxɔna nde yi, a

xarandiine yi sansi tɔnsɔnne ratorondon fɔɔ.

²⁴ Nanara, Farisi muxune yi a fala Yesu xa, e naxa, “I ya xarandiine feen naxan ligama, na mi daxa Matabu Lɔxɔni.”§

²⁵ Yesu yi e yabi, a naxa, “E munma na xaran ba, kamɛn Dawuda nun a fɔxɔrabirane suxu waxatin naxan yi?*

²⁶ A so nɛn Alaa banxini Saraxarali Kuntigi Singena Abiyatari waxatini, a yi Alaa buru ralixin don muxε mi daxa a xa naxan don fɔ saraxaraline. Dawuda mɔn yi ndee so a fɔxɔrabirane fan yii.”

²⁷ Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “Matabu Lɔxɔn daxi muxun nan xa, muxun xa mi daxi Matabu Lɔxɔn xa.

²⁸ Nanara, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn nan Matabu Lɔxɔn kannna ra.”

3

*Xεmε yii madɔnxina fe
Matiyu 12.9-14, Luka 6.6-*

11¹ Na xanbi ra, Yesu mɔn yi siga salide banxini. A yi xεmε yii madɔnxina nde li mɛnni.

² E yi lu Yesu matoε xa a xεmɛn nakendeyε Matabu Lɔxɔni alogo e xa a kansun na fe ra.

³ Yesu yi a fala xεmε yii madɔnxin xa, a naxa, “Keli, i fa yamaan yεtagi be.”

† **2:19: Naxalandi kannna:** Yesu nan luxi alo ɲaxalandi kannna sandani ito kui. A bunna nɛn, fa fala muxune mi sunna suxuma sɛwa waxatine yi. ‡ **2:21: dugi nɛnɛna:** Yesu a sariya nɛnɛn mi se Nabi Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi se sariya nɛnɛn ma. § **2:24:** Farisi muxune namunne mi yi tinɲε wali yo xa ke **Matabu Lɔxɔni.** Na feen sɛbɛxi Xɔɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlexine mi yi maliye na lɔxɔni. * **2:25:** A mato Samuyeli Singen 21.2-7.

⁴ Na xanbi ra, a yi yamaan maxədin, a naxa, “Matabu Ləxəni, nanse daxa a xa liga, a jaxin ba, xa a fajina? En yi muxun niin nakisi ba, xa en yi a halagi?” Koni e mi fefe fala.

⁵ Yesu xələxin yi e mato. A sunu e kininkinintareyana fe ra ki faji. A yi a fala xəməən xa, a naxa, “I yiini bandun.” A yi a yiini bandun, a kəndəya.

⁶ Nanara, Farisi muxune yi mini mafurən! E nun Herode a muxuna ndee yi sa e bode to, e Yesu faxa feni tən.

Yamaan yi e malan daraan de

⁷ Yesu nun a xarandiine yi siga Galile Daraan dəxən ma, yama gbeen yi bira a fəxə ra keli Galile yamanani, e nun Yudaya

⁸ nun Yerusaleən nun Idumeya nun Yurudən baan kidimaan nun Tire taan nun Sidən taan nabilinni. Yesu yi feen naxanye ligama, yamaan yi na mə, e yi fa a fəma.

⁹ A yi a fala a xarandiine xa a e xa kunkina nde fen a xa, alogo yamaan nama a yigbetən.

¹⁰ A bata yi muxu wuyaxi rakəndəya nun. Furetəne birin yi kataxi alogo e xa e maso a ra, e yi e yiin din a ra.

¹¹ Nba, yinna jaxine yi muxun naxanye fəxə ra, ne a to waxatin naxan yi, e bira a bun ma, yinna jaxine yi lu e ragbelegbele, e falan ti e xən,

e naxa, “Alaa Dii Xəməən nan i tan na.”

¹² Koni a yi yinnane yamari, a e nama a fe fala.

Yesu yi xera fu nun firinne yeba

Matiyu 10.1-4, Luka 6.12-16

¹³ Awa, Yesu yi te geyaan fari. A yi waxi muxun naxanye xən ma, a yi ne xili, e yi fa a fəma.

¹⁴ A yi muxu fu nun firin sugandi, a naxanye findi xərane ra alogo e xa lu a fəma,

¹⁵ a yi e rasiga kawandi badeni, a fangan so e yii e jinanne kedi.

¹⁶ A muxu fu nun firinna naxanye sugandi, ne nan itoe ra, Simən, Yesu naxan xili sa Piyəri,*

¹⁷ e nun Sebede a dii xəməən Yaki nun a xunyən Yoni Yesu naxanye xili sa “Boyanerige.” Na bunna nəən “Kuye Sarinna diine.”

¹⁸ E nun Andire nun Filipi nun Barotolome nun Matiyu nun Tomasi nun Alifaa dii xəməən Yaki nun Tade nun Simən e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”†

¹⁹ e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a a so yiini.

Yesu nun Yinna mangana fe

Matiyu 12.22-32, Luka 11.14-23, 12.10

²⁰ Na xanbi ra, Yesu yi xətə banxini. Yama gbeen yi e malan na yi han Yesu nun a

* **3:16:** Muxune mən Piyəri ma a Pita. † **3:18:** *Yahudiya siya xanuna:* Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yengema alogo Isirayila kaane xa mini e nəən bun ma.

xarandiine mi yi fa nœ e dege feren sote.

²¹ A denbayaan na me wax-atin naxan yi, e siga a tongo-deni, amasoto a denbayaan yi a falama nen, e naxa, "Seen bata so a yi."

²² Sariya karamoxon naxanye fa sa keli Yerusalen taani, ne yi a fala, e naxa, "Belesebu nan a foxo ra!" Bonne naxa, "A yinnane kedima yinna mangan Belesebu barakan nin."

²³ Nanara, Yesu yi e xili a fema, a sandana ndee sa e xa, a naxa, "Setana nœ Setana kedε ba?"

²⁴ Xa yamanan bata yitaxun yengeni, na yamanan mi sabatima.‡

²⁵ Yengen tanden naxan kui, na tanden mi sabatima.

²⁶ Xa Setana keli a yete xili ma, a mangayani taxunma yengeni nen. A mi sabatima, a janma nen na yi.

²⁷ Muxu yo mi nœ soe senbεmana banxini, a yi a yii seene tongo, xa a mi senbεmaan xidi singen.§ Na xanbi ra, a banxi kui seene tonge nen.

²⁸ N xa jondin fala ε xa, muxun yulubin naxan birin ligama, hali a na Ala rayelefu, Ala e mafeluye nen na birin na.

²⁹ Koni muxun naxan na Alaa Nii Sarijanxin nayelevu, na mi mafeluye mumε, habadan yulubin luma a ma

nen."

³⁰ Yesu ito falaxi nen amasoto muxune yi a falama nen, e naxa, "Yinna jaxin nan a foxo ra."

Yesu nga nun a xunyene fe Matiyu 12.46-50, Luka 8.19-21

³¹ Na xanbi ra, Yesu nga nun a xunyene yi fa. E ti tandeni, e xeraan nasiga a xilideni banxini.

³² Yamaan yi doxi Yesu rabilinni, e yi a fala a xa, e naxa, "A mato, i nga nun i xunyene tandeni e waxi i to feni."

³³ Yesu yi e yabi, a naxa, "Ndee nga nun n xunyene ra?"

³⁴ Muxun naxanye doxi a rabilinni, a yi ne mato, a naxa, "N nga nun n xunyene mato be yi.

³⁵ Amasoto muxun naxanye Ala sagoon ligama, ngaxakeden xemεmaan nun a jaxalanmaan ne nan na e nun n nga."

4

Sansi wonla fe sandana Matiyu 13.1-9, Luka 8.4-8

¹ Na xanbi ra, Yesu mon yi xaranna folo daraan de. Yama gbeen yi malan a fema han a yi so kunkin kui daraan xun ma. Yamaan yi lu baan xe deen xon ma.

² A yi e xaran fe wuyaxi ma sandani. A yi a fala e xa a xaranni, a naxa,

‡ **3:24: yamananana:** Ninanne nun yinnane Setana senben bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana senben bun, xa ne e bode kedi, na luxi nen alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi jinnane kedε alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. § **3:27:** Sandani ito kui, Setana findixi **senbεmaan** nan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana yinna jaxine senben bun ma, nayi, Yesu bata Setana xidi.

³ “Ɛ tuli mati. Xεε biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni.

⁴ A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn ma. Xɔline yi ne don.

⁵ Ndee yi bira fanyen fari bεndε gbee mi yi dεnaxan yi. E yi soli mafuren, amasɔtɔ bεnden mi yi gbo na yi.

⁶ Sogen to te, e yi lisi a ra, e xara, bayo e salenne mi yi godoxi bɔxɔni ki faji.

⁷ Sansina ndee yi bira sεxε jali kanne tagi, sεxεne yi gbo, e yi e don, e mi bogi.

⁸ Koni ndee yi bira bɔxɔ fajini, e soli, e sabati, e bogi, e keden kedenna birin yi tonge saxan sɔtɔ hanma tonge sennin, hanma kεmε.”

⁹ Yesu yi a fala, a naxa, “Xa tunla naxan xɔn, a feen mε, na xa a tuli mati!”

Sandane sa xunna

Matiyu 13.10-17, Luka 8.9-10

¹⁰ Yesu yi a danna waxatin naxan yi, muxun naxanye nun a xarandii fu nun firinne yi a rabilinni, ne yi a maxɔdin sandane fe ma.

¹¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan wundo feen bata so ε tan yii. Koni muxun naxanye a fari ma, ne feen birin mεma sandan nin

¹² bayo, ‘E seen matoma nεn han, koni e mi a yigbεma. E e tuli matima nεn han, koni e mi fefe famuma, alogo e nama maxεtε, e yulubine yi xafari.’* ”

*Yesu yi sandan bunna yεba
Matiyu 13.18-23, Luka
8.11-15*

¹³ Na xanbi ra, Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ mi sandani ito bunna kolon ba? Xa ε mi ito kolon, ε sandan bonne bunne kolonma di?”

¹⁴ “Awa, sansi wonla Alaa falan nan wolima.

¹⁵ Muxuna ndee luxi nεn alo sansiin naxanye bira kiraan xɔn ma. E na Alaa falan mε tun, Setana yi fa, a yi a ba e yi.

¹⁶ Muxuna ndee luxi nεn alo sansiin naxanye bira fanyen fari. E na Alaa falan mε, e a suxuma nεn sεwani mafuren!

¹⁷ Koni salen mi e bun ma, e mi buma. Tɔrɔn nun bεsɛnxɔnyaan na fa Alaa falana fe ra, e birama nεn tantanni mafuren!

¹⁸ Muxuna ndee luxi nεn alo sansiin naxanye bira sεxε jali kanne tagi. E Alaa falan mε,

¹⁹ koni dunuɔa xaminne nun nafunla fe kunfan nun nata gbεtεye yi a liga e falan bejin, a tɔnɔn mi lu e ma.

²⁰ Koni muxuna ndee luxi nεn alo sansiin naxanye bira bɔxɔ fajini. E Alaa falan mεma nεn, e yi a suxu, e bogi. Ndee yi tonge saxan namini, ndee tonge sennin, ndee kεmε.”

*Lεnpun dɔxɔ fena seen bun
ma*

Luka 8.16-18

²¹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Lεnpun dɔxε deben bun ma hanma saden bun ma ba? A mi dɔxɔma seen xan fari ba?”

* 4:12: Esayi 6.9-10

22 Feen naxanye birin luxu-nxi, ne makεnenma nen. Feen naxanye birin wundoni, ne minima nen kenenni.

23 Xa tunla naxan ma a feen me, na xa a tuli mati!”

24 A mon yi a fala e xa, a naxa, “E feen naxan mexi, ε na fe liga ε yeren ma. E ligaseen naxan yatema bonne xa, Ala fan na yatema ε xa nen, a yi nde sa a fari.

25 Seen muxun naxan yii, nde mon soma nen na yii, koni se mi muxun naxan yii, hali naxan di a yii, na bama nen a yii.”

Sansi xonna fe sandana

26 Yesu mon yi a fala, a naxa, “Alaa Mangayaan luxi nen alo xemen naxan a sansiin woli a xeen ma.

27 Xa a xi, xa a mi xi, kαeen ba, yanyin ba, sansi xonna solima nen, a yi gbo, koni a tan mi a liga kiin kolon.

28 Bαxon nan bogi seene raminima a yete ra. A solima nen singe, na xanbi ra, a sabati, donxen na a yi bogi.

29 A na ma waxatin naxan yi, xemen yi wɔliten naso a ra, bayo a xaba waxatin bata a li.”

Sansi xurina fe sandana

Matiyu 13.31-32, 34, Luka 13.18-19

30 Yesu yi maxodinna ti, a naxa, “En na Alaa Mangayaan sama nanse ma, hanma en nαe a yebe sandan mundun xon?”

31 A luxi nen alo sansi keεε xuridin† naxan xurun dangu

se keεen birin na muxune naxanye sima.

32 Koni a na si, a gboma nen han a dangu sansine birin na. A yiine yi gbo han xoline yi e teene sa a yiine yi, a nininna ra.”

33 Yesu yi Alaa falan nali e ma sanda sifani ito wuyaxi xon, e yi nαe naxanye famunje.

34 A mi yi falan tima e xa, xa a mi sandan sa. Koni e nun a xarandiine nema yi e danna, a yi e birin yebama nen e xa.

Yesu yi foye gbeen yamari

Matiyu 8.23-27, Luka 8.22-25

35 Na lαxon jinbanna ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “En gidi daraan kidi ma.”

36 Nayi, e yi keli yamaan ye, e sa so kunkin kui Yesu yi dαxi naxan kui. Kunki gbete ye fan yi a dexon.

37 Foye gbeen yi keli, igen mαrɔnne‡ yi so fɔlɔ kunkin kui, a yi luxi ndedi kunkin xa rafe igen na.

38 Yesu yi xima kunkin kui xanbin na, a xunna saxi xunbunsaan fari. E yi a raxulun, e yi a fala a xa, e naxa, “Karamαxɔ, i ya fe mi nxu faxa feni ba?”

39 Yesu yi keli, a foyen nun igen mαrɔnne yamari, a naxa, “I raxara, i sabari!” Foyen yi dαxɔ, na yi madundu yenyen!

40 Na xanbi ra, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E gaxuxi nanfera? Denkeleya mi ε yi singe ba?”

† 4:31: Sansini ito xili nen mutaridi. igeni.

‡ 4:37: *Igen mαrɔnne*: alo foyen na so

41 Koni e gaxu kati! E a fala e bode xa, e naxa, “Nde xemɛni ito ra? Hali foyen nun igena a falan suxuma!”

5

Yesu yi muxun nakɛndɛya yinnane naxan fɔxɔ ra

Matiyu 8.28-34, Luka 8.26-39

1 E yi dangu Galile Daraan bode fɔxɔn na Gadara yamanani.

2 Yesu godo nɛn kunkin kui tun, xemɛna nde yi fa sa keli bilingan yireni, yinna jaxin yi naxan fɔxɔ ra.

3 Na xemɛn yi bilingan yiren nin, muxu yo mi yi fa nɔɛ a xidɛ sɔnɔn, hali yɔlɔnxɔnna ra.

4 Amasɔtɔ e bata yi a sanne balan wuren na, e a yiine xidi yɔlɔnxɔnne ra sanja ma wuyaxi, koni a yi a yɔlɔnxɔnne yibolonma nɛn, a wurene ba a sanne ma. Muxu yo mi yi fa a nɔɛ.

5 A yi sigama bilingan yiren nin, e nun geyane fari kɔɛɛn nun yanyin birin na. A yi gbelegbelema nɛn waxatin birin, a yi lu a yetɛ maxabɛ gemɛn na.

6 A to sa Yesu to fɛ wulani, a yi a gi, a sa a xinbi sin a bun ma.

7 A yi a xuini te, yinnan yi a ragbelegbele a falan ti a xɔn, a naxa, “Kore Xɔnna Alaa Dii Xemɛna, Yesu, i waxi nanse xɔn ma n tan xa? I kɔlɔ Ala yi, fa fala i mi n jaxankatama!”

8 A na falaxi nɛn, amasɔtɔ Yesu bata yi a fala, a naxa, “I tan yinna jaxina, xɛtɛ xɛmɛni ito fɔxɔ ra.”

9 Yesu yi yinnan maxɔdin, a naxa, “I xili di?” A yi a yabi, a naxa, “N xili nɛn, ‘Ganla.’ Amasɔtɔ nxu wuya!”

10 Yinnan yi lu Yesu mafanɲɛ, a nama yinnane kedi yamanani.

11 Awa, xɔsɛ kuru gbeen yi na dɛxɔn ma, e yi e dɛgema geyaana ma.

12 Yinnane yi Yesu mafan, e naxa, “Nxu rasiga xɔsɛ kuruni itoe ye, alogo nxu xa sa so ne yi.”

13 Nanara, a yi tin. Yinna jaxine yi xɛtɛ xemɛn fɔxɔ ra, e sa so xɔsɛne yi. Xɔsɛ kurun birin yi godo e giye geyaana, e godo darani, e faxa. Xɔsɛ wuli firin jɔxɔn.

14 Muxun naxanye yi xɔsɛne kantanma, ne yi siga e giye taani, e sa na xibarun nali taani e nun xɛɛne ma. Yamaan yi siga na feen matodeni.

15 Awa, e siga Yesu fɛma, e na xemɛn to yinna ganla yi naxan fɔxɔ ra nun. A dɔxi, do-maan nagodoxi a ma, a bata xaxili sɔtɔ. Nanara, e birin yi gaxu kati!

16 Naxanye na feene birin to, e yi ne ye ba yamaan xa naxan ligaxi na muxun xa yinna jaxin yi naxan fɔxɔ ra e nun naxan liga xɔsɛne ra.

17 Nanara, e Yesu mafan fɔlɔ, a xa keli e yamanani.

18 Awa, Yesu yi soma kunkin kui waxatin naxan yi, yinna jaxin yi xemɛn naxan fɔxɔ ra nun, na yi Yesu mafan alogo a xa lu a fɛma.

19 Koni Yesu mi tin, a yi a fala a xa, a naxa, “Xɛtɛ i

konni i ya denbayaan fema. Marigin naxan ligaxi i xa, a kininkininxi i ma kii naxan yi, i sa na fala e xa.”

²⁰ Awa, xemen yi siga na Taa Xun Fune birin yi. Yesu feen naxan ligaxi a xa, a sa na fala. Na muxune yi kabε kati!

Yesu yi muxu firin nakendeya

Matiyu 9.18-16, Luka 8.40-56

²¹ Yesu mən yi xεte daraan bode fəxən na kunkin kui. Yama gbeen yi malan Yesu rabilinni daraan dεxən ma.

²² Salide banxin kuntigina nde yi fa, naxan yi xili Yirusu, a yi a to, a bira Yesu san bun ma.

²³ A yi a mafan kati, a naxa, “N ma dii temen faxamaan ni i ra! Yandi, fa i yiin sa a ma alogo a xa kendeya, a lu a nii ra.”

²⁴ Awa, Yesu yi siga a fəxə ra, yama gbeen fan yi siga a fəxə ra, e yi a yigbeten han!

²⁵ Naxanla nde yi na nun naxalan furen yi naxan ma xabu ne fu nun firin.

²⁶ A bata yi tərə seriba wuyaxi fema a dandandeni, a gbetin birin bata yi nan, koni a mi kendeya, fə a furen to yi sigan gboε ayi!

²⁷ A to Yesu a fe me, a yi fa yamaan ye Yesu xanbi ra, a yi a yiin din a domain na.

²⁸ Amasəto a yi a mirima nen, a naxa, “Hali n na n yiin din a domain na gbansan, n kendeyama nen.”

²⁹ Na waxatin yeteni, wunla naxan yi minima a ma, na yi

dan, a yi a kolon a fatini fa fala a bata kendeya.

³⁰ Yesu yi a kolon mafuren a senbena nde bata mini a yi. A yi a yeε rafindi yamaan ma a yi a fala, a naxa, “Nde a yiin dinxi n ma domain na?”

³¹ A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “I yamaan toma i yigbetenje, i mən a falama, i naxa, ‘Nde a yiin dinxi n na?’”

³² Koni Yesu yi lu a rabilinna matoε alogo a xa naxanla to naxan a yiin dinxi a ra.

³³ Naxanla yi xuruxurunma gaxuni, a to bata a kolon naxan ligaxi a xa, a yi fa bira a san bun, a yi nandin fala a xa.

³⁴ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii temena, i ya denkeleyaan bata i rakisi, siga bəne xunbenli, i ya tərən bata nan.”

³⁵ Yesu yi na falama waxatin naxan yi, xerana ndee yi fa sa keli salide banxin kuntigin Yirusu konni. Ne yi a fala Yirusu xa, e naxa, “I ya dii temen bata faxa. I karaməxo tərəma nanfera?”

³⁶ Yesu mi a tuli mati e falan na, koni a yi a fala salide banxin kuntigin xa, a naxa, “I nama gaxu, i xa denkeleya tun!”

³⁷ A mi tin muxu yo xa siga a fəxə ra, fə Piyeri nun Yaki nun Yaki xunyen Yoni.

³⁸ E to salide banxin kuntigin konna li, Yesu yi e to kəntəfilixi, e yi wugama han, e gbelegbelema!

³⁹ A yi so banxini, a yi a fala e xa, a naxa, “E kəntəfilixi

nanfera, ε yi wuga? Diin mi faxaxi, a xiin nεn.”

⁴⁰ Koni, e yi a magele fɔɔ. A yi e birin namini banxini, a yi diidina nga nun a fafe xili e nun a xarandii saxanna. E diidin saxi dεnaxan yi, e so mεnni.

⁴¹ A yi a suxu a yiin ma, a yi a fala a xa a kon xuini, a naxa, “Talita kumi.” Na bunna nεεn fa fala, “Dii tεmεna, n na falama i xa, keli!”

⁴² Dii tεmεn yi keli mafuren, a sigan ti fɔɔ. A barin bata yi jεε fu nun firin ti. E yi kabε na ma kati!

⁴³ Koni Yesu yi e yamari, a muxu yo nama feni ito kolon, e mɔn xa donseen so diin yii.

6

Nasarεti kaaneyi e mε Yesu ra

Matiyu 13.53-58, Luka 4.16-30

¹ Yesu yi keli na yi, a siga a konni, a maxuruxi taan naxan yi, a xarandiine biraxi a fɔxɔ ra.

² Matabu Lɔxɔn to a li, a yi xaranna ti fɔɔ salide banxini. Yamaan naxan yi tuli matixi a ra, ne yi kabε, e yi a fala, e naxa, “A ito sɔtɔxi minεn yi? A xaxinla sifani ito sɔtɔxi di, a to fa kabanako feni itoe ligama?”

³ Kamudεren xa mi ito ra ba? Mariyamaa diin xa mi a ra ba? Yaki nun Yusufu nun Yudasu nun Simɔn tada xa mi ito ra ba? A xunye jaxalanmane xa mi dɔxi be ba?” E yi e mε a ra.

⁴ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Nabiin binyε yiren birin yi, fɔ a kon taan nun a xabilan nun a denbayani.”

⁵ A mi nɔ kabanako fe yo ligε mεnni, fɔ a to a yiin sa furetɔna ndee tun ma, a yi e rakendεya.

⁶ A yi kabε e denkelεyatareyaan ma han!

*Xera fu nun firinne xε fena
Matiyu 10.5-15, Luka 9.1-6*

Na xanbi ra, Yesu yi siga na taane yi, a yi yamaan xaran.

⁷ A yi xarandii fu nun firinna xili, a yi e rasiga firin firin yεεn ma. A yi sεnben so e yii yinna jaxine xun na.

⁸ A yi e yamari, a naxa, “E nama siga sese ra ε yii sigatini, fɔ dunganna. E nama siga buru ra hanma bɔndunla hanma gbetina ε tagi xidini.

⁹ E xa sankidin so ε sanni koni ε nama doma gbee firin xali ε yii.”

¹⁰ A mɔn yi a fala e xa, a naxa, “E na yigiya banxin naxan yi, ε xa lu mεnni han ε yi keli na taani.

¹¹ Xa ε yirena nde li, yamaan mi ε rasuxu, e mi e tuli mati ε ra, ε xa keli na yi. E yi ε sanne rakunkun, ε yi na gbangbanna ba ε sanne ra.* Na findima nεn sereyaan na e xa!”

¹² Nayi, e yi siga, e sa kawandin ba, e naxa, a yamaan xa e xun xanbi so e hakεne yi.

* **6:11:** E **sanne rakunkun** feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xerane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

13 E yi jinan wuyaxi kedi, e turen sa furetɔne xunne yi misaala ra, e yi e rakɛndɛya.

*Yoni Marafu Tiin faxa fena
Matiyu 14.1-12, Luka 9.7-9*

14 Manga Herode yi na birin mɛ amasɔtɔ Yesu xinla bata yi xuya ayi yiren birin yi. Muxuna ndee naxa, “Yoni Marafu Tiin nan kelixi sayani. Nanara, sɛnbɛna a yii, a kabanako feene liga.”

15 Koni ndee naxa, “Nabi Eli nan a ra.” Ndee naxa, “Nabiin nan a tan na alo waxati danguxin nabina nde.”

16 Herode a mɛ waxatin naxan yi, a yi a fala, a naxa, “Yoni nan a ra, n naxan xunna sɛgɛ a dɛ! A bata keli sayani!”

17 Herode yetɛɛn yamarin fi nɛn, a Yoni xa suxu, e yi a xidi, e yi a sa kasoon na Herodiyade a fe ra, naxan bata yi dɔxɔ Herode fafaxakedenna Filipi xɔn, Herode naxan dɔxɔ a jaxanla ra.

18 Yoni bata yi a fala Herode xa, a naxa, “A mi daxa i xa i fafaxakedenna jaxanla dɔxɔ!”

19 Nanara, Herodiyade yi xɔɔ Yoni ma, a yi waxi a faxa feni. Koni a mi nɔ,

20 amasɔtɔ Herode yi gaxuxi Yoni yɛɛ ra, bayo a yi a kolon a muxu tinxinxi sarijanxin nan yi a ra. Nanara, a yi lu a ratangɛ. Herode na yi a tuli mati Yoni ra waxati yo yi, a yi kuisanma nɛn, anu a yi rafan a ma a xa a tuli mati a ra.

21 Koni lɔxɔna nde, Herode yi a bari lɔxɔn sumunna

donse donni tɔn a kuntigine nun sofa mangane nun Galile yamanan muxu gbeene xa.

22 Herodiyade a dii tɛmɛn yi so banxini, a yi a bodon. Na yi Herode nun a muxu xilixine kɛnɛn. Nanara, mangan yi a fala na sungutunna xa, a naxa, “I waxi sese xɔn ma, n na soɛ i yii.”

23 A yi a kɔɔ, a yi saratin tongo a xa, a naxa, “I na n xandi sese yi, n na soma i yii nɛn hali n ma yamanan fɔxɔ kedenna!”

24 Nanara, sungutunna yi mini, a siga, a sa a nga maxɔdin, a naxa, “N xa a xandi nanse yi?” A nga yi a yabi, a naxa, “Yoni Marafu Tiin xunna.”

25 Nayi, dii tɛmɛn yi xɛtɛ mangan fɛma mafurɛn, a yi a fala a xa, a naxa, “N waxi a xɔn ma, i xa Yoni Marafu Tiin xunna so n yii wure lefaan ma iki sa!”

26 Na yi mangan niin nafɔɔ a ma, koni bayo a bata yi saratin tongo a muxu xilixine yɛɛ xɔri, a mi yi wama tondi feni.

27 A yi sofana nde yamari mafurɛn, a a xa sa fa Yoni xunna ra. Na yi siga, a sa Yoni xunna sɛgɛ a dɛ kasoon na,

28 a fa a ra wure lefaan ma. A yi a so sungutunna yii, na yi a so a nga yii.

29 Yoni a xarandiine to na mɛ, e yi fa a binbin tongo, e sa a maluxun.

*Yesu yi muxu wuli suulun
dɛge*

*Matiyu 14.13-21, Luka
9.10-17, Yoni 6.1-14*

30 Xεrane yi e malan Yesu fεma, e feen naxan birin ligaxi, e nun e yamaan xaran kii naxan yi, e yi na birin yεba a xa.

31 A yi a fala e xa, a naxa, “E fa ε danna yire madunduxina nde yi, ε fa ε matabu n fεma.” Amasoto muxu wuyaxi yi fama, e siga, han e mi yi fεren yati sotoma, e yi e dege.

32 Nayi, e yi te kunkin kui alogo e xa siga yire madunduxina nde yi.

33 Koni muxu wuyaxi yi e to sigε, e yi a kolon mafuren! Nanara, muxune yi keli taane birin yi, e yi e gi han e tan singe yi sa so.

34 Yesu to mini kunkin kui, a yi yama gbeen to na yi, a kininkinin e ma amasoto e yi luxi nen alo yεxεen naxanye kantan muxu mi na. Nanara, a e xaran folo fe wuyaxi ma.

35 A xarandiine yi fa a fεma jinbanna ra, e naxa, “Kεεen bata so, burunna nan nun be ra.

36 Yamaan naxεte alogo e xa siga be rabilinna banxidene ra e nun xεene ma, e sa donseen sara e yεte xa.”

37 Yesu yi e yabi, a naxa, “E tan yεteen xa donseen so e yii.” E yi a fala a xa, e naxa, “I waxi a xon ma, nxu xa sa walikεen kike solomasεxe saranna sara burun na ba nxu yi donseen so e yii?”

38 Yesu yi e maxodin, a naxa, “Buru xun yoli ε yii? E sa a mato.” E yi a yabi, e naxa, “Buru xun suulun, yεxe firin nan be.”

39 Nayi, Yesu yi a fala, a e xa yamani taxun dαxode yεen

ma, e dαxα seχene fari.

40 Awa, yamaan yi dαxα muxu kεme yεen nun muxu tonge suulun yεen ma.

41 Na xanbi ra, Yesu yi buru xun suulunne nun yεxe firinne tongo, a yi a yεen nate kore, a barikan bira Ala xa. A na buru xun suulunni gira, a yi a so a xarandiine yii, a e xa a yitaxun yamaan na. A yεxe firinne fan yitaxun e ra.

42 E birin yi e dege, e lugo ken!

43 Xarandiine yi debe fu nun firin nafe burun nun yεxe dungi dαnxene ra.

44 Muxun naxanye na burune don, xεmene gbansan, muxu wuli suulun.

Yesu yi sigan ti igen fari

Matiyu 14.22-33, Yoni 6.15-21

45 Na waxatin yεteni, Yesu yi a xarandiine rasiga kunkin kui a yεε ra Betasada taani daraan kidi ma. A tan yi lu xanbin na yamaan naxεtedeni.

46 A to keli yamaan fεma, a yi te geyaan fari Ala maxandideni.

47 Ninbanna to a li, kunkin yi daraan tagini, Yesu tan kedenna bαxoni.

48 A yi a to a xarandiine tαrαma kunkin nasiga feen na bayo foye gbeen bata yi a xun sa e ma. Na nan a liga a siga e fεma subaxani, a sigan tima igen fari, a yi dangu feni e ra nun.

49 Koni e to a to sigan tiyε igen fari. E yi e miri fa fala, muxun yelenna nan a ra. E gbelegbele,

⁵⁰ amasotō e birin a to nēn, e yi gaxu kati! Yesu yi falan ti e xa mafurēn, a naxa, “E wēkile, n tan nan a ra. E nama gaxu.”

⁵¹ A so kunkin kui e fēma, foyen yi a raxara. Xarandiine yi kabē han!

⁵² Amasotō e mi buru don feen kabanako feen famuxi, bayo e bōnen yi xōdōxō.

*Yesu yi furetōne rakendeya
Matiyu 14.34-36*

⁵³ Yesu nun a xarandiine yi daraan gidi. E siga Genesarēti yamanani, e kunkin xidi na yi.

⁵⁴ E to mini kunkin kui tun, yamaan yi Yesu kolon.

⁵⁵ Mēn kaane na yi a xinla mē dēnaxan yi, e birin yi fama e furetōne ra nēn a fēma dagine ma.

⁵⁶ Yesu siga yiren naxan birin yi, banxidēne nun taane nun xēne, mēn muxune yi fama e furetōne ra nēn lōxō tidene yi. E yi Yesu mafan, a a xa tin furetōne xa e yiin din a domaan lenben na. Naxanye birin yi e yiin dinma a ra, ne birin yi kēndeyama nēn.

7

*Yahudiyane namun feene
Matiyu 15.1-9*

¹ Awa, Farisi muxuna ndee nun sariya karamōxōna ndee yi e malan Yesu rabilinni sa keli Yerusalēn taani.

² E yi a to fa fala a xarandiina ndee e dēgema, e yiine mi yi sarijan lan Yahudiyane dinan kiin ma. Na bunna nēn fa fala e mi e yiin naxaxi.

³ Anu, Farisi muxune nun Yahudiyane birin mi yi donseen donjē xa e mi e yiin naxa lan e dinan kiin ma, amasotō e yi kankanxi e benbane namun feene ma.

⁴ E na keli lōxō tideni, xa e mi e fatin maxa lan e dinan kiin ma, e mi e dēgē. Namun fe wuyaxi mōn e yii, alo igelengenna nun tunden nun sulan goronne maxana.

⁵ Farisi muxune nun sariya karamōxōne yi Yesu maxōdin, e naxa, “Nanfera, i ya xarandiine mi en benbane namunna suxuma? E donseen donma e yiin mi raxaxi lan en ma dinan kiin ma!”

⁶ Yesu yi e yabi, a naxa, “Nabi Esayi waliyiya falan naxan ti ε fe yi, a jōndin nan yi a ra, ε tan nafigine, bayo a sebēxi, a naxa, ‘Yamani ito n binyama e dēn nin, koni e bōnen makuya n na pon!’

⁷ E n batuma fuyan! Amasotō e xaranna findixi adamadiyaan yamari xaraxine nan gbansan na.*”

⁸ Yesu naxa, “E bata Alaa yamarine bejin, ε adamadiine namun feene suxu.

⁹ E fatan Alaa yamarine kaladeni alogo ε xa kankan ε gbee namun feene ma!

¹⁰ Amasotō Musa a fala nēn, a naxa, ‘I baba nun i nga binya,’ a mōn naxa, ‘Naxan na a baba danga hanma a nga, ε na kanna faxa.’†

¹¹ Koni ε tan a falama, ε naxa, a naxan na a fala a fafe xa hanma a nga xa, a naxa, ‘I yi maliin naxan sōtōma n yii

* 7:7: Esayi 29.13 † 7:10: Xōroyaan 20.12 nun 21.17 e nun Sariyane 5.16

nun, na bata findi Ala gbeen na,' e yi na falama e kon xuini, fa fala 'korobanna.'

¹² Xa a na fala, ε mi fa tinma a xa sese liga a fafe nun a nga xa.

¹³ Nayi, ε Alaa falan kalama ε namun feene xɔn ε yamaan xaranma naxanye ma. Ε na fe sifa wuyaxi gbεteye ligama."

Muxuna sarijanna kala fena

Matiyu 15.10-20

¹⁴ Na xanbi ra, Yesu mɔn yi yamaan xili a fema. A yi a fala e xa, a naxa, "Ε birin xa ε tuli mati n xuiin na, ε yi ito famu.

¹⁵ Muxun seen naxan birin donma, na mi a sarijanna kalama. Koni feen naxan kelima a bɔɔɛni, na nan a sarijanna kalama.

¹⁶ Awa, xa tunla naxan xɔn, a xa feen mε, na xa a tuli mati!"

¹⁷ A keli yamaan fema waxatin naxan yi, a so banxini, a xarandiine yi a maxɔdin na sandan bunna ma.

¹⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ε fan munma xaxili sɔtɔ ba? Ε mi a to, muxuna sarijanna mi kalama donseen xan xɔn naxan soma a dε?"

¹⁹ Amasɔtɔ a mi soma a bɔɔɛn xan yi, fɔ a godo a kui, na xanbi ra, a yi mini a fatini." Yesu to ito fala, a yi a falama nɛn fa fala donse yo mi haramuxi.

²⁰ A yi a fala, a naxa, "Naxan kelima muxun bɔɔɛni, na nan a sarijanna kalama.

²¹ Bayo feen naxanye kelima a bɔɔɛni, ne nan itoe ra, miriya jaxin nun yanga suxun nun mujan nun muxu faxana

²² e nun yalunyaan nun milan nun fe jaxin nun yanfantenyaan nun haramu feene nun xɔxɔlɔnyaan nun muxu makonbin nun wason nun xaxilitareyana.

²³ Fe jaxin sifani itoe birin kelima muxun bɔɔɛn nin, e yi a sarijanna kala."

Naxanla a denkeleyana fe
Matiyu 15.21-28

²⁴ Yesu yi keli na yi, a siga Tire yamanani, a sa so banxina nde kui. A mi yi waxi a xɔn ma, muxu yo xa a yiren kolon. Koni a mi yi nɔε a luxunje.

²⁵ Naxanla nde yi na, yinna jaxin yi naxan ma dii tɛmɛn fɔxɔ ra. Na to Yesu a fe mε tun, a fa bira a sanna bun ma.

²⁶ Girεki kaan nan yi na jaxanla ra, a bari Siriya-Fenisa yamanan nin. A yi Yesu mafan, a xa yinnan kedi a dii tɛmɛn fɔxɔ ra.

²⁷ Koni Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, "En diidine dεge singen han e lugo. A mi lan en yi diidine donseen tongo, en yi a sa e barene bun ma."‡

²⁸ Naxanla yi a yabi, a naxa, "N fafe, baren naxanye tabanla bun ma, ne donse yolonxine nan donma, diidine naxanye rayolonma bɔxɔni!"

²⁹ A yi a fala a xa, a naxa, "I bata n yabi ki fajni. Nayi, siga

‡ 7:27: Yesu jaxanli ito a denkeleyaan nan fesefesema sandani ito xɔn. Sandan kui, siya gbεtene findixi barene ra, diidine fan yi lu alo Isirayila kaane.

i konni, yinnan bata xετε i ya dii τεμεν fαxα ra!”

³⁰ Nayi, a yi xετε a konni, a yi a diin to saxi a sadeni, yinnan bata xετε a fαxα ra fefe!

Yesu yi bobon nakεndεya

³¹ Na xanbi ra, Yesu yi keli Tire yamanani a dangu Sidεn yamanani. A yi gidi Galile Daraan binni Taa Xun Fune yamanani.

³² Muxuna ndee yi fa xεμεε tuli xαrina nde ra a fεma fala ti feen yi xαdαxα naxan ma. E yi Yesu mafan, a xa a yiin sa a ma.

³³ Nanara, Yesu yi a tongo a keli yamaan ye. A yi a yii sonla raso a tunle kui, a yi a δεgen namini, a yi a sa xεμεν lenna ma.

³⁴ Na xanbi ra, Yesu yi a yeεn nate kore, a yi kutun sununi! A yi a xui ramini a kon xuini, a naxa, “Epafata.” Na bunna neεn “A xa rabi!”

³⁵ Na waxatin yeτεni xεμεν tunle yi raba ayi, a lenna yi fulun, a falan ti fαλ ki fajai.

³⁶ Yesu yi e birin yamari, a e nama a fala muxu yo xa. Koni a yi danna sama na falan ma kii naxan yi, falan yi sigama ayi na kii nin.

³⁷ Yamaan yi kabε kati, e naxa, “A feen birin ligama ki fajai! Hali tuli xαrine, a ne tunla rabama ayi, bobone yi falan ti.”

8

Yesu yi muxu wuli naanin δεge

Matiyu 15.32-39

¹ Na waxatini, yama gbeen mαn yi malan. Donse to mi yi

na, Yesu yi a xarandiine xili a fεma, a yi a fala e xa, a naxa,

² “N bata kininkinin yamani ito ma, amasαtα e bata sogε saxan ti n fεma. Donse yo mi fa e yii iki.

³ Xa n na e kamεtαne rasiga e konne yi, e sa fugama a ra nen kira yi amasαtα e tan ndee kelideni kuya.”

⁴ A xarandiine yi a yabi, e naxa, “Donseen sαtαn minεn yi wulani ito yi naxan e luge?”

⁵ Yesu yi e maxαdin, a naxa, “Buru xun yoli ε yii?” E yi a yabi, e naxa, “Solofere.”

⁶ A yi a fala yamaan xa, a e xa dαxα bαxαni. A yi na buru xun soloferen tongo, a barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, a e xa e yitaxun yamaan na. Awa, xarandiine yi a liga na kiini.

⁷ YeXεdina ndee fan yi e yii. Yesu yi barikan bira ne fan ma fe ra. A yi a fala xarandiine xa, a naxa, a e xa ne fan yitaxun yamaan na.

⁸ Muxune birin yi e δεge, e yi lugo ken! Xarandiine yi na dαnxε dungi dungi ma-tongo, e debe solofere rafe ne ra.

⁹ Xεμεne gbansanna, e muxu wuli naanin nan nαxαn yi a ra. Nayi, Yesu yi e rasiga.

¹⁰ Na waxatin yeτεni, e nun a xarandiine yi so kunkin kui, e siga Dalamanta yamanani.

Taxamasenna maxαdin fena

Matiyu 16.1-4

¹¹ Farisi muxuna ndee yi fa, e Yesu tandi fαλ. E yi waxi

a bunba feni, e yi a maxɔdin, a xa taxamasenna nde liga sa keli ariyanna yi.

12 Yesu yi kutun sununi ki faɲi, a yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera to muxune taxamasenna nde maxɔdinma? N xa ɲɔndin fala e xa, e mi taxamaseri yo toma.”

13 Na xanbi ra, a yi keli e fema, a mɔn yi te kunkin kui, a yi dangu daraan bode fɔxɔn na.

Marakolonna lan xaranne ma

Matiyu 16.5-12

14 Nba, xarandiine yi ɲinan, e mi siga buru ra e yii fɔ buru xun keden pe, na nan yi kunkin kui.

15 Yesu yi e yamari, a naxa, “E a liga e yeren ma Farisi muxune nun Herode a muxune buru rate sena* fe yi.”

16 E yi falan ti e bode tagi, e naxa, “A ito falan nɛn bayo buru mi en yii.”

17 E yi naxan falama, Yesu yi na kolon. Nanara, a yi e maxɔdin, a naxa, “E falan tima nanfera fa fala buru mi en yii? E mɔn munma a yeɛ to e munma xaxili sɔto? E bɔɲɛn nan xɔɔxɔ ba?”

18 Yeɛna e ma ba, e mi sese toma? E tunla na koni e mi fefe mɛɛn ba? E bata ɲinan ba,

19 n to muxu wuli suulunna dege buru xun suulunna ra, e debe yoli rafe a dungi dungi

dɔnxene ra?” E yi a yabi, e naxa, “Fu nun firin.”

20 Yesu mɔn naxa, “N to muxu wuli naaninna dege buru xun soloferen na, e debe yoli rafe a dungi dungi dɔnxene ra?” E yi a yabi, e naxa, “Soloferi.”

21 A yi e maxɔdin, a naxa, “E munma a famu ba?”

Yesu yi danxutɔɔn nakendeya

22 Nba, Yesu nun a xarandiine to sa Betasada taan li, muxuna ndee yi fa xɛmɛ danxutɔɔn na Yesu fema. E yi a mafan, a xa a yiin sa danxutɔɔn ma.

23 Yesu yi danxutɔɔn yiin suxu, a yi siga a ra taa xanbin na, a yi a degen sa xɛmɛn yeɛne ma, a yi a yiine sa a ma, a yi a maxɔdin, a naxa, “I sena nde toma ba?”

24 Xɛmɛn yi a yeɛn nate, a naxa, “N muxune toma, koni e luxi alo wudi binle nan sigan tima.”

25 Yesu mɔn yi a yiine sa xɛmɛn yeɛne ma. A yeɛne yi rabi, a yi seene yigbe ki faɲi!

26 Yesu yi a rasiga a konni, a naxa, “I nama fa xete taani sɔnɔn del!”†

Piyeri a falana Yesu a fe yi

Matiyu 16.13-20, Luka 9.18-21

27 Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga Sesariya rabilinna taane yi Filipi yamanani. Yesu yi a xarandiine maxɔdin kira yi, a naxa,

* **8:15: burun nate sena:** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi. Yesu na lebenna sama Farisi muxune xaranna nan ma. Farisi muxune xaranna yamaan birin kalama alo leben xurudin burun birin nagboma kii naxan yi. † **8:26:** Yanyina nde, Yesu mi yi waxi a xɔn ma muxune xa a kolon fa fala a bata muxun nakendeya alogo yamaan nama gbo ayi.

“Yamana a falama a nde n tan na?”

²⁸ E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiina. Bonne naxa, a Nabi Eli nan i tan na, koni ndee gbeteƴe fan naxa, a nabina nde nan i tan na.”

²⁹ Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ tan go? Ɛ tan naxa a di? Nde n tan na?” Piyeri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na.”

³⁰ Awa, Yesu yi e yamari, a e nama a fe fala muxu yo xa.

Yesu yi a sayana fe fala

Matiyu 16.21-28, Luka 9.22-27

³¹ Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine xaran fɔɔ, a naxa, a fere mi na fɔ a tan Muxuna Dii Xemen xa tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ. A naxa, a yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne e mema a ra nen, e yi a faxa. A soge saxandeni, a yi keli sayani.

³² A yi ito yeƴa e xa ki fani. Nanara, Piyeri yi a ba bonne fema, a yi a maxadi fɔɔ.

³³ Koni Yesu yi a yeƴe rafindi e ma, a yi a xarandiine mato, a Piyeri maxadi, a naxa, “Setana, fata n ma! I mi i mirima Alaa feene ma fɔ adamadiine.”

³⁴ Yesu yi yamaan xili a fema e nun a xarandiine. A yi a fala e xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi bira feni n tan fɔxɔ ra, a xa a me a yeƴe ra, a yi a faxa wudin[‡] tongo, a bira n fɔxɔ ra.

³⁵ Amasɔtɔ naxan waxi a niin nakisi feni, na bɔnɔma a yi nen. Koni naxan na

bɔnɔ a niini n tan nun n ma falan Xibaru Fajina fe ra, na kisima nen.

³⁶ Xa muxun dunuƴa birin sɔtɔ, a bɔnɔ a niini habadan, tɔnɔn mundun na ra?

³⁷ Muxun nɔe nanse fiye, a mɔn yi a niin sɔtɔ?

³⁸ Awa, xa muxun yagi a tiye n tan nun n ma fe falana fe ra hake kanne nun nafigine yeƴe ra iki, n tan Muxuna Dii Xemen fan yagima nen na kanna fe ra, nxu nun maleka sariƴanxine na fa waxatin naxan yi n Fafe Alaa binyeni.”

9

¹ A mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N xa ƴɔndin fala e xa: Ndee be, ne mi faxe fɔ e Alaa Mangayaan to fe a senbeni.”

Yesu a nɔrɔna fe

Matiyu 17.1-13, Luka 9.28-36

² Xii sennin danguxina, Yesu yi Piyeri nun Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra e danna geya gbeen fari. A keƴnaan yi masara e yeƴe ra yi.

³ A dugin yi lu mayilenƴe, a fixa ayi fefe! Dugi xaan mi dunuƴa yi naxan nɔe dugin fixe na kiini.

⁴ Nabi Eli nun Nabi Musa yi mini kenenni e yeƴagi, e yi lu falan tiye Yesu xa.

⁵ Piyeri yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, a lanxi bayo nxu be. Nxu xa gage saxan ti be, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.”

[‡] **8:34:** Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nen, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wekilɛ sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

6 A mi yi fa a kolon a naxan falama, amasotō gaxun bata yi e suxu han!

7 Kundaan yi godo e xun ma, fala xuiin yi keli na kundani, a naxa, “N nafan Dii Xεμεν nan ito ra, ε tuli mati a xuiin na!”

8 E yi e yeε rakopin e rabilinni mafuren, koni e mi muxu yo to e fema fō Yesu kedenna!

9 E yi godoma geyaan na waxatin naxan yi, Yesu yi e yamari, a e feen naxan toxi, e nama na fala muxu yo xa fō a tan Muxuna Dii Xεμεν na keli sayani.

10 E yi na falan namara, koni e yi falan ti fōlō e bode tagi, e naxa, “Keli fena sayani, na bunna di?”

11 E yi Yesu maxōdin, e naxa, “Sariya karamōxōne a falama nanfera fa fala Nabi Eli nan singe fama?”*

12 A yi e yabi, a naxa, “Nabi Eli nan singe fama yati, a yi feene birin yitōn. Koni nanfera Kitabuna a falama a Muxuna Dii Xεμεν tōrōma nen kati, muxune yi e me a ra?”

13 Koni n xa a fala ε xa, Nabi Eli bata yelin fe. E yi e rafan feene birin liga a ra alo Kitabuna a fe falaxi kii naxan yi.”

Yinnan yi diidin naxan fōxō ra

Matiyu 17.14-21, Luka 9.37-43

14 E to fa xarandiin bonne fema, e yi yama gbeen to

e rabilinni. E nun sariya karamōxōna ndee yi e bode matandima.

15 Yamaan to Yesu to, e yi kabε kati! E siga e giye a ralandeni, e yi a xōntōn.

16 Yesu yi a xarandiine maxōdin, a naxa, “ε bode matandima nanfera?”

17 Muxu keden yi a yabi yamaan ye, a naxa, “Karamōxō, n bata fa n ma dii xεμεν na i fema amasotō yinnana a fōxō ra. A mi nōε falan tiye.

18 Yinnan na keli a ra waxati yo yi, a a rabirama nen bōxōni. A de xunfanna yi lu minε, a lu a jinna raxinjε. A xara ayi. N bata i ya xarandiine mafan, alogo e xa yinnani ito kedi, koni e mi nōxi a kedε.”

19 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “ε tan denkelεyatarene, n luma ε fema han waxatin mundun yi? N xa dija ε xa han waxatin mundun yi? ε fa diin na n fema.”

20 E yi fa a ra Yesu fema.

Yinnan to Yesu to, a yi banxulanna raxuruxurun keden na, a yi bira bōxōni, a yi lu a makutukute, a de xunfanna yi lu minε.

21 Yesu yi banxulanna fafe maxōdin, a naxa, “Xabu waxatin mundun ito ligama a ra?” A fafe yi a yabi, a naxa, “Xabu a dii jōrena.

22 Yinnan bata kata a faxa feen na sanja ma wuyaxi. A bata yi a rabira tēen nun

* **9:11: Nabi Eli** a fe seβexi Malaki 3.23 kui. Sariya karamōxōne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mōn fama nen benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamalixi. A a lixi taruxuni ito kui, Herode bata yi Yoni Marafu Tiin faxa.

igeni. Xa i nɔɛ a ligɛ, kinink-inin nxu ma, i yi nxu mali.”

²³ Yesu naxa, “I tan naxa, ‘Xa i nɔɛ.’ Naxan na denkeleya, na nɔɛ feen birin ligɛ nɛn.”

²⁴ Banxulanna fafe yi a xuini te sa, a naxa, “N denkeleyaxi, koni n mali n ma denkeleyatareyani.”

²⁵ Yesu yi a to, yamaan yi masoma e ra. Nanara, a yinna jaxin yamari, a naxa, “I tan yinnan bobo tuli xɔrina, n bata i yamari, xɛtɛ diidini ito fɔxɔ ra, i nama fa a tɔɔ sɔnɔn!”

²⁶ Yinnan yi gbelegbele. A banxulanna raxara ayi ken! A xɛtɛ a fɔxɔ ra. Banxulanna yi liga alo faxa muxuna. Muxune birin yi a fala, e naxa, “A bata faxa.”

²⁷ Koni Yesu yi banxulanna suxu a yiin ma. A yi a rakeli, a ti.

²⁸ Yesu so banxini waxatin naxan yi, a xarandiine yi a maxɔdin e danna, e naxa, “Nanfera nxu tan mi nɔxi na yinnan kedɛ?”

²⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Na sifan mi kedɛ Ala maxandin xanbi.”

*Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Matiyu 17.22-23, Luka
9.43-45*

³⁰ E yi keli mɛnni, e dangu Galile yamanani. Yesu mi yi waxi a xɔn ma muxune xa a yire kolon,

³¹ amasɔtɔ a yi a xarandiine nan xaranma. A yi a fala e xa, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xɛmɛn yanfama nɛn, e yi n so muxune yii, e yi n faxa. Koni

soge saxan na dangu, n mɔn kelima nɛn sayani.”

³² Koni, e mi na falan bunna kolon, e mɔn yi gaxu a maxɔdinjɛ.

Nde gbo birin xa?

Matiyu 18.1-5, Luka 9.46-48

³³ E Kapɛrunan taan li waxatin naxan yi, e so banxini. Yesu yi a xarandiine maxɔdin, a naxa, “E yi e bode matandima kira yi nanfe ma?”

³⁴ Koni e yi dundu amasɔtɔ e bata yi e bode matandi kira yi nun fa fala nde gbo birin xa e yɛ.

³⁵ Yesu yi dɔxɔ, a yi a xarandii fu nun firinne xili, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi findi feni xunna ra, na xa a yɛtɛ lu a rananna ra, a findi birin ma walikɛɛn na.”

³⁶ A yi diidina nde rakeli, a yi a ti e birin yɛtagi. A yi a tongo, a yi a fala e xa, a naxa,

³⁷ “Naxan na diidini ito nde yisuxu n xinli, na bata n tan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na mi n tan xan tun yisuxi, fɔ naxan n xɛxi.”

*Naxan mi kelixi e xili ma
Luka 9.49-50*

³⁸ Yoni yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, nxu bata xɛmɛna nde to jinanne kedɛ i xinli, nxu yi a raxɔlɔ, a xa a lu amasɔtɔ a mi yi en tan fɔxɔ ra.”

³⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “E nama a raxɔlɔ amasɔtɔ muxun naxan kabanako feen ligama n xinli, na mi nɔɛ n ma fe jaxin falɛ.

40 Amasotō naxan mi kelixi en xili ma, na en xa nēn.

41 N xa jōndin fala ε xa, muxu yo igen so ε yii amasotō Alaa Muxu Sugandixin gbeen nan ε tan na, na barayin sotōma nēn!”

Yulubina fe

Matiyu 18.6-9, Luka 17.1-2

42 Yesu naxa, “Diidin naxanye denkelēyaxi n ma itoe ra, muxu yo na nde keden bira yulubini, a yi fisa nun gēme gbeen yi xidi na kanna kōe ra, a woli tilinna ma.

43 Xa i yii nan i bire yulubini, a sege a ra. A fisa i yii keden kanna xa so habadan nii rakisini, benun i yii firin kanna xa so yahannama te tutareni,

44 ‘kunle nun tēen mi janyē denaxan yi habadan!’

45 Xa i sanna nan i bire yulubini, a sege a ra. A fisa i san keden kanna xa so ariyanna yi benun i san firin kanna xa so yahannama yi,

46 ‘kunle nun tēen mi janyē denaxan yi habadan!’

47 Xa i yēen nan i bire yulubini, a ba na. A fisa i yēe keden kanna xa so Alaa Mangayani benun i yēe firin kanna xa so yahannama yi,

48 ‘kunle nun tēen mi janyē denaxan yi habadan!’

49 Amasotō tēen sama muxun birin ma nēn mēnni alo i na fōxōn so suben ma.”

50 “Fōxōn fan, koni xa a mēxēmēxenna ba ayi, a fa ramēxēmēxenna nanse ra nayi? E kēwali fajine xa lu ε dunuḡa yi gidini alo fōxōn

naxan donse jaxumēni, ε lu bōjē xunbenli ε bode xōn.”

10

Xaranna lan futu kala feen ma

Matiyu 19.1-12, Luka 16.18

1 Na xanbi ra, Yesu yi keli mēnni, a yi siga Yudaya yamanani, a Yurudēn baan gidi. Yamaan mōn yi malan a fēma. A mōn yi e xaran alo a darixi a ligē kii naxan yi.

2 Farisi muxuna ndee yi fa a fēma, e yi a maxōdin alogo e xa a kēḡaan fēsefēse, e naxa, “A fala nxu xa, a daxa sariyani ba xēmēn xa a mē a jaxanla ra?”

3 Yesu yi e yabi, a naxa, “Musa yamarin mundun so ε yii?”

4 E yi a yabi, e naxa, “Musa bata tin a xēmēn xa futu kala kēdin sebe, a yi a jaxanla bejin.”

5 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Musa na yamarin sebexi ε xa nēn bayo ε bōjēn xōdōxō.

6 Koni a fōlōni dunuḡa da waxatini, ‘Ala xēmēn nun jaxanla da nēn,’

7 ‘Nanara, xēmēna a nga nun a fafe bejinma nēn, a yi a maso a jaxanla ra,

8 e findi fati bēndē kedenna ra.* Nayi, muxu firin mi fa e ra koni muxu keden.

9 Nanara, Ala bata seen naxanye tugun e bode ra, muxe nama ne fata.”

10 E xēte banxini waxatin naxan yi, xarandiine yi Yesu maxōdin na feen ma.

* 10:8: Dunuḡa Fōlōn 1.27 nun 2.24

11 A yi a fala e xa, a naxa, “Xεmεn naxan na a naxanla bejin, a naxalan gbete futu, a bata yalunyaan liga lan a naxalan singen ma.†

12 A na kii nin, naxanla naxan na a me a xεmεn na, a lu xεmε gbete xa, na naxanla bata yalunyaan liga.”

Yesu yi duba diidine xa

Matiyu 19.13-15, Luka 18.15-17

13 Muxune yi fa diidine ra Yesu fema, alogo a xa a yiin sa e xunni, a duba e xa. Koni xarandiine yi falan ti ne ma.

14 Yesu to na to, a yi xolo, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “E tin diidine xa fa n fema, ε nama e raxete amasoto e tan sifane nan gbee Alaa Mangayaan na.

15 N xa nandin fala ε xa, xa naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine, na mi soe Alaa Mangayani mumel!”

16 Na xanbi ra, a yi diidine doxo a kanke ra, a yi a yiin sa e ma, a duba e xa.

Xεmε nafulu kannaf

Matiyu 19.16-30, Luka 18.18-30

17 Yesu sigamatona, xεmεna nde yi a gi Yesu foxo ra, a sa a xinbi sin a bun ma. A yi a maxodin, a naxa, “Karamoxo fajina, n nanfe lige n habadan nii rakisin soto?”

18 Yesu yi a maxodin, a naxa, “I n xilima nanfera fa fala muxu fajina? Muxu yo mi fan, Ala nan keden fan.

19 I yamarine kolon ba? Fa fala, ‘I nama faxan ti. I nama yalunyaan liga. I nama muxan ti. I nama wule seren ba. I nama muxun yii seene kansun. I baba nun i nga binya.’‡ ”

20 Xεmεn yi a fala, a naxa, “Karamoxo, xabu n dii noreyani waxatin naxan yi, n ne birin suxi.”

21 Yesu yi a mato, a yi a xanu, a yi a fala a xa, a naxa, “Fe keden luxi i ma. Siga, i sa i yii seene birin mati, i yi-igelitane ki. I nafunla soto ma nen ariyanna yi. Na xanbi ra, i fa bira n foxo ra.”

22 Xεmεn na me waxatin naxan yi, a boren yi rapaxu a ma, a sunuxin yi siga, amasoto nafulu kan gbeen nan yi a ra nun.

23 Yesu yi a xarandiine mato a rabilinni. A yi a fala e xa, a naxa, “Nafulu kanne so raxolo Alaa Mangayani han!”

24 Xarandiine yi kabε na falan ma. Koni Yesu mon yi a fala e xa, a naxa, “N ma diine, Alaa Mangayani so raxolo han!

25 Nafulu kannaf so raxolo Alaa Mangayani dangu nrogomen so feen na sagilaan yinla ra.”

26 Xarandiine yi kabε kati, e yi e bode maxodin, e naxa, “Nde nεe kise nayi?”

27 Yesu mon yi e mato. A yi a fala, a naxa, “Muxun mi nεe na lige koni Ala tan nεe nen. Ala nεe feen birin lige nen.”

28 Piyeri yi a fala a xa, a

† 10:11: A **yalunyaan** ligaxi bayo a mon futu singen yamarin bun Ala yee ra yi.

‡ 10:19: Xorayaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

naxa, “A mato, nxu bata feen birin bejin, nxu bira i fəxə ra.”

²⁹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jəndin fala ε xa, naxan birin bata a konna lu na hanma a ngaxakeden xεmεmane nun a jaxalanmane, hanma a nga hanma a fafe hanma a diine hanma a xεene, n tan nun n ma falan Xibaru Fajina fe ra,

³⁰ na kanna na jəxəɔn kεmε sətəma nən waxatini ito yi, banxine nun ngaxakeden xεmεmane nun jaxalanmane nun ngane nun diine nun xεene, bεsɛnxənyane fan yi sa ne fari, a yi habadan nii rakisin sətə waxati famatəni.

³¹ Koni naxanye yεen na, ne wuyaxi sa luma nən xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yεen na.”

*Yesu mən yi a faxa feen fala
Matiyu 20.17-19, Luka
18.31-34*

³² E yi kira yi waxatin naxan yi, e sigama Yerusalən taani, Yesu yi tixi a xarandine yεε ra. Xarandiine yi kuisan kati! A fəxərabirane yi gaxu. Yesu mən yi a xarandii fu nun firinne tongo, a siga e ra e danna. Feen naxanye fama ligadeni a ra, a na fala e xa.

³³ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E a mato, en sigama Yerusalən taani. N tan Muxuna Dii Xεmεn soma nən saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne yii na yi. E n ma kitin bolonma nən, a lan sayaan ma. Na xanbi ra, e yi n so siya gbətene yii,

³⁴ naxanye n magelema, e yi e dεgen namini n ma, e yi n bulan, e yi n faxa. Soge saxan na dangu, n mən kelima nən.”

*Yaki nun Yoni e maxandina
fe*

Matiyu 20.20-28

³⁵ Na xanbi ra, Sebede a dii xεmεne Yaki nun Yoni yi fa Yesu fεma, e naxa, “Karaməxə, nxu waxi a xən ma, i xa fena nde liga nxu xa.”

³⁶ Yesu yi e maxədin, a naxa, “E waxi a xən ma, n xa nanfe liga ε xa?”

³⁷ E yi a yabi, e naxa, “I na dəxə i ya binyeni, tin nxu xa dəxəden sətə i fεma, keden i yiifanna ma, keden i kəmenna ma.”

³⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E n xandima naxan yi, ε mi na kolon. N na n minma tərəya igelengenna naxan na, ε nεε minjε na ra ba hanma ε rafuyε xələni alo n nafuma kii naxan yi?”

³⁹ E yi a yabi, e naxa, “Ōn, nxu a nεε.” Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N na n minma tərəya igelengenna naxan na, ε fama ε mindeni na ra nən yati! N nafuma xələni kii naxan yi, ε fan yi rafu na kini.

⁴⁰ Koni muxun dəxə fena n yiifanna ma hanma n kəmenna ma, n tan mi na ragidima. Ala bata yelin na yirene ragidε muxune ma.”

⁴¹ Xarandii fuun bonne na mε waxatin naxan yi, e yi xələ Yaki nun Yoni ma.

⁴² Nanara, Yesu yi e birin xili a fεma, a naxa, “E a kolon fa fala naxanye yatεxi man-gane ra siyane yε, ne nəyaan

nan ligama e xun na, e muxu gbeene fan yi kuntigiyaan dɔxɔ e ra.

⁴³ Koni a mi na kiini ε tan tagi. Koni xa naxan yo waxi findi feni muxu gbeen na ε ye, fɔ na xa findi ε walikεen na.

⁴⁴ Xa naxan yo waxi findi feni ε yeeratiin na, fɔ a xa findi birin ma konyin na.

⁴⁵ Amasɔtɔ hali n tan Muxuna Dii Xεmena, n mi faxi fa fala muxe xa wali n xa, koni alogo n tan xa wali, n yi n niin fi muxu wuyaxi xunbaan na.”

Yesu yi danxutɔɔn yeen naba ayi

Matiyu 20.29-34, Luka 18.35-43

⁴⁶ Awa, e yi sa Yeriko taan li. Yesu nun a xarandiine nun yama gbeen yi minima Yeriko taani waxatin naxan yi, danxutɔna nde yi dɔxi kiraan dε xandi tideni naxan yi xili Baritime. Na bunna neen “Time a dii xεmena.”

⁴⁷ A to a mε a Yesu Nasarɛti kaan nan danguma, a gbelegbele fɔlɔ, a naxa, “Yesu, Dawudaa Dii Xεmena, kininkinin n ma!”

⁴⁸ Muxu wuyaxi yi a masabari. Koni a mɔn yi lu gbelegbele, a naxa, “Dawudaa Dii Xεmena, kininkinin n ma!”

⁴⁹ Yesu yi ti, a naxa, “E a xili.” Nayi, e danxutɔɔn xili, e naxa, “I bɔɔren xa xunbeli. Keli i ti, a i xilima.”

⁵⁰ A yi a doma gbeen nawoli ayi, a tungan, a fa Yesu fεma.

⁵¹ Yesu yi a maxɔdin, a naxa, “I waxi a xɔn ma, n xa nanfe liga i xa.” Danxutɔɔn yi

a yabi, a naxa, “Karamɔxɔ, n waxi a xɔn ma, n xa seen to.”

⁵² Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i ya denkeleyaan bata i rakendeya.” A yi seen to mafuren, a bira Yesu fɔxɔ ra kiraan xɔn ma.

11

Yesu so fena Yerusalen taani

Matiyu 21.1-11, Luka 19.28-40, Yoni 12.12-19

¹ E to maso Yerusalen taan na, e yi so Betifage nun Betani taadine yi, Oliwi Geyaan dεxɔn ma. Yesu yi a xarandii firin nasiga e yeε ra.

² A yi a ɔungu e ma, a naxa, “E siga banxidεen na ε yeε ra. E na na li tun, ε sofalidina nde toma nen xidixi, muxe munma dɔxɔ naxan fari singen. E a fulun, ε fa a ra be.

³ Xa muxuna nde ε maxɔdin fa fala, ‘E na ligama nanfera?’ E a fala a xa, ε naxa, ‘Marigin makona a ma,’ na kanna a soma ε yii nen mafuren.”

⁴ Nanara, e yi siga, e sa sofalidin to xidixi kiraan dε banxina nde dε ra. E yi a fulunma waxatin naxan yi,

⁵ muxun naxanye yi tixi na yi, na ndee yi e maxɔdin, e naxa, “E sofalidini ito fulunma nanfera?”

⁶ E yi e yabi alo Yesu a fala e xa kii naxan yi, e yi tin e xa siga.

⁷ E yi fa sofalidin na Yesu fεma, e yi e domane yifulun sofalidin fari, Yesu yi dɔxɔ a fari.

⁸ Muxu wuyaxi yi e domane yifulun kiraan xɔn ma,

bonne yi ɲɔxɔndene magira, e yi e sa kiraan xɔn ma a binya feen na.

⁹ Naxanye yi sigama a yεε ra e nun naxanye yi biraxi a fɔxɔ ra, ne yi lu sɔnxɔε, e naxa, “Ala tantun! Naxan fama Margin xinli, Ala xa na baraka!

¹⁰ En benba Dawudaa mangayaan naxan fama, Ala xa na baraka! Ala tantun kore xɔnna ma pon!”

¹¹ Yesu yi so Yerusalɛn taani, a siga Ala Batu Banxini. A yi banxin kui seene birin mato, koni a li kɔε bata so, a yi siga Betani taani e nun a xarandii fu nun firinne.

*Yesu yi xɔde binla danga
Matiyu 21.18-19*

¹² Na xɔtɔn bode, e yi kelima Betani taani waxatin naxan yi, kamɛn yi Yesu suxu.

¹³ A yi xɔde binla to wulani a dεene ɲingixi a ma. A yi siga na alogo a xa sa a bogina ndee fen a kɔε ra. Koni a to na li, a mi a bogi yo to, fɔ a dεene amasɔtɔ xɔdɛn bogi waxatin munma yi a li.

¹⁴ Yesu yi a fala xɔde binla ma, a naxa, “Muxu yo mi fa i tan bogin donma!” A xarandiine yi a fala xuiin mε.

*Yesu yi siga Ala Batu Banxini
Matiyu 21.12-17, Luka
19.45-48, Yoni 2.13-22*

¹⁵ E Yerusalɛn li waxatin naxan yi, Yesu yi siga Ala Batu Banxini. Naxanye yi sare matiin nun sare soni mɛnni, a ne kedi fɔlɔ. A yi gbeti masarane tabanle

rafelen, e nun ganba matine gbɛdɛne.

¹⁶ A mi yi tinma muxu yo xa goronna radangu Ala Batu Banxin tanden ma.

¹⁷ A yi yamaan xaran, a naxa, “A sɛbɛxi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma Banxin xili bama nɛn, Ala maxandi banxina siyane birin xa.’* Koni ε tan bata a findi mujadene luxunden na!”

¹⁸ Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne na mε waxatin naxan yi, e yi Yesu faxa fɛrɛn fen fɔlɔ. Bayo e yi gaxuxi a yεε ra nun, amasɔtɔ yamaan birin bata yi kabɛ a xaranna ma.

¹⁹ Ninbari soxina, Yesu nun a xarandiine yi keli taani.

*Xɔde binla fe xaranna
Matiyu 21.20-22*

²⁰ Na xɔtɔn bode subaxani, e yi sigama kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, e yi na xɔde binla to xaraxi han a salenne.

²¹ A fe yi rabira Piyɛri ma. A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, i xɔde binla naxan danga, a mato, a bata xara!”

²² Yesu yi e yabi, a naxa, “ε dɛnkɛleya Ala ma.

²³ N xa ɲɔndin fala ε xa, naxan na a fala geyani ito ma fa fala, ‘Siga, i sa bira fɔxɔ igeni,’ xa a mi sike a bɔɲɛni, a yi dɛnkɛleya, fa fala a falan nakamalima nɛn, a ligama a xa nɛn.

²⁴ Na na a toxi, n na a falama ε xa, ε na Ala maxandi fena nde ma, xa ε la a sɔtɔ feen na, ε na sɔtɔma nɛn.

* 11:17: Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11

25 Awa, ε nεma Ala maxandε waxatin naxan yi, xa fena nde ε kui muxuna nde xili ma, ε xa a mafelu na ra. Nanara, ε Fafe Ala naxan ariyanna yi, na ε mafeluyε ε hakεne ra.

26 Xa ε mi bonne mafelu, ε Fafe Ala naxan ariyanna yi, na mi ε fan mafeluyε ε yulubine ra.”

*Yesu senben maxadinna fe
Matiyu 21.23-27, Luka
20.1-8*

27 Awa, e mɔn yi so Yerusalen taani. Yesu yi a masiga tima Ala Batu Banxin tanden ma waxatin naxan yi, saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxone nun yamaan fonne yi fa a fεma.

28 E yi a maxodin, e naxa, “I feni itoe ligama senben mundun yi? Nde i tixi itoe ligan na?”

29 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ε maxodin fe keden na, xa ε n yabi, naxan n tixi na feene ra, n na falama ε xa nen.

30 Awa, ε a fala n xa, nde Yoni rafaxi a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?”

31 E yi falan ti fɔɔ e bode tagi, e naxa, “Xa en na a yabi fa fala a kelixi Ala nan ma, a a falama nen nayi, a naxa, ‘Nanfera ε mi la Yoni ra?’

32 Koni xa en na a fala fa fala a kelixi muxun nan ma, na di?” Amasɔɔ, e yi gaxuxi yamaan yεε ra bayo yamaan birin yi laxi a ra a nabiin nan yi Yoni ra.

33 Nayi, e Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi a kolon.” Yesu yi

a fala e xa, a naxa, “N tan fan feni itoe ligama senben naxan yi, n mi na falama ε xa na yi.”

12

*Nakɔ kantanne fe sandana
Matiyu 21.33-46, Luka
20.9-19*

1 Na xanbi ra, Yesu yi sandan sa e xa, a naxa, “Muxuna nde yi manpa bili nakɔɔn sa. A yi a sansan, a yi manpa ige badeni tɔn, a yi gbengben ti. Na xanbi ra, a nakɔɔn taxu a kantan muxune ra, a siga sigatini.

2 A bogi waxatin to a li, a yi a walikεna nde rasiga nakɔ kantanne ma, a e xa a gbeen so na yii.

3 Nakɔ kantanne yi na walikεen suxu, e yi a bɔnbɔ, e yi a raxεε. E mi sese so a yii.

4 Na xanbi ra, nakɔ kanna mɔn yi walikε gbεε rasiga e ma, e yi na fan bɔnbɔ a xunna ma, e yi a makonbi.

5 A yi a saxanden fan nasiga, e yi na tan faxa. Na xanbi ra, a yi ndee gbεεye rasiga, e yi na ndee bɔnbɔ, e yi ndee faxa.

6 A lu a rafan dii xεmε keden peen ma. Dɔnxen na, a yi na rasiga, a naxa, ‘E yagima nen n ma diin tan yεε ra.’

7 Koni nakɔ kantanne yi a fala e bode xa, e naxa, ‘Nakɔ kanna kε tongon nan ito ra, ε fa be, en na a faxa. Nayi, a kεen yi findi en gbeen na!’

⁸ Awa, e yi a dii xεmεn suxu, e yi a faxa, e yi a woli ayi nakɔɔn fari ma.”*

⁹ Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Nakɔ kanna nanfe ligama nayi? A fama nεn nayi, a yi na muxune faxa. A nakɔɔn taxu muxu gbeteeye ra.

¹⁰ ε munma Kitabun yireni ito xaran ba, a sebexi denaxan yi fa fala, ‘Banxi tiine e mε gεmεn naxan na, na bata findi banxin gεmε fisaman-tenna ra.

¹¹ Marigin nan na ligaxi, kabanako feen nan na ra en yεε ra yi.†?”

¹² E yi kata Yesu suxu feen na amasɔtɔ e yi a kolon fa fala Yesu na sandan saxi e tan nan xa. Koni e gaxu yamaan yεε ra. Nanara, e keli a fema, e siga.

Mudu fiin maxɔdinna fe

Matiyu 22.15-22, Luka 20.20-26

¹³ E yi Farisi muxuna ndee nun Herode a muxuna ndee rasiga Yesu fema alogo e xa a suxu feni tɔn a falana fe ra.

¹⁴ E yi fa a fema, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon fa fala jɔndi falan ni i ra. Muxu yo mi nɔε i ya miriyaan maxεε, amasɔtɔ i mi muxune rafisaxi e bode xa fɔ i yamaan

xaranma Alaa kiraan ma jɔndini. Awa, a daxa mudun xa fi Romi Manga Gbeen ma ba hanma a nama fi? Nxu lan nxu yi a fi, hanma nxu nama a fi?”‡

¹⁵ Koni Yesu yi e nafiyaan kolon. A yi e yabi, a naxa, “ε n dεεn bunbama nanfera? ε fa gbeti gbanan keden na, n xa a mato.”

¹⁶ E yi fa gbeti gbanan keden na a xɔn. A yi e maxɔdin, a naxa, “Nde xili nun a yetagin sawura a ma?” E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.”

¹⁷ Yesu naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii.”§

E kabε a ma kati!

Faxa muxune rakeli fena

Matiyu 22.23-33, Luka 20.27-40

¹⁸ Saduse muxuna* ndee yi fa Yesu fema naxanye a falama fa fala a muxune mi kelima sayani. E yi a maxɔdin,

¹⁹ e naxa, “Karamɔxɔ, Musa ito nan sebexi en xa, a naxa, ‘Xa xεmεna nde faxa, a jaxanla lu, koni dii mi a yii, xεmεn na ngaxakedenna xa na ke jaxanla tongo, e diin bari faxa muxun xa.’†

* **12:8:** Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikene findixi nabine ra naxanye xε Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. † **12:11:** Yaburin 118.22-23 ‡ **12:14:** Xa a fala e nama a fi, a birama mangane ra nεn, xa a fala e xa a fi, a birama yamaan na nεn naxanye yigbetenxi mudu maxinle xɔn. § **12:17: Ala gbeena:** Mangan yetagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi mangan gbeen na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan nan na, nayi e fan findixi Ala gbeen na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yetε so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen nan na. * **12:18: Saduse muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nεn sayani. † **12:19:** Dunujɔna Fɔlɔn 38.8 nun Sariyane 25.5-10

20 Awa, ngaxakedenmane muxu solofere yi na nun, a forimaan yi naxanla futu, a faxa, a mi dii lu.

21 A xunyɛn yi kɛ naxanla tongo, na fan yi faxa, a mi dii lu. A liga na kiini a xunyɛn saxanden fan na.

22 Na muxu soloferene sese mi dii lu. Dɔnxɛn na, na naxanla fan yi faxa.

23 Awa, faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, na naxanla findima nde gbee ra nayi? Amasɔtɔ a bata yi dɔxɔ muxu solofereni ito birin xɔn ma nun!"

24 Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ bata tantan, amasɔtɔ ɛ mi Kitabun kolon hanma Ala sɛnbɛna.

25 Bayo faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, e ligama nɛn alo malekan naxanye ariyanna yi. Xɛmɛn mi naxalan futuma, naxanla mi dɔxɔn xɛmɛn xɔn ma.

26 Awa, n xa faxa muxune rakeli feen nɔndin yita ɛ ra. Ɛ mi na xaraxi Musaa Kitabun kui ba, Ala naxan fala a xa fɔtɔndin yireni, a naxa, 'Ibrahimaa Ala nan n tan na, e nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala?'‡

27 Anu, faxa muxune Ala mi a tan na, koni fɔ niiramane. § Ɛ tantanna gbo."

Yamari fisamantenna fe

Matiyu 22.34-40, Luka

10.25-28

28 Sariya karamɔxɔna nde yi na nun naxan e fe matandi

xuiin mɛ. Na yi a to a Yesu bata Saduse muxune yabi ki faji. Nanara, a yi a maxɔdin, a naxa, "Yamarin mundun gbo dangu a birin na sariyan yamarine yɛ?"

29 Yesu naxa, "Naxan gbo a birin xa na nan ito ra. 'Isiray-ila kaane, ɛ tuli mati. Marigina en ma Ala keden peen na a ra.

30 I xa i Marigina Ala xanu i bɔɔɛn birin na, e nun i niin birin na e nun i xaxinla birin na e nun i sɛnbɛn birin na.*

31 A firinden nan ito ra. 'I adamadi boden xanu alo i yɛtɛna.† Yamari gbɛtɛ mi na naxan gbo itoe firinna xa."

32 Sariya karamɔxɔn yi a fala Yesu xa, a naxa, "Karamɔxɔ, na lanxi. I bata nɔndin fala fa fala Ala keden peen nan a ra, gbɛtɛ yo mi na fɔ a tan.

33 I na Ala xanu i bɔɔɛn birin na e nun i xaxinla birin e nun i sɛnbɛn birin, i yi i adamadi boden xanu alo i yɛtɛna, na dangu saraxa gan daxine nun saraxane birin na."

34 Yesu yi a to fa fala a bata a yabi xaxilimayani. Nanara, Yesu yi a fala a xa, a naxa, "I mi makuya Alaa Mangayaan na."

Na xanbi ra, muxu yo mi susu a maxɔdinɲɛ fe gbɛtɛ ma.

Yesu yi maxɔdinna ti

Matiyu 22.41-46, Luka

20.41-44

‡ 12:26: Xɔɔyaan 3.2 nun 3.6 nun 3.15-16 § 12:27: **niiramane:** Ala naxa a Ibrahimaa Ala nan a ra. A mi a falaxi nun fa fala Ibrahimaa Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yɛɛna e ra laxira yi. E mɔn e nii ra Ala yɛɛ ra yi. Nanara, faxa muxune kelima sayani. *

† 12:31: Saraxaraline 19.18

* 12:30: Sariyane 6.4-5

³⁵ Yesu yi yamaan xaranma Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi maxɔdinna ti, a naxa, “Sariya karamɔxɔne a falama nanfera fa fala Dawudaa bɔnsɔnna nan Alaa Muxu Sugandixin na?”

³⁶ Dawuda yetɛɛn bata a fala, fata Alaa Nii Sariɓanxin na, a naxa,

‘Marigin yi a fala n marigin xa,

a naxa, “Dɔxɔ n yiifanna ma han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.” †

³⁷ Dawuda yetɛna a xili nɛn, a naxa, ‘N Marigina.’ Awa, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda bɔnsɔnna ra di nayi?”§

Yama gbeen yi Yesu xuiin name sɛwani.

Yesu yi Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yalagi

Matiyu 23.1-36, Luka 20.45-47

³⁸ A yi e xaranma waxatin naxan yi, a naxa, “E a liga ε yeren ma sariya karamɔxɔne fe yi. A rafan e ma e xa doma gbeene ragodo e ma, e yi lu e masiga tiyε. A rafan e ma yamaan xa e xɔntɔn lɔxɔ tidene yi.

³⁹ Muxu gbee dɔxɔdene rafan e ma salide banxine yi, e nun dɔxɔde fajine donse donna malanne yi.

⁴⁰ E kaɓa gilene yii seene bama e yii. E yi e yetε mayita

sali xunkuyene yi! E yalagima nɛn na feene ma han a radangu ayi!”

Kaɓa gilena kisen

Luka 21.1-4

⁴¹ Yesu yi dɔxɔ Ala Batu Banxin gbeti maraden yetagi yamaan yi darixi Ala kiseene sɛ denaxan yi. A yi yamaan matoma, e gbetin sama na yi. Nafulu kan wuyaxi yi gbeti gbeen sa.

⁴² Koni, kaɓa gile yiigelitɔɔn fan yi fa, a wure gbeeli gbanan firin sa, naxanye munanfanna xurun a birin xa.

⁴³ Yesu yi a xarandiine xili a fema, a yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɓɔndin fala ε xa, fa fala kaɓa gile yiigelitɔni ito naxan saxi gbeti maradeni, na gbo bonne birin gbeen xa.

⁴⁴ Amasɔto bonne birin naxan saxi, ne birin baxi e nafunla nde nan na, koni kaɓa gileni ito, hali yiigelitɔɔn to a ra, naxan birin a yii a balon na, a na nan saxi.”

13

Ala Batu Banxin kalana fe
Matiyu 24.1-2, Luka 21.5-6

¹ Yesu to yi minima Ala Batu Banxini, a xarandiina nde yi a fala a xa, a naxa, “Karamɔxɔ, i yeɛn ti gɛme fajine nun banxi fajine ra!”

² Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata banxi gbeeni itoe to ba?”

† 12:36: Yaburin 110.1 § 12:37: Na waxatini karamɔxɔne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyeli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 seɓe, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nɛɛn fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangi Dawuda ra Ala yeɛ ra yi.

Hali gēmēni ito kedenna mi luyε a bode fari. E birin naxuyama ayi.”

Təɾən nun bεsɛnχənyana a fe

Matiyu 24.3-14, Luka 21.7-19

³ Yesu yi dəxi Oliwi Geyaan fari Ala Batu Banxin yεtagi waxatin naxan yi, Piyeri nun Yaki nun Yoni nun Andire yi siga a fεma e danna a maxədindeni.

⁴ E yi a fala, e naxa, “Na feene liga waxatin fala nxu xa. Taxamasenna mundun a yitama nxu ra fa fala a waxatin bata a li?”

⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E a liga ε yeren ma alogo muxe nama ε mayenden.

⁶ Muxu wuyaxi fama nən n xinli, e yi a fala fa fala, ‘A tan nan n tan na.’ E muxu wuyaxi mayenden.

⁷ E na yεngε feene mε e nun yεngεna ndee xinla, ε nama gaxu. A fεrε mi na fə na fe sifane xa liga nən. Koni waxati rajanna mi na ra singen.

⁸ Siya kedenna siyaan bonna yεngεma nən, yamana keden yi yamanan bonna yεngε. Bəχən xuruxurunma nən yirena ndee yi. Fitina kamene yi so. Na feene birin ligama nən alo jaxanla dii barin kui xəle singena.”

⁹ “E a liga ε yeren ma, amasətə muxune ε suxuma nən, e siga ε ra kiti sadeni.* E ε bulan salide banxine yi. E tima nən yamana kanne nun mangane yεtagi n tan ma fe

ra, ε yi n ma fe sereyaan ba e xa.

¹⁰ A fεrε mi na fə n ma falan Xibaru Fajin kawandin xa ba siyane birin xa singen.

¹¹ E na ε suxu waxatin naxan yi, e siga ε ra kiti sadeni, ε naxan falama, ε nama xamin na ra benun a waxatin xa a li. Ala na naxan so ε yii na waxatini, ε na fala. Amasətə ε tan xa mi falan tima fə Alaa Nii Sarijanxina.

¹² Muxuna a ngaxakeddenna yanfama nən, a yi a faxa. Fafane na jəχənnə ligama nən e diine ra. Diine murutεma nən e sətə muxune xili ma, e yi e ti sayaan ma.

¹³ Muxun birin ε rajaxuma nən n tan ma fe ra. Koni muxun naxan diɲama han a rajanna, na kisima nən.”

Se Haramuxina

Matiyu 24.15-28, Luka 21.20-24

¹⁴ “E na ‘Se Haramuxi Halagi Tiin’ to yirena nde yi, a mi daxa dənaxan yi, nayi naxanye Yudaya yamanani, ne xa e gi, e te geyane fari. Naxan na feni ito xaran, na xa a bunna kolon!

¹⁵ Muxun naxan a kore banxin kəε ra, na nama xεtε, a godo banxini a yii seene tongodeni.

¹⁶ Muxun naxan xεen ma, na nama xεtε banxini a domaan tongodeni.

¹⁷ Gbalo gbeen fudi kanne yεε ra na ləχəni e nun diin ngane!

¹⁸ E Ala maxandi alogo na feene nama liga xunbeli waxatini!

* 13:9: ε *suxuma nən*: E suxuma Yesu a xinla fe ra.

19 Amasotō na lōxōne tōrōn jōxōn munma liga singen xabu Ala dunuḡa da waxatin naxan yi han iki. A jōxōn fan mi fa ligama sōnōn!

20 Xa Marigin mi yi nde ba na lōxōne ra nun, adamadi yo mi yi kisima, koni a bata nde ba e ra a muxu yēbaxine fe ra.”

21 “Xa muxu yo a fala ε xa na waxatini, a naxa, ‘A mato, Alaa Muxu Sugandixin be yi’ hanma, ‘A mato, a sa mēnni,’ ε nama la ne ra.

22 Amasotō muxu wulexi sugandixine nun wule nabine kelima nēn, e taxamasenne nun kabanako feene liga alogo e xa Ala muxu yēbaxine mayenden, xa na lanḡe.

23 Koni, ε xa a liga ε yeren ma! N bata feene birin fala ε xa benun e waxatin xa a li.”

Muxuna Dii Xēmen fa fena

Matiyu 24.29-31, Luka 21.25-28

24 “Na lōxōne yi, na tōrō lōxōne na dangu, ‘sogeni dimima nēn, kiken mi fa dēgema.

25 Sarene kelima nēn kore, e yolon. Kore xōnna sēnbene yimaxama nēn.’

26 N tan Muxuna Dii Xēmen minima nēn kēnēnni kundani sēnḡe gbeen nun binyeni.

27 N yi n ma malekane rasiga bōxōn tongon naaninne birin yi. E yi n ma muxu yēbaxine malan keli dunuḡa danna bonna ma sa dōxō bonna ra.”

Xōde binla fe taxamasenna

Matiyu 24.32-35, Luka 21.29-33

28 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E xaxili sōtō xōde binla fe ma. A yiine na maḡingi, a dēene yi mini fōlō, ε a kolonma nēn nayi fa fala ḡemen bata maso.

29 A na kiini, ε na feni itoe to ligē waxatin naxan yi, ε a kolonma nēn nayi fa fala waxati saxin bata maso, a bata a so dēen yetēen li.

30 N xa jōndin fala ε xa, to muxune mi dangue mume fō na feene birin liga.

31 Kore xōnna nun bōxō xōnna danguma nēn. Koni n ma falane mi danguma habadan!”

Muxu yo mi na waxatin kolon

Matiyu 24.36-44

32 “Muxu yo mi na lōxōn nun waxati saxin kolon hali malekan naxanye ariyanna yi hanma Muxuna Dii Xēmena, fō Fafe Ala keden peena.

33 E a liga ε yeren ma, ε yi lu ε yēe ra yi amasotō ε mi na waxatin kolon.

34 A ligama nēn alo xēmen naxan keli a konni, a siga sigatini, a yi a sēnḡen nadangu a walikene ma, a yi wanla so e keden kedenna birin yii. A yi a fala banxi xunna xa, a xa lu a yēe ra yi.

35 Awa, ε lu ε yēe ra yi amasotō ε mi banxi kanna fa waxatin kolon, xa ḡinbanna na a ra ba hanma kōe tagini hanma subaxani donton wuḡan ma hanma xōtōnni.

36 Xa a fa sinma, a nama ε li xixōnli!

37 Awa, n naxan falama ε xa, n na a falama muxune birin nan xa. E lu ε yēe ra yi!”

14

Mangane yi yanfani tɔn Yesu ma

Matiyu 26.1-5, Luka 22.1-2, Yoni 11.45-53

¹ A bata yi lu nun soge firin benun Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* nun Buru Tetaren Sanla† xa a li. Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi katama Yesu suxu feen na yanfani alogo e xa a faxa.

² E yi a fala, e naxa, “En nama a liga sanla waxatini alogo yamaan nama sɔnxɔ sɔnxɔ.”

Latikɔnɔnna sa fena Yesu ma

Matiyu 26.6-13, Yoni 12.1-8

³ Yesu yi Simɔn dogonfontɔna banxini Betani taani waxatin naxan yi, a yi a degema, jaxanla nde yi fa, a so banxini. Alabasita gemɛn muranna suxi a yii latikɔnɔnna sare xɔdɛxɛn yi naxan kui naxan xili naradi. A na muranni bɔ Yesu xun ma a latikɔnɔnna sa a xunni.

⁴ Muxuna ndee yi na yi, ne yi xɔlɔ, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Latikɔnɔnni ito yikalaxi nanfera?”

⁵ A yi sare nen dangu walikɛɛn jɛɛ keden saranna ra, na gbetin yi so yiigelitɔne yii.” E yi jaxanla mafala kati!

⁶ Koni Yesu yi a fala, a naxa, “E fata a ma, ε a mafalama

nanfera? A bata fe fajin naba n tan xa.

⁷ Amasɔtɔ yiigelitɔne ε fema waxatin birin, ε fe fajin nabe e xa nen, xa ε wa, koni n tan mi luma ε fema waxatin birin yi.

⁸ A nɔɛ naxan ligɛ, a bata na liga. A bata latikɔnɔnna sa n fatin ma, a yi a yitɔn n maluxun lɔxɔna fe ra benun na waxatin xa a li.

⁹ N xa jɔndin fala ε xa, n ma falan Xibaru Fajini ito na rali dunuɔa yire yo yi, jaxanli ito naxan ligaxi, na fan falama nen, yamaan yi e miri a ma.”

Yudasi yi Yesu yanfa

Matiyu 26.14-16, Luka 22.3-6

¹⁰ Na xanbi ra, Yudasi Isakariyoti, Yesu a xarandii fu nun firinna nde, na yi siga saraxarali kuntigine fema Yesu so feen na e yii.

¹¹ E yi e tuli mati a ra sɛwani, e yi a nata a e xa gbetin so a yii. Nanara, Yudasi yi fɛɛn fen fɔlɔ, a xa Yesu so e yii.

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe

Matiyu 26.17-25, Luka 22.7-14, 21-23, Yoni 13.21-30

¹² Buru Tetaren Sanla lɔxɔ singena, yɛxɛɛ diin faxama lɔxɔn naxan yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan na, xarandiine yi Yesu maxɔdin, e naxa, “I waxi a

* **14:1: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:** Nabi Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔɔyaan 12.1-13 kui. † **14:1: Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma leben mi saxi naxan kui xii solofere sanli ito bun. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔɔyaan 12.15 kui.

xɔn ma, nxu xa sa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen nafala i xa minen yi?"

13 Awa, Yesu yi a jɔngu muxu firin ma e ye, a yi e rasiga, a naxa, "E siga taani, e xemena nde toma nen ige fejen doxi a xun ma, e bira a fɔxɔ ra.

14 A na so denaxan yi, e a fala mena banxi kanna xa, e naxa, 'Karamɔxɔ naxa, a xɔje yigiyaden minen e nun a xarandiine Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donse donna tiin denaxan yi?"

15 Nayi, a banxin yire gbeena nde yitama e ra nen kore banxin kɔe ra, a yitɔnxi ki faji, e xa donseen nafala en xa menni."

16 Xarandiine yi keli, e siga taani, e sa feene birin li na alo Yesu a fala e xa kii naxan yi. E yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen nafala.

17 Ninbanna to a li, Yesu nun a xarandii fu nun firinne yi fa.

18 E yi e degema waxatin naxan yi, Yesu naxa, "N xa jɔndin fala e xa, e tan naxanye e degema n fema, e tan nde keden n yanfama nen."

19 Xarandiine yi sunu han, e yi e bode maxɔdin fɔlɔ keden keden yeen ma, e naxa, "N tan nan a ra ba?"

20 Yesu yi e yabi, a naxa, "E tan muxu fu nun firinna nde keden nan a ra nxu nun naxan nxu yiin nagodoma lenge kedenna kui yati!

21 N tan Muxuna Dii Xemen faxama nen alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, koni gbalon na kanna yee ra naxan n tan Muxuna Dii Xemen soma yamaan yii! A yi fisa nun hali na muxun mi yi bari nun mumel!"

Marigina ximenna fe

Matiyu 26.26-30, Luka 22.15-20, Kɔrenti Kaane Singena 11.23-25

22 E yi e degema waxatin naxan yi, Yesu yi burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so a xarandiine yii. A yi a fala, a naxa, "E a tongo, n fati benden nan ito ra."

23 Na xanbi ra, a yi igelengenna fan tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a so e yii, e birin yi e min a ra.

24 Yesu naxa, "N wunla ni ito ra n layirin xidima en tagi naxan xɔn. A minima muxu wuyaxi nan xa.

25 N xa jɔndin fala e xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han n mɔn yi a min Alaa Mangayani."

26 Na xanbi ra, e betin ba,‡ e siga Oliwi Geyaan fari.

Piyeri yi a me Yesu ra

Matiyu 26.31-35, Luka 22.31-34, Yoni 13.36-38

27 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E birin e mema n na nen, amasɔtɔ a sebexi Kitabuni, fa fala, 'N xuruse rabaan faxama nen, yexeeene birin yi xuya ayi.'S

‡ 14:26: E namunna nan yi a ra e xa betin ba na sali waxatini fata Yaburin sorana nde ra keli Yaburin 113 han Yaburin 118 kui. § 14:27: Sakari 13.7 Sandani ito kui, Yesu misalixi xuruse rabaan na. E na Yesu faxa, a xarandiine birin xuyama ayi nen.

28 Koni n na keli sayani, n sigama nen ε yεε ra Galile yamanani.”

29 Piyeri yi a yabi, a naxa, “Hali bonne birin e me i ra, n tan mi na lige!”

30 Yesu yi a fala Piyeri xa, a naxa, “N xa nɔndin fala i xa. To kαeen na, benun dontonna xa wuga sanɔa ma firin, i yetena a falama nen dɔxɔna ma saxan a i mi n kolon.”

31 Piyeri yi a yabi a sɔbεen na, a naxa, “Hali en birin faxes, n mi a fale mumε, fa fala n mi i kolon!” Xarandiin bonne fan birin yi na fala.

Yesu yi Ala maxandi nakɔni

Matiyu 26.36-46, Luka 22.39-46

32 E yi siga yirena nde yi naxan xili Getesemani. Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “E dɔxɔ be, n tan xa sa Ala maxandi.”

33 Na xanbi ra, a Piyeri nun Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra, a bɔɔnen yi rafɔrɔ, a yi sunu.

34 A yi a fala e xa, a naxa, “N bɔɔnen nafɔrɔxi han n faxes. E lu be, ε lu ε yεε ra yi.”

35 A yi a masiga ndedi, a yi bira bɔxɔni, a yi Ala maxandi alogo a xa nɔ na tɔrɔ waxatin makuyε a ra.

36 A yi Ala maxandi, a naxa, “N Fafe Ala, baba, i nαe feen birin lige nen. Tɔrɔya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama liga fɔ i tan sagona.”

37 Na xanbi ra, a mɔn yi xεte, a yi a xarandiine li xixɔnli. A yi a fala Piyeri xa,

a naxa, “Simɔn, i xiin nen ba, i mi nɔxi luyε i yεε ra yi hali waxatidi?”

38 E lu ε yεε ra yi, ε yi Ala maxandi alogo ε nama bira tantanni. E niin waxɔn feen fan koni ε fati benden senben mi na.”

39 A mɔn yi siga, a sa Ala maxandi, a mɔn yi xεte na falane ma.

40 A mɔn yi xεte, a xarandiine li xiyε, bayo xixɔnla bata yi e suxu. E mi yi fa a kolon e a yabin naxan na.

41 A mɔn yi xεte a saxandeni a yi a fala e xa, a naxa, “E mɔn xima ba? E mɔn ε matabuma ba? E a lu iki, waxatin bata a li! A mato, n tan Muxuna Dii Xεmen bata so hake kanne senben bun ma iki.

42 E keli, en siga. Muxun naxan n yanfama, a n so yiini, a bata fa!”

Yesu suxu fena

Matiyu 26.47-56, Luka 22.47-53, Yoni 18.3-12

43 A mɔn yi fala tiini, Yudasasi, Yesu a xarandii fu nun firinna nde yi fa, ganla biraxi a fɔxɔ ra saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan fonne naxanye rafa. Silanfanne nun gbengbetenne e yii.*

44 Naxan yi a yanfama, na bata yi taxamasenna fala nun, a naxa, “N na muxun naxan sunbu, a tan nan na ra. E yi a suxu, kantan muxune yi siga a ra!”

45 Yudasasi yi a tinxin Yesu ra keden na, a naxa, “Karamɔxɔ!” A yi a sunbu.

* 14:43: *Silanfanna*: Sofane yengεso degemana.

46 Nayi, e dutun Yesu ma, e yi a suxu!

47 Muxun naxanye yi tixi na dεxɔn, na nde yi a silanfanna botin, a yi Saraxarali Kuntigi Singena konyin tunla sege a ma.

48 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E bata fa n suxudeni silanfanne nun gbengbetenne ε yii alo mafu tiin nan yi n na nun.

49 N yi ε fema lɔxɔ yo lɔxɔ, n yi xaranna tima Ala Batu Banxini, ε mi n suxu. Koni a fεε mi na fɔ Kitabuna falan xa kamali.”

50 Na xanbi ra, xarandiine birin yi a rabɛjin, e yi e gi.

51 Banxulanna nde yi biraxi Yesu fɔxɔ ra, a bitinganna nan tun yi mafilinfilinxi a ma. E yi a suxu,

52 koni a yi a dugin lu e yii, a ragenla yi a gi.

Yesu Yahudiya mangane yetagi

Matiyu 26.57-68, Luka 22.54-55, 63-71, Yoni 18.13-14, 19-24

53 E yi Yesu tongo, e siga a ra Saraxarali Kuntigi Singena banxini. Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne nun sariya karamɔxɔne yi e malan na.

54 Piyeri yi bira a fɔxɔ ra, koni e yi tagi kuya, han Saraxarali Kuntigi Singena tande ma. A dɔxɔ kantan muxune fema tεεn xɔn e maxaradeni.

55 Saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan birin yi kata sereyana nde fendeni Yesu xili ma alogo e xa a faxa. Koni e mi sese sɔtɔ.

56 Muxu wuyaxi yi wulen seren ba Yesu xili ma, koni sereyane mi yi lanxi e bode ma.

57 Muxuna ndee mɔn yi keli e wule sereni ito ba Yesu xili ma, e naxa,

58 “Nxu a xuiin mεxi nεn a falama, a naxa, ‘N na Ala Batu Banxini ito kalama nεn adamadiine naxan nafalaxi, n yi gbεε ti soge saxan bun ma, adamadiine mi naxan tiyε.’ ”

59 Koni hali ne fan, e sereyane mi lan e bode ma.

60 Saraxarali Kuntigi Singen yi ti e birin yetagi, a Yesu maxɔdin, a naxa, “Muxuni itoe naxan falama i xun ma, na yabi mi i xɔn ba?”

61 Koni Yesu mi fala yo ti. Saraxarali Kuntigi Singen mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na ba, Duban Kanna a Diina?”

62 Yesu yi a yabi, a naxa, “A tan nan n tan na. Awa, ε birin n tan Muxuna Dii Xεmεn toma nεn dɔxi Ala Sεnbεmaan yiifanna ma. E yi n famatɔɔn to kundani keli kore.”

63 Saraxarali Kuntigi Singen yi a domani bɔ, a naxa, “En mako mi fa sereya yo ma sɔnɔn!

64 E bata a xuiin mε a Ala rayelefuma. E mirixi a ma di?” E birin yi a yalagi, e naxa, a lan nεn a xa faxa.

65 Ndee yi e dεgen namini fɔlɔ Yesu ma. E yi a yεεn maxidi, e yi a bɔnbɔ, e naxa, “Nabiya falane ti!” Kantan muxune yi a suxu, e yi a bɔnbɔ.

Piyeri a me fena Yesu ra

Matiyu 26.69-75, Luka 22.56-62, Yoni 18.15-18, 25-27

⁶⁶ Piyeri yi dɔxi tanden ma waxatin naxan yi, Saraxarali Kuntigi Singena walike jaxanla nde yi fa.

⁶⁷ A to Piyeri to a maxare, a yi a mato ki fani, a naxa, "I tan fan yi Yesu Nasareti kaan fɔxɔ ra."

⁶⁸ Koni Piyeri yi a tandi, a naxa, "N mi a kolon i waxi naxan fala fe yi," a siga tanden so deen na. Nayi, dontonna yi wuga.

⁶⁹ Walike jaxanla to a to mɛnni, muxun naxanye yi tixi na, a mɔn yi a fala ne xa, a naxa, "A tan muxuna nde nan ito ra."

⁷⁰ A mɔn yi a matandi. Waxatidi danguxina, muxun naxanye yi tixi na, ne mɔn yi a fala Piyeri xa, e naxa, "A tan nde nan i tan fan na yati, amasɔɔ Galile kaan nan i tan fan na."

⁷¹ Nayi, Piyeri yi a kɔlɔ dangane ra, a yi a fala e xa, a naxa, "N mi xemɛni ito kolon e naxan ma."

⁷² Na waxatin yeteni dontonna mɔn yi wuga a firindeni, Yesu falan naxan ti, na yi rabira Piyeri ma, a naxa, "Benun dontonna xa wuga sanja ma firin, i a falama nen dɔxɔna ma saxan a i mi n kolon." Nayi, a yi wuga fɔlɔ.

15

E siga Yesu ra Pilati fema

Matiyu 27.1-2, 11-14, Luka 23.1-5, Yoni 18.28-38

¹ Subaxani saraxarali kuntigine nun yamaan fonne

nun sariya karamɔxɔne nun kitisa yamaan birin yi a feen nagidi. E yi Yesu xidi, e yi a xali Pilati fema.

² Pilati yi a maxɔdin, a naxa, "Yahudiyane mangan nan i tan na ba?" Yesu yi a yabi, a naxa, "I bata a fala."

³ Saraxarali kuntigine yi Yesu kansun fe wuyaxi ra.

⁴ Nanara, Pilati mɔn yi a maxɔdin, a naxa, "I mi e yabin ba? A mato, e bata i kansun fe wuyaxi ra."

⁵ Yesu mi tin fala yo tiye. Pilati yi kabɛ na ma kati!

E Yesu faxa feen nagidi

Matiyu 27.15-26, Luka 23.13-25, Yoni 18.39-19.16

⁶ E yi darixi nen kasorasa keden bejinje sali lɔxɔni, yamaan na naxan ma fe fala.

⁷ Na waxatini xemɛna nde yi na naxan yi xili Baraba, a yi kasoni e nun muxu murutɛxin naxanye keli mangan xili ma, e faxan ti.

⁸ Yamaan yi fa Pilati mafan, a xa a dari feen liga e xa.

⁹ Pilati yi e maxɔdin, a naxa, "E waxi a xɔn ma n xa Yahudiyane mangan bejin e xa?"

¹⁰ Amasɔɔ a yi a kolon a saraxarali kuntigine Yesu soxi a yii xɔxɔlɔnyaan nan ma.

¹¹ Koni saraxarali kuntigine yi yamaan nadin, alogo Pilati xa Baraba nan bejin.

¹² Pilati mɔn yi falan ti yamaan xa, a naxa, "E naxan xilima fa fala a Yahudiyane mangana, n xa nanfe liga a ra?"

¹³ E yi sɔnxɔ, e naxa, "A gbangan wudin ma!"

¹⁴ Koni Pilati yi e maxɔdin, a naxa, “A fe jaxin mundun ligaxi?” Koni e sɔnxɔn yi siga gboε ayi, e naxa, “A gbangban!”

¹⁵ Pilati yi tin a xa yamaan nafan feen naba. Nanara, a yi Baraba bejin e xa. A yi yamarin fi a Yesu xa bulan, e yi a gbangban wudin ma.

Sofane yi Yesu magele

Matiyu 27.27-31 Yoni

19.2,3

¹⁶ Yamana kanna sofane yi Yesu xali yamana kan banxini, sofane ganla birin yi e malan.

¹⁷ E yi doma mamiloxin nagodo a ma,* e wudi yii jali kanne denbe kɔmɔtin na mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna.

¹⁸ E yi lu a magele, e naxa, “I xɔnye, Yahudiyane mangana!”

¹⁹ E yi tamina nde tongo, e lu a bɔnbe a xunna ma, e yi e degen namini a ma, e yi e xinbi sin a yetagi, e a binya mageleni.

²⁰ E to yelin a magele, e doma mamiloxin ba a ma e mɔn yi a maxidi a gbee dugine yi. Na xanbi ra, e yi siga a ra a gbangbandeni wudin ma.

E yi Yesu gbangban wudin ma

Matiyu 27.32-44, Luka 23.26-43, Yoni 19.17-27

²¹ E yi lan xemena nde ra naxan yi xili Simɔn Sirɛni kaana, Alesandire nun Rufu fafe. A yi kelima xɛɛn ma siga

taani. E yi a karahan a xa Yesu faxa wudin tongo.

²² E yi siga Yesu ra han na yireni denaxan xili Gologota, naxan bunna nɛɛn, “xun xɔri yirena.”

²³ E yi mirihi nun manpaan basanxin so Yesu yii alogo a xa a min, nde yi ba tɔrɔyaan na, koni a mi tin a rasuxe.

²⁴ Awa, e yi a gbangban wudin ma, e yi masensenna ti lan a dugine yitaxun feen ma.

²⁵ E yi a gbangban wudin ma soge raxɛnxɛn waxatini.

²⁶ E yi a kansun kedin sebe fa fala “Yahudiyane Mangan nan ito ra.”

²⁷ E yi mujade firin gbangban wudine ma Yesu fema, keden a yiifanna ma, keden a kɔmenna ma.

²⁸ Kitabuna falan bata kamali nayi, a naxa, “A yate nen alo fe jaxi rabane.”

²⁹ Dangu muxune yi a makonbi e yi e xunni maxa, e naxa, “Ee! I tan naxan Ala Batu Banxin kalama, i yi a ti soge saxan bun ma,

³⁰ awa, iki, godo i keli wudin kɛ ra, i yi i yete rakisi!”

³¹ Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne fan yi Yesu magele na kiini, e yi a fala e bode xa, e naxa, “A bata bonne rakisi, koni a mi nɔe a yete rakise!”

³² Nxu xa Alaa Muxu Sugandixina, Isirayila manggan to gode iki keli wudin ma alogo nxu xa denkeleya a ma!”

Muxun naxanye yi gbangbanxi wudin ma a fema, ne

* 15:17: *Doma mamiloxin* findixi mangane domaina na. E fa a mangayaan nan magelema.

fan yi a makonbi han!

Yesu faxa fena

Matiyu 27.45-56, Luka 23.44-49, Yoni 19.28-30

³³ Dimin yi so yiren birin xun na yanyi tagini han se din waxatin yi maso.

³⁴ Na waxatini, Yesu yi gbelegbele a kon xuini lengben, a naxa, “Eli, Eli, lama sabakitani?” Na bunna nɛɛn fa fala, “N ma Ala, n ma Ala, i n nabeɲinxi nanfera?”†

³⁵ Muxuna ndee yi tixi na yi, na ndee yi a xuiin mɛ, e naxa, “Ɛ tuli mati, a Nabi Eli xilima!”

³⁶ E tan nde yi dugi dungin tongo, a siga a giyɛ, a sa a sin minse muluxunxini, a yi a so wudin xun na, a yi a ti Yesu xa. A yi a lan Yesu dɛɛn ma, a naxa, “A mame, nxu xa a to xa Nabi Eli a ragode keli wudin kɔɛ ra!”

³⁷ Yesu yi a xuini te fangan na, a faxa.

³⁸ Dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bɔ firinna ra, fɔlɔ a xunna ma han a labena.

³⁹ Sofa Kuntigin naxan yi tixi wudin yɛtagi nun, na yi Yesu xuiin mɛ, a yi a faxa kiin to, a naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan yi a ra yati!”

⁴⁰ Naxanla ndee yi tixi wulani, e a matoma. Mariyama Magadala kaan yi ne yɛ nun, e nun Mariyama, Yaki xuri nun Yose nga e nun Salome.

⁴¹ Ne nan yi biraxi a fɔxɔ ra Galile yamanani nun a malideni. Naxalan wuyaxi gbɛtɛye

fan yi na naxanye fan fa a fɔxɔ ra Yerusalɛn taani.

Yesu maluxun fena

Matiyu 27.57-61, Luka 23.50-56, Yoni 19.38-42

⁴² Ninbanna bata yi a li. Yuma lɔxɔn nan yi a ra Matabu Lɔxɔn nan yi na xɔtɔn bode.

⁴³ Yusufu Arimate kaan yi fa, muxu gbeen nan yi a ra kitisane malanni, naxan fan yi Alaa mangayaan mamɛma, na yi susu sigɛ Pilati fema a maxɔdindeni Yesu binbina fe ma.

⁴⁴ Pilati na mɛ waxatin naxan yi fa fala a Yesu bata faxa, a yi tɛɛna na falan na. A sofa kuntigin xili, a yi a maxɔdin xa Yesu bata faxa.

⁴⁵ Pilati to sofa kuntigina falan mɛ, a yi yamarin fi, a e xa Yesu binbin so Yusufu yii.

⁴⁶ Yusufu yi kasangenna sara, a yi a binbin nagodo, a yi a kasangen, a sa a maluxun gaburun na fanye kui gexini alo faran yili. Na xanbi ra, a gɛmɛ gbeen makutukutu gaburun dɛ ra.

⁴⁷ Mariyama Magadala kaan nun Mariyama bonna, Yose nga, ne yi a matoma e Yesu sa dɛnaxan yi.

16

Yesu keli fena sayani

Matiyu 28.1-8, Luka 24.1-12, Yoni 20.1-10

¹ Matabu Lɔxɔn to dangu, Mariyama Magadala kaan nun Mariyama, Yaki nga nun Salome yi latikɔnɔnna sara

† 15:34: Yaburi 22.2

alogo e xa sa a sa Yesu binbin ma.

² Xatin xətənni sogen te waxatini, e yi sigama gaburu dɛɛn na,

³ e yi e bode maxədin, e naxa, “Nde gɛmɛn makutukutuma, a yi a ba gaburun dɛ ra en xa?”

⁴ E fa e yɛɛn nakeɛ, e yi a to a gɛmɛn bata yi makutukutu, a ba gaburun dɛ ra. Na gɛmɛn yi gbo han!

⁵ E yi so gaburun kui, e banxulan doma fixɛ kanna nde to dɔxi yiifanna ma, e gaxu kati!

⁶ A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama gaxu, ɛ Yesu Nasarɛti kaan nan fenma naxan gbangban wudin ma. A mi be, a bata keli sayani! E a sa be nin.

⁷ Koni ɛ siga, ɛ sa a fala a xarandiine nun Piyeri xa, ɛ naxa, ‘A sa ɛ lima Galile yamanani, ɛ sa a toma nɛn na yi, alo a fala ɛ xa kii naxan yi.’”

⁸ E kui fuxin yi siga e giye keli gaburun kui, e xuruxurunma. Koni e mi sese fala muxu yo xa amasotɔ e yi gaxuxi han!

Yesu yi mini kenenni Mariyama Magadala kaan xa
Matiyu 28.9-10, Yoni 20.11-18

⁹ Yesu to keli sayani xatin subaxani, a mini Mariyama Magadala kaan nan singe xa kenenni, a jinan soloferen kedi naxan fɔxɔ ra.

¹⁰ Mariyama yi sa na xibarun nali Yesu fɔxɔrabirane ma, naxanye yi wugama Yesu jnan feen na.

¹¹ Awa, e to a mɛ a Yesu niin mən bata bira a yi, a Mariyama bata a to, e mi la a ra.

Yesu yi a yetɛ yita a xarandii firin na

Luka 24.13-35

¹² Na xanbi ra, Yesu yi a yetɛ yita e tan muxu firinna nde ra kii gbɛtɛ yi kiraan xən ma, e yi sigan tima burunna ra waxatin naxan yi.

¹³ E yi xetɛ, e sa na fala bonne xa, koni e mi la e ra.

Yesu yi a xarandiine xe

Matiyu 28.16-20, Luka 24.36-49, Yoni 20.19-23, Kewanle 1.6-8

¹⁴ Na xanbi ra, Yesu yi mini kenenni xarandii fu nun kedenne xa, e yi e dɛgema waxatin naxan yi. A yi e maxadi e denkelɛyatareyaan nun e bɔɲe xɔdɛxɛyana fe ma amasotɔ naxanye a to a niini, e mi la ne ra.

¹⁵ A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga dunuɲa yiren birin yi, ɛ n ma falan Xibaru Fajin kawandin ba daala birin xa.

¹⁶ Naxan na denkelɛya, a rafu igeni, na kisima nɛn. Xa naxan mi denkelɛya, na yalagima nɛn.

¹⁷ Naxanye na denkelɛya, e taxamasenni itoe ligama nɛn n xinli: E jinanne kedima nɛn, e yi xui gbɛtɛ nɛnɛne fala,

¹⁸ e yi saɲine suxu e yiine ra, e dabarin don, sese mi liga e ra. E yiin sama nɛn furetɔne ma, e yi e rakɛndɛya.”

Yesu te fena ariyanna yi

Luka 24.50-53, Kewanle 1.9-11

¹⁹ Marigi Yesu yelin falan tiyε e xa waxatin naxan yi, a te ariyanna yi a sa dɔxɔ Ala yiifanna ma.

²⁰ E yi siga kawandin badeni yiren birin yi. Mari-gin yi walima e xɔn, a yi a falan sɛnbε so taxamasenne ra.

Luka Luka Yesu a Fe Xibaru Fajin Naxan Sebe

Marigi Yesu fɔxɔrabira naanin nan Yesu a taruxun nun a falane sebe Alaa Nii Sariɗanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Luka Kitabun yireni ito sebexi nen fɔ jee tonge saxan e nun suulun jɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xonna ma. Luka mi yi Yesu fɔxɔ ra a dunuɗa yi gidini. A denkeleya Yesu te xanbin nin kore xonna ma Xera Pɔli waxatini. Dandan tiin nan yi Luka ra, a yi lɔnnixi ki fajin. A siga nen Yesu a xarandiine fema Yerusalɛn taani, a yi Yesu a fe birin fese fese alogo a xa dentegɛ kamalixin sa dunuɗa muxune birin xa. A sebexi muxuna nde nan ma naxan xili, "Teyofili." A kari mi kolonxi to, koni a xinla bunna neen fa fala "Ala Xanu Muxuna." Han to, a mɔn sebexi ne nan ma naxanye bata Ala xanu.

Kitabun yireni ito Yesu bari kiin nan singe yebama, Mariyamaa diina. Yesu a dunuɗa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nen a yamaan xa. A mɔn yi kabanako wuyaxi liga. Luka na nan yebama Ningila Yesu kui. Dɔnxɛn na, a Yesu a sayaan nan yebama e nun a keli fena sayani. Yesu texi ariyanna yi kii naxan yi,

na fan yɛbaxi Kitabun yireni ito yi.

Kitabun yireni ito nan muxune malima alogo e xa a famu Yesu findixi Alaa Diin na kii naxan yi. Na feen sebexi Luka 1.34-35 kui. Ala mi finde diin sɔtɔ muxun na alo adamadiine diin sɔtɔn kii naxan yi. Ala Yesu daxi a nga kui nen alo a dunuɗa da a fala xuiin xɔn ma kii naxan yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Nayi, Yesu Fafe mi toxi dunuɗa yi. Xa a fafe mi toxi dunuɗa yi, a fafe findixi nde ra nayi? Na feen ma, yamaan to a fafe a fe falama, e yi a fala fa fala Ala nan a fafe ra bayo a tan nan Yesu da a nga kui. Na nan Yesu findixi Alaa Diin na.

¹ N xɔyin Teyofili,*

Muxu wuyaxi bata sebenla ti lan feene ma naxanye liga nxu yee xɔri.

² E feene yɛbaxi nen alo sereya kendene a fala e xa kii naxan yi, xabu a fɔlɔni, naxanye Alaa falan nalima.

³ Awa, n xɔyin Teyofili, n bata feni itoe xaran, n yi e fese fese ki fajin xabu a fɔlɔni. N bata n miri a ma, n naxa, "A lan n xa a sebe ki fajin, n yi a rasiga i ma."

⁴ N ni ito ligaxi nen alogo i xa na feene birin jɔndin kolon i xaranxi naxanye ma.

Yoni bari feen yi fala

⁵ Ito birin fɔlɔxi Herode a mangayaan waxatin nin Yudaya yamanani. Saraxaralina nde yi na, a xili Sakari

* **1:1: Teyofili:** Muxu xinla na a ra naxan bunna neen, fa fala "Muxun naxan Ala xanuxi."

naxan yi kelixi saraxarali Abiya bɔnsɔnni. A ɲaxanla yi xili Elisabeti. Na fan yi kelixi saraxarali Haruna bɔnsɔnna nin.

⁶ E firinna birin yi tinxin Ala yεε ra yi, e yi Marigina yamarin nun a sariyan birin suxi.

⁷ Dii yo mi yi e yii nun, amasɔtɔ gbantan nan yi Elisabeti ra, e firinna birin bata yi fori han!

⁸ Lɔxɔna nde, Sakari a saraxarali wanla waxatin yi a li Ala xa,

⁹ e yi a sugandi masensenna xɔn alo saraxaraline darixi a ra kii naxan yi, alogo a xa so Marigin Batu Banxini wusulan gandeni.

¹⁰ Yamaan yi malanxi tandeni Ala maxandideni wusulanna gan waxatini,

¹¹ nayi, Marigina malekan yi mini kɛnɛnni a xa, a ti wusulan ganden yiifanna ma.

¹² Sakari malekan tɔ waxatin naxan yi, a kuisan, a gaxu.

¹³ Koni malekan yi a fala a xa, a naxa, “Sakari, i nama gaxu! Ala bata i xuiin mε, i ya ɲaxanla, Elisabeti dii xɛmɛn sɔtɔma nɛn i xa, i yi a xili sa Yoni.

¹⁴ I sɛwama nɛn, muxu wuyaxi fan yi sɛwa a bari feen na.

¹⁵ Amasɔtɔ a findima nɛn muxu gbeen na Marigin yɛtagi. A nama manpaan min, a nama dɔlɔ ma se yo min. A lugoma nɛn Alaa Nii Sariɲanxin na xabu a nga kui waxatin naxan yi.

¹⁶ A fama nɛn Isirayila kaan wuyaxi ra e Marigina Ala ma.

¹⁷ A sigama Marigina xɛrayaan na nɛn sɛnbɛni alo Nabɪ Eli† a liga kii naxan yi. A yi dii fafane bɔɲɛn nafindi e diine ma. A yi muxu murutɛxine masara, e miriyaan yi liga alo tinxin muxune, alogo a xa yamani tɔn Ala xa ki fajɪ.”

¹⁸ Sakari yi a fala malekan xa, a naxa, “N na a kolonma di, fa fala ɲɔndi nan ito ra? N tan bata fori, n ma ɲaxanla fan bata fori.”

¹⁹ Malekan yi a yabi, a naxa, “Baraka Yibirila nan n tan na, naxan tima Ala yɛtagi. A tan nan n xɛxi i ma feni ito Xibaru Fajɪn nalideni i ma.

²⁰ Koni bayo i mi laxi n ma falan na, naxan sa kamalima a waxatini, i findima nɛn bobon na, i mi falan tima han na yi liga.”

²¹ Na waxatini, yamaan yi Sakari mamɛma. E yi kɔntɔfili bayo a bata yi bu Ala Batu Banxini.

²² Koni a to mini, a mi nɔ falan tiyɛ e xa, e yi a kolon fa fala a bata fe toon ti Ala Batu Banxini. A yi a yiin maliga e xa bayo a mi yi nɔɛ falan tiyɛ.

²³ A wali lɔxɔne ɲanxina Ala xa, Sakari yi xɛtɛ a konni.

²⁴ Na dangu xanbini, a ɲaxanla Elisabeti yi fudikan. Kike suulun, a mi mini tandeni.

²⁵ A yi a fala, a naxa, “Marigina ito nan ligaxi n xa, a bata tin a xa n ma yagin ba n ma n ma muxune tagi.”

† 1:17: A mato Malaki 3.23-24 kui.

Yesu bari feen yi fala

²⁶ Elisabeti kuiin kike senninna, Ala yi maleka Yibirila rasiga Galile taana nde yi naxan xili “Nasarēti.”

²⁷ A falan ti sungutun nasolɔnxin xa, xemena nde bata yi a masuxu naxan yi xili Yusufu, Manga Dawuda bɔnsɔnna muxuna nde nan yi na ra. Na sungutun nasolɔnxin yi xili nɛn Mariyama.

²⁸ Malekan yi fa a fema, a naxa, “Sewani i xa Ala fe fajin nagidixi i tan naxan ma. Marigina i xɔn!”

²⁹ Mariyama yi kuisan malekana falana fe ra, a yi a miri a xɔntɔnna bunna ma.

³⁰ Malekan yi a fala a xa, a naxa, “Mariyama, i nama gaxu amasɔtɔ Ala bata maragidi fajin fi i ma.

³¹ I fudikanma nɛn, i dii xemɛn sɔtɔ, i yi a xili sa Yesu.‡

³² A binyen sɔtɔma nɛn, a xili bama nɛn a Kore Xɔnna Alaa Dii Xemena. Marigina Ala a findima nɛn mangan na alo a benba Dawuda yi kii naxan yi.

³³ A findima nɛn Yaxuba bɔnsɔnna mangan na habadan. A mangayaan mi janɲɛ mumɛ!”

³⁴ Mariyama yi a fala malekan xa, a naxa, “Sungutun nasolɔnxin nan n tan na, ito ligama di nayi?”

³⁵ Malekan yi a yabi, a naxa, “Alaa Nii Sarijanxin godoma nɛn i ma, Kore Xɔnna Ala senben godoma nɛn i xun ma. Nanara, na dii

sarijanxin xili bama nɛn a Alaa Dii Xemena.

³⁶ Ingaxakedenna Elisabeti fan fudikanna nan a ra iki. Hali a to bata fori, e yi a falama naxan ma a gban-tana, na kuiin kike senninden na ra iki.

³⁷ Amasɔtɔ Ala nɔɛ feen birin ligɛ nɛn.”

³⁸ Mariyama naxa, “Marigina walikɛɛn nan n tan na, Ala xa na liga n xa alo i bata a fala kii naxan yi.” Malekan yi keli a fema.

Mariyama yi siga Elisabeti fema

³⁹ Na xanbi ra, Mariyama yi a yitɔn mafuren, a siga taana nde yi Yuda yamanani, geya wuyaxi yi denaxan yi.

⁴⁰ A siga Sakari konni Elisabeti xɔntɔndeni.

⁴¹ Elisabeti Mariyama xɔntɔn ti xuiin mɛ waxatin naxan yi, diin yi a ramaxa Elisabeti kui. Elisabeti yi lugo Alaa Nii Sarijanxin na.

⁴² A yi a fala ti xuini te, a naxa, “Baraka diin nan i tan na naxanle tagi! I diin naxan fan sɔtɔma, baraka diin nan na ra!”

⁴³ N binyen sifani ito sɔtɔxi di, n kanna nga xa fa n konni?

⁴⁴ Amasɔtɔ, n na i xɔntɔn ti xuiin mɛ waxatin naxan yi, diin yi a ramaxa n kui sewani.

⁴⁵ Sewani i xa, i tan naxan laxi a ra fa fala Marigina falan kamalima nɛn.”

Mariyamaa betina

⁴⁶ Mariyama naxa, “N Marigin tantunma n bɔɲeni.

‡ 1:31: **Yesu** xinla bunna nɛɛn, fa fala “Marakisi Tiina” Heburu xuini.

47 N sewaxi n bɔɲɛni n nakisi-
mana Alaa fe ra.

48 Amasɔtɔ a bata a xaxili lu
n tan a walikε magodoxin xɔn
ma.

Nanara, fɔlɔ iki ma han
habadan,

muxun birin a falama nɛn
a baraka diin nan n tan na.

49 Amasɔtɔ Ala Senbɛmaan
bata fe gbeen liga n xa.

A xinla sarijan.

50 A kininkinin a yeεragaxu
muxune ma

han mayixetε mayixetene.

51 Ala bata a yiini bandun,
a yi waso muxune raxuya ayi
e nun e fe yitɔnxine.

52 Ala bata manga senbɛ
kanne ba e manga
gbɛdɛne yi.

Naxanye e yetε magodoxi, a yi
ne yite.

53 A kamɛtɔne ralugo fe fajin
na.

A nafulu kanne yii seene jan.

54 Ala layirin naxan xidi en
benbane xa,
a mi jananxi na ma.

55 A yi a xaxili lu a hinanna
xɔn ma

Ibrahimaxa xa e nun a
bɔnsɔnna birin
han habadan!"

56 Mariyama yi kike saxan
ti Elisabeti fɛma. Na xanbi ra,
a yi xetε a konni.

Yoni Marafu Tiin bari fena

57 Elisabeti dii bari waxatin
yi a li, a yi dii xɛmɛn sɔtɔ.

58 A dɔxɔ bodene nun a xa-
bilan muxune yi a mε a Mari-
gin bata kininkinin a ma, e yi
sewa e bode xɔn ma.

59 Diin barin lɔxɔ xunna, e
fa a ra a banxulandeni, e yi a
xili sama nɛn Sakari alo a fafe
xinla kii naxan yi.

60 Koni a nga naxa, "En-ɛn
de! A xili sama nɛn Yoni."

61 E yi a fala a xa, e naxa,
"Muxu yo mi i bɔnsɔnni
naxan xili na kiini."

62 Nayi, e yi e yiin maliga a
fafe xa, e yi a maxɔdin diin
xinla ma.

63 Sakari yi walaxan tongo,
a yi a sebe, a naxa, "A xili nɛn
Yoni." E birin yi kabε kati!

64 Na waxatin yeteni, Sakari
yi nɔ falan tiye, a Ala tantun
fɔlɔ.

65 A dɔxɔ bodene yi gaxu
kati! Muxune yi na feene
falama Yudaya yamanan
birin yi.

66 Naxan birin a mε, ne
yi e miri, e maxɔdinna ti, e
naxa, "Diini ito sa ligama di?"
Amasɔtɔ e bata yi a yigbε kati,
a Marigin senbena a xun ma.

Sakari yi waliyiya falane ti

67 Yoni Fafe Sakari yi lugo
Alaa Nii Sarijanxin na, a yi
waliyiya falane ti, a naxa,

68 En Marigin tantun, Isirayi-
laa Ala!

Amasɔtɔ a bata fa,
a yi a yamaan mali,
a yi e xɔrɔya.

69 A bata Marakisi Tiin
senbɛmaan namini

a walikεen Dawuda bɔnsɔnni,

70 alo a fala a nabi
sarijanxine xɔn ma kii
naxan yi

xabu waxati danguxine.

71 A layirin xidi

a a en xunbama nɛn en yax-
une yii,

e nun naxanye birin en
nanaxuxi.

72 A yi kininkinin en benbane
ma,

a yi a xaxili lu a layiri
sarijanxin xɔn ma,
73 alo a kɔlɔ en benba Ibu-
rahima xa kii naxan yi.
74 A yi en xunba en yaxune
ma.
A tin, en yi a batu bɔɲɛ xun-
benli.
75 A yi en findi a muxu
sarijanxine
nun tinxin muxune ra a yɛɛ ra
yi en siin birin yi.
76 N ma diina, e i xilima nɛn
a Kore Xɔnna Alaa nabina.
I sigama nɛn Marigin yɛɛ ra.
I kirani tɔn a xa.
77 I yi kisi feen yita a yamaan
na,
e yulubine yi xafari
78 a kininkinin gbeen
barakani.
A tan nan a ligama en lu
kɛnɛnni
alo sogen tematɔna.
79 A yi muxune makɛnɛn
naxanye dɔxi dimini sayaan
yɛɛ ra.
A yi bɔɲɛ xunbenla kiraan
yita en na.
80 Awa, diin yi gboma, a yi
sɛnben sɔtɔma e nun xaxinla.
A yi lu wulani han a mini
waxatin yi a li kɛnɛnni Isiray-
ila muxune xa.

2

Yesu yi bari Matiyu 1.18-25

1 Na waxatini, Romi Manga
Gbee Ogustu yi yamarin fi
a yamanan muxune birin
xinla xa sɛbɛ.
2 Kiriniyusi yi yamana
kanyani Siriya yamanani
waxatin naxan yi, a sɛbɛ fɔlɔn
nan yi na ra.
3 Awa, muxune birin yi siga
e taane yi e xinle sɛbɛdeni.

4 Yusufu fan yi keli Galile
Nasarɛti taani, a siga Yudaya
taana nde yi naxan yi xili
Bɛtɛlemi, Manga Dawuda
sɔtɔxi dɛnaxan yi. Yusufu
yi siga na, amasɔtɔ Dawuda
bɔnsɔnna nan yi a tan fan na,
5 a siga a xili sɛbɛdeni e nun
Mariyama naxan yi masuxi
a xɔn ɲaxalandiyani. A fudi
kanna nan yi a ra.

6 E yi Bɛtɛlemi yi waxatin
naxan yi, Mariyama dii bari
waxatin yi a li.

7 A yi a dii xɛmɛ singen sɔtɔ.
A yi a maflin dugini, a yi a sa
xuruseene balon sa seen kui
kulani amasɔtɔ e mi yigiya
sɔtɔ xɔɲɛ yigiyadeni.

*YɛXɛɛ kantanne nun
malekane fe*

8 YɛXɛɛ kantanna ndee yi na
yamanani naxanye yi xima
burunna ra, e yi e yɛXɛɛne
kantanma kɔɛɛn na.

9 Marigina malekan yi mini
kɛnɛnni e xa, Marigina nɔrɔn
yi godo e xun ma. E gaxu kati!

10 Koni malekan yi a fala
e xa, a naxa, “E nama gaxu
amasɔtɔ n faxi fena nde
Xibaru Fajin nan nalideyi
ɛ ma, naxan findima sɛwa
gbeen na yamaan birin xa.

11 Marakisi Tiin bata sɔtɔ ɛ
xa to kɔɛɛn na Dawuda gbee
taani. Alaa Muxu Sugandixin
na a ra! Marigin na a ra!

12 Taxamasenna ni ito ra
ɛ xa, ɛ diidin lima saxi nɛn
xuruseene balon sa seen kui
kulani, a maflinxi dugini.”

13 Na waxatin yeteni
maleka ganla yi keli kore, e
fa malekan boden fɛma, e yi
Ala tantun, e naxa,

14 “Binyen xa fi Ala ma kore xonna ma pon! Muxun naxanye bata Ala kenen, ne xa bɔɲɛ xunbenla sɔtɔ dunuɲa yi.”

15 Malekane keli e fema waxatin naxan yi, e xete ariyanna yi, yexee kantanne yi a fala e bode xa, e naxa, “En siga Betelemi yi, en sa feni ito to naxan ligaxi, Marigin naxan falaxi en xa.”

16 Nanara, e siga mafuren, e sa Mariyama nun Yusufu li na, e diidin to saxi xuruseene balon sa seen kui kulani.

17 Yexee kantanne to diidin to, malekan falan naxan ti e xa diidina fe yi, e yi na birin yeba.

18 Muxun naxanye birin e xuiin me, ne yi kabɛ xuruse kantanne falan ma.

19 Mariyama yi feni itoe birin namara a xaxinla ma, a yi a miri ne ma kati!

20 Yexee kantanne yi xete, e Ala tantunma, e a binya na feen na e naxan toxi alo malekana a fala e xa kii naxan yi.

Yesu xili sa fena

21 Lɔxɔ xun keden danguxina, diidin banxulan waxatin yi a li, e yi a xili sa Yesu alo malekana a fala kii naxan yi benun a xa bari.

E Yesu taxu Ala ra

22 E marasariɲanna waxatin to ɲan alo Musaa Sariya Kitabun naxan falaxi lan dii bari feen ma,* Yusufu nun Mariyama yi siga diidin na

Yerusalɛn taani, e sa a taxu Marigin na.

23 A sebexi Marigina Sariya Kitabuni, a naxa, “Dii xeme singen birin xa rasariɲan Marigin xa.”†

24 E yi saraxan ba alo Marigina Sariya Kitabuna a falaxi kii naxan yi, a naxa, “ganba firin hanma kolokonde dii firin.”‡

25 Muxuna nde yi Yerusalɛn taani nun, a xili Simeyɔn. Tinxin muxu tɔgɔndiyaxin nan yi a ra. A yi Ala mamema Isirayila mali feen na. Alaa Nii Sariɲanxin yi a yi.

26 A bata yi a kolon Alaa Nii Sariɲanxin xɔn ma fa fala a mi faxɛ fɔ a Marigina Muxu Sugandixin to.

27 Alaa Nii Sariɲanxin yi Simeyɔn nasiga Ala Batu Banxini. Yesu sɔtɔ muxune yi fa a ra Ala Batu Banxini, e xa a liga alo Sariya Kitabuna a fala kii naxan yi.

28 Simeyɔn yi Yesu tongo, a yi a sa a kanke ra, a barikan bira Ala xa, a naxa,

29 “Marigina, i bata i ya layirin nakamali n xa. Iki, i ya walikeɛn xa siga bɔɲɛ xunbenli

30 amasɔtɔ n bata i ya kisi feen to,

31 i naxan yitɔnxi yamane birin yee ra.

32 A tan nan findima kenenna ra siyane xa, a findima nen Isirayilaa binyen na, i ya yamana.”

33 Simeyɔn falan naxan ti Yesu a fe yi, a nga nun a fafe

* 2:22: Na feen sebexi Saraxaraline 12.1-4 kui. † 2:23: A mato Xɔɔyaan 13.2 nun 13.12 nun Yatene 18.15-16 kui. ‡ 2:24: A mato Saraxaraline 12.8 kui.

yi kabε na ra.

³⁴ Simeyɔn yi duba a nga Mariyama xa, a naxa, “Ala bata diini ito yeɓa, a yi Isirayila muxu wuyaxi halagi, a yi a wuyaxi rakisi. A findima nɛn taxamasenna ra koni muxu wuyaxi a matandima nɛn,

³⁵ a yi e miriya luxunxine ramini kɛnɛnni. Tɔrɔna i bɔjɛn sɔxɔnma nɛn alo dɛgɛma xɛnxɛna.”

³⁶ Nabi jaxalanmana nde yi na nun, a yi xili Anna, Fanuwɛli a dii tɛmɛna. A yi kelixi Aseri bɔnsɔnna nin. Naxalan fori gbeen nan yi a ra naxan bata yi jɛɛ solofere ti futuni nun,

³⁷ a jɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun jɛɛ naanin ti kaja gileyani. A yi Ala Batu Banxini waxatin birin, a yi Ala batuma kɔɛɛn nun yanyin na, a yi Ala maxandɛ, a sunna suxu.

³⁸ Na waxatin yeteni, a fa, a barika bira Ala xa, a lu diina fe fale muxune xa naxanye yi Yerusalɛn taan xunba waxatin mamɛma.

Xɛtɛ feen Nasarɛti yi

³⁹ Yusufu nun Mariyama to yelin feene birin nakamale alo Marigina Sariya Kitabuna a yamarixi kii naxan yi, e xɛtɛ Galile yamanani e taani Nasarɛti.

⁴⁰ Diidin yi gboma, a sɛnbɛn sɔtɔ, a fe kolonna yi dɛfe. Alaa hinanna yi a yi.

Yesu dii jɔrɛna Ala Batu Banxini

⁴¹ Yesu sɔtɔ muxune yi sigama Yerusalɛn taani jɛɛ yo jɛɛ Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanli. §

⁴² Yesu sɔtɔn jɛɛ fu nun firinna ti waxatin naxan yi, e siga sanla rabadeni alo e namunna kii naxan yi.

⁴³ Sanla jɔn waxatin naxan yi, e xɛtɛ e konni. Yesu yi lu Yerusalɛn taani, koni a sɔtɔ muxune mi yi a kolon.

⁴⁴ E yi e miri, a a yi yamaan ye, e fɛriɛn sigan tiye. Na xanbi ra, e Yesu fen fɔlɔ e ngaxakedenne nun e xɔyine tagi.

⁴⁵ Koni e mi a to. Nanara, e xɛtɛ a fendeni Yerusalɛn taani.

⁴⁶ A soqe saxandeni, e yi sa a to Ala Batu Banxini, a dɔxi Yahudiya karamɔxɔne tagi, a tuli matixi e ra, a e maxɔdinma.

⁴⁷ Naxan birin a xuiin mɛ, ne yi kabε a xaxilimayaan yabine ma.

⁴⁸ A sɔtɔ muxune a to waxatin naxan yi, e kabε. A nga yi a fala a xa, a naxa, “N ma diina, i ito ligaxi nxu ra nanfera? Nxu nun i fafe bata yigitɛgɛ i fendeni kati!”

⁴⁹ A yi e yabi, a naxa, “Ɛ n fenma nanfera? Ɛ mi a kolon fa fala a lan nɛn n xa lu n Fafe a banxini?”

⁵⁰ Koni a naxan fala e xa, e mi na famu.

§ 2:41: *Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:* Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

51 Nanara, Yesu yi siga e fəxə ra Nasarəti yi, a yi e sa-
goon liga. A nga yi feni itoe
birin namara a xaxinla ma.

52 Yesu yi xungbo, a xaxili
sətə, a fe yi rafan Ala nun ya-
maan ma.

3

*Yoni Marafu Tiina kawan-
dina*

*Matiyu 3.1-12, Maraka 1.1-
8, Yoni 1.19-28*

1 Pənsi Pilati yi yamana
kanyani Yudaya yamanani
waxatin naxan yi, Romi
Manga Gbeen Tiberi a man-
gayaan jεε fu nun suulunna
nan yi a ra nun. Herode fan yi
kuntigiyan Galile yamanan
xun na. A ngaxakedenna,
Filipi fan yi kuntigiyan
Iture nun Tirakoniti ya-
manane xun na. Lisanisa
fan yi kuntigiyan Abileni
yamanan xun na.

2 Anasa nun Kayafa,
saraxarali kuntigi singene
nan yi ne fan na. Ala falan
ti Sakari a dii xεmεn Yoni xa
na waxatin nin wulani.

3 Yoni yi sigama Yurudεn
baan dε kawandi badeni, a
naxa, “E xun xanbi so ε yulu-
bine yi, ε rafu igeni, ε yulu-
bine xafarima nεn.”

4 Nabi Esayi a sεβε nεn a
Kitabun kui, a naxa,
“Muxuna nde xuiin minima
tonbonni,
a naxa, ‘E kirani tən Marigin
yεε ra,

ε kirane matinxin a xa!

5 E folone birin naxutu,

ε geyane nun yire matexine
birin wuru.

Kira yidəxine birin yi tinxin.

Kira jaxine birin yi malaxun.

6 Adamadiine birin kisi feen
toma nεn fata Ala ra!*

7 Yamaan yi fa Yoni fεma, a
a xa e rafu igeni e tubi xinla
ma Ala ma. A yi a fala e xa,
a naxa, “E tan saji bənsənnε!
Nde ε rakolonxi, ε xa ε gi Alaa
xələn bun ma?

8 E kewanle xa a yita fa fala
ε bata ε xun xanbi so ε hakεne
yi. E nama ε miri fa fala, ε
benban nan Iburahima ra. N
xa a fala ε xa, Ala nəε gεmεni
itoe maxεtε nεn, a e findi Ibu-
rahima bənsənnε ra!

9 Bunbin bata yitən wudi
salenne sεgε feen na. Wudin
naxan mi bogi fajin tima, na
sεgεma nεn, a woli tεeni.”

10 Yamaan yi a maxədin, e
naxa, “Nxu nanfe ligama na
yi?”

11 A yi e yabi, a naxa,
“Doma firin naxan yii, a xa
keden fi gbεtε ma se mi naxan
yii, donseen muxun naxan
yii, a xa a yitaxun.”

12 Mudu maxinla ndee yi
fa alogo e xa rafu igeni e
tubi xinla ma Ala ma, e yi a
maxədin, e naxa, “Karaməxə,
nxu tan nanfe ligama?”

13 A yi e yabi, a naxa, “E
nama seen maxili dangu a
danna ra.”

14 Sofana ndee fan yi a
maxədin, e naxa, “Nxu tan
go? Nxu nanfe ligama?”

A yi a fala e xa, a naxa, “E
nama gbetin ba muxune yii
fangan na hanma wuleni. E
wasa so ε saranni.”

15 Yamaan yi e yigin sa fələ
Yoni yi. E yi mirixi a ma fa

* 3:6: Esayi 40.3-5

fala Alaa Muxu Sugandixin na a ra.

¹⁶ Nanara, Yoni yi a fala e birin xa, a naxa, “N tan ε rafuma igen nin, koni naxan se nben gbo n tan gbeen xa, na fama, n tan mi sa lan nen n findi a sankidi fulunna ra. Na ε rafuma Alaa Nii Sarijanxin nun tēn nin.

¹⁷ A segedenna a yii, a maali fe, a yi a sa sagan kui, koni a se dagin sama nen tē tutareni!”

¹⁸ Yoni yi Alaa falan Xibaru Fajin nali yamaan ma maxadi kii wuyaxi yi.

¹⁹ Koni Yoni yi Manga Herode sōn jaxina fe fala, amasō a bata yi a fafaxakenna jaxanla Herodiyade futu e nun a mōn bata yi fe jaxi wuyaxi liga.

²⁰ Herode mōn yi fe jaxi gbete liga naxan dangu bodene ra, a Yoni sa kasoon na.

Yoni yi Yesu rafu igeni

Matiyu 3.13-17, Maraka 1.9-11, Yoni 1.32-34

²¹ Yamaan birin yelin nafuyε waxatin naxan yi, Yesu fan yi rafu igeni. Yesu yi Ala maxandima waxatin naxan yi, kore xōnna dēn yi rabi,

²² Alaa Nii Sarijanxin yi godo a ma ganba sawurani. Fala xuiin yi keli kore, a naxa, “N nafan Dii Xēmen nan i tan na. I bata n kēnēn ki fajin.”†

Yesu benbane fe

Matiyu 1.1-17

²³ Yesu to jεε tonge saxan sō a yi a wanla fōlō. Yamaan yi mirixi a Yusufu a dii xēmen nan a tan na.

Heli nan ma dii yi Yusufu ra,
²⁴ Mataha nan ma dii yi Heli ra,

Lewi nan ma dii yi Mataha ra,
Meliki nan ma dii yi Lewi ra,
Yanayi nan ma dii yi Meliki ra,

Yusufu nan ma dii yi Yanayi ra,

²⁵ Matahisa nan ma dii yi Yusufu ra,

Amosi nan ma dii yi Matahisa ra,

Nahun nan ma dii yi Amosi ra,

Esili nan ma dii yi Nahun na,
Nagagi nan ma dii yi Esili ra,

²⁶ Maati nan ma dii yi Nagagi ra,

Matahisa nan ma dii yi Maati ra,

Sēmenni nan ma dii yi Matahisa ra,

Yoseke nan ma dii yi Sēmenni ra,

Yoda nan ma dii yi Yoseke ra,

²⁷ Yohana nan ma dii yi Yoda ra,

Resa nan ma dii yi Yohana ra,
Sorobabeli nan ma dii yi Resa ra,

Selatili nan ma dii yi Sorobabeli ra,

Neri nan ma dii yi Selatili ra,

²⁸ Meliki nan ma dii yi Neri ra,

Adi nan ma dii yi Meliki ra,
Kosan nan ma dii yi Adi ra,

Elemadan nan ma dii yi Kosan na,

Eri nan ma dii yi Elemadan na,

²⁹ Yosuwe nan ma dii yi Ere ra,

Elisere nan ma dii yi Yosuwe ra,

Yorimi nan ma dii yi Elisere ra,

† 3:22: A mato Yaburin 2.7 nun Esayi 42.1 kui.

Mataha nan ma dii yi Yorimi
ra,
Lewi nan ma dii yi Mataha ra,
³⁰ Simeyɔn nan ma dii yi Lewi
ra,
Yuda nan ma dii yi Simeyɔn
na,
Yusufu nan ma dii yi Yuda ra,
Yonan nan ma dii yi Yusufu
ra,
Eliyakimi nan ma dii yi
Yonan na,
³¹ Meleya nan ma dii yi
Eliyakimi ra,
Mena nan ma dii yi Meleya
ra,
Matata nan ma dii yi Mena ra,
Natan nan ma dii yi Matata
ra,
Dawuda nan ma dii yi Natan
na,
³² Yese nan ma dii yi Dawuda
ra,
Obedi nan ma dii yi Yese ra,
Boosu nan ma dii yi Obedi ra,
Salimon nan ma dii yi Boosu
ra,
Naxason nan ma dii yi Sal-
imon na,
³³ Aminadabo nan ma dii yi
Naxason na,
Rami nan ma dii yi Aminad-
abo ra,
Xesirɔn nan ma dii yi Rami ra,
Peresi nan ma dii yi Xesirɔn
na,
Yuda nan ma dii yi Peresi ra,
³⁴ Yaxuba nan ma dii yi Yuda
ra,
Isiyaga nan ma dii yi Yaxuba
ra,
Ibrahimana nan ma dii yi
Isiyaga ra,
Tera nan ma dii yi Ibrahimana
ra,
Nahori nan ma dii yi Tera ra,

³⁵ Serugu nan ma dii yi Na-
hori ra,
Rehu nan ma dii yi Serugu ra,
Pεlεgi nan ma dii yi Rehu ra,
Eberi nan ma dii yi Pεlεgi ra,
Selaxa nan ma dii yi Eberi ra,
³⁶ Kayinan nan ma dii yi Se-
laxa ra,
Arapaxadi nan ma dii yi Kay-
inan na,
Semi nan ma dii yi Arapaxadi
ra,
Nuhan nan ma dii yi Semi ra,
Lameki nan ma dii yi Nuhan
na,
³⁷ Matusela nan ma dii yi
Lameki ra,
Xenɔki nan ma dii yi Ma-
tusela ra,
Yarɛdi nan ma dii yi Xenɔki
ra,
Mahalaleli nan ma dii yi
Yarɛdi ra,
Kenan nan ma dii yi Maha-
laleli ra,
³⁸ Enosi nan ma dii yi Kenan
na,
Seti nan ma dii yi Enosi ra,
N Benba Adama nan ma dii yi
Seti ra,
Ala nan N Benba Adama da.

4

*Setana yi kata a xa Yesu
ratantan
Matiyu 4.1-11, Maraka
1.12-13*

¹ Yesu yi keli Yurudɛn baani
a lugoxi Alaa Nii Sarijanxin
na. Alaa Nii Sarijanxin yi
siga a ra tonbonni.

² Yinna Manga Setana yi
kata a xa Yesu ratantan soge
tonge naanin. Yesu mi sese

* **4:2: Yesu mi sese don:** Na waxatini, muxun na yi sunna suxu, a mi yi donseen donma hali kɔɛɛn na. Waxatina nde, e mɔn yi a jɛnige e nama igen fan min hali kɔɛɛn na.

don na waxatini, sunna yi a suxu han!*

³ Yinna Manga Setana yi a fala a xa, a naxa, “Xa Alaa Dii Xemen nan i tan na, a fala gemeni ito xa, a xa findi burun na.”

⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “A sebexi Kitabuni, a naxa ‘Muxun mi balon donseen xan gbansan na.’† ”

⁵ Na xanbi ra, Yinna Manga Setana yi a tongo, a siga a ra, a dunuja mangayane birin yita a ra mafuren.

⁶ Awa, Yinna Manga Setana yi a fala a xa, a naxa, “N noon birin fima i ma nen e nun nafunli ito birin amasoto a birin taxuxi n tan nan na, muxun naxan na n kenen, n yi a so na yii.

⁷ Awa, xa i n batu, n ni ito birin fima nen i ma.”

⁸ Yesu yi a yabi, a naxa, “A sebexi Kitabuni, a ‘I xa i Marigina Ala binya, i yi a keden peen batu!‡ ”

⁹ Na xanbi ra, Yinna Manga Setana yi Yesu tongo, a siga a ra Yerusalen taani, a yi a ti Ala Batu Banxin xun tagi, a yi a fala a xa, a naxa, “Xa Alaa Dii Xemen nan i tan na, tungan be,

¹⁰ amasoto a sebexi Kitabuni, fa fala, ‘Ala yamarin fima nen a malekane ma i ya fe yi alogo e xa i kantan,’

¹¹ a mon yi a fala, a naxa, ‘e i tongoma nen alogo i nama i sanna din gemye yo ra.’§ ”

¹² Yesu yi a yabi, a naxa, “A sebexi, ‘I nama i Marigina Ala mato bunbani.* ”

¹³ Yinna Manga Setana to yelin Yesu matoε kiin birin yi, a keli a fema han waxati gbete.

*Yesu yi a wanla falo Galile
Matiyu 4.12-17, Maraka
1.14-15*

¹⁴ Na xanbi ra, Yesu yi xete Galile yi, Alaa Nii Sarijanxin senbena a xun ma. A fe xibarun yi rali na yamanan birin yi.

¹⁵ A yi e xaran e salide banxine yi, e birin yi a tantun.

*Nasarēti kaaneyi e me Yesu
ra*

*Matiyu 13.53-58, Maraka
6.1-6*

¹⁶ Na xanbi ra, Yesu yi siga Nasarēti taani, a maxuruxi denaxan yi. Matabu Loxoni, a yi siga salide banxini alo a darixi a lige kii naxan yi. A keli, a ti xaran feen na.

¹⁷ E yi Nabi Esayi gbee Kitabun so a yii. A yi a rabi, a na yiren to a sebexi denaxan yi, a naxa,

¹⁸ “Marigina Niina n yi. A bata n sugandi, a n xa Alaa falan Xibaru Fajin nali yiigelitone ma. A bata n nasiga, a n xa xaroya feen kawandin ba suxu muxune xa, n yi danxutone yeen nabi. Naxanye noon bun ma, n ne xaroya.

¹⁹ N xa Marigina muxune xunba jeen nali.”†

²⁰ Yesu yi Kitabun nagali, a yi a so a suxu muxun yii, a dōxo. Muxun naxanye birin

† 4:4: Sariyane 8.3 ‡ 4:8: Sariyane 6.13-14 § 4:11: Yaburin 91.11-12

* 4:12: Sariyane 6.16 † 4:19: Esayi 61.1-2

yi salide banxini, ne yi e yeεn ti a ra.

²¹ A falan ti fɔɔ e xa, a naxa, “To, n bata naxan xaran, ε yi a mε, na bata kamali.”

²² E birin yi a sere ba, e kabε na fala faɲine ma a naxanye ti e xa. E yi a fala, e naxa, “Yusufu a dii xεmεn xa mi ito ra ba?”

²³ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N laxi a ra yati, fa fala ε sandani ito sama n ma nεn fa fala, ‘Seribana, i yeε rakendeya.’ E mɔn a falama n ma nεn fa fala, ‘Nxu feen naxanye mεxi i ya fe yi Kapεrunan yi, ne fan liga i gbee taani.’ ”

²⁴ Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ε xa, nabiin mi binyen sɔte a kon taani mumε!”

²⁵ A yi a fala, a naxa, “E tuli mati, ɲɔndin na a ra, ke ɲaxalan wuyaxi yi Isirayila muxune ye Nabi Eli waxatini. Na waxatini tulen mi fa ɲεε saxan e nun a tagi, fitina kamεn yi so na yamanan birin yi.

²⁶ Koni hali na Ala mi Nabi Eli rasiga e tan nde keden yo ma, fɔ ke ɲaxalan keden peen naxan yi Sarepata taani, Sidɔn yamanani.

²⁷ Dogonfontɔ wuyaxi yi Isirayila muxune ye Nabi Elise waxatini, koni hali na keden pe, a mi kendeya fɔ Naman, Siriya kaana.”‡

²⁸ Muxun naxanye yi salide banxini, ne na mε waxatin naxan yi, e bɔɲεn yi te.

²⁹ E keli, e siga a ratuntunɲε taan fari ma han geyaan

tintinna ra taan yi geyaan naxan fari, alogo e xa a radin lanbanni.

³⁰ Koni a dangu yamaan tagi, a siga.

Yinnan muxun naxan fɔxɔ ra

Maraka 1.21-28

³¹ Na xanbi ra, Yesu yi siga Galile Kapεrunan taani, a yamaan xaran denaxan yi Matabu Lɔxɔni.

³² E birin yi kabε a xaran ti kiin ma amasɔtɔ a yi falan tima Ala senben nin.

³³ Xεmεna nde yi salide banxini yinnan yi naxan fɔxɔ ra, yinna ɲaxina. A yi a xuini te, a gbelegbele, a naxa

³⁴ “Ee! Yesu Nasarεti kaana, i waxi nanse xɔn ma nxu yii? I faxi nxu halagiden nin ba? N na a kolon nde i ra. Alaa muxu sariɲanxin nan i tan na.”

³⁵ Yesu yi yinnan yamari a sɔbεεn na, a naxa, “I dundu, xεte xεmεni ito fɔxɔ ra.” Yinnan yi xεmεn nabira e birin yetagi, a xεte a fɔxɔ ra, a mi sese ɲaxi liga a ra.

³⁶ Muxune birin yi kabε, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Xaran sifan mundun ito ra? Xεmεni ito bata falan ti yinna ɲaxine xa nɔɔn nun senbeni, e xεte muxune fɔxɔ ra!”

³⁷ Yesu a fe xibarun yi xuya ayi na yamanan birin yi.

Yesu yi muxu wuyaxi rakendeya

Matiyu 8.14-17, Maraka 1.29-34

³⁸ Yesu yi keli salide banxini, a siga Simɔn konni. A yi a li Simɔn bitan gilen fatin

‡ 4:27: A mato Mangane Firinden sora 5.1-14 kui.

5

wolonxi a ma. E yi a fe fala Yesu xa.

³⁹ A sa a ti a saden dexɔn ma, a yi falan ti fati ma-wolonna xili ma, naxanla yi kɛndɛya na waxatin yeteni, a yi keli a fɔlɔ wale e xa.

⁴⁰ Sogen godo waxatin naxan yi, furemane yi muxun naxanye birin yii, furen sifa wuyaxi, ne yi fa ne ra Yesu fema. A yi a yiin sa e birin xun ma, a yi e rakɛndɛya.

⁴¹ Ninanne fan yi muxun naxanye fɔxɔ ra, e yi ne ragbelegbele e falan ti e xɔn, e naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na!” E xɛtɛ muxu wuyaxi fɔxɔ ra.

Koni, a yi ninanne yamari a e nama falan ti, amasɔtɔ e yi a kolon a Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na.

*Yesu yi kawandin ba
Maraka 1.35-39*

⁴² Subaxani, Yesu yi keli taani, a siga a danna yirena nde yi. Yamaan yi a fen fɔlɔ. E a to waxatin naxan yi, e kata e xa a makankan alogo a nama siga

⁴³ koni a yi a fala e xa, a naxa, “A fɛrɛ mi na fɔ n xa Alaa Mangayaan Xibaru Fajin nali taan bonne fan yi nɛn amasɔtɔ Ala n xɛxi na nan ma.”

⁴⁴ Nanara, a yi kawandin bama Yudaya yamanani salide banxine yi.

Yesu yi a xarandii singene xili

Matiyu 4.18-22, Maraka 1.16-20

¹ Lɔxɔna nde, Yesu yi tixi Genesareti Daraan dɛ, yamaan yi a yigbetɛnma Alaa falan mɛdeni,

² a yi kunki firin to igen dɛ yɛxɛ suxune bata yi keli naxanye kui e lu e yalane raxɛ.

³ Yesu yi so Simɔn ma kunkin kui, a yi a mafan, a xa a tutin igen xun ma ndedi. Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a yamaan xaran.

⁴ A yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi, a yi a fala Simɔn xa, a naxa, “Kunkin nasiga tilin yireni ɛ nun i lanfane xa yalane ragodo igeni, ɛ yɛxɛn suxu.”

⁵ Simɔn yi a yabi, a naxa, “Nxu kanna, nxu bata wali kɔɛɛn na kati! Nxu mi sese suxu. Koni xa i bata a fala na kiini, n yalane ragodoma nɛn igeni.”

⁶ E to yalane ragodo igeni, e yɛxɛ wuyaxi suxu han yalane yi lu yibɔɛ.

⁷ E lanfaan naxanye yi kunkin boden kui, e ne xili e malideni. E fa, e yi kunkin firinne birin nafe yɛxɛn na han e godo fɔlɔ igen bun ma.

⁸ Feen naxan liga, Simɔn Piyɛri* na to waxatin naxan yi, a yi a xinbi sin Yesu bun ma, a naxa, “Marigina, i masiga n na amasɔtɔ hake kanna nan n tan na!”

* 5:8: Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita.

⁹ Gaxun yi a suxu a tan nun a lanfane birin na yεεε suxine fe ra

¹⁰ hali Yaki nun Yoni Sebede a dii xεmεne. Yesu yi a fala Simɔn xa, a naxa, “I nama gaxu, fɔlɔ to ma, i fa muxune nan sɔtɔma Ala xa alo i yi yεxεn suxuma kii naxan yi.”

¹¹ E kunkine rate xareyaan na, e seene birin lu na, e bira Yesu fɔxɔ ra.

Yesu yi dogonfontɔn nakendeya

Matiyu 8.1-4, Maraka 1.40-45

¹² Yesu yi taana nde yi, xεmεna nde yi fa dogonfonna yi naxan fatin birin ma. A Yesu to waxatin naxan yi, a yi bira, a yetagin yi lan bɔxɔn ma, a yi a mafan, a naxa, “N kanna, xa i tin, i nɔε n nakendeyε nen!”

¹³ Yesu yi a yiin sa a ma, a naxa, “N bata tin, i xa kendeya!” Dogonfonna yi a beɓin sasa!

¹⁴ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa, koni siga saraxaraliin fema, a xa i mato. Na xanbi ra, i saraxan ba i rasariɓan feen na alo Musa a yamari kii naxan yi. Na findima seren na e xa.”†

¹⁵ Koni Yesu xinla yi xuya ayi na yiren birin yi. Yama gbeen yi fa a falan namεdeni e nun e rakendeya feen na.

¹⁶ Koni a yi keli, a siga a danna, a yi Ala maxandi, alo a darixi a ra kii naxan yi.

*Yesu yi lebutennarakendeya
Matiyu 9.1-8, Maraka 2.1-*

12

¹⁷ Lɔxɔna nde Yesu yi xaranna tima, Farisi muxuna‡ ndee nun sariya karamɔxɔne yi dɔxi na yi, naxanye yi kelixi Galile nun Yudaya taan birin yi e nun Yerusalɛn taani. Marigin senben yi Yesu yi a furetɔne rakendeya.

¹⁸ Muxuna ndee yi fa lebutenna ra a sa seni e yii. E kata, a e xa a raso banxini, alogo e xa sa a sa Yesu bun ma.

¹⁹ Koni yamaan yi gbo, e mi kira sɔtɔ e yi a raso. Na nan a liga e te banxin fari e yinla raba mɛnni, e yi e nun a sa seen nagodo yamaan tagi Yesu yetagi.

²⁰ Yesu e denkelɛyaan to waxatin naxan yi, a yi a fala xεmεn xa, a naxa, “N xɔyina, i yulubine bata mafelu.”

²¹ Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yi e miri,

† **5:14: dogonfontɔna:** Alaa sariyan kui, dogonfontɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nen. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sariɓan, hanma xa a mi sariɓan. Muxu gbete mi yi a yiin dinɓe dogonfontɔn na, bayo na yi na kanna sariɓanna kalama nen. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sariɓan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

‡ **5:17: Farisi muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbe so Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyar bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdexeni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.

e naxa, “Nde xεmeni ito ra naxan Ala rayelefuma? Muxu yo mi nεe yulubine mafeluyε fɔ Ala keden peena!”

²² Yesu yi e miriyaan kolon. Nanara, a fala e xa, a naxa, “E mirima fe sifani itoe ma nanfera?”

²³ Nanse fala raxɔɔ, ‘I yulubine bata mafelu’ hanma ‘Keli, i ya sa seen tongo, i sigan ti?’

²⁴ N na yitama ε ra nεn nayi fa fala sɛnbɛna n tan Muxuna Dii Xεmen yii dunuɔa yi, n muxun mafelu a yulubine ra.” A yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa, “Keli, i ya sa seen tongo, i siga i konni!”

²⁵ Xεmen yi keli e birin yεtagi, a yi a sa seen tongo, a siga a konni mafuren, a yi Ala tantun.

²⁶ E birin yi kabε kati! E yi Ala tantun amasɔtɔ e bata yi gaxu Ala yεε ra, e naxa, “En bata kabanako feen to to!”

Yesu yi Lewi xili

Matiyu 9.9-13, Maraka 2.13-17

²⁷ Na xanbi ra, Yesu yi mini, a siga, a sa mudu maxinla nde to, a xili Lewi, a yi dɔxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.”

²⁸ Lewi yi keli, a yi a seene birin lu na, a bira Yesu fɔxɔ ra.

²⁹ Na xanbi ra, Lewi yi naxanaxani tɔn a banxini Yesu xa. Mudu maxili wuyaxi nun muxu gbɛtɛye fan wuyaxi yi dɔxɔ e fɛma.

³⁰ Farisi muxuna ndee nun sariya karamɔxɔna ndee yi falan ti Yesu a xarandiine fe yi, e yi e maxɔdin, e naxa, “Nanfera ε donseen donma ε yi ε min mudu maxinle nun hakε kanne fɛma?”

³¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kɛndε na mako mi seribaana ma fɔ furetɔne.

³² Amasɔtɔ n mi faxi tinxin muxune xilideni fɔ hakε kanne, alogo e xa e xun xanbi so e hakene yi.”

Sun suxu feen maxɔdinna

Matiyu 9.14-17, Maraka 2.18-22

³³ Muxuna ndee yi a fala Yesu xa, e naxa, “Yoni a xarandiine sunna suxuma yε yo yε, e yi Ala maxandi. Farisi muxune xarandiine fan na ligama. Koni i ya xarandiine donseen donma, e yi e min.”

³⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “Naxalandi kanna nɛma naxalandi tiine fɛma waxatin naxan yi, e sunε ba?§ Na mi ligε mumε!

³⁵ Koni waxatina nde fama naxalandi kanna bama nεn e yε, e sunna suxuma nεn na waxatini.”

³⁶ Yesu yi sandani ito fan sa e xa, a naxa, “Muxu yo mi nεe dugi nεnεn tongε, a yi a yibɔ, a dugi fonna bɛtɛrɛn a ra.* Xa a na liga, a dugi nεnεn kalama nεn. Dugi dugi nεnεn fan mi lanɲε a fonna ma.

³⁷ Muxun mi manpa nεnεn sε se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nεnεn se sase

§ 5:34: *Naxalandi kanna*: Yesu nan luxi alo naxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nεn, fa fala muxune mi sunna suxuma sɛwa waxatine yi. * 5:36: *dugi nɛnɛna*: Yesu a sariya nεnεn mi sɛ Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi sɛ sariya nεnεn ma.

fonna kalama nen, manpaan yi bəxən, se sase fonna yi kala.

³⁸ Koni manpa nenen sama se sase nenen nan kui!

³⁹ Awa, muxun na manpa fonna min waxatin naxan yi, a nenen mi fa rafan a ma sənən, a falama nen nayi, a naxa, 'A fonna fan.' "

6

Matabu Ləxəna fe

Matiyu 12.1-8, Maraka 2.23-28

¹ Yesu yi danguma xeenəna nde ma ləxəna nde yi, Matabu Ləxəni, a xarandiine yi sansi tənsonne ratorondon fələ, e yi a terexen e yiin kui, e a kesen don.

² Farisi muxuna ndee naxa, "E ito ligama nanfera? A mi daxa Matabu Ləxəni."*

³ Yesu yi e yabi, a naxa, "E mi na xaranxi ba, kamən Dawuda suxu waxatin naxan yi, e nun a fəxərabirane naxan liga?†

⁴ A so nen Alaa banxini, a yi Alaa buru ralixin don, a yi nde so a muxune fan yii. Anu, a mi daxa muxun xa a don fə saraxaraline."

⁵ Yesu mən yi a fala, a naxa, "N tan Muxuna Dii Xemen nan Matabu Ləxən kanna ra."

Xeme yii madənxina fe

Matiyu 12.9-14, Maraka 3.1-6

⁶ Yesu yi siga salide banxini Matabu Ləxə gbete yi, a sa e xaran. Xemena nde yi

na naxan yiifari ma yiin yi madənxī.

⁷ Sariya karaməxəna ndee nun Farisi muxuna ndee yi waxi a xən ma e xa Yesu tənge. Nanara, e yi e yeen ti a ra alogo e xa a kolon xa a muxun nakendeyə Matabu Ləxəni.

⁸ Koni Yesu yi e miriyaan kolon. Nanara, a yi a fala xeme yii madənxin xa, a naxa, "Keli, i fa yamaan yetagi be." Xemen yi keli, a ti e yetagi.

⁹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N xa ε maxədin, Matabu Ləxəni, nanse daxa a xa liga, a yaxina xa a fajina? En yi muxun niin nakisi ba, xa en yi a halagi?"

¹⁰ A yi e birin mato, a yi a fala xemen xa, a naxa, "I yiini bandun." A yi a liga na kiini, a yiin yi kende ya.

¹¹ Koni e xələ kati, e naxan ligama Yesu ra e na fala e bode tagi.

Yesu yi xera fu nun firinne yeba

Matiyu 10.1-4, Maraka 3.13-19

¹² Yesu yi siga geyaan fari, a sa Ala maxandi na waxatini, a xi Ala maxandə.

¹³ Kuye ba waxatin naxan yi, a yi a xarandiine xili, a fu nun firin yeba e tagi, a yi ne xili sa xerane.

¹⁴ E xinle ni itoe ra, Simən, a naxan xili sa Piyeri, e nun a ngaxakedenna Andire, e nun Yaki nun Yoni nun Filipi nun Barotolome nun

* **6:2:** Farisi muxune namunne mi yi tinje wali yo xa ke **Matabu Ləxəni**. Na feen sehexi Xəryaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu səxələxine mi yi maliye na ləxəni. † **6:3:** A mato Samuyeli Singen 21.2-7 kui.

15 Matiyu nun Tomasi e nun Alifaa dii xεμεη Yaki, e nun Simōn e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”‡

16 e nun Yaki a dii xεμεη Yudasi e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a yi a so yiini.

*Yesu yi yamaan mali
Matiyu 4.23-25*

17 Yesu yi godo keli geyaan fari e nun a xεrane, a ti lanbanni, e nun a xarandii wuyaxi. Yama gbeen yi na nun sa keli Yudaya yamanan yiren birin yi, e nun keli Yerusalēn taani, e nun taan naxanye tixi fōxō igen dexōn ma, naxanye xili Tire e nun Sidōn. Mēn kanne yi fa a xuiin namēdeni e nun e rakendeyadeni e furen sifan birin ma.

18 Yinna jaxine bata yi naxanye tōrō ne fan yi fa e rakendeyadeni.

19 Muxun birin yi kataxi, alogo e xa e yiin diñje a ra, amasōtō sēnben yi minima ayi naxan yi e rakendeyama.

*Sewa kendena
Matiyu 5.1-12*

20 Yesu yi a xarandiine mato, a naxa,

“Sewana ε tan yiigelitōne xa, amasōtō ε gbeen nan Alaa Mangayaan na!

21 Sewana ε xa, kamēn naxanye ma iki amasōtō ε lugoma nēn ken! Sewana ε xa, naxanye wugama iki, amasōtō ε gelema nēn!”

22 “Yamaan na ε rapaxu waxatin naxan yi, e yi ε kedi, e yi ε konbi fa fala muxu jaxin nan ε tan na Muxuna Dii Xεμεηna fe ra, sewana ε xa na yi.

23 Na na liga waxatin naxan yi, ε xa sewa, ε yi ε bodon sewana fe ra amasōtō barayi gbeen namaraxi ε xa ariyanna yi. Bayo e benbane nabine tōrō na kii nin.”

24 “Koni nafulu kanne, gbalona ε yee ra amasōtō ε bata yelin ε gbee jaxunna sote ε siini.

25 ε tan naxanye lugoxi iki, gbalona ε yee ra, amasōtō kamēna ε suxuma nēn.

ε tan naxanye gelema iki, gbalona ε yee ra, amasōtō ε mōnema nēn, ε wuga.”

26 “Muxun birin na ε xili fajin fala waxatin naxan yi, gbalona ε yee ra amasōtō e benbane a fala na kii nin wule nabine ma.”

*Iyaxune xanu
Matiyu 5.38-48*

27 “Koni, naxanye n xuiin mema, n na falama ε xa nēn. ε ε yaxune xanu, naxanye bata ε rapaxu, ε xa fe fajin liga ne xa.

28 ε xa duba ε danga muxune xa. Naxanye ε tōrōma, ε xa Ala maxandi ne xa.

29 Naxan na i deen fōxō kedenna garin a ma, bode fōxō fan ti a xa. Xa muxuna nde i ya doma gbeen tongo, i xa tin a xa doma bun biran fan tongo.

‡ 6:15: *Yahudiya siya xanuna:* Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yengema alogo Isirayila kaane xa mini e nōn bun ma.

³⁰ Naxan na i xandi seni, i xa na ki. Xa muxuna nde i yii seen tongo, i nama a maxɔdin na ra sɔnɔn.

³¹ I waxi muxune xa feen naxan naba i xa, na ɲɔxɔnna liga bonne xa.”

³² “Muxun naxanye bata ε xanu, xa ε ne nan tun xanu, ε barayin sɔtɔma na yi di? Hali hake kanne fan muxun xanuma naxan bata e xanu!

³³ Muxun naxanye bata fe fajin liga ε xa, xa ε fe fajin liga ne nan tun xa, ε barayin sɔtɔma na yi di? Hali hake kanne fan na ligama.

³⁴ Xa ε muxune nan tun dolima naxanye a fima, ε barayin sɔtɔma na yi di? Hali hake kanne fan e bode dolima na kiini.

³⁵ Koni, ε tan xa ε yaxune xanu, ε fe fajin liga e xa. E muxune doli, ε nama ε miri se sɔtɔ feen ma ne yi. E barayi gbee sɔtɔma nen na yi. E ligama nen alo ε Fafe, Kore Xɔnna Ala. Amasɔtɔ a fe fajin ligama finsiriwanle nun muxu ɲaxine xa.

³⁶ E kininkinin alo ε Fafe Ala kininkininxi kii naxan yi.”

E nama ε lanfane kewanle makiti

Matiyu 7.1-5

³⁷ “E nama ε yete findi ε lanfane kewanle makiti muxun na, alogo Ala nama ε fan makiti. E nama bonne yalagi alogo Ala nama ε fan yalagi. E muxune mafelu alogo Ala xa ε fan mafelu.

³⁸ E muxune ki alogo Ala xa ε fan ki. E yi liga seen nafexin sɔtɔ na yi, a rafexina ken, a madeten, ε yi a sa ε

dugi deni. E ligaseen naxan yatema bonne xa, Ala fan na yatema ε xa nen.”

³⁹ Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, “Danxutɔɔn mi danxutɔɔn yii rasuxe, xa a na liga e firinna birin birama nen yinla kui.

⁴⁰ Xarandiin mi gboe a karamɔxɔ xa. Xarandii yo xarandii, a na yelin xaranna ra waxatin naxan yi, a ligama nen alo a karamɔxɔna.”

⁴¹ “Nanfera ɲamadin naxan i adamadi boden yeɛn xɔn, i na toma, koni gbindonna naxan i tan yeɛn xɔn, i mi na toma?

⁴² I a falama i adamadi boden xa nanfera fa fala, ‘Yandi, tin n xa ɲamadin ba i yeɛn xɔn ma.’ Koni i mi na gbindonna toma i yete yeɛn xɔn ma ba? I tan nafigina, gbindonna ba i yete yeɛn xɔn ma singen, na xanbi ra i nɔe na ɲamadin toe nen, i yi a ba i adamadi boden yeɛn xɔn ma.”

*Wudin nun a bogina fe
Matiyu 7.16-20, 12.33-35*

⁴³ “Wudin fajin mi bogi ɲaxin tima, wudi ɲaxin mi bogi fajin tima.

⁴⁴ Wudin birin kolonma a bogin nan xɔn ma, i mi xɔde bogin bolonɲe wudi maɲalixin kɔe ra, i mi manpa bogin bolonɲe tansinna kɔe ra.

⁴⁵ Muxu fajin fe fajin nan naminima a muxu fajiyani. Muxu ɲaxin yi fe ɲaxin namini a muxu ɲaxiyani. Amasɔtɔ feen naxan muxun bɔɲeni, a na nan falama.”

*Banxi ti firinne fe**Matiyu 7.24-27*

⁴⁶ “E n xilima nanfera fa fala, ‘Marigina, Marigina,’ koni n naxan falama ε xa, ε mi na ligama?”

⁴⁷ Naxan birin fama n fεma, e yi n ma falane rame, e yi e suxu, n na muxune maligan yitama ε ra nen.

⁴⁸ A ligaxi nen alo naxan a banxin ti, a yi yinla ge kati! Han a fanyen li a bun ma, a banxin ti fanyen fari. § Tulen yi fa, foyen yi fa, koni a mi a ramaxa amasoto a tixi ki faji.

⁴⁹ Koni muxun naxan bata n ma falane me, a mi e suxu, a ligaxi nen alo muxun naxan a banxin tiin boxon fari ma, a mi boxon ge alogo a xa a beten sa. Tulen fa waxatin naxan yi, a yi bira, a kala kiin yi jaxu ayi kati!”

7*Sofa kuntigina walikεen nakendeya fena**Matiyu 8.5-13*

¹ Yesu yelin na falane birin tiye yamaan xa waxatin naxan yi, a siga Kapεrunan yi.

² Romi kaa sofa kemen kuntigina nde yi na, a walikεen naxan yi rafan a ma han, na yi furaxi, a yi fa luxi ndedi a xa faxa.

³ Na kuntigin Yesu a fe me waxatin naxan yi, a Yahudiya fonna ndee rasiga Yesu ma, e yi a mafan a a xa fa a walikεen nakendeya.

⁴ E fa Yesu mafan, e naxa, “A lan i xa xemeni ito mali

⁵ amasoto a bata en kon kaane xanu, a tan nan mon nxo salide banxin tixi.”

⁶ Yesu yi siga e foxo ra. E bata yi maso banxin na, kuntigin yi a xoyina ndee rasiga a faladeni a xa, e naxa, “N kannu, i nama i yete toro. Na binyen mi lan n ma, i so n ma banxini,

⁷ na nan a ligaxi, n yi n miri n yete ma fa fala a mi lan n xa fa i fεma. Falan ti tun, n ma walikεen kendeyama nen!

⁸ N tan fan kuntigina ndee senben bun ma, koni sofane fan n bun ma. N na a falama na nde xa nen, n naxa, ‘Siga,’ a siga. N yi a fala nde gbete xa, n naxa, ‘Fa,’ a fa. N yi a fala n ma konyin xa, n naxa, ‘Itu liga,’ a na liga.”

⁹ Yesu na me waxatin naxan yi, a kabε, a yi a yee rafindi e ma, a yi a fala yamaan xa a foxo ra, a naxa, “N xa a fala ε xa, n munma denkeleyaan sifani ito to singen hali Isirayila muxune ye!”

¹⁰ Xεrane yi xete kuntigin konni, e yi a li a walikεen bata kendeya.

Yesu yi kapa gilena dii xemen nakeli sayani

¹¹ Na xoton bode, Yesu yi siga taana nde yi naxan xili Nayin. A xarandiine nun yama gbeen yi siga a foxo ra.

¹² A taan so den li waxatin naxan yi, a sa binbi tine li. Kapa gilena dii xeme keden peen bata faxa. Muxu wuyaxi yi na jaxanla fεma keli na taani.

13 Marigin na ɲaxanla to waxatin naxan yi, a kininkinin a ma kati, a yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “I nama wuga.”

14 A sa a yiin din binbin na, naxanye yi a xalima, ne yi ti. Yesu naxa, “Banxulanna, n na a falama i xa, keli, i ti!”

15 Faxe muxun yi keli, a falan ti fɔlɔ. Yesu yi a raxete a nga ma mɔn.

16 Yamaan birin yi gaxu kati, e yi Ala tantun, e naxa, “Nabi gbeen bata mini kenenni nxu tagi! Ala bata fa, a yi a yamaan kisi!”

17 Muxune yi Yesu a fe xibarun me Yudaya nun a dexɔn yamanan birin yi.

Yoni Marafu Tiina xerane fe

Matiyu 11.2-19

18 Yoni a xarandiine yi feni ito birin fala a xa. Yoni yi muxu firin xili a fema,

19 a yi e rasiga Marigin fema, e yi a maxɔdin, e naxa, “Yoni yi naxan ma fe falama, fa fala a muxuna nde fama, i tan nan na ra ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbete nan legeden?”

20 E fa Yesu fema waxatin naxan yi, e naxa, “Yoni Marafu Tiin nan nxu xexi i ma, a nxu xa i maxɔdin, fa fala a yi muxun naxan fa fe falama, na nan i tan na ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbete nan legeden?”

21 Na waxatin yeteni, Yesu yi muxu wuyaxi rakendeya furen sifan birin ma e nun ɲinan ɲaxin yi naxanye fɔxɔ

ra. A danxutɔ wuyaxi yeɛn naba ayi.

22 Yesu yi Yoni a xerane yabi, a naxa, “E xete, e naxan toxi, e yi a me, e sa na fala Yoni xa fa fala danxutɔne seen toma, lebutenne sigan tima, dogonfontone kendeyaɲan sɔtɔma, tuli xɔrine falan mema, faxe muxune kelima sayani, Alaa falan Xibaru Fajin nalima yiigelitɔne ma.

23 Naxan mi biran tantanni n ma fe yi, sewan na kanna xa!”

24 Yoni a xerane siga waxatin naxan yi, Yesu yi Yoni a fe fala fɔlɔ yamaan xa, a naxa, “E siga nanse matodeyi tonbonni? Foyen sexe ramaxan ba?”

25 Xa na mi a ra, e siga nanse matodeyi? Xemen naxan maraberi baxi dugi fajin na ba? Koni, naxanye maraberi baxi na kiini, ne manga banxine nin!

26 Nayi, e siga nanse matodeyi, nabiin ba? N xa a fala e xa, e bata nde to naxan gbo nabiin xa.

27 Amasɔtɔ Kitabun bata Yoni a fe fala, a naxa, ‘Ala naxa: N nan n ma xeraan nasigama nen i yeɛ ra, a yi kirani tɔn i xa.’* ”

28 Yesu mɔn yi a fala, a naxa, “N xa a fala e xa, muxun naxan birin bata bari a fɔlɔni, Yoni gbo ne birin xa. Koni naxan xurun e birin xa Alaa Mangayani, na gbo Yoni xa.”

29 Yamaan nun mudu maxinle yi Yesu xuiin me, e yi Alaa tinxinyaan falan suxu,

* 7:27: Malaki 3.1 Xɔrɔyaan 23.20 fan mato.

bayo Yoni bata yi ne rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma.

³⁰ Koni Farisi muxune nun sariya karamɔxɔne bata yi e mε Alaa fe ragidixine ra. E mi tin Yoni xa e rafu igeni.

³¹ “Awa, to muxune, n na e misalima nanse ra iki? E nun nanse maliga?”

³² E luxi nɛn alo diidin naxanye sabaan soma lɔxɔ tideni. Bonne a falama bonne xa, e naxa, ‘Nxu bata xulenna fe ε xa, koni ε mi ε bodon. Nxu yi binbi wuga sigin sa koni ε mi wuga!’

³³ Yoni Marafu Tiin yi fa, a sunna suxu, a mi manpaan min, koni ε naxa, ‘Ninanna a fɔxɔ ra!’

³⁴ N tan Muxuna Dii Xεmɛn yi fa, n donseen don, n yi n min, koni ε naxa ‘Xεmɛni ito mato! Fudimaan nun dɔlɔ minna nan a ra! Mudu maxinle nun hake kanne xɔyin nan a ra!’

³⁵ Koni naxanye Alaa fe kolonna suxi, ne ɲɔndin yitama e kewanle xɔn ma nɛn.”

Yesu yi siga Farisi muxun konni

³⁶ Farisi muxuna nde yi Yesu xili a konni, alogo a xa fa a dεge a fεma. Nanara, Yesu yi siga a banxini, a sa a dεge a xɔn ma.

³⁷ Naxanla nde yi na taani, yalunden nan yi a ra. A yi a mε, a Yesu a dεgema na Farisi muxun konni. Nanara, a fa alabasita gɛmɛn muranna ra latikɔnɔnna yi naxan kui.

³⁸ A ti Yesu san xanbi ra, a wugama, a Yesu sanna makun a yεεgen na. Na xanbi ra, a yi a sanna masugusugu a xun sεxɛn na, a yi a

sanna sunbu, a latikɔnɔnna sugusugu a ma a binya feen na.

³⁹ Farisi muxun naxan Yesu xili, na ito to waxatin naxan yi, a yi a miri a yεε ma, a naxa, “Xa nabiin nan yati yi xεmɛni ito ra nun, a yi a kolonma nɛn nun, nde ɲaxanli ito ra naxan a yiin dinxi a ra. A yi a kolonma nɛn nun a ɲaxanli ito yulubin gbo!”

⁴⁰ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Simɔn, n waxi a xɔn ma, n xa fena nde fala i xa.”

A yi a yabi, a naxa, “Karamɔxɔ, awa, a fala n xa.”

⁴¹ Yesu naxa, “Xεmε firin yi na nun naxanye gbetin doli gbeti kanna ma, kedenna yi kεmε suulun tongo a yii, bonna yi tonge suulun tongo a yii.

⁴² E firinna sese mi a donla fi. Nama, a yi diɲa e firinna birin ma donle ma. Na muxu firinna, mundun a xanuma dangu a lanfaan na?”

⁴³ Simɔn yi a yabi, a naxa, “N mirixi a ma, doli gbeen naxan ma.”

Yesu naxa, “I bata a yabi ki fajni.”

⁴⁴ Na xanbi ra, Yesu yi a yεε rafindi ɲaxanla ma, a yi a fala Simɔn xa, a naxa, “I bata ɲaxanli ito to? N bata fa i ya banxini, i mi igen so n yii n yi n sanna maxa. Koni a tan bata n sanna maxa a yεεgen na, a yi a masugusugu a xun sεxɛn na.

⁴⁵ N fa waxatin naxan yi, i mi n nalan, koni xabu n fa a tan mi xadan n sanna sunbuε.

46 I mi turen so n yii n yi a sugusugu n xunna ra, koni a tan bata n sanna birin masugusugu latikɔnɔnna ra.

47 N na a falama i xa nɛn nayi, fa fala naxanli ito yulubi wuyaxine birin bata mafelu bayo a bata xanuntenya gbeen yita n na. Koni naxan bata mafelu ndedi, na a xanuntenyaan mayitama nɛn ndedi.”

48 Na xanbi ra, Yesu yi a fala naxanla xa, a naxa, “I bata mafelu i yulubine ra.”

49 Muxun naxanye yi dɔxi na, ne yi a fala fɔlɔ e bode xa, e naxa, “Nde ito ra naxan yulubin mafeluma?”

50 Koni Yesu yi a fala naxanla xa, a naxa, “I ya dɛnkɛleyaan bata i rakisi, siga bɔɲɛ xunbenli.”

8

Naxanla naxanye Yesu fɔxɔ ra

1 Na xanbi ra, Yesu yi siga taane nun banxidene yi, a sa Alaa Mangayaan Xibaru Fajin kawandin ba e xa. Xarandii fu nun firinne yi siga a fɔxɔ ra,

2 e nun naxanla ndee naxanye rakendeya ninan naxine nun furene ma, ne nan xiliye itoe ra: Mariyama naxan xili Magadala kaana ninan solofere raxɛtɛ naxan fɔxɔ ra e nun

3 Yoyana Herode a tande kuntigin Kusa a naxanla, e nun Susana e nun naxalan gbɛtɛ wuyaxi. Ne nan yi Yesu nun a xarandiine malima e yɛtɛ yii seene ra.

Sansi wonla fe sandana

Matiyu 13.1-9, Maraka 4.1-9

4 Yama gbeen yi e malan a fema, taa wuyaxi muxune yi fa. A yi sandani ito sa e xa, a naxa,

5 “Xɛɛ biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni. A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn ma, yamaan yi dangu ne fari, xɔline yi e don.

6 Ndee yi bira fanyen ma, bendɛ gbee mi yi dɛnaxan yi. E to soli, e xara mafuren amasɔtɔ igen mi yi e bun ma.

7 Sansina ndee yi bira sɛXɛ nali kanne tagi e nun sɛXɛne yi gbo e bode xɔn ma, sɛXɛn yi e don.

8 Sansina ndee yi bira bɔxɔ fajini, e soli, e bogi, e keden kedenna birin yi kɛmɛ sɔtɔ.” A yelinxi na fale, a yi a fala, a naxa, “Xa tunla naxan xɔn, a feen mɛ, na xa a tuli mati.”

Sandane sa xunna

Matiyu 13.10-17, Maraka 4.10-12

9 Yesu a xarandiine yi a maxɔdin sandani ito bunna ma.

10 Yesu yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan wundo feene kolonna bata so ɛ yii, koni a falama bonne xa sandane nin alogo e xa e yɛɛn ti, koni e nama a yigbɛ, e yi e tuli mati, koni e nama a famu.”*

Yesu yi sandan bunna yɛba
Matiyu 13.18-23, Maraka 4.13-20

* 8:10: Esayi 6.9

11 Yesu naxa, “Sandani ito bunna nan ito ra. Sansina, Alaa falan nan na ra.

12 Sansiin naxanye bira kiraan xɔn ma, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mε koni Yinna Manga Setana yi fa, a yi a ba e bɔɲɛni, alogo e nama denkeleya, e kisi.

13 Sansiin naxanye bira fanyen fari, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mε, e yi a suxu sewani, koni salen mi e bun ma. E denkeleya waxatidi tun, koni e na tɔrɔ waxatin naxan yi, e bama nen denkeleyani.

14 Sansiin naxanye bira sexe ɲali kanne tagi, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mε, koni dunuɲa xaminna nun nafulu feen nun yeɛ rafan feene yi e kala, e mi bogin nayi e mɔ hali!

15 Sansiin naxanye bira bɔxɔ fajini, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mε, a lu e bɔɲɛni sɔbɛɛn na, e yi a suxu, e tunnafan han a bogi, a mɔ.”

Lenpun dɔxɔ fena seen bun ma

Maraka 4.21-25

16 “Muxu yo mi lenpun nadεgε, a deben so a xun na, hanma a yi a raso saden bun ma, fɔ a xa a dɔxɔ se nan fari, alogo yamaan na so banxini waxatin naxan yi, e kenenna to.

17 Feen naxanye birin luxunxi, ne makenɛnma nen. Wundo feen birin kolonma nen, a yi mini kenenni.”

18 “Ɛ a liga ε yeren ma ε fe mε kiini, amasɔtɔ seen muxun naxan yii nde soma nen na yii, koni se mi muxun naxan yii hali a mirixi naxan di ma a yii, na be a yii.”

Yesu nga nun a xunyene fe Matiyu 12.46-50, Maraka 3.31-35

19 Yesu nga nun a xunyene yi fa a fema, koni e mi nɔ a masɔtɛ, amasɔtɔ yamaan yi gbo.

20 E yi a fala Yesu xa, e naxa, “I nga nun i xunyene tixi tandeni, e waxi i to feni.”

21 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Naxanye Alaa falan namεma, e yi a suxu, n nga nun n xunyene ne nan na.”

Yesu yi foye gbeen nati Matiyu 8.23-27, Maraka 4.35-41

22 Lɔxɔna nde Yesu nun a xarandiine yi so kunkin kui, a yi a fala e xa, a naxa, “En dangu daraan bode fɔxɔn na.” Nayi, e siga.

23 E yi sigama waxatin naxan yi, Yesu yi xi kunkin kui. Foye gbeen yi keli daraan xun ma. Kunkin yi rafe fɔlɔ igen na, na yi magaxu han!

24 Xarandiine yi fa Yesu fema, e yi a raxulun, e naxa, “Nxu kannna, nxu kannna, nxu faxamaan ni i ra!”

Yesu yi keli, a falan ti foyen nun igen mɔrɔnne xili ma,† e yi e raxara.

25 A yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Ɛ mi denkeleyaxi ba?” Koni e kabε, e gaxu. E

† 8:24: *Igen mɔrɔnne*: alo foyen na so igeni.

yi a fala e bode xa, e naxa, “Muxun sifan mundun ito ra? A bata igen nun foyen yamari, e yi a falan suxu ken!”

Yesu yi muxun nakendeya yinnane naxan fɔxɔ ra

Matiyu 8.28-34, Maraka 5.1-20

26 E dangu Gadara yamanani naxan Galile yamanan yetagi.

27 Yesu ti bɔxɔni waxatin naxan yi, muxuna nde yi fa a ralan keli na taani yinna jaxin yi a fɔxɔ ra. A bata yi bu a mi domaan nagodo a ma, a mi yi tinje dɔxe a konni fɔ a dɔxɔ bilingan yireni.

28 A to Yesu to, yinnan yi a rasɔnxɔ kati, a yi a sa Yesu bun ma, yinnan yi falan ti a xɔn a xui yitexin na, a naxa, “Yesu, Kore Xɔnna Alaa Dii Xɛmena, i waxi nanse xɔn ma n tan xa? Yandi, i nama n jaxankata!”

29 Amasɔtɔ Yesu bata yi yinna jaxin yamari a xa xete xɛmen fɔxɔ ra, a bata yi naxan suxu xabu waxati xunkuye. E yi a yiine nun a sanne xidima yɔlɔnxɔnna nan na. Koni a yi a xidi seene bolonma nen, yinnan yi a rayaya ayi burunna ra.

30 Yesu yi yinnan maxɔdin, a naxa, “I xili di?” A yi a yabi, a naxa, “N xili nen ‘Ganla.’ ” Amasɔtɔ yinna wuyaxi bata bira a fɔxɔ ra.

31 Yinnane yi Yesu mafan a nama e rasiga yili jaxin na.

32 Xɔse kuru gbeen yi na dexɔn ma nun, e yi e degema geyaan na, yinnane yi Yesu

mafan, a xa tin a yi e rasiga xɔsene fɔxɔ ra. A tin e xa.

33 Nanara, yinnane yi xete xɛmen fɔxɔ ra, e siga xɔsene fɔxɔ ra. Xɔse kurun yi godo a giye geyaan na, e sa faxa darani.

34 Muxun naxanye yi xɔsene kantanma, ne to na feen to, e yi siga e giye, e sa na feen xibarun nali taan nun banxidene yi.

35 Muxune yi siga na feen matodeni, e yi fa Yesu fema, e xɛmen li dɔxi a fema yinnane xete naxan fɔxɔ ra, domaan nagodoxi a ma, a bata xaxinla sɔtɔ. E birin yi gaxu.

36 Yinnane xete xɛmen fɔxɔ ra kii naxan yi, muxun naxanye na to, e na fala bonne xa.

37 Gadara kaane birin yi a fala Yesu xa, a xa siga amasɔtɔ e birin bata yi gaxu kati! Nanara, Yesu yi so kunkin kui, a siga.

38 Yinnane xete xɛmen naxan fɔxɔ ra, na yi Yesu mafan, a naxa, “Tin n xa siga i fɔxɔ ra.” Koni Yesu yi a raxete, a naxa,

39 “Siga i konni, Ala bata naxan liga i xa, i sa na yeba.” Yesu naxan ligaxi a xa, a sa na rali taan birin ma.

Yesu yi muxu firin nakendeya

Matiyu 9.18-26, Maraka 5.21-43

40 Yesu xete daraan bode fɔxɔn na waxatin naxan yi, yamaan yi a ralan amasɔtɔ e birin yi a legedenma.

41 Xɛmena nde yi fa naxan yi xili Yirusu, salide banxin kuntigin nan yi a ra. A yi

бира Yesu sanna bun ma, a yi a mafan, a xa siga a konni

⁴² amasotɔ a dii tɛmɛ keden peen yi faxa feni. A sɔtɔn bata yi jɛɛ fu nun firin ti. Yesu sigama Yirusu fɔxɔ ra waxatin naxan yi, yamaan yi a yigbetɛn han!

⁴³ Naxanla nde yi na yi, jaxalan furen yi a ma xabu jɛɛ fu nun firin. A bata yi a yii seen birin so seribane yii, koni muxu yo mi nɔ a rakɛndɛyɛ.

⁴⁴ A fa yamaan tagi Yesu xanbi ra, a yi a yiin din Yesu a doma lenben na, a kɛndɛya mafurɛn!

⁴⁵ Yesu yi maxɔdinna ti, a naxa, “Nde a yiin dinxi n na?” Muxun birin yi a tandi, koni Piyɛri yi a fala, a naxa, “N kannna, yamaan tixi i rabilinni, e bata i yigbetɛn.”

⁴⁶ Koni Yesu naxa, “Muxuna nde bata a yiin din n na yati, n bata a kolon amasotɔ sɛnbɛna nde bata mini n yi.”

⁴⁷ Naxanla yi a to fa fala a bata mini kɛnɛnni. Nayi, a fa, a xuruxurunma, a yi a sa Yesu bun ma yamaan birin yetagi. A a yiin dinxi Yesu ra feen naxan ma, a na fala a xa, e nun a kɛndɛyaxi kii naxan yi mafurɛn!

⁴⁸ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii tɛmɛna, i ya dɛnkɛleyaan bata i rakɛndɛya. Siga bɔjɛ xunbenli.”

⁴⁹ Yesu na falama waxatin naxan yi, xeraan yi fa sa keli salide banxin kuntigina banxini, a yi a fala Yirusu xa, a naxa, “I ya dii tɛmɛn bata

faxa, i nama Karamɔxɔ tɔrɔ sɔnɔn.”

⁵⁰ Yesu yi na mɛ, a yi a fala Yirusu xa, a naxa, “I nama gaxu, i dɛnkɛleya tun, a kɛndɛyama nɛn.”

⁵¹ Yesu na li waxatin naxan yi, a mi tin muxu yo xa so a fɔxɔ ra fɔ Piyɛri nun Yoni nun Yaki, e nun diidina nga nun a fafe.

⁵² Muxune birin yi wugama, e gbelegbelema diidina fe ra. Yesu naxa, “ɛ nama wuga, diidin mi faxaxi, a xiin nɛn tun!”

⁵³ E birin yi gele a ma amasotɔ e yi a kolon yati, fa fala diidin bata faxa!

⁵⁴ Koni Yesu yi a suxu a yiin ma, a yi a xili, a naxa, “Diidina, keli!”

⁵⁵ A niin yi xɛtɛ ayi, a keli mafurɛn! Yesu yi a fala e xa, a naxa, “ɛ donseen so a yii.”

⁵⁶ A sɔtɔ muxune yi kabɛ, koni Yesu yi e maxadi, a naxa, “Feen naxan ligaxi, ɛ nama na fala muxu yo xa.”

9

*Xera fu nun firinne xɛ fena
Matiyu 10.5-15, Maraka
6.7-13*

¹ Yesu yi a xarandii fu nun firinna xili, a sɛnbɛn so e yii alogo e xa jinanne kedi, e furetɔne rakɛndɛya.

² A yi e rasiga, a e xa sa Alaa Mangayaan kawandin ba, e furetɔne rakɛndɛya.

³ A yi a fala e xa, a naxa, “ɛ nama siga sese ra ɛ yii sigatini. ɛ nama siga dungari ra ɛ yii, ɛ nama siga bɔnduli ra ɛ yii, hanma donsena hanma

gbetina. E nama siga doma firin na e ma.

⁴ E na yigiya denaxan yi, e xa lu menni han e keli waxatini na taani.

⁵ Xa muxe mi e yisuxu taan naxan yi, e keli na taani, e yi e sanne rakunkun e na gbangbanna ba e sanne ra,* na yi findi sereyaan na e xa.”

⁶ Xarandiine yi siga banxidene birin na, e sa Yesu a fe Xibaru Fajin kawandin ba, e yamaan nakendeya yiren birin yi.

*Manga Herode kuisan fena
Matiyu 14.1-12, Maraka
6.14-29*

⁷ Herode, Galile mangan yi feni itoe birin me, a kuisan kati! Amasoto ndee naxa, “Yoni Marafu Tiin bata keli sayani!”

⁸ Bonne naxa, a Nabi Eli bata mini kenenni. Koni bonne naxa, a nabi fonna nde nan kelixi sayani.

⁹ Manga Herode naxa, “N bata yi Yoni xunna sege a de nun. Koni muxun mundun ito ra, n naxan ma fe mema?” Awa, a yi kata Yesu to feen na.

*Yesu yi muxu wuli suulun
dege*

*Matiyu 14.13-21, Maraka
6.30-44, Yoni 6.1-14*

¹⁰ Xerane to xete, e naxan birin liga, e na yeba Yesu xa. A siga e ra a foxo ra a danna taana nde yi naxan xili Betasada.

¹¹ Yamaan na me waxatin naxan yi, e siga a foxo ra. A

yi e yisuxu, a yi Alaa Man-gayana fe fala e xa. Naxanye yi waxi kendeyaan xon ma, a yi ne rakendeya.

¹² Sogen godo foloxina, xarandii fu nun firinne yi fa a fema, e naxa, “Yamaan bejin alogo e xa no sigε banxidene ra e nun xεene ma naxanye en nabilinni, e yi donseen nun e yigiyaan soto menne yi, bayo en burunna nan na be.”

¹³ Koni Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E tan yeteen xa donseen so e yii.”

E yi a yabi, e naxa, “Naxan nxu yii, buru xun suulun e nun yεεε firin. I waxi a xon ma nxu xa donseen sara yamani ito birin xa di?”

¹⁴ Xemene gbansanna, muxu wuli suulun joxon nan yi e ra.

Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “E yamaan nadoxo tonge suulun suulun yeen ma.”

¹⁵ Xarandiine yi na liga, e yi e birin nadoxo.

¹⁶ Yesu yi buru xun suulunne nun yεεε firinne tongo, a yi a yeen nate kore, a barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, e yi e yitaxun yamaan na.

¹⁷ E birin yi e dege, e lugo ken! Xarandiine yi deben fu nun firin nafe a dungi donxene ra.

*Piyeri a falana Yesu a fe yi
Matiyu 16.13-19, Maraka
8.27-29*

* 9:5: E **sanne rakunkun** feen findixi taxamasenna ra naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xerane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

18 Loxona nde Yesu yi Ala maxandima a kedenna a xun xon ma, a xarandiine yi fa a fema, a yi e maxodin, a naxa, “Yamaan naxa, a nde n tan na?”

19 E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiin nan i tan na. Ndee naxa, a Nabi Eli nan i tan na, koni ndee fan naxa, a nabi fonna nde nan kelixi sayani.”

20 Yesu mon yi e maxodin, a naxa, “E tan go, e naxa a nde n tan na?”

Piyeri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na!”

Yesu yi a sayana fe fala

Matiyu 16.20-28, Maraka 8.30-9.1

21 Awa, Yesu yi a xarandiine yamari, a e nama na fala muxu yo xa.

22 A mon yi falan ti, a naxa, “A fere mi na fo n tan Muxuna Dii Xemen xa toro wuyaxi soto. Yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karamoxone e mema n na nen, e yi n faxa, a soge saxandeni n keli sayani.”

23 A yi a fala e birin xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi bira feni n tan foxo ra, fo a xa a me a yete ra, a yi a faxa wudin† tongo lxo yo lxo, a bira n foxo ra.

24 Amasoto naxan na wa a niin nakisi feni, a bonoma ayi nen. Koni naxan bonoma a niini n tan ma fe ra, na kisima nen.

25 Hali muxun dunuja birin soto, koni xa a bono

a niini habadan, na nanse fanma a ma?

26 Xa muxun yagi a tiye n tan nun n ma fe falana fe ra, Muxuna Dii Xemen fan yagima nen na kanna fe ra a na fa a binyeni waxatin naxan yi e nun a Fafe Alaa binyena e nun maleka sarijanxine.

27 N xa jondin fala e xa, ndee be, ne mi faxe fo e Alaa Mangayaan to.”

Yesu a norona fe

Matiyu 17.1-8, Maraka 9.2-8

28 Yesu yelin feni itoe fale waxatin naxan yi, lxo xun keden joxon danguxina, a Piyeri nun Yoni nun Yaki tongo, e siga a foxo ra geyaan fari Ala maxandideni.

29 A yi Ala maxandima waxatin naxan yi, a yetagin kejaan yi masara, a domaan yi fixa ayi alo kuyen na a jinna masoxon!

30 Na waxatini, muxu firin yi mini kenenni, Nabi Musa nun Nabi Eli, e falan ti a xa.

31 E yi noroxi. E yi Yesu faxa feen fala a xa naxan yi kamalima Yerusalen taani.

32 Piyeri nun a lanfane yi xima, koni e xulun, e Yesu a noron to e nun xeme firin yi tixi a dexon ma.

33 Na muxune kelima Yesu fema waxatin naxan yi, Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Nxu kanna, a lanxi bayo nxu be yi. Nxu xa gage saxan ti be yi, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen

† 9:23: Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nen, fa fala fo Yesu a xarandiine xa e wekile sayaan na Yesu foxo ra.

keden.” A mi yi a kolon a naxan falama.

³⁴ A falan tima waxatin naxan yi, kundaan yi godo e xun ma, xarandiine yi gaxu.

³⁵ Fala xuiin yi keli kundani, a naxa, “N ma Dii XEMEN nan ito ra, n bata naxan sugandi, ε tuli mati a xuiin na!”

³⁶ Fala xuiin dan waxatin naxan yi, Yesu keden peen yi lu na yi. Xarandiine yi e dundu feni ito birin ma, e feen naxanye toxi, e mi ne fala muxu yo xa na waxatini.

Yinnan yi diidin naxan fəxə

ra
Matiyu 17.14-18, Maraka 9.14-27

³⁷ Na xətən bode e godo keli geyaan fari, yama gbeen yi Yesu ralan.

³⁸ XEMEN yi a xuini te yamaan tagi, a naxa, “Karaməxə, n ni i mafanma, i xa n ma dii xεmε keden peen mato.

³⁹ Yinnan na keli a ra, a gbelegbelema nən mafuren, a xuruxurun, a yi a rabira, a de xunfanna yi lu minε, a mi a bejinma xulen fə a na a tərə kati!

⁴⁰ N bata i ya xarandiine mafan, alogo e xa a kedi a fəxə ra, koni e mi nəxi a kedε.”

⁴¹ Yesu yi a yabi, a naxa, “Ee! ε tan denkeləyatarene nun tinxintarene, n xa lu ε fema han waxatin mundun yi? N diɲama ε xa han waxatin mudun yi?” A yi a fala xEMEN xa, a naxa, “Fa i ya diin na be.”

⁴² Diidin fama waxatin naxan yi, yinnan yi a raxuruxurun, a yi a rabira bəxəni.

Yesu yi falan ti yinna ɲaxin xili ma, a diidin nakendəya, a yi a so a fafe yi mən.

⁴³ Muxune birin yi kabε Ala senben ma.

Yesu mən yi a faxa feen fala
Matiyu 17.22-23, Maraka 9.30-32

Yesu feen naxan birin liga, yamaan yi lu kabε ne ma, a yi a fala a xarandiine xa na waxatini, a naxa,

⁴⁴ “N naxan falama ε xa, ε nama ɲinan na xən ma! N tan Muxuna Dii XEMEN soma nən yamaan yii, n lu e senben bun ma.”

⁴⁵ Koni e mi ito bunna kolon. A bata luxun e ma alogo e nama a bayen kolon. E mən yi gaxu a maxədinɲε na feen na.

Nde gbo birin xa?
Matiyu 18.1-5, Maraka 9.33-37

⁴⁶ Falan yi keli xarandiine tagi fa fala nde gbo dangu e birin na.

⁴⁷ E yi mirixi naxan ma, Yesu na kolon. Nanara, a yi diidina nde tongo, a yi a ti a dexən ma.

⁴⁸ A yi a fala e xa, a naxa, “Naxan na diidini ito yisuxu n xinli, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na bata na kanni suxu naxan n xexi. Amasətə naxan xurun ε birin tagi, na nan gbo ε birin xa.”

Naxan mi kelixi ε xili ma
Maraka 9.38-40

⁴⁹ Yoni yi falan ti, a naxa, “Nxu kannu, nxu bata xEMENA nde to ɲinanne kedε i xinli, nxu yi a raxələ, a xa a lu amasətə a mi en tan fəxə ra.”

⁵⁰ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E nama a raxɔɔ amasɔɔ naxan mi kelixi ε xili ma, na ε xa nεn.”

Muxune yi tondi Yesu yisuxε

⁵¹ Yesu siga waxatin ma-soxina ariyanna yi, a yi a ragidi a xa siga Yerusalεn taani.

⁵² A xεrane rasiga a yεε ra Samariya taana nde yi, alogo e xa sa feene yitɔn a yεε ra.

⁵³ Koni muxun naxanye na yi, ne mi a yisuxu amasɔɔ e a kolon, a a sigama Yerusalεn taan nin.

⁵⁴ A xarandiine, Yaki nun Yoni na to waxatin naxan yi, e naxa, “Marigina, i waxi a xɔn ma ba, nxu xa tεen yamari keli kore xɔnna ma, a yi itoe halagi?”

⁵⁵ Yesu yi a yεε rafindi e ma, a yi e maxadi.

⁵⁶ E yi siga taa gbεte yi.

*Birana Yesu fɔxɔ ra
Matiyu 8.19-22*

⁵⁷ E yi kira yi waxatin naxan yi, xεmεna nde yi a fala Yesu xa, a naxa, “I siga dεdε, n sigε i fɔxɔ ra.”

⁵⁸ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Xulumaseene xima yinle nan na, xɔline yi e tεen sa, koni hali n na n xunna sama dεnaxan yi, na mi n tan Muxuna Dii Xεmεn yii.”

⁵⁹ A yi a fala xεmεna nde xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.”

Koni na xεmεn yi a fala, a naxa, “N Marigina, tin n xa sa n fafe maluxun singen.”

⁶⁰ Yesu yi a yabi, a naxa, “A lu faxa muxune xa e faxa muxune maluxun.‡ I tan xa sa Alaa Mangayana fe Xibarun nali.”

⁶¹ Gbεte fan yi a fala, a naxa, “N kannna, n birama nεn i fɔxɔ ra, koni tin n xa sa n jɔngu n kon kaane ma singen.”

⁶² Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Muxu yo jɔnge kenna suxu, a lu a xanbi ratoε, na mi daxa a wali Alaa Mangayani.”

10

Xarandii tonge solofere e nun firinne xεrayana

¹ Na xanbi ra, Marigin yi muxu tonge solofere e nun firin gbεteye yεba. A yi e rasiga firin firin yεen ma a yεε ra taan birin yi e nun yiren birin a tan yεtεen yi lan a xa siga dεnaxanye yi.

² A yi a fala e xa, a naxa, “Malo xaba daxin gbo koni a xaba muxune mi wuya. E xεε kannna mafan, a xa walikεna ndee rasiga e sa maala xaba.*

³ E siga, n bata ε xε alo yεxεene kankone tagi.

⁴ E nama siga gbeti ra, ε nama bεnbεlidi xali, ε nama sankidi xali. E nama bu muxune xɔntɔndeni kira yi.

⁵ E na so banxin naxan kui, ε xa a fala singen, ε naxa, ‘Ala xa bɔɔε xunbenla lu banxini ito kui.’

‡ **9:60:** A muxune nan ma naxanye mi biraxi a fɔxɔ ra naxanye mi nii rakisin sɔtɔxi. Ne luxi alo faxa muxune niin mabinni. * **10:2:** Sandani ito kui, xεε **kanna** findixi Ala nan na. Denkeleya muxune lan e xa muxune sɔtɔ Ala xa alo malo xabane maala malanma kii naxan yi.

6 Xa bɔɲɛ xunbeli muxuna nde na, na duban xa lu a xɔn ma. Xa na mi a ra, na duban mɔn xa xɛtɛ ɛ tan ma.

7 Ɛ xa yigiya banxi kedenna nan kui. E na naxan so ɛ yii, ɛ xa na don, ɛ yi ɛ min, amasɔtɔ walikɛɛn lan nɛn a yi a saranna sɔtɔ. Ɛ nama lu sigamatini keli banxini ito yi, siga ito yi.

8 Ɛ na so taan naxan yi, xa e ɛ yisuxu, e na naxan so ɛ yii, ɛ na don.

9 Ɛ xa furetɔne yiyalan na taani, ɛ yi a fala na muxune xa, ɛ naxa, ‘Alaa Mangayaan bata maso ɛ ra.’

10 Koni ɛ na siga taan naxan yi, xa e mi ɛ yisuxu na yi, ɛ siga yamaan malandeni, ɛ yi a fala e xa, ɛ naxa,

11 ‘Hali ɛ taan gbangbanna naxan nxu sanna ra, nxu bata na rakunkun ɛ xili ma, koni ɛ xa a kolon Alaa Mangayaan bata maso!’

12 N xa a fala ɛ xa, Kiti Sa Lɔxɔni Ala xɔlɔma nɛn na taan ma dangu Sodoma taan na!”†

*Taa denkeleyatarene fe
Matiyu 1.20-24*

13 “Gbalon Korasin kaane yɛɛ ra! Gbalon Betasada kaane fan yɛɛ ra, bayo kabanako feen naxanye liga ɛ tagi, xa ne yi liga Tire taan nun Sidɔn taani nun, na kaane yi tinxinma ayi nɛn nun, to mi na ra, e yi kasa bɛnbɛli dugin nagodo e ma, e yi xuben so e yɛtɛ ma, e yi a yita fa fala e bata e xun xanbi so e hakɛne yi!

14 Ala kininkininma nɛn Tire taan nun Sidɔn taan ma Kiti Sa Lɔxɔni dangu ɛ tan na.

15 Ɛ tan Kapɛrunan kaane, ɛ tema nɛn kore xɔnna ma ba? Ɛn-ɛn, ɛ godon laxira nin!”

16 Yesu yi a fala a xarandine xa, a naxa, “Naxan na a tuli mati ɛ xuiin na, na kanna bata a tuli mati n fan xuiin na. Naxan na a mɛ ɛ ra, na kanna bata a mɛ n fan na. Naxan na a mɛ n tan na, na kanna bata a mɛ n xɛ muxun fan na.”

*Na muxu tonge solofere e
nun firinna xɛtɛ fena*

17 Na muxu tonge solofere e nun firinna yi xɛtɛ sɛwa gbeeni. E yi a fala, e naxa, “Marigina, hali ɲinanne nxu xuiin namɛ nɛn i xinli!”

18 Yesu yi e yabi, a naxa, “N bata Setana to bire keli kore xɔnna ma alo galanna.

19 A mato, n bata sɛnbɛn fi ɛ ma, ɛ xa sigan ti saɲine nun tanle fari e nun yaxun Setana sɛnbɛn fari, na sese mi ɛ maxɔle.

20 Koni ɛ nama sɛwa tun, fa fala ɲinanne bata ɛ fala xuiin suxu, koni ɛ sɛwa amasɔtɔ ɛ xinla bata sɛbɛ ariyanna yi.”

Yesu yi sɛwa

Matiyu 11.25-27, 13.16-17

21 Na waxatini, Yesu yi lugo sɛwan na Alaa Nii Sariɲanxin xɔn ma, a naxa, “N Fafe, kore xɔnna nun dunuɲa Marigina! N barikan birama i xa bayo i feen naxanye luxunxi xaxilimane nun fekolonne ma, i bata ne yita diidine ra. N Fafe, a rafanxi i ma na kii nin.”

† 10:12: **Sodoma** findixi taana nde ra Ala naxan halagi. A mato Dunuɲa Fɔlɔn 19.1-29 kui.

22 “N Fafe bata feen birin taxu n na. Muxu yo mi Dii Xεμεη kolon fɔ a fafe Ala. Muxu yo mi Fafe Ala kolon fɔ a Dii Xεμεηa e nun a Dii Xεμεη waxi a xɔn ma a xa a yita naxanye ra.”

23 Na xanbi ra, Yesu yi a yεε rafindi a xarandiine ma, a yi a fala e xa wundoni, a naxa, “Sεwan na kanne xa naxanye yεεn feen toma ε naxan toma.

24 Amasɔtɔ n xa a fala ε xa, nabi wuyaxi nun manga wuyaxi yi waxi a to feni ε naxan toma, koni e mi a to, e mi a mε ε naxan mεma.”

Samariya kaana fe sandana

25 Awa, na waxatini Sariya karamɔxɔna nde yi fa Yesu bunbadeni, a yi a maxɔdin, a naxa, “Karamɔxɔ, n nanfe ligε n habadan nii rakisin sɔtɔ?”

26 Yesu yi a yabi, a naxa, “Sariya Kitabun nanfe falaxi? I a xaranma di?”

27 Xεμεη yi a yabi, a naxa, “I xa i Marigina Ala xanu i bɔrɛn birin na, e nun i niin birin na e nun i sɛnbɛn birin na e nun i xaxinla birin na’ e nun ‘i yi i adamadi boden xanu alo i yεtεna.’‡ ”

28 Yesu yi a yabi, a naxa, “I ya falan tinxin. I xa na liga, i niin kisima nεn.”

29 Koni Sariya karamɔxɔn yi waxi a xɔn ma nεn, a xa yoon sɔtɔ a yεtε xa. Nanara, a Yesu maxɔdin, a naxa, “N adamadi bodena nde ra?”

30 Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “Xεμεηa nde yi keli Yerusalɛn taani siga Yeriko yi,

muxu mafune yi a suxu, e yi a bɔnbɔ, a lu ndedi e xa a faxa.

31 A mi bu saraxaralina nde yi fa na kiraan xɔn ma. A na xεμεη to waxatin naxan yi, a dangu a ra bode fɔxɔn na.

32 Lewi bɔnsɔnna muxuna nde fan yi fa, a xεμεη to, a dangu a dεxɔn ma.

33 Koni Samariya kaana nde dangumatɔn na a ra, na kiraan xɔn ma, na yi a li na, a to a to, a kininkinin a ma kaɲi!§

34 A siga a fεma, a turen nun manpaan sa a maxɔldene dε, a yi e maxidi. Na xanbi ra, a xεμεη sa a soon fari, a siga a ra xɔrɛ yigiya banxini a dandandeni.

35 Na xɔtɔn bode, a gbeti gbanan firin tongo, a yi a so xɔrɛ yigiya banxin kanna yii. A yi a fala a xa, a naxa, ‘A dandan, n na xεtε waxatin naxan yi, i naxan yo baxi a fe ra, n na a raxεtε i ma.’ ”

36 Yesu yelinxina sandan sε, a yi a maxɔdin, a naxa, “I tan yεε ra yi, na muxu saxanne yε, muxu mafune xεμεη naxan bɔnbɔxi, nde na adamadi bode kεndɛn na?”

37 Sariya karamɔxɔn yi a yabi, a naxa, “Naxan kininkininxi a ma.”

Yesu yi a yabi, a naxa, “Siga, i sa na rɔxɔnna liga.”

Marata nun Mariyama fe

38 Yesu nun a xarandiine yi sigama waxatin naxan yi, e taana nde li, rɔxanla nde yi na yi, a xili Marata, na yi a yigiya a banxini.

‡ 10:27: Sariyane 6.5 nun Saraxaraline 19.18 § 10:33: Na waxatini Yahudiyane yi **Samariya kaane** yatεxi kafirine nan na. E fe fɔldɛn sɛbɛxi Mangane Firinden 17.24 kui.

39 A xunye naxalanmaan xili Mariyama, na yi dɔxɔ Marigin dɛxɔn ma, a yi a tuli mati a xaranna ra.

40 Marata yi xaminxi wali wuyaxi ke feen na. Nanara, a fa a fala Marigin xa, a naxa, “Marigina n xunyen bata wanla birin lu n yii, i ya fe mi na yi ba? A fala a xa, a xa fa n mali!”

41 Marigin yi a yabi, a naxa, “Ee! Marata, i xaminxi, i kontɔfilixi fe wuyaxi ra.

42 Koni adamadiin makoon se keden peen nan ma. Mariyama bata wa fe fajin xɔn. Na mi fa be a yii!”

11

Xaranna Ala maxandin ma

Matiyu 6.9-13, 7.7-11

1 Lɔxɔna nde, Yesu yi Ala maxandima yirena nde yi. A yelin waxatin naxan yi, a xarandii keden yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, nxu xaran Ala maxandin ma alo Yoni a xarandiine xaran kii naxan yi.”

2 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E Ala maxandima ikiini, e naxa,

‘Nxu Fafe,
i xinla xa sarijan,
i ya Mangayaan xa fa.

3 I xa nxɔ lɔxɔ yo lɔxɔ balon fi nxu ma.

4 I xa nxu mafelu nxu yulubine ra,

alo nxu fan bata nxu hake tongone mafelu kii naxan yi.

I nama tin nxu xa bira tantanni.’”

5 Yesu yi a fala a xarandine xa, a naxa, “Xa e tan nde

keden siga a xɔyin fema kɔe tagini, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N xɔyina, n doli buru xun saxan yi

6 amasɔtɔ n lanfaan naxan sa sigatini, na bata fa iki sasa, koni sese mi n yii n naxan soe a yii!’

7 Koni xa bonna a yabi banxini, a naxa, ‘I nama n tɔrɔ! Dɛɛn balanxi, nxu nun n ma diine bata nxu sa, n mi fa nɔe kele, n sena nde so i yii.’

8 Awa, n xa a fala e xa, hali xa a mi keli e xɔyiyana fe ra, a burun so a yii, koni a kele, a makoon seen naxan birin ma, a na so a yii amasɔtɔ a mi yagixi a xandɛ.

9 Awa, n xa a fala e xa, e seen maxɔdin, e a sɔtɔma nɛn, e seen fen, e a toma nɛn, e dɛɛn kɔnkɔn, a rabima e xa nɛn.

10 Amasɔtɔ naxan yo na seen maxɔdin, na a sɔtɔma nɛn. Naxan na seen fen, na a toma nɛn. Naxan na dɛɛn kɔnkɔn, a rabima a xa nɛn.

11 Muxuna nde e ye ba, naxan ma diin yexɛn maxandima a ra, a yi sajin so a yii?

12 Hanma a na a xandi tɔxe xelɛni, a yi tanla so a yii?

13 Hali e to findixi muxu naxine ra, e a kolon fa fala a lan nɛn, e xa se fajin so e diine yii. E faxi fa, e Fafe naxan ariyanna yi, na a Nii Sarijanxin fima a maxandi muxune ma kii naxan yi!”

Bobon nakɛndɛya fena

Matiyu 12.22-30, Maraka 3.20-27

14 Lɔxɔna nde Yesu yi jinanna raxete bobon fɔxɔ ra. Ninanna xete xemɛn fɔxɔ

ra waxatin naxan yi, a falan ti fɔlɔ, yamaan yi kabɛ.

15 Koni e ndee naxa, “A jinanne kedima Yinna Mangangan Belesɛbu barakan nin.”

16 Bonne yi waxi a xɔn ma e xa a keɲaan fɛsɛfɛsɛ. Nanara, e yi a maxɔdin a a xa kabanako fena nde liga, naxan kelixi Ala ma.

17 Koni Yesu yi e miriyaan kolon, a yi a fala e xa, a naxa, “Yamanan naxan yitaxunxi yengɛni, na yamanan kalama nɛn mafuren!”* Yengɛn tanden naxan kui, na fan kalama nɛn.

18 Awa, xa Setanaa mangayana a yetɛ yengɛ, a sabatima nayi di? Ɛ bata a fala, a n bata jinanne kedi Belesɛbu barakani.

19 Xa n jinanne kedima Belesɛbu barakan nin, ɛ fɔxɔrabirane e kedima nanse xɔn nayi? Na ma, ɛ fɔxɔrabirane a yitama nɛn nayi fa fala yo mi ɛ xa!

20 Xa n jinanne kedima Ala senben barakan nin, na a yitama nɛn nayi fa fala Alaa Mangayaan bata ɛ li.”

21 “Senbɛmaan na a yitɔn yengɛ so xinla ma, a yi a banxin kantan, a seene birin natangama nɛn.†

22 Koni xa senbɛ kanna nde бага a ma, a yi a nɔ, a sigama a yengɛ so seene birin na nɛn nayi, a yigi saxi naxanye fari,

seen naxanye a yii, a yi ne yitaxun.”

23 “Naxan mi n tan fɔxɔ ra, na bata keli n xili ma. Nxnun naxanye mi malanma, ne sigama ayi nɛn.”

*Yinna jaxin xɛtɛ fena
Matiyu 12.43-45*

24 Yesu naxa, “Yinna jaxin na xɛtɛ muxun fɔxɔ ra, a sigama yire yixaren nin, a sa a matabuden fen. Xa a mi yire yo to, a a mirima nɛn nayi, a naxa, ‘N kelixi denaxan yi, n mɔn xa xɛtɛ na.’

25 Nanara, a na xɛtɛ na, xa a li na makɔxi, a yitɔnxi,‡

26 nayi a sigama nɛn, a sa fa yinna jaxi solofere gbɛtɛye ra naxanye jaxu dangu a tan na. Ne yi lu a fɛma. Na muxuna fe rajanna jaxuma ayi nɛn dangu a fɔlɔn na.”

Sɛwa kendɛna fe

27 Yesu ito fala waxatin naxan yi, jaxanla nde yi falan ti a xa yamaan yɛ, a naxa, “Naxanla naxan i sɔtɔxi, a yi i maxuru, muxu sɛwaxin nan na ra!”

28 Koni Yesu yi a yabi, a naxa, “Naxan dangu na ra, muxu sɛwaxin nan ne ra naxanye Alaa falan mɛma, e yi a suxu ken!”

Taxamasenna fe

Matiyu 12.38-42

29 Yamaan malan Yesu fɛma waxatin naxan yi, a yi

* **11:17: yamanan:** Ninanne nun yinnane Setana senben bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana senben bun, xa ne e bode kedi, na luxi nɛn alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi jinanne kedɛ alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. † **11:21:** Sandani ito kui, Setana findixi **senbɛmaan** na. Xa Yesu bata muxune ba Setana jinan jaxine senben bun ma, nayi, Yesu bata Setana nɔ. ‡ **11:25:** Na yire **makɔxin** findixi muxun bɔɲɛn nan na. Xa a mi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a mi ratangaxi yinnane wali kobine ma.

a fala, a naxa, “Iki muxune findixi muxu jaxine nan na, ε to n maxɔdinma kabanako taxamasenna ma. Koni ε mi kabanako fe yo toε ba Nabi Yunusaa taxamasenna ra.

³⁰ Nabi Yunusa§ findi taxamasenna ra kii naxan yi Niniwa kaane xa, n tan Muxuna Dii Xεmen findima taxamasenna ra na kii nin iki muxune xa.

³¹ Naxalan Mangan naxan keli sogeteden yiifanna ma, na tima nen Kiti Sa Lɔxɔni, a yi iki muxune yalagi bayo a kelixi bɔxɔn danna nan na, a fa a tuli mati Sulemani a fekolonna falan na. Awa, n xa a fala ε xa, naxan gbo dangu Sulemani ra, na be yi.

³² Niniwa kaane tima nen Kiti Sa Lɔxɔni, e yi ε yalagi amasɔto ne Yunusa a kawandin mε waxatin naxan yi, e xun xanbi so nen e hakene yi. Koni n xa a fala ε xa, nde be naxan gbo Yunusa xa!”

*Fati benden kenenna fe
Matiyu 5.15, 6.22-23*

³³ Yesu naxa, “Muxu yo mi lenpun nadεgema, a yi a luxun hanma a yi a raso deben bun ma, koni a dɔxɔma seen nan fari alogo yamaan na so banxini, e xa kenenna to.

³⁴ I yεen luxi nen alo lenpuna i fati benden xa. Xa i yεen kendε, i fatin birin luma nen kenenni, koni xa i yεen kala, i fatin luma nen dimini.

³⁵ A liga i yeren ma nayi, kenenna naxan i yi, na nama findi dimin na.

³⁶ Xa i fatin kenenni, dimi yo mi a yi, a birin degema nen alo lenpun degema kii naxan yi.”

*Yesu yi Sariya karamɔxone
nun Farisi muxune yalagi*

*Matiyu 23.1-36, Maraka
12.38-40*

³⁷ Yesu yelin falan tiyε waxatin naxan yi, Farisi muxuna nde yi a xili, a a xa sa a dege a konni. Nanara, a so, a dɔxɔ a degedeni.

³⁸ Farisi muxuna a to waxatin naxan yi, a Yesu mi a yiin naxaxi lan e dinan kiin ma benun a xa a dege, a kabe.

³⁹ Nanara, Marigin yi a fala a xa, a naxa, “ε tan Farisi muxune, ε igelengenna nun donse sa seen fanna maxama, koni ε kuiin nafexi muxu seen nun fe jaxin na.

⁴⁰ ε tan daxune! Xa Ala nan seen fanna daxi, a tan xa mi a kuiin fan daxi ba?

⁴¹ Koni naxan ε donse don goronna kui, ε xa na so yiigelitɔne yii, seen birin sarijanma nen na yi.”

⁴² “ε tan Farisi muxune, gbalona ε yεε ra! Amasɔto ε nakɔ yi seene yaganna bama, alo sorontonna nun sabi gbeteeye, koni ε bata ε mε tinxinyaan nun Alaa xanuntenyana fe ra. A lan nen ε xa ne nan liga, e nun yagan baana.”

⁴³ “Gbalona ε xa, ε tan Farisi muxune, amasɔto dɔxɔde fapin nafan ε ma salide banxine yi, binye xɔntɔnne rafaan ε ma lɔxɔ tideni.

⁴⁴ Gbalona ε xa! Amasɔto ε ligaxi nen alo gaburu fonna.

Yamaan sigan tima a fari, e mi a kolon.”

⁴⁵ Sariya karamoxo keden yi a fala a xa, a naxa, “Karamoxo, i naxan falama ito ra, i nxu fan nafeyama nen nayi!”

⁴⁶ Yesu yi a yabi, a naxa, “Gbalona e xa, e tan sariya karamoxone! Amasoto e goronna sama yamaan xun ma naxan binya kati, koni e tan yeteen mi e yii dinje a ra hali, e yi e mali a tonge.”

⁴⁷ Gbalona e xa! E bata gaburu fajine rafala nabine xa, e benbane nabiin naxanye faxa yati!

⁴⁸ E benbane naxan liga, e yeteen bata tin, e bata a mayita amasoto e nabine faxa nen, e tan bata gaburune yiton mon.

⁴⁹ Nanara, en bata Ala xaxinla to, a naxa, ‘N nabine nun xerane rasigama e ma nen, e ndee faxama nen, e yi ndee besenxonya.’

⁵⁰ Nanara, iki muxune saranma na nabine birin faxa feen nan na xabu dunuɗa da waxatini,

⁵¹ falo Habila saya feen ma han sa dexo Sakari saya feen ma, e naxan faxa saraxa ganden nun yire sarijanxin tagi. N xa a fala e xa, na feene xetema nen iki muxune ma.”

⁵² “Gbalona e xa, e tan sariya karamoxone, amasoto e bata deen jinna mara naxan xaxilimaya banxin deen nabima, e tan yeteen mi soe. Naxanye waxi so feni, e bata ne raxete!”

⁵³ Yesu keli na yi waxatin naxan yi, sariya karamoxone nun Farisi muxune yi a yigbeten folo, e yi a ye mo ayi kati! E yi a maxodin fe wuyaxi ma amasoto

⁵⁴ e yi waxi a xon ma, e xa a suxu feni ton a falana fe ra.

12

Maxadina nafigina fe yi Matiyu 10.26-27

¹ Muxu wuli wuyaxi e malan waxatin naxan yi han e lu tiye e bode ma, Yesu yi falan ti a xarandiine singe xa, a naxa, “E a liga e yeren ma Farisi muxune buru rate sena* fe yi, naxan findixi e nafigiyaan na.

² Feen naxan luxunxi na minima nen kenenni, wundo feen birin kolonma nen.

³ Nanara, e bata naxan fala dimini, na mema nen kenenni. E bata naxan birin koyekoyen muxune xa konkoni, ne ralima nen taa tagini kenenni.”

Ala yerragaxuna fe Matiyu 10.28-31

⁴ “N xoyine, n xa a fala e xa, e nama gaxu ne yee ra naxanye fati benden faxama koni e mi noe fefe lige dangu na ra.

⁵ E gaxuma naxan yee ra, n na yitama e ra nen: e xa gaxu Ala yee ra, senbena a yii, a na i faxa waxatin naxan yi, na xanbi ra a yi i rasiga yahanama yi. N xa pondin fala e xa, e xa gaxu na nan yee ra!”

⁶ “Xolidi suulun mi sare gbanan firin na ba? Koni hali

* **12:1: burun nate sena:** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

na keden, Ala mi jinanyε a xɔn ma.

⁷ Hali ε xun seXen keden kedenne, Ala e xasabin birin kolon. Nanara, ε nama gaxu, ε dangu xɔlidi wuyaxin na!”

I ti Yesu a fe ra yamaan yetagi

Matiyu 10.32-33, 12.32, 10.19-20

⁸ “N xa a fala ε xa, naxan yo na a ti n ma fe ra yamaan yetagi, n tan Muxuna Dii Xεmen fan na jɔxɔnna ligama nen a xa Alaa malekane yetagi.

⁹ Koni naxan yo na a me n na yamaan yetagi, n tan Muxuna Dii Xεmen fan n mema a ra nen Alaa malekane yetagi.”

¹⁰ “Naxan na n tan Muxuna Dii Xεmen nayelevu, na mafeluma nen. Koni naxan na Alaa Nii Sarijanxin nayelevu, na mi mafeluyε mumε!”

¹¹ “E na siga ε ra salide banxin yetagi waxatin naxan yi, e yi ε yigbeten, hanma mangane yetagi hanma kuntigine yetagi, ε nama xamin ε xɔn ba feen na hanma ε naxan falama.

¹² Amasɔtɔ ε naxan falama Alaa Nii Sarijanxina ε xaranma nen na ra na waxatin yeteni.”

Nafulu kan daxuna fe sandana

¹³ Muxuna nde yi a fala a xa yamaan tagi, a naxa, “Karamɔxɔ, a fala ngaxake-denna xa, nxu fafe nafunla naxan lu nxu yii, a xa a yitaxun, a yi n gbeen so n yii.”

¹⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “Ee! I tan! Nde n findixi kiti

bolonna ra hanma se taxun na muxu firinna tagi?”

¹⁵ Na xanbi ra, a yi a fala e birin xa, a naxa, “E a liga ε yeren ma milana fe yi amasɔtɔ muxun findi nafulu kanna ra ki ki, a mi nɔε luyε a sii ra a nafunla fe ra.”

¹⁶ Awa, Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, “Bɔxɔna nde yi nafulu kanna nde yii nun naxan sise yi sabatima kati!

¹⁷ A yi a miri a yetε ma, a naxa, ‘Yire mi n yii, n na n ma sisee bogine ramare denaxan yi. N nanfe ligama nayi?’

¹⁸ A yi a miri a yetε ma, a naxa, ‘N naxan ligama na ni ito ra. N na n ma se ramara banxine kalama nen, n yi nde gbeteve ti naxanye gbo dangu a fonne ra. N yi n ma maala nun n yii seene ramara na yi.

¹⁹ Na xanbi ra, n na a fale nen n yetε ma, n naxa, n makoon seen naxan birin ma jεε wuyaxi bun ma, n bata ne sɔtɔ. N xa n dege ki faji, n yi n min, n yi n yetε rasewa.’

²⁰ Koni Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘I tan daxuna, to kɔεen na ε nun i niin fatama nen, na xanbi ra i bata seen naxanye birin namara i yetε xa, ne findima nde gbee ra?’ ”

²¹ Yesu naxa, “A na kii nin ε birin xa naxanye nafunla malanma e yetε xa, koni nafulu kan mi e ra Ala yeε ra yi.”

Iyigi sa Alay

Matiyu 6.25-34

²² Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Nanara, n na a falama ε xa, ε nama kɔntɔfli ε dunuɔa yi gidina fe ra, ε naxan donma

hanma ε ε maxidima naxan yi.

²³ Amasoto niin dangu donseen na, fati benden dangu dugin na pon!

²⁴ Ε xoline mato, e mi sese sima, e mi sese xabama, donse ramarade mi e yii, koni Ala e baloma. Ε tan dangu xoline ra pon!

²⁵ Ε tan nde nδε waxatidi se a yete siin fari xaminna fe ra ba?

²⁶ Xa ε mi nδε fe xuridine lige, nanfera ε xaminna a donxene fe ra nayi?

²⁷ Ε wudi fuge fajine gbo kii mato. E mi walima, e mi dugi rafalama e yete xa, koni n xa a fala ε xa, hali Manga Sulemani e nun a noron birin yi, a mi maraberi ba alo e tan nde.

²⁸ Ala nan seXene maraberi bama naxanye be yi to, tila a ganma nen, a jan fefe! A mi ε maraberi be dangu ne ra ba? Ε denkeleyaan xurun.

²⁹ Nanara, ε nama kontofili sena fe ra ε naxan donma e nun ε naxan minma.

³⁰ Amasoto dunuja denkeleyatarene seni itoe birin fenma waxatin birin. Koni ε Fafe Ala ε makoon kolon.

³¹ Koni ε Alaa Mangayaan fen, na xanbi ra, a seni itoe fan soma ε yii nen."

*Ariyanna nafunla fe
Matiyu 6.19-21*

³² Yesu naxa, "Yexee kuru-dina, ε nama gaxu amasoto a bata ε Fafe Ala kenen, a Mangayaan so ε yii.

³³ Ε ε yii seene birin sara, ε gbetin so yiigelitone yii. Ε gbetin namara seene soto ε

yetε xa naxanye mi kale. Ε yi ε nafunle ramara ariyanna yi a mi janma denaxan yi, mujadene nun melimenle mi a kale denaxan yi.

³⁴ Bayo i ya nafunla denaxan yi, i xaxinla fan menna nin."

Walikεen naxanye yitonxi

³⁵ Yesu naxa, "Ε ε yiton al-ogo ε xa wali, ε yi ε lenpune radεε.

³⁶ Ε xa liga alo walikεen naxanye e kuntigin legedenma keli jaxalandi tiin malanni. A na fa waxatin naxan yi a deen konkon, e a rabima a xa nen mafuren!

³⁷ Muxu sewaxin nan ne ra naxanye kuntigina e lima e ye, e yitonxi! N xa jondin fala ε xa, a a tagi xidima nen, a yi e radaxo, a donseen so e yii.

³⁸ Muxu sewaxin nan ne ra xa a e yitonxin li, hali a fa koe tagini hanma dangu na ra.

³⁹ Ε xaxili lu ito xon ma. Xa banxi kanna mujaden fa waxatin kolon, a mi tinje mujaden yi so a banxini.

⁴⁰ Ε fan xa ε yiton amasoto ε xaxili mi waxatin naxan ma, n tan Muxuna Dii Xemen fama na waxatin nin."

Walike tinxinxina fe

Matiyu 24.45-51

⁴¹ Piyeri yi Yesu maxodin, a naxa, "Marigina, i sandani ito sama nxu tan nan xa ba hanma muxun birin xa?"

⁴² Marigin yi a yabi, a naxa, "Walikεen mundun lannaya muxun nun xaxilimaan na? Naxan ma kuntigi a dxi walikεen bonne xun na, a donseen taxun e ra a waxatini, a tan nan na ra.

43 Na walikεεn sεwama nεn xa a kuntigina a li na wanla kε!

44 N xa a fala ε xa yati, a kuntigina a yii seen birin taxuma a ra nεn.

45 Koni xa a walikεna a miri a yetε ma fa fala, 'N ma kuntigin bata buyε ayi, a mi xεtεn xulεn,' xa a walikεεn bonne bɔnbɔ fɔbɔ, xεmεn nun ɲaxanle, a a dεge, a yi a min han a yi a radangu ayi,

46 a kuntigin na fa waxatin naxan yi, walikεεn na xaxili mi a xɔn ma waxatin naxan yi, a kuntigina a ɲaxankatama nεn nayi, a yi a saranna fi alo dεnkεleyatarene kii naxan yi."

47 "Walikεεn naxan a kuntigin sagoon kolon, koni a mitin na ligε, na bɔnbɔma nεn bosaan yε wuyaxi ra kati!

48 Koni walikεεn naxan mi a kuntigin sagoon kolon, xa na fena nde liga, a bosaan sɔtɔma naxan ma fe ra, a bulanma nεn nayi ndedi. Awa, a wuyaxi soxi naxan yii, a wuyaxi maxilima nεn na ra. A gbegbe soxi naxan yi, a gbegbe maxilima nεn na fan na dangu bonna ra."

*Mayitaxun tiin nan Yesu ra
Matiyu 10.34-36*

49 Yesu naxa, "N bata fa tεεn na dunuɲa yi. Xa a yi dεge nun, na rafan n ma han!

50 Koni fɔ n xa mamin tɔrɔni singen. N bɔɲε mi sε han a kamali!

51 ε mirixi a ma fa fala a n faxi bɔɲε xunbenla nan na dunuɲa yi ba? N xa a fala ε xa,

n mi faxi bɔɲε xunbenla xan na fɔ mayitaxunna.

52 To xanbi ra, muxu suulun yitaxunma nεn denbaya kedenna kui, saxan fɔxɔ kedenni, firin fɔxɔ kedenni.

53 Dii fafane kelima nεn dii xεmεne xili ma, dii xεmεne fan yi keli e fafane xili ma. Dii ngane kelima nεn e dii tεmεne xili ma, dii tεmεne fan yi keli e ngane xili ma. Mamene kelima nεn e diine ɲaxanle xili ma. Diine ɲaxanle fan yi keli e mamene xili ma."

*Waxatine famu fena
Matiyu 16.2-3*

54 Yesu mɔn yi a fala yamaan xa, a naxa, "ε na kundaan to sogegododeni waxatin naxan yi, ε a kolonma nεn nayi fa fala, 'Tulen famaani ni i ra,' a ligama na kii nin.

55 ε na foyen to kele sogetede yifari fɔxɔni waxatin naxan yi, ε a falama nεn, ε naxa, 'Kuye wolonma nεn to,' anu a ligama nεn.

56 ε tan nafigine, ε nɔε kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna matɔε nεn, ε yi a bunna kolon, nanfera ε mi nɔε waxatini ito bunna kolonɲε?"

*Yengen ɲan fena yengefane
tagi*

Matiyu 5.25-26

57 "Nanfera ε mi nɔε kitin sε ε yetε ma, naxan tinxin ε na liga?

58 Xa i yengefaan sigama i ra i kitideni, ε nεma kira yi waxatin naxan yi, i xa kata i na feen ɲan ε tagi alogo a nama siga i ra kitisaan fεma,

alogo kitisaan fan nama i so doma kanne yii, doma kanne fan yi i sa kasoon na.

⁵⁹ N xa a fala i xa, i mi kele na fɔ i yanginna birin fi.”

13

Ɛ xun xanbi so Ɛ hakene yi

¹ Na waxatini, muxuna ndee yi fa Galile kaane fe fala Yesu xa, Pilati naxanye faxa e yi saraxan bama Ala xa waxatin naxan yi.

² Yesu yi e yabi, a naxa, “Bayo Galile kaane bata faxa na kiini, Ɛ mirima na ma nen ba, fa fala hake kanna nan ne ra dangu Galile kaan bonne birin na ba?”

³ Ɛn-Ɛn de! N xa a fala Ɛ xa, xa Ɛ mi Ɛ xun xanbi so Ɛ hakene yi, Ɛ birin faxama nen alo bonne.

⁴ Kore banxin naxan Siloyan yi, a bira muxu fu nun solomasexen naxanye fari, ne fe di? Ɛ mirixi a ma fa fala ne naxu dangu Yerusalen kaane birin na ba?”

⁵ Ɛn-Ɛn de, n xa a fala Ɛ xa, xa Ɛ mi Ɛ xun xanbi so Ɛ hakene yi, Ɛ birin faxama nen alo bonne.”

Xode binla fe sandana

⁶ Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, “Xode binla yi xemena nde yii a nakoni. A siga a bogin fendeni koni a mi sese to a koe ra.

⁷ Nanara, a yi a fala a nakɔ kantanna xa, a naxa, ‘A mato, a jee saxanna nan ito ra, n fama be yi, n fa xodeni ito bogin fen koni n mi se to a ra. A sege, i yi a woli ayi, a nama bɔxɔ fanin kala.’

⁸ Koni a nakɔ kantanna yi a yabi, a naxa, ‘N kanna, a lu na jee kedenni ito yi. N xa yinla ge a rabilinni, n yi a rafe lɔxɔn na naxan a sabatima.

⁹ Xa xode binli ito bogi nayi faraxi, na fan, xa a mi bogi, i yi a sege.’ ”

Yesu yi naxalan furetɔn nakendeya Matabu Lɔxoni

¹⁰ Matabu Lɔxona nde yi, Yesu yi xaranna tima salide banxini.

¹¹ Naxanla nde yi na nun ninan naxin yi naxan fɔxɔ ra, a bata yi a rafura jee fu nun solomasexe, a bata yi a mafelen, a mi yi fa nɔe a ratinxinjɛ hali!

¹² Yesu a to waxatin naxan yi, a yi a xili, a yi a fala, a naxa, “Nga naxanla, i bata i sɔtɔ i ya fureni ito ra to!”

¹³ A yi a yiin sa a fari, naxanla yi ratinxin kedenna, a yi Ala tantun.

¹⁴ Salide banxin kuntigin yi xɔlɔ, bayo Yesu bata muxun nakendeya Matabu Lɔxoni. Nanara, a falan ti yamaan xa, a naxa, “Wanla kema xii sennin nan bun, nayi Ɛ xa fa na lɔxone ma, Ɛ fa kendeyaan sɔtɔ, koni a mi lige Matabu Lɔxoni!”

¹⁵ Marigin yi a yabi, a naxa, “Ɛ tan nafigne, Ɛ tan naxanye birin be, Ɛ mi Ɛ jingena hanma Ɛ sofanla fulunma ba, Ɛ sa a ramin Matabu Lɔxoni?”

¹⁶ Awa, Iburahima bɔnsɔnna nan naxanli ito ra, Setana bata naxan xidi jee fu nun solomasexe. A mi lan, a xa xɔrɔya, a fulun Matabu Lɔxoni ba?”

17 Yesu a falan yi a yengefane birin nayagi. Na waxatini yamaan birin yi lu seƵƵƵ a kabanako feene birin na.

Sansi xurina fe sandana

Matiyu 13.31-32, Maraka 4.30-32

18 Yesu naxa, “Alaa Mangayaan maligaxi nanse ra? N na a misalima nanse ma?”

19 A luxi nen alo sansi keƵƵƵ xuridina,* xemɛn naxan si a xɛɛn ma, a gbo, a findi wudin na, xɔline yi e tɛɛn sa a yi.”

Burun nate sena fe sandana

Matiyu 13.33

20 Yesu mɔn yi maxɔdinna ti, a naxa, “N na Alaa Mangayaan misalima nanse ma?”

21 A ligaxi nen alo burun nate sena† jaxanla naxan tongo, a yi a sa buru fuɓi benbɛli keden yi, a yi a yimaxa, a birin yi te.”

So de xurina fe

Matiyu 7.13-14, 21-23

22 Yesu yi siga taa gbeene nun banxidene ra, a xaranna ti a yi a tinxin Yerusalɛn taan na.

23 Nde yi a maxɔdin, a naxa, “N kanna, muxun naxan kisima, na mi wuya ba?”

Yesu yi e yabi, a naxa,

24 “Ɛ yixɔdɔxɔ ɛ so de xurin na, n xa a fala ɛ xa, muxu wuyaxi katama nen so feen na koni e mi nɔɛ soɛ.”

25 “Banxi kanna kelima nen, a deɛn balan. Ɛ ti a xanbi ra, ɛ deɛn makɔnkɔn fɔlɔ, ɛ naxa, ‘N kanna, deɛn nabi

nxu xa,’ a ɛ yabima nen nayi, a naxa, ‘N mi ɛ keliden kolon!’

26 Awa, ɛ a yabima nen nayi, ɛ naxa, ‘N xu bata yi nxu dege, nxu yi nxu min i fɛma, i bata xaranna ti nxɔ taani!’

27 A mɔn a falama nen, a naxa, ‘Ɛ tan tinxintarene, ɛ keli n fɛma, n mi ɛ keliden kolon.’

28 Ɛ na Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba nun nabine birin to Alaa Mangayani waxatin naxan yi, koni ɛ tan mi so, ɛ wugama nen nayi, ɛ yi ɛ jinna raxin kati!

29 Yamaan fama nen, sa keli sogeteden nun sogegododen nun yiifari fɔxɔn nun kɔmɛnna ma, e dɔxɔ seƵƵƵ bande dondeni Alaa Mangayani.

30 Nayi, naxanye xanbin na, na ndee sa luma nen yeɛn na. Naxanye yeɛn na iki, ne yi sa lu xanbin na.”

Yesu yi Yerusalɛn taan xanu

Matiyu 23.37-39

31 Na waxatin yeteni Farisi muxuna ndee yi fa Yesu fɛma, e yi a fala a xa, e naxa, “Keli be yi, i siga yire gbete yi, amasɔto Herode waxi i faxa feni.”

32 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ sa a fala na xulumaseen xa, ɛ naxa, ‘N jinanne kedima nen, n muxune rakɛndeƵƵa to nun tila yi, a soge saxandeni, n yelinma nen n ma wanla ra.’

33 Koni hali na, fɔ n xa lu sigan tiye nen to nun tila nun tila buda yi, bayo a mi lan

* **13:19:** Sansini ito xili nen mutaridi. na a ra naxan burun nagboma ayi.

† **13:21:** *burun nate sena:* Lebenna

nabiin xa faxa yire gbete yi fo Yerusalen taani.”

³⁴ A yi a fala, a naxa, “Yerusalen kaane! Yerusalen kaane! E tan naxanye nabine faxaxi, e yi Alaa xerane magoln. A xonla n suxu nen sanja ma wuyaxi n xa e malan n fema alo txe ngana a diine malanma a gabutenn bun ma kii naxan yi, koni e mi tin!

³⁵ Awa, Ala e konna rabejinma nen fefe! N xa a fala e xa, e mi fa n toma han e yi a fala, e naxa, ‘Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka!’ ”

14

Yesu yi furetɔn nakendeya

¹ Matabu Lɔxɔna nde yi, Yesu yi siga a degedeni Farisi muxu gbeena nde konni. Awa, yamaan yi Yesu matoma kati!

² Xemen naxan fatin yi makusinx, na yi fa Yesu yetagi.

³ Yesu yi sariya karamɔxone nun Farisi muxune maxodin, a naxa, “A daxa muxune yi rakendeya Matabu Lɔxɔni ba, hanma na mi lan?”

⁴ Koni e mi a yabi hali! Yesu yi xemen tongo, a yi a rakendeya, a siga.

⁵ Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa dii xemena hanma turana e tan nde yii, xa a bira xɔjinna kui Matabu Lɔxɔni, i mi a ratema mafuren Matabu Lɔxɔni ba?”

⁶ Koni e mi na a maxodinna yabe.

Yeteyitena fe

⁷ Yesu mɔn yi falan ti muxu xilixine xa sandani, amasoto a yi e rakɔsima e katama dɔxɔdeni yeen na kii naxan yi, a naxa,

⁸ “Muxuna nde na i xili jaxalandi ti malanni waxatin naxan yi, i nama dɔxɔ yeen na, amasoto yanyina nde muxu gbete xilixi naxan dangu i tan na.

⁹ Awa, naxan e birin xilixi, na fama nen, a yi a fala i xa, a naxa, ‘Dɔxɔdeni ito so a yii.’ Xa na liga, i yagima nen nayi amasoto i bata keli na dɔxode fajini.

¹⁰ Koni e na i xili waxatin naxan yi, siga i sa dɔxɔ xanbin na, nayi i xɔje yatigin fama nen i fema, a yi a fala i xa, a naxa, ‘Sɔxɔ, fa i magodo yire fajini ito yi.’ I binyama nen nayi muxu xilixin bonne birin yetagi.

¹¹ Amasoto naxan birin a yete yitema, na magodoma nen. Naxan na a yete magodo, na yitema nen.”

¹² Yesu yi a fala xɔje yatigin xa, a naxa, “Xa i ferijen seen hanma ximenna soma yamaan yii, i nama i xɔyine xili, hanma i ngaxakedenne hanma i xabilane hanma i dɔxɔ bode nafulu kanne, amasoto ne fan i xilima nen, e yi i ya donla saran.

¹³ I na jaxaxaxan ti waxatin naxan yi, i xa yiigelitone xili e nun madontone nun sankalatone nun danxutone.

¹⁴ Awa, i barayin sotoma nen nayi amasoto ne mi nae a donla saranje. Koni Ala a saranna fiye muxu tinxinxine rakeli waxatini sayani.”

Dεge malan gbeena fe sandana

Matiyu 22.1-10

15 Donse donna nde yi a fema, na ito mε waxatin naxan yi, a yi a fala Yesu xa, a naxa, “Muxu sεwaxin nan ne ra naxanye balon donma Alaa Mangayani.”

16 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Xεmεna nde yi na naxan donse donna malan gbeen ti, a muxu wuyaxi xili.

17 Na malanna waxati saxini, a yi a walikεεn nasiga, a xa sa a fala a muxu xilixine xa, a e xa fa, seene birin bata yi yelin yitɔnɲε!

18 Koni e birin yi e makone fala fɔlɔ. A singe ra xiin yi a fala walikεεn xa, a naxa, ‘N bata xεεn sara fɔ n xa sa na mato, yandi i hake lu n xa.’

19 Bonna naxa, ‘N bata jinge fu sara, n sa e matoma, yandi i xa i hake lu n xa.’

20 Bonna fan naxa, ‘N baxi jaxanla futudeni nεn. Nanara, n mi nɔε sigε.’

21 Walikεεn yi xεtε, a sa na birin fala a kuntigin xa. Awa, banxi kanna yi xɔlɔ nayi han, a yi a fala a walikεεn xa, a naxa, ‘I mafura, i siga kirane xɔn ma, i sa fa yi-igelitɔne nun madɔntɔne nun danxutɔne nun sankalatɔne ra.’

22 A mi bu walikεεn naxa, ‘N kanna, i naxan fala n xa, n bata na liga koni dɔxɔdena ndee mɔn luxi.’

23 Nanara, kuntigin yi a fala walikεεn xa, a naxa, ‘Siga xεεn ma kirane xɔn ma e

nun burunna ra, i kankan yamaan ma, e xa fa, alogo n ma banxin xa rafe.

24 N xa a fala i xa, muxun naxanye xilixi, ne sese mi fa ferijɲεn seni ito donɲε!’ ”

Bira Yesu fɔxɔ ra

Matiyu 10.37-38

25 Yama gbeen yi Yesu fɔxɔ ra sigatini, a yi a yεε rafindi e ma, a yi a fala e xa, a naxa,

26 “Muxu yo fa n tan fema, a mi nɔε findε n ma xarandiin na fɔ a xa a mε a nga nun a fafe ra e nun a jaxanla nun a diine nun a ngaxakeden xεmεmane nun a jaxalanmane nun a yetεεn na.

27 Muxu yo mi a faxa wudin* tongo, a bira n fɔxɔ ra, na mi findε n ma xarandiin na.

28 Xa ε tan nde waxi a xɔn, a xa sangansoon ti, a dɔxɔma nεn singen, a yi a gbetin yate a yi a kolon naxan jɔxɔn a yii, xa na wanla jɔnɲε.

29 Xa a mi na liga, a na yelin a beten sε waxatin naxan yi, a mi nɔε sangansoon nɔnɔnɲε. Naxan birin na na to, e a magelema nεn.

30 E a falama nεn, e naxa, ‘Xεmεni ito bata banxin ti fɔlɔ koni a mi nɔxi a rajanɲε!’ ”

31 Yesu naxa, “Xa mangana nde na naxan ma gali muxu wuli fu liyε, a waxi a xɔn ma, a xa sa mangan bonna yεnge naxan ma gali sigε han muxu wuli mɔxɔɲε, a dɔxɔma nεn singen, a yi a yate xa a senben na mangan yεnge.

* **14:27:** Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nεn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wekilε sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

32 Xa senbe mi a yii, a xeraan nasigama nen benun a xa a fεman li, a yi a mafan, alogo e nama yenge.

33 Awa, a na kii nin, ε tan nde keden mi nεε findε n ma xarandiin na fε a xa a yii seen birin yiba.”

Fεxεna fe

Matiyu 5.13, Maraka 9.50

34 “Fεxεn fan, koni xa a mεxεmεxεnna ba ayi, a fa ramεxεmεxεnna nanse ra nayi?”

35 A mi lan bεxεn ma, a mεn mi findε lεxεn na sansine xa fε a xa woli ayi nen. Xa tunla naxan ma a feen mε, na xa a tuli mati!”

15

Yεxεε tununxina fe sandana

Matiyu 18.12-14

1 Lεxεna nde mudu maxinle nun yulubitε wuyaxi yi fa Yesu fεma e tuli mati-deni.

2 Farisi muxune nun sariya karamεxεne yi falan ti fεlε e dε bun ma, e naxa, “Xεmeni ito yulubitεne yisuxuma, a yi a dεge e fεma.”

3 Nanara, Yesu yi sandan sa e xa, a naxa,

4 “Xa yεxεε kemε ε tan nde yi, na nde keden yi lε ayi, a nanfe ligama? A yεxεε tonge solomanaanin e nun solomanaaninna luma nen burunna ra, a sa a tununxin fen han a yi a to.

5 A na a to waxatin naxan yi, a sεwama nen, a yi a sa a kεε ma,

6 a mεn yi siga a ra a konni, a yi a dεxε bodene nun a xoyine xili, a yi a fala e xa, a naxa, ‘En sεwa amasεtε n ma yεxεεn naxan yi tununxi n bata a to!’

7 N xa a fala ε xa, a na kii nin, sεwan tima nen ariyanna yi hake kan keden tubixina fe ra dangu tinxin muxu tonge solomanaanin e nun solomanaaninna ra naxanye mirixi a ma fa fala e mako mi tubin ma.”

Gbeti gbanan tununxina fe

8 “Awa, gbeti gbanan fu naxanla naxan yii, xa na keden tunun a ma, a nanfe ligama? A lenpun nan nadεgεma, a yi a banxin makε mafuren, a yi a fen yiren birin yi han a yi a to.

9 A na a to waxatin naxan yi, a a xoyine nun a dεxε bodene xilima nen e bode xεn ma, a yi a fala e xa, a naxa, ‘En sεwa en bode xεn ma amasεtε n ma gbetin naxan tunun, n bata a to!’

10 Awa, n xa a fala ε xa a na kii nin, Alaa malekane sεwama nen hake kan keden na fe ra naxan bata tubi.”

Dii Xεmε tununxina fe sandana

11 Yesu yi lu falan tiyε, a naxa, “Xεmena nde yi na, dii xεmε firin yi a yii.

12 A xurimaan yi a fala a fafe xa, a naxa, ‘N fafe, i ya nafunla taxun, i n gbeen so n yii.’* Awa, a fafe yi nafunla taxun e nun a tada ra.

13 Waxatidi danguxina xurimaan yi a gbee seene

* 15:12: A waxi a keεn nan xεn benun a baba xa faxa.

sara, a gbetin tongo, a siga yamana makuyena nde yi, a sa a gbetin birin kala dunuɲa feene yi.

¹⁴ A yii seen birin yi ɲan, na xanbi ra, kamε gbeen yi so na yamanan birin yi, sese mi yi fa a tan yii sɔnɔn.

¹⁵ Awa, a siga na yamanan dugurena nde fema wali kedeni, na yi a rasiga a xεen ma xɔsε kantandeni.

¹⁶ Xɔsεne toge dagin naxan donma, a xɔnla yi a suxu a xa na nde don koni muxε mi na so a yii.

¹⁷ Dɔnxεn na, a yi a miri, a naxa, 'N fafe a walikεne donseen donma han e mi a ɲanɲε koni kamεna n tan faxamaan ni i ra.

¹⁸ N xa siga n fafe fema n sa a fala a xa, n naxa, N fafe, n bata haken liga i tan na, n yi Ala yulubin tongo.

¹⁹ I mi lan sɔnɔn i xa n xili fa fala i ya diina, i xa n suxu alo i ya walikεen bonne.'

²⁰ Awa, a keli, a xεtε a fafe konni."

"Benun a xa na li waxatin naxan yi, a fafe yi a to fε, a ndedi makuya. A kininkinin a ma kati, a yi a bara, a sa a ralan, a yi a yiin nabilin a dii xεmεn ma, a yi a sunbu.

²¹ A dii xεmεn naxa, 'N fafe, n bata haken liga i tan na, n yi Ala yulubin tongo, a mi lan sɔnɔn i xa n xili fa fala i ya diina.'

²² Koni a fafe yi a walikεne xili, a naxa, 'ε mafura, ε fa doma gbeen na, ε yi a ragodo a ma, ε yii rasoon so a yii sonla ra, ε sankidin so a sannī.

²³ ε sa ɲinge raturaxin faxa, en malanna raba, en sεwa.

²⁴ Amasɔtɔ n ma dii xεmεn bata yi faxa nun koni iki a niin bata bira ayi mɔn. A bata yi tunun nun koni iki, n bata a to.' Awa, e ɲaxaɲaxan fɔlɔ."

²⁵ "Na waxatini, dii xεmεn forimaan sa xεen ma. A faxi na sa keli xεen ma, a maso banxin na waxatin naxan yi, a sumun xuiin nun bodon ti xuiin mε.

²⁶ Awa, a walikε keden xili, a yi a maxɔdin, a naxa, 'Nanfe ligaxi?'

²⁷ Walikεen yi a yabi, a naxa, 'I xunyεn bata fa, i fafe bata ɲinge raturaxin faxa a xa, amasɔtɔ a mɔn bata a dii xεmεn to, a kende.'

²⁸ A tada yi xɔlɔ kati, a mi tin soε banxini. Nanara, a fafe yi fa, a yi a mafan a xa so.

²⁹ Koni, a yi a yabi, a naxa, 'A mato, n bata ɲεeni itoe birin wanla kε i xa alo konyina, n mi i ya yamarin matandi hali sanɲa ma keden pe. I nanse soxi n yii? Hali sii diina, i mi a so n yii nxu nun n lanfane yi sεwa nxu bode xɔn ma!

³⁰ Koni i ya dii xεmεn naxan bata i ya nafunla birin kala yalunyani, bayo na mɔn bata fa, i bata ɲinge raturaxin faxa a xa!'

³¹ A fafe yi a yabi, a naxa, 'N ma diina, i tan n fema be waxatin birin, n yii seen birin i tan nan gbee a ra.

³² Koni a lan en xa malanna ti, en sεwa amasɔtɔ i xunyεn bata yi faxa nun koni a niin bata bira ayi iki. A bata yi tunun nun koni iki n bata a to.' "

16

Kuntigi tinxintarena fe

¹ Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Nafulu kanna nde yi na nun, walikεεn yi naxan yii a feene xun na. Muxune yi a fala nafulu kanna xa, e naxa, ‘I walikε mangan naxan dɔxi, a i ya nafunla kalama.’

² Nafulu kanna yi na walikε mangan xili banxini, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N naxan mexi i ya fe yi ito ra, na di? N nafunla naxan soxi i yii, fa i dentεge amasɔtɔ n mi i findima walikε mangan na sɔnɔn.’

³ A yi a fala a yetε ma, a naxa, ‘N ma kuntigina n yi-ibama nεn n ma wanli ito ra, n nanfe ligama nayi? Senβε mi n na n xεεn sa, n yagima nεn xanditideni.

⁴ Koni n naxan ligama, n bata na kolon iki! Benun n xa n yii ba wanli waxatin naxan yi, n xɔyine sɔtɔma nεn naxanye n yisuxε e konne yi.’

⁵ Awa, a kuntigina donla muxun naxanye birin ma, a yi ne xili. A yi a fala a singe ra xiin xa, a naxa, ‘N ma kuntigina donla yoli i ma?’

⁶ A yi a yabi, a naxa, ‘Oliwi turen liga se xungbeen ye kεmε donla nan n ma.’ Walikε mangan yi a fala, a naxa, ‘I ya doli kedin nan ito ra, dɔxɔ, i tonge suulun seβε.’

⁷ A yi a fala bonna xa, a naxa, ‘Yoli i tan ma?’ Na yi a yabi, a naxa, ‘Malo benβeli kεmε nan n ma.’ Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I ya doli

kedin nan ito ra, tonge solo-masεxε seβε.’

⁸ Na walikε manga tinxintarena kuntigin yi a matɔxɔ a to kɔtaxi ayi fe jaxi rabadeni, amasɔtɔ dunuja muxune kɔta fe jaxi rabadeni dangu kenenna gbee muxune ra.”

⁹ Yesu yi a fala, a naxa, “E xɔyine fen ε yetε xa dunuja nafunli alogo a na jan i yii waxatin naxan yi, naxanye ariyanna yi ne ε yisuxuma nεn habadan banxine yi.

¹⁰ Naxan lannayaan liga fedi xurini, na lannayaan ligama nεn fe gbeene fan yi. Koni naxan tinxintareyaan ligama fe xurine yi, a tinxintareyaan ligama nεn fe gbeene fan yi.

¹¹ E nafunla naxan soma ε yii dunuja yi, xa ε mi lannayaan liga nayi, nde lama ε ra nafulu feni ariyanna yi?

¹² Xa ε mi lannayaan liga muxune gbeeni, nde i tan gbeen soma i yii?”

¹³ “Walikε yo mi nɔε wale kuntigi firinna xa sanja ma kedenni. Amasɔtɔ a kedenna rajaxuma nεn, a kedenna xanu, hanma a kedenna binya, a yi a mε bonna ra. E mi nɔε wanla kε Ala nun nafunla xa sanja ma kedenni.”

*Yesu yi yamaan kawandi
Matiyu 11.12-13, 5.31-32,
Maraka 10.11-12*

¹⁴ Farisi muxune yi ito birin mε, e yi Yesu magele amasɔtɔ e bata gbetin xanu.

¹⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E yεε findima muxu tinx-
inxine ra yamaan yεtagi, koni
Ala tan ε bɔɲε yi feen kolon.
Amasɔtɔ muxun feen naxan
yatexi, fe haramuxin nan na
ra Ala yεε ra yi.”

¹⁶ “Benun Yoni gbee wax-
atin xa a li Sariya Kitabun
nun nabine kitabune nan yi
ralima nun. Fɔlɔ na wax-
atin ma Alaa Mangayana fe
Xibaru Fajin yi rali, muxun
birin yi e yixɔdɔxɔ, e so a yi.

¹⁷ Koni kore xɔnna nun
bɔxɔ xɔnna danguma nɛn be-
nun Sariya Kitabun sɛbenla
yiredi keden xa ba a ra.”

¹⁸ “Xεmɛn naxan na a mɛ
a ɲaxanla ra a yi nde gbete
futu, na bata yalunyaan liga.
Xεmɛn naxan na ɲaxalan
namɛxin futu, na fan bata
yalunyaan liga.”

Nafulu kanna nun Lasarusi a fe

¹⁹ Yesu naxa, “Nafulu
kanna nde yi na nun naxan
yi maraberi baxi dugi sare
xɔdɛxɛne ra, a yi ɲaxunni
waxatin birin.

²⁰ Yiigelitɔna nde fan yi na
nun, a xili Lasarusi, koron yi
a fatin birin ma. Na yi saxi
nafulu kanna dɛɛn na wax-
atin birin.

²¹ A yi waxi a xɔn ma bande
kɛsɛdin naxanye yolonma
keli nafulu kanna tabanla ra,
a xa ne don. Barene fan yi lu
a korone dɛ kɔɲɛ.

²² Xεmɛ yiigelitɔn na yi
faxa, malekane yi siga a ra
Ibrahim dɛxɔn ma yire
ɲaxumɛni. Awa, nafulu

kanna fan yi faxa, e yi a
maluxun.

²³ A tɔrɔ laxira yi kati! A yi
a yεε rasiga, a yi Ibrahim to
wulani, Lasarusi a dɛxɔn ma.

²⁴ A yi gbelegbele, a naxa,
‘N Fafe Ibrahim, kinink-
inin n ma, Lasarusi xɛ n ma, a
xa a yii sonla sin igeni, a yi fa
a dindin n lɛnna ma, amasɔtɔ
n tɔrɔxi tɛɛni be kati!’

²⁵ Koni Ibrahim yi a yabi,
a naxa, ‘N ma dii, i xaxili na
xɔn ma ba, i yi kɛndɛ waxatin
naxan yi, i se fajin birin sɔtɔ
nɛn koni Lasarusi tan yi tɔrɔn
nin. Iki a tan sɛwaxi be, i tan
tɔrɔni.

²⁶ Mɔn sɔnɔn, yili gbeena en
tagi alogo naxanye waxi keli
feni be, siga i fɛma, ne nama
siga. Muxe nama keli i fan
fɛma mɛnni fa nxu fɛma be.’
²⁷ Nafulu kanna naxa, ‘N
fafe, n na i mafanma, i xa
Lasarusi xɛ, a xa siga n fafe
konni,

²⁸ bayo ngaxakedenmaan
muxu suulun na yi, a xa sa e
kawandi alogo e nama fa tɔrɔ
yireni ito yi be.’

²⁹ Ibrahim yi a yabi,
a naxa, ‘Musa nun nabine
falane e fɛma na, e xa ne
xuiin namɛ.’

³⁰ Nafulu kanna yi a yabi,
a naxa, ‘N fafe Ibrahim, na
mi a gasɛ! Koni xa muxun keli
sayani, a siga e fɛma, e e xun
xanbi soma e hakɛni nɛn, e
tubi.’

³¹ Koni Ibrahim naxa,
‘Xa e mi e tuli mati Musa nun
nabine ra, hali muxun keli
sayani, a siga e fɛma, e mi lɛ a
ra.’ ”

*Yulubina fe**Matiyu 18.6-7, Maraka*

9.42

¹ Yesu yi a fala a xarandine xa, a naxa, “Feen naxanye muxune birama yulubini, a fεε mi na fɔ ne xa taran na, koni gbalona e yεε ra naxanye na findi sabun na.

² Ayi lan ne ma, gεmε gbeen xa xidi e kɔε ra, e woli baan nin benun e xa diidi xurini ito nde keden bira yulubini.

³ Ε a liga ε yeren ma!”

“Xa i ngaxakedenna hakεn liga, i xa a sɔnna yita a ra. Xa a na feen bejin, i xa a mafelu.

⁴ Xa a hakεn liga i ra sanja yi solofere soge kedenni, koni a yi fa i fεma na waxatin birin yi, a naxa, ‘N bata nimisa,’ a mafelu.”

Denkεleyana fe

⁵ Xerane yi a fala Marigin xa, e naxa, “Nxɔ denkεleyaan fari sa.”

⁶ Marigin yi e yabi, a naxa, “Xa ε denkεleyaan gbo ayi alo sansi kεεε xuridina,* ε nɔε a fale nεn wudi bili gbeeni ito ma, ε naxa, ‘I yεtε tala bɔxɔni, i sa ti fɔxɔ igen tagi!’ A ε fala xuiin suxuma nεn.”

Walikεεn lan a xa naxan liga

⁷ “Xa konyina ε tan nde yii naxan xεεn sama hanma a yεxεεne kantani, a na fa waxatin naxan yi, sa keli xεεn ma,

i a falama a xa nεn ba, fa fala, ‘Fa i dεge?’

⁸ Εn-εn, koni i a falama nεn, i naxa, ‘N ma ximεnna rafala, i yi i ya walikε domaan tongo, i wanla kε n xa. N na n dεge waxatin naxan yi, n yi n min, na xanbi ra i fan yi i dεge, i yi i min.’

⁹ Konyi kanna mi barika bire a konyin xa bayo a bata wanla kε a tixi naxan na.

¹⁰ Ε tan fan na kii nin ε na Alaa yamarine birin suxu waxatin naxan yi, ε xa a fala, ε naxa, ‘Konyin nan tun nxu tan na, nxu bata nxɔ wanla kε.’ ”

Yesu yi dogonfontɔ fu rakendεya

¹¹ Yesu sigama Yerusalεn taani waxatin naxan yi, a dangu Samariya yamanan nun Galile yamanan tagi.

¹² A soma taadina nde yi waxatin naxan yi, dogonfontɔ fu yi a ralan. E yi yire makuyeni. E gbelegbele, e naxa,

¹³ “Nxu kanna! Yesu! Kininkinin nxu ma!”

¹⁴ Yesu yi e to, a yi a fala e xa, a naxa, “Ε siga saraxaraline konni, e xa ε mato.”†

Awa, e sigama kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, e kεndεya.

¹⁵ Muxu keden yi e tagi, na a to waxatin naxan yi, fa fala

* 17:6: Sansini ito xili nεn mutaridi. † 17:14: *dogonfontɔna*: Alaa sariyan kui, dogonfontɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nεn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu gbetε mi yi a yiin dinjε dogonfontɔn na, bayo na yi na kanna sarijanna kalama nεn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonta na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

a bata kēndeyya, a xεε Ala tan-tunje a xuini texin na.

¹⁶ A bira Yesu sanna bun ma, a yetagin yi lan bōxōn ma, a barikan bira a xa. Samariya kaan nan yi na xεmēn na nun.

¹⁷ Yesu yi a fala, a naxa, “Muxu fu xa mi kēndeyaxi ba? A dōnxε muxu solo-manaaninna bonne tan minen yi?”

¹⁸ Muxu yo mi luxi naxan xεtexi, a fa barikan bira Ala xa, fō xōje ni ito ba?”

¹⁹ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i siga, i ya denkeleyaan bata i rakisi.”

Alaa Mangayaan fa feen taxamasenne

Matiyu 24.23-28, 37-41

²⁰ Farisi muxuna ndee yi Yesu maxōdin, a Alaa Mangayaan fama waxatin mundun yi. A yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan mi fama alo en seen naxan toma.

²¹ Muxu mi a fale fa fala, ‘A mato, a be yi,’ hanma, ‘A sa mēnni.’ Amasōtō Alaa Mangayana ε tan yi.”

²² A yi a fala xarandiine xa, a naxa, “Waxatina nde fama a xōnla ε suxuma nen, ε xa n tan Muxuna Dii Xεmēn fa waxatin to koni ε mi a toε.

²³ Nde taranma nen nayi naxanye a falama, e naxa, ‘A sa mēnni,’ hanma ‘A be yi.’ Koni ε nama siga, ε nama ε gi a matodeni.

²⁴ Amasōtō a luma nen alo kuyen na a jinna masōxōn keli bode fōxōn na sa ti bode fōxōn na. N tan Muxuna Dii Xεmēn fama na kii nin n fa lōxōni.

²⁵ Koni fō n xa tōrō nen sin-gen kati! A fεε mi na fō iki muxune xa e mē n na.

²⁶ Nuhan gbee waxatin liga kii naxan yi,[‡] a ligama na kii nin n tan Muxuna Dii Xεmēna waxatini.

²⁷ Muxune birin yi e degema na waxatini, e yi e minma, e yi jaxanle futuma, e yi e diine fima xεmēne ma futun na, han Nuhan so waxatin yi a li kunkin kui. Fufaan yi fa, a yi e birin faxa.

²⁸ A mōn ligama nen na kini alo a liga Loti gbee waxatini kii naxan yi. Muxun birin yi lu e degε, e yi e min, e seen sara, e seen mati, e seen si, e banxin ti.

²⁹ Awa, Loti keli Sodoma yi waxatin naxan yi, tēen nun dolen ganmatōn yi godo keli kore, a yi e birin faxa. §

³⁰ N tan Muxuna Dii Xεmēn na mini kēnenni waxatin naxan yi, a ligama na kii nin.”

³¹ “Na lōxōni, muxun naxan a kore banxin kōε ra, na nama godo banxini a yii seene tongodeni. A mōn na kii nin, muxun naxan xεen ma, na nama fa xεε banxini.

³² ε xaxili lu Loti a jaxanla xōn ma.*

³³ Naxan na kata a niin nakisi feen na, na bōnōma ayi nen. Naxan na bōnō a niini, na kisima nen.

³⁴ N xa a fala ε xa, na kōεen na xεmε firin luma nen sade kedenna ma, keden xalima nen, keden yi lu na.

³⁵ Naxalan firin luma nen se dinni, kedenna xalima nen, keden yi lu na.

‡ 17:26: Dunuja Fōlōn 6.5-12 nun 7.6-23 19.24 kui.

*

17:32: A mato Dunuja Fōlōn 19.26 kui.

§ 17:29: Na feen seβexi Dunuja Fōlōn

³⁶ XEME firin luma nen xeen ma, kedenna xalima nen, keden yi lu na.”

³⁷ Xarandiine yi a maxodin, e naxa, “Marigina, na ligama minen yi?” Yesu yi e yabi, a naxa, “Sube faxaxin denaxan yi, dugane e malanma menna nin.”

18

Kaja gilen nun kitisana fe

¹ Na xanbi ra, Yesu yi sandani ito sa e xa, a yi e xaran, a e xa Ala maxandi waxatin birin, e nama xadan,

² a naxa, “Kitisana nde yi taana nde yi nun naxan mi yi gaxuxi Ala yee ra, a mi danma muxe ra.

³ Kaja gilena nde yi na taani nun, na yi siga a fema, a yi a mafan, a naxa, ‘Kitin sa nxu nun n yengefaan tagi.’

⁴ A bu han, a mi tin, koni donxen na a miri a yete ma, a naxa, ‘Hali n mi gaxu Ala yee ra, n mi danje muxe ra,

⁵ koni bayo kaja gilene ito n yee gbama ayi, n xa kata, n xa a kitin sa, xa na mi a ra a luma fe nen waxatin birin han n tunnaxolo n ma.’ ”

⁶ Awa, Marigin man yi siga falan ma, a naxa, “Kiti bolon tinxintaren naxan fala, e tuli mati na ra.

⁷ Awa, Ala mi a gbee muxune xun mafale ba, naxanye a xilima kaeen nun yanyin na? A buye na yi ba?

⁸ N xa a fala e xa, a e xun mafala kitin bolonma nen mafuren! Koni n tan Muxuna Dii Xemen na fa waxatin naxan yi, n denkeleyaan liye dunuja yi ba?”

Farisi muxune nun mudu maxinla fe sandana

⁹ Yesu yi sandani ito fan sa na muxune xa naxanye laxi e yetena tinxinyaan na, e muxun bonne yalagi.

¹⁰ A naxa, “Muxu firin yi siga Ala Batu Banxini Ala maxandideni, Farisi muxun nan yi bonna ra, bonna mudu maxinla.

¹¹ Farisi muxun yi ti, a yi Ala maxandi a bojeni. A Ala maxandi ikiini, a naxa, ‘Ala, n barikan birama i xa amasoto kumade mi n tan na, tinxintare mi n tan na hanma yalundena alo muxun bonne birin a ligama kii naxan yi. N barikan birama i xa amasoto n tan mi ligaxi alo mudu maxinli ito.

¹² Loxo xun yo loxo xun n sunna suxuma nen soqe firin, n naxan birin sotoma, n ne yaganna fima.’ ”

¹³ “Koni mudu maxinla yi ti yire makuyeni, a mi tin a yeen nate kore koni a yi lu a kanken makudunje, a yi a fala, a naxa, ‘Ee! Ala, kininkinin n tan hake kanna ma!’ ”

¹⁴ Yesu naxa, “N xa a fala e xa, xemeni ito, benun a xa siga a konni waxatin naxan yi, a tinxin nen Ala yee ra yi fefe! Amasoto muxun naxan birin a yete yitema, ne magodoma nen. Naxan birin a yete magodoma, ne yitema nen.”

Yesu yi duba diidine xa

Matiyu 19.13-15, Maraka 10.13-16

¹⁵ Muxuna ndee yi fa e diidine ra Yesu fema, a xa a yiin sa e xunne ma, a duba e xa. Koni a xarandiine to na to, e

yi falan ti e ma amasotō e bata fa diidine ra Yesu fema.

16 Koni Yesu yi diidine xili a fema, a naxa, “E tin diidine xa fa n fema, e nama e raxete amasotō e tan sifane nan gbee Alaa Mangayaan na.

17 N xa jōndin fala e xa, xa naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine, na mi soe Alaa Mangayani mumel!”

Xeme nafulu kannafe

Matiyu 19.16-30, Maraka

10.17-31

18 Yahudiyane kuntigina nde yi Yesu maxōdin, a naxa, “Karamōxō fajina, n nanfe lige n habadan nii rakisin sōtō?”

19 Yesu yi a maxōdin, a naxa, “Nanfera, i n xilima karamōxō fajina? Muxu yo mi fan fō Ala keden peena!

20 I yamarine kolon fa fala, ‘I nama yalunyaan liga, i nama faxan ti, i nama mujan ti, i nama wule seren ba, i baba nun i nga binya.’* ”

21 Xemen yi a yabi, a naxa, “Xabu n dii jōreyani waxatin naxan yi, n ne birin suxi.”

22 Yesu ito me waxatin naxan yi, a yi a fala a xa, a naxa, “Fe keden nan luxi, i xa i yii seene birin sara, i yiigelitōne ki, i nafunla sōtōma nen ariyanna yi. Na xanbi ra, i bira n fōxō ra.”

23 Koni xemen na me waxatin naxan yi, a bōjen yi rapaxu a ma kati, amasotō nafunla yi a yii nun kati!

24 Yesu yi a mato, a naxa, “Nafulu kanne so raxōlō Alaa Mangayani han!

25 Nafulu kannafe so raxōlō Alaa Mangayani dangu jōgōmen so feen na sagilaan yinla ra.”

26 Muxun naxanye na me, ne yi a maxōdin, e naxa, “Nde nōe kise nanyi?”

27 Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxun mi nōe feen naxan lige, Ala nōe na lige nen.”

28 Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin bejin, nxu bira i fōxō ra.”

29 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jōndin fala e xa, naxan birin bata a konna lu na hanma a jaxanla hanma a ngaxakedenne hanma a sōtō muxune hanma a diine Alaa Mangayana fe ra

30 na kannafe na jōxon sōtōma nen dangu na ra waxatini ito yi, a habadan nii rakisin fan sōtō waxati famatōni.”

Yesu mōn yi a faxa feen fala

Matiyu 20.17-19, Maraka

10.32-34

31 Yesu yi a xarandii fu nun firinne xili a fema e danna, a yi a fala e xa, a naxa, “E tuli mati! En sigama Yerusalen taani, nabine feen naxan birin sebe n tan Muxuna Dii Xemena fe yi, ne kamalima nen na yi.

32 N tan Muxuna Dii Xemen soma nen siya gbetene yii, e yi n magele, e yi n nafeya, e yi e de igen namini n ma.

33 E n bulanma nen, e yi n faxa, koni a soge saxandeni n mōn kelima nen sayani.”

34 A falan naxan birin ti, xarandiine mi ne bayen

* 18:20: Xōryaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

kolon, bayo falan bunna yi luxunxi e ma. Yesu yi falan tima naxan ma fe yi nun, e mi na kolon.

Yesu yi danxutɔɔn nakɛndɛya

Matiyu 20.29-34, Maraka 10.46-52

³⁵ Yesu maso Yeriko ra waxatin naxan yi, danxutɔɔna nde yi dɔxi kiraan na xanditideni.

³⁶ A yamaan dangu xuiin mɛ waxatin naxan yi, a maxɔdinna ti, a naxa, “Nanfe ligaxi?”

³⁷ E yi a fala a xa, e naxa, “Yesu Nasarɛti kaan nan danguma.”

³⁸ A gbelegbele, a naxa, “Dawuda a Dii Xɛmɛn Yesu, kininkinin n ma!”

³⁹ Muxun naxanye yɛɛn na, ne yi xajɛ a ma, a xa a dundu koni a mɔn yi gbelegbele kati! A naxa, “Dawuda a Dii Xɛmɛn Yesu, kininkinin n ma!”

⁴⁰ Awa, Yesu yi ti, a yi a fala, a e xa fa danxutɔɔn na a fɛma. A fa a fɛma waxatin naxan yi, Yesu yi a maxɔdin, a naxa,

⁴¹ “I waxi a xɔn n xa nanfe liga i xa?”

A yi a yabi, a naxa, “N kanna, n waxi a xɔn ma nɛn, n mɔn xa seen to.”

⁴² Yesu yi a fala a xa nayi, a naxa, “I xa seen to, i ya denkɛleyaan bata i rakɛndɛya.”

⁴³ Xɛmɛn yi seen to mafurɛn, a bira Yesu fɔxɔ ra, a Ala matɔxɔma. Yamaan na to waxatin naxan yi, e birin yi Ala tantun kati!

¹ Yesu yi so Yeriko yi, a dangumatɔɔn nan yi a ra nun.

² Mudu maxinle kuntigina nde yi na nun a xili Sakɛyɛ. Nafulu kanna nan yi a ra.

³ A yi kata a xa Yesu to alogo a xa a kolon muxun sifan naxan a ra, bayo a yi dungi nun, a mi yi nɔɛ Yesu toɛ amasɔtɔ yamaan yi gbo.

⁴ Nanara, a yi siga a giyɛ yamaan yɛɛ ra, a sa te xɔdɛ binla kɔɛ ra alogo Yesu nɛɛn dangue kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, a xa a to.

⁵ Yesu na li waxatin naxan yi, a yi a yɛɛn nate kore, a yi a fala Sakɛyɛ xa, a naxa, “Sakɛyɛ, godɔ mafurɛn, amasɔtɔ n yigiyama i konna nin to!”

⁶ Sakɛyɛ yi godɔ mafurɛn, a yi a rasɛnɛ sewani.

⁷ Muxun naxanye birin na to, e falan ti fɔlɔ e dɛ bun ma, e naxa, “Xɛmɛni ito bata sa yigiyaha hake kanna konni.”

⁸ Sakɛyɛ yi keli a ti, a yi a fala Marigin xa, a naxa, “N kanna, a mato, n na n ma nafunla fɔxɔ kedenna soma yiigelitɔne yii nɛn. Xa n bata naxan yii se kansun, n na jɔxɔn naanin naxɛtɛma nɛn na kanna ma.”

⁹ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Muxune bata kisin sɔtɔ denbayan ito yi to. Iburahima bɔnsɔnna nan xɛmɛni ito fan na.

¹⁰ Amasɔtɔ naxanye lɔxi ayi, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn faxi ne nan fende yi, n yi e rakisi.”

Xɛma gbananna fe sandana

Matiyu 25.14-30

19

Yesu nun Sakɛyɛ a fe

11 Muxune yi Yesu xuiin namεma, a sandan sa e xa. Bayo a bata yi maso Yerusalen taan na, e yi a miri a Alaa Mangayaan yi minima nen kenenni.

12 Nanara, Yesu naxa, "Muxu gbeena nde yi na nun naxan siga yamana makuyeni, a xa findi a konna mangan na, na xanbi ra, a xeεe a konni.

13 Benun a xa siga a sigatini, a yi a walike fu xili, a xεma gbananna so e keden kedenna birin yii, a naxa, 'E kata ε tɔnɔn sɔtɔ itoe fari n xanbi han n fa.'

14 Koni a yamanan muxune bata yi a rapaxu. Nanara, e xεrane rasiga a fɔxɔ ra, e naxa, 'Nxu mi waxi a xɔn ma, xεmeni ito xa mangayaan sɔtɔ nxu xun na.' "

15 "Koni xεmen na yi mangayaan sɔtɔ, a mɔn yi xeεe a konni. A xεma gbananne so a walikeεn naxanye yii, a ne xili mafuren, a e tɔnɔn naxanye sɔtɔxi, e xa na yita a ra.

16 A singe ra xiin yi fa, a naxa, 'N kannna, i xεma gbananna naxan so n yii, n bata fu sɔtɔ a fari.'

17 A yi a yabi, a naxa, 'I bata i yixɔdɔxɔ, walikeε fanin nan i tan na, amasɔtɔ i bata lannayaan liga fe xurini, n na i findima nen kuntigin na taa fu xun na.'

18 Walikeεn firinden yi fa, a naxa, 'N kannna, i xεma gbananna naxan so n yii, n bata suulun sɔtɔ a fari.'

19 A yi a fala na fan xa, a naxa, 'N na i dɔxɔma nen taa suulun xun na.'

20 Walikeεn bonna fan yi fa, a naxa, 'N kannna, i ya xεma gbananna rasuxu. N na a ramaraxi dugi dungin nin.

21 N gaxuxi i yeε ra amasɔtɔ i ya fe xɔdɔxɔ, i gbee mi seen naxan na, i na nan tongoma. I mi naxan wolixi, i na nan xabama.'

22 A yi a fala a xa, a naxa, 'I tan walikeε naxina, n na i yalagima i yeε de xuiin nan ma! I a kolon fa fala n ma fe xɔdɔxɔ, n gbee mi seen naxan na, n na nan tongoma. N mi naxan sixi, n na nan xabama.

23 Awa, nanfera nayi, i mi n ma gbetin taxu gbeti mara banxin yulane ra, alogo n na fa waxatin naxan yi, n yi gbetin nun a tɔnɔdin sɔtɔ?'

24 Naxanye yi tixi na yi, a yi a fala ne xa, a naxa, 'E xεmaan ba ito yii, xεmaan gbanan fuun yi naxan yii, ε a so na yii.'

25 E yi a fala a xa, e naxa, 'Nxu kannna, koni xεmaan gbanan fu a tan yii!'

26 A yi e yabi, a naxa, 'N xa a fala ε xa, seen muxun naxan birin yii, nde sama nen ne xun ma e xa, koni se mi naxan yii hali naxan di a yii, na be a yii.

27 Nba, n yaxuni itoe a mi rafan naxanye ma, n xa findi mangan na, ε fa ne ra be yi, ε yi e faxa n yetagi! "

Yesu so fena Yerusalen taani

Matiyu 21.1-11, Maraka 11.1-11, Yoni 12.12-19

28 Yesu ito fala xanbini, a siga e yeε ra Yerusalen taani.

29 A maso Betifage taan nun Betani taan na Oliwi Geyaan dεxɔn ma waxatin naxan yi, a yi a xarandii firin nasiga a yεε ra,

30 a yi a ɲungu e ma, a naxa, “E siga banxidεen na ε yεε ra. E nεma na liyε waxatin naxan yi, ε sofalidin xidixin toma nεn muxε munma dɔxɔ naxan fari singen. E a fulun, ε fa a ra be.

31 Xa muxuna nde ε maxɔdin fa fala, ‘E ito fulunma nanfera?’ ε a fala e xa, ε naxa ‘Marigin nan mako a ma.’”

32 Nayi, e yi siga. Marigi Yesu naxan birin fala e xa, e sa na birin li na kiini alo a a fala e xa kii naxan yi.

33 E yi sofalidin fulunma waxatin naxan yi, a kanna yi a fala e xa, a naxa, “E ito fulunma nanfera?”

34 E yi a yabi, e naxa, “Marigin makona a ma.”

35 E siga sofalidin na Yesu fεma. E yi e domane yifulun sofalidin fari, e yi Yesu mali a dɔxɔ a fari.

36 A yi sigama waxatin naxan yi, yamaan yi e dugine yifulun kiraan xɔn a yεε ra a binya feen na.

37 A maso Yerusalɛn taan na waxatin naxan yi, a na kiraan li naxan godoma Oliwi Geyaan bun ma. Xarandiin birin yi barikan bira fɔlɔ Ala xa, e yi a tantun e xui yitexin na, fata kabanako feen birin na e naxanye toxi.

38 E yi a fala, e naxa, “Mangan naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Bɔɲε

xunbenla xa lu ariyanna yi e nun binyena!”

39 Farisi muxuna ndee yi yamaan yε, na ndee yi falan ti Yesu xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i ya xarandiine yamari, e xa e dundu.”

40 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa a fala ε xa, xa e dundu, gεmɛni itoe nan sɔnxɔma.”

Yesu yi wuga Yerusalɛn ma fe ra

41 A maso taan na waxatin naxan yi, a yi a to, a wuga a fe ra,

42 a naxa, “Ee! E tan, xa ε yi bɔɲε xunbenla kiraan kolon nun to, na yi lan, koni iki ε mi a kolonɲε amasɔtɔ a bata luxun ε ma!

43 Lɔxɔna nde a lima ε ma nεn, ε yaxune luma ε rabilinɲε nεn, e yi gbingbinna rate taan nabilinni, e kiraan bolon ε ma yiren birin yi.

44 E ε halagima nεn, e nun muxun naxanye birin taan kui. Hali gεmε keden pena, a mi luyε a funfuni ε taani ito yi, amasɔtɔ Ala fa ε kisideni waxatin naxan yi, ε mi yi a kolon nun!”

Yesu yi siga Ala Batu Banxini

Matiyu 21.12-17, Maraka 11.15-19, Yoni 2.13-22

45 Yesu yi so Ala Batu Banxini, a saresone kedi fɔlɔ,

46 a yi a fala e xa, a naxa, “A seβexi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma banxin xili bama nεn Ala maxandi banxina.’* Koni ε tan bata a findi muɲadene luxunden na!”

* 19:46: A mato Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11 kui.

47 Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini lɔxɔ yo lɔxɔ. Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan yεeratine yi kata a faxes feen na.

48 Koni e mi yi a kolon e a masɔte kii naxan yi, bayo yamaan birin yi tuli matixi a ra.

20

*Yesu senben maxɔdinna fe
Matiyu 21.23-27, Maraka
12.1-12*

1 Lɔxɔna nde Yesu yi yamaan xaranma Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi Alaa falan Xibaru Fajin kawandin ba, saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan fonne yi fa.

2 E yi a fala a xa, e naxa, “I feni itoe ligama senben mundun na? Na fala nxu xa. Nde senben soxi i yii, i yi e liga?”

3 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ε maxɔdin, ε a fala n xa.

4 Nde Yoni rafaxi, a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?”

5 E yi falan ti fɔlɔ e bode xa, e naxa, “Xa en na a fala fa fala, ‘A kelixi Ala nan ma,’ a falama nen nayi fa fala, ‘Nanfera, ε mi laxi Yoni ra?’

6 Koni xa en na a fala fa fala, ‘A kelixi muxun nan ma,’ yamana en magɔlɔnma nen, amasɔtɔ e yi laxi a ra fa fala nabiin nan yi Yoni ra nun.”

7 Nanara, e yi a yabi, e naxa, “Nxu mi a keliden kolon.”

8 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan fan feni itoe ligama senben naxan na, n mi na falama ε xa na yi.”

*Nakɔ kantanne fe sandana
Matiyu 21.33-46, Maraka
12.1-12*

9 Na xanbi ra, Yesu yi sandani ito sa yamaan xa, a naxa, “Muxuna nde yi manpa bili nakɔn sa, a yi a taxu a kantan muxune ra, a keli a konni, a sa buyε ayi.

10 A bogi waxatina a lixina, a yi a walikε keden xε nakɔn kantan muxune ma, a e xa sa a gbeen so a yii, koni a kantan muxune yi na walikεen bɔnbɔ, e yi a raxete, e mi se so a yii.

11 Na xanbi ra, a walikε gbete xε e ma, e yi na fan bɔnbɔ, e yi a rayagi kati, e yi a raxete, e mi sese so a yii.

12 A yi walikεen saxanden nasiga e ma. E yi na fan maxɔlɔ, e yi a kedi.

13 Awa, na xanbi ra nakɔ kanna naxa, ‘N nanfe ligama? N xa n nafan dii xεmen nasiga e ma, yanyina nde, e danma nen na ra.’

14 Koni a kantan muxune to a to, e yi a fala e bode xa, e naxa, ‘Nakɔ kanna kε tongon nan ito ra. En na a faxes alogo nakɔn xa findi en gbeen na.’

15 E yi a torotoron nakɔn fari ma, e sa a faxes.* Awa, nakɔ kanna na fa waxatin

* **20:15:** Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikεne findixi nabine ra naxanye xε Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra.

naxan yi, a nanfe ligama a kantan muxune ra?

¹⁶ A na muxune faxama nen, a nakoon taxu muxu gbete ye ra.”

Yamaan to na me, e naxa, “Ala xa nxu tanga na ma.”

¹⁷ Yesu yi e mato, a yi e maxodin, a naxa, “Kitabun yireni ito bunna di? A naxa, ‘Banxi tiine e me gemen naxan na, na bata findi banxin geme fisamantenna ra.’†

¹⁸ Naxan yo na bira gemeni ito fari, na yigirama nen dungu dungin na. Xa a nu bira naxan yo fari, a na yilunburunma nen.”

Mudu fiin maxadinna

Matiyu 22.15-22, Maraka 12.13-17

¹⁹ Sariya karamoxone nun saraxarali kuntigine yi kata Yesu suxu feen na na waxatini amasoto e yi a kolon a sandani ito saxi e tan nan ma fe ra koni e gaxuxi yamaan ye ra.

²⁰ Nanara, e feren fen. E seen so muxuna nde yii naxanye e yete finde muxu tinxin na, e ne xe Yesu ma a suxu feen na a fala xuine xon ma alogo e xa no a rasoe yamana kanna senben nun a noon bun ma.

²¹ Na muxune yi a maxodin, e naxa, “Karamoxo, nxu a kolon i xaranna naxan tima

e nun i falan naxan tima, e tinxin. Nxu a kolon fa fala i mi muxune rafisaxi e bode xa. I muxune xaranna Alaa kiraan nan ma pondini.

²² A fala nxu xa, xa nxu lanma nxu xa mudun so Romi Manga Gbeen yii ba?”

²³ Koni Yesu yi e yanfantanyaan to, a yi a fala e xa, a naxa,

²⁴ “E gbeti gbananna yita na. Nde xili nun a yetagin sawura a ma?”

E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeen.”

²⁵ Nanara, Yesu naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii.”‡

²⁶ E mi no a suxun feren sote yamaan yetagi. Nanara, e yi e dundu, e kabε a fala ti kiin ma.

Faxa muxune rakeli fena

Matiyu 22.23-33, Maraka 12.18-27

²⁷ Saduse muxune§ yi e maso Yesu ra naxanye a falama a faxa muxune mi kelima sayani, e yi a maxodin, e naxa,

²⁸ “Karamoxo, Musa sariyani ito seβε nen nxu xa, a naxa, ‘Xa xemen faxa, a jaxanla lu, koni a mi dii lu, na xemena ngaxakedenna nde xa ke jaxanla tongo, e yi diin bari faxa muxun xa.’*

²⁹ Awa, ngaxakedenmane muxu solofere yi na yi nun,

† **20:17:** Yaburin 118.22 ‡ **20:25:** Mangan yetagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi **a gbeen** na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan na, nayi e fan findixi **Ala gbeen** na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yete so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen na.

§ **20:27: Saduse muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mon mi yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.

* **20:28:** A mato Dunuja Folon 38.8 nun Sariyane 25.5-6 kwi.

forimaan yi ɲaxanla futu, a faxa, a mi dii sɔtɔ.

30 A firinden yi na ɲaxanla tongo,

31 a saxanden fan yi a tongo. Awa, a liga na kiini muxu soloferene birin na, e birin yi faxa, e mi dii sɔtɔ.

32 Dɔnɣɛn na, ɲaxanla fan yi faxa.

33 Awa, faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, a findima nde a ɲaxalan na nayi? Bayo e muxu soloferene birin bata yi a tongo!"

34 Yesu yi e yabi, a naxa, "Waxatini ito yi, xɛmɛne ɲaxanla futuma nɛn ɲaxanle fan yi dɔxɔ xɛmɛn xɔn,

35 koni naxanye na keli sayani waxati famatɔni, na xɛmɛne mi ɲaxalan fute, a ɲaxanle mi dɔxe xɛmɛn xɔn.

36 E luma nɛn nayi alo malekane. E mi faxama, e findima Alaa diine nan na amasɔtɔ e bata keli sayani.

37 Koni Musa na yita nɛn a faxa muxune kelima nɛn sayani. Awa, Kitabun kui, fɔtɔndin gan feen sebɛxi dɛnaxan yi, Musa yi falan ti Marigina fe yi, a naxa, 'Ibura-himaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.'†

38 Awa, a bunna ni ito ra fa fala niiramane Ala nan a tan na, faxa muxune gbee mi a

ra, amasɔtɔ e birin niina e yi Ala yɛɛ ra yi."‡

39 Sariya karamɔxɔna ndee yi falan ti a xa, e naxa, "Karamɔxɔ, i bata a yabi ki fani!"

40 Na xanbi ra, e mi fa susu a maxɔdinɣɛ fefe ra.

Yesu yi maxɔdinna ti

Matiyu 22.41-46, Maraka 12.35-37

41 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E a falama di fa fala Dawuda bɔnsɔnna nan Alaa Muxu Sugandixin na?"

42 Amasɔtɔ Dawuda yetɛɛn bata a fala Yaburin Kitabun kui, a naxa, 'Marigin yi a fala n marigin xa,

a naxa, "Dɔxɔ n yiifanna ma 43 han n yi i yaxune sa i sanna bun ma." § "

44 "Dawuda yi a xili, a naxa, 'N Marigina.' Awa, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda bɔnsɔnna ra di?"*

Yesu yi a xarandiine maxadi

Matiyu 23.1-36, Maraka 12.38-40

45 Yamaan birin yi e tuli mati Yesu ra, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa,

46 "E a liga ε yeren ma sariya karamɔxɔne fe yi. A rafan e ma e xa doma gbeene ragodo e ma, e yi lu e masiga

† 20:37: A mato Xɔrɔyaan 3.2-6 kui.

‡ 20:38: **niiramane:** Ala naxa a nun Iburahimaa Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yɛɛna e ra laxira yi. E mɔn e nii ra Ala yɛɛ ra yi.

§ 20:43: Yaburin 110.1 a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyeli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 seɛ, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala "N Marigina." Na bunna nɛɛn fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yɛɛ ra yi.

* 20:44: Na waxatini karamɔxɔne yi

tiye. A rafan e ma yamaan xa e binya, e yi e xɔntɔn lɔxɔ tidene yi. A rafan e ma e xa muxu gbee dɔxɔden sɔtɔ salide banxini e nun dɔxɔde fajine malanni.

⁴⁷ E kaɲa gilene yii seene bama e yii. E yi e yete mayita sali xunkuyeni. E yalagima nen na feene ra han a radangu ayi!”

21

*Kaɲa gilena kisenafe
Maraka 12.41-44*

¹ Yesu yi a yeen nasiga, a nafulu kanne to, e kiseen sama Ala Batu Banxin gbeti maradeni.

² A kaɲa gile yigelitɔna nde fan to, a gbanan firin sama gbeti sa seen kui.

³ Yesu naxa, “N xa jɔndin fala e xa, kaɲa gile yigelitɔni ito bata naxan sa, na gbo bonne birin gbeen xa.

⁴ Amasɔtɔ bonne naxan saxi, e nafulu dɔnxen xa mi ne ra. Koni a tan, hali yigelitɔn to a ra, naxan birin a yii a balon na, a na nan saxi.”

*Ala Batu Banxin kalana fe
Matiyu 24.1-2, Maraka
13.1-2*

⁵ Muxune yi a falama a Ala Batu Banxin yi maxidixi gemɛ to fajine nan na e nun muxune yi fama seen naxanye ra kiseen na Ala xa. Yesu naxa,

⁶ “E naxan toma ito ra, waxatina nde fama, gemɛn naxanye birin banxini ito yi, keden mi luyɛ a funfuni, e e birin naxuyama ayi nen.”

*Tɔrɔn nun besɛnxɔnyana fe
Matiyu 24.3-14, Maraka
13.3-13*

⁷ E yi a maxɔdin, e naxa, “Karamɔxɔ, na ligama waxatin mundun yi? Taxamasenna mundun a yitama nxu ra fa fala a waxatin bata a li?”

⁸ Yesu naxa, “E a liga e yeren ma alogo muxɛ nama e mayenden. Amasɔtɔ muxu wuyaxi fama nen n xinli, e yi a fala, e naxa, ‘A tan nan n tan na.’ E naxa, ‘Waxatin bata a li!’ Koni e nama bira ne fɔxɔ ra.

⁹ E na yenge feene nun murute feene me waxatin naxan yi, e nama gaxu amasɔtɔ a fere mi na fɔ ne xa liga singen. Koni waxati rajanna munma maso singen.”

¹⁰ A lu falan tiye, a naxa, “Siya keden siyaan bonna yengema nen yamana keden yi yamanan bonne yenge.

¹¹ Bɔxɔn xuruxurun gbeen tima nen e nun fitina kameɛn nun fitina furen yi so yirena ndee yi. Gaxu fe gbeene nun taxamaseri gbeene ligama nen kore xonna ma.

¹² Koni benun feni itoe birin xa liga, e e suxuma nen, e yi e besɛnxɔnya. E yi e raso salide banxine yi, e yi e makiti, e yi e sa kasoon na. E sigama e ra nen mangane nun kuntigine fema n tan ma fe ra.

¹³ Nayi, e findima nen n serene ra e xa.

¹⁴ E nama xamin, e sa e xun mafalama naxan na.

¹⁵ Amasɔtɔ n falan nun xaxinla soma e yii nen.

Nanara, ε yaxune mi ε tande e yi ε nɔ.

¹⁶ Ε sɔtɔ muxune nun ε ngaxakedenne nun ε xabilane nun ε xɔyine ε soma nɛn e yii, e yi ε tan ndee faxa.

¹⁷ Muxun birin ε rapaxuma nɛn n tan ma fe ra.

¹⁸ Koni hali ε xun sexe kedenna mi lɔ ayi.

¹⁹ Nayi, ε tunnafan alogo ε niin xa ratanga.”

Yesu yi Yerusalɛn kala feen fala

Matiyu 24.15-21, Maraka 13.14-19

²⁰ “Ε na a to waxatin naxan yi, sofane bata Yerusalɛn taan nabilin, ε a kolonma nɛn nayi fa fala a kala waxatin mi fa buma sɔnɔn.

²¹ Xa naxan Yudaya yi na waxatini ne xa e gi, e siga geyane fari. Naxanye taan kui, ne xa e gi, e keli taani. Naxanye xeɛn ma, ne nama xeɛɛ taani.

²² Amasɔtɔ ‘Tɔrɔn lɔxɔne’ nan ne ra, Kitabun naxan fala, a na birin xa kamali.

²³ Gbalo gbeen ligama nɛn fudi kanne nun dii ngane ra na lɔxɔne yi! Tɔrɔ gbeen fama nɛn bɔxɔ xɔnni ito ma. Alaa xɔlɔn fama nɛn yamani ito xili ma.

²⁴ E faxama nɛn silanfanna ra,* ndee sigama nɛn konyiyani yamanan birin yi. Yerusalɛn taan luma nɛn siya gbetene bun ma han e waxatin yi defe.”

Muxuna Dii Xɛmɛn fa fena

Matiyu 24.29-31, Maraka 13.24-27

²⁵ “Awa, na waxatini taxamasenna sama nɛn sogen ma, e nun kiken nun sarene ma. Dunuɔa siyane birin yigitεgema nɛn nayi, e gaxu fɔxɔ igen xuiin nun xunfan gbeen yeɛ ra.

²⁶ Feen naxanye ligama dunuɔa yi, muxune nɛma ne mame waxatin naxan yi, e gaxuma nɛn, e fuga a ra. Amasɔtɔ kore xɔnna sɛnbɛni maxama nɛn.

²⁷ N tan Muxuna Dii Xɛmɛn minima nɛn kɛnɛnni, n fa kundani sɛnbɛni e nun binye gbeeni.

²⁸ Koni feni itoe na liga fɔlɔ waxatin naxan yi, ε xa ε xunna rakeli, ε yi ε yeɛn nabi amasɔtɔ ε xunba waxatin bata maso.”

Xɔde binla fe taxamasenna

Matiyu 24.32-35, Maraka 13.28-31

²⁹ Na xanbi ra, Yesu yi sandana nde sa e xa, a naxa, “Ε ε xaxili lu xɔde binla nun wudin birin xɔn ma.

³⁰ E na ɔingi waxatin naxan yi, ε a kolonma nɛn nayi fa fala nɛmɛn bata maso.

³¹ A na kii nin, ε na feni itoe to lige waxatin naxan yi, ε a kolonma nɛn nayi fa fala Alaa Mangayaan fa waxatin bata maso.”

³² “N xa nɔndin fala ε xa. Iki muxune mi danguma fɔ na feene birin liga.

³³ Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna danguma nɛn koni n ma falane mi danguma habadan.”

³⁴ “Ε a liga ε yeren ma! Ε nama ε yeɛɛ findi fudimane

* 21:24: *Silanfanna*: Sofane yengεso degemana.

nun dɔlɔ minne ra. E nama xamin ε lu kiina fe ra alogo na Lɔxɔn nama ε ratεna.

³⁵ Amasɔtɔ a dunuɲa mux-une birin naterεnama nεn alo woson suben naterεnama kii naxan yi.

³⁶ E lu ε yεε ra yi, ε yi Ala maxandi waxatin birin, ε sεnben sɔtɔ, ε ratanga feni itoe birin ma naxanye ligama alogo ε xa ti n tan Muxuna Dii Xεmεn yetagi.”

³⁷ Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini nεn yanyin na, a sa kɔεεn nadangu geyaan fari naxan xili Oliwi.

³⁸ Yamaan birin yi sigama nεn a fεma xɔtɔnni Ala Batu Banxini, alogo e xa e tuli mati a ra.

22

Mangane yi yanfani tɔn Yesu ma

Matiyu 26.1-5, Maraka 14.1-2, Yoni 11.45-53

¹ Buru Tetaren Sanla* yi maso naxan xili Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla.†

² Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi kata Yesu faxan fεren fendeni, koni e yi gaxuxi yamaan yεε ra.

Yudasi yi Yesu yanfa

Matiyu 26.14-16, Maraka 14.10-11

³ Setana yi so Yudasi yi, naxan xili Isakariyoti,

xarandii fu nun firinna nde nan yi a ra.

⁴ Awa, Yudasi yi siga, a sa a fala saraxarali kuntigine nun Ala Batu Banxin kantan mux-une kuntigine xa, a nɔε Yesu soε e yii kii naxan yi.

⁵ Na yi rafan e ma, e gbetin ba, a e xa a saren fi.

⁶ Yudasi yi tin na ma, a fεren fen fɔlɔ, a nɔε Yesu soε e yi kii naxan yi hali yamaan mi fe kolon ayi.

Yesu yi a yitɔn sanla fe yi

Matiyu 26.17-25, Maraka 14.12-21

⁷ Buru Tetaren Sanla yi a li, yεxεε diin faxa waxatin yi a li Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra.

⁸ Yesu yi Piyeri nun Yoni xε, a yi a ɲungu e ma, a naxa, “E sa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla ximenna rafala en xa.”

⁹ E yi a maxɔdin, e naxa, “I waxi a xɔn ma, nxu xa a rafala minen yi?”

¹⁰ A yi e yabi, a naxa, “E nεma soma taani waxatin naxan yi, ε xεmεna nde lima kira yi, ige fεɲen dɔxi a xun ma. E bira a fɔxɔ ra han a na so banxin naxan kui.

¹¹ E yi a fala na banxin kanna xa, ε naxa, ‘Karamɔxɔ naxa, a xɔɲε yigiyaden minen yi, a tan nun a xarandiine Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen donma dεnaxan yi?’

¹² A banxin yire gbeena nde yitama ε ra nεn kore

* **22:1: Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyaane yi burun donma xii solofere lεben mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui. † **22:1: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nεn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔε kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dε wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

banxin kœ ra, naxan kui yitœnxi ki fajni. E donseene rafalama mœnna nin.”

13 E sa seen birin li na yi alo Yesu a fala e xa kii naxan yi. E Halagi Tiin Dangu Lœxœn Sanla ximœnna rafala mœnni.

Marigina Ximœnna fe

Matiyu 26.26-30, Maraka 14.22-26, Kœrenti Kaane Singena 11.23-25

14 Na waxatina a lixina, Yesu yi dœxœ a dœgedeni e nun a xœra fu nun firinne.

15 A yi a fala e xa, a naxa, “A xœnla n ma kati, n xa Halagi Tiin Dangu Lœxœn Sanla donseen don ε xœn benun n xa tœrœ!”

16 Amasœtœ n xa a fala ε xa, n mi a donma sœnœn han a bunna rakamalima Alaa Mangayani waxatin naxan yi.”

17 Na xanbi ra, Yesu yi igelengenna tongo, a barikan bira Ala xa, a naxa, “E ito tongo, ε yi a yitaxun ε ra.

18 Amasœtœ n xa a fala ε xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han Alaa Mangayaan yi fa.”

19 Na xanbi ra, a burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so e yii, a naxa, “N fati bœnden ni ito ra naxan fixi ε fe ra, ε xa ito liga naxan n ma fe rabire ε ma.”

20 Ximœn donna baxi na a ra, a yi igelengenna fan tongo na kiini, a naxa, “Igelengenni ito, Layiri Nœnœn na a ra naxan xidima en tagi n wunla xœn naxan minima ε fe ra.”

21 “Koni a mato! Muxun naxan n yanfama, a n so yiini,

na kanna a dœgema n xœn be yi!

22 Awa, Muxuna Dii Xœmœn faxama nœn alo Ala bata a ragidi kii naxan yi, koni muxun naxan a yanfama, gbalon na kanna yœœ ra!”

23 E yi e bode maxœdin fœbœ naxan na ligama e yœ.

Naxan gbo a birin xa

24 Matandin yi keli xarandiine tagi fa fala muxune mirima nde ma e tagi a gbo dangu e birin na.

25 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Siyane mangane nœyaan nan ligama e xun na. Kuntigine e xili bama nœn fa fala, ‘Yamaan Yatigine.’

26 Koni a mi na kiini ε tagi. Naxan gbo ε birin xa ε tagi, fœ na xa lu alo dii jœœna. E yœœratiin xa liga alo walikœna.

27 Amasœtœ nde gbo dangu bodene ra, naxan dœxi a dœgedeni hanma naxan fama donseen na a xa? Naxan a dœgema, na nan gbo! Koni n tan ε tagi alo walikœna.”

28 “E bata lu n fœma n ma tœrœn birin yi.

29 Nanara, n mangayaan fima ε ma alo n Fafe Ala bata a fi n ma kii naxan yi.

30 E ε dœgema nœn, ε yi ε min n xœn ma n ma Mangayani, ε dœxœ mangaya gbœdene yi. E yi Isirayila bœnsœn fu nun firinne makiti.”

Piyœri a mœ fœna Yesu ra

Matiyu 26.31-35, Maraka 14.27-31, Yoni 13.36-38

31 Yesu naxa, “Ee! Simœn, i tuli mati, Setana bata Ala mafan alogo a xa tin Setana yi ε birin mato, a yi ε yife alo xœœ

biina a maali fema kii naxan yi, a yi a deela ba a yi.

³² Koni Simōn, n bata Ala maxandi i xa alogo i ya denkeleyaan nama jan. I mōn na xete n fema waxatin naxan yi, i yi i ngaxakedenne senbe so.”

³³ Piyeri yi a yabi, a naxa, “Marigina, n bata n yitōn siga feen na kasoni i fōxō ra, n faxa i fōxō ra!”

³⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “Piyeri, n xa a fala i xa benun dontonna xa wuga, i a falama nen sanja ma saxan, i naxa, i mi n tan kolon.”

³⁵ Na xanbi ra, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N na ε xe waxatin naxan yi, ε mi siga gbeti yo ra ε yii, hanma benbelidina hanma sankidina, sena nde dasa nen ε ma ba?”

E yi a yabi, e naxa, “Sese mi dasa.”

³⁶ Yesu naxa, “Koni iki xa gbeti sa seen naxan yii hanma benbelidina, a xa a tongo. Silanfan mi muxun naxan yii, na xa a domain mati, a silanfanna sara.‡

³⁷ Amasoto n xa a fala ε xa, Kitabun naxan falaxi n tan ma fe yi fo na xa kamali nen, a naxa, ‘A yate nen alo fe jaxi rabane.’”

³⁸ Xarandiine naxa, “Marigina, a mato, degema firin be yi.”

A yi e yabi, a naxa, “Na bata wasa ti.”

Yesu yi Ala maxandi

Matiyu 26.36-46, Maraka 14.32-42

³⁹ Yesu yi keli na yi, a siga Oliwi Geyaan fari alo a darixi

a ligε kii naxan yi. Xarandiine yi siga a fōxō ra.

⁴⁰ A na yiren li waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “E Ala maxandi alogo ε nama bira tantanni.”

⁴¹ Na xanbi ra, a keli e fema, a yi a makuya e ra ndedi, a yi a xinbi sin, a yi Ala maxandi.

⁴² A yi a fala, a naxa, “N fafe, xa i tinje, i xa tōroya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama liga fo i tan sagona.”

⁴³ Malekan yi mini kenenni a xa, keli ariyanna yi, a yi senben fi a ma.

⁴⁴ A tōroxi kii naxan yi, a yi a yixōdōxō Ala maxandideni na kiini. Kuye wolonna yi mini a ma, a lu dindinje alo wunla.

⁴⁵ A yelin Ala maxande waxatin naxan yi, a xete a xarandiine fema, a yi e sunuxin li xixōnli!

⁴⁶ A yi a fala e xa, a naxa, “E xima nanfera? E keli, ε yi Ala maxandi alogo ε nama bira tantanni.”

Yesu suxu fena

Matiyu 26.47-56, Maraka 14.43-50, Yoni 18.3-11

⁴⁷ A yi fala tiini waxatin naxan yi, ganla yi fa, Yudasi xarandii fu nun firinna nde tixi yamaan yeε ra, a fa Yesu fema a sunbudeni.

⁴⁸ Koni Yesu naxa, “Yudasi, i n tan Muxuna Dii Xemen yanfama sunbun nan xōn ma ba?”

⁴⁹ Xarandiin naxanye yi Yesu fōxō ra, feen naxan fama ligadeni Yesu ra, e na to waxatin naxan yi, e

‡ 22:36: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

naxa, “Marigina, nxu xa nxo silanfanne tongo, nxu yengen so ba?” §

⁵⁰ E tan nde yi Saraxarali Kuntigi Singena konyin yii-fari ma tunla sege a ma.

⁵¹ Koni Yesu yi e yabi, a naxa, “A lu.” Yesu yi a yiin sa na xemen tunla ma, a kende ya.

⁵² Na xanbi ra, Yesu yi a fala saraxarali kuntigine nun Ala Batu Banxin kantan muxune kuntigine nun yamaan fonne xa naxanye faxi a suxudeni, a naxa, “E bata fa silanfanne nun gbengbetenne ra n xili ma alo gbalotɔɔn nan n tan na ba?”

⁵³ N yi e fema Ala Batu Banxini nun ɔxo yo ɔxo, e mi kata e yi n suxu. Koni e wax-atin na a ra iki e nun dimin senbena.”

Piyeri yi a me Yesu ra

Matiyu 26.57-58, 69-75, Maraka 14.53-54, 66-72, Yoni 18.12-18, 25-27

⁵⁴ E yi Yesu suxu, e siga a ra Saraxarali Kuntigi Singen konni, Piyeri yi bira a foxo ra koni e yi tagi kuya.

⁵⁵ E yi teen sa kiti saden tanden tagi, e yi a dɔxo menni. Piyeri yi dɔxo e fema.

⁵⁶ Walike naxanla nde a to dɔxi teen xon ma waxatin naxan yi, a yi a mato ki fani, a naxa, “Xemeni ito fan yi a foxo ra nun yati!”

⁵⁷ Piyeri yi a tandi, a naxa, “Ee! I tan naxanla, n mi a kolon mumɛ!”

⁵⁸ A mi bu na xanbi ra xemena nde fan yi a to, a

naxa, “A tan nan nde i tan fan na!”

Koni Piyeri yi a yabi a naxa, “Ee! I tan xemena, a tan se mi n tan na del!”

⁵⁹ Awa, waxatidi dangux-ina, xemena nde fan yi a fala a xa a sabeen na, a naxa, “Sike yo mi naxan yi, xemeni ito yi a foxo ra nun amasoto Galile kaan nan a tan fan na!”

⁶⁰ Koni Piyeri yi a yabi, a naxa, “Ee! I tan xemena, i naxan falama, n mi na kolon!”

Awa, a yi falan tima wax-atin naxan yi, dontonna yi wuga mafuren!

⁶¹ Marigin yi a firifiri, a Piyeri mato. Piyeri yi a miri Marigina falan ma alo a fala kii naxan yi, a naxa, “Benun dontonna xa wuga to, i a falama nen dɔxo saxan a i mi n kolon.”

⁶² Piyeri yi mini, a sɔxole wugan ti!

E yi Yesu magele, e yi a bonbo

Matiyu 26.67-68, Maraka 14.65

⁶³ Muxun naxanye yi Yesu kantanma, ne yi Yesu magele, e yi a bonbo.

⁶⁴ E yi a yeen maxidi, e yi a maxodin, e naxa, “Nde i bonbɔxi? Nabiya falane ti nxu xa.”

⁶⁵ E yi a makonbi han!

E yi Yesu ti muxu gbeene yetagi

Matiyu 26.59-66, Maraka 14.55-64, Yoni 18.19-24

⁶⁶ Kuye yibaxina, yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karamoxone yi

§ 22:49: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

e malan, e fa Yesu ra Kitisa Gbeene fɛma.

⁶⁷ E yi a fala, e naxa, “Xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, a fala nxu xa.”

A yi e yabi, a naxa, “Xa n na a fala ε xa, ε mi lama n na.

⁶⁸ Xa n na ε maxɔdin, ε mi n yabɛ,

⁶⁹ koni fɔlɔ iki ma, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn dɔxɔma nɛn Ala Sɛnbɛmaan yɛifanna ma.”

⁷⁰ E birin naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na nayi ba?” A yi e yabi, a naxa, “E bata a fala. A tan nan n tan na.”

⁷¹ E yi a fala, e naxa, “En mako mi fa sere ma sɔnɔn! En tan yɛtɛɛn bata a xuiin mɛ!”

23

*E siga Yesu ra Pilati fɛma
Matiyu 27.1-2, 11-14,
Maraka 15.1-5, Yoni 18.28-38*

¹ Yamaan birin yi Yesu tongo, e siga a ra Pilati fɛma,

² e a kansun fɔlɔ na yi, e naxa, “Nxu bata xɛmɛni ito suxu, a nxɔ siyani murutɛma. A yi a falɛ e xa, a e nama mudun so Manga Gbeen yii. A naxa, a tan nan Alaa Muxu Sugandixin na e nun mangana.”

³ Awa, Pilati yi a maxɔdin a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?”

Yesu yi a yabi, a naxa, “Ɔn, alo i a falaxi kii naxan yi.”

⁴ Na xanbi ra, Pilati yi a fala saraxarali kuntigine nun yamaan xa, a naxa, “N mi xɛmɛni ito yalagi fe toxi hali!”

⁵ Koni e mɔn yi kata, e naxa, “A bata yamaan tagi so a xaranna xɔn ma! A fɔlɔxi

Galile nin han sa dɔxɔ Yudaya birin na, iki a bata fa be fan yi.”

⁶ Pilati ito mɛ waxatin naxan yi, a yi maxɔdinna ti, a naxa, “Galile kaan nan xɛmɛni ito ra ba?”

⁷ A na kolon waxatin naxan yi fa fala Yesu kelixi na yamanan nin Herode yi kuntigiyani dɛnaxan yi, a yi a rasiga a ma, Herode fan yi Yerusalɛn taani na waxatini.

Yesu Herode fɛma

⁸ Herode Yesu to waxatin naxan yi, na yi rafan a ma kati, amasɔtɔ a bata yi Yesu a fe mɛ nun! A xɔnla yi a ma nun, a xa a to xabu waxati xunkuye. A yi waxi a xɔn ma, a xa Yesu to kabanako fena ndee ligɛ.

⁹ Nanara, Herode yi Yesu maxɔdin sanja ma wuyaxi, koni Yesu mi a yabi hali fala keden peen na!

¹⁰ Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi Yesu kansun kati!

¹¹ Herode nun a sofane yi Yesu magele, e yi a rafɛya kati! E yi doma fajin nagodo a ma, e yi a raxɛtɛ Pilati ma.

¹² Na lɔxɔn yɛtɛni Pilati nun Herode yi findi xɔyimane ra amasɔtɔ e mi yi rafan e bode ma nun.

*E Yesu faxes feen nagidi
Matiyu 27.15-26, Maraka
15.6-15, Yoni 18.39-19.16*

¹³ Pilati yi saraxarali kuntigine nun mangane nun yamaan maxili, a yi e malan,

¹⁴ a yi a fala e xa, a naxa, “E bata fa xɛmɛni ito ra n fɛma, a a yamaan namurutɛma. Nba,

n bata a fεsεfεsε ε yεε x̄ori. E a kansunxi fe n̄axin naxanye ra, n mi a s̄on toxi hali keden.

¹⁵ Herode fan mi a s̄on toxi. Nanara, a bata a raxεte n ma, xεm̄eni ito mi fe yo ligaxi a faxε naxan ma.

¹⁶ Awa, n xa a b̄onb̄o, n yi a bejin.”

¹⁷ Bayo Halagi Tiin Dangu L̄ox̄on Sali waxatine yi, f̄o Pilati xa muxu keden namini nen kasoon na e xa.

¹⁸ Muxune birin yi s̄onx̄o, e naxa, “Yesu xa faxa, i Baraba bejin nxu xa!”

¹⁹ Baraba yi kasoon na muruten nun muxu faxa feen nan ma taani.

²⁰ A x̄oli yi Pilati ma a xa Yesu bejin. Nanara, a m̄on yi yamaan xili.

²¹ Koni e m̄on yi s̄onx̄o, e naxa, “A gbangban wudin ma!”

²² Pilati yi a fala e xa san̄a ma saxon, a naxa, “A fe n̄axin mundun ligaxi? N mi fe n̄axi yo toxi a ra a faxε naxan ma. N xa a b̄onb̄o, n yi a bejin.”

²³ Koni e lu s̄onx̄ε, e yi e xuini te, e naxa, a Yesu xa gbangban wudin ma. E kui feen yi liga e s̄onx̄o s̄onx̄ona fe ra.

²⁴ Nanara, Pilati yi a kitin bolon āo e a fala a xa kii naxan yi.

²⁵ E waxi xεm̄en naxan x̄on ma, a na bejin e xa naxan sa kasoon na muruten nun muxu faxa feen na. Awa, a Yesu so e yii a e xa e rafan feen liga a ra.

E yi Yesu gbangban wudin ma

Matiyu 27.32-44, Maraka 15.21-32, Yoni 19.17-27

²⁶ E sigama Yesu ra a gbangbandeni wudin ma waxatin naxan yi, e lan xεm̄ena nde ra, a xili Sim̄on Sir̄eni kaana. A kelima xεen ma siga taani. E yi a suxu, e Yesu gbangban wudin sa a xun ma, e yi a bira Yesu f̄ox̄o ra.

²⁷ Muxu wuyaxi yi bira a f̄ox̄o ra. Naxanla ndee yi e ye nun, ne yi e yiin sa e xun ma, e gbelegebele a fe ra.

²⁸ Yesu yi a yεε rafindi e ma, a yi a fala e xa, a naxa, “Yerusal̄en n̄axanle, ε nama wuga n tan ma fe ra, koni ε wuga ε yetε nun ε diine fe ra.

²⁹ Amas̄ot̄o l̄ox̄ona nde fama, muxuna nde a falama nen fa fala, ‘Sewan gbantane xa, sewan n̄axanle xa naxanye mi dii barixi, dii nga mi e ra.’

³⁰ Nayi, muxune a falama nen geyane xa, e naxa, ‘E bira nxu fari,’ e yi a fala yire matexine xa, e naxa, ‘E nxu ye maluxun.’

³¹ Amas̄ot̄o xa fe sifani itoe liga wudi xinden na, nanfe ligama wudi xaren na nayi?”

³² E fe n̄axi raba firinne fan tongo, a e xa faxa Yesu fema.

³³ E na yiren li waxatin naxan yi naxan xili “xun x̄ori yirena,” e Yesu gbangban wudin ma na yi e nun fe n̄axi raba firinne, keden a yiifanna ma, bodena a k̄om̄enna ma.

³⁴ Yesu naxa, “N Fafe, e mafelu, amas̄ot̄o e naxan ligama e mi na kolon.”

Awa, e yi mas̄ens̄enna ti lan a dugine yitaxun feen ma.

³⁵ Yamaan yi ti na yi, e lu Yesu mat̄oε. Yamaan kuntig-

ine yi a magele, e naxa, “A bata bodene rakisi, xa Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na, a xa a yetε rakisi!”

³⁶ Sofane fan yi a magele, e fa a fema, e yi minse muluxunxin ti a xa.

³⁷ E yi a fala, e naxa, “Xa Yahudiyane mangan nan i tan na, i yetε rakisi.”

³⁸ E falani itoe seβε a xun ma, e naxa, “Yahudiyane Mangan ni ito ra.”

³⁹ Fe jaxi rabaan naxanye yi gbangbanxi a fema, na nde keden yi a rayelefu, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin xa mi i tan na ba? I yetε rakisi e nun nxu tan fan!”

⁴⁰ Koni bonna yi a maxadi, a naxa, “I mi gaxue Ala yeε ra ba? En tan fan yalagin nan bun ma be yi.

⁴¹ Koni en gbeen lanxi, amasoto en na en ma fe jaxin saranna nan soto ma ito ra. Koni a tan mi fe jaxi yo ligaxi.”

⁴² A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Yesu, i na fa i ya Mangayani waxatin naxan yi, i xa i xaxili lu n xon ma!”

⁴³ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N xa jondin fala i xa, i luma n fema nen ariyanna yi to.”

Yesu faxesa fena

Matiyu 27.45-46, Maraka 15.33-41, Yoni 19.28-30

⁴⁴ Sogen bata yi a ratinxin, dimin yi so yamanan yiren birin yi han se din waxatin yi maso.

⁴⁵ Sogen yi dimi. Awa, dugin naxan yi singanxi Ala

Batu Banxin tagi, na yi bo firinna ra.

⁴⁶ Yesu yi a xuini te kati, a naxa, “N Fafe, n bata n niin so i yii.”* A na fala xanbini, a faxesa.

⁴⁷ Feen naxan liga, sofa keme n kuntigin yi na to, a yi Ala tantun, a naxa, “Muxu tinxinxin yatin nan yi ito ra!”

⁴⁸ Muxun naxanye fa fe yigbedeni, a feen naxanye ligaxi e yeε xori, e ne to waxatin naxan yi, e birin yi xete e konni, e yiin saxi e xun ma, e wugama.

⁴⁹ Naxanye birin yi Yesu kolon ki faji e nun jaxanla naxanye bira a foxo ra keli Galile yi, ne yi sa ti yire makuyeni, e lu feni itoe matoε.

Yesu maluxun fena

Matiyu 27.57-61, Maraka 15.42-47, Yoni 19.38-42

⁵⁰ Xemena nde yi na nun, a xili Yusufu. A yi yamaan fonne ye. A yi fan, a yi tinxin.

⁵¹ A mi yi tinxi bonne kiti saxin nun e kewanle ma. Arimate taan muxuna nde nan yi a ra, Yudaya yamanan. A yi Alaa Mangayaan nan mamema.

⁵² A siga Pilati konni, a sa a maxodin Yesu binbina fe ma.

⁵³ A yi a binbin ba wudin koe ra, a yi a kasangen. Awa, gaburun naxan gexi fanyeni alo faran yinla, muxemunma yi sa naxan kui singen, a yi sa a maluxun menni.

⁵⁴ Yuman nan yi a ra nun. Matabu Loxon bata yi maso nun.

* 23:46: Yaburin 31.6

⁵⁵ Naxanla naxanye bira Yesu fɔxɔ ra keli Galile, ne yi siga Yusufu fɔxɔ ra, e sa gaburun to, alogo e xa a kolon Yesu binbin saxi kii naxan yi.

⁵⁶ E xετε e konni, e sa se xiri naxumene nun latikɔnɔnna rafala a binbin xa.

E yi e matabu Matabu Lɔxɔni alo sariyana a fala kii naxan yi.

24

Yesu keli fena sayani

Matiyu 28.1-10, Maraka 16.1-8, Yoni 20.1-10

¹ Xati lɔxɔn xɔtɔn xɔtɔnni, naxanle ture xiri naxumen naxanye rafalaxi, e yi siga ne ra gaburu dεen na.

² E yi a li gεmen baxi gaburun dε ra.

³ E yi so gaburun kui koni e mi Marigi Yesu binbin to na yi.

⁴ E kuisanxin yi lu tixi na yi, e yi e tεrena xεme dugi mayilenxi kan firinna e dεxɔn ma.

⁵ Naxanle yi gaxu kati, e yi e xinbi sin, e e tigne sin bɔxɔn ma. Na xεme firinne yi a fala naxanle xa, e naxa, “E niiramaan fenma faxa muxune ye nanfera?”

⁶ A mi be, a bata keli sayani. A yi Galile yi waxatin naxan yi, a naxan fala ε xa, ε xaxili lu na xɔn ma.

⁷ A naxa, ‘Fɔ Muxuna Dii Xεmen xa so hake kanne yii, e yi a gbangban wudin ma, a soge saxandeni a keli sayani.’”

⁸ Na xanbi ra, a falane yi rabira naxanle ma.

⁹ E xετε keli gaburu dεen na, e sa na birin fala xarandii fu

nun kedenna xa e nun a muxune birin.

¹⁰ Naxanli itoe nan a fala xεrane xa, Mariyama Magadala kaan nun Yoyana nun Mariyama Yaki nga e nun naxanla bonne, ne yi feni itoe fala xεrane xa.

¹¹ Koni e yi a miri a naxanle daxuya falan nan tixi, e mi la e ra mumε!

¹² Koni Piyeri yi keli, a siga gaburu dεen na, a yi a yigodo, a yi a ye masa gaburun kui, a kasanggenna kui genla to saxi, a xετε a konni. Feen naxan ligaxi, a kabema na ra.

Yesu siga fena Emayusi Taani

Maraka 16.12-13

¹³ Na lɔxɔ yeteni, muxu firin yi sigama taadina nde yi naxan yi xili Emayusi, e nun Yerusalen taan yi tagi kuya ndedi.

¹⁴ Feen naxanye bata yi liga, e batuma na feene ma.

¹⁵ E yi batuma waxatin naxan yi, Yesu yi a maso e ra, e birin yi lu sigε.

¹⁶ E yi a to koni hali na, e mi a kolon.

¹⁷ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E sigama kiraan xɔn waxatin naxan yi, ε yi nanfe falama?”

E sunuxin yi ti.

¹⁸ Na nde keden, naxan yi xili Kelopa, na yi a yabi, a naxa, “I tan keden peen nan Yerusalen taani ba, naxan mi a kolon feen naxanye ligaxi menni waxati danguxini itoe yi?”

¹⁹ A yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfe ne ra?”

E yi a yabi, e naxa, “Feen naxan ligaxi Yesu Nasarēti kaan na. Nabi senbe kanna nan yi a ra a falan nun kewanli Ala nun yamaan birin yetagi.

²⁰ Saraxarali kuntigine nun en ma kuntigine yi a suxu, alogo e xa a faxesa. E yi a gbangban wudin ma.

²¹ Anu, nxu bata yi nxu yigi sa a yi nun fa fala a tan nan Isirayila muxune xunbaan na. A birin mi na ra, a ligan soge saxanna nan to,

²² Jaxanla ndee yi nxu tagi, ne nxu rakantofili nen. E siga nen gaburu deen na subaxani,

²³ e mi a binbin to, e xete, e fa a fala nxu xa, a malekane mini nen e ma naxanye a fala e xa, a a niin bata bira ayi!

²⁴ Nxu lanfana ndee yi siga gaburu deen na, e sa a to alo jaxanle a fala nxu xa kii naxan yi, a yatin ligaxi na kii nin, koni e mi a to.”

²⁵ Awa, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E xaxili mi na. Nabine feen naxanye birin fala e xa, e mi la ne ra e bojeni xulen!

²⁶ E mi a kolon a lanma Alaa Muxu Sugandixin xa tofo feni itoe ra benun a xa so a binyeni?”

²⁷ Na xanbi ra, feen naxan birin falaxi Yesu a fe yi Kitabun kui, folo Nabi Musaa Kitabun ma, han nabi gbeteeye, a na birin yeba e xa.

²⁸ E yi sigama taan naxan yi nun, e to maso menna ra, Yesu yi a liga alo a dangumatoon na a ra.

²⁹ Koni e yi a raxete, e naxa, “Lu nxu fema amasoto ke so-

maan ni i ra, dimin yi so.” Nayi, a yi lu e fema.

³⁰ A doxo a degedeni e fema, a burun tongo, a barikan bira Ala xa, na xanbi ra a buruni gira, a yi a so e yii.

³¹ E yeen yi rabi mafuren, e yi a kolon fa fala a Yesu na a ra. Koni a tunun e yetagi.

³² E yi a fala e bode xa, e naxa, “A ligaxi nen alo teen nan yi en kuiin ganma, a Kitabun fesefesema en xa waxatin naxan yi kiraan xon ma.”

³³ E keli mafuren, e xete Yerusalen taani, e xarandii fu nun kedenna li malanxi denaxan yi e nun bonne.

³⁴ E yi a fala, e naxa, “Marigin bata keli sayani yati! Simon bata a to!”

³⁵ Feen naxan liga kiraan xon ma, muxu firinne yi ne yeba e xa, e Marigin kolon kii naxan yi, a buruni gira waxatin naxan yi.

Xarandiine yi Yesu to

Matiyu 28.16-20, Maraka 16.14-18, Yoni 20.19-23, Kewanle 1.6-8

³⁶ E yi ito falama waxatin naxan yi, Marigin yeteen yi ti e tagi mafuren, a yi a fala e xa, a naxa, “Ala xa e bojen xunbeli.”

³⁷ E gaxu kati, e yi e miri, e naxa, a e bata muxun yelenna to.

³⁸ Koni a yi a fala e xa, a naxa, “E kuisanxi nanfera, sikena e bojeni nanfera?”

³⁹ E n yiine nun n sanne mato, e a kolonma nen a n tan nan a ra. E yiin din n na, e a toma nen nayi amasoto fati benden nun xonne mi muxun

yelenni alo ε a toma n tan yi kii naxan yi.”

⁴⁰ A to yi na falama e xa, a yi a yiin nun a sanne yita e ra.

⁴¹ Sɛwan nun kabɛn yi a liga, e mi la a ra xulɛn. Nayi, a yi e maxɔdin, a naxa, “Don-sena ε yii be ba?”

⁴² E yɛxɛ gilinxɛ dungin so a yii,

⁴³ a yi a tongo, a yi a don e yetagi.

⁴⁴ Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “N yi ε fɛma waxatin naxan yi, n feni itoe nan fala ε xa. Feen naxan birin sɛbɛxi n ma fe yi Musaa Sariya Kitabun kui e nun nabine kitabune nun Yaburin kui, fɔ ne xa kamali nɛn.”

⁴⁵ A yi a liga e xaxili sɔtɔ alogo e xa Kitabuna feene famu.

⁴⁶ A yi a fala e xa, a naxa, “Ito nan sɛbɛxi fa fala Alaa Muxu Sugandixin xa tɔrɔ, a keli sayani a soqe saxandeni.

⁴⁷ Tubi feen nun yulubi xafarin kawandin bama nɛn a xinli siyane birin xa, fɔlɔ Yerusalen taan ma.

⁴⁸ Feni itoe seren nan ε tan na.

⁴⁹ N Fafe Ala ε tuli sa naxan na, n tan yetɛɛn na rafama nɛn ε ma. Koni ε lu Yerusalen taani han na sɛnbɛn yi fa sa keli kore a godo ε xun ma.”

Yesu yi te ariyanna yi

Maraka 16.19-20, Kɛwanle

1.9-11

⁵⁰ Na xanbi ra, a siga e ra han Betani taani, a sa a yiini te dɛnaxan yi, a duba e xa.

⁵¹ A yi dubama e xa waxatin naxan yi, a keli e fɛma, a te ariyanna yi.

⁵² E to yelin a batuɛ, e sɛwaxi gbeen yi xɛtɛ Yerusalen taani.

⁵³ E yi lu Ala Batu Banxini waxatin birin, e lu barikan bire Ala xa.

Yoni Yoni Yesu a Fe Xibaru Fajin Naxan Sebe

Marigi Yesu fɔxɔrabira naanin nan Yesu a taruxun nun a falane sebexi Alaa Nii Sarijanxin barakani: Matiyu nun Maraka nun Luka e nun Yoni. Yoni a fe yeba kiin nan baxi bonne ma. A luxi alo Yoni yi waxi Yesu a fe tilinxine nan makenen fe yi muxune xa. Na kui, a Yesu a fala wuyaxi sebexi nen bonne mi naxanye sebexi e nun a taruxuna ndee. A mɔn Yesu a dunuɗa yi gidin bunna yebama miriya tilinxin nin. Yoni Kitabun yireni ito sebexi nen fɔ jɛɛ tonge naanin hanma jɛɛ tonge sennin jɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma.

Kitabun yireni ito miriya tilinxina ndee nan singe yitama naxan Yesu fa xunna yebama. Yoni Yesu tiden yebama fala tilinxin nin al-ogo muxune xa e miri ki faji Yesu a fe ma. Yoni mi Yesu bari kiin yebaxi. Yesu a dunuɗa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nen a yamaan xa. A mɔn kabanako fe wuyaxi liga nen. Yoni na nan yebama Ningila Yesu kui. Yoni mɔn Yesu a fala dɔnxene yebama dangu bonne ra. Dɔnxen na, a Yesu a sayaan nan yebama e nun a rakeli fena sayani.

Yoni Yesu a falane nan

sebexi itoe ra naxanye Yesu keɗaan yitama en na: Yesu naxa, “N tan nan nii rakisin balon na.” (Yoni 6.35 nun 6.41 nun 6.48 nun 6.51) Yesu naxa, “N tan nan dunuɗa kenenna ra.” (Yoni 8.12) Yesu naxa, “N tan nan sansanna so deen na yexene xa.” (Yoni 10.7) Yesu naxa, “N tan nan xuruse raba fajin na.” (Yoni 10.11 nun 10.14) Yesu naxa, “N tan nan marakeli tiin na sayani e nun nii rakisin na.” (Yoni 11.25) Yesu naxa, “Kiraan nan n tan na, e nun jɔndina e nun nii rakisina.” (Yoni 14.6) Yesu naxa, “N tan nan jɔndin binla ra alo wudi binla.” (Yoni 15.1 nun 15.5)

Yesu mɔn a Alayana a fe falaxi wundoni na yire sifana ndee yi, a naxa, “N tan nan a ra, naxan na yi.” (Yoni 8.24 nun 8.28 nun 8.58 nun 13.19 nun 18.5) Kitabun yiren naxan xili Xɔɔyaan sora 3.14, na naxa fa fala Ala xinla yeteen findixi na falan nan na bayo Ala naxa mɛnni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mɔn naxa mɛnni fa fala a yeteen xili nen “N Na Yi.” Nayi, Yesu to a falama muxune xa fa fala “N tan nan a ra, naxan na yi,” na bunna neen fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. (Yoni 1.1).

Alaa Falana fe

¹ Dunuɗa fɔlɔni, Alaa Falan yi na. Falan yi Ala fema. Falan nan mɔn yi Ala ra.*

² A yi Ala fema a fɔlɔni.

* **1:1: Alaa Falani** ito findixi Yesu nan na. A mato Yoni 1.14 kui. Ala dunuɗa da a falan naxan xɔn a fɔlɔni, Ala na nan findixi muxun na, Yesu.

3 Ala seen birin daxi a tan nan xɔn ma. Ala mi sese daxi a tan xanbi.

4 Nii rakisin yi a tan nin. Na nii rakisin yi findi kenenna ra adamadiine xa.

5 Kenenna yi mini dimini, koni dimin mi a nɔ.

6 Ala yi muxuna nde xe naxan yi xili Yoni.†

7 Na yi fa, a findi kenenna seren na, alogo muxun birin xa denkeleya a tan xɔn.

8 Kenenna mi yi a tan na, koni a fa nen, alogo a xa fa kenenna sereyaan ba.

9 Kenenna yeteen nan yi na ra, naxan famato yi a ra dunuɲa muxune birin makenendeni.

10 Alaa Falan yi dunuɲa yi. Dunuɲa da a tan nan na, koni dunuɲa muxune mi a kolon.

11 A fa nen a konni, koni a kon kaane mi a rasuxu.

12 Koni naxanye a rasuxu e denkeleya a xinli, a senben fi nen ne ma e findi Alaa diine ra.

13 E mi barixi Ala diine ra adamadiyaan kiin xan xɔn ma hanma fati bendena hanma muxun sagona, koni na fataxi Ala nan na.

14 Alaa Falan yi findi fati benden na, a yi lu en ye. Nxu bata a binyen to, alo fafana dii xeme kedenna binyena, a lugoxi hinanna nun jɔndin na.

15 Yoni yi a feen fala a xuini texin na, a naxa, “N na a tan nan ma fe fala, n naxa, ‘A fama n xanbi ra, koni a gbo n tan xa amasoto benun n tan xa da, a tan yi na.’”

16 En birin bata barakan soto barakan fari a hinan kamalixin xɔn ma.

17 Amasoto Alaa sariyan falaxi yamaan xa Musa nan xɔn ma, koni hinanna nun jɔndin faxi Yesu nan xɔn ma, Alaa Muxu Sugandixina.

18 Muxu yo munma Ala to singen. Koni a Dii Xeme kedden peen naxan nun a tan Ala lan, naxan a fafe fema, na nan bata Ala yita en na.

Yoni Marafu Tiina sereyana fe

Matiyu 3.1-12, Maraka 1.1-8, Luka 3.1-18

19 Yoni sereyani ito nan ba, Yahudiyane to saraxaraline nun Lewine xe a ma a maxodinden keli Yerusalen taani, e naxa, “Nde i tan na?”

20 Yoni mi tondi a fale, a yi a fala e birin yetagi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin mi n tan na.”

21 E yi a maxodin, e naxa, “Nde fa i tan na? Nabi Eli nan i tan na ba?” Yoni yi e yabi, a naxa, “En-en, na mi n tan na.” E mon yi a maxodin, e naxa, “Nabiin nan i tan na ba?” A yi e yabi, a naxa, “En-en, na mi n tan na.”

22 E yi a fala, e naxa, “Nde i tan na? Amasoto naxanye nxu xexi, fo nxu xa sa nxu dentegene nen ne xa. I nanse fale i yete a fe yi?”

23 Yoni yi e yabi Nabi Esayi a falane xɔn, a naxa, “N tan na a ra naxan a xuini tema tonbonni, n naxa, ‘E kira tinxinxin nafala Marigin xa.’‡”

† 1:6: Yoni Marafu Tiin nan Yoni ito ra.

‡ 1:23: Esayi 40.3

24 Farisi muxun^S naxanye yi xεxi Yoni ma,

25 ne yi a maxɔdin, e naxa, “Xa Alaa Muxu Sugandixin mi i tan na, Nabi Eli mi i tan na, nabi mi i tan na, nanfera i fa muxune rafuma igeni e sarijan feen na?”

26 Yoni yi e yabi, a naxa, “N tan marafuun tima igen nin, koni muxuna nde ε tagi ε mi naxan kolon.

27 A fama nεn n xanbi ra, koni n tan mi lan hali n yi findi a sankidi fulunna ra.”

28 Ito birin ligaxi Betani taan nin, Yuruden baan kidima, Yoni yi muxune rafuma igeni denaxan yi.

Alaa YεXεε Diina fe

29 Na xɔtɔn bode, Yoni yi Yesu to fe a fema, a naxa, “Alaa YεXεε Diin nan ito ra, naxan dunu^{ja} birin yulubin bama.

30 N yi ito nan ma fe falama, n naxa, ‘Muxuna nde fama n xanbi ra, koni a gbo n tan xa amasɔtɔ benun n tan xa bari, a tan yi na.’

31 N tan mi yi a kolon nun, koni n bata fa yamaan nafudeni igeni alogo n xa a yita Isirayila yamaan na.”

32 Yoni mɔn yi sereyani ito ba, a naxa, “N bata Alaa Nii Sarijanxin to gode a ma ganba sawurani, a yi lu a ma.

33 N mi yi a kolon nun, koni naxan n nafaxi yamaan nafudeni igeni, na a fala n xa

nεn, a naxa, ‘I na Alaa Nii Sarijanxin to gode naxan ma, a tan nan marafuun tima Nii Sarijanxin na.’

34 N bata a to, n yi a seren ba, fa fala Alaa Dii Xεmεna a tan nan na.”

Yesu a xarandii singene fe

35 Na xɔtɔn bode Yoni nun a xarandii firin yi tixi nun,

36 a yi Yesu to dangue, a naxa, “Alaa YεXεε Diin nan ito ra!”

37 A xarandii firinna yi a xuiin mε, e siga Yesu fɔxɔ ra.

38 Yesu yi a yεε raxete, a yi e to biraxi a fɔxɔ ra, a yi e maxɔdin, a naxa, “E nanse fenma?” E yi a yabi, e naxa, “Rabi, i yigiyaxi minen?” Rabi bunna nεen fa fala, “Karamɔxɔ.”

39 A yi e yabi, a naxa, “E fa a mato.” Se din waxatin nan yi a ra nun. E yi siga, e sa a yigiyaden to. E jinbari raso a fema.

40 Xarandii firinna naxanye Yoni xuiin mε e bira Yesu fɔxɔ ra, na keden yi xili nεn Andire, Simɔn Piyeri xunyεna.*

41 Andire yi a tada Simɔn fen keden na, a yi a fala a xa, a naxa, “Nxu bata Mesiya to.” Mesiya bunna nεen fa fala, “Alaa Muxu Sugandixina.”

42 Na xanbi ra, a fa Simɔn na Yesu fema.

Yesu yi a mato, a naxa, “Simɔn nan i tan na, Yoni a dii xεmεna. I xili bama nεn

^S 1:24: *Farisi muxune*: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbe so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyen bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdexeni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nεn sayani. * 1:40: Muxune mɔn Piyeri ma a Pita. † 1:42: *Piyeri* xinla bunna nεen fa fala gεmεna.

sonon, Sifasi.” Xinli ito nun Piyeri, xili kedenna nan e ra.†

Yesu yi Filipi nun Nataniyeli xili

43 Na xoton bode Yesu yi a ragidi, a xa siga Galile yamanani. A yi Filipi to, a yi a fala a xa, a naxa, “Bira n foxo ra!”

44 Filipi yi kelixi Betasada taan nin alo Andire nun Piyeri.

45 Filipi yi Nataniyeli to, a yi a fala a xa, a naxa, “Musa muxun naxan ma fe sebe Sariya Kitabun kui e nun nabine fan naxan ma fe sebe, nxu bata a to, Yusufu a dii xemena Yesu, Nasareti kaana.”

46 Nataniyeli yi a maxodin, a naxa, “Se fapin noe kele Nasareti ba?” Filipi yi a yabi, a naxa, “Fa a mato.”

47 Yesu Nataniyeli to fe a fema waxatin naxan yi, a naxa, “Isirayila kaan yeteen nan ito ra! Yanfa mi naxan ma fe yi!”

48 Nataniyeli yi a maxodin, a naxa, “I n kolonxi di?” Yesu yi a yabi a naxa, “N ni i toxi nen, i xode binla bun ma waxatin naxan yi benun Filipi xa i xili.”

49 Nataniyeli yi a yabi, a naxa, “Karamoxo, Alaa Dii Xemena nan i tan na! Isirayila Mangan nan i tan na!”

50 Yesu yi a fala, a naxa, “N to a falaxi i xa, n naxa, ‘n bata yi i to xode binla bun ma,’ i denkeleyaxi n ma na nan na ba? I feene toma nen naxanye gbo na xa!”

51 A yi a fala e xa, a naxa, “N xa jondin fala e xa, e ariyanna

dēen nabixin toma nen, e yi Ala malekane to, e tema, e godoma Muxuna Dii Xemena xon ma!”

2

Naxalandi tiina Kana taani

1 Soge firin danguxina, e siga naxalandi tideni Kana taani, Galile yamanani. Yesu nga yi na nun.

2 E yi Yesu nun a xarandiine fan xili na naxalandi tiini.

3 Manpaan to dasa, Yesu nga yi a fala a xa, a naxa, “Manpaan bata nan e yii.”

4 Yesu yi a yabi, a naxa, “N na, en ma fe na yi? N ma waxatin munma a li singen.”

5 Yesu nga yi a fala walikene xa, a naxa, “A na naxan fala e xa, e na liga.”

6 Awa, ige feje sennin yi doxi na nun, naxanye yi findixi Yahudiyane marasarijan ige sa seen na, litiri ye keme nan yi sama e keden kedenna birin kui.

7 Yesu yi a fala walikene xa, a naxa, “E ige fejeni itoe rafe igen na.” E yi e rafe igen na pen!

8 Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “E igena nde sege, e siga a ra naxalandi ti sumunna kuntigin fema.” E yi siga a ra a xa.

9 Naxalandi ti sumunna kuntigin yi igen mato, a bata maxete manpaan na, koni a mi yi a keliden kolon. Anu, walikene naxanye igen sege, ne yi a kolon. Nanara, kuntigin yi naxalandi kannaxili,

10 a yi a fala a xa, a naxa, “Manpa fajin nan soma mux-
une yii singen, na xanbi ra,
manpaan na muxune suxu
waxatin naxan yi, i yi nde
gbete ramini naxan mi fan
naxi ra. Koni i bata manpa
fajin namara han iki!”

11 Yesu a kabanako fe
singen ni ito ra, a naxan liga
Kana taani Galile yamanani.
A yi a binyen mayita a
xarandiine ra, ne yi la a ra.

12 Na xanbi ra, Yesu
nun a nga nun a xunyene
nun a xarandiine yi siga
Kaperunan yi, e yi sa xi dando
ti na.

*Yesu yi siga Ala Batu Banx-
ini*

*Matiyu 21.12-13, Maraka
11.15-17, Luka 19.45-46*

13 Waxatin bata yi maso
Yahudiyane Halagi Tiin
Dangu Laxan Sanla* yi
rabama waxatin naxan yi
nun, Yesu yi siga Yerusalen
taani.

14 A yi muxune li Ala Batu
Banxin tanden ma, e jingene
nun yexene nun ganbane
matima na. Gbeti masarana
ndee fan yi dxi na nun.

15 Nayi, a yi fonna
rafala, a yi e birin kedi Ala
Batu Banxini, jingene nun
yexene, a yi gbeti masarane
gbeti gbananne raxuya ayi
bani, a yi e tabanle rafelen.

16 Muxun naxanye yi
ganba matini, a yi a fala ne
xa, a naxa, “E itoe birin ba be.

E nama n Fafe Alaa banxin
findi sare soden na!”

17 Naxan sebexi Kitabuni,
na feen yi rabira a xarandiine
ma, a naxa, “I ya banxina fe
xaminna n na han a n ganma
alo tenna!”

18 Yahudiyane yi a
maxodin, e naxa, “I nae
taxamasenna mundun yite
nxu ra fa fala senbena i yii,
i yi na birin liga?”

19 Yesu yi e yabi, a naxa, “E
Alaa banxini ito kala, n man a
tiye soge saxanna bun.”

20 Yahudiyane yi a fala a xa,
e naxa, “Ala Batu Banxini ito
tixi jee tonge naanin e nun
jee sennin nan bun ma. I
tan nae na tiye soge saxanna
bun?”

21 Koni Yesu yi Ala Batu
Banxin naxan ma fe falama,
a yeten fati benden nan yi na
ra.

22 Nanara, Yesu to keli
sayani, a falan yi rabira
a xarandiine ma. E yi la
Kitabun na e nun Yesu a fala
tixine.

*Yesu muxune kui feene
kolon*

23 Yesu yi Yerusalen taani
waxatin naxan yi Halagi Tiin
Dangu Laxan Sanla waxatini,
muxu wuyaxi yi a kabanako
feene to, e denkelaya a ma.

24 Koni Yesu mi yi a lan-
nayaan saxi e yi, bayo a yi
adamadiine birin kui feene
kolon.

25 A mako mi yi a ma, e xa
muxu yo a fe fala a xa, bayo

* **2:13: Halagi Tiin Dangu Laxan Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa
nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa ke kedenna ra.
Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan
yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xarayan 12.1-13 kui.

a tan yetεen yi adamadiin kui feene kolon.

3

Yesu nun Nikodemi a fe

1 Farisi muxuna nde yi na nun, a yi xili Nikodemi, Yahudiyane kuntigina nde nan yi a ra.

2 Na yi fa Yesu fema kεen na, a yi a fala a xa, a naxa, “Karamoxo, nxu a kolon a karamoxon nan i ra fata Ala ra. I kabanako feen naxanye ligama, muxu yo mi noε ne ligε xa Ala mi a xon ma.”

3 Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa jondin fala i xa, xa muxun mon mi xete, a bari a nenena, a mi noε Alaa Mangayaan toε.”

4 Nikodemi yi a maxodin, a naxa, “Muxun naxan bata fori, na mon noε bare di? A mi noε xete a nga fatini, a mon yi a bari!”

5 Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa jondin fala i xa, muxu yo mi noε soε Alaa Mangayani fo a bari fata igen nun Alaa Nii Sarijanxin na.

6 Naxan barixi fati bendeni, fati benden nan na ra. Naxan barixi Alaa Nii Sarijanxini, niin nan na ra.

7 I nama kabε bayo n bata a fala i xa, n naxa, ‘Fo ε mon xa xete, ε bari a nenena.’

8 Foyen fama yiren nin denaxan na a kenena, i yi a xuiin me, koni i mi a keliden kolon, i mon mi a sigaden kolon. A na kii nin birin

xa naxanye na bari Alaa Nii Sarijanxini.”

9 Nikodemi yi a maxodin, a naxa, “Na ligan di nayi?”

10 Yesu yi a yabi, a naxa, “Isirayila kaane karamoxon nan i tan na, i mi feni itoe kolon ba?”

11 N xa jondin fala i xa, nxu naxan kolon, nxu na nan falama. Nxu naxan toxi, nxu na nan sereya bama. Koni hali na, ε mi nxo sereya falan suxi.

12 Nba, xa n dunuja feene fala ε xa, ε mi la ne ra. N na kore xonna feene fala ε xa, ε lama ne ra di?

13 Muxu yo munma te ariyanna yi singen, fo naxan kelixi ariyanna yi, n tan Muxuna Dii Xemena.”

14 “Musa sajini te kore kii naxan yi tonbonni wudin ma, fo n tan Muxuna Dii Xemen fan xa yite na kii nin* ”

15 alogo naxan yo na denkeleya n ma, na xa habadan nii rakisin soto.

16 Amasoto Ala bata dunuja xanu han a bata a Dii Xeme keden peen fi en ma, alogo muxu yo na denkeleya a ma, na nama halagi fo a habadan nii rakisin soto.

17 Bayo Ala mi a Dii Xemen nafaxi dunuja yi alogo a xa dunuja muxune yalagi, koni alogo dunuja muxune xa kisi a xon ma.”

18 “Naxan yo na denkeleya a ma, na kanna mi fa yalagin sonon. Koni naxanye mi denkeleyaxi a ma, ne bata yelin yalage, bayo e mi

* 3:14: *Sajini te* feen Musa xon, na mato Yatene 21.8-9 kui. Yesu *yite* nen a yelin xanbini ghangbanje wudin ma. A mon yi *te* ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma.

denkeleyaxi Alaa Dii Xeme keden peen ma.

¹⁹ E yalagima ito nan na: Kenenna bata fa dunuḡa yi koni dimin nan nafan adamadiine ma dangu kenenna ra, amasoto e kewanle mi fan.

²⁰ Naxan yo fe ḡaxin ligama, kenenna mi rafan na ma. Na mi minin kenenna ma, alogo a sonna nama mini kenenni.

²¹ Koni naxan fe tinxinxin ligama, na fama nen kenenna ma, alogo yamaan xa a yigbe a a walima Ala sagoon nin.”

Yesu nun Yoni a fe

²² Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga Yudaya yamanani. A waxati ti e fema. A yi yamaan nafuma igeni e tubi feen na.

²³ Yoni fan yi marafuun tima Ayenon xudeni Salin taan dexon ma, amasoto ige gbeen yi na nun. Yamaan yi lu sigemenni e rafudeni.

²⁴ Yoni munma yi sa kason na singen.

²⁵ Yoni a xarandiina ndee nun Yahudiyana nde yi e bode matandi folo lan marasariḡan feen ma.

²⁶ E yi siga Yoni fema, e yi a fala a xa, e naxa, “Karamoxo, i xaxili luxi a xon ma ba, e nun naxan yi Yuruden kidima, i naxan ma fe sereya ba nxu xa. Nba iki, a marafuun tima, muxune birin sigama a fema!”

²⁷ Yoni yi e yabi, a naxa, “Muxun mi sese sotoma fo Ala na naxan fi a ma.

²⁸ E tan yeteen nan n seren na, a n na a fala nen, n naxa,

‘Alaa Muxu Sugandixin mi n tan na, xeraan nan tun n tan na a yera.’

²⁹ Naxalandi kanna nan gbee ḡaxanla ra. Koni a xoyin naxan tixi a fema, na tuli matixi a ra. A na a xuiin me waxatin naxan yi, a sewama nen. N ma sewan na kii nin, a defexi.

³⁰ Fo a tan xa yite nen, n tan yi magodo.”

Naxan kelixi ariyanna yi

³¹ “Naxan kelixi kore xonna ma, na seen birin xun na. Naxan kelixi dunuḡa yi, dunuḡa gbeen nan na ra. Na dunuḡa feene nan falama. Naxan kelixi ariyanna yi, na nan seen birin xun na.

³² A naxan toxi, a a me, a na nan sereya bama koni yamaan mi a sereya falan suxi.

³³ Naxan na a falan suxu, na bata a mayita a Ala nan tinxin.

³⁴ Ala naxan xexi, na Alaa falan nan tima amasoto Alaa Nii Sariḡanxin fima a ma nen dan mi naxan na!

³⁵ Fafe Alaa Dii Xemen nafan a ma. A bata feen birin taxu a ra.

³⁶ Naxan na denkeleya a Dii Xemen ma, na habadan nii rakisinsotoma nen. Naxan mi laxi a Dii Xemen na, na mi nii rakisinsote, bayo Alaa xolon luma nen a fari!”

4

Samariya kaa ḡaxanla fe

¹ Farisi muxune yi a me fa fala Yesu yi xarandiine sotoma dangu Yoni ra, a yi e rafu igeni.

² Anu, Yesu yeteen mi yi marafuun tima, koni a

xarandiine nan yi muxune rafuma.

³ Yesu to muxune falane me, a keli Yudaya yamanani, a siga Galile yamanani.

⁴ A yi lan nun a xa dangu Samariya yamanani.

⁵ A taana nde li Samariya yamanani naxan xili Sikara, naxan yi maso xeen na Yaxuba naxan so a dii xemen Yusufu yii.

⁶ Yaxubaa xoninna yi na yi. Yesu bata yi xadan siga tideni, a yi doxo na xoninna de ra yanyin na.

⁷ Samariya kaa naxanla nde yi fa ige badeni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ki igeni, n xa n min.”

⁸ A xarandiine bata yi siga taani donse saradeni.

⁹ Samariya kaa naxanla yi a yabi, a naxa, “Yahudiyannan i tan na, Samariya kaan nan n tan na. I n xandima igeni nanfera?” Amasoto Yahudiyane mako mi Samariya kaane ma.*

¹⁰ Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa i yi Alaa kiseen kolon nun e nun naxan i xandixi igeni, xa i yi na fan kolon nun, i yi a xandima nen nun, a yi siimaya igen fi i ma.”

¹¹ Naxanla yi a fala, a naxa, “N fafe, ige rate se mi i yii, anu igen makuya. I na siimaya igen soton minen yi?”

¹² Nxu benba Yaxuba nan xoninni ito fixi nxu ma, a tan nun a diine nun a xuruseene birin yi e minma be nin nun. I tan gbo Yaxuba xa ba?”

¹³ Yesu yi a yabi, a naxa, “Muxu yo igeni ito min, min xonla a suxuma nen mon,

¹⁴ koni n tan igen naxan fima muxune ma, xa muxun na min, min xonla mi fa a suxuma soton. Amasoto n ni igen naxan fima a ma, na luma nen a yi alo tigi igen naxan minima han a habadan nii rakisin soto.”

¹⁵ Naxanla yi a fala, a naxa, “N fafe, na igen fi n ma alogo min xonla nama fa n suxu soton, n mon yi fa ige badeni be.”

¹⁶ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Sa i ya xemen xili, e fa be.”

¹⁷ Naxanla yi a yabi, a naxa, “Xemen mi n yii.” Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata nondin fala fa fala xeme mi i yii.

¹⁸ Koni i bata yi doxo xeme suulun xon ma nun. I naxan yii iki, i ya xemen yeteen mi na ra. I bata nondin fala n xa.”

¹⁹ Naxanla yi a fala, a naxa, “N fafe, n bata a kolon fa yati, fa fala nabiin nan i tan na.

²⁰ Nxu tan Samariya kaane, nxu benbane Ala batu geyani ito nan fari, koni e tan Yahudiyane naxa, a lan nen, en xa Ala batu Yerusalen nin.”

²¹ Yesu yi a fala naxanla xa, a naxa, “La n na, waxatina nde fama, yamaan mi fa fama Fafe Ala batudeni geyani ito fari, e mon mi a batu Yerusalen taan fan yi.

²² E tan Samariya kaane, e naxan batuma, e mi na kolon. Nxu tan Yahudiyane naxan batuma, nxu na kolon,

* 4:9: Na waxatini Yahudiyane yi **Samariya kaane** yatexi kafirine nan na. E fe foloden sebexi Mangane Firinden 17.24 kui.

amasotō kisi feen fataxi Yahudiyane nan na.

²³ Koni waxatina nde fama, a yeteen bata a li, Ala batu muxu kēndene fama Fafe Ala batudeni niin nun jōndini nēn yati! Bayo Fafe Ala na muxu sifane nan fenma, e yi a batu.

²⁴ Niin nan Ala ra. Naxanye a batuma, ne xa a batu niin nun jōndin yatin nin.”

²⁵ Naxanla yi a fala a xa, a naxa, “N na a kolon fa fala Mesiya fama nēn, naxan xili Alaa Muxu Sugandixina. A na fa waxatin naxan yi, a feen birin yebama nxu xa nēn.”

²⁶ Yesu yi a yabi, a naxa, “A tan nan n tan na, n tan naxan falan tima i xa ito ra.”

²⁷ Na waxatin yeteni, Yesu a xarandiine yi fa, e kabε amasotō e bata a li falan tiye jaxanla xa. Koni e sese mi jaxanla maxōdin fa fala, “I waxi nanse xōn?” E mi Yesu fan maxōdin fa fala, “I nanse falama jaxanla xa?”

²⁸ Nba, jaxanla yi ige ba fejen lu na, a xete taani. A sa a fala yamaan xa,

²⁹ a naxa, “E fa xemena nde mato, n bata feen naxanye birin liga, a bata ne birin fala n xa. Alaa Muxu Sugandixin mi a ra ba?”

³⁰ Na ma, yamaan yi keli taani, e siga Yesu fema.

³¹ Xarandiine yi Yesu mafanma na waxatini, e naxa, “Karamoxō, donseen don!”

³² Koni a yi e yabi, a naxa, “Donsena n yii, ε mi naxan kolon.”

³³ Nayi, xarandiine yi e bode maxōdin fōlō, e naxa, “Muxuna nde bata donseen fi a ma ba?”

³⁴ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N ma donseen nan n xe muxun sagoon wanla keen na han wanla yi kamali.

³⁵ E a falama nēn, ε naxa, ‘Kike naanin luxi, malo xaba waxatin yi a li,’ koni n xa a fala ε xa, ε yeteen nakeli, ε xēene mato. Maala bata mō, malo xaba waxatin bata a li.

³⁶ Malo xabane bata fōlō e saranna sōte. E naxanye malanma, ne habadan nii rakisin sōtōma nēn. Nanara, maala bi muxun nun a xaba muxun sewama nēn e bode xōn ma.

³⁷ Na kui, jōndin nan sandani ito ra, naxan a falaxi, a naxa, ‘Muxuna nde maala bima, gbete yi a xaba.’

³⁸ N bata ε xe, ε sa maala xaba, ε mi naxan walixi. Muxu gbete ye nan a walixi. E tan yi tōnō sōtō e wanli.”

³⁹ Samariya kaan naxanye yi na taani, ne wuyaxi yi denkeleya Yesu ma na jaxanla falana fe ra, a naxa, “N feen naxan birin ligaxi, a bata na fala n xa.”

⁴⁰ Nanara, Samariya kaane to fa Yesu fema, e yi a mafan, a xa lu e fema. Yesu yi lu e fema xii firin.

⁴¹ Muxu wuyaxi gbete ye yi denkeleya Yesu ma a falane fe ra.

⁴² Ne yi a fala jaxanla xa, e naxa, “Nxu bata denkeleya iki koni nxu mi denkeleyaxi i ya falan gbansanna xan ma fe ra bayo nxu fan bata a xuiin mε. Nxu bata a kolon yati fa fala

dunuᵑa muxune rakisimaan nan a tan na.”

Yesu yi kuntigina diini yalan

⁴³ Yesu to xii firin ti na, a yi siga Galile yamanani.

⁴⁴ Yesu yeteen bata yi a fala e xa nun, a naxa, “Nabiin mi binyen sote a yetena yamanani.”

⁴⁵ A Galile yamanan li waxatin naxan yi, na kaane yi a yisuxu ki fani, amasoto e fan bata yi a fe ligaxine to Yerusalen taani Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla[†] waxatini. Bayo e fan yi na nun.

⁴⁶ Nayi, Yesu mon yi xete Kana taani Galile yamanani, a igen maxete manpaan na denaxan yi.

Mangana kuntigina nde yi menni naxan ma dii xemen yi furaxi Kaperunan yi.

⁴⁷ A to a me a Yesu bata fa Galile yi sa keli Yudaya yamanani, a yi siga a fema, a yi a mafan, alogo a xa siga Kaperunan yi, a sa a dii xemeni yalan. Amasoto a faxamatoon nan yi fa a ra.

⁴⁸ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “E tan tondixi denkeleye fo e na taxamasenne nun kabanako feene to.”

⁴⁹ Mangana kuntigin yi a yabi, a naxa, “Nkanna, yandi, fa en siga benun n ma diin xa faxesa.”

⁵⁰ Yesu yi a fala, a naxa, “Siga, i ya dii xemen mi

faxama.” Xemen yi la Yesu a falan na, a siga.

⁵¹ A yi sigama a konni waxatin naxan yi, a lan a walikene ra. Ne yi a fala a xa, fa fala a a diin mon a nii ra.

⁵² A yi e maxodin a dii xemen fisaxi waxatin naxan yi. E yi a yabi, e naxa, “Xoro yanyi tagini, a fati mawolonna yi a bejin.”

⁵³ Na yi rabira a fafe ma a Yesu a fala na waxatin nin, a naxa, “I ya dii xemen mi faxama.” Nanara, a tan nun a denbayaan birin yi denkeleya Yesu ma.

⁵⁴ Kabanako feen firinden nan ito ra Yesu naxan liga a to keli Yudaya yamanani siga Galile yamanani.

5

Yesu yi lebutennarakendeya

¹ Na xanbi ra, Yesu yi siga Yerusalen taani Yahudiyane sanla nde a fe ra.

² Nba, maxadena nde yi rafalaxi Yerusalen taan yexene so deen dexon, a xili “Betesata” Heburu xuini. Gage suulun tixi na maxaden nabilinni.

³ Fureto wuyaxi yi saxi na gagene bun ma, danxutone nun sankalatone nun lebutenne. E yi igeni maxa waxatin nan legedenma

⁴ amasoto malekana nde yi godoma igeni waxatina nde yi, a yi a yimaxa. Furetoon naxan singe na yi godo igeni, malekana igeni maxama

[†] 4:45: *Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla*: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxesa ke kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangue xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xeroyaan 12.1-13 kui.

waxatin naxan yi, na furen yi yalanma nen, a na findi a sifa yo ra.

⁵ XEMENA nde yi na nun naxan yi furaxi JEE tonge saxan e nun solomasexe.

⁶ Yesu to a to saxi na yi, a yi a kolon fa fala na xEMEN bata yi bu furaxi, Yesu yi a fala a xa, a naxa, "I waxi a xon ma, i xa kende ya ba?"

⁷ Furetɔɔn yi a yabi, a naxa, "N kanna, igeni maxan waxatin naxan yi, muxe mi n yii be naxan n nagode igeni. N na kata, n xa godo a yi, muxu gbete singe nan godoma n yee ra."

⁸ Yesu yi a fala a xa, a naxa, "Keli, i ya sa seen tongo, i siga."

⁹ XEMEN yi yalan sa, a yi a sa seen tongo, a siga.

Matabu LɔXɔni nan yi a ra.

¹⁰ Na ma, xEMEN naxan kende ya xi, Yahudiyane yi a fala na xa, e naxa, "Sariyan mi a falaxi i xa i ya sa seen tongo Matabu LɔXɔni."*

¹¹ A yi e yabi, a naxa, "Muxun naxan n nakende ya xi, na nan a falaxi, a n xa n ma sa seen tongo, n siga."

¹² E yi a maxodin, e naxa, "Nde na ra naxan a falaxi, a i xa i ya sa seen tongo, i siga?"

¹³ Koni xEMEN naxan yi kende ya xi, na mi yi a kolon, bayo Yesu bata yi lo ayi yamaan ye.

¹⁴ Na xanbi ra, Yesu yi sa a to Ala Batu Banxini, a naxa,

"A mato, i bata kende ya. Fata yulubin ma alogo fe gbeten nama i soto naxan jaxu dangu ito ra."

¹⁵ XEMEN yi siga, a sa a fala Yahudiyane xa, a naxa, a Yesu nan a rakende ya xi.

¹⁶ Nayi, e yi Yesu fen yengen na, bayo a bata yi na liga Matabu LɔXɔni.

¹⁷ Nanara, Yesu yi e yabi, a naxa, "N Fafe Ala walima waxatin birin, a lan nen, n fan xa wali."

¹⁸ Na ma, Yahudiya kuntigine mon yi e yixodoxo feren fendeni Yesu faxa xinla ma. Amasoto a mi yi Matabu LɔXɔni sariyan xan gbansan kalama, koni a mon yi a falama a a Fafe nan Ala ra, a yi a fala alo e nun Ala keden.

Alaa Dii XEMEN senbena fe

¹⁹ Nanara, Yesu yi e yabi, a naxa, "N xa jondin fala e xa. Fafana a Dii XEMEN mi fefe lige a yete ma, fo a na a Fafe to naxan lige. N Fafe Ala na naxan liga, n tan a Dii XEMEN fan na nan ligama.

²⁰ Bayo a Dii XEMEN nafan a ma, a yi a yita a ra a feen naxanye birin ligama. A feene yitama a ra nen naxanye gbo itoe xa, alogo e birin xa kabene ma.

²¹ Amasoto n Fafe Ala faxa muxune rakelima sayani kii naxan yi, a nii rakisin fi e ma, a Dii XEMEN fan nii rakisin fima a waxon muxune ma na kii nin.

* **5:10:** Farisi muxune namunne mi yi tinje wali yo xa ke **Matabu LɔXɔni**. Na feen sebexi Xorɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlexine mi yi maliye na lɔXɔni hali muxune tɔrɔxi na namunna fe ra a xode xen na.

22 Fafe Ala mi muxu yo a kiti bolonma koni a bata muxu makitin birin taxu a Dii Xemen na,

23 alogo muxun birin xa a Dii Xemen binya, alo Fafe Ala binyaxi kii naxan yi. Muxu yo mi a Dii Xemen binya, na mi Fafan fan binyaxi naxan a xexi.”

24 “N xa jɔndin fala ε xa, naxan yo n ma falan me, a denkeleya n xe muxun ma, na habadan nii rakisin sɔtɔma nen. Na kanna mi yalagima, koni a bata keli sayani, a so nii rakisini.

25 N xa jɔndin fala ε xa, waxatin fama, a bata a li, faxa muxune Alaa Dii Xemen xuiin namema nen. Naxanye na a me, ne nii rakisin sɔtɔma nen.

26 Bayo alo habadan nii rakisin Fafe Ala yii kii naxan yi, a bata a ragidi a Dii Xemen ma na kiini.

27 A bata kiti saan senben fi a Dii Xemen ma, amasɔtɔ Muxuna Dii Xemen na a ra.

28 E nama kabε ito ra, bayo waxatin fama faxa muxune birin a xuiin namema nen,

29 e yi keli e gaburune kui. Naxanye fe fajin ligaxi, ne kelima nen, e nii rakisin sɔtɔ. Naxanye fe jaxin ligaxi, ne fan kelima nen, e yalagi.

30 N mi nɔε fefe ligε n yetε ra. N kitin sama nen alo n na mema kii naxan yi. N ma kitin mɔn tinxin bayo n mi n yetε sagoon ligama, koni fɔ n xe muxun sagona.”

Yesu a sereyane fe

31 “Xa n tan nan n yetε sereyaan bama, ε mi na yatema jɔndin na.

32 Koni muxu gbete na naxan sereyaan bama n xa. N na a kolon, a sereyaan naxan bama n ma fe yi, jɔndin nan na ra.

33 E bata xerane rafa Yoni ma, a seren ba jɔndini.

34 N tan mako mi adamadiine sereyaan ma koni n na falama nen alogo ε xa kisi.

35 Yoni luxi nen alo lenpu degena ε tagi, a findi kenenna ra ε xa. E bata tin sewε a kenenna ra waxatidi bun.

36 Koni sereyana n yii naxan gbo Yoni gbeen xa. N Fafe Ala wanla naxanye soxi n yii n xa e rakamali, ne a yitama nen a n Fafe nan n xexi.

37 Fafe Ala naxan n xexi, na fan bata seren ba n xa. E munma a xuiin me, ε mɔn munma a yetagin to mumε!

38 A falan mi ε tan kui, amasɔtɔ ε mi denkeleyaxi a xeraan ma.

39 E kitabun fεsεfεsεma amasɔtɔ ε mirixi a ma, a ε habadan nii rakisin sɔtɔma a xɔn ma, koni na fan seren bama n tan nan xa!

40 Hali na, ε mi tinxi fε n tan ma, ε nii rakisin sɔtɔ.”

41 “N mako mi adamadiine binyen ma.

42 Koni n na ε tan kolon. Alaa xanuntenyaan mi ε bɔjɛni.

43 N bata fa n Fafe Ala xinli koni ε mi n nasuxi. Xa muxu gbete fa a yetε xinli, ε na tan nasuxuma nen.

44 A rafan ε ma, ε xa binyen sɔtɔ ε bode ra koni ε mi kataxi ε yi binyen sɔtɔ Ala keden peen yii. E denkeleyayama na yi di?

45 Koni ε nama ε miri fa fala n na ε magima n Fafe xa nen.

Musa nan ε magima, ε yigi saxi naxan yi.

⁴⁶ Xa ε yi laxi Musa ra nun, ε yi lama n tan fan na nen nun amasɔto a bata n ma fe seβε.

⁴⁷ Koni xa ε mi laxi a fe seβεxine ra, ε lama n ma falan na di nayi?"

6

Yesu yi muxu wuli suulun dege

Matiyu 14.13-21, Maraka 6.30-44, Luka 9.10-17

¹ Na xanbi ra, Yesu yi dangu Galile Daraan kidima, naxan mɔn xili Tiberiyadi Darana.

² Yama gbeen yi biraxi a fɔxɔ ra amasɔto e bata yi a kabanako wanle to. A yi furetɔne yiyalanma.

³ Yesu nun a xarandiine yi te geyaan fari, e sa dɔxɔ na.

⁴ Yahudiyane sanla, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* bata yi maso.

⁵ Yesu yi a yeɛn nasiga, a yama gbeen to fe a fema. A yi a fala Filipi xa, a naxa, "En donseen sarama minen yi muxuni itoe xa, e yi e dege?"

⁶ A na fala a xa nen alogo a xa a keɲaan fe se fe se, bayo a yi a kolon a yi naxan ligama.

⁷ Filipi yi a yabi, a naxa, "Hali en gbeti gbanan kemε firin sara donseen na, birin mi ndedi sɔte!"

⁸ Yesu a xarandiina nde Simɔn Piyeri ngaxakedenna Andire yi a fala, a naxa,

⁹ "Banxulanna nde be buru xun suulun nun yeεε firin a yii. Koni na nanse ligε muxuni itoe birin na?"

¹⁰ Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E yamaan nadɔxɔ." Nba, se xεn yi mɛnni han. Nayi, muxune birin yi dɔxɔ. Fayida xεmε wuli suulun nan jɔxɔn yi e ye nun.

¹¹ Yesu yi buru xunne tongo, a barikan bira Ala xa. Muxun naxanye yi dɔxi na, a yi a taxun ne ra han e wasa! A ye xεn fan liga na kiini.

¹² E birin to lugo, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, "E dungi dungi dɔnxεne matongo. E nama sese yikala."

¹³ Nanara, e ne birin matongo. E debe fu nun firin nafe buru xun suulunna dungi dungine ra, naxanye lu e dege xanbini.

¹⁴ Na muxune to a to Yesu kabanako feen naxan liga, e yi a fala, e naxa, "Nabiin nan yati xεmɛni ito ra naxan yi lanma a fa dunuɲa yi."

¹⁵ Yesu yi a kolon, a e yi fama a karahanden nin, a xa findi mangan na. Nayi, a mɔn yi keli na, a kedenna yi siga geyaan fari.

Yesu yi sigan ti igen fari

Matiyu 14.22-23, Maraka 6.45-52

¹⁶ Ninbanna a lixina, a xarandiine yi godo daran de,

¹⁷ e te kunkin kui siga daran kidima Kapεrunan

* **6:4: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔε kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

binni. Kɔɛ yi so, Yesu mi fa e fɛma.

¹⁸ Foye gbeen yi fa, igen yi walanɲɛ ayi kati!

¹⁹ Na waxatini, xarandiine bata yi siga kilo suulun hanma sennin igen xun ma. E yi Yesu to a masoɛ kunkin na, a sigan tima igen fari. E yi gaxu.

²⁰ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E nama gaxu, n tan nan a ra.”

²¹ Xarandiine yi tin a so kunkin kui, kunkin yi a sigaden li mafurɛn.

Yamaan yi Yesu fen

²² Na xɔtɔn bode yamaan naxan lu daraan dɛ, ne yi a to a kunki keden peen nan yi na yi, anu Yesu mi te na kunkin kui. A xarandiine nan gbansan siga.

²³ Marigi Yesu barikan bira Ala xa dɛnaxan yi, yamaan yi burun don, kunki gbɛtɛye yi fa mɛnni sa keli Tiberiyadi taani.

²⁴ Nanara, yamana a to waxatin naxan yi, a Yesu nun a xarandiine mi yi na, e te kunkine kui, siga Yesu fendeni Kapɛrunan yi.

Yesu luxi nɛn alo burun naxan findixi nii rakisi seen na

²⁵ E Yesu to daraan xanbi ra waxatin naxan yi, e yi a fala a xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i faxi be waxatin mundun yi?”

²⁶ Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ɲɔndin fala e xa, e mi n fenma amasɔtɔ e bata kabanako feene to, koni bayo e bata burun don, e lugo.

²⁷ E nama wali donsena fe ra naxan kalama, fɔ naxan habadan nii rakisin fima e ma n tan Muxuna Dii Xɛmɛn naxan soma e yii. Amasɔtɔ Fafe Ala bata a taxamasenna sa n ma.”

²⁸ E yi a maxɔdin, e naxa, “Nxu tan nanfe ligama alogo nxu yi Alaa wanle kɛ.”

²⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “E walima Ala xa ikiini: E xa la a xɛraan na.”

³⁰ E yi a yabi, e naxa, “I kabanako feen mundun ligama, nxu a to, nxu dɛnkeleya i ma? I nanfe ligama na yi?”

³¹ Nxu benbane donseen don nɛn tonbonni naxan xili ‘Manna donsena’ alo a seβɛxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, ‘A burun so e yii sa keli kore, e yi a don.’† ”

³² Yesu naxa, “N xa ɲɔndin fala e xa. Musa xa mi burun so e yii de sa keli kore, koni n Fafe Ala nan buru kɛndɛn so e yii, sa keli kore.

³³ Amasɔtɔ Ala burun naxan fima e ma, sa keli kore, na nan nii rakisin fi dunuɲa muxune ma.”

³⁴ Nayi, e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu kanna, lu na burun soɛ nxu yii tun.”

³⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan nan nii rakisin balon na. Muxu yo fa n tan ma, kamɛn mi na suxɛ mumɛ! Muxu yo dɛnkeleya n tan ma, min xɔnla mi na suxɛ mumɛ!

³⁶ Koni n na a fala e xa nɛn, a e bata yi n to nun koni e mi dɛnkeleya.

³⁷ N Fafe Ala muxun naxanye fi n ma, ne fama nɛn n

† 6:31: **Manna donsena:** A mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

fema. Naxan na fa n fema, n mi na kedε mumε!

³⁸ Amasōtō n godoxi nēn sa keli ariyanna yi alogo n xa fa n xε muxun sagoon liga koni n tan sagoon mi a ra.

³⁹ N xε muxun sagoon ni i ra: a bata muxun naxanye fi n ma, n nama ne sese ralō ayi, koni fō n xa e rakeli sayani lōxō dōnxēni.

⁴⁰ Amasōtō n Fafe Ala sagoon nan ito ra, a naxan yo na a Dii Xēmēn to, e dēnkēleya a ma, n yi e rakeli sayani lōxō dōnxēni, ne habadan nii rakisin sōtōma nēn.”

⁴¹ Yahudiyane yi Yesu mafala fōlō bayo a bata a fala, a naxa, “N tan nan balon na naxan sa kelixi ariyanna yi.”

⁴² Na ma, e naxa, “Yusufu a dii xēmēn Yesu xa mi ito ra ba? Nxu a fafe nun a nga kolon. A tan a falama di nayi, a godoxi nēn sa keli ariyanna yi?”

⁴³ Yesu yi e yabi, a naxa, “E ba n mafalε ε bode tagi.

⁴⁴ Muxu yo mi fε n fema fō n Fafe Ala na naxan mabandun, n xε muxuna. Awa, n na a rakelima nēn sayani lōxō dōnxēni.

⁴⁵ Nabine bata a sēbe, e naxa, ‘Ala e birin xaranma nēn.’ Naxan yo na n Fafe Ala xuiin namε, a yi a xaranna suxu, na fama nēn n fema.

⁴⁶ Muxu yo munma Fafe Ala to, fō naxan kelixi Ala yi, na nan tun bata Fafe Ala to.

⁴⁷ N xa jōndin fala ε xa, muxu yo na dēnkēleya, na bata habadan nii rakisin sōtō.

⁴⁸ N tan nan nii rakisin balon na.

⁴⁹ E benbane burun don nēn tonbonni, naxan xili Manna donsena, koni e faxa nēn.

⁵⁰ Koni na balon ni i ra naxan sa kelixi ariyanna yi, muxu yo na a don, na mi faxama.

⁵¹ N tan nan nii rakisin balon na sa keli ariyanna yi. Muxu yo na baloni ito don, a nii rakisin sōtōma nēn habadan. N fati bēndēn nan findixi baloni ito ra, n naxan fima alogo dunuṛa muxune birin xa nii rakisin sōtō.”

⁵² Yahudiyane xōlōxin yi e bode matandi fōlō, e naxa, “Xēmēni ito nōε a fati bēndēn fiyε en ma di, en yi a don?”

⁵³ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jōndin fala ε xa, xa ε mi Muxuna Dii Xēmēn fati bēndēn don, ε yi a wunla min, nii rakisin mi luma ε xa mumε!

⁵⁴ Muxu yo n fati bēndēn don, a yi n wunla min, habadan nii rakisina a xa. N na a rakelima nēn sayani lōxō dōnxēni.

⁵⁵ Amasōtō donse kēndēn nan n fati bēndēn na. Min se kēndēn nan n wunla ra.

⁵⁶ Naxan na n fati bēndēn don, a yi n wunla min, na bata lu n tan yi, n fan bata lu na kanni.

⁵⁷ Habadan Fafe, na nan n xexi. Nii rakisina n tan yii a barakani. Na kiini, naxan na balo n tan xōn, na fan nii rakisin sōtōma nēn n barakani.

⁵⁸ Baloni ito nan godoxi sa keli ariyanna yi. E benbane burun don nēn naxan xili Manna donsena, e faxa. Koni, naxan na baloni ito don, na nii rakisin sōtōma nēn habadan.”

59 Yesu na birin falaxi waxatin naxan yi, a yi xaranna tima salide banxini Kapərunan taani.

Habadan nii rakisina fe

60 E to na mε, a xarandii wuyaxi yi a fala, e naxa, “Xaranni ito xɔdɔxɔ de! Nde tinjε a ma?”

61 Yesu yi a kolon a yetε ma fa fala a xarandiine a mafalama a falana fe ra. Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “Na falan bata ε magaxu ba?”

62 Xa ε fa Muxuna Dii Xεmεn to tε a kelideni go?

63 Alaa Nii Sarijanxin nan nii rakisin fima. Sese mi fati benden na. N falan naxanye tixi ε xa, niin nun nii rakisin nan ne ra.

64 Koni hali na, ε tan ndee mi denkeleyaxi.” Amasɔtɔ xabu a fɔlɔni, Yesu yi ne kolon naxanye mi yi denkeleyaxi a ma e nun naxan sa a yanfama.

65 A mɔn yi a fala, a naxa, “Na feen ma, n bata a fala ε xa, n naxa, ‘Muxu yo mi nɔε fe n fεma fɔ n Fafe Ala na naxan mali.’”

66 A xarandii wuyaxi yi xεtε a fɔxɔ ra na waxatini, e mi fa siga a fɔxɔ ra sɔnɔn.

67 Nanara, Yesu yi a fala a xarandii fu nun firinne xa, a naxa, “E tan go, ε fan waxi xεtε feni ba?”

68 Simɔn Piyeri yi a yabi, a naxa, “Marigina, nxu sigama nde fεma? Habadan nii rakisi falane i tan nan yii.

69 Nxu bata denkeleya, nxu bata a kolon fa fala i tan nan Alaa Muxu Sarijanxin na.”

70 Yesu yi e yabi, a naxa, “N tan xa mi ε tan muxu fu nun firinne sugandixi ba? Koni hali na, muxu keden ε ye, se jaxin nan na ra!”

71 A yi na falama Simɔn Isakariyoti a dii xεmεn Yudasani nan ma. Na yi a xarandii fu nun firinne nan ye, koni na nan yi a yanfama.

7

Yesu nun a ngaxakedenne fe

1 Na xanbi ra, Yesu yi Galile yamanani siga. A mi tin sigε Yudaya yamanani amasɔtɔ Yahudiyan naxanye yi na, ne yi waxi a faxa feni.

2 Yahudiyane Bubukui Sanla* bata yi maso.

3 Nanara, Yesu ngaxakedenne yi a fala a xa, e naxa, “I lan nεn i xa keli be, i siga Yudaya yamanani, alogo i ya xarandiine xa i ya kabanako fe wanle to.

4 Muxun wanla naxan kεma, a mi na luxunjε xa a waxi findi feni xili kanna ra. Bayo i feni itoe ligama, i yetε yita dunuɔa birin na.”

5 Amasɔtɔ hali a ngaxakedenne mi yi laxi a ra.

6 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N ma waxatin munma a li singen. Koni waxatin birin lan ε tan xa.

7 Dunuɔa mi nɔε ε tan napaxuε. Koni a bata n tan napaxu, amasɔtɔ n bata a fala a a kεwanle jaxu.

8 E siga sanli. N tan mi sigama iki, amasɔtɔ n ma waxatin munma a li singen.”

* 7:2: *Bubu Kui Sanla* fe sebexi Saraxaraline 23.33-38 kui.

⁹ A yi na fala e xa, a lu Galile yamanani.

Yesu yi siga yamaan malanni

¹⁰ Yesu ngaxakedenne sigaxin sanli, na xanbi ra a fan yi siga. Koni a mi a yetε makεnεn, a yi a yetε raluxunηε ayi.

¹¹ Yahudiyane yi a fen malanni, e naxa, “A minεn yi?”

¹² Yamaan yi koyεkoyεnma a fe yi han! Nde naxa, “Muxu fajin nan a ra.” Nde fan naxa, “En-εn, a yamaan mayendenma.”

¹³ Koni muxu yo mi falan ti kεnεnni a fe ma, amasoto e yi gaxuxi Yahudiyane yetε ra.

¹⁴ Malanna bata yi siga han a tagi, Yesu yi siga Ala Batu Banxini, a yamaan xaran fεlε.

¹⁵ Yahudiyane yi kabε kati! E yi a fala, e naxa, “Xεmeni ito Kitabun kolonxi di? A mi xaranxi.”

¹⁶ Yesu yi e yabi, a naxa, “N xaranna naxan tima, na mi kelixi n tan ma, koni a kelixi n xε muxun nan ma.

¹⁷ Naxan waxi Ala sagoon liga feni, na a kolonma nεn, xa xaranni ito kelixi Ala nan ma, hanma xa a kelixi n tan nan ma.

¹⁸ Muxun naxan a yetε a fe falama, na binyen nan fenma a yetε xa. Koni naxan binyen fenma a xε muxun xa, na ηondin nan falama, tinx-intareya mi na kanni.

¹⁹ Musa xa mi Alaa sariyan so ε yii ba? Koni ε sese mi sariyan suxi! Nanfera ε kataxi n faxa feen na?”

²⁰ Yamaan yi a yabi, e naxa, “Yinnani i fεxε ra! Nde kataxi i tan faxa feen na?”

²¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “N bata yi kabanako fe gbee keden liga, ε birin kabε nεn na ma.

²² Musa gaan tiin yamarin so nεn ε yii. Nanara, ε ε dii xεmene dugi soma Matabu Lεxoni. Anu, Musa xa mi a fεlε koni xabu ε benbane.

²³ Xa ε ε dii xεmene dugi soma Matabu Lεxoni, alogo Musaa sariyan nama kala, ε xεlεma n tan ma nanfera, a n bata xεmen gbndin birin nakεndeya Matabu Lεxoni?

²⁴ E nama kitin bolon benun ε xa feen fεsεfεsε. E kitin sa tinxinna nin.”

Yamaan yi Yesu a fe fala

²⁵ Yerusalεn taan muxuna ndee yi a fala, e naxa, “Na xεmen xa mi ito ra ba, e kataxi naxan faxa fe ra?”

²⁶ A mato, a falan tima kεnεnni, e mi a mafalama! Kuntigine bata a kolon ba, fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan ito ra?

²⁷ Koni Alaa Muxu Sugandixin na fa waxatin naxan yi, muxu yo mi a keliden kolonηε. Koni en birin xεmeni ito keliden kolon.”

²⁸ Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi a xuini te, a naxa, “E n kolon ba e nun n keliden yetεna? N mi faxi n yetε ma. Naxan n xεxi, ηondin nan na kanni ra. E mi a tan kolon,

²⁹ koni n tan a kolon, amasoto n kelixi a tan nan fema. A tan nan n xεxi.”

³⁰ Na xanbi ra, e kata a suxu feen na. Koni muxu yo mi a

yiin din a ra, amasɔtɔ a wax-
atin munma yi a li singen.

31 Koni muxu wuyaxi yi
denkeleya a ma yamaan
ye, e naxa, “Alaa Muxu
Sugandixin na fa waxatin
naxan yi, a kabanako feene
lige nen naxanye gbo muxuni
ito gbeene xa ba?”

32 Farisi muxune yi ya-
maan koyekoyen xuiin me
Yesu a fe ma. Saraxarali
kuntigine nun Farisi muxune
yi kantan muxune rasiga a
suxudeni.

33 Yesu naxa, “N na e fema
han waxatidi mon, na xanbi
ra n siga n xe muxun fema.

34 E n fenma nen, koni e mi
fa n toe sonon, amasɔtɔ n sigan
denaxan yi, e mi nae sigɛ na
yi.”

35 Yahudiyane yi a fala e
bode tagi, e naxa, “A sigan
minen yi, en mi a toe denaxan
yi? A sigama Girekine ya-
manani ba, en kon kaane
xuyaxi ayi denaxan yi, a yi
Girekine xaran?”

36 A falani ito bunna di? Fa
fala, e n fenma nen, koni e
mi n toe? Fa fala, n sigan
denaxan yi, e mi sigɛ menni?”

*Igen naxan habadan nii
rakisin fima*

37 Sanla loxo donxeni, sanla
loxo gbeena, Yesu yi ti, a yi
a xuini te, a naxa, “Xa min
xonla naxan ma, a xa fa n ma,
a fa a min.

38 Naxan na denkeleya n tan
ma, siimaya igene minima
nen na kanni alo baana, alo

Kitabuna a falaxi kii naxan
yi.”†

39 Yesu yi Alaa Nii
Sarijanxin nan ma fe falama.
Naxanye yi denkeleyama
Yesu ma, ne yi a sotoma nen.
Na waxatini, Nii Sarijanxin
munma yi fi, amasɔtɔ Yesu
munma yi keli a binyeni.

*Yamaan yi yitaxun Yesu a
fe ra*

40 Muxuna ndee yi Yesu
xuiin me yamaan ye, e naxa,
“Nabi yeteen nan xemeni ito
ra yati!”

41 Nde gbeteeye fan naxa,
“Alaa Muxu Sugandixin nan
a ra.” Koni nde gbeteeye naxa,
“Alaa Muxu Sugandixin min-
ima Galile yamanani di?”

42 Kitabun xa mi a falaxi ba
fa fala Alaa Muxu Sugandixin
minima Dawuda bonsonna
nin keli Betlemi taani,
Dawuda doxada?”‡

43 Nanara, yamaan yi yitax-
unxi a fe ra.

44 Ndee yi waxi a suxu feni
koni muxu yo mi a yiin din a
ra.

*Yahudiya kuntigine
denkeleyatareyana fe*

45 Kantan muxune yi
xete saraxarali kuntigine
nun Farisi muxune fema,
naxanye e maxodin, e naxa,
“Nanfera e mi faxi Yesu ra?”

46 Kantan muxune yi e
yabi, e naxa, “Muxu yo
munma falan ti singen alo
xemeni ito falan tima kii
naxan yi.”

† 7:38: *Siimaya igena* fe mon sebexi Sakari 14.8 kui. ‡ 7:42: A mato Samuyeli
Firinden 7.12 nun Yaburin 89.4-5 nun Yeremi 23.5 nun Mika 5.1 kui.

47 Farisi muxune yi e maxədin, e naxa, “A bata ε fan mayenden n jε?”

48 E yamaan kuntigina nde kolon hanma Farisi muxuna nde naxan laxi a ra?

49 Yamani ito mi Musaa sariyan kolon. Nanara, Ala dangana e fəxə ra!”

50 Nikodemi naxan bata yi fa Yesu fεma a fəloni nun, na yi e ye, a yi a fala e xa, a naxa,

51 “En ma sariyan na a ra ba, en xa muxun yalagi benun en xa a xuiin mε, en yi a kolon a naxan ligama?”

52 E yi a yabi, e naxa, “Galile kaan nan i tan fan na ba? Kitabun xaran. I a kolonma nen nayi a nabiin mi keke Galile yamanani mumε!”

53 Nayi, birin yi siga a konni.

8

Naxanla naxan suxu yalunya

1 Yesu yi siga Oliwi geyaan fari.

2 Na xətən bode subaxani, a mən yi xεte Ala Batu Banxini. Yamaan birin yi fa a fεma, a dəxə, a yi e xaran fələ.

3 Sariya karaməxəne nun Farisi muxune yi jaxanla nde suxu yalunyaan ligadeni, e fa a ra, e yi a ti e tagi.

4 E yi a fala Yesu xa, e naxa, “Karaməxə, nxu jaxanli ito suxi yalunyaan nan lige.

5 Musa a yamari nen Sariya Kitabuni, a na jaxalan sifan xa magəlon gemen na han a faxa. Nba, i tan naxa a di?”

6 E yi na falama a bunba feen nan ma, alogo e xa a suxu. Koni Yesu yi a yigodo,

a lu sebenla tiye a yii sonla ra bəxən ma.

7 E yi tixi a dεxən ma na waxatini, e lu a maxədinjε. Yesu yi a rakeli, a yi a fala e xa, a naxa, “Naxan munma yulubin liga ε tagi singen, na singe xa gemen woli a ma.”

8 A mən yi a yigodo, a lu sebenla tiye bəxən ma.

9 E ito mε waxatin naxan yi, e birin yi keli na yi keden keden yeen ma fələ xεmε fonne ma. Yesu kedenna yi lu na yi, jaxanla fan yi lu tixi na yi.

10 Yesu yi keli, a yi a fala jaxanla xa, a naxa, “Nga jaxanla, e minen yi? Muxe mi lu be, e yi i yalagi?”

11 A yi a yabi, a naxa, “N fafe, muxu yo.”

Yesu naxa, “Nba, n tan fan mi i yalagima. Siga, koni i nama fa yulubin liga sənən.”

Dunuya kenenna nan Yesu ra

12 Yesu mən yi falan ti e xa, a naxa, “N tan nan dunuya kenenna ra. Naxan na bira n tan fəxə ra, na nii rakisin kenenna sətəma nen, a mi sigan tiye dimini mumε!”

13 Farisi muxune yi a fala a xa, e naxa, “I yete seren nan bama iki, jəndi mi i ya sereyaan na!”

14 Yesu yi e yabi, a naxa, “Hali n nan n yete seren ba, n jəndin nan falama. Amasətə n na n keliden nun n sigaden kolon. Koni ε tan mi n keliden nun n sigaden kolon.

15 E kitin sama adamadiyaan nin. N mi muxu yo a kiti bolonma.

16 Koni xa n tan na kitin sa, n ma kitisaan findima jɔndin nan na, amasɔtɔ n keden mi a ra. Nxu nun n fafe na a ra naxan n xexi.

17 A seβexi ε sariyan kui, a naxa, ‘Xa sere firinna falan naxan ti, jɔndin nan na ra.’*

18 N seren bama n yete xa, n Fafe naxan n xexi, na fan seren bama n xa.”

19 E yi a fala a xa, e naxa, “I fafe minen yi?” Yesu yi e yabi, a naxa, “E mi n kolon, ε mi n Fafe fan kolon. Xa ε yi n tan kolon nun, ε yi n Fafe fan kolonma nen.”

20 Yesu yi na falane birin tima, a lu xaranna tiye Ala Batu Banxini, Alaa kiseene rasuxuma denaxan yi. Hali na, muxu yo mi a suxu, amasɔtɔ a waxatin munma yi a li singen.

Yesu sigama denaxan yi

21 Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N bata siga. E n fenma nen, koni ε faxama nen ε yulubine yi. N sigama denaxan yi, ε mi nɔe sigε menni.”

22 Nanara, Yahudiyane yi maxɔdinna ti, e naxa, “A waxi a yete faxa feen nin ba, bayo a falama, a naxa, ‘N sigama denaxan yi, ε mi nɔe fe menni?’ ”

23 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Dunuja gbeen nan ε tan na, koni n tan kelixi kore xonna

nan ma. E tan fataxi dunuja ito nan na, koni n tan mi kelixi dunuja ito yi.

24 Nanara, n na a falaxi ε xa fa fala, ε faxama nen ε yulubine yi. Nba, xa ε mi laxi a ra fa fala ‘N tan nan a ra, naxan na yi,’ ε faxama nen ε yulubine yi yati!”†

25 E yi a maxɔdin, e naxa, “Nde i tan na?” Yesu yi e yabi, a naxa, “N naxan falama ε xa xabu a fɔlɔni, na nan n tan na.

26 Fala wuyaxi n xɔn ε kitideni, koni naxan n nafaxi, jɔndin nan a tan na. N naxan mexi a ra, n na falama nen dunuja muxune xa.”

27 E mi yi a famuma fa fala a Fafe Ala nan ma fe falama e xa.

28 Nanara, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E na Muxuna Dii Xemeni te‡ waxatin naxan yi, ε a kolonma nen na yi fa fala ‘N tan nan a ra, naxan na yi.’ § E a kolonma nen na waxatini, n mi fefe ligama n yete ma fɔ n Fafe Ala n xaranxi naxan ma.

29 Naxan n xexi, na n fɔxɔ ra, a mi n kedenna luxi, amasɔtɔ n na a rafan feen ligama waxatin birin.”

30 Muxu wuyaxi yi a falane mε, e denkeleya a ma.

Jɔndina i xɔɔyama nen

31 Na ma, Yahudiyān naxanye yi denkeleyaxi a ma, Yesu yi a fala ne xa, a naxa,

* 8:17: A mato Sariyane 17.6 nun 19.15 kui. † 8:24: A seβexi Xɔɔyaan 3.14 kui fa fala Ala xinla yeteen findixi na falan nan na bayo Ala naxa menni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mɔn naxa menni fa fala a yeteen xili nen “N Na Yi.” Nayi, Yesu a falani ito bunna nen fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mɔn seβexi Yoni 1.1 kui. ‡ 8:28: **Muxuna Dii Xemeni te** fena: A mato Yoni 3.14 kui. Yesu **yite** nen a yelin xanbini gbangbanje wudin ma. A mɔn yi **te** ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma. § 8:28: A mato Xɔɔyaan 3.14 kui.

“Xa ε n ma xaranna suxu, n ma xarandiin yεεεn nan ε tan na na yi.

32 Ε jɔndin kolonma nen, jɔndin yi ε xɔɔya.”

33 E yi a yabi, e naxa, “Ibura-hima bɔnsɔnna nan nxu tan na. Han to, nxu mi yi muxe konyiya bun. Fa fala, ε xɔɔyama nen, na bunna di?”

34 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jɔndin fala ε xa, naxanye yulubin ligama, yu-lubina konyin nan ne ra.

35 Konyin mi luma den-bayani waxatin birin, koni dii xεmen luma nen den-bayani habadan.

36 Xa Dii Xεmena ε xɔɔya, ε bata xɔɔya nayi yati!

37 N na a kolon Iburahima bɔnsɔnna nan ε tan na. Anu, ε kataxi n faxa feen na amasɔtɔ n ma falan mi xanma ε ma.

38 N naxan toxi n Fafe Ala fema, n na nan falama ε xa, koni ε naxan mexi ε fafe ra, ε na nan ligama.”

39 E yi a yabi, e naxa, “Nxu fafe nan Iburahima ra.” Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa Iburahimaa diine nan yi ε ra nun, ε yi a liga feene ligama nen.

40 N jɔndin naxan mexi Ala ra, n na nan falama ε xa, koni hali na, ε kataxi n faxa feen na. Iburahima mi ito jɔxɔnna ligε!

41 Ε fafe liga feene nan ligama.” E yi a yabi, e naxa, “Nxu mi barixi futun fari ma. Ala nan keden peen nxu Fafe ra.”

42 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Xa ε fafe nan yi Ala ra nun

yati, ε yi n xanuma nen nun, amasɔtɔ n fataxi Ala nan na, n be nin iki. N mi faxi n yεε ra, Ala nan n xexi.

43 N naxan falama, nanfera ε mi na yεε toma? Amasɔtɔ ε mi nɔε n fala xuiin mε.

44 Ε fafe nan Yinna Manga Setana ra, ε waxi a xɔn ma, ε xa a rafan feene liga. Xabu a fɔlɔni muxu faxan nan a tan na. A mi tin jɔndin ma amasɔtɔ jɔndi mi a tan yi mumε! A nεεn wulen falama, a minima a yεε gbee kejaan nan ma amasɔtɔ wule xelen nan a ra. Wulene birin fafe nan a tan na.

45 Koni ε mi laxi n na bayo n jɔndin nan falama ε xa.

46 Nde ε ye be naxan a yite a n bata yulubin liga? Xa n jɔndin fala ε xa, nanfera ε mi lama n na?

47 Naxan fataxi Ala ra, na a tuli matima nen Alaa falan na. Ε mi ε tuli matima bayo Ala gbee mi ε tan na.”

Yesu nun Iburahima fe

48 Yahudiyane yi Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi jɔndin xan falan ba, fa fala Samariya kaan nan i tan na jinan jaxin naxan fɔxɔ ra?”*

49 Yesu yi e yabi, a naxa, “Yinnan mi n tan fɔxɔ ra. N na n Fafe Ala nan tun binyama, koni ε tan n yelefuma.

50 N mi binyen fenma n yεε xa. Ala naxan kitin sama, na nan binyen fenma n tan xa.

51 N xa jɔndin fala ε xa, naxan na n ma falan suxu, na kanna mi sayaan sɔte habadan!”

* 8:48: Na waxatini Yahudiyane yi **Samariya kaane** yatexi kafirine nan na. E fe fɔlɔden sεbεxi Mangane Firinden 17.24 kui.

52 Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata a kolon yati, fa fala yinnana i tan fəxə ra! Iburahima bata faxa, nabine fan bata faxa, koni i tan naxa, ‘Naxan na n ma falan suxu, na kanna mi sayaan sətε habadan.’

53 I tan gbo nxu fafe Iburahima xa ba, naxan bata faxa? Nabine fan bata faxa. I ya fe mirixi di?”

54 Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa n yi n yetε binya nun, n ma binyen mi findima sese ra. N Fafe nan n binyama, ε a falaxi naxan ma fa fala ε Ala nan a ra.

55 ε mi a tan kolon, koni n tan a kolon. Xa n na a fala fa fala n mi a kolon, n bata findi wule xelen na nayi alo ε tan. Koni n na a kolon, n na a falan suxuma.

56 ε fafe Iburahima yengi yi tixi n fa waxatin na sεwani. A bata a to, a yi sεwa.”

57 Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa, “I munma jεε tonge suulun sətə singen, i yi Iburahima to nun ba?”

58 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa jəndin fala ε xa, Iburahima barixi nən, n tan na yi.”†

59 Na ma, e yi gεmεne tongo a magəlon xinla ma, koni Yesu yi a luxun, a mini Ala Batu Banxini.

9

Yesu yi danxutəon yeen nabi

† 8:58: Yesu a alayana a fe falaxi wundoni yireni ito yi. Na feen mən sebexi Xəryaan 3.14 kui, na naxa fa fala Ala xinla yetεen findixi na falan nan na bayo Ala naxa mənni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mən naxa mənni fa fala a yetεen xili nən “N Na Yi.” Nayi, Yesu to a falama muxune xa fa fala “Iburahima barixi nən, n tan na yi,” na bunna nən fa fala Yesu findixi Alaa falan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mən sebexi Yoni 1.1 kui.

1 Yesu yi a masiga tima waxatin naxan yi, a yi xεmεna nde to naxan barixi danxutəyani.

2 A xarandiine yi a maxədin, e naxa, “Karaməxə, nanfera xεmεni ito barixi danxutəyani, a yetεen nan yulubin ligaxi ba hanma a sətə muxune?”

3 Yesu yi e yabi, a naxa, “A yetεna yulubin xa mi a danxuxi, a sətə muxune fan gbeen mi a danxuxi. A danxuxi nən alogo Ala sənben wanla xa mayita yamaan na a tan xən ma.

4 Fanni sogen texi fə en xa n xε muxuna wanle kε nən. Amasətə kəεen soimaan ni i ra, muxε mi nəε wale waxatin naxan yi.

5 N dunuɣa yi waxatin naxan yi, dunuɣa kənenna nan n tan na.”

6 Yesu to na fala, a dεgen namini bəxəni, a benden namulan a ra, a boron bəli danxutəon yeene ma.

7 A yi a fala xεmεn xa, a naxa, “Sa i yeen naxa ige ramaradeni naxan xili Siloyan.” Siloyan bunna nεen, “Xεrana.” Na ma, xεmεn yi siga, a sa a yeen naxa. A xεtεmatəna, a seen to.

8 Na xanbi ra, a dəxə bodene nun muxun naxanye yi a toma xandi tideni a fəloni, ne yi maxədinna ti, e naxa, “Xεmεn naxan yi dəxi xandi tideni nun, na xa mi ito ra

ba?"

⁹ Nde naxa, "A tan nan a ra." Koni bonne naxa, "En-en, e maliga nen tun!" Koni xemēn yetēn yi a fala, a naxa, "N tan nan yati a ra."

¹⁰ E yi a maxōdin, e naxa, "I yeēn nabixi di?"

¹¹ A yi e yabi, a naxa, "Xemēn naxan xili Yesu, na nan bēnden namulanxi a yi boron bōli n yeene ma. A yi a fala n xa, a naxa, 'Siga Siloyan yi, i sa i yeēn naxa.' Nayi, n sa n yeēn naxa, n yi seen to."

¹² E yi a maxōdin, e naxa, "Na xemēn minēn yi?"

A yi e yabi, a naxa, "N mi a kolon."

Farisi muxune yi danxutōn maxōdin

¹³ Nba, xemēn naxan yi danxuxi nun, e yi siga na ra Farisi muxune fema.

¹⁴ Anu, Yesu bēnden namulan waxatin naxan yi, a xemēn yeene rabi, Matabu Lōxōn nan yi a ra.

¹⁵ Nanara, Farisi muxune mōn yi xemēn maxōdin a yeēn nabi kiin ma. A yi a fala e xa, a naxa, "A bēnden nan namulanxi, a yi a bōli n yeene ma, n yi n yeēn naxa, iki n bata seen to."

¹⁶ Farisi muxuna nde naxa, "Xemēn naxan ito ligaxi, na mi fataxi Ala xan na, amasōtō a mi Matabu Lōxōn tōna suxi." Koni nde gbete naxa, "Yulubi kanna nōe kabanako fe sifani itoe lige ba?" Na ma, e yitaxun.

¹⁷ Nba, Farisi muxune mōn yi xemēn maxōdin, e naxa, "I tan naxa a di a fe yi, a i tan naxan yeeye rabixi?"

A yi e yabi, a naxa, "Nabiin nan a ra."

¹⁸ Benun e xa xemēn sōtō muxune xili, Yahudiyane mōn mi yi laxi a ra a danxutōn nan yi a ra, a bata seen to.

¹⁹ E yi e maxōdin, e naxa, "E diin nan ito ra ba, e naxan ma a a sōtōxi danxutōyaan nin? Nanfe ligaxi a to fa seen toma iki?"

²⁰ A sōtō muxune yi e yabi, e naxa, "Nxu a kolon fa fala a nxō diin na a ra. Nxu mōn a kolon a sōtōxi danxutōyaan nin.

²¹ Koni nxu mi a kolon naxan a ligaxi a fa seen toma iki. Naxan a yeēn nabixi, nxu mi na fan kolon. E a maxōdin, bayo dii jōre mi fa a ra sōnōn. A yetēn xa e yabi!"

²² A sōtō muxune ito fala nen, amasōtō e yi gaxuxi Yahudiyane yeē ra, bayo Yahudiyane bata yi lan a ma fa fala naxan na a tiye a ra, a Alaa Muxu Sugandixin nan Yesu ra, e na kanna kedima nen salide banxini.

²³ Na nan a liga, a sōtō muxune naxa, "E a maxōdin, amasōtō dii jōre mi fa a ra sōnōn!"

²⁴ E mōn yi na xemēn xili naxan yi danxuxi, e yi a fala a xa, e naxa, "Nōndin fala, i binyen fi Ala ma! Nxu a kolon fa fala yulubi kanna nan na xemēn na."

²⁵ Xemēn yi e yabi, a naxa, "N tan mi a kolon xa yulubi kanna nan a ra. N naxan kolon, danxutōn nan yi n na, koni iki n seen toma!"

²⁶ E yi a maxōdin, e naxa, "A nanfe ligaxi i ra? A i yeēn

nabixi di?"

²⁷ A yi e yabi, a naxa, "N bata yelin na fale ε xa, koni ε mi ε tuli mati. Nanfera ε mən waxi a me feni? E fan waxi findi feni a xarandiine nan na ba?"

²⁸ E yi a makonbi, e yi a fala a xa, e naxa, "A xarandiina i tan nan na, Musa gbee xarandiine nan nxu tan na.

²⁹ Nxu a kolon fa fala Ala falan ti nen Musa xa, koni nxu mi xemeni ito kelide kolon!"

³⁰ Xemən yi e yabi, a naxa, "Ee! Nba, kabanako feen nan na ra, ε mi a keliden kolon, koni a bata n tan yeen nabi.

³¹ En na a kolon fa fala Ala mi a tuli matima yulubi kanne ra. A tuli matima a binya muxu nan xui ra naxan a sagoon ligama.

³² Xabu dunuḡa da, muxe munma a me singen fa fala muxuna nde bata danxutəən yeen nabi naxan sətəxi danxutəyani.

³³ Xa xemeni ito mi fataxi Ala xan na nun, a mi yi nəε fefe ligε nun."

³⁴ E yi a yabi, e naxa, "I sətəxi yulubin yeteen nin, i kataxi nxu xaran feen nan na ba?" E yi a kedi tanden ma.

Danxutəyana Alaa feene yi

³⁵ Yesu yi a me fa fala a e bata xemən kedi. A yi a to, a naxa, "I bata denkeleya Muxuna Dii Xemən ma ba?"

³⁶ Xemən yi a yabi, a naxa, "N kannna, nde na ra alogo n xa denkeleya a ma?"

³⁷ Yesu yi a fala a xa, a naxa, "I bata yelin a toε, a tan nan falan tima i xa iki."

³⁸ Xemən yi a fala, a naxa, "N Marigina, n bata denkeleya i ma." A yi a xinbi sin Yesu bun ma.

³⁹ Yesu naxa, "N faxi dunuḡa makitiden nin alogo danxutəne xa seen to, yee kanne yi danxu."

⁴⁰ Farisi muxuna ndee yi a fema na yi, ne yi a xuiin me. E yi a maxədin, e naxa, "I yengi a ma danxutəən nan nxu tan fan na ba?"

⁴¹ Yesu yi e yabi, a naxa, "Xa danxutəən nan yi ε ra nun, ε mi yi yatema yulubi kannna ra na yi. Koni bayo ε naxa, 'Nxu seen toma,' ε yulubin luma nen ε ma na yi."

10

Yexεε kulana fe sandana

¹ Yesu naxa, "N xa ḡəndin fala ε xa, muxun naxan mi soma xuruse sansanni fata a so deen na, koni a te sansanna ra, muḡaden nun mafu tiin nan na kannna ra.

² Muxun naxan soma xuruse sansanni fata a deen na, xuruse rabaan nan na kannna ra.

³ De kantanna deen nabima a xa nen. A na a yexεene xili waxatin naxan yi, e a xuiin mema nen, a yi e ramini.

⁴ A na a gbeene ramini waxatin naxan yi, a ti e yee ra, a yexεene birama a fəxə ra nen, amasətə e a xuiin kolon.

⁵ E mi birama muxu gbete fəxə ra, e gima muxu gbete yee ra nen, amasətə e mi a xuiin kolon."

⁶ Yesu yi sandani ito sa e xa, koni a feen naxan falama e xa, e mi na famu.

Yesu, xuruse raba fajina

⁷ Nayi, Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N xa jɔndin fala ε xa, n tan nan sansanna so dεεn na yεxεene xa.

⁸ Naxanye birin faxi n yεε ra, mujadene nun mafu tiine nan yi ne ra. Koni yεxεene mi e tuli mati ne xuine ra.

⁹ N tan nan sansanna so dεεn na. Muxu yo so n tan xɔn ma, na kisima nεn. Na nɔε minε nεn a so, a yi balon sɔtɔ.

¹⁰ Mujaden mi fama fefe ra fɔ mujan nun faxa tiin nun kalan xili ma. N tan faxi nεn alogo e xa dunuja yi gidi defexin sɔtɔ.”

¹¹ “N tan nan xuruse raba fajin na. Xuru se raba fajin tinje nεn, a faxa yεxεene fe ra.

¹² Koni walikεεn tan mi luxi alo xuruse rabana bayo a gbee mi yεxεene ra. Xa a kankon to fe, a yεxεene raberinma nεn, a yi a gi. Kankon yi wuru yεxεε kuruni a yi e raxuya ayi.

¹³ Walikεεn nan na ra, yεxεene fe kɔntɔfili mi a ma.

¹⁴ N tan nan xuruse raba fajin na. N na n ma xuruseene kolon, e fan n kolon

¹⁵ alo Fafana n kolon kii naxan yi, alo n fan Fafan kolon kii naxan yi. N nan n niin fima nεn n ma xuruseene fe ra.

¹⁶ Yεxεε gbeteɣe n yii naxanye mi kulani ito yi fɔ n xa fa ne fan na. E tuli matima nεn n xuiin na. E findi kuru kedenna ra xuruse raba kedenna xa.

¹⁷ N Fafe Ala bata n xanu amasɔtɔ n bata n niin fi, alogo n mɔn xa sa a sɔtɔ.

¹⁸ Muxu yo mi n niin bε n yi, koni n na a fima nεn n yεtε

ra. Sɛnbɛna n yii, n yi a fi, a sɛnbɛn mɔn n yii, n yi a tongo. N yamarini ito nan sɔtɔxi n Fafe Ala ra.”

¹⁹ Yahudiyane mɔn yi yitaxun na falane fe ra.

²⁰ E wuyaxi yi a fala, e naxa, “Yinna jaxin nan ito fɔxɔ ra. Seen bata so a yi! E tuli matima a ra nanfera?”

²¹ Koni bonne naxa, “Yinna jaxin naxan fɔxɔ ra, na mi falan tima na kiini. Yinnan nɔε danxutɔɔn yεεn nabiye ba?”

Yahudiyane yi e mε Yesu ra

²² Ala Batu Banxin nabi waxatin sanla sewan nan yi a ra Yerusalɛn taani, xunbeli waxatini.

²³ Yesu yi a masiga tima Ala Batu Banxin tanden ma Sulemani a Gagene bun ma.

²⁴ Yahudiyane yi a rabilin, e yi a fala a xa, e naxa, “I sikeni ito bama nxu ma waxatin mundun yi? Xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, a fala nxu xa kɛnɛnni.”

²⁵ Yesu yi e yabi, a naxa, “N bata yelin a fale ε xa, koni ε mi laxi a ra. N kabanako fe wanla naxanye kɛma n Fafe Ala sɛnbɛni, ne nan n seren na.

²⁶ Koni ε mi laxi n na, amasɔtɔ n ma yεxεene mi ε tan na.

²⁷ N ma yεxεene n xuiin mɛma nεn. N na e kolon, e birama nεn n fɔxɔ ra.

²⁸ N habadan nii rakisin fima e ma nεn, e mi faxε habadan. Muxu yo mi nɔε e bε n yii.

²⁹ N Fafe Ala naxan e soxi n yii, na gbo birin xa. Muxu yo mi nɔε e bε n Fafe Ala yii.

30 N tan nun n Fafe, keden nan nxu ra.”

31 Yahudiyane mɔn yi gɛmɛne tongo a magɔlɔn xinla ma.

32 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N bata wali fajni wuyaxi ke e yetagi n Fafe Ala barakani. E n magɔlɔnma wanla mundun ma fe ra ne ye nayi?”

33 Yahudiyane yi a yabi, e naxa, “Nxu mi i magɔlɔnma wali fajine xan ma fe ra fo i Ala rayelefun naxan tima! Bayo muxun nan tun i tan na, koni i kataxi i xa i yete findi Ala ra!”

34 Yesu yi e yabi, a naxa, “A mi sebexi e sariyani ba, a Ala naxa, ‘Alane nan e tan na.’* ”

35 Kitabun naxan falaxi jɔndin nan na ra habadan. Alaa falan tixi muxun naxanye xa, xa a yi a fala ne ma, a ‘alane’ nan ne ra,

36 nanfera e tan naxa, a n tan bata Ala rayelefu n to a falaxi a Alaa Dii Xɛmɛn nan n tan na? N Fafe Ala nan n sugandixi, a yi n nafa dunuja yi.

37 Awa, xa n mi Fafe Alaa wanla kema hali e mi la n na.

38 Koni xa n na e kema, xa e mi la n na, e la n ma wanle ra alogo e xa a kolon fa, a Fafana n yi e nun n tan fafani.”

39 Yahudiyane mɔn yi kata Yesu suxu feen na, koni a yi a ba e yii.

40 Yesu mɔn yi xete Yuruden kidi ma, Yoni yi marafuun tima denaxan yi igeni a foloni. A sa lu na.

41 Muxu wuyaxi yi fa a fema, e naxa, “Yoni mi ka-

banako fe liga, koni a falan naxanye birin tixi xɛmɛni ito a fe yi, jɔndin nan ne ra.”

42 Muxu wuyaxi yi denkeleya a ma mɛnni.

11

Lasarusi faxa fena

1 Xɛmɛna nde yi furaxi, naxan yi xili Lasarusi Betani kaana, Mariyama nun a tada jaxalanmana, Marata yi dɔxi taan naxan yi.

2 Mariyama findi jaxanla nan na naxan latikɔnɔnna sa Marigin sanne ma, a yi e masugusugu a xun seɛene ra, na ngaxakedenna Lasarusi nan yi furaxi.

3 Nanara, a tadane yi xeraan nasiga Yesu ma, e naxa, “Marigina, i xɔyin bata fura.”

4 Yesu to na mɛ, a naxa, “Saya fure mi a ra. Ito ligaxi nen alogo Ala xa binya. Alaa Dii Xɛmɛn binyama nen fureni ito xɔn ma.”

5 Marata nun a xunyɛn jaxalanmaan nun Lasarusi yi rafan Yesu ma han!

6 Anu, a to a mɛ fa fala a Lasarusi furaxi, a yi denaxan yi, a mɔn yi xii firin ti mɛnni.

7 Na xanbi ra, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “En xete Yudaya yamanani.”

8 A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “Karamɔxɔ, a munma bu singen Yahudiyane yi waxi i magɔlɔn feni, i mɔn waxi xete feni mɛnna nin ba?”

9 Yesu yi e yabi, a naxa, “Yanyin birin na, kenenna mi na ba? Naxan na

* 10:34: Yaburin 82.6

sigan ti yanyin na, na mi dagalanma ayi amasotō a dunuƙa kenenna toma.

10 Koni xa muxun sigan ti kōƙƙƙƙ na, a dagalanma ayi nƙƙƙƙ amasotō kenenna mi na.”

11 Yesu to na fala, a naxa, “En xoyin Lasarusi xiin nƙƙƙƙ, koni n xa sa a raxulun.”

12 A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “Marigina, xa a xiin nƙƙƙƙ, a kēndeyama nƙƙƙƙ.”

13 Koni Yesu yi Lasarusi faxes feen nan ma fe falama nun. A xarandiine yi mirixi a ma, a xixōnla nan tun yi a ma.

14 Nanara, Yesu yi falan makēnēn e xa, a naxa, “Lasarusi faxaxin nan a ra.

15 Koni n bata sēwa ε tan ma fe ra bayo n mi yi a fēma nun, alogo ε xa dēnkēleya. En siga a fēma.”

16 Nayi, Tomasi, naxan yi xili a “Gulunna,” na yi a fala xarandiin bonne xa, a naxa, “En fan xa siga, alogo en birin xa sa faxa!”

Yesu nan nii rakisin fima

17 Yesu to fa, a yi a kolon a Lasarusi maluxunna bata yi xii naanin ti.

18 Betani nun Yerusalēn taan yi tagi so, fō kilo saxan jōxōn.

19 Yahudiya wuyaxi bata yi fa nun Marata nun Mariyama xunye xēmemaan saya xōntōnna tideni e ma.

20 Marata to a mē, a Yesu fama, a yi siga a ralandeni koni Mariyama yi lu banxini.

21 Marata yi a fala Yesu xa, a naxa, “N Marigina, xa i yi be nun, n xunye n mi yi faxe nun!

22 Koni n na a kolon, hali iki, i na Ala maxandi fefe ra, a na ligama i xa nƙƙƙƙ.”

23 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I xunye n mōn kelima nƙƙƙƙ sayani.”

24 Marata yi a yabi, a naxa, “N na a kolon a kelima nƙƙƙƙ sayani dunuƙa rapanni.”

25 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N tan nan marakeli tiin na sayani e nun nii rakisin na. Naxan na dēnkēleya n tan ma, hali a faxes, a nii rakisin sōtōma nƙƙƙƙ.”

26 Naxan na lu a nii ra a dēnkēleya n ma, na mi faxe mume! I laxi ito ra ba?”

27 Marata yi a yabi, a naxa, “Ɔn Marigina, n laxi a ra fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, Alaa Dii Xēmēna, naxan yi fama dunuƙa yi nun.”

28 Marata na fala xanbini, a xete, a yi a xunye n Mariyama xili wundoni, a yi a fala a xa, a naxa, “Karamōxō be yi, a i xilima.”

29 Mariyama na mē waxatin naxan yi, a yi keli mafuren, a sa a ralan.

30 Yesu munma yi taan li nun, Marata a li dēnaxan yi, a yi mēnna nin nun.

31 Yahudiyan naxanye siga Mariyama xōntōndeni, ne a to waxatin naxan yi Mariyama bata keli mafuren, a mini, e yi bira a fōxō ra. E yengi yi a ma, a sigan gaburun dēen nan na wugadeni.

32 Mariyama Yesu fēman li waxatin naxan yi, a yi a to, a yi a xinbi sin a bun ma, a naxa, “Marigina, xa i yi

be nun, n xunyɛn mi yi faxɛ nun!"

³³ Yesu yi a to, a wugama, Yahudiyani naxanye fan yi a fɔxɔ ra, ne fan yi wugama, na yi a niin sunu han!

³⁴ A yi e maxɔdin, a naxa, "Ɛ a maluxunxi minɛn yi?" E yi a yabi, e naxa, "Marigina, fa a mato."

³⁵ Yesu yi wuga.

³⁶ Na ma, Yahudiyane naxa, "A bata a xanu kii naxan yi, ɛ na mato!"

³⁷ Koni nde naxa, "Ito xa mi danxutɔɔn yɛɛn nabi ba? A mi yi a ligɛ nun, Lasarusi nama faxa ba?"

Lasarusi rakeli fena sayani

³⁸ Yesu bɔɛn yi sunuxi, a siga gaburun dɛɛn na. Faranna nan yi a ra nun, gɛmɛn saxi a dɛɛn na.

³⁹ Yesu yi e yamari, a naxa, "Ɛ gɛmɛn ba a dɛ ra!" Faxe muxun tadan ɲaxalanmaan Marata yi a fala a xa, a naxa, "Marigina, a xirin nan fa minima iki amasɔɔ a maluxunna bata soge naanin ti."

⁴⁰ Yesu yi a fala a xa, a naxa, "N mi yi a fala i xa nun fa fala xa i dɛnkɛleyaxi, i Alaa binyen toma nɛn?"

⁴¹ Nayi, e gɛmɛn ba na. Yesu yi a yɛɛ rate kore, a yi Ala maxandi, a naxa, "N Fafe, n barikan birama i xa amasɔɔ i bata n xuiin mɛ.

⁴² N na a kolon fa fala i n xuiin mɛma waxatin birin. Koni n ni ito falama muxuni

itoe nan ma fe ra naxanye tixi be, alogo e xa la a ra fa fala a i tan nan n xɛxi."

⁴³ A to na fala, a yi a xuini te, a naxa, "Lasarusi, mini!"

⁴⁴ Faxe muxun yi keli gaburun kui, a sanna nun a yi ine raxidixi kasangenna ra, a xunna fan mafilinxi kasangenni. Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ a mafulun, ɛ a lu, a xa siga."

E wundo fena Yesu xili ma Matiyu 26.1-5, Maraka 14.1-2, Luka 22.1-2

⁴⁵ Nanara, Yahudiyani naxanye yi na Mariyama xɔntɔndeni, Yesu feen naxan liga, e to na to, e wuyaxi yi dɛnkɛleya a ma.

⁴⁶ Koni nde yi siga Farisi muxune fɛma. Yesu feen naxan ligaxi, e sa na fala e xa.

⁴⁷ Nanara, saraxarali kuntigine nun Farisi muxune yi kitisa yamaan xili bode toni, e naxa, "En nanfe ligama? Xɛmɛni ito kabanako fe wuyaxi ligama!"

⁴⁸ Xa en na a lu iki, muxune birin dɛnkɛleyama a ma nɛn. Romi kuntigine kelima nɛn, e yi en ma yire sariɲanxin kala e nun en siyaan birin!"*

⁴⁹ E tan nde keden nan yi xili Kayafa, naxan yi Saraxarali Kuntigi Singen na nun na ɲɛɛn na, a yi a fala, a naxa, "Ɛ mi fefe kolon!"

⁵⁰ Ɛ mi a kolon ba, fa fala a fisa muxu kedenna xa faxe yamaan xa benun siyaan birin xa halagi?"

* **11:48:** Yesu a waxatini, Romi kaane Isirayila yamanan suxu nɛn yɛngeni. Nayi, xa Yerusalɛn taani maxa ɲaxi ra, Romi kaane yi na yatɛma nɛn murutɛn na nun, e fa yɛngɛn so, e taan yirene kala. Na nan gaxu yi Isirayila kaane ma.

⁵¹ Anu, a mi na falaxi a yete ma. Kayafa to yi saraxarali kuntigiyani nun na jεεn na, a waliyiya falan nan tixi na ra fa fala Yesu xa faxa Yahudiyane siyaan xa.

⁵² Koni na siyaan gbansanna xa mi a ra fɔ Ala diin naxanye xuyaxi ayi, a yi ne findi yama kedenna ra.

⁵³ Nba, fɔlɔ na waxatin ma, Yahudiya kuntigine yi Yesu faxa feni tɔn.

⁵⁴ Nanara, Yesu mi fa a masiga ti Yudaya yamanani kεεnni sɔnɔn koni a keli, a siga taana nde yi tonbonna dεxɔn ma, dεnaxan xili Efirami. E nun a xarandiine yi lu na yi.

⁵⁵ Yahudiyane sanla, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla† bata yi maso. Muxu wuyaxi yi keli na yamanani siga Yerusalɛn taani alogo e xa sa e yete rasarijan benun sanla xa a li.

⁵⁶ E yi lu Yesu fenjε. E yi malanxi Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, e yi lu e bode maxɔdinjε, e naxa, “E mirixi nanse ma? A mi fe sanli ba?”

⁵⁷ Saraxarali kuntigine nun Farisi muxune bata yi yamarin fi, e naxa, xa naxan Yesu yire kolon, a xa a yire ba alogo e xa sa a suxu.

12

Latikɔnɔnna sa fena Yesu ma

Matiyu 26.6-13, Maraka

14.3-9

¹ A bata yi lu soge senin benun Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla xa a li, Yesu yi siga Betani taani, Lasarusi yi dɔxi dεnaxan yi, Yesu naxan nakeli sayani.

² E yi donseen nafala a xa na yi. Lasarusi yi dɔxi Yesu fema a dεgedeni, Marata yi walima e xa.

³ Nba, Mariyama yi latikɔnɔnna sare xɔdεxɛn litiri tagi tongo, naxan xili naradi, a yi a sa Yesu sanne ma. A yi e masugusugu a xunsexe na. Latikɔnɔnna xirin yi banxin suxu.

⁴ Yudasi Isakariyoti, Yesu a xarandiina nde naxan yi a yanfama, a a so yiini, na yi a fala, a naxa,

⁵ “Nanfera latikɔnɔnni ito mi matixi gbeti gbanan kεmε saxan na, a so yiigelitɔne yii?”

⁶ A mi na falaxi fa fala a xaminxi yiigelitɔne fe ra, koni bayo muɔaden nan yi a tan na nun. Gbeti bεnbεnla yi ramaraxi a tan nan yii. A yi na gbetina nde donma nun.

⁷ Koni Yesu naxa, “Fata a ra! A ito maraxi n binbin maluxun lɔxɔn nan yeε ra.

⁸ Yiigelitɔne ε fema waxatin birin koni n tan mi luma ε fema waxatin birin.”

E yi Lasarusi fan faxa feni tɔn

⁹ Yahudiya wuyaxi yi a mε, a Yesu na yi. E yi siga Yesu nun Lasarusi fan matodeni Yesu naxan nakeli sayani.

† 11:55: **Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔε kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dε wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

10 Na ma, saraxarali kuntigine yi Lasarusi fan faxa feni tɔn.

11 Amasɔtɔ Yahudiya wuyaxi yi xetema e fɔxɔ ra, e yi denkeleya Yesu ma Lasarusi a fe ra.

Yesu yi so Yerusalɛn taani Matiyu 21.1-11, Maraka 11.1-11, Luka 19.28-40

12 Na xɔtɔn bode, yama gbeen naxan yi faxi sanli, ne yi a mɛ, a Yesu fama Yerusalɛn taani.

13 Nanara, e sa tugu yiine maseɛ, e sa a ralan, e sɔnxɔ, e naxa, “Ala tantun! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Ala xa Isirayila Mangan baraka!”

14 Yesu yi sofanla to, a dɔxɔ a fari alo a seɓexi Kitabuni kii naxan yi, a naxa,

15 “Siyon kaane, ɛ nama gaxu! A mato, ɛ mangan fama.

A dɔxi sofali diin fari.”*

16 A xarandiine mi yi na birin famuxi singen, koni Yesu binya waxatin naxan yi, nayi e yi a kolon a na feene yi seɓexi a tan nan ma fe ra, a e tan yetɛɛn bata yi na liga a xa.

17 Yamaan naxan yi Yesu fema a Lasarusi xili gaburun na waxatin naxan yi, a yi a rakeli sayani, ne birin yi lu na seren bɛ.

18 Nanara, yamaan yi siga a ralandeni amasɔtɔ e bata a mɛ Yesu kabanako feen naxan ligaxi.

19 Farisi muxune yi a fala e bode xa, e naxa, “Ɛ mi a to, en katan naxan tima, a munanfan yo mi en ma! A mato,

dunuja muxune birin biraxi a fɔxɔ ra!”

Girɛkina ndee yi Yesu fen

20 Girɛkina ndee bata yi siga sanli Ala batudeni.

21 E fa Filipi fema naxan yi kelixi Betasada taani Galile yamanani, e yi maxɔdinna ti, e naxa, “Nxu Fafe, nxu waxi a xɔn ma, nxu xa Yesu to.”

22 Filipi yi sa a fala Andire xa, e firinna birin yi siga, e sa a fala Yesu xa.

23 Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxuna Dii Xɛmɛn binya waxatin bata a li.

24 N xa jɔndin fala ɛ xa, fanni sansi keɛɛn mi bira bɔxɔni a yeɛ maluxun, a mi wuyɛ ayi. Koni xa a yeɛ maluxun, a solima nɛn, a wuya ayi.

25 Muxu yo niin nafan a ma, a bɔnɔma a yi nɛn, koni muxu yo a mɛ a niin na dunuja ito yi, na a ramarama nɛn habadan nii rakisini.

26 Muxu yo waxi a xɔn ma, a xa wanla ke n xa fɔ a xa bira n fɔxɔ ra nɛn. Nayi, n denaxan yi, n ma walikɛɛn fan luma nɛn mɛnni. Muxu yo wanla kɛma n xa, n Fafe Ala na binyama nɛn.”

Yesu yi a faxa feen fala

27 Yesu naxa, “N bɔjɛn tɔrɔxi na a ra iki. N nanfe falama? N xa a fala ba, fa fala, ‘N Fafe, i nama tin waxatini ito xa n li?’ Anu, n faxi na nan ma.

28 N Fafe, i xinla binya!” Nayi, fala xuiin yi keli kore naxan a fala, a naxa, “N bata a binya, n mɔn a binyama nɛn.”

* 12:15: Sakari 9.9

29 Yamaan naxan yi tixi na, ne yi fala xuiin me, e naxa, “Galanna bata a xui ramini!” Ndee naxa, “Malekan bata falan ti a xa!”

30 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Fala xuini ito mi minixi n tan ma fe ra, fo e tan ma fe ra.

31 Dunuja kitin bolon waxatin bata a li iki. Ala dunujani ito kuntigi jaxin kedima nen iki.

32 N na yite† baxon ma waxatin naxan yi, n muxune birin mabandunma nen n ma.”

33 A ito falaxi nen alogo a xa a faha kiin yita e ra.

34 Yamaan yi a yabi, e naxa, “Nxu bata a kolon Sariya Kitabun xon, a Alaa Muxu Sugandixin luma nen habadan. I tan a falama nanfera fa fala a Muxuna Dii Xemeni tema nen? Nde Muxuna Dii Xemeni ito ra?”

35 Yesu yi e yabi, a naxa, “Kenenna kanna mon e ye sin-gen waxatidi tun. Kenenna e tagi waxatin naxan yi e sigan ti, alogo dimin nama so e ma. Bayo naxan dimini, na mi a sigaden kolon.

36 Kenenna kanna e tagi waxatin naxan yi, e denkeleya a ma, alogo e xa findi kenenna muxune ra.”

Yesu ito fala e xa waxatin naxan yi, a yi siga, a a luxun e ma.

Yahudiyane mi tin denkeleye

37 Hali a to kabanako fe wuyaxi liga e ye xori, e mi la a ra.

38 Na liga nen alogo Nabi Esayi fala xuiin xa kamali, a naxa, “Marigina, nde laxi nxo falan na? Marigina a senben makenen nde xa?”‡

39 Nanara, e mi yi noe denkeleye bayo Esayi mon naxa,

40 “A bata e yen danxu, a yi e boren xodoxo ayi, alogo e yene nama toon ti, e xaxinla nama feene famu, a e nama maxete, Ala yi e rakendeya.”§

41 Esayi na falaxi nen, bayo a bata yi Yesu a binyen to, a yi a tan nan ma fe falama.

42 Anu, hali yamaan kuntigine ye, muxu wuyaxi denkeleya nen Yesu ma. Koni e mi yi tinma a fale Farisi muxune fe ra alogo e nama e ramini salideni.

43 A rafan e ma muxune xa e binya benun Ala xa e binya.

Kitisana

44 Yesu yi a xuini te, a naxa, “Naxan na denkeleya n ma, a mi denkeleyaxi n tan xan tun ma fo naxan n xexi.

45 Muxu yo n to, na bata n xe muxun fan to.

46 N bata fa dunuja yi alo kenenna kanna. Naxan na denkeleya n ma, na mi luye dimini.

47 Muxu yo n ma falan me, a mi a suxu, n tan xa mi a yalagima. Amasoto n mi faxi dunuja muxune yalagideni, fo e rakisideni.

48 Naxan na a me n na, a mi tin n ma falane suxe. N ma falan na kanna yalagima nen loxo donxeni.

† 12:32: Yesu *yite* nen a yelin xanbini gbangbanje wudin ma. A mon yi *te* ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma. A mato Yoni 3.14 kui. ‡ 12:38:

Esayi 53.1 § 12:40: Esayi 6.9-10

49 Amasotō n mi falan tima n yetε xan ma fe ra fō n Fafe Ala naxan n xεxi. Na nan n ma fala tixine yamarima n ma.

50 N na a kolon fa fala a yamarin findima nen habadan nii rakisin na. N falan tiin nen alo n Fafe Ala a yamarixi n ma kii naxan yi.”

13

Yesu yi a xarandiine sanne maxa

1 Nba, na xotōn bode, Hagagi Tiin Dangu Lōxōn Sanla nan yi a ra. Yesu yi a kolon fa fala a keli waxatin bata a li dunuḡa yi, siga a Fafe Ala konni. A gbee muxun naxanye yi dunuḡa yi, a yi ne xanu waxatin birin, a yi e xanu han a rajanna.

2 E yi e degema waxatin naxan yi, Yinna Manga Setana bata yi yelin soε Simōn ma dii xεmεn Yudasi Isakariyoti bōḡeni a xa Yesu yanfa, a a so yiini.

3 Yesu yi a kolon fa fala Fafe Ala bata feen birin sa a senbeni. A yi a kolon fa fala a fataxi Ala nan na, a mōn sigama Ala nan ma.

4 Nanara, e to yi e degema, a yi keli, a yi a doma gbeen ba a ma, a dugin xidi a tagi.

5 Na xanbi ra, a yi igen sa ige sa seen kui, a yi fōlō a xarandiine sanne maxε. Dugin naxan yi xidixi a tagi, a yi e sanne masugusugu na ra.

6 A yi fa Simōn Piyeri fema, na yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, i tan nan n sanna maxama ba?”

7 Yesu yi a yabi, a naxa, “I mi a kolon n naxan ligama iki, koni i fama a kolondeni nen.”

8 Piyeri yi a fala, a naxa, “I tan mi n sanna maxε mumε!” Yesu yi a yabi a naxa, “Xa n mi i sanna maxa, i mi findε n ma xarandiin na.”

9 Simōn Piyeri yi a yabi, a naxa, “Marigina, i nama n sanna gbansanna maxa nayi, koni e nun n yiine nun n xunna!”

10 Yesu yi a yabi, a naxa, “Naxan bata a gbindin maxa, na mako mi fa a maxan ma fō a sanne, bayo a sariḡan. E fan sariḡan, koni ε birin mi a ra.”

11 Yesu yi a yanfa muxun kolon. Nanara, a yi a fala, a naxa, “E birin mi sariḡan.”

12 Yesu yelin e sanne maxε waxatin naxan yi, a yi a doma gbeen nagodo a ma, a mōn yi sa dōxō a funfuni. A yi e maxōdin, a naxa, “N naxan ligaxi ito ra, ε na famunxi ba?”

13 E n tan xilima fa fala ‘Karamōxō’ e nun ‘Marigina.’ Na falan lanxi amasotō na nan n tan na.

14 Xa n tan ε Marigin nun ε karamōxōn bata ε sanne maxa, ε tan fan xa ε bode sanne maxa.

15 N misaala yitaxi ε ra nen, alogo ε xa a liga alo n na a ligaxi kii naxan yi.

16 N xa ḡōndin fala ε xa, konyin mi gbo a kanna xa, xεraan mi gbo a xε muxun xa.

17 E bata feni itoe kolon iki, sewana ε xa, xa ε lu na ligε!”

18 “N mi falan tima ε birin ma fe ra. N bata naxanye sugandi, n ne kolon. Koni fō

Kitabun fala xuiin xa raka-mali nɛn, a naxa, 'Nxu nun naxan donseen donma nxu bode xɔn, na bata keli n xili ma.*

19 N ni ito falama ε xa iki benun a xa liga. Nayi, a na liga waxatin naxan yi, ε lama a ra nɛn, fa fala, 'N tan nan a ra, naxan na yi.' †

20 "N xa ɲɔndin fala ε xa. Naxan na n ma xerani suxu, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na kanna bata Ala yisuxu naxan n xexi."

*Yudasi Yesu yanfama nɛn
Matiyu 26.20-25, Maraka
14.17-21, Luka 22.21-23*

21 Yesu ito fala waxatin naxan yi, a niin yi sunu! A yi sereya falani ito ti, a naxa, "N xa ɲɔndin fala ε xa, ε tan nde keden n yanfama nɛn, a n so yiini yati!"

22 A xarandiine yi e bode mato, e mi yi a kolon a yi muxun naxan ma.

23 Yesu a xarandii keden yi na, a yi naxan xanuxi kati, na yi dɔxi a dɛxɔn ma.

24 Simɔn Piyɛri yi a yiin maliga na xa, a naxa, "A maxɔdin, a nde a fe falama."

25 Na xarandiin yi a maso Yesu ra, a yi a maxɔdin, a naxa, "N Marigina, nde na ra?"

26 Yesu yi a yabi, a naxa, "N na donseen sin sabini, n na a so naxan yii, na kanna nan a ra." Awa, a donseen sin

sabini, a yi a so Simɔn ma dii xɛmɛn Yudasi Isakariyoti yii.

27 Yudasi donseen nasux-ina, Setana yi so a yi sa! Yesu yi a fala a xa, a naxa, "I naxan ligama, na liga mafuren."

28 Yesu naxan fala a xa, bonna naxanye yi dɔxi e dɛgedeni, ne sese mi yi na famunxi.

29 Bayo Yudasi nan yi e gbetin marama, ndee yengi yi lu a ma, a Yesu bata a fala a xa, a xa sa sena ndee sara sanla fe ra. Hanma a xa sa sena nde so yiigelitɔne yii.

30 Yudasi yi na donseen nasuxu, a mini na sa! Kɔɛɛn nan yi a ra.

Sariya nɛnɛna fe

31 Yudasi siga waxatin naxan yi, Yesu naxa, "Iki, n tan Muxuna Dii Xɛmɛna binyen bata makɛnɛn, Alaa binyen fan bata makɛnɛn n barakani.

32 Xa Alaa binyen bata makɛnɛn n tan barakani, Ala yetɛna n tan Muxuna Dii Xɛmɛna binyen makɛnɛnma nɛn mafuren!"

33 "N ma diine, n mi buma ε fema sɔnɔn. E n fenma nɛn, koni n naxan fala Yahudiyane xa, n na nan falama ε fan xa, n naxa, 'N sigama yiren naxan yi, ε mi nɔɛ sigɛ na yi.'

34 N yamari nɛnɛn nan soma ε yi, ε bode xanu. E ε bode xanu alo n na ε xanuxi kii naxan yi.

* **13:18:** Yaburin 41.10 † **13:19:** A sɛbɛxi Xɔrɔyaan 3.14 kui fa fala Ala xinla yetɛɛn findixi na falan nan na bayo Ala naxa mɛnni, "N tan na a ra, Ala naxan na yi." Ala mɔn naxa mɛnni fa fala a yetɛɛn xili nɛn "N Na Yi." Nayi, Yesu a falani ito bunna nɛn fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mɔn sɛbɛxi Yoni 1.1 kui.

³⁵ Ε na ε bode xanu, mux-
une birin ε kolonma n ma
xarandiine ra na nan xɔn.”

Yesu yi Piyeri rakolon

*Matiyu 26.31-35, Maraka
14.27-31, Luka 22.31-34*

³⁶ Simɔn Piyeri yi a
maxɔdin, a naxa, “Marigina,
i sigan minen yi?” Yesu yi
a yabi, a naxa, “N sigama
denaxan yi, i mi nɔε sigε n fɔxɔ
ra mɛnni iki, koni i sigama n
fɔxɔ ra nen waxati famatɔni.”

³⁷ Piyeri yi a maxɔdin, a
naxa, “Marigina, nanfera, n
mi nɔε bire i fɔxɔ ra iki? N faxε
nen i ya fe ra!”

³⁸ Yesu yi a yabi, a naxa,
“I faxε n ma fe ra ba? N
xa jɔndin fala i xa, benun
dontaine xa wuga waxatin
naxan yi, i ya falama nen
dɔxɔna ma saxan fa fala i mi
n kolon.”

14

Kiraan nan Yesu ra

¹ Yesu yi a fala e xa, a
naxa, “E bɔnen nama tɔrɔ, ε
denkeleya Ala ma, ε denkeleya
n tan fan ma.

² Banxi wuyaxi n Fafe Ala
konni. Xa a mi yi na kiini,
n yi a falama ε xa nen nun.
N sigama n xa sa yirena nde
yitɔn ε xa na yi.

³ N na sa yirena nde yitɔn ε
xa, n mɔn fama nen, n yi siga
ε ra n yii alogo n denaxan yi, ε
fan yi sa lu mɛnni.

⁴ N sigan denaxan yi, ε men
kiraan kolon.”

⁵ Tomasi yi a fala a xa, a
naxa, “Marigina, nxu mi i

sigaden kolon, nxu na kiraan
kolonma di?”

⁶ Yesu yi a yabi, a naxa,
“Kiraan nan n tan na, e nun
jɔndina e nun nii rakisina.
Muxu yo mi sigε n Fafe Ala
ma n tan ma sabuyaana xanbi.

⁷ Xa ε n tan kolon, ε n Fafe
fan kolonma nen. To xanbi
ra, ε bata a kolon, ε bata a to.”

⁸ Filipi yi a fala a xa, a naxa,
“Marigina, Fafe Ala yita nxu
ra, na nan nxu wasama.”

⁹ Yesu yi a yabi, a naxa,
“Filipi, en bata bu en bode
fema kati! Han to, i mi n
kolon? Muxu yo na n to, na
kanna bata Fafe Ala to. I tan a
falama nanfera fa fala a n xa
Fafe Ala yita ε ra?”

¹⁰ Filipi, i mi laxi a ra ba, fa
fala n Fafe Ala yi, Fafe Ala n
fan yi? N falan naxanye tima
ε xa, n gbee mi ne ra. Koni n
Fafe Ala naxan luma n tan yi,
na nan a wanla kema.

¹¹ E denkeleya a ma fa fala n
Fafe Ala yi, Fafe Ala n fan yi.
Hanma ε denkeleya kabanako
fe wanli itoe xɔn.”

¹² “N xa jɔndin fala ε xa,
naxan na denkeleya n ma, na
feene ligama nen alo n nax-
anye ligama. A yetεen feene
ligama nen naxanye gbo itoe
xa, amasɔtɔ n sigama n Fafe
Ala fema.

¹³ E na Ala maxandi fefe
ra n tan xinli, n na ligama
ε xa nen alogo n Fafe Alaa
binyen xa mayita a Dii Xemen
barakani.

¹⁴ Xa ε n xandi fefe ra n
xinli, n na ligama ε xa nen.*”

Alaa Nii Sarijanxin fa fena

* 14:14: *Ala maxandi* feni ito mɔn seβexi Yoni 15.16 nun 16.23-26 nun 15.7 kui.

15 “Xa ε n xanuxi, ε n ma yamarine suxu.

16 N Fafe Ala maxandima nen, a yi Mali Ti gbete so ε yii naxan luma ε fema habadan.

17 Alaa Nii Sarijanxin nan a ra, jəndin kanna. Dunuja muxune mi nɔe na sote amasoto e mi nɔe a toe, e mi a kolonje. Koni ε tan a kolon amasoto a luma nen ε fema, a mon yi lu ε yi.

18 N mi ε luyε alo kiridine, n mon fama nen ε fema.

19 Ndedi nan fa luxi, dunuja muxune mi fa n toma sonon koni ε tan n toma nen. Bayo n tan bata niin kisin soto, ε fan nii rakisin sotoma nen.

20 Na waxatin na a li, ε a kolonma nen, a n Fafe Ala yi, ε tan fan n tan yi alo n tan ε yi kii naxan yi.

21 Muxu yo n ma yamarine soto, a yi e suxu, na nan bata n xanu. Muxu yo n xanu, n Fafe Ala fan na kanna xanuma nen, n tan fan yi a xanu, n yi n yete yita a ra.”

22 Yudasi bonna, Yudasi Isakariyoti mi naxan na, na yi a fala, a naxa, “Marigina, nanfera i lan i xa i yete yita nxu ra, koni i mi i yete yite dunuja muxune ra?”

23 Yesu yi a yabi, a naxa, “Muxu yo n xanu, na n ma falan suxuma nen. N Fafe Ala fan yi a xanu, n tan nun n Fafe Ala yi siga a fema, nxu yi nxu konni ton a fema.

24 Muxu yo mi n xanu, na mi n ma falan suxe. E bata falan naxan me, n gbee fala mi na ra. N Fafe Ala naxan n xexi, na nan gbee na ra.”

25 “N to yi ε fema, nanara, n falani itoe ti ε xa.

26 Koni Mali Tiina, Alaa Nii Sarijanxina, Fafe Ala naxan nafama ε ma n xinli, na ε xaranma nen feen birin ma. N feen naxan birin falaxi ε xa, a ne birin nabirama nen ε ma.”

27 “N bata bəje xunbenla lu ε yi. N bata n ma bəje xunbenla fi ε ma. N mi a fixi ε ma alo dunuja kiin tima kii naxan yi. E bəjen nama toto, ε nama gaxu.

28 E bata n ma falan me, n naxa, ‘N sigama koni n mon fama ε fema nen.’ Xa ε yi n xanuxi, ε yi sewama nen n siga feen na n Fafe Ala konni amasoto a gbo n tan xa.

29 N feni itoe falama ε xa nen iki benun a xa liga. Nanara, a na liga waxatin naxan yi, ε denkeleyama nen.

30 N mi fa buma falan tiye ε fema sonon, amasoto dunuja ito kuntigi jaxin fama. Sese mi a ra n tan yi.

31 Koni dunuja xa a kolon fa fala n bata n Fafe Ala xanu. Nanara, n feen birin ligama alo a n yamarixi kii naxan yi. E keli, ε fa, en siga.”

15

Jəndin binla nan Yesu ra

1 Yesu yi a fala, a naxa, “N tan nan jəndin binla ra alo wudin binla. N Fafe Ala nan nakon kanna ra.

2 Wudi yiin naxanye birin n tan wudi binla ma, xa na naxanye mi bogi, Fafe Ala ne bama nen n ma. Naxanye birin bogima, a ne rasarijanma nen alogo e mon xa bogi dangu a singen na.

³ N falan naxan tixi ε xa, na bata ε sarijan iki.

⁴ Ε lu n tan yi, n fan yi lu ε yi. Wudi yiin mi nœ bogε a yetε ra, xa a mi a binla ma. Ε fan na kii nin, xa ε mi lu n tan yi.

⁵ N tan nan wudin binla ra, a yiine nan ε tan na. Naxan na lu n tan yi, n tan fan luma nen na kanni, a yi bogi wuyaxi ti a kewanli.* Amasoto ε mi nœε sese ligε n tan xanbi.

⁶ Xa muxun naxan mi lu n tan yi, na rawolima ayi nen alo wudi yiina, a xara. Na wudi yii sifane malanma nen, e sa tεeni, e gan.

⁷ Xa ε lu n tan yi, n ma falan yi lu ε yi, ε na n xandi sese yi, ε na sotoma nen.

⁸ Ε na findi n ma xarandine ra, ε yi bogi wuyaxi ti ε kewanli, na nan n Fafe Alaa binyen makeenenma.”

⁹ “N Fafe Ala n xanuxi kii naxan yi, n fan bata ε xanu na kiini. Ε lu n ma xanuntenyani.

¹⁰ Xa ε n ma yamarine suxu, ε luma nen n ma xanuntenyani alo n fan n Fafe Alaa yamarin suxi kii naxan yi, n lu a xanuntenyani.

¹¹ N ni ito falaxi ε xa nen alogo n ma sewan xa lu ε yi, ε sewan yi defe.”

¹² “N ma yamarin nan ito ra, ε bode xanu alo n na ε xanuxi kii naxan yi.

¹³ Xanuntenyaan mi muxu yo yi dangu ito ra fa fala a xa faxa a xoyine fe ra.

¹⁴ Xa ε n ma yamarine suxu, n xoyine nan ε tan na.

¹⁵ N mi fa a falama ε ma sɔnɔn fa fala walikεne amasoto walikεen mi a kolon a kuntigin naxan ligama. Koni n fa ε xili bama nen, ‘n xoyine’ amasoto n naxan birin mexi n Fafe Ala ra, n bata na yεba ε xa.

¹⁶ Ε tan mi n sugandixi koni n tan bata ε sugandi, n yi ε ti a ra a ε xa siga, ε sa bogi wuyaxi ti ε kewanle xɔn, bogin naxanye luma a ra habadan alogo ε na fefe maxandi n xinli, n Fafe Ala xa na fi ε ma.

¹⁷ N ma yamarin nan ito ra, ε bode xanu.”

Dunuja muxune ε rajaxuma nen

¹⁸ “Xa dunuja muxune ε rajaxu, ε xaxili lu a xɔn ma fa fala a e n singe nan rajaxu.

¹⁹ Xa dunuja muxun nan yi ε tan na nun, dunuja muxune yi ε xanuma nen alo e kon kaane. Koni n bata ε sugandi keli dunuja muxune tagi. E gbee mi fa ε tan na. Na nan a ligaxi dunuja muxune ε rajaxuxi.

²⁰ N naxan falaxi ε xa, ε xaxili lu na xɔn ma, n naxa, ‘Konyin mi gbo a kanna xa.’ Xa e bata n tan besenxɔnya, e ε fan besenxɔnyama nen. Xa e bata n ma falan suxu, e ε fan gbeen suxuma nen.

²¹ Koni e ito birin ligama ε ra nen amasoto n gbeen nan ε tan na, bayo e mi n xe muxun kolon.

²² Xa n mi yi fa nun, n fa falan ti e xa, e mi yi yatεma yulubi tongone ra nun. Koni

* 15:5: Wudi fajin bogi fajin nan tima. Adamadi fajin fan **kewali** fajin nan ligama. Na luxi nen alo wudin nun a bogina. Na feen mɔn seβexi Galati 5.22 kui.

iki, mawuga yo mi fa e xa yulubina fe ra sɔnɔn.

²³ Muxu yo n tan naɲaxu, na kanna bata n Fafe Ala fan naɲaxu.

²⁴ Xa n mi yi kabanako fe wanle ke e tagi nun, muxu gbete munma yi naxanye liga singen, e mi yi yaten yulubi tongone ra nun. Koni iki, n naxan ligaxi, e bata na to. Hali na, e n tan nun n Fafe Ala naɲaxuxi.

²⁵ Koni naxan seβexi e Sariya Kitabun kui, fo na xa kamali nen, a naxa, 'E bata n tan naɲaxu fuuni.'† "

²⁶ "Mali Tiin na fa, n naxan nafama sa keli Fafe Ala fema, Alaa Nii Sarijanxina, jɔndin kanna, na n ma fe sereyaan bama nen.

²⁷ E tan fan n ma fe sereyaan bama nen amasoto e yi n foxo ra nun xabu a foloni."

16

¹ "N ni ito birin falaxi e xa nen alogo e nama bira tantanni.

² E e kedima nen salide banxine yi. Nba, waxatina nde fama, xa muxu yo e faxa, na kanna a mirima nen fa fala a bata Alaa wanla ke.

³ E feni itoe ligama e ra nen amasoto e mi n tan kolon, e mi n Fafe Ala fan kolon.

⁴ Koni n bata feni itoe fala e xa. Nanara, e nema feni itoe lige e ra waxatin naxan yi, n ma falane rabirama e ma nen. N munma yi feni itoe fala e xa nun a singeni amasoto n yi e fema."

Alaa Nii Sarijanxin wanla fe

⁵ "Koni iki, n sigama n xe muxun fema koni e tan sese mi n maxodinma fa fala, 'I sigan minen yi?'

⁶ Koni xabu n na a fala e xa, e bojen bata raforo.

⁷ Hali na, n xa jɔndin fala e xa, a fisa e ma n siga. Amasoto xa n mi siga, Mali Tiin* mi fama e fema. Koni xa n siga, n Mali Tiin nafama e ma nen.

⁸ A na fa, a dunuja muxune tantanna yitama e ra nen lan yulubin nun tinxinyaan nun Ala kiti bolonna ma.

⁹ Yulubina, amasoto e mi denkeleyaxi n tan ma.

¹⁰ Tinxinyana, amasoto n sigama n Fafe Ala konni, e mi fa n toma sɔnɔn.

¹¹ Kiti bolonna, amasoto dunuja kuntigi jaxin bata yelin yalage."

¹² "Fe wuyaxi n kui, n naxanye fale e xa, koni e mi xanje e ma iki.

¹³ Koni Alaa Nii Sarijanxina, jɔndin kanna na fa, a e tima nen jɔndin birin kiraan xɔn. A mi a yete sagoon xan falama. Koni a naxan mema, a na nan falama e xa. A yi fe famatone rali e ma.

¹⁴ A n tan binyama nen amasoto a na naxan soto n tan yii, a na nan nalima e ma.

¹⁵ N gbeen nan n Fafe Ala yii seene birin na. Nanara, n naxa, 'Alaa Niin na naxan soto n yii, a na nan nalima e ma.' "

Bɔne raforon yi masara sewan na

† 15:25: Yaburin 35.19 nun 69.5

* 16:7: **Mali Tiini** ito findixi Alaa Nii Sarijanxin nan na. A mi noe finde adamadi yo ra bayo a luma nen denkeleya muxune bojeni. Na feen seβexi Yoni 14.17 kui.

16 Awa, Yesu yi a fala, a naxa, “Ndedi mən luxi, ε mi fa n toma, koni na waxatidin na dangu ε mən n toma nən.”

17 A xarandiina ndee yi a fala e bode tagi, e naxa, “Ito bunna di? Fa fala, ‘Ndedi mən luxi, ε mi fa n toma, koni na waxatidin na dangu, ε mən n toma nən?’ A mən naxa, a sigama a Fafe fema.”

18 E yi a falama, e naxa, “A nanse falama ito ra, a naxa, ‘Waxatidi?’ En mi a kolon a naxan falama.”

19 Yesu to a kolon fa fala e yi waxi a maxədin feni, a yi a fala e xa, a naxa, “N naxan falaxi ε xa fa fala, ‘Ndedi mən luxi, ε mi fa n toma, koni na waxatidin na dangu, ε mən n toma nən’ ε ε bode maxədinma na nan ma ba?”

20 N xa jəndin fala ε xa, ε wugama nən, ε sunu koni dunuɲa muxune sewama nən. E bəjən nafərɔma nən koni ε bəjε rafərɔn findima nən sewan na.

21 Xa jaxanla diin barima waxatin naxan yi, a niini suxuma a ma nən kati, amasɔɔ a waxatin nan na ra. Koni a na diin sɔɔ waxatin naxan yi, a jinanma nən a tərɔn birin na, a sewa amasɔɔ a bata diin sɔɔ dunuɲa yi.

22 E tan fan na kii nin. E bəjən nafərɔxi iki koni n mən ε toma nən. E bəjən yi rafe sewan na. Muxu yo mi nɔε ε sewan bε ε yii.

23 Na waxatin na a li, ε mi n maxədinɲε fefe ra. N xa jəndin fala ε xa, ε na n Fafe Ala maxandi fefe ra n tan xinli, a na fima ε ma nən.

24 Han iki, ε munma Ala maxandi fefe ra n xinli singen. E xandin ti, ε a sɔɔma nən alogo ε sewan xa dεfe.”

Yesu bata dunuɲa nɔ

25 “N bata yi feni itoe fala ε xa sandani. Koni waxatina nde fama, n mi fa falan tima ε xa na kiini, koni n nan n Fafe a fe makənənma ε xa nən na waxatini.

26 Na waxatin na a li, ε Ala maxandima nən n xinli. N mi a falama a n tan nan n Fafe maxədinma ε xa.

27 Na mi a ra. Amasɔɔ Fafe Ala bata ε xanu bayo ε bata n tan xanu, ε bata la a ra fa fala n kelixi Ala nan ma.

28 N kelixi n Fafe Ala nan fema, n fa dunuɲa ito yi. Iki n kelima dunuɲa yi, n siga n Fafe Ala fema.”

29 A xarandiine yi a fala, e naxa, “A mato, i falan tima nxu xa kənənna nin iki, i mi fa sanda sama sɔnɔn.

30 Nxu bata a kolon iki fa fala i feen birin kolon. Nana, i mako mi a ma a muxe xa maxədinna ti. Nayi, nxu bata la a ra fa fala i kelixi Ala nan fema.”

31 Yesu yi e yabi, a naxa, “E bata la a ra iki ba?”

32 Waxatina a limaan ni i ra, a bata a li, ε birin xuyama ayi nən na waxatini, ε birin yi siga ε konne yi. E yi n keden peen lu. Koni n keden mi a ra amasɔɔ n Fafe Ala n fema.

33 N feni itoe falaxi ε xa nən alogo ε xa bəjε xunbenla sɔɔ n tan barakani. E tərɔma nən dunuɲani ito yi, koni ε wekile! N tan bata dunuɲa nɔ.”

17

Yesu yi Ala maxandi

¹ Yesu yelin na fale waxatin naxan yi, a yi a yeε rate kore, a naxa, “N Fafe, waxatin bata a li. I ya Dii Xεmena binyen makeɛnεn alogo i ya Dii Xεmen xa i binya.

² I bata seɛben fi n tan ma adamadiine birin xun na, a n xa habadan nii rakisin fi muxune ma i naxanye soxi n yii.

³ Habadan nii rakisin nan ito ra, a e xa i tan Ala keden peen nan kolon e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina i naxan xεxi.

⁴ N bata i ya binyen makeɛnεn dunuɲa yi. I wanla naxan soxi n yii, n bata yelin na ra.

⁵ N Fafe, iki n ma binyen makeɛnεn i yetagi, binyen naxan yi n yii i fema nun benun dunuɲa xa da.”

⁶ “I muxun naxanye fixi n ma dunuɲa yi, n bata i makeɛnεn ne xa. I gbeen nan yi e tan na. I bata e so n tan yii, e yi i ya falan suxu.

⁷ E bata a kolon iki fa fala i seen naxan birin fixi n ma, ne kelixi i tan nan yii.

⁸ I falan naxan tixi n xa, n bata na fala e xa, e yi a suxu. E bata a kolon yati, fa fala n kelixi i tan nin. E bata la a ra fa fala i tan nan n xεxi.”

⁹ “N ni i tan Ala maxandima e xa. N mi i maxandima dunuɲa muxune birin xan xa fo i muxun naxanye soxi n yii amasoto i gbeen nan ne ra.

¹⁰ Naxanye birin n yii, i gbeen nan ne ra. I gbeen naxanye birin na, n gbeen nan ne ra. N binyaxi e tan xon.

¹¹ Iki n sigama i fema, n mi fa luma dunuɲa yi sonon

koni e tan mon dunuɲa yi. N Fafe sariɲanxina, i xinla naxan fixi n ma, e ratanga na xinla seɛbeni alogo e xa findi kedenna ra, alo en tan findixi kedenna ra kii naxan yi.

¹² N yi e fema waxatin naxan yi, i xinla naxan so n yii, n na e ratanga na xinla seɛben nan xon, n yi e kantan. Hali keden mi lo ayi, fo halagin yi ragidixi naxan ma, alogo Kitabun seɛbenla xa kamali.

¹³ Iki n sigama i fema, n bata feni itoe fala dunuɲa muxune xa alogo e xa n ma sewa defexin soto e boɲeni.

¹⁴ N bata i ya falan nali e ma koni dunuɲa muxune bata e rapaxu amasoto dunuɲa gbee mi e tan na alo dunuɲa gbee to mi n tan na.

¹⁵ N mi i mafanma fa fala i xa e ba dunuɲa yi koni n ni i mafanma nen, i xa e ratanga Fe Naxin Kanna ma.

¹⁶ Dunuɲa gbee mi e ra alo dunuɲa gbee to mi n tan na.

¹⁷ E rasariɲan ɲonɲin xon. I ya falan nan ɲonɲin na.

¹⁸ I n xεxi dunuɲa yi kii naxan yi, n fan bata e xε dunuɲa yi na kiini.

¹⁹ N bata n yetε rasariɲan e fe ra alogo e fan xa rasariɲan ɲonɲin xon.”

²⁰ “N mi i maxandima e tan xan tun ma fe ra, koni fo e nun muxun naxanye fan denkeleyama n ma e fala xuiin xon ma

²¹ alogo e birin xa findi muxu kedenna ra, alo i tan n tan yi kii naxan yi, e nun n fan i tan yi kii naxan yi. N Fafe,

e fan xa findi kedenna ra en tan yi alogo dunuḡa muxune xa la a ra fa fala i tan nan n xexi.

²² I binyen naxan soxi n yii, n fan bata na so e yii, alogo e fan xa findi kedenna ra alo n tan nun i tan kedenna ra kii naxan yi,

²³ n tan e tan yi, i tan fan n tan yi. E xa findi kedenna ra ngaxakedenya kamalixini alogo dunuḡa muxune xa a kolon fa fala i tan nan n xexi, a i bata e xanu alo i n xanuxi kii naxan yi.

²⁴ N Fafe, i bata e so n yii. N denaxan yi, n waxi a xɔn ma, e fan xa siga n fɔxɔ ra mɛnna nin, alogo e xa n ma binyen to, i binyen naxan fixi n ma, bayo i n xanuxi nɛn benun dunuḡa xa da.

²⁵ N Fafe tinxinxina, dunuḡa muxune mi yi i kolon, koni n tan i kolon, e fan bata a kolon a i tan nan n xexi.

²⁶ N bata a liga, e yi i kolon. N na ligama nɛn, alogo i n xanuxi xanuntenyaan naxan na, na xa lu e tan fan yi, n tan fan yi lu e yi.”

18

Yesu suxu fena

Matiyu 26.47-56, Maraka 14.43-50, Luka 22.47-53

¹ Yesu yelin Ala maxandɛ waxatin naxan yi, e nun a xarandiine yi siga, e sa dangu Kedirɔn lanbanna fɔxɔ kedenni, oliwi wudi bili nakɔɔn yireni, e nun a xarandiine sa so denaxan yi.

² Yudasi naxan Yesu yanfa, a a so yiini, na yi mɛnna kolon amasɔtɔ Yesu nun a xarandiine yi darixi e malanɲɛ mɛnna nin.

³ Yudasi yi fa nakɔni, e nun Romi sofa ganla nun Yahudiyane kantan muxune, saraxarali kuntigine nun Farisi muxune naxanye xexi. Xaye dɛgɛne nun lenpune nun yɛngɛ so seene yi e yii.

⁴ Feen naxanye fama ligadeni Yesu ra, a yi ne birin kolon. Yesu yi fa e fɛma, a yi e maxɔdin, a naxa, “ɛ nde fenma?”

⁵ E yi a yabi, e naxa, “Nxu Yesu Nasarɛti kaan nan fenma.” Yesu naxa, “N tan ni i ra.” Yudasi naxan a yanfama, a a so yiini, na fan yi tixi e tagi.

⁶ Yesu to a fala, a naxa, “N tan ni i ra,” e xɛtɛ e xanbi ra, e bira.

⁷ Yesu mɔn yi e maxɔdin, a naxa, “ɛ nde fenma?” E yi a fala, e naxa, “Yesu Nasarɛti kaana.”

⁸ Yesu yi a fala, a naxa, “N bata yi a fala ɛ xa, a n tan ni i ra. Xa ɛ n tan nan fenma, ɛ bonni itoe yiiba, e xa siga.”

⁹ A na liga nɛn alogo a fala tixin xa kamali, a naxa, “N Fafe Ala naxan birin fixi n ma hali na keden mi lɔxi ayi.”

¹⁰ Silanfanna yi Simɔn Piyɛri yii.* Piyɛri yi a botinɲɛ ayi, a Saraxarali Kuntigi Singena konyin yiifari ma tunla sɛgɛ a ma. Na konyin yi xili nɛn “Malikusi.”

* **18:10: Silanfanna:** Sofane yengɛso dɛgemana.

11 Yesu yi a fala Piyeri xa, a naxa, “I ya silanfanna soti a tɛɛni! N Fafe tɔrɔ igelengenna naxan nagidixi n ma, n mi n minjɛ na ra ba?”

E siga Yesu ra Anasa konni

12 Sofa ganla nun e mangan nun Yahudiyane kantan muxune yi Yesu suxu, e yi a xidi.

13 E siga Yesu ra Anasa singe fema amasɔtɔ Kayafa bitan xɛmɛmaan nan yi na ra. Kayafa nan yi Saraxarali Kuntigi Singen na na jɛɛn na.

14 Kayafa nan bata yi Yahudiyane rakolon nun, a naxa, a fisa muxu kedenna xa faxa yamaan xa.

Piyeri a mɛ fena Yesu ra

Matiyu 26.69-70, Maraka 14.66-68, Luka 22.55-57

15 Simɔn Piyeri nun xarandiina nde yi biraxi Yesu fɔxɔ ra. Saraxarali Kuntigi Singen yi xarandiin bonna kolon ki fajɪ. Nanara, a so Yesu fɔxɔ ra Saraxarali Kuntigi Singena tanden ma kiti sadeni.

16 Koni Piyeri yi tixi sansanna so dɛɛn dɛxɔn. Xarandiin bonna, Saraxarali Kuntigi Singen yi naxan kolon, na yi mini, a falan ti walikɛ jaxanla xa, naxan tixi dɛɛn na, na yi Piyeri raso.

17 Walikɛ jaxanla naxan yi tixi dɛɛn na, na yi a fala a xa, a naxa, “Xɛmɛni ito a xarandiina nde xa mi i fan na ba?” Piyeri yi a yabi, a naxa, “N tan mi a ra.”

18 Xunbenla yi fama na waxatini. Nanara, walikɛne nun dɛ kantanne yi tɛɛn sa

a ra, e yi tixi naxan xɔn e maxaradeni. Piyeri fan yi tixi e yɛ a maxaradeni.

Kuntigin yi Yesu maxɔdin

Matiyu 26.59-66, Maraka 14.55-64, Luka 22.66-71

19 Saraxarali Kuntigi Singen yi Yesu maxɔdin a xarandiine nun a xaranna fema.

20 Yesu yi a yabi, a naxa, “N bata falan ti yamaan birin xa kɛnɛnni, n yi darixi xaranna tiyɛ salide banxine nin hanma Ala Batu Banxini, Yahudiyane birin e malanma dɛnaxan yi. N mi sese falaxi wundoni.

21 I n maxɔdinma na ma nanfera? Muxun naxanye n xuiin mɛxi, ne maxɔdin. E n ma fala tixine kolon ki fajɪ!”

22 Yesu ito fala waxatin naxan yi, dɛ kantanna naxanye yi na yi, na nde yi a dɛɛn garin, a naxa, “I Saraxarali Kuntigi Singen yabima na kii nin?”

23 Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa n fala jaxin tixi, na sereyaan ba. Koni xa n jɔndin nan falaxi, nanfera i n garinxi?”

24 Nayi, Anasa yi a xidixin nasiga Kayafa ma, Saraxarali Kuntigi Singena.

Piyeri mɔn yi a mɛ Yesu a xarandiyaan na

Matiyu 26.59-66, Maraka 14.69-72, Luka 22.58-62

25 Simɔn Piyeri yi lu tixi na yi a maxaradeni. E yi a fala a xa, e naxa, “A xarandiina nde xa mi i fan na ba?” Koni Piyeri yi a tandi, a naxa, “N tan mi a ra.”

²⁶ Piyeri Saraxarali Kuntigi Singena konyin naxan tuli sege a ma, na kon kaana nde yi a maxodin, a naxa, “N mi i tan xa to a fema oliwi bili nakoni?”

²⁷ Piyeri mən yi a tandi. Dontonna yi wuga keden na!

*E siga Yesu ra Pilati konni
Matiyu 27.1-2, 11-14,
Maraka 15.1-5, Luka 23.1-5*

²⁸ E yi Yesu tongo Kayafa konni siga yamana kanna banxini. Xətən xətənnə nan yi a ra nun. Yahudiyane yeteen mi so yamana kanna banxini alogo Romi kaane nama e sarijanna kala, bayo e yi sigama Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla† donse donden nin.

²⁹ Pilati yi mini tandeni e fema, a yi a fala e xa, a naxa, “E xəməni ito kansunma feen mundun ma?”

³⁰ E yi a yabi, e naxa, “Xa xəməni ito mi fe jaxi rabaxi, nxu mi yi fama a ra i fema nun.”

³¹ Pilati yi a fala e xa, a naxa, “E a tongo, e yeteen xa a makiti e sariyan na.” Yahudiyane yi a yabi, e naxa, “Koni e sariyan mi a ra, nxu xa muxun faxa.”

³² Ito ligaxi nən alogo Yesu naxan fala lan a faxa kiin ma, na xa kamali.

³³ Pilati yi xete yamana kanna banxini, a sa Yesu xili, a yi a maxodin, a naxa, “Yahudiyane Mangan nan i tan na ba?”

³⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “I yetena maxədinna ni ito ra ba hanma muxune nan a falaxi i xa?”

³⁵ Pilati yi a yabi, a naxa, “I mirixi a ma fa fala Yahudiyān nan n tan na ba? I kon kaane nun i ya saraxarali kuntigine nan i soxi n yii. I nanfe ligaxi?”

³⁶ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Dunuḡani ito gbee mi n ma mangayaan na. Xa dunuḡana ito gbeen nan yi n ma mangayaan na nun, n ma walikene yi yengen soma n xa nən nun alogo Yahudiyane nama n suxu. Koni iki, n ma mangayaan mi be xan yi.”

³⁷ Nanara, Pilati yi a maxodin, a naxa, “Mangana nde nan i tan na nayi ba?” Yesu yi a yabi, a naxa, “I tan nan a falaxi fa fala a mangan nan n tan na. N barixi dunuḡa yi na nan ma, a n xa jəndin seren ba. Naxan yo jəndin xa, ne e tuli matima n xuiin na nən.”

³⁸ Pilati yi a maxodin, a naxa, “Nanse jəndin na?”

*E Yesu faxa feen nata
Matiyu 27.15-31, Maraka
15.6-20, Luka 23.13-25*

A to na fala, Pilati yi mini banxini, a mən yi siga Yahudiyane fema, a sa a fala e xa, a naxa, “N mi a yalagi xun toxi hali ndedi!

³⁹ Koni e namunna nan a ra, n muxu keden yiiba e xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla waxatini. E waxi a xən ma, n

† **18:28: Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xəṛəyaan 12.1-13 kui.

xa Yahudiyane mangan yiiba
ε xa ba?"

⁴⁰ E sɔnxɔ sɔnxɔ, e yi a yabi,
e naxa, "En-en, a tan mi a ra.
Nxu waxi Baraba nan xɔn!"
Anu, mafu tiin nan yi Baraba
ra.

19

¹ Nayi, Pilati yi Yesu tongo,
e yi a bulan.

² Sofane yi kɔmɔtin jali
kanna rafala mangaya taxa-
masenna ra, e yi a so a xunna,
e yi doma mamiloxin nagodo
a ma.

³ E yi lu fε a fεma, e yi a fala
a xa, e naxa, "Yahudiyane
Mangana, i kεne." E yi a garin.

⁴ Pilati mɔn yi mini, a yi a
fala Yahudiya yamaan xa, a
naxa, "E a mato, n xa a ramini
ε ma tandeni, alogo ε xa a
kolon a n mi a yalagi xun toxi
mumε!"

⁵ Nayi, Yesu yi mini
tandeni, mangaya kɔmɔti jali
kanna soxi a xun na, doma
mamiloxin fan yi ragodoxi
a ma. Pilati yi a fala e xa, a
naxa, "A tan xεmεn ni i ra!"

⁶ Saraxarali kuntigine nun
dε kantanne to a to, e sɔnxɔ
sɔnxɔ, e lu a falε, e naxa, "A xa
gbangban, a xa gbangban!"
Pilati yi a fala e xa, a naxa, "E
tan xa a tongo, ε sa a gbang-
ban. N tan mi a yalagi xun
toxi mumε!"

⁷ Yahudiyane yi a yabi, e
naxa, "Sariyana nxu yii, fata
na sariyan na a daxa a xa
faxa amasɔtɔ a bata a yetε
findi Alaa Dii Xεmεn na."

⁸ Pilati to na mε, a yi gaxu
kati!

⁹ A mɔn yi xεtε yamana
kanna banxini, a yi a fala

Yesu xa, a naxa, "I tan kelixi
minεn yi?" Koni Yesu mi a
yabi.

¹⁰ Pilati yi a fala a xa, a
naxa, "I mi n yabima? I mi a
kolon fa fala sεnbεna n yii, n
ni i bejin hanma n ni i gbang-
ban?"

¹¹ Yesu yi a yabi, a naxa,
"Nɔ yo mi i yii n tan fari fɔ
Ala naxan soxi i yii. Nanara,
xεmεn naxan n soxi i yii na
bata findi yulubi tongon na
dangu i tan na."

¹² Pilati na mε waxatin
naxan yi, a bejin xɔnla yi a
suxu kati! Koni Yahudiyane
yi lu sɔnxɔ sɔnxɔε, e naxa,
"Xa i xεmεni ito bejin, Romi
Manga Gbeen Sesare xɔyi mi
i tan na. Naxan yo a yetε findi
mangan na, na bata keli Romi
Manga Gbeen xili ma."

¹³ Pilati to falani ito mε, a
Yesu ramini, a dɔxɔ a kiti sa
gbɛdεni, dεnaxan xili "Gεmε
Kirana" dεnaxan xili Heburu
xuini, "Gabata."

¹⁴ Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla nan yi na xɔtɔn bode.
Pilati yi a fala Yahudiyane xa,
a naxa, "E mangan ni i ra, ε
hɔn!"

¹⁵ E lu sɔnxɔε, e naxa, "A xa
faxa! A xa faxa! A xa gbang-
ban!" Pilati yi e maxɔdin, a
naxa, "E waxi a xɔn ma, n xa ε
mangan gbangban wudin ma
ba?" Saraxarali kuntigine yi
a yabi, e naxa, "Manga yo mi
nxu tan yii, ba Romi Manga
Sesare ra."

¹⁶ Na xanbi ra, Pilati yi Yesu
so e yii, a e xa a gbangban
wudin ma.

Yesu yi gbangban wudin

ma

Matiyu 27.32-44, Maraka 15.21-32, Luka 23.26-43

Nayi, sofane yi siga Yesu ra.

17 A yeteɛn yi a faxa wudin tongo, e siga yirena nde yi denaxan xili “Xun Xori Yirena” denaxan xili Heburu xuini, “Gologota.”

18 E yi sa a gbangban wudin ma mɛnni. E yi muxu firin fan gbangban wudin ma a fema, bonna a foxo kedenni, bonna fan a foxo kedenni. Yesu yi lu e tagi.

19 Pilati yi yamarin fi, e sebenla ti, e sa a singan a faxa wudin na, a naxa, “Yesu Nasareti kaana, Yahudiyane Mangana.”

20 Yahudiya wuyaxi yi na xaran amasoto Yesu yi gbangbanxi wudin ma denaxan yi, men yi taan dexon ma nen, na yi sebexi Heburu xuiin nun Latin xuiin nun Gireki xuiin nin.

21 Yahudiyane saraxarali kuntigine yi a fala Pilati xa, e naxa, “I nama a sebe fa fala ‘Yahudiyane Mangana,’ koni fa fala xemeni ito naxa, a Yahudiyane Mangan nan a tan na.”

22 Pilati yi e yabi, a naxa, “N naxan sebexi, n mi fa na kalama sonon.”

23 Sofane to yelin Yesu gbangbanje wudin ma, e yi a dugine tongo, e yi a yitaxun doxoode naanin sofa keden doxoode keden. A doma bun biran naxan mi yi degexi bayo

dugi kedenna nan yi a ra, na yi lu.

24 Sofane yi a fala e bode xa, e naxa, “En nama a yibo, en masensenna ti, a na naxan suxu, na yi a soto.” Ito ligaxi nen alogo Kitabuna falan xa kamali, a naxa, “E bata masensenna ti n ma dugine fe ra,

e xa e yitaxun e bode tagi.”* Nayi, sofane yi na liga.

25 Yesu nga yi tixi a faxa wudin fema nun, e nun a ngaxakeden jaxalanmana, Mariyama, Kilofasi a jaxanla, e nun Mariyama Magadala kaana.

26 Yesu yi a nga tixin to na yi e nun a xarandiina, a yi naxan maxanuxi han! A yi a fala a nga xa, a naxa, “Nga, i ya dii xemen nan ito ra.”

27 A yi a fala na xarandiin xa, a naxa, “I nga ni ito ra.” Na waxatin yeteni, na xarandiin yi a nga tongo, a siga a ra a konni.

Yesu faxa fena

Matiyu 27.45-56, Maraka 15.33-41, Luka 23.44-49

28 Yesu yi a kolon fa fala feen birin bata yelin lige, a naxa, “N koe yinla bata raxara.” A na fala nen alogo naxan sebexi Kitabuni na xa kamali.†

29 Ige sasena nde yi doxi na, na yi rafexi manpa muluxunxin na. E dugi dungina nde ragodo manpa muluxunxini, e yi a filin wudin ma naxan xili hisopi wudina.‡ E yi a

* 19:24: Yaburin 22.19 † 19:28: A mato Yaburin 22.16 nun 69.22 kui.

‡ 19:29: *Hisopi* yi findixi sansi bili xurudina nde nan na e yulubi xafari wunla xuyama naxan na saraxabadeni. Na feen sebexi Xoroyaana 12.22 kui.

lan Yesu dεεn ma a gbangban wudin kεε ra.

³⁰ Yesu to manpa mulux-unna min, a yi a fala, a naxa, “A birin bata kamali.”

Na danguxina, a yi a xun sin, a niin yi ba.

Sofane yi Yesu jensenna sɔxɔn tanban na

³¹ Yuman nan yi a ra, na xɔtɔn bode yi findima lɔxɔ binyen nan na Matabu Lɔxɔne ye. Yahudiyane kuntigine mi yi waxi e xa faxa muxune lu wudin kεε ra Matabu Lɔxɔni. E yi a fala Pilati xa a e xa e sanne yigira alogo e xa e ragodo sinma.

³² Nanara, sofane yi siga, e yi xεmεn bonna sanne yigira naxan yi gbangbanxi Yesu dεxɔn e nun bonna.

³³ Koni e Yesu li waxatin naxan yi, e yi a to, a bata faxa. Nanara, e mi a sanne yigira.

³⁴ Koni sofana nde yi Yesu sɔxɔn a jensenni tanban na. Wunla nun igen yi mini a ma mafuren.

³⁵ Naxan na toxi, na bata a seren ba. Nɔndin nan a sereyaan na. A tan yatigi a kolon a jɔndin nan falaxi. Nayi, ε fan xa denkeleya.

³⁶ Na ligaxi nen alogo Kitabun sebenla xa kamali, a naxa, “Hali a xɔri kedenna mi yigire.”§

³⁷ A sebeɣi yire gbete yi Kitabun kui, a naxa, “E muxun naxan yisɔxɔnxi, e e yeεn tima nen na ra.”*

Yesu Maluxun fena

Matiyu 27.57-61, Maraka 15.42-47, Luka 23.50-56

³⁸ Na xanbi ra, Yusufu Arimate kaan yi Pilati mafan, a xa Yesu binbin tongo. Nba, Yesu a xarandiina nde nan yi Yusufu ra, koni wundoni, amasɔto a yi gaxuxi Yahudiyane yeε ra. Pilati yi tin. Nanara, a yi fa Yesu binbin tongodeni.

³⁹ Nikodemi naxan siga Yesu fema kεεn na a fɔlɔni, na fan yi bira Yusufu fɔxɔ ra. Ture xiri jaxumεn kilo tonge saxan, mirihi latikɔnɔnna nun latikɔnɔn gbete basanxin nan yi a yii.

⁴⁰ E yi Yesu binbin kasan-gen dugi fixen nun ture xiri jaxumεn na amasɔto Yahudiyane namunna nan yi na ra.

⁴¹ Yesu gbangban wudin ma denaxan yi, nakɔ yiren nan yi na dεxɔn. Bilinganna nde yi na nun, muxe munma yi maluxun denaxan yi.

⁴² Na xɔtɔn bode Yahudiyane Matabu Lɔxɔn nan yi a ra, gaburun faranna to mi yi makuya, e sa Yesu maluxun menni.

20

Yesu keli feen gaburun kui
Matiyu 28.1-8, Maraka 16.1-8, Luka 24.1-12

¹ Xatin subaxani benun kuye xa yiba, Mariyama Magadala kaan yi siga gaburu dεεn na, a yi a li, gεmεn bata ba gaburun de ra.

§ 19:36: A mato Xɔrɔyaan 12.46 nun Yatene 9.12 nun Yaburin 34.21 kui.

* 19:37: A mato Sakari 12.10 kui.

² A gimatɔɔn yi siga Simɔn Piyeri nun a xarandiin boden fɛma, Yesu yi naxan max-anuxi han, a yi a fala e xa, a naxa, “E bata Marigin ba gaburun kui, e a saxi dɛdɛ, nxu mi na kolon!”

³ Piyeri nun xarandiin bonna yi mini, siga gaburu dɛɛn na.

⁴ E firinna birin yi siga e giye koni xarandiin bonna yi dangu Piyeri ra, a singe yi sa gaburu dɛɛn li.

⁵ A yi a felen, a yi a yeɛ masa, a yi kasangenna to gaburun faranna kui koni a mi so na.

⁶ Na xanbi ra, Simɔn Piyeri yi fa, a yi so gaburu faranna ra kedenna, a fan yi kasangenna to saxi na yi.

⁷ Yesu xunna yi mafilenxi dugin naxan yi, na mafilenxi yi saxi a danna, a mi yi kasangenna dɛxɔn ma.

⁸ Nayi, xarandiin naxan singe sa gaburu dɛɛn li, na fan yi so a kui. A yi na yito, a yi dɛnkeleya.

⁹ Amasɔto e munma yi a famu naxan sɛbɛxi Kitabuni, naxan yi a falaxi a Yesu kelima nɛn sayani.

¹⁰ Na xanbi ra, xarandiine yi xɛte e konni.

Yesu yi mini kenenni Mariyama Magadala kaan xa Matiyu 28.9-10, Maraka 16.9-11

¹¹ Mariyama tan tixin yi lu wugɛ gaburu dɛɛn na. A wugama, a yi a felen a yeɛ masadeni gaburun kui.

¹² Yesu binbin yi saxi dɛnaxan yi nun, a yi maleka

dugi fixe kan firin to dɔxi mɛnni. Kedenna dɔxi a xun saden binna ra. Bonna dɔxi a san saden binna ra.

¹³ E yi a maxɔdin, e naxa, “I wugan nanfera, nga jaxanla?” A yi e yabi, a naxa, “E bata n Marigin ba be yi, n mi a kolon e a saxi dɛdɛ.”

¹⁴ A ito fala waxatin naxan yi, a yi a firifiri, a Yesu to tixi na yi. Koni a mi yi a kolon, xa Yesu nan yi a ra.

¹⁵ Yesu yi a maxɔdin, a naxa, “I wugan nanfera, nga jaxanla? I nde fenma?” Naxanla yengi yi a ma, a nako kantanna nan yi a ra. A yi a fala a xa, a naxa, “N fafe, xa i tan nan a baxi be, i sigaxi a ra dɛnaxan yi, na fala n xa, n xa sa a tongo na.”

¹⁶ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Mariyama.” A yi a firifiri, a falan ti Yesu xa Heburu xuini, a naxa, “Raboni.” Na bunna nɛɛn, “Karamɔxo.”

¹⁷ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I nama kankan n ma, amasɔto n munma siga n Fafe Ala fɛma singen. Koni siga, i sa a fala ngaxakedenne xa, i naxa, a n tema n Fafe nun ɛ Fafe fɛma, n ma Ala nun ɛ Ala.”

¹⁸ Nayi, Mariyama Magadala kaan yi siga a faladeni xarandiine xa fa fala a bata Marigin to, a bata falani itoe ti a xa.

Yesu yi a xarandiine xe Matiyu 28.16-20, Maraka 16.14-18, Luka 24.36-49

¹⁹ Na xati kedenna jinbanna ra, xarandiine yi malanxi banxina nde kui, dɛɛn balanxi e ma amasɔto e yi gaxuxi Yahudiyane yeɛ ra.

Yesu yi fa, a ti e tagi, a naxa, “E bɔɾɛn xa xunbeli.”

²⁰ A yelinxini ito fale, a yi a yiine nun a jɛnsɛnna yita e ra. Xarandiine Marigin toxina, e sɛwa kati!

²¹ Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “E bɔɾɛn xa xunbeli! N Fafe Ala n xɛxi kii naxan yi, n fan bata e xɛ na kiini.”

²² A ito fala waxatin naxan yi, a yi a dɛ foyen fe e ma, a naxa, “E Alaa Nii Sariɾanxin sɔtɔ.

²³ E na diɾa naxanye yulu-biye ma, ne mafeluun sɔtɔma nɛn, e na naxanye gbeeye ramara, ne gbeene ramarama nɛn.”

Yesu nun Tomasi

²⁴ Muxu keden yi a xarandii fu nun firinne ye, Tomasi, naxan mɔn yi xili “Gulunna,” na mi yi e fɛma Yesu fa waxatin naxan yi.

²⁵ Nanara, xarandiin bonne yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata Marigin to!” Tomasi yi a fala e xa, a naxa, “Xa n mi a gbangban funfun to a yiine kui, n yi n yii sonla raso a sɔxɔndene ra, n yi n yiin naso a jɛnsɛnna sɔxɔnden na, n mi lɛ a ra mumɛ!”

²⁶ Lɔxɔ xun keden danguxina, xarandiine mɔn yi e malan banxini, Tomasi yi e fɛma, dɛɛne yi balanxi. Koni Yesu yi fa, a ti e tagi, a naxa, “E bɔɾɛn xa xunbeli.”

²⁷ Na xanbi ra, a yi a fala Tomasi xa, a naxa, “I yii sonla rafa, i yi n yiine mato. I yiini bandun, i yi a raso n jɛnsɛnni, alogo

i nama dɛnkɛleyatareyaan liga, dɛnkɛleya.”

²⁸ Tomasi yi a yabi, a naxa, “N Marigina, n ma Ala!”

²⁹ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bayo i bata n to, i bata dɛnkɛleya ba? Muxun naxanye dɛnkɛleyaxi hali e munma n to, sɛwan ne xa!”

Kitabun yireni ito sɛbe xunna

³⁰ Yesu kabanako fe gbɛtɛ wuyaxi liga nɛn a xarandiine yeɛ xɔri naxan mi sɛbɛxi Kitabuni ito kui.

³¹ Koni itoe sɛbɛxi nɛn alogo e xa la a ra fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan Yesu ra, Alaa Dii Xɛmɛna. E na dɛnkɛleya a ma, e nii rakisɛn sɔtɔma nɛn a xinli.

21

Yesu yi mini kɛnɛnni xarandii solofere tagi

¹ Na xanbi ra, Yesu mɔn yi a yeɛtɛ makɛnɛn a xarandiine xa Tiberiyadi daraan dɛxɔn ma. A a yeɛtɛ makɛnɛn kii naxan yi, na nan ito ra.

² Simɔn Piyɛri nun Tomasi naxan xili Gulunna, e nun Nataniyɛli naxan kelixi Kana taani Galile yamanani e nun Sebede a dii xɛmɛne nun xarandii firin gbɛtɛye, ne yi malanxi.

³ Simɔn Piyɛri yi a fala bonne xa, a naxa, “N sigama yeɛɛ suxudeni.” E yi a yabi, e naxa, “Nxu fan sigama i fɔxɔ ra nɛn.” Nayi, e siga, e sa dɔxɔ kunkin kui. Koni e mi sese suxu na kɔɛɛn na.

4 Kuye yibaxina, Yesu yi fa ti daraan de. Koni a xarandine mi yi a kolon a Yesu nan yi a ra.

5 A yi a fala e xa, a naxa, “Banxulanne, ε bata yeXena nde suxu ba?” E yi a yabi, e naxa, “En-εn.”

6 A yi a fala e xa, a naxa, “E yalaan nagodo kunkin yifanna ma, ε nde suxuma nen na yi.” E to yalaan nagodo menni, e mi no a bandunne amasoto yeXe wuyaxi bata yi e suxu yalaan na.

7 Yesu yi xarandiin naxan maxanuxi, na yi a fala Piyeri xa, a naxa, “Marigin nan a ra!” Simon Piyeri to na metun, fa fala Marigin nan a ra, a yi a domaan xidi a ra, amasoto a ragenla nan yi a ra. A tungan, a sin igeni.

8 Xarandiin bonne yi bira a foxo ra kunkin kui, e fa yalaan bandunne, a rafexi yeXen na ken! Amasoto, e nun xaren mi yi tagi kuya, fo nongonna ye kemε firin joxon.

9 E to xaren li, e yi teen to na, yeXene yi ganma denaxan yi e nun buruna.

10 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E baxi yeXen naxan suxude, ε fa na nde ra.”

11 Simon Piyeri yi so kunkin kui, a yalaan bandun xareyaan na, a rafexi yeXe xungbene ra. Kemε tonge suulun e nun saxan nan yi a birin na. Hali e to a wuyaxi suxu, koni yalaan mi yibo.

12 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E fa ε dege.” Xarandine sese mi susu a maxodinne fa fala, “Nde i tan na?” Amasoto e yi a

kolon, a Marigin nan yi a ra.

13 Nanara, Yesu yi a maso, a burun tongo, a yi a so e yii. A yeXen fan liga na kiini.

14 A saxanden nan yi na ra Yesu xa a makenen a xarandine xa, xabu a keli sayani.

Yesu nun Piyeri

15 E yelin xanbini e dege, Yesu yi a fala Simon Piyeri xa, a naxa, “Simon, Yoni a dii xemena, i n xanuxi dangu itoe ra ba?” Piyeri yi a yabi, a naxa, “On, n Marigina, i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I yengi dexo n ma yeXee diine xon.”

16 Yesu mon yi a fala a xa a firindeni, a naxa, “Simon, Yoni a dii xemena, i n xanuxi ba?” Piyeri yi a yabi, a naxa, “On, n Marigina, i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I yengi lu n ma yeXeeene xon.”

17 Yesu mon yi a fala a xa a saxandeni, a naxa, “Simon, Yoni a dii xemena, n nafan i ma ba?” Piyeri bajeen yi yifu amasoto Yesu bata a maxodin daxonja ma saxan fa fala, “I n xanuxi ba?” Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “N Marigina, i feen birin kolon, i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I yengi dexo n ma yeXeeene xon.”

18 N xa jondin fala i xa. I yi banxulanyani waxatin naxan yi, i yi darixi i yete maxide nen, i yi siga denaxan na i kenen. Koni i na fori waxatin naxan yi, i yine yibandunma nen muxu gbete yi i maxidi, a siga i ra yire yi denaxan mi rafan i ma.”

19 Yesu yi na falama nen al-
 ogo a xa Piyeri faxa kiin yita,
 a yi Ala binyama naxan xɔn.
 A yi a fala a xa, a naxa, “Bira
 n fɔxɔ ra.”

20 Piyeri yi a firifiri, a yi
 xarandiin bonna to e fɔxɔ ra,
 Yesu yi naxan maxanuxi. A
 tan nan yi dɔxi Yesu fema
 e degedeni, a Yesu maxɔdin
 waxatin naxan yi, a naxa,
 “Marigina, nde i yanfama, a i
 so yiini?”

21 Awa, Piyeri a toxina, a yi
 a fala Yesu xa, a naxa, “Marig-
 ina, nanfe ligama xɛmeni ito
 ra?”

22 Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa
 n waxi a xɔn ma, a tan xa lu
 a nii ra han n fa, na nanfe
 ligama i tan na? I tan xa bira
 n fɔxɔ ra tun.”

23 Nayi, falani ito yi xuya
 ayi Yesu a xarandiine tagi
 fa fala xarandiini ito mi
 faxama. Koni Yesu mi a falaxi
 fa fala a mi faxama, koni a a
 fala a xa nen, a naxa, “Xa n
 waxi a xɔn ma a tan xa lu a nii
 ra han n fa, na nanfe ligama i
 tan na?”

24 Na xarandiin nan feni
 itoe seren bama. A tan nan
 mɔn itoe seɓexi. En na a kolon
 fa fala ɲɔndin nan a sereyaan
 na.

Fala dɔnxɛna

25 Yesu mɔn fe gbɛtɛ wuyaxi
 liga nen. Xa ne birin yi
 seɓɛ nun, n ma miriyani,
 a kitabune mi yi xanɲɛ
 dunɲani ito yi.

Kewanle Yesu a Xerane Kewanle

Luka naxan Ningila Yesu yirena nde sebexi, na nan mɔn yireni ito fan sebexi naxan xili “Yesu a Xerane Kewanle.” Ningila Yesu a yitama en na nɛn Yesu feen naxanye ligaxi a siimayani. A firindeni ito fɔlɔxi a singen danden nin. A fan a yitama en na nɛn Yesu fɔxɔrabirane nun a xerane naxan liga alogo Yesu a xaranna xa xuya ayi dunuɲa yiren birin yi.

Yesu yelin xanbini a xerane xɛ, a e xa a xaranna kawandin ba dunuɲa yirene birin yi, a yi a Nii Sariɲanxin fan nagodo e ma alogo e xa senben sɔtɔ a wanla kɛ feen na. E to na sɔtɔ, e yi kawandin ba fɔlɔ Yerusalɛn taani. Muxu wuyaxi yi la e falane ra, e findi Yesu fɔxɔrabirane ra. Kabanako fe wuyaxi yi liga alogo muxune xa la Yesu a xerane falane ra.

Na kawandin yi senben sɔtɔma Yerusalɛn taani waxatin naxan yi, Yesu yaxune yi denkeleya muxune tɔrɔ fɔlɔ. Na kui, Yesu fɔxɔrabirane yi xuya ayi Yerusalɛn taan fari ma. E yi siga kawandin bɛ Yudaya nun Samari bɔxɔn ma. Kitabun yireni ito sora singena han sora fu nun firinden na wanla nan yitama en na. Piyeri tiden gbo na taruxune kui.

Na xanbi ra, Ala yi xɛra gbɛɛ xili naxan findixi Pɔli ra. Benun Ala xa a xili, Pɔli yi Yesu fɔxɔrabirane ɲaxankatama Isirayilaa dinan xinli han! Koni Yesu yi a yɛɛ yita Pɔli ra, a fa a xɛ yamana gbɛɛɛ ma. Na kui Yesu a fe xibarun yi dangu Isirayila bɔxɔn danne ra siga siya gbɛɛne yamanane yi.

Pɔli yi na wanla kɛ yire wuyaxi yi, keli Yerusalɛn taani siga han Romi taani. Yahudiyane yi a ɲaxankata, koni e mi a nɔ. A yi kawandin bama Yahudiyane xa salide banxine kui, a mɔn yi a bama siya gbɛɛne se batudene kui. A na liga nɛn alogo dunuɲa muxune birin xa a kolon Yesu naxan ligaxi e xa.

Luka taruxuni itoe fɛsɛfɛsɛxi nɛn, a e sebɛ. Koni yirena nde sebɛ kiina a yitama en na, a a ligaxi Luka yɛɛ xɔri nɛn. Waxatina nde Luka naxa, “Nxu yi siga iki...” Na falan nan a yitama en na, a a fan yi na nun. E nun Pɔli nan yi sigama sigatini Yesu fe xibarun nalideni. Dandan tiin nan yi Luka ra.

Na birin kui, to denkeleya muxune nɔɛ a kolonɲɛ nɛn Yesu fɔxɔrabira singene dunuɲa yi gidixi kii naxan yi. E wanla lan a xa findi misaala ra en xa.

Yesu te feen kore

¹ N xɔyin Teyofili,*

N bata Yesu a feene sebɛ i xa n ma sebɛ singen kui a wanla

* **1:1: Teyofili:** Muxu xinla na a ra naxan bunna nɛn, fa fala “Muxun naxan Ala xanuxi.” A mato Luka 1.1 kui.

fɔlɔ feen naxanye birin ma e nun a xaranna naxan birin ti xabu a fɔlɔni

² han a te kore waxatin naxan yi a yelin xanbini yamarine fiye a xera sugandixine ma Alaa Nii Sarijanxin barakani.

³ A naxankata xanbini, a yi a niiramaan yita e ra taxam-aseri wuyaxi xɔn ma xii tonge naanin bun, a mɔn yi Alaa Mangayana fe fala e xa.

⁴ A yi e fema waxatin naxan yi, a yi e yamari, a naxa, “E nama keli Yerusalen taani singen. N Fafe Ala e tuli saxi naxan na,[†] e na mame be, n bata yi naxan ma fe fala e xa.

⁵ Amasɔtɔ Yoni muxune rafuxi igen nin koni a mi fa buma, e rafu Alaa Nii Sarijanxini.”

⁶ Nba, xerane yi malanxi Yesu fema waxatin naxan yi, e yi a maxɔdin, e naxa, “Marigina, i mɔn Isirayila mangayani tɔnma waxatini ito nin ba?”[‡]

⁷ Yesu yi a fala xerane xa, a naxa, “N Fafe Ala bata waxatin naxanye ragidi a senben bun, a mi lan e xa ne liga waxatine kolon.

⁸ Koni Alaa Nii Sarijanxin na godo e ma waxatin naxan yi, e senben sɔtɔma nen, e yi findi n serene ra Yerusalen taani, e nun Yudaya yamanan nun Samariya yamanan birin siga han bɔxɔn danne ra.”

⁹ A yelinxini ito fale, Ala yi a rate kore e yeε xɔri, a yi lɔ ayi e ma kundani.

¹⁰ E yeεn mɔn yi xelexi ayi a fɔxɔ ra waxatin naxan yi, xeme dugi fixe kan firin yi ti xerane fema.

¹¹ E yi a fala, e naxa, “Galile kaane, e tixi be nanfera, e koren matoma? Yesu ito naxan bata tongo e tagi, a te kore xɔnna ma, a mɔn fama nen alo e a toxi te kii naxan yi.”

Yudasi jɔxɔn sugandi fena

¹² E yi xete Yerusalen taani sa keli Oliwi geyaan na. Na geyaan nun taa tagina, kilo keden jɔxɔndɔn na a ra.

¹³ E soxina taani, e te kore banxin kui e yigiyaan na. Naxanye yi na yi, ne nan xili itoe ra, Piyeri[§] nun Yoni nun Yaki nun Andire nun Filipi nun Tomasi nun Barotolome nun Matiyu nun Alifaa dii xemena Yaki nun Simɔn e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”* e nun Yaki a dii xemena, Yudasi.

¹⁴ Itoe birin yi e malanma yire kedenni Ala maxandideni waxatin birin e nun jaxanla ndee nun Yesu nga, Mariyama e nun Yesu xunyene.

¹⁵ Na waxatini, Piyeri yi keli, a falan ti denkeleya muxune ye. Muxu keme muxu mɔxɔje nan yi na yi.

¹⁶ A yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne, Alaa Nii

[†] 1:4: Ala e tuli saxi naxan na, na findixi Alaa Nii Sarijanxin nan na. A mato Xerane 2.2 kui. [‡] 1:6: E yi waxi a xɔn ma Ala xa *Isirayila mangayani tɔn*

bayo Romi kaane bata yi Isirayila yamanan suxu yengeni. [§] 1:13: Muxune

mɔn Piyeri ma a Pita. * 1:13: *Yahudiya siya xanuna*: Muxune nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yengema alogo Isirayila kaane xa mini e nɔn bun ma.

Sarijanxin naxan falaxi Kitabun kui Dawuda xɔn ma Yudasi a fe yi, naxan yi Yesu suxu muxune yeε ra fɔ na xa kamali nɛn.

¹⁷ Yudasi, en tan nde nan yi a ra nun. A fan yi wanli ito ligama en xɔn ma.”

*Yudasi faxa fena
Matiyu 27.3-9*

¹⁸ Nba, Yudasi gbetin naxan sɔtɔ a saranna ra tinxintareyaan xɔn ma, a bɔxɔn sara na ra. A bira na bɔxɔn fari, a faxa, a kuiin yi rabɔ ayi. A kui seene birin yi mini.

¹⁹ Yerusalɛn kaane birin yi na feen kolon. Nanara, e na bɔxɔn xili sa e kon xuini, Hakɛladama. Na bunna nɛɛn, “Wuli bɔxɔna.”

Yudasi jɔxɔn sugandi fena

²⁰ Piyɛri mɔn yi a fala, a naxa, “Amasɔtɔ a sebɛxi Yaburin kui, fa fala, ‘A yireni genla xa lu, muxu yo nama lu na yi.’ A mɔn sebɛxi, ‘Muxu gbɛtɛ xa a tiden tongo.’†

²¹ Nanara, fɔ muxuna nde xa sugandi, naxan yi en fema waxatin birin yi, en Marigi Yesu yi sigan tima en xɔn ma waxatin naxan yi

²² fɔlɔ Yesu rafu waxatin ma Yoni xɔn, han sa ti Yesu rate lɔxɔn ma kore. Fɔ na kanna xa kafu en ma, a fan yi findi seren na a Yesu bata keli sayani.”

²³ Nanara, e muxu firin yeɓa, Yusufu naxan yi xili Barasaba, a mɔn yi xili Yusutu e nun Matiyasi.

²⁴ E yi Ala maxandi, e naxa, “Marigina, i tan muxun birin bɔjɛ yi feen kolon. Nanara, a yita nxu ra, itoe firinna, i bata naxan sugandi

²⁵ alogo a xa wali xɛrayani Yudasi jɔxɔni, Yudasi wanla naxan bejin, a siga a sigadeni.”

²⁶ Na danguxina, e masɛnsenna ti, a yi Matiyasi suxu, a sa Yesu a xɛra fu nun kedenna fari.

2

Alaa Nii Sarijanxin fa fena

¹ Se Xaba Singen Sali lɔxɔna a liyɛ, denkeleya muxune birin yi malanxi yirena nde yi,

² saɲɲa ma kedenni, e yi xui gbeena nde mɛ keli kore naxan yi ligaxi alo foye gbeen xuina. E yi dɔxi banxin naxan kui, a yi na rafe.

³ Tɛɛ dɛgene yi siga godɛ e keden kedenna birin xun ma alo tɛɛn lɛnna.

⁴ E birin yi lugo Alaa Nii Sarijanxin na. E falan ti fɔlɔ xui gbɛtɛne yi, alo Nii Sarijanxina a fixi e ma kii naxan yi.

⁵ Yahudiya tɔgɔndiyaxina ndee yi yigiyaxi Yerusalɛn taani na waxatini, naxanye sa kelixi dunuɲa siyane birin ye.

⁶ E to xui gbeeni ito mɛ, yamaan yi e malan. Na yi e birin naterɛna amasɔtɔ e keden kedenna birin yi e yetɛ kon xuiin nan mema denkeleya muxune falani.

† 1:20: A mato Yaburin 69.26 nun 109.8 kui.

7 E yi kabε han, e naxa, “Naxanye falan tima itoe ra, Galile kaane xa mi e birin na ba?”

8 Nanfera nayi, en keden kedenna birin fa e xuiin mεma en yetε bari xuine yi?”

9 Parate kaane, Mede kaane, Elan kaane, naxanye dɔxi Mesopotamiya nun Yudaya nun Kapadose nun Pontu nun Asi yi

10 e nun Firigi nun Panfil-
iya nun Misiran nun Libiya
bɔxɔn naxan Sireni yamanan
dεxɔn e nun naxanye kelixi
Romi taani

11 Yahudiyane ba, Yahudiy-
ataren naxanye so Yahudiya
dinani ba, Kirɛti kaane ba,
Arabi kaane ba, en birin e
xuiin mεma, e Alaa kabanako
feene ralima en ma, en ma
xuine yi!”

12 E birin yi kabε, e yifu, e lu
a falε e bode xa, e naxa, “Ito
bunna di?”

13 Koni ndee yi lu denkεleya
muxune magele, e naxa, “Itoe
minxin nan a ra.”

Piyeri kawandin naxan ba

14 Nba, Piyeri nun xarandii
fu nun kedenna bonne yi keli,
e ti, Piyeri yi falan ti ya-
maan xa a xuini texin na, a
naxa, “E tan Yahudiyane nun
Yerusalen kaane, ε tuli mati n
xuiin na, alogo ε xa a kolon,

15 fa fala muxuni itoe mi
minxi alo ε yengi a ma kii
naxan yi, soge raxεnxεn*
waxatin na a ra iki.

16 Koni Ala naxan fala Nabi
Yoweli a Kitabun kui, na nan
ito ra. A naxa,

17 “Waxati rajanni,
n na n ma Nii Sarijanxin
nagodoma nεn
adamadiin birin ma.

ε dii xεmεne nun ε dii tεmεne
nabiya falane tima
nεn.

ε banxulanne yi fe toon ti
alo xiyena.

ε xεmε fonne yi xiyen sa.

18 Na lɔxɔne yi,
n na n ma Nii Sarijanxin
nagodoma nεn

hali n ma konyi xεmεne
nun n ma konyi gilene xun
ma,

e yi nabiya falane ti.

19 N kabanako feene yitama
nεn kore xɔnna ma
e nun taxamasenne bɔxɔ
xɔnna ma,

wunla nun tεεn nun tεε tuti
gbeen minima nεn.

20 Sogeni dimima nεn,
kiken yi gbeeli alo wunla,
benun Marigina lɔxɔ binye
gbeen xa a li.

21 Nba, muxu yo na Marigin
maxandi a xinla ra,
na kisima nεn.† ”

22 “Isirayila xεmεne, ε tuli
mati falani ito ra. Ala nan
Yesu Nasarɛti kaan xεxi. Ala
bata na yita ε ra kabanako
feene nun fe magaxuxine
nun taxamasenne xɔn a
naxanye liga ε tagi alo ε tan
yetεna a kolon kii naxan yi.

23 Ala bata yi a ragidi alo a
yi a kolon kii naxan yi, a Yesu
xa so ε yii. ε yi kafu gbalotɔne
ma, ε yi a gbangban wudin
ma, ε yi a faxa.

24 Koni Ala mɔn yi a rakeli,
a yi a ba sayaan xɔleni

* 2:15: Piyeri *soge raxεnxεna* fe falaxi nεn alogo yamaan xa la a ra a dɔlo fe mi
yi a ra bayo mεn kaane mi yi darixi dɔlɔn minjε xɔtɔnni. † 2:21: Yoweli 3.1-5

amasotɔ sayaan mi yi nɔɛ a ramarɛ.

²⁵ Bayo Dawuda a fala nɛn a fe yi, a naxa,
'N xaxili Marigin xɔn ma waxatin birin,
bayo a n dɛxɔn ma,
sese mi n mamaxɛ.

²⁶ Nanara, n bɔɲɛn sɛwaxi,
n yi falan ti sɛwani.
N fati bɛndɛn fan luma nɛn yigini.

²⁷ Amasotɔ, i mi i mɛ n na,
n siga laxira yi.
I mi tinɲɛ i ya muxu tɔgɔndiyaxin yi kun gaburun na.

²⁸ I bata kiraan yita n na nii rakisin sɔtɔma naxan xɔn. I n nalugoma nɛn sɛwan na i yetagi.† ”

²⁹ “Awa, ngaxakedenne, n xa en benba Dawudaa fe fala ɛ xa sike mi naxan yi. A faxa nɛn, a maluxun, a gaburun mɔn na han to.

³⁰ Koni nabiin nan yi a ra, a a kolon nɛn a Ala bata a tuli sa, a yi a kɔlɔ, a Dawuda bɔnsɔnna nde findima nɛn Mangan na a tan funfuni.‡

³¹ Ala yi feen naxan ligama, Dawuda to na to, a yi Alaa Muxu Sugandixin nakeli feen fala, a naxa, a mi a mɛ a ra, a siga laxira yi. A fati bɛndɛn mɔn mi kunma.*

³² Ala na Yesu nan nakelixa sayani. En birin bata findi na seren na.

³³ A bata te Ala yiifanna ma. A yi Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ, Fafe Ala bata en tuli sa naxan na, a yi a ragodo en ma

iki. ɛ na nan toma. ɛ na nan mɛma iki.

³⁴ Amasotɔ Dawuda yetɛɛn mi te ariyanna yi. Anu, a yetɛɛn bata a fala, a naxa, 'Marigin yi a fala n marigin xa, a naxa,

“Dɔxɔ n yiifanna ma
³⁵ han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”† ’ ’ ”

³⁶ “Nayi, Isirayila muxune xa ito kolon yati, a ɛ Yesu naxan gbangbanxi wudin ma, Ala bata na findi Marigin na e nun a Muxu Sugandixin na.”

³⁷ Nba, yamaan to na mɛ, na yi e bɔɲɛn kala. E yi a fala Piyɛri nun xɛraan bonne xa, e naxa, “Nxu ngaxakedenne, nxu nanfe ligama?”

³⁸ Piyɛri yi a fala e xa, a naxa, “ɛ keden kedenna birin xa ɛ xun xanbi so ɛ hakɛni, ɛ rafu igeni Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, alogo ɛ yulubine xa xafari, ɛ yi Alaa kiseen sɔtɔ, a Nii Sariɲanxina.

³⁹ Amasotɔ Ala bata ɛ tan nun ɛ diine tuli sa na ra e nun naxanye birin yire makuyene yi en Marigina Ala naxanye xilima a fema.”

⁴⁰ Piyɛri yi sereyaan ba, a yi e rawɛkile fala wuyaxi ra, a naxa, “ɛ yetɛ ratanga waxatini ito tinxintareyaan ma.”

⁴¹ Naxanye tin a falan ma, ne yi rafu igeni. Muxu wuli saxan ɲɔxɔn yi sa dɛnkeleya muxune fari na lɔxɔni.

⁴² E yi bira xɛrane xaranna fɔxɔ ra, e yi lu ngaxake-

‡ 2:28: Yaburin 16.8-11 § 2:30: Yaburin 132.11 * 2:31: Yaburin 16.10

† 2:35: Yaburin 110.1 ‡ 2:42: Yanyina nde, ito bunna nɛɛn fa fala e yi Marigina ximɛna yitaxunma. A mato Luka 22.19 kui.

denyani, e lu e dege e bode xon ma,[‡] e lu Ala maxande.

⁴³ Xerane yi kabanako fe wuyaxi liga e nun taxam- asenne han birin yi gaxu.

⁴⁴ Denkeleya muxune birin yi lu e bode fema, e yii seene birin yi findi e bode gbee ra.

⁴⁵ E yi e boxone nun e yii seene matima nen, e yi na gbetine yitaxun e bode ra alo e keden kedenna birin makona a ma kii naxan yi.

⁴⁶ E yi lu e malanje Ala Batu Banxini laxo yo laxo, e yi e degema e bode xon ma e konne yi, sewan nun boje xunbenli.

⁴⁷ E yi lu Ala tantunje, e yi rafan yamaan birin ma. Marigin yi nde sama kisi mux- une fari nen laxo yo laxo.

3

Lebutenna rakendeya fena

¹ Laxona nde, Piyeri nun Yoni yi siga Ala Batu Banx- ini Ala maxandi waxatini, be- nun se din waxatin xa a li.

² Nba, muxune yi fama xemena nde ra Ala Batu Banxin nabilinna yinna so deen na xandi tideni laxo yo laxo naxan yi barixi lebutenyani. Na so deen yi xili nen, “De Tofajina.”

³ A to Piyeri nun Yoni to soe, a yi e xandi gbetini.

⁴ E yi e yeen ti a ra. Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Nxu mato.”

⁵ A yi e mato. A yengi yi a ma, a e yii sena nde nan fima a ma.

⁶ Koni Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Gbeti mi n yii! Xema mi n yii! Koni seen naxan

n yii, n na soma nen i yii. Yesu Alaa Muxu Sugandixin Nasareti kaan xinli, keli, i sigan ti.”

⁷ Piyeri yi a suxu a yiifanna ma, a yi a rakeli. Xemen sanne nun a wosoxone yi senben soto.

⁸ A yi tungan, a ti a sanne xun na, a sigan ti folo. E nun xarandiine yi so Ala Batu Banxini, a sigan tima, a tu- ganma, a Ala tantunma.

⁹ Yamaan birin yi a to sigan tiye, a Ala tantunma.

¹⁰ E yi a kolon a a tan nan yi xandi tiini Ala Batu Banxin nabilinna yinna so deen na, naxan yi xili “De Tofajina.” Feen naxan liga xemen xa, e birin yi e terena na ra, e kabe kati!

Piyeri a kawandina

¹¹ Bayo a mi yi fa xetema Piyeri nun Yoni foxo ra, yamaan kuisanxin yi fa e giye, e yi e malan Sulemani a Gagene bun ma.

¹² Piyeri yamaan to wax- atin naxan yi, a yi falan ti e xa, a naxa, “Isirayila xemene, nanfera e kabema feni ito ma? Nanfera e nxu matoma alo nxu tan nan a ligaxi xemeni ito yi sigan ti nxu senben nun nxo Ala kolonna barakani?”

¹³ Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala nun en benbane Ala nan a walikēn Yesu a binyen mayitaxi, e naxan yanfa, e yi e me a ra Pilati yetagi, naxan yi wama a bejin feni.

14 Ε ε mεxi muxu sariḡanxin nun muxu tinxin na, ε Pilati mafan, a xa muxu faxan beḡin ε xa.

15 Ε nii rakisin kanna faxa nen, koni Ala yi a rakeli sayani. Na seren nan nxu tan na.

16 Nxu to denkeleyaxi Yesu xinla ma, na nan fangan fixi xemēni ito ma, ε naxan toma, ε a kolon. Denkeleyana Yesu xinla ma na nan a rakendeyaxi ε yeε xōri.”

17 “Nba, ngaxakedenne, n na a kolon ε tan nun ε mangane feen naxan liga Yesu ra, ε a ligaxi a kolontareyaan nan ma.

18 Ala bata yi naxan fala a nabine birin xōn ma, a na nan nakamalixi, a fō a Muxu Sugandixin xa tōrō.

19 Nanara, ε xun xanbi so ε hakēni, ε tubi Ala ma alogo ε yulubine xa xafari

20 Marigin yi matabu waxatine fi ε ma, a mōn yi a Muxu Sugandixin nafa ε ma Yesu, a naxan nagidi ε ma.

21 Koni fō a xa lu nen kore xōnna ma singen han a waxati saxin na a li Ala feen birin yitōnma waxatin naxan yi alo a bata a fala a nabi sariḡanxine xōn ma kii naxan yi waxati danguxine yi.

22 Musa a fala nen, a naxa, ‘Marigina ε Ala nabina nde raminima nen ε yeε alo n tan, ε tuli mati a falane birin na.

23 Xa naxan yo mi a tuli mati na nabiin na, a kedima

nen yamaan ye.*

24 Nabiin naxanye birin bata falan ti xabu Nabi Samuyeli waxatini, ne birin bata yi lōxōni itoe fe fala.

25 Ε findixi nabine diine nan na. Ala layirin xidixi e nun ε benbane tagi nen, a yi a fala Iburahima xa, a naxa, ‘Dunujā siyane birin duban sōtōma nen i tan bōnsōnna barakani.’†

26 Ala to a walikēen nafa, a a xe ε singe nan ma alogo ε xa duban sōtō a xōn, a yi ε birin naxete ε fe ḡaxine fōxō ra.”

4

Piyeri nun Yoni makiti fena

1 Piyeri nun Yoni yi fala tiini waxatin naxan yi yamaan xa, saraxaraline nun Ala Batu Banxin kantan muxune manggan nun Saduse muxune* yi fa.

2 E yi xōlōxi han, bayo xerane yi yamaan xaranma. E yi a falama a faxa muxune kelima nen sayani alo Yesu.

3 E yi e suxu, e yi e sa kasoon na han xōtōnni bayo kōēen bata yi so.

4 Koni muxun naxanye e falan mē, na wuyaxi yi la a ra. Denkeleya muxune yi wuya ayi han muxu wuli suulun ḡōxōn xemēne gbansanna.

5 Na xōtōn bode, yamaan mangane nun fonne nun sariya karamōxōne yi e malan Yerusalēn taani.

* 3:23: A mato Sariyane 18.15 nun 18.18-19 kui. † 3:25: Dunujā Fōlan 22.18

nun 26.4 kui. * 4:1: **Saduse muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mōn mi yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.

6 Saraxarali Kuntigi Singena Anasa yi na e nun Kayafa nun Yoni nun Aleksandire nun Saraxarali Kuntigi Singena denbayaan muxu gbeteye.

7 E yi Piyeri nun Yoni ti e yetagi, e yi e maxodin, e naxa, “E ito ligaxi nde senbe bun hanma xinla mundun yi?”

8 Piyeri yi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a yi e yabi, a naxa, “Yamaan mangane nun fonne,

9 xa e nxu makitima wali fajina fe ra to naxan ligaxi lebutenna xa, e nun a rakendeyaxi kii naxan yi,

10 nayi e xa a kolon, e tan nun Isirayila yamaan birin, fa fala xemeni ito tixi e yetagi kendeyani Yesu Nasareti kaan xinla barakan nin, Alaa Muxu Sugandixina, e naxan gbangban wudin ma, Ala yi a rakeli sayani.

11 Kitabun Yesu ito nan ma fe falaxi, a naxa, “E tan banxi tiine e me gemen naxan na, na bata findi banxin geme fisamantenna ra.”†

12 Kisin mi sote muxu gbetae yo xon, bayo xili gbetae yo mi dunuƚa yi, naxan fixi muxune fe ra en kisin sote naxan sabu ra.”

13 E yi kabε Piyeri nun Yoni a xaxili ragidin ma, amasoto xarantarene nan tun yi e ra naxanye mi fe kolon. Na yi a yita e ra a e yi Yesu nan foxo ra.

14 Koni bayo e yi xemεn kendeyaxin toma tixi e dexon ma, e mi yi nεε sese fale.

15 Koni e yi xarandiine yamari, a e xa mini kitisa yamaan malanni, e yi falan ti folo e bode xa, e naxa,

16 “En nanfe ligama muxuni itoe ra? Amasoto Yerusalen kaane birin a kolon a e bata kabanako fe gbeen liga. En mi nεε a matandε.

17 Koni en xa tonna sa e ra, a e nama fa falan ti muxu yo xa Yesu xinli alogo feni ito nama xuya ayi yamaan tagi.”

18 E yi Piyeri nun Yoni xili, e yi e yamari a e nama fa fala yo ti hanma e xaranna ti Yesu xinli.

19 Koni Piyeri nun Yoni yi e yabi, e naxa, “E tan yetεen xa a mato xa nxu lan nxu xa e tan nan xui suxu hanma Ala.

20 Nxu naxan toxi nxu yi a me, nxu mi nεε tonde na fale.”

21 E mon yi e konko e ma kati, na xanbi ra, e yi e bejin. E mi yi nεε e jaxankate, amasoto yamaan birin yi Ala tantunma fe ligaxini ito a fe ra.

22 Amasoto xemεn naxan nakendeya findi kabanako feen na, na barin bata yi dangu jεε tonge naanin na.

Yesu mantonne Ala maxandina

23 E to e bejin, Piyeri nun Yoni yi siga e lanfane fema. Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne feen naxan falaxi e xa, e na birin yεba e xa.

24 E na me waxatin naxan yi, e birin yi e xui ramini Ala ma jεnige kedenni, e naxa, “Nxu kanna, i tan naxan kore xonna nun boxo xonna nun

† 4:11: Yaburin 118.22

fɔxɔ igen nun e yi seene birin daxi,

²⁵ i tan naxan falan ti Alaa Nii Sarijanxin nun nxu benba Dawuda xɔn ma, i ya walikena, i naxa, 'Nanfera siyane murutema? Nanfera yamanane muxune yanfa fuune soma?

²⁶ Dunuja mangane bata tondi, kuntigine bata e malan Marigin nun a Muxu Sugandixin xili ma.'‡

²⁷ "Bayo jɔndin na a ra yati, Herode nun Pɔnsi Pilati nun Yahudiyatarene nun Isirayila yamaan birin e malan nen taani ito kui i ya walike sarijanxin Yesu xili ma i naxan sugandixi.

²⁸ I senben nun i sagoon bata yi feen naxanye ragidi, e yi ne birin liga.

²⁹ Awa iki, Marigina, i tuli mati e fala xɔlene ra, i tin i ya walikene xa i ya falan nali xaxili ragidi gbeeni.

³⁰ I yiini bandun alogo muxune xa kendeya, taxam- asenne nun kabanako feene yi liga i ya walike sarijanxin Yesu xinli."

³¹ Eyelixina Ala maxande, e yi malanxi denaxan yi, menna yi xuruxurun. E birin yi lugo Alaa Nii Sarijanxin na. E yi Alaa falan nali xaxili ragidini.

Denkeleya muxune lanna

³² Xaxili kedenna nun nii kedenna yi lu denkeleya yamaan muxune birin ma. Muxu yo mi yi a falama, a

naxa, n gbeen ni ito ra, bayo e birin malanna nan yi e yii seene ra.

³³ Xerane yi lu Marigi Yesu keli feen sereyaan be senbe gbeeni. Baraka gbeen yi lu e birin xɔn!

³⁴ Bayo sese mi yi dasaxi muxu yo ma e ye. Xee bɔxɔn nun banxine yi naxanye yii, e yi e matima nen, e yi e saren xali,

³⁵ e sa e sa xerane bun. Xerane yi gbetin taxun muxune ra alo e makona a ma kii naxan yi.

³⁶ Awa, Lewi bɔnsɔnna xemena nde yi na, naxan bari Sipiri yamanani, a yi xili Yusufu. Xerane yi a xili sa Baranabasi. Na bunna nen, "Muxu Ralimaniyana."

³⁷ Xee bɔxɔna nde yi a yii, a na mati, a yi fa a sara gbetin sa xerane bun.

5

Ananiyasi nun Safira a fe

¹ Xemena nde yi na naxan yi xili Ananiyasi, a jaxanla fan yi xili Safira. Na fan yi e bɔxɔna nde mati,

² a yi a saren fɔxɔ kedenna ramara a yete xa. A jaxanla fan yi na kolon. A siga a dɔnxen na xerane yee ra.

³ Piyeri yi a fala a xa, a naxa, "Ananiyasi, nanfera i tinxi Setana yi so i bɔjeni, han i wulen fala Alaa Nii Sarijanxin xa? Nanfera i bɔxɔn saren fɔxɔ kedenna ramaraxi i yii?"

⁴ Benun i xa na xee bɔxɔn mati waxatin naxan yi, i gbeen xa mi yi a ra ba? I to

a mati i sagoon xa mi yi a gbetin na ba? Nanfera nayi, i fe sifani ito ligaxi? I mi wulen falaxi muxune xan xa de, fɔ Ala.”

⁵ Ananiyasi ito me waxatin naxan yi, a bira, a faxa. Naxanye birin na me, ne yi gaxu.

⁶ Banxulanne yi keli, e yi a kasangen, e sa a maluxun.

⁷ Awa waxatidi danguxina, a naxanla fan yi fa, koni feen naxan ligaxi, a munma yi na me singen.

⁸ Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “A fala n xa, ε bɔxɔn saraxi xasabini ito nan na ba?” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Ɔn, a saren yatin nan ito ra.”

⁹ Nayi, Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera ε nun i ya xemen lanxi a ma ε xa Marigina Nii Sarijanxin bunba? I ya xemen maluxun muxune san xuiin ni i ra deen na, e i fan xalima nen iki sa!”

¹⁰ A yi bira Piyeri bun ma, a faxa keden na! Banxulanne yi fa, e yi naxanla fan li faxaxi, e yi a tongo, e sa a maluxun a xemen dexɔn ma.

¹¹ Denkeleya yamaan nun muxun naxanye birin na feen me, gaxu gbeen yi ne suxu.

Taxamasenne fe

¹² Xerane yi taxamaseri wuyaxi nun kabanako fe wuyaxi liga yamaan tagi. Denkeleya muxune birin yi e malanma Sulemani a Gagene nan bun ma.

¹³ Muxu yo mi susu a masoε e ra. Hali na, yamaan yi e xili fajin falama.

¹⁴ Koni muxu wuyaxi yi lu se e fari, xemen nun naxanla

naxanye denkeleya Marigin ma.

¹⁵ Nayi, muxune yi lu fe furetɔne ra, e yi e sa e sa seene nun dagine ma kirane xɔn ma alogo Piyeri dangumatɔn nininna xa e li.

¹⁶ Yama gbeen yi malan, sa keli Yerusalen rabilinna taane yi. E fa e furetɔne ra e nun jinan naxine naxanye tɔɔma. E keden kedenna birin yi kendeya.

Xerane besenxɔnyana fena

¹⁷ Saraxarali Kuntigi Singen nun a muxun naxanye yi findixi Saduse muxune ra, ne yi xerane maxɔxɔlɔn han e yi keli e xili ma.

¹⁸ E yi xerane suxu, e yi e sa kasoon na.

¹⁹ Koni Marigina malekan yi fa kaso banxin deen nabi kɔeen na. A yi e ramini, a yi a fala e xa,

²⁰ a naxa, “E siga, ε sa ti Ala Batu Banxini, Yesu dunuja yi gidi kiin naxan yitaxi ε ra, ε na feene birin yεba yamaan xa.”

²¹ E to na me, e yi so Ala Batu Banxini subaxani, e xaranna ti folo.

Nba, Saraxarali Kuntigi Singen nun a muxune to fa, e yi kitisa yamaan birin xili, Isirayila yamaan fonne birin. E muxun nasiga kaso banxini, a e xa sa fa xerane ra e yetagi.

²² Koni e na lixina, kantan muxune mi xerane to. E yi xete, e sa a fala bonne xa, e naxa,

²³ “Nxu kasoon lixi balanxi nen ken, kantan muxune tixi deen na, koni nxu to deen nabi, muxu yo mi yi na kui!”

24 Ala Batu Banxin kantan muxune kuntigin nun saraxarali kuntigine ito mexina, e yi kui fu xerane fe yi, e naxa, “Nanfe ligaxi e ra?”

25 Nba, xemena nde yi so, a yi a fala e xa, a naxa, “E fa a mato, e xemen naxanye saxi kasoon na, e sa tixi Ala Batu Banxin kui, yamaan xarandeni!”

26 Kantan muxune kuntigin nun a muxune yi keli, e sa fa xerane ra. Koni e mi fa xerane karahan, amasoto e yi gaxuxi e magolon feen na yamaan xon.

27 E faxina xerane ra, e yi e ti kitisa yamaan yetagi. Saraxarali Kuntigi Singen yi e maxodin,

28 a naxa, “Nxu mi yi e yamari nun, a e nama fa yamaan xaran xemeni ito xinli ba? Koni a mato, e bata Yerusalen taan birin nafe e xaranni ito ra. E waxi a xon ma, e xa xemeni ito faxes feen sa nxu xun ma!”

29 Piyeri nun xeraan bonne yi e yabi, e naxa, “A fere mi na foxu xa Alaa falan nan suxu dangu muxune gbee falan na.

30 En benbane Ala bata Yesu rakeli sayani, e naxan gbangban wudin ma, e yi a faxes.

31 Ala mon yi a rate kore, a yi a foxo a yiifanna ma, a yi a findi Mangan na e nun Marakisi Tiin na alogo Isirayila kaane xa no e xun xanbi

soe e hakene yi, e yulubine yi xafari.

32 Feni itoe serene nan nxu tan na. Ala bata a Nii Sarijanxin naxan fi a falan suxu muxune ma, na feene seren nan na fan na.”

33 E ito mexina, e boren yi te kati, han xerane faxes xonla yi e suxu!

34 Koni Gamaliyeli naxan findixi Farisi muxuna* nde ra, na yi na yi. Sariya karamoxon nan yi a ra naxan yi binyaxi yamaan birin xon. Na yi keli, a ti kitisa yamaan tagi, a yi yamarin fi, a xerane xa ramini singe.

35 Na danguxina, a yi a fala kitisane xa, a naxa, “Isirayila kaane, e muxuni itoe fe liga e yeren ma.

36 Waxati danguxina nde yi, xemena nde yi xili Tudasi, na a yete findi nen muxu gbeena nde ra, muxu keme naanin joxon yi bira a foxo ra. Koni muxune a faxes nen. A foxorabirane birin yi xuya ayi, a fe yi lu fuu.

37 Na danguxina, Yudasi Galile kaan fan yi keli muxune birin xili sebe waxatini, a yi ti ganla nde yee ra murute xinla ma. Koni muxune yi a fan faxes, a foxorabirane fan yi xuya ayi.

38 Nanara, n xa a fala e xa iki, e muxuni itoe lu na, e e bejin, e xa siga. Amasoto xa e feene nun e wanle fataxi muxune nan na, e kalama nen.

* **5:34: Farisi muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sebe so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyane bonne ra. E mon yi e benbane namunne suxuma kii xodexeni. E tan yi laxi malekane ra. E mon yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.

³⁹ Koni xa a fataxi Ala nan na, ε mi e nɔε mumε! Na ma, ε a liga ki faɲi alogo a nama liga alo ε Ala nan yεngεma.” E yi tin a maxadi xuiin ma.

⁴⁰ E yi xεrane xili banxini, e yi e bulan, e yi tɔnna dɔxɔ a e nama fa falan ti Yesu xinla ra. E yi e beɲin.

⁴¹ Xεrane sεwaxin yi keli kitisa yamaan fεma bayo Ala bata na binyen fi e ma a e xa ɲaxankata Yesu xinla fe ra.

⁴² E yi lu yamaan xaraɲε, e Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe xibarun nali Ala Batu Banxin nun muxune konne yi lɔxɔ yo lɔxɔ.

6

Denkεleya yamaan mali tine fe

¹ Na waxatini, Yesu fɔxɔrabirane to yi wuyama ayi, Yahudiyan naxanye yi Gireki xuiin falama, ne yi e mawuga Yahudiyan bonne fari naxanye yi Heburu xuiin falama bayo e kaɲa gilene mi yi lɔxɔ yo lɔxɔ balon sɔtɔma a kiini a taxun waxatini. Yahudiya Gireki xui falane naxa, “Gbetin naxan yitaxunma lɔxɔ yo lɔxɔ balon na, nɔxɔ kaɲa gilene mi na se sɔtɔma.”

² Nayi, xarandii fu nun firinne yi Yesu fɔxɔrabirane birin malan, e yi a fala e xa, e naxa, “A mi lan nxu yi Alaa falan nabeyin donse feen na.

³ Na ma, ngaxakedenne, ε muxu binyaxi solofere sugandi ε ye naxanye lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na, xaxinla e ma, en yi e ti na wanla ra.

⁴ Nayi, en nɔε en sɔbε soε nen Ala maxandin nun a falan wanli.”

⁵ Na falan yi yamaan birin kenεn. Nayi, e yi Etiyεn sugandi, naxan yi lugoxi denkεleyaan nun Alaa Nii Sariɲanxin na, e nun Filipi nun Pirokoru nun Nikanoro nun Timon nun Paramenasi e nun Nikolasi Antiyɔki kaan naxan so Yahudiya dinani.

⁶ E yi ne yita xεrane ra. Xεrane yi e yiin sa e ma, e yi Ala maxandi e xa.

⁷ Na ma, Alaa falan yi lu xuyε ayi. Yesu fɔxɔrabirane yi wuya ayi Yerusalen taani kati! Saraxarali wuyaxi yi denkεleya.

Etiyεn suxu fena

⁸ Nba, Etiyεn yi lugoxi Alaa hinanna nun a senben na. A yi kabanako fe gbeene nun taxamasenne liga yamaan tagi.

⁹ Koni salide banxina nde muxune yi keli Etiyεn xili ma naxan yi xili “Muxu Xɔɔyaxine Salide Banxina” naxanye yi kelixi Sireni nun Alesandire taan nun Silisi nun Asi yamanani, e yi Etiyεn matandi fɔlɔ.

¹⁰ Koni e mi yi nɔε tiyε Etiyεn ma fe kolonna yeε ra e nun a yi falan tima Nii Sariɲanxin naxan baraka yi.

¹¹ Awa, e muxuna ndee saranna fi alogo e xa a fala, e naxa, “Nxu a xuiin namεxi nen Musa nun Ala rayefufe!”

¹² Nayi, e yi yamaan nun yamaan fonne nun sariya karamɔxɔne radin Etiyεn xili ma. E yi Etiyεn suxu, e siga a ra kitisa yamaan fεma.

13 E yi fa wule sere baane ra. Ne yi a fala, e naxa, “Xemēni ito luma fala jaxine tiye Yire Sarijanxini ito nun Musaa sariyan xili ma.

14 Amasotō nxu bata a mē a ra, a a falama, a naxa, a Yesu Nasarēti kaan yire sarijanxin kalama nēn, a yi en ma namun fonne maxete en naxanye sotōxi Musa ra.”

15 Naxanye birin yi dōxi kitisa yamaan malanni, ne birin yeēn yi lu tixi Etiyēn na, e yi a yetagin to alo malekan yetagin na a ra.

7

Etiyēn ma sereyana

1 Saraxarali Kuntigi Singen yi a fala, a naxa, “Feen naxan falaxi i xun ma, jōndin na a ra ba?”

2 Etiyēn yi a yabi, a naxa, “N fafane nun ngaxakedenne, ε tuli mati n xuiin na. En benba Ibrahima yi Mesopotamiya yamanani waxatin naxan yi benun a xa dōxō Xarani taani, Ala Binyen Kanna a yete makenēn nēn a xa.

3 Ala yi a fala a xa, a naxa, “Keli i ya yamanan nun i xabilani. Siga na yamanani, n naxan yitama i ra.”*

4 Nayi, a keli Kalidi kaane yamanani, a sa dōxō Xarani taani. A fafe to faxa, Ala yi a rafa yamanani ito yi, ε dōxi dēnaxan yi iki.

5 Ala mi bōxō yo fi Ibrahima ma yamanani ito yi na waxatini hali san tide keden jōxōn. Koni Ala a tuli

sa nēn, a yamanani ito findima nēn a tan nun a bōnsōnna gbeen na. Anu, dii yo mi yi a yii na waxatini.

6 Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bōnsōnna dōxōma nēn yamana gbete yi, e konna mi dēnaxan yi, e yi tōrō jee keme naanin konyiyani.

7 Koni e na lu siyaan naxan bun konyiyani, n na makitima nēn. Na xanbi ra, e minima nēn na yamanani, e yi fa n batu be.’†

8 Na xanbi ra, Ala yi banxulan tiin layirin xidi e nun Ibrahima tagi. Na xanbi ra, a yi Isiyaga bari, a yi a banxulan a xii solomasεεde lōxōni. Isiyaga fan yi Yaxuba banxulan. Yaxuba fan yi en benba fu nun firinne banxulan.”

9 “Awa, Yusufu a fe xōxōlōnyaan ma, en benbane yi a mati Misiran kaane ma. Koni Ala yi a xōn.

10 Ala yi a xunba a tōrōn birin yi. A yi xaxilimayaan fi Yusufu ma, a yi a rafan Misiran mangan ma. A yi Yusufu dōxō Misiran yamanan xun na e nun a banxi yi feene birin.

11 Nba, fitina kamēn yi so Misiran yamanan nun Kanan yamanani, tōrōn yi gbo ayi. Donse yo mi yi fa en benbane yii.

12 Koni Yaxuba a mē waxatin naxan yi, a murutun yi Misiran yi, a yi en benbane rasiga a singeni.

13 E sigan firindeni, Yusufu yi a yete yita a ngaxakedenne ra. Misiran mangan Yusufu

* 7:3: Dunuja Fōlōn 12.1 † 7:7: Dunuja Fōlōn 15.13-14 nun Xōrōyaan 3.12

kon kaane fe kolon na wax-
atin nin.

¹⁴ Na xanbi ra, Yusufu yi xeraan nasiga a fafe Yaxuba nun a denbayaan birin tongodeni, muxu tonge solofere e nun suulun nan yi e birin malanxin na.

¹⁵ Yaxuba yi siga Misiran yi, a faxa denaxan yi e nun en benbane.

¹⁶ Yamaan yi siga e binbine ra Siken taani. Iburahima gaburun naxan sara Hamori a diine ma Siken taani gbetin na, yamaan yi sa e maluxun menni.”

¹⁷ “Ala Iburahima tuli sa naxan na, na rakamali wax-
atin yi maso, en ma yamaan yi wuya ayi Misiran yi.

¹⁸ Na danguxina, Manga gbete yi doxo Misiran yi naxan mi yi Yusufu kolon.

¹⁹ Na Mangan yi en ma yamaan yanfa, e yi en benbane to, a yi e karahan alogo e xa e diine rabejin, e faxa.

²⁰ Musa bari na waxatin nin, a yi Ala kenan han! A lu nen a fafe konni han kike saxon.

²¹ A ba a fafe konni waxatin naxan yi, Misiran mangana dii temen yi sa a tongo, a yi a maxuru, a yi a findi a dii xemen na.

²² E yi Musa xaran Misiran kaane fe kolonna birin ma, a yi senben soto a falan nun a kewanli.”

²³ “Musa barin to jee tonge naanin soto, a ngaxakeden Isirayila kaan bonne xontan xonla yi a suxu.

²⁴ A yi Misiran kaana nde to a ngaxakeden na nde to, a yi

a xun mayenge, a yi a gbeen joxo, a Misiran kaan faxa.

²⁵ A yengi yi a ma a a kon kaane yi a famuma nen a Ala yi waxi e xunba feni a tan nan xon. Koni e mi a famu mumel!

²⁶ Na xotan bode a yi Isirayila kaan muxu firin to yenge, a kata e tagini tondeni. A yi a fala e xa, a naxa, ‘Ngaxakedenmane nan e ra, nanfera e e bode to, ma?’

²⁷ Koni naxan yi a boden jaxankatama, na yi Musa radin jee ayi, a yi a fala, a naxa, ‘Nde i findixi mangan nun kitisaan na nxu xun na?’

²⁸ I waxi n fan faxa feen nin ba alo i Misiran kaan faxa kii naxan yi xoro?’

²⁹ Musa to na me, a yi a gi, a siga Midiyan yamanani. A dii xeme firin soto menni.”

³⁰ “Awa, jee tonge naanin danguxina, malekan yi mini kenenni Musa xa teen yiyani fotondin tagi Sinayi geyaan dexon ma burunna ra.

³¹ Musa na to waxatin naxan yi, a kabee. A to yi a masoma a ra alogo a xa a yigbe, Marigin xuiin yi mini, a naxa,

³² ‘I benbane Ala nan n tan na, Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.’ Musa yi gaxu, a xuruxurun, a mi fa susu a matoe.

³³ Marigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I ya sankidine ba i sanni amasoto i tixi denaxan yi, boko sarijanxin na a ra.

³⁴ N bata n ma yamana to, Misiran yamanani, n bata e kutun xuiin me, n bata fa e xunbadeni. Fa iki, n xa i

xε Misiran yamanani.' "‡

35 "Na Musa kedenna nan yi a ra Isirayila kaane bata yi e mε naxan na nun, e yi a fala, e naxa, 'Nde i findixi mangan nun kitisaan na?' Ala a tan nan nasiga e mangan nun e xunbaan na fata malekan fala xuiin na naxan mini kenenni a xa fətəndini.

36 Musa e ramini nən na yi, a kabanako feene nun taxamasenne liga Misiran yi e nun Baa Gbeeli, e nun tonbonni jεε tonge naanin.

37 Na Musa nan ito ra naxan a fala Isirayila kaane xa, a naxa, 'Ala nabina nde raminima nən ε ye, naxan luma alo n tan.'§

38 A tan nan yi yamaan ye tonbonni, e nun malekan nan yi a ra naxan yi falan tima a xa Sinayi geyaan fari, a yi falane sətə naxanye nii rakisin fima muxune ma alogo a xa ne radangu en ma."

39 "Koni en benbane mi tin a falan suxe, e yi e mε a ra, xεte xənla yi e suxu Misiran yi.

40 E yi a fala Haruna xa, e naxa, 'Ala gbεtene rafala en xa naxan tima en yeε ra amasətə Musa naxan en naminixi Misiran yamanani, en mi a kolon naxan a sətəxi.*

41 Nayi, e jinge dii sawuran nafala e suxuren na, e saraxan ba na xa, e yi sewa e yețena se rafalaxina fe ra.

42 Na ma, Ala yi xεte e fəxə ra, a yi e lu kore xənna yanban seene batuε alo a seβexi nabine kitabune kui kii naxan yi, a naxa, 'E tan Isirayila yamaan to yi tonbon yireni jεε tonge naanin, ε saraxane ba nən n tan xa ba?

43 E Mələkə suxuren batu bubun† nan xali, e nun Ramafan saren suxurena, ε suxuren naxanye rafalaxi ε batu seene ra. Nanara, n na ε xalima nən konyiyani Babilən xanbi ra.' "‡

44 "Layiri sereyaan bubun§ yi en benbane yii tonbonni. A yi tixi alo Ala a yeβa Musa xa kii naxan yi a yi a misaala yita a ra.

45 E to na sətə, en benbane yi a xali e yii Yosuwe a mangayaan bun ma, e yi en ma bəxən tongoma siyane yii waxatin naxan yi, Ala yi siyaan naxanye kedima e yeε ra. A yi lu en ma bəxəni han Dawuda waxatini.

46 Dawuda yi Alaa hinanna sətə, a yi a maxədin alogo a xa nə Yaxubaa Ala Batu Banxin tiye.

47 Koni Sulemani nan banxin ti a xa."

48 "Koni Kore Xənna Ala mi dəxəma muxune banxi tixine kui, alo nabina a falaxi kii naxan yi, a naxa,

49 'Marigin naxa:

Kore xənna nan n ma manga gbəden na,

bəxən yi findi n san tiden na.

§ 7:37: Sariyane 18.15 * 7:40: Xəɔyaan 32.1 nun 32.23 † 7:43: **bubuna:** Bubuni itoe yi rafalaxi sube kidine nan na naxanye singanxi xalanbene ra. E yi e maxalima yirene yi e nεma sigatini waxatin naxan yi. ‡ 7:43: Amosi 5.25-27 Mələkə findixi suxuren nan na muxune yi e diine bama saraxan na naxan xa. Siyana ndee yi Mələkə nun Ramafan kolonxi e alane nan na na waxatini. § 7:44: Xəɔyaan 25.9

Ɛ banxin sifan mundun tiyε n
tan xa?

N ma matabuden findε minεn
na?

⁵⁰ N tan xa mi seni itoe birin
nafalaxi ba? ”*

⁵¹ “Ɛ tan yama murutεxina,
ε bɔɔnεne nun ε tunle luxi alo
Ala kolontarene. Ɛ Alaa Nii
Sariɔanxin matandima alo ε
benbane!

⁵² Ɛ benbane mi nabiin
mundun bεsεnɔnya? E
nabine faxa nεn, naxanye
Tinxinna Kanna fa feen fala.
Iki ε fan bata a tan yetεen
yanfa, ε yi a faxa.

⁵³ Ɛ tan bata Alaa sariyan
sɔtɔ fata malekane ra, koni ε
mi a suxi!”

Etiyen magɔlɔn fena

⁵⁴ E to na mε, e bɔɔnεn yi te,
han e yi e ɔinne raxin!

⁵⁵ Koni Etiyen yi lugoxi Alaa
Nii Sariɔanxin na, a koren
mato, a yi Ala nɔrɔn to, Yesu
yi tixi Ala yiifanna ma.

⁵⁶ A yi a fala, a naxa, “A
mato! N kore xɔnna rabixin
toma, Muxuna Dii Xεmεn tixi
Ala yiifanna ma!”

⁵⁷ E yi sɔnɔ gbeeni te. E yi
e yiine sa e tunle dε ra. E birin
yi gbisin a xili ma.

⁵⁸ E yi a bubu, e a ramini
taani, e sa a magɔlɔn han a
faxa. Na feen serene yi e dug-
ine taxuma banxulanna nde
ra, naxan yi xili Sɔli.

⁵⁹ E yi Etiyen magɔlɔnma
waxatin naxan yi, Etiyen yi lu
Ala maxandε, a naxa, “Marigi
Yesu, n niin nasuxu!”

⁶⁰ A yi a xinbi sin, a yi
gbelegbele, a naxa, “Marigi-
ina, i nama e suxu e yulubini

ito ra.” A yelin xanbin na fale,
sayaan yi a li.

8

*Sɔli yi denkeleya yamaan
bεsεnɔnya*

¹ Sɔli yi tinxi Etiyen faxa
feen ma.

Nba, na lɔxɔni, bεsεnɔnya
gbeen yi keli denkeleya ya-
maan xili ma Yerusalεn taani.
E birin yi xuya ayi Yudaya
yamanan nun Samariya ya-
manani, fɔ xεrane.

² Muxu tɔgɔndiyaxina ndee
yi Etiyen binbin maluxun, e
wuga a fe ra kati!

³ Koni Sɔli tan yi kataxi
denkeleya yamaan kala feen
nan na. A yi soma banxine
kui, a denkeleya xεmεne nun
ɔaxanle suxu, a yi e sa kason
na.

Yesu a fe yi rali Samariya yi

⁴ Denkeleya muxun nax-
anye xuya ayi, ne yi lu Alaa
falan naliyε yiren birin yi.

⁵ Filipi yi siga Samariya ya-
amanan taana nde yi, a sa
Alaa Muxu Sugandixina fe
kawandin ba na yi.

⁶ Yamaan birin yi e tuli
mati Filipi a falane ra ki faɔi,
e mɔn yi lu a kabanako feene
matoε a yi naxanye ligama.

⁷ Yinna ɔaxine yi muxun
naxanye fɔxɔ ra, ne yi e rag-
belegbele, e xεtε e fɔxɔ ra.
Fati mafaxatɔne nun lεbutεn
wuyaxi fan yi kεndεya.

⁸ Sεwa gbeen yi so na taani.

⁹ Xεmεna nde yi na taani
naxan yi xili Simɔn. Na
yi woyimεyaan ligama.
Samariya kaane birin yi

* 7:50: Esayi 66.1-2

kabema a ma. A yi a yete yigboma.

¹⁰ Taan muxune birin yi biraxi a foxo ra, fonna nun dii jorena, e lu a fale, e naxa, "Xemeni ito, Ala senben ni ito ra, yamaan naxan xili sa a 'Fanga Gbee Kanna.'" "

¹¹ E yi biraxi a foxo ra, bayo e yi kabema a ma xabu to mi na ra a woyimeyana fe ra.

¹² Koni Filipi Alaa Mangayaan nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina a fe xibarun nali e ma waxatin naxan yi, e yi denkeleya. Xemene nun jaxanle, e birin yi rafu igeni e tubi xinla ma.

¹³ Simon fan yeteen yi denkeleya. A yi rafu igeni, a lu biraxi Filipi foxo ra yiren birin yi. A yi taxamaseri gbeene nun kabanako feene to, a kabe kati!

¹⁴ Xeraan naxanye yi Yerusalen taani, ne a me waxatin naxan yi a Samariya kaane bata Alaa falan suxu, e Piyeri nun Yoni rasiga e ma.

¹⁵ E to so na, e yi Ala maxandi e xa alogo e xa Alaa Nii Sarijanxin soto.

¹⁶ Amasoto Alaa Nii Sarijanxin munma yi godo e tan sese fari singen. E bata yi rafu igeni Marigi Yesu xinla nan tun yi gbansan!

¹⁷ Nayi, Piyeri nun Yoni yi e yiin sa e ma, e yi Alaa Nii Sarijanxin soto.

¹⁸ Simon a to waxatin naxan yi, a Nii Sarijanxin yi sotoma xerane yiine xon, a yi fa gbetin na e xon,

¹⁹ a naxa, "E senbeni ito fi n fan ma alogo n na n yiin sa muxu yo ma, na kanna fan xa Alaa Nii Sarijanxin soto."

²⁰ Koni Piyeri yi a yabi, a naxa, "E nun i ya gbetin xa halagi yire kedenni, amasoto i mirixi a ma fa fala a i Alaa kiseen soton gbetin nan xon!"

²¹ I gbee yo mi nxo wanle yi amasoto i boren mi tinxinxi Ala yee ra yi.

²² Nayi, xete i ya miriya jaxin foxo ra, i yi Marigin maxandi alogo a xa i mafelu i ya miriya jaxin na, xa a sa tin.

²³ Amasoto n bata a to, i lugoxi xoxolonyaan nan na, i kankan tinxintareyaan ma."

²⁴ Simon yi a fala Piyeri nun Yoni xa, a naxa, "Yandi, e Marigin maxandi n xa, alogo, e feen naxanye falaxi, ne sese nama n li."

²⁵ Piyeri nun Yoni seren baxina, e Marigina falan nali, e xete Yerusalen taani, e dangu Yesu a fe Xibaru Fajin naliye Samariya taa wuyaxi yi.

Filipi nun Etiyopi kaana fe

²⁶ Marigina malekan yi falan ti Filipi xa, a naxa, "Keli, i siga sogeteden yi-ifanna ma, kiraan naxan kelima Yerusalen taani siga Gasu taani naxan dangun burunna ra, i siga na xon."

²⁷ Filipi yi keli, a siga, a Etiyopi kaa xeme tegenxina* nde li kira yi. Kuntigi gbeen nan yi na xemen na nun. A

* 8:27: *Xeme tegenxina*: Na waxatini, mangane yi xemena ndee tegenma nen alogo e xa e yengi doko mangana feene xon, e mi bira mangana jaxanle foxo ra.

tan nan yi Etiyopi Naxalan Mangan Kandasi a nafunle birin xun na. A bata yi siga Yerusalen taani Ala batudeni.

²⁸ A xetematona a konni, a yi dɔxi a wontoron kui, a yi lu Nabi Esayi a Kitabun xaranɲe.

²⁹ Alaa Nii Sariɲanxin yi a fala Filipi xa, a naxa, “Siga, i sa i maso na wontoron na.”

³⁰ Filipi yi siga a giyɛ, a yi Etiyopi kaan xuiin me Nabi Esayi a Kitabun xaranɲe. Na ma, Filipi yi a maxɔdin, a naxa, “I naxan xaranma, i a bunna kolon ba?”

³¹ A yi a yabi, a naxa, “N na a kolonma di, xa muxe mi a yɛba n xa?” A Filipi xili alogo a xa te, a dɔxɔ a fema wontoroni.

³² A yi denaxan xaranma Kitabun kui, na ni ito ra, a naxa,

“E a xali nen
alo yɛxɛɛn faxa daxina.

A mi fala yo ti,

alo yɛxɛɛn naxan a dunduma
a fati ma xaben xaba
muxun bun.†

³³ E a rayagi nen,
e mi tin a kitin bolonɲe tinx-
inni.

Nde nɔɛ a yixetɛna fe fale?

Amasɔto e bata a siimayaan
dan dunuɲa yi.‡

³⁴ Kuntigin yi a fala Filipi xa, a naxa, “Yandi, a fala n xa, nabini ito nde a fe falama, a yɛɛ fe ba, hanma muxu gbete a fe?”

³⁵ Filipi yi falan tongo, a yi a fɔlɔ na Kitabun yiren ma, a Yesu a fe xibarun nali a ma.

³⁶ E yi sigan tima kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, e xudena nde li. Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, “Igen mato, nanfera n mi rafuyɛ?”

³⁷ Filipi yi a fala a xa, a naxa, “Xa i bata denkeleya i bɔɲeni, i nɔɛ rafuyɛ nen.” Kuntigin yi a yabi, a naxa, “N bata denkeleya a ma, a Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan Alaa Dii Xɛmɛn na.”

³⁸ A yi yamarin fi a e xa wontoron nati. E nun Filipi yi godo igeni, a yi rafu.

³⁹ E to te igeni, Marigina Nii Sariɲanxin yi Filipi tongo, a siga a ra. Kuntigin mi fa a to sɔnɔn, koni a sɛwaxin yi siga a sigatini.

⁴⁰ Filipi yi sa mini Asotu taani, a yi Yesu a fe Xibaru Fajin nalima a dangu taane birin yi, han a sa so Sesariya taani waxatin naxan yi.

9

Soli tubi fena

Xerane 22.6-16 nun 26.12-

18

¹ Nba, Soli naxan yi kɔnkɔxi Marigin fɔxɔrabirane ma e faxa feen na, na yi siga Saraxarali Kuntigi Singen fema,

² a yi kedine maxɔdin a ra, a naxanye sɛbɛ Damasi taan salide banxine muxune ma, alogo xa a sa naxanye li na, xɛmɛn nun ɲaxanla, e biraxi Yesu a Kiraan fɔxɔ ra, a xa fa e xidixin na Yerusalen taani.

³ A yi kira yi, a bata yi maso Damasi taan na, tɛɛ dɛgɛ

† **8:32: xabena:** Yirena ndee yi, yɛxɛɛ xaben kuyama ayi nen, a yi xaba a findi dugin na. ‡ **8:33:** Esayi 53.7-8

gbeen yi keli kore mafuren, a lu dege a rabilinni.

4 A yi bira boxoni, a fala xuiin me, naxan yi a falama, a naxa, "Soli, Soli i n besenxonyama nanfera?"

5 Soli yi maxodinna ti, a naxa, "Marigina, nde i tan na?" Na xuiin yi a yabi a naxa, "N tan, Yesu na a ra, i naxan besenxonyama.

6 Koni keli, i siga taani. I lan i xa naxan liga, e sa na falama i xa nen."

7 Muxun naxanye yi Soli foxo ra nun, ne dunduxin yi lu tixi. E yi fala xuiin mema koni e mi yi muxu yo toma.

8 Soli yi keli, a ti, a yi a yeen nabi, koni a mi yi sese toma. E yi a yii rasuxu, e siga a ra Damasi taani.

9 A lu danxutoyani han soge saxan. A mi yi donse donma, a mi yi a minma.

10 Nba, Yesu foxorabirana nde yi Damasi taani nun, a xili Ananiyasi. Marigin yi falan ti na xa fe tooni alo xiyena, a naxa, "Ananiyasi." Ananiyasi yi a yabi, a naxa, "Marigina, n tan ni i ra."

11 Marigin yi a fala a xa, a naxa, "Keli, i siga kiraan xon ma, naxan xili Kira Tinxinxina, i sa muxuna nde maxodin Yudasi a banxini naxan kelixi Tarise taani naxan xili Soli bayo a n maxandima.

12 A bata fe toon ti alo xiyena, a xemena nde to fe naxan xili Ananiyasi, a yi a yiin sa a ma, alogo a mon xa no seen toe."

13 Ananiyasi yi a yabi, a naxa, "Marigina, muxu

wuyaxi bata na xemena fe fala n xa, a fe jaxin naxanye birin ligaxi i ya yama sarijanxin na Yerusalen taani.

14 A bata senben soto saraxarali kuntigine yii, a xa fa Damasi taani alogo muxun naxanye birin i xinla falama, a xa ne suxu."

15 Marigin yi a fala Ananiyasi xa, a naxa, "Siga tun, amasoto n bata Soli sugandi n ma walikéen na, a xa n xinla rali siya gbetene nun e mangane nun Isirayila muxune ma.

16 N na yitama a ra nen a toron yaten naxan soto ma n ma fe ra."

17 Nayi, Ananiyasi yi siga na banxini, a sa a yiin sa Soli ma. A yi a fala a xa, a naxa, "Ngaxakedenna Soli, Marigi Yesu naxan mini i xa kenenni kira yi, i to yi fama be, na nan n nafaxi i ma alogo i mon xa seen to, i lugo Alaa Nii Sarijanxin na."

18 Mafuren sena nde yi ba Soli yeen ma alo se xanla, a mon yi seen to. A yi keli, a rafu igeni.

19 A yi a dege, a mon yi senben soto.

Soli yi kawandin ba Damasi taani

Soli yi xii dando raba Yesu foxorabirane fema Damasi taani.

20 A yi kawandin ba folo salide banxine kui keden na, a Alaa Dii Xemena nan Yesu ra.

21 Naxanye birin na me, ne yi kabε, e maxodinna ti, e naxa, "Xemeni ito xa mi yi muxune jaxankatama Yerusalen taani naxan yi Ala

maxandima xinli ito yi ba? A mi faxi ne xan suxudeyi be ba, alogo a xa siga e ra saraxarali kuntigine fema?"

²² Koni Söli senben yi gboma ayi kati! A yi a mayitama, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na han Damasi taan Yahudiyane yifu.

²³ Xii wuyaxi danguxina, Yahudiyane yi e bode to Söli faxa feen ma.

²⁴ Koni Söli yi e wundon kolon. E yi lu taan so deene kantanɛ kœen nun yanyin na, alogo e xa a faxa.

²⁵ Koni Söli a xarandiine yi sa a ragodo sagan kui taan nabilinna yinna xanbi ra.

Söli Yerusalen taani

²⁶ Söli yi siga Yerusalen taani, a kata sigadeni Yesu fœxœrabirane fema. Koni e gaxu a yee ra, bayo e mi yi laxi a ra xa Yesu fœxœrabiran nan yi a ra nun.

²⁷ Koni Baranabasi yi a xali xerane fema. Söli Marigin to kii naxan yi kira yi, a mœn yi a xuiin me, a na yeɓa e xa e nun Söli kawandin ba kii naxan yi Damasi taani Marigi Yesu xinli.

²⁸ Nayi, Söli yi lu e fema. A lu sigœ kawandi badeni xaxili ragidini Marigi Yesu xinli Yerusalen taan birin yi.

²⁹ Yahudiyannaxanye yi Gireki xuiin falama, Söli yi lu ne matandœ, koni ne fan yi kata a faxa feen na.

³⁰ A ngaxakedenne to na me, e yi siga a ra Sesariya taani, e yi a rasiga Tarise taani.

³¹ Nayi, denkeleya yamaan yi waxati ti bœɓe xunbenli Yudaya yamanan nun Galile yamanan nun Samariya yamanani, e lu e bode senbe soe. Alaa Nii Sariɓanxin yi lu e ralimaniye Marigin yœragaxuni, e wuya ayi.

Piyeri yi siga Lida nun Yafa yi

³² Piyeri yi a masigan tima na yirene birin yi. Lœxœna nde, a yi siga Lida taan yama sariɓanxin xœntœndeni.

³³ A xœmena nde li na naxan yi xili Ene, lebutœna nan yi a ra. Na yi saxi xabu jœe solo-mœœœ.

³⁴ Piyeri yi a fala a xa, a naxa, "Ene, Yesu Alaa Muxu Sugandixin bata i rakendœya. Keli, i sadeni tœn." Ene yi keli mafuren!

³⁵ Lida kaane nun Sarœn kaane birin yi xœmœn to, e tubi Marigin ma.

³⁶ Naxanla nde yi Yafa taani naxan findixi Yesu fœxœrabirana nde ra, a xili Tabita, naxan mœn yi xili Dœrakasi Gireki xuini. A yi fe fajin ligama waxatin birin, a yi yiigelitœne malima.

³⁷ Na waxatini, a yi fura, a faxa. E to yelin a binbin maxœ, e yi sa a sa kore banxina nde kui.

³⁸ Awa, Yesu fœxœrabiran naxanye Yafa taani, ne bata yi a me a Piyeri Lida taani Yafa taan dœxœn ma. E yi xeraan muxu firin nasiga, e naxa, "Yandi, fa nxu fema keden na."

³⁹ Piyeri yi keli, e nun na xœmene yi siga. E to so, e yi siga a ra kore

banxin kui. Kaɲa gilene birin wugamatəɔn yi fa a fema. Dərakasi domain nun gubaan naxanye rafala a to yi ɲeɲe, e yi ne yita a ra.

⁴⁰ Piyeri yi e birin namini banxini, a yi a xinbi sin, a Ala maxandi. Na xanbi ra, a yi a yee rafindi a binbin ma, a yi a fala, a naxa, “Tabita, keli.” A yi a yeen nabi, a Piyeri to, a keli, a dɔxɔ.

⁴¹ Piyeri yi a suxu a yiin ma, a yi a rakeli. Na xanbi ra, a yama sariɲanxin nun kaɲa gilene xili, a yi a ɲeɲen yita e ra.

⁴² Feni ito xibarun yi xuya ayi Yafa yiren birin yi. Muxu wuyaxi yi denkeleya Marigin ma.

⁴³ Piyeri yi xii wuyaxi ti Yafa yi xemena nde fema naxan yi xili Simɔn. Garangen nan yi a ra.

10

Piyeri nun Kəɔnɛyi a fe

¹ Xemena nde yi Sesariya taani a xili Kəɔnɛyi, sofa kemən kuntigin nan yi a ra, a yi Itali yamanan ganla nin.

² Dina muxun nan yi a ra. A tan nun a denbayaan birin yi gaxuxi Ala yee ra. A yi Yahudiya yiigelitəne kima han! A yi Ala maxandima waxatin birin.

³ Ləxəna nde, se din waxatin bata yi maso, a yi fe toon ti alo xiyena, a yi Alaa malekana nde to, a a yigbe ki faɲi. Malekan yi so a konni, a yi a fala a xa, a naxa, “Kəɔnɛyi!”

⁴ A yi malekan mato gaxuni, a yi a yabi, a naxa, “N kanna, nanfe ligaxi?” Malekan yi a yabi, a naxa, “I ya maxandi xuiin nun i ya yiigelitə kiseene bata Ala kenen. Na nan a ligaxi a bata a yengi lu i xən.

⁵ Muxuna ndee rasiga Yafa taani iki, e xa sa fa muxun na naxan xili Simɔn, naxan mən xili Piyeri.

⁶ A yigiyaxi Simɔn garangen konna nin, fəxɔ igen de.”

⁷ Na xanbi ra, malekan naxan yi falan tima Kəɔnɛyi xa, na yi siga. Kəɔnɛyi yi a walikenen muxu firin xili e nun sofa dinaxina nde naxan yi walima a fema.

⁸ Feen naxan ligaxi, a na birin yeba e xa, a yi e rasiga Yafa taani.

⁹ Na xətən bode, e yi kira yi, e bata yi maso Yafa taan na, Piyeri yi te kore banxin xuntagi yanyi tagini Ala maxandideni.

¹⁰ Kamən yi a suxu, a yi waxi a dege feni. E yi donseen nafalama a xa waxatin naxan yi, a yi fe toon ti alo xiyena.

¹¹ A yi kore xənna rabixin to, a sena nde to gode, a ligaxi alo dugi yigbeena. A singanxi a tongon naaninne ma godo bəxəni.

¹² Subene nun bubu seene nun xəliin siyaan birin yi na kui.

¹³ Piyeri yi fala xuiin me a fe tooni, a naxa, “Piyeri, keli i yi nde faxa, i yi a don!”

¹⁴ Koni Piyeri yi a yabi, a naxa, “En-en de Marig-

ina! Han iki, n munma se haramuxin* hanma se sariḡantaren don singen.”

15 Na fala xuiin mən yi mini, a naxa, “Ala bata naxan nasariḡan, i tan nama na yate se sariḡantaren na.”

16 Na yi liga dɔxɔḡa ma saxan. Na seen mən yi te kore keden na.

17 Piyeri fe toon naxan ti alo xiyena, a yi a mirima na bunna ma waxatin naxan yi, Kərɔneyi a xerane bata yi Simɔn ma banxin to, e tixi a dɛ ra.

18 E yi muxune xili, e maxɔdinna ti, xa Simɔn yi yigiyaxi mɛnni naxan mən xili Piyeri.

19 Piyeri mən yi a mirima a fe toon bunna ma waxatin naxan yi, Alaa Nii Sariḡanxin yi a fala a xa, a naxa, “Simɔn, a mato, xeme saxan i fenma.

20 Keli i siga e fɔxɔ ra hali i mi sike, amasɔtɔ n tan nan e rafaxi.”

21 Nayi, Piyeri yi siga na muxune fɛma, a yi a fala e xa, a naxa, “N tan ni i ra, ε naxan fenma. E faxi nanfera?”

22 E yi a yabi, e naxa, “Kərɔneyi, sofa kemɛn kuntingin nan nxu xexi. Muxu tinxinin nan a ra, a gaxu Ala yεε ra, Yahudiyane birin a seren bama! Maleka sariḡanxin bata a fala a xa, a xa i xili a konni a yi i ya falane ramε.”

23 Nayi, Piyeri yi e yigiya banxini. Na xɔtɔn bode, a yi keli, e birin yi siga. Yafa

taan dɛnkɛleya muxuna ndee yi siga e fɔxɔ ra.

24 Na xɔtɔn bode mən, e Sesariya taan li. Kərɔneyi yi e legedenma, a bata yi a kon kaane nun a xɔyine birin malan nun.

25 Piyeri to so banxini, Kərɔneyi yi a ralan, a yi a xinbi sin Piyeri bun ma a binya feen na.

26 Koni Piyeri yi a rakeli, a naxa, “Keli, amasɔtɔ muxun nan tun n fan na.”

27 E yi lu fala tiini han Piyeri yi so, a yi muxu wuyaxi li malanxi na yi.

28 A yi a fala e xa, a naxa, “E a kolon yati fa fala a Yahudiyane dinan mi tinje e nun siya gbɛtɛn xa lu e bode xɔn hanma a so a konni. Koni Ala bata a yita n na, a n nama a fala muxu yo ma fa fala a mi sariḡan hanma a haramuxi.

29 Nanara, i ya xerane to n xili, n mi tondixi fɛ. Nba, ε n xilixi nanfera?”

30 Kərɔneyi yi a fala, a naxa, “A soge naaninna nan i ra, n yi salima n ma banxini alo waxati sifani ito yi, benun se din waxatin xa a li, nba, xɛmɛna nde yi mini kɛnɛnni n xa, a ti n yetagi, a domain mayilenma.

31 A yi a fala, a naxa, “Kərɔneyi, Ala bata i ya maxandin xuiin mɛ. I ya yigelitɔ kiseene bata a liga Ala yi a yengi lu i xɔn ma.

32 Nayi, muxuna nde rasiga Yafa taani Simɔn xilideni naxan mən xili Piyeri. A

* 10:14: *seharamuxina*: Sube wuyaxi mi radaxaxi Yahudiyane dinani. A mato Saraxaraline sora 11 kui.

yigiyaxi Simōn garangen konna nin fōxō igen dε.’

³³ Nanara, n xeraan nasi-gaxi i fōxō ra keden na, i fan bata tin fε. Awa, iki nxu birin Ala yetagi be alogo nxu xa na falan mε Marigina i yamarixi naxan na.”

Piyeri yi falan ti

³⁴ Piyeri yi falan ti fōlō, a naxa, “Iki, n bata a kolon, a jōndin na a ra, fa fala Ala mi muxune rafisaxi e bode xa.

³⁵ Naxan na gaxu a yεε ra, a tinxinyaan naba, a na yisux-uma nεn, a na findi muxun siya yo ra.

³⁶ Ala bata a falan nasiga Isirayila kaane ma, a yi Yesu a fe Xibaru Fajin nali e ma fa fala a bōjε xunbenla sōtōma Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakan nin, muxun birin Marigina.

³⁷ Ε a kolon naxan liga Yudaya yamanan birin yi, naxan bata yi fōlō Galile yamanani Yoni kawandin ba xanbini a yamaan xa rafu igeni e tubi xinla ma.

³⁸ Ε mōn a kolon, a Alaa Nii Sarijanxin nagodo nεn Yesu Nasarēti kaan xun ma alo masusan turena, a yi senben fi a ma. Ε mōn a kolon Yesu siga kii naxan yi yiren birin yi, a yi lu fe fajine ligε, a muxune rakendεya, naxanye birin yi Yinna Manga Setana senben bun ma, amasōtō Ala yi a xōn ma.

³⁹ A feen naxanye birin liga Yahudiya yamanan nun Yerusalēn taani, ne serene nan nxu tan na. E yi a gbang-ban wudin ma, e yi a faxa.

⁴⁰ Koni Ala yi a rakeli sayani a soge saxande lōxōni, a yi a yita yamaan na.

⁴¹ Yamaan birin mi a to, koni fō Ala sereyaan naxanye sugandixi, en tan naxanye en dεge a xōn, en yi en min a dexōn a keli xanbini sayani.

⁴² A bata en yamari, a en xa kawandin ba yamaan xa, en yi a seren ba fa fala Ala bata a ragidi Yesu ma, a xa faxa muxune nun jεjε mux-une makiti.

⁴³ Nabine birin a seren ba nεn, a muxu yo na denkeleya a ma, na kanna yulubine xafarima nεn Yesu xinla barakani.”

Siya gbetene Alaa Nii Sarijanxin sōtō fena

⁴⁴ Piyeri yi falan tima wax-atin naxan yi, naxanye birin yi tuli matixi a falan na, Alaa Nii Sarijanxin yi godo ne birin ma.

⁴⁵ Yahudiyān denkeleya muxun naxanye fa Piyeri fōxō ra, ne yi kabε bayo Ala a Nii Sarijanxin nagodo nεn siya gbetene fan ma.

⁴⁶ Amasōtō e yi na muxune fala xuine mεma e Ala matōxōma xui gbetene yi. Nayi, Piyeri yi a fala,

⁴⁷ a naxa, “Tondi tiyε muxuni itoe rafuyε igeni ba, naxanye bata Alaa Nii Sarijanxin sōtō alo en tan a sōtōxi kii naxan yi?”

⁴⁸ Nanara, a yi e yamari a e xa rafu Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli. Na xanbi ra, e yi Piyeri mafan, a xa lu na xi dando.

11

*Piyeri yi a dentεε
Yerusalen denkeleya yamaan
xa*

¹ Xerane nun denkeleya muxun naxanye yi Yudaya yamanan birin yi, ne yi a mε, a siya gbεtεne fan bata Alaa falan suxu.

² Piyeri to siga Yerusalen taani, Yahudiya denkeleya muxune yi a mafala fɔlɔ, e naxa,

³ “I bata siga banxulantarene konni, ε birin yi ε dege ε bode xɔn ma!”

⁴ Piyeri yi na feene yεba e xa ki faɲi a danguxi kii naxan yi,

⁵ a naxa, “N yi Ala maxandima Yafa taani waxatin naxan yi, n fe toon ti nen alo xiyena. N sena nde to godε, a ligaxi alo dugi yigbeena. A singanxi a tongon naaninne ma, a ti n de xɔn ma.

⁶ N yi a kui to, n yi fa subene nun burunna subene nun bubu seene nun xɔline to.

⁷ Na xanbi ra, n fala xuiin mε, a naxa, ‘Piyeri, keli, i nde faxa, i yi a don!’

⁸ Koni n yi a yabi, n naxa, ‘En-εn de, Marigina, n munma donse haramuxin don singen hanma donse sariɲantarena.’

⁹ Fala xuiin mɔn yi keli kore, a naxa, ‘Ala bata naxan nasariɲan, i nama na yate se sariɲantaren na!’

¹⁰ Na yi liga dɔxɔɲa ma saxan. Dɔnxεn na, na seen mɔn yi te kore.

¹¹ Na waxatin yeteni xεmε saxan yi fa n ma banxini nxu

yi yigiyaxi denaxan yi keli Sesariya taani.

¹² Alaa Nii Sariɲanxin yi a fala n xa, a n nama sike sigε e fɔxɔ ra. Denkeleya muxu senninni itoe naxanye be, ne fan yi n mati, nxu birin yi so Kɔrɔneyi a banxini.

¹³ Kɔrɔneyi malekan to tixi a banxini kii naxan yi, a yi na yεba nxu xa. Malekan yi a fala a xa, a naxa, ‘Muxuna nde rasiga Yafa taani, e xa sa Simɔn xili, naxan mɔn xili Piyeri.

¹⁴ A falane tima i xa nen, naxanye ε nun i ya denbayaan birin nakisima.’

¹⁵ N to falan fɔlɔ, Alaa Nii Sariɲanxin yi godo e ma alo a godo nxu fan ma kii naxan yi a fɔlɔni.

¹⁶ Nayi, Marigin falan naxan ti n xa, na yi rabira n ma, a naxa, ‘Yoni marafuun tixi igen nin, koni ε tan nafuma Alaa Nii Sariɲanxin nin.’

¹⁷ Awa, Ala to e kixi alo a en fan kixi kii naxan yi, en tan naxanye denkeleyaxi Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma, n tan yi lan nun n xa Ala matandi ba?”

¹⁸ E na falane mε waxatin naxan yi, e birin yi e dundu, e yi Ala tantun, e naxa, “Ala bata tin siya gbεtεne fan xa tubi, e nii rakisin sɔtɔ!”

*Antiyɔki denkeleya yamana
fe*

¹⁹ Awa, tɔrɔ lɔxɔn naxanye fa Etiyen faxa waxatini, na yi a liga denkeleya muxune yi xuya ayi. Ndee yi siga han Fenisa nun Sipiri nun

Antiyɔki taani. E yi Alaa falan nalima Yahudiyane nan tun ma.

²⁰ Koni xemen naxanye denkeleya Sipiri yamanan nun Sireni taani, na ndee yi siga Antiyɔki taani, e Marigi Yesu a fe Xibaru Fajin nali Girekine fan ma.

²¹ Marigin senben yi lu e fɔxɔ ra, muxu wuyaxi yi denkeleya, e tubi Marigin ma.

²² Awa, na fe xibarun yi Yerusalen denkeleya yamaan li, e Baranabasi rasiga Antiyɔki taani.

²³ A to na li, Ala hinanxi e ra kii naxan yi, a na to, a sewa. A yi e birin nalimaniya, a e xa lu Marigin fɔxɔ ra e bɔɔen birin na!

²⁴ Muxu fajin nan yi Baranabasi ra, a yi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a denkeleyaxi. Muxu wuyaxi yi bira Marigin fɔxɔ ra.

²⁵ Na xanbi ra, Baranabasi yi siga Tarise taani Sɔli fendeni.

²⁶ A a to waxatin naxan yi, a yi fa a ra Antiyɔki yi. Baranabasi nun Sɔli yi lu denkeleya yamaan xɔn, e muxu wuyaxi xaran han jɛɛ keden. Antiyɔki kaane nan singe Yesu fɔxɔrabirane xili sa a Yesu mantonne.

²⁷ Awa, na waxatini, nabina ndee yi keli Yerusalen taani, e siga Antiyɔki taani.

²⁸ E tan nde yi xili Agabusi, na yi keli, a yi a fala Alaa Nii Sarijanxin barakani, a fitina kamen soma nen dunuja birin yi. Na feen kamali nen Manga Kilɔdi waxatini.

²⁹ Men kaan naxanye yi Yesu fɔxɔ ra, ne yi lan a ma, a e birin xa e fanga beren liga alogo e xa mali seen nasiga e ngaxakedenne ma naxanye yi Yudaya yamanani.

³⁰ E yi na liga, e yi na so Baranabasi nun Sɔli yii siga Yudaya denkeleya yamaan fonne ma.

12

Piyeri sa feen kasoon na

¹ Na waxatini, Manga Herode yi denkeleya yamaan muxuna ndee suxu, a xa e jaxankata.

² A yi yamarin fi, a e xa Yoni tada Yaki faxa silanfanna ra.*

³ A to a to, a na rafan Yahudiyane ma, a mɔn yi Piyeri fan suxu. Na liga Buru Ratetaren Sali lɔxɔne nin.†

⁴ Herode to Piyeri suxu, a yi a sa kasoon na, a yi sofa naanin dɔxɔde naanin ti a kantandeni. A xɔli yi Herode ma, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla‡ na ba a ra, a yi a makiti yamaan yetagi.

* **12:2: Silanfanna:** Sofane yengeso deɛmana. † **12:3: Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma xii solofere leben mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔɔyaan 12.15 kui. ‡ **12:4: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawonaa yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔɔyaan 12.1-13 kui.

⁵ Nanara, e yi Piyeri ramara kasoon na, koni denkeleya yamaan yi Ala maxandima a xa kati!

Piyeri mini fena kasoon na

⁶ Na kœen na, benun Herode xa Piyeri makiti, Piyeri yi xidixi yɔlɔnxɔnne ra, a xima sofa firin tagi. Kaso banxin kantan muxune tixi dœen na.

⁷ Marigina malekan yi mini kenenni a xa, kaso banxin kuiin yi yalan. Malekan yi Piyeri jœnsenna magarin, a yi a raxulun, a yi a fala a xa, a naxa, “Keli mafuren!” Yɔlɔnxɔnne yi ba a yiine ra, e yolon.

⁸ Malekan yi a fala a xa, a naxa, “I maxidi, i ya sankidine so.” Piyeri yi na liga. Malekan yi a fala a xa, a naxa, “I ya domaan nagodo i ma, i bira n fɔxɔ ra.”

⁹ Piyeri yi bira malekan fɔxɔ ra mini kasoon na. Koni malekan yi naxan ligama, Piyeri mi yi a kolon xa jɔndin nan yi a ra. A yengi yi a ma a a yi fe toon nan tima alo xiyena.

¹⁰ E yi dangu kantan ti singen na, e nun a firindena, e yi sa tande yi dœe wure daxin li siga taani. Na yi rabi a yete ra, e yi mini. E sigaxin kiraan xɔn ndedi, malekan yi tunun Piyeri ma.

¹¹ Piyeri to xaxili sɔtɔ, a yi a fala, a naxa, “N bata a kolon yati, a Marigin nan a malekan xexi, a n nakisi

Herode senben ma e nun Yahudiya yamaan yi waxi naxan birin liga fe yi n na.”

¹² A yelinxina a mire, a yi siga Yoni Maraka nga Mariyama konni. Muxu wuyaxi yi malanxi na yi nun, e Ala maxandima.

¹³ Piyeri to dœen kɔnkɔn, walike jaxanla nde yi na nun naxan yi xili Roda. Na yi siga, a sa a tuli mati.

¹⁴ A Piyeri xuiin kolonxina, a sœwa han a yi jinan dœen nabi feen xɔn, a xete a giye. A sa a fala, a naxa, “Piyeri tixi dœen na!”

¹⁵ E yi a fala a xa, e naxa, “I xunna bata keli!” Koni a kankan a ma a jɔndin na a ra. E yi a yabi, e naxa, “Piyeri yelenna nan na ra.”

¹⁶ Koni na waxatin birin, Piyeri yi dœen kɔnkɔma tun. Dɔnxen na e dœen nabi. E Piyeri to waxatin naxan yi, e kabœ.

¹⁷ Koni a yi a yiin maliga e xa, a e xa e dundu. Marigina a raminixi kasoon na kii naxan yi, a yi na yeɓa e xa, a naxa, “E na fala Yaki§ nun en ngaxakedenne birin xa.” Na xanbi ra, a yi mini, a siga yire gbete yi.

¹⁸ Kuye to yiba, sofane yi kuisan kati, e naxa, “Nanfe ligaxi Piyeri ra?”

¹⁹ Herode yi e yamari, a e xa a fen koni e mi a to. Nayi, a yi kaso kantanne makiti, a yi a yamari, a e xa faxa. Na xanbi ra, Herode yi keli Yuda yamanani, a sa waxati ti

§ 12:17: Herode bata yi Yaki gbete nan faxa. A mato Xerane 12.2 kui. Yanyina nde, Yaki ito nan yi Yerusalen denkeleya yamaan xunna ra. A mato Galati 1.19 nun Yaki 1.1 nun Xerane 15.13 kui.

Sesariya taani.

Herode faxa fena

²⁰ Herode yi xɔɔxi Tire kaane nun Sidɔn kaane ma nun. Nanara, ne yi e malan, siga Herode fɛma. E yi mangana muxu gbeena nde singe masɔɔ, Bilasati. Na xanbi ra, e yi kata yɛngɛn ɲan feen na e nun mangan tagi, amasɔɔ e yamanan muxune yi donseen sɔɔma Manga Herode a yamanan nin.

²¹ E lɔxɔn naxan saxi, Herode yi a mangaya do- maan nagodo a ma, a dɔxɔ a mangaya gbɛdeni, a falan ti yamaan xa.

²² Yamaan yi sɔnxɔ, e naxa, “alana nde nan xui ito ra, adama mi a ra.”

²³ Na waxatin yeteni, Marigina malekan yi furen nadin Herode ma, amasɔɔ a mi yi Ala binyaxi. Kunle yi a don, a faxa.

²⁴ Alaa falan yi xuya ayi, a senbɛn sɔɔ.

²⁵ Baranabasi nun Sɔli yi yelin e xɛrayaan na, e keli Yerusalɛn taani, e xɛtɛ Antiyɔki taani. E siga Yoni Maraka ra e fɔxɔ ra.

13

E Baranabasi nun Sɔli rasiga

¹ Nabina ndee nun karamɔxɔna ndee yi Antiyɔki denkeleya yamaan ye nun, Baranabasi nun Simeyɔn, e yi naxan xilima a fati fɔrena, e nun Lusiyusu Sirɛni kaan nun Manahɛn naxan nun Manga Herode maxuruxi e bode xɔn ma, e nun Sɔli.

² Lɔxɔna nde, e yi sunni, e Marigin batuma, Alaa Nii Sariɲanxin yi a fala e xa, a naxa, “E Baranabasi nun Sɔli lu e danna ɲ xa n ma wanla ra, n na e xilixi naxan ma.”

³ Nayi, e to yelin sun suxun nun Ala maxandin na, e yi e yiin sa Baranabasi nun Sɔli ma e taxu feen na Ala ra, e yi e rasiga.

⁴ Nba, Alaa Nii Sariɲanxin to Baranabasi nun Sɔli rasiga, e yi siga Silusi taani, e dɔxɔ kunkin kui fɔxɔ igen xun ma, e siga han Sipiri yamanani.

⁵ E to so Salamin taani, e sa Alaa falan nali Yahudiyane salide banxine yi. Yoni Maraka yi e fɔxɔ ra e mali feen na.

⁶ E dangu na yamanan birin yi, han e sa Pafosi taan li. E yi woyimɛna nde li na, a xili Barayisa. Wule nabiin nan yi a ra Yudaya yamanani.

⁷ Kuntigina nde nan yi a ra yamana kanna Seriyu Pɔli fɛma. Xaxilimaan nan yi na yamana kanna ra. A yi Baranabasi nun Sɔli xili a konni amasɔɔ a yi waxi a xɔn ma a xa Alaa falan name.

⁸ Koni Barayisa na woyimɛn naxan mɔn yi xili Gireki xuini, Elimasi, na yi e matandi. A yi kata a yamana kanna xa tondi denkeleya feen ma.

⁹ Awa, Sɔli naxan mɔn xili Pɔli, na yi lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na, a yi woyimɛn mato kati!

¹⁰ A yi a fala, a naxa, “I tan lugoxi yanfan nun kɔte ɲaxin siyaan birin na! Yinna Manga Setanaa diina!

Tinxinyaan birin yaxun nan i tan na. I mi be Marigina kira tinxinxine matande ba?

11 A mato, Marigin bata a yiini te i xili ma iki, i danxuma nen. I waxati tima nen i mi sogen to.”

Na waxatin yeteni, kundaan nun dimin yi Elimasi yeen suxu. A lu a masiga tiye, a muxune fenma naxan a yii rasuxe.

12 Yamana kanna na to waxatin naxan yi, a denkeleya, a kabe Marigina xaranna ma.

Poli a kawandina Pisidiya yi

13 Poli nun a foxorabirane yi dexo kunkin kui Pafosi taani siga Periga taani Panfiliya yamanani. Koni Yoni Maraka yi xete e foxo ra na yi, a siga Yerusalen taani.

14 E yi keli Periga taani siga Antiyoki taani naxan Pisidiya yamanani. Matabu Loxoni, e sa so Yahudiyane salide banxini, e dexo.

15 E yelin Musaa Sariya Kitabun nun nabine kitabune xaranje waxatin naxan yi, salide banxin kuntigine yi a fala e xa, e naxa, “Ngaxakedenne, xa kawandi falana nde e xon lan yamaan ma, e a fala.”

16 Poli yi keli, a yi e masabari a yiin na, a falan folo, a naxa, “E tan Isirayila kaane nun siya gbeten naxanye gaxuxi Ala yee ra, e tuli mati n xuiin na!

17 Isirayila kaane Ala bata en benbane sugandi, a yi e

rawuya ayi, e yi Misiran yamanani waxatin naxan yi. Na xanbi ra, a yi e ramini na yamanani a senbe gbeeni.

18 A yi ti e bun ma tonbonni jee tonge naanin,

19 a yi siya solofere halagi Kanan boxoni, a yi a yamaan findi na boxon kanna ra.

20 Na birin danguxi jee keme naanin e nun jee tonge suulun joxon nan bun.”

“Na xanbi ra, a kitisane fi e ma han Nabi Samuyeli a waxatini.

21 Na xanbi ra, e yi mangan maxodin Ala ra, Ala yi Bunyamin bonsonna Kisu a dii xemen Sali findi e mangan na jee tonge naanin.

22 Ala Sali ba mangayani waxatin naxan yi, a yi Dawuda findi e mangan na. Ala a fala nen Dawuda fe yi, a naxa, ‘N bata a to, a muxun nan Yese a dii xemen Dawuda ra naxan boren luxi alo n borenna.’ ”*

23 “Ala yi Yesu Marakisi Tiin namini Dawuda bonsonni Isirayila xa, a bata yi e tuli sa naxan na.

24 Benun Yesu xa fa waxatin naxan yi, Yoni yi Isirayila yamaan birin kawandi, a e xa e kepanan maxete, e rafu igeni e tubi xinla ma.

25 Yoni yi yelinma a wanla ra waxatin naxan yi, a yi a fala yamaan xa, a naxa, ‘E mirixi a ma, a nde n tan na? E naxan mamema, na mi n tan na. Koni na fama nen n tan xanbi ra. N yeteen mi lan n yi a sankidin fulun.’ ”

* 13:22: Samuyeli Singen 13.14

26 Pəli mən yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne, Ibu-rahima bənsənnə nun siya gbətən naxanye gaxuma Ala yεε ra, kisi feen Xibaru Fajini ito faxi en tan nan ma.

27 Amasəto Yerusalən kaane nun e kuntigine mi Yesu kolon. E mən mi nabine falane famuxi naxanye xaranma Matabu Ləxəne birin yi. Koni, e na falane rakamali nən, e to Yesu yalagi.

28 Hali e to mi a yalagi xun yo to a ra, a yi lan a xa faxa naxan ma. Koni e Pilati mafan nən, alogo a xa a faxa.

29 Kitabun naxan falaxi a fe yi, e na birin nakamali wax-atin naxan yi, e yi a ragodo a gbangban wudin ma, e yi a maluxun.

30 Koni Ala yi a rakeli sayani.

31 Naxanye yi biraxi a fəxə ra Yerusalən taani nun keli Galile yi, ne yi a to xi wuyaxi bun. Ne nan a serene ra en ma yamaan xa iki.”

32 “Nxu bata fa Yesu a fe Xibaru Fajini ito ralideni ε ma. Ala bata yi en benbane tuli sa naxan na,

33 a bata na rakamali en tan xa, e bənsənnə, a Marigi Yesu rakeli sayani, alo a seβexi kii naxan yi Yaburin sora firinden kui, a naxa, ‘N ma dii xεmən nan i tan na. N bata findi i fafe ra to.’† ”

34 “Ala naxan fala Yesu rakeli feni sayani, alogo a nama fa faxa sənən, a ito nan fala, a naxa, ‘N Dawuda tuli sa duba sarijanxi kəndən

naxanye ra, n na fima nən ε ma.’‡

35 Nanara, a seβexi yire gbətε yi, a naxa, ‘I mi tinjε i ya muxu sarijanxin yi kun gaburun kui.’§

36 Anu, Dawuda yelin xan- bini wale Ala xa a waxatini, a faxa nən, e yi a maluxun a benbane fεma, a binbin yi kun.

37 Koni Ala naxan nakeli sayani, na mi kunma.”

38 “Nanara, ngaxakedenne, nxu bata a rali ε ma, ε xa a kolon, a yulubine xafarima Yesu barakan nin. Musaa sariyan mi yi nəε ε ratinxinjε Ala yεε ra yi yulubine fe ra,

39 koni naxanye na dənkeleya Yesu ma, ne tinx- inma nən Ala yεε ra yi a barakani.

40 Nanara, ε a liga ε yeren ma, nabine naxan fala, na nama fa ε sətə,

41 e naxa, ‘E tan muxu dε jaxine, ε kabε, ε xuya ayi. Bayo n fena nde ligama nən ε waxatini ito yi ε mi yi lε naxan na, hali xa a fala ε xa.’* ”

42 Pəli nun Baranabasi yi minima salide banxini wax-atin naxan yi, yamaan yi e mafan, a e mən xa falani ito ti e xa Matabu Ləxə famatəni.

43 Awa, yamaan keli malanni waxatin naxan yi, Yahudiya wuyaxi nun siya gbətən naxanye yi tubixi Yahudiyane dinan ma, ne yi bira Pəli nun Baranabasi fəxə ra. Nanara, ne yi e kawandi, a e xa lu Alaa hinanna bun ma.

† 13:33: Yaburin 2.7 ‡ 13:34: Esayi 55.3 § 13:35: Yaburin 16.10 * 13:41: A mato Xabakuki 1.5 kui.

44 Na Matabu Loxon xun-sagin ma, fayida taan mux-una birin yi e malan Marigina falan name xinla ma.

45 Yahudiyān bonne ya-maan to waxatin naxan yi, e xoxolonyaana yi keli e ra kati! E yi Pōli a falane matandi, e yi a rayelefu.

46 Koni Pōli nun Baranabasi yi falan ti xaxili ragidini, e naxa, "A fεε mi na fō Alaa falan xa ti ε tan nan singe xa. Koni bayo ε bata ε mε Alaa falan na, ε mi ε yεε yatexi habadan nii rakisin muxune ra, nxu kelima ε fema nen, nxu siga siyane fema.

47 Amasoto Marigina a yamarixi en ma na kii nin, a naxa, 'N bata i findi kenenna ra siyane xa, alogo i xa siga kisi feen na han boxon danne.'† "

48 Siya gbete ne ito mε waxatin naxan yi, e sewa, e Marigina falan binya. Naxanye birin yi yebaxi nun habadan nii rakisin soto feen na, ne yi denkeleya.

49 Marigina falan yi xuya ayi na yamanan yiren birin yi.

50 Koni taan muxu gbeene nun siya gbeten jaxalan xili kanna naxanye yi gaxuma Ala yεε ra, Yahudiyane yi ne radin. E besenxonyaana nakeli Pōli nun Baranabasi xili ma, e yi e kedi e yamanani.

51 Xerane yi e sanne rakunkun‡ e rame feen na, e siga Ikoniyon taani.

52 Yesu foxorabirane tan boren yi rafe sewan nun Alaa Nii Sarijanxin na.

14

Eyi siga Ikoniyon taani

1 Pōli nun Baranabasi yi so Yahudiyane salide banxini Ikoniyon taani alo e darixi a ra kii naxan yi, e yi falan ti a fajin na han Yahudiyane nun siya gbete wuyaxiye yi denkeleya.

2 Koni Yahudiyān naxanye mi tin denkeleye, ne yi siyaan bonne radin denkeleya mux-une xili ma.

3 Pōli nun Baranabasi yi bu Ikoniyon taani. E yi falan ti xaxili ragidini Marigina fe yi, naxan yi taxamasenne nun kabanako feene liga senben fima e ma alogo na xa findi a hinanna xibarun sereyaana.

4 Taa kui kaane yi yitaxun firinna ra, ndee yi lu Yahudiyane mabinni, bonne yi lu xerane fari.

5 Yahudiyane nun siya gbete ne nun e kuntigine yi e yiton Pōli nun Baranabasi rayarabi feen na, e nun e magolon feen na e faxa xinla ma.

6 Xerane na mexina, e yi e gi. E siga taana ndee yi naxanye xili Lisitire nun Deribe, Likayoni yamanani, e nun na rabilinna birin.

7 E yi lu Yesu a fe Xibaru Fajin naliye na yi.

† 13:47: Esayi 49.6 ‡ 13:51: E **sanne rakunkun** feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi e xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra. Na feen mon sebexi Matiyu 10.14 kui e nun Maraka 6.11 nun Luka 9.5.

Pōli nun Baranabasi Lisitireyi

8 Xεμενα nde yi dōxi Lisitire taani, lεbutenna nan yi a ra. Xabu a bari, a lεbutenxi. A munma yi sigan ti mumε!

9 A yi a tuli mati Pōli a falane ra. Pōli to a yεen ti xεmen na, a yi a kolon a na xεmena denkeleyaan yi nεe a rakendeyε nen.

10 Nayi, Pōli yi a fala xuinite, a naxa, “Keli, i ti i sanne xun na!” Xεmen yi tугan, a sigan ti fōlō.

11 Yamaan Pōli a fe ligaxin to waxatin naxan yi, e yi sōnxō Likayoni xuini, e naxa, “Alane nan bata godo en tagi adamadiine maligan na!”

12 E yi Baranabasi xili sa, a “Seyusi,” e Pōli fan xili sa, “Hεremε”^{*} amasōtō Pōli nan yi fala tiin na.

13 Seyusi batuden naxan yi taa dεen na, na saraxaraliin yi fa turane nun pōxōnde kōmōtine ra taan so dεen na. E yi waxi nen, a yamaan xa saraxane ba Pōli nun Baranabasi xa.

14 Xεrane, Baranabasi nun Pōli to na kolon, e yi e domane yibō e ma. E siga e giye yamaan tagi, e gbelegbelema, e naxa,

15 “E ito ligama nanfera? Muxun nan tun nxu tan na alo ε tan! Nxu faxi Yesu a fe Xibaru Fajin nan nalideyi ε ma, alogo nxu xa a fala ε xa, a ε xa xεte fe fuuni itoe fōxō ra, ε yi bira habadan Ala fōxō ra, naxan kore xōnna nun bōxō

xōnna nun igen daxi e nun e yi seene birin.

16 Waxati danguxine yi, Ala tin nen siyane birin yi sigan ti e gbee kiraan xōn.

17 Koni a yi wali fajine ligama a fe sereyane ra. A yi tulen nafama kore, sansine yi bogima e waxatini, a yi ε ralugo balon nun sεwan na.”

18 Hali xarandiine to falani itoe ti, a yi luxi ndedi yamaan xa saraxan ba e xa.

19 Yahudiyana ndee yi keli Antiyōki taan nun Ikoniyon taani. E yi yamaan nadin. E yi Pōli magōlōn, e yi a bubu siga taan fari ma. E yengi yi a ma, a a bata faxa.

20 Koni Yesu fōxōrabirane to a rabilin, a yi keli, a mōn yi xεte taani. Na xōtōn bode e nun Baranabasi yi siga Deribe taani.

Eyi xεte Antiyōkiyi Siriyayi

21 Pōli nun Baranabasi yi Yesu a fe Xibaru Fajin kawandin ba Deribe taani, e xarandii wuyaxi sōtō na yi. Na xanbi ra, e xεte Lisitire taan nun Ikoniyon taan nun Antiyōki taani.

22 E yi Yesu fōxōrabirane senbe so, e yi e ralimaniya, a e xa lu denkeleyaan kiraan xōn ma. E yi e xaran, e naxa, “A fεre mi na fō en xa tōrō nen han, en yi fa lu soε Alaa Mangayani.”

23 E yi fonne dōxō e xunna denkeleya yamaan keden kedenna birin yi. E sunna suxu, e yi Ala maxandi,

* **14:12:** Gireki kaane gbee alane mangan yi xili nen **Seyusi**. E gbee alane xεraan fan xili nen **Hεremε**.

e ne taxu Marigin na e denkeleyaxi naxan ma.

²⁴ E yi dangu Pisidiya yamanani, siga Panfliya.

²⁵ E to Yesu a fe Xibaru Fajin nali Periga taani, e yi godo Atali taani.

²⁶ E kelixin menni, e doxo kunkin kui, e xete Antiyoki taani, e yi taxuxi Ala hinantenna ra denaxan yi a wanla fe ra, e naxan nakamali.

²⁷ Pali nun Baranabasi Antiyoki lixina, e yi denkeleya yamaan malan. Ala feen naxan birin ligaxi e xon, e yi na birin yeba, e nun Ala tinxi kii naxan yi siya gbetene yi findi denkeleya muxune ra.

²⁸ E yi waxati xunkuye ti Yesu foxorabirane fema Antiyoki yi.

15

Yerusalen Malanna fe

¹ Xemena ndee yi keli Yudeya yamanani, siga Antiyoki taani, e denkeleya muxune xaran folo, e naxa, "E mi nae kise fo e banxulan alo Musaa sariyana a falaxi kii naxan yi."

² Fe matandi gbeen yi keli e nun Pali nun Baranabasi tagi han e yi lan a ma, a Pali nun Baranabasi nun Antiyoki denkeleya muxuna ndee xa siga Yerusalen taani, e sa xerane nun fonne to falani ito ma.

³ Nayi, denkeleya yamaan yi e mali e siga. E yi dangu a fale Fenisa yamanan nun Samariya yamanani, siya gbetene tubixi kii naxan yi Ala ma. Xibaruni ito yi e

ngaxakedenne birin nasewa kati!

⁴ E Yerusalen taan lixina, denkeleya yamaan nun xerane nun fonne yi e rasene. Ala feen naxan liga e xon ma, e na birin yeba e xa.

⁵ Farisi muxun naxanye bata yi denkeleya, na ndee yi keli, e naxa, "Fo siya gbetene xa banxulan nen, e yi yamari, a e xa Musaa sariyan suxu."

⁶ Xerane nun fonne yi e malan, e feni ito feselese.

⁷ Matandin nanxina, Piyeri yi keli, a yi a fala e xa, a naxa, "Ngaxakedenne, e a kolon a Ala bata n sugandi e tagi to mi na ra, alogo n tan xa Yesu a fe Xibaru Fajin nali siya gbetene ma, e yi a me, e denkeleya.

⁸ Ala naxan muxun birin boje yi feene kolon, na bata e fan nasuxu, a a Nii Sarijanxin so e yii alo a liga en fan xa kii naxan yi.

⁹ A mi tagi raba yo saxi en tan nun e tan tagi. Amasoto a bata e bojen nasarijan denkeleyaan xon.

¹⁰ Awa, nanfera e Ala bunbama, e goronna sa Yesu foxorabirane xun ma, en benbane nun en tan yeteen mi nae goronna naxan tonge?

¹¹ Anu, en laxi a ra a en kisixi en Marigi Yesu a hinanna nan xon alo e tan."

¹² Yamaan birin yi e sabari, e yi e tuli mati Baranabasi nun Pali a falan na. Ala taxamasenne nun kabanako feen naxanye liga e xon ma siya gbetene tagi, e yi ne birin yeba yamaan xa.

13 E yelin falan tiyε waxatin naxan yi, Yaki yi keli, a naxa, “Ngaxakedenne, ε tuli mati n xuiin na!

14 Ala siya gbeten muxune findi a yamaan na kii naxan yi a singeni, Simon bata na yeβa en xa.

15 Awa, nabine falan bata lan ito ma yati! Alaa falan seβexi Kitabuni na kii nin, a naxa,

16 “Na xanbi ra, n mon fama nen, n Dawudaa banxi kalaxini ton. N na rafalama nen, n yi a nenen ti

17 alogo muxu donxen naxanye luxi yamaan ye, ne xa Marigin fen, e nun siyane birin naxanye n xinla batuma,* Marigina ito nan falaxi, naxan feni itoe birin ligama

18 naxanye kolonxi xabu a foloni.”

19 Yaki mon yi a fala, a naxa, “N gbee miriyani, siya gbeten naxanye tubima Ala ma, en nama ne toro.

20 Koni fo en xa kedini seβe, en yi a fala e xa, a e xa e yete ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxure kideni, e nun yanga suxun nun sube yifaxi donna nun sube wuli donna.†

21 Amasoto xabu en benbane waxatine yi, Musaa sariyana fe kawandin bama taane birin yi, a xaranma salide banxine kui Matabu Loxone birin yi.”

E kedini nasiga siya gbetene denkeleya muxune ma

22 Xerane nun fonne nun denkeleya yamaan birin yi lan a ma, a e xa muxuna ndee sugandi e ye, e yi e rasiga Antiyoki yi Poli nun Baranabasi foxo ra. E yi Yudasia sugandi naxan mon xili Barasaba e nun Silasi, naxanye findixi yeratine ra denkeleya muxune ye.

23 E yi na xerane rasiga kedini ito ra e yii, a seβexi, e naxa,

“Xerane nun fonne, ε ngaxakedenne bata kedini ito seβe denkeleya muxune ma naxanye siya gbetene ye Antiyoki nun Siriya nun Silisi yi. Nxu ε xonton.”

24 “Nxu bata a me, a muxuna ndee bata keli nxu konni, nxu mi naxanye xexi, e sa ε toro, e yi ε rakontofili e falane ra.

25 Nanara, nxu birin bata lan a ma, a nxu xa muxuna ndee rasiga ε ma sa en xanuntenne Baranabasi nun Poli fari,

26 naxanye bata e niin gerun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina wanla fe ra.

27 Nanara, nxu Yudasia nun Silasi rafaxi ε ma feni ito yebadeni alogo e xuiin fan xalan kedina falan ma.

28 Amasoto Alaa Nii Sarijanxin nun nxu tan bata tin, a nxu nama goron gbete sa ε xun ma ba sariyani itoe ra:

29 E xa ε yete ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxurene ma, e nun sube wuli donna nun sube yifaxi donna nun yanga suxuna. A

* 15:17: Amosi 9.11-12 † 15:20: A mato Saraxaraline 18.6-18 nun Saraxaraline 17.10-16 kui. Siyana ndee yi wunla nan donma menni.

lan ε nama na feene liga. Ala xa ε ratanga.”

³⁰ Nayi, e yi keli, e yi siga Antiyoki yi. E yi denkeleya yamaan birin malan, e yi kedindin so e yii.

³¹ Yamaan to kedindin xaran, e birin yi sewa na kawandi falana fe ra.

³² Yudasani nun Silasi naxanye findixi nabine ra, ne fan yi denkeleya muxune ralmianiya, e yi e senbe so fala wuyaxi ra.

³³ E to waxati ti e fema, denkeleya muxune yi tin e siga boje xunbenli, e yi xete e xe muxune fema.

³⁴ Koni Silasi yi lu na.

³⁵ Pali nun Baranabasi yi lu Antiyoki yi. E nun bonne yi lu xaranna tiye, e lu Marigina falan kawandin be.

Pali nun Baranabasi fata fena

³⁶ Na dangu xanbini, Pali yi a fala Baranabasi xa, a naxa, “En Marigina falan kawandin baxi taan naxanye birin yi, en man xa xete menne yi en ngaxakedenne xontondeni, alogo en xa sa a kolon e kii naxan yi.”

³⁷ A xoli yi Baranabasi ma, Yoni Maraka xa siga e foxo ra,

³⁸ koni Pali yi a miri, a na mi daxa, amasoto a xete nen e foxo ra Panfiliya yi benun e xa yelin e wanla ra.

³⁹ E yi e bode matandi han, e fata. Baranabasi yi Yoni Maraka tongo, e so kunkin kui, siga Sipiri boxoni foxo igen tagi.

⁴⁰ Koni Pali tan yi Silasi tongo e yi siga, denkeleya

muxune yelin xanbini e luye Marigina hinantenyaa bun.

⁴¹ A yi dangu Siriya nun Silasi yamanane yi, a denkeleya yamane senbe so.

16

Timote yi siga Pali nun Silasi foxo ra

¹ Pali yi siga Deribe nun Lisitire yi. Denkeleya muxuna nde yi na, a xili Timote. Yahudiyani nan yi a nga ra e nun denkeleya muxuna. Koni Gireki kaan nan yi a fafe ra.

² Denkeleya muxun naxanye yi doxi Lisitire taan nun Ikoniyon taani, ne birin yi a xili fajin falama.

³ A xonla yi Pali suxu, a xa siga a ra a foxo ra. Nayi, a yi a rabanxulan Yahudiyane fe ra naxanye yi na yamanani, bayo e birin yi a kolon a Gireki kaan nan yi a fafe ra.

⁴ E dangu taan naxanye birin yi, xerane nun fonne lanxi sariyan naxan ma Yerusalen taani, e yi na fala na kaane xa, alogo e xa a suxu.

⁵ Awa, denkeleya yamane yi senben soto denkeleyani. Loxo yo loxo, muxune yi xun masama nen.

Pali yi fe toon ti alo xiyena

⁶ Alaa Nii Sarijanxin mi yi tinxi e Alaa falan nali Asiyamanani. Nayi, e yi siga Firigi nun Galati yamanane yi.

⁷ E Misi yamanan li waxatin naxan yi, e yi kata siga feen na Bitini yamanani, koni Yesu a Nii Sarijanxin mi tin e xa.

⁸ Nayi, e dangu Misi yamanani, siga Tirowasi taani.

⁹ Κοεεν na, Pōli yi fe toon ti alo xiyena, a yi Masedoniya kaana nde to tixi, naxan yi a mafanma, a naxa, “Fa Masedoniya yamanani, i fa nxu mali!”

¹⁰ Na fe toon danguxina, nxu* yi kata siga feen na Masedoniya yamanani mafuren, amasotō nxu yi laxi a ra a Ala nan nxu xilixi Yesu a fe Xibaru Fajin nalideni e ma.

Lidi tubi fena Filipi taani

¹¹ Awa, nxu yi so kunkin kui Tirowasi taani, nxu siga nxu tinxinni Samatirosi bōxōni fōxō igen tagi. Na xōtōn bode, nxu siga Neyapoli taani.

¹² Nxu yi keli na yi, nxu siga Filipi taani, na rabilinna taa singena Masedoniya bōxōni Romi kaane yi dōxi denaxan yi. Nxu yi xi dando ti na taani.

¹³ Matabu Lōxōni, nxu yi mini na taan so deen na, nxu siga ba deen na. Nxu yengi yi a ma, a nxu yi Yahudiyane salidena nde toε menni. Naxanla naxanye yi malanxi na yi, nxu yi dōxō ne fema, nxu falan ti ne xa.

¹⁴ Na jaxanle ye, keden yi na naxan yi xili Lidi, na yi kelixi Tiyatire taan nin. Dugi mamiloxi yulan nan yi a ra. A yi gaxu Ala yeε ra. A yi a tuli mati. Marigin yi a bōnen nabi alogo Pōli yi naxan falama a xa na suxu.

¹⁵ E nun a kon kaane birin yi rafu igeni e tubi xinla ma.

Na xanbi ra, a yi nxu mafan, a naxa, “Xa ε laxi a ra, a n denkeleyaxi Marigin ma, ε fa yigiya n ma banxini.” A yi nxu karahan, a nxu xa so a banxini.

Pōli nun Silasi kasoon na

¹⁶ Lōxōna nde, nxu yi sigama salideni, nxu lan konyi sungutunna nde ra, yinnan yi naxan fōxō ra alo ninginangana, a yi fe famatone falama naxan baraka yi. A yi gbeti gbeen nan sōtōma na xōn so a kanne yii.

¹⁷ A yi bira nxu nun Pōli fōxō ra, yinnana a rasōnxōma, a falan ti a xōn, a naxa, “Kore Xōnna Alaa walikeen nan itoe ra! E kisi feen kiraan nan yitama ε ra!”

¹⁸ A yi lu na ligε xii wuyaxi han a yi gba Pōli ra. Dōnxen na, a yi a yeε rafindi a ma, a yi falan ti yinnan xa, a naxa, “N bata i yamari Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, xete sungutunni ito fōxō ra!” Yinnan yi xete a fōxō ra na waxatin yeteni!

¹⁹ Awa, a kanne a kolon waxatin naxan yi, a e mi fa gbeti sōtōma a ra sōnōn, e Pōli nun Silasi suxu, e yi e bubu, e siga e ra kuntigine fema lōxō tideni.

²⁰ E siga e ra kitisane yetagi. E yi a fala e xa, e naxa, “Yahudiyān nan xēmeni itoe ra, e en ma taan basanma kati!

²¹ E yamaan xaranma namunna naxanye ma, en tan

* **16:10:** Fōlō be ma, Kitabun yireni ito sebe muxun luma a fale fa fala “Nxu” naxan bunna neen Luka fan yi Pōli fōxō ra sigatiini itoe yi.

Romi kaane mi daxa en xa tin ne ma en yi e liga.”

²² Ganla yi keli e xili ma, kitisane yi Pɔli nun Silasi a domane ba e ma, e yi yamarin fi, a e xa e bulan.

²³ E to e bulan kati, e yi e raso kaso banxini, e yi a fala kaso kantanna xa, a a xa e mara ki fajii!

²⁴ Kaso kantanna yamarin soto waxatin naxan yi, a yi sa e sa kutun na kaso banxin tagi konkoni.

²⁵ Kɔe tagini, Pɔli nun Silasi yi Ala maxandima, e betin bama Ala xa, kasorasaan bonne yi tuli matixi e ra.

²⁶ Saɲa ma kedenni, bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti, han kaso banxin yi xuruxurun han! Banxin kaso yirene deene birin yi rabi, yɔlɔnxɔnne yi ba kasorasane birin ma.

²⁷ Kaso kantanna xulun waxatin naxan yi, a deene rabixin to, a yi a silanfanna botinɲe ayi,† alogo a xa a yete faxesa, bayo a yengi yi a ma, a kasorasane bata e gi.

²⁸ Koni Pɔli yi sɔnxɔ, a naxa, “I nama i yete maxɔbɔ! Nxu birin be!”

²⁹ Nayi, kaso kantanna yi lenpun maxili, a so kaso banxini mafuren, a xuruxurunma, a yi a bira Pɔli nun Silasi bun ma.

³⁰ Na xanbi ra, a yi e ramini, a yi e maxodin, a naxa, “N nanfe lige, n kisi?”

³¹ E yi a yabi, e naxa, “Denkɛleya Marigi Yesu ma, i yi kisi, e nun i ya denbayana.”

³² E yi Marigina falan kawandin ba e nun a denbayaan birin xa.

³³ Na kɔeen yeteen na, kaso kantanna yi e tongo, a e maxɔbdene de fitan. E nun a muxune birin yi rafu igeni e tubi xinla ma mafuren!

³⁴ A siga Pɔli nun Silasi ra a banxini, a donseen so e yii. E nun a denbayaan birin yi sewa amasoto e bata denkɛleya Ala ma.

³⁵ Kuye yibaxina, kitisane yi doma kanne rasiga kaso kantanna ma, e naxa, “Na xemene bejin.”

³⁶ Nayi, kaso kantanna yi a fala Pɔli xa, a naxa, “Kitisane bata yamarin fi, a n xa i tan nun Silasi bejin, e siga bɔɲe xunbenli.”

³⁷ Koni Pɔli yi a fala doma kanne xa, a naxa, “E bata nxu tan Romi dugurenne bɔnbɔ kenenna ma, e mi sa nxu makitixi nen, e yi nxu sa kason na. Koni iki, e fa waxi nxu bejin feen nin wundoni ba? Na mi lanɲe mumɛ! Fɔ e yeteen xa fa be, e fa nxu bejin.”

³⁸ Doma kanne yi sa falani ito ti kitisane xa. E a me waxatin naxan yi, a Romi dugurena nan Pɔli nun Silasi ra, e gaxu kati!

³⁹ Nanara, e yi Pɔli nun Silasi mafan. Na xanbi ra, e yi e ramini kason na, e yi e mafan, a e xa keli na taani.

⁴⁰ Pɔli nun Silasi to mini kason na, e yi siga Lidi a banxini, e sa e ngaxakedenne li na, e yi ne ralimaniya, e siga.

† 16:27: **Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

17

Pɔli a kɔntɔfinle Tesaloniki taan nun Beere taani

1 E yi dangu Anfipoli nun Apoloni taane yi, e fa Tesaloniki taani, Yahudiyane salide banxina nde yi denaxan yi.

2 Pɔli yi so e salide banxini alo a yi darixi a ra kii naxan yi. A yi xunsagi saxan ti na, Yahudiyane nun Pɔli yi Kitabuna fe falama Matabu Lɔxɔne yi.

3 A yi a yeɓa e xa, a a yita e ra fa fala a Alaa Muxu Sugandixin yi daxa a tɔrɔ, a yi keli sayani. A yi a fala e xa, a naxa, “N Yesu naxan ma fe kawandi bama ε xa, Alaa Muxu Sugandixin nan na ra.”

4 Yahudiyana ndee yi la a ra, e yi sa Pɔli nun Silasi fari. Gireki kaan naxanye yi gaxuxi Ala yeε ra, ne wuyaxi yi na liga e nun naxalan xili kan wuyaxi.

5 Koni xɔxɔlɔnyaan yi keli Yahudiyane ra, e fuyantenna ndee malan lɔxɔ tideni a e xa yamaan nadin, taan birin yi maxa. E siga Yason ma banxini Pɔli nun Silasi fendeni alogo e xa sa e ti yamaan yetagi.

6 Koni e to mi e to, e yi Yason nun denkeleya muxuna ndee bubu, e siga e ra taan kitisane fema. E sɔnxɔ sɔnxɔ, e naxa, “Muxuni itoe dunuɓa birin yifuma, iki e bata fa be,

7 Yason yi e yigiya a banxini. Muxuni itoe birin tondixi Romi Manga Gbeena sariyan suxe, amasɔtɔ e a falama a manga gbete na naxan xili Yesu.”

8 Na falane yi taan kitisane nun yamaan nakɔntɔfili,

9 e mi Yason nun bodene bejin fɔ e to e xunba gbetin fi.

E siga Beere taani

10 Kɔe to so, denkeleya muxune yi Pɔli nun Silasi rasiga Beere yi. E na li waxatin naxan yi, e siga Yahudiyane salide banxini.

11 Beere kaane yugon yi fan Tesaloniki kaane xa, bayo Alaa falan nasuxun kunfan yi ne yi. Lɔxɔ yo lɔxɔ e yi Kitabun feseɓeseɓema nen alogo e xa Pɔli a falane nɔndin kolon.

12 Yahudiya wuyaxi yi denkeleya e ye, e nun Gireki naxalan xili kan wuyaxi nun Gireki xeme wuyaxi.

13 Koni Yahudiyana naxanye yi Tesaloniki taani, ne to a me a Pɔli Alaa falan nalima Beere taani, e fan yi fa na yi, e yamaan nadin, a yi maxa.

14 Mafuren denkeleya muxune yi Pɔli rasiga fɔxɔ igen binni, koni Silasi nun Timote yi lu Beere taani.

15 Muxun naxanye sa Pɔli mati, ne yi siga a ra han Atena taani. Na xanbi ra, e mɔn yi xete Beere taani Pɔli a nungu xuiin na, a Silasi nun Timote xa fa a fema sinma.

Pɔli Atena taani

16 Pɔli yi e legedenma waxatin naxan yi Atena taani, a niin yi rapaxu a ma, bayo a bata yi a to, a suxure yiren nan yi na taan na.

17 Nanara, e nun Yahudiyane yi batuma feene ma salide banxini e nun Girekin naxanye yi gaxuma Ala yeε ra, e

nun a yi naralanma muxun naxanye ra lɔxɔ tideni lɔxɔ yo lɔxɔ.

18 Lɔnnilana ndee yi na yi, e yi xili Epikuri muxune nun Sitoyisi muxune, ne yi falan ti fɔlɔ a xa.* Nde yi lu e bode maxɔdinjɛ e naxa, “Fala tiini ito waxi nanse fala fe yi?” Bonne naxa, “A ligaxi alo a ala xɔjɛne nan ma fe ralima.” Amasɔtɔ Pɔli yi Yesu a fe xibarun kawandin bama e nun a keli fena sayani.

19 Nayi, e yi Pɔli tongo, e siga a ra Areyopagi malan yireni, e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu wama a kolon feni nanse xaran nɛnɛni ito ra i naxan ma fe falama?”

20 Amasɔtɔ nxu fe nɛnɛne nan mɛma, nxu waxi e bunna kolon feni.”

21 Atɛna kaane nun xɔjɛn naxanye yi e ye, ne yi e waxatin birin nadanguma fala nɛnɛne nan tun namɛdeyi.

22 Pɔli yi ti yamaan tagi Areyopagi fala tideni, a naxa, “Atɛna kaane, n bata a to a ɛ dinaxi feen birin yi.

23 Amasɔtɔ n yi ɛ taani sigama waxatin naxan yi, n yi ɛ batu seene toma. N mɔn bata saraxa gandena nde fan to, a sɛbɛxi dɛnaxan ma fa fala, ‘En mi ala naxan kolon.’ Awa, ɛ naxan batuma ɛ mi a kolon n faxi na nan ma fe ralideyi ɛ ma.

24 Ala naxan dunuɓa nun

a yi seene birin daxi, na nan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna Marigin na. Na mi dɔxɔma seene batu banxine kui muxune naxanye tixi.

25 A mako mi muxun yii fɔxɔn ma. Amasɔtɔ a tan nan siimayaan fima yamaan ma, e nun niiraxinla nun seen birin.

26 A siyane birin da nɛn mini muxu kedenni. A yi e dɔxɔ dunuɓa yiren birin yi. A yeɛɛn yi e gbee waxatine nun e dɔxɔdene danne ragidi.

27 Ala na ligaxi nɛn alogo muxune xa a fen, e yi kata a kolon feen na, xa e nɔɛ. Anu, a mi makuya en sese ra.

28 Amasɔtɔ, ɛ gbee fala jaxumɛ tiina ndee a falama, e naxa, ‘En dunuɓa yi gidin ligama a tan nin, en na en masigama a tan nin, en luma dunuɓa yi a tan nin.’ E mɔn naxa, ‘Ala bɔnsɔnna nan en fan na.’

29 Xa Ala bɔnsɔnna nan en tan na, en nama en miri, a Ala maliga xɛmaan na hanma gbetina hanma gɛmɛ sawuran naxan nafalaxi adamane kɔtɛne nun miriyane xɔn.

30 Ala mi na fe kolontareya waxatine yatɛxi, koni iki, a muxun birin xilima yiren birin yi, a e xa e keɓaan maxɛɛ.

31 Amasɔtɔ a bata lɔxɔ keden nagidi a dunuɓa birin kitin bolonma naxan yi tinx-

* **17:18:** Mɛn kaana ndee yi findixi xili kanne ra e miriya tilinxine fe ra lan dunuɓa keɓaan fɛsɛfɛsen ma. E mi yi dina yi. E fe fɛsɛfɛsɛne nan yi findixi e gbee dinan na. Epikuri muxune yi biraxi muxuna nde a xaranna fɔxɔ ra naxan xili Epikuri. E yi laxi a ra a dunuɓa feene mi ragidixi fɔ xunna ayi gbansan nan muxun malima e xa e masiga tɔrɔyaan na. Sitoyisi muxune yi biraxi muxu gbɛɛ a xaranna fɔxɔ ra naxan xili Senoni. E yi waxi dunuɓa gelene kolon feni alogo e xa e suxu ki faji.

inni a muxu yεbaxin xɔn. A bata na kanna mataxamaseri muxun birin xa, a to a rakeli sayani.”

³² E to Pɔli xuiin me a mux-
une kelima sayani, nde yi
a magele, koni bonne naxa,
“Nxu mɔn waxi i ya falan
name feni waxati gbete.”

³³ Nanara, Pɔli yi keli e tagi.

³⁴ Koni muxuna ndee yi sa
a fari, e denkeleya alo Denisi
Areyopagi muxuna nde, e
nun naxanla nde naxan yi xili
Damarisi e nun ndee gbete.

18

Pɔli yi siga Kɔrenti taani

¹ Na xanbi ra, Pɔli yi keli
Atena taani, a siga Kɔrenti
taani.

² A Yahudiyana nde li na,
naxan yi xili Akila Pontu
kaana. E nun a naxanla
Pirisila yi baxi fade nen sa
keli Itali yamanani. Amasɔɔ
Manga Kilɔdi bata yi a yamari
a Yahudiyane birin xa keli
Romi taani. Pɔli yi kafu e ma,

³ bayo e birin yi fatan
wali siya kedenni ito ra, kidi
degen a bubun na. A yi lu e
fema walideni.

⁴ Matabu Lɔxon birin, a yi
falan tima nen Yahudiyane
salide banxini, a yi kata
Yahudiyane nun Girɛkine
masɔɔdeni.

⁵ Silasi nun Timote na li
waxatin naxan yi keli Mase-
doniya yi, Pɔli yi lu kawandin
be waxatin birin. A sereyaan
ba Yahudiyane xa, a Yesu nan
Alaa Muxu Sugandixin na.

⁶ Koni Yahudiyane to a
matandi, e a rayelefu, a yi

a domani kunkun taxam-
asenna ra, a yi a fala e xa, a
naxa, “Xa ε halagi, ε yetɛɛn
nan funfu na ra. Na goronna
mi fa n tan xun ma. Iki
n sigama siya gbete ne nan
fema.”

⁷ Awa, a yi keli na, a siga, a
sa so muxuna nde a banxini
naxan yi xili Titi-Yusutu. Ala
yεragaxu muxun nan yi na
ra. A banxin yi salide banxin
dexɔn ma.

⁸ Salide banxin kuntigin
naxan yi xili Kirisipu, na
nun a denbayaan birin
yi denkeleya Marigin ma.
Kɔrenti kaa wuyaxi yi a falan
me, e denkeleya, e rafu igeni e
tubi xinla ma.

⁹ Lɔxon a nde, Pɔli yi fe toon
ti kɛɛn na alo xiyena. Mari-
gin yi a fala a xa, a naxa, “I
nama gaxu, koni falan ti! I
nama i dundu!

¹⁰ Amasɔɔ n na i fɔxɔ ra.
Muxu yo yii mi i liye, a fe
naxin naba i ra, bayo n ma
muxu wuyaxi taani ito yi!”

¹¹ Nanara, Pɔli yi lu na yi ne
keden kike sennin, a yamaan
xaran Alaa falan ma.

¹² Galiyon yi Akaya ya-
mana kanna ra waxatin
naxan yi, Yahudiyane birin
yi e malan Pɔli xili ma, e siga
a ra kiti sadeni.

¹³ E yi a kansun, e naxa,
“Xemeni ito yamaan maban-
dunma Ala batu kiina nde
nin naxan mi daxa sariyani.”

¹⁴ Benun Pɔli xa falan ti,
Galiyon yi a fala Yahudiyane
xa, a naxa, “Xa ε tan
Yahudiyane yi ε mawugama
tinxintareyana fe yi nun
hanma gbalona nde, a yi lan

nun nayi n xa n tuli mati ε falan na.

¹⁵ Koni ε to ε bode matandima ε falane yi, e nun xinle nun ε gbee sariyane, na ε tan nan ma. N tan mi waxi findi feni na feen kitisaan na.”

¹⁶ A yi e kedi kiti sadeni.

¹⁷ Awa, e birin yi salide banxin kuntigi Sosaten suxu, e yi a mabɔnbɔ kitisa banxin yetagi. Koni Galiyon ma fe mi taran na yi hali!

E xεε Antiyoki taani

¹⁸ Pɔli yi sogе wuyaxi ti a ngaxakedenne fema Kɔrenti taani. Na xanbi ra, a yi keli e fema. E nun Pirisila nun Akila yi so kunkin kui siga Siriya yamanani. Koni a bata yi a xunna bi Sankire taani a de tiina nde a fe ra.

¹⁹ E to sa Efesi li, Pɔli yi Pirisila nun Akila lu na yi. Koni Pɔli yeteen yi siga Yahudiyane salide banxini, e falan ti e bode tagi.

²⁰ E yi a mafan, a a xa bu e fema, koni a mi tin.

²¹ A yi sigama waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa Ala tin, n mɔn fama nen ε fema.” A yi dɔxɔ kunkin kui, a siga Efesi taani.

²² A Seariya taan li waxatin naxan yi, a yi siga Yerusalen taani, a sa na denkeleya yamaan xɔntɔn. Na xanbi ra, a yi siga Antiyoki taani.

²³ A yi waxatidi ti, a yi siga. A yi a masiga ti Galati yamanan nun Firigi yamanan birin yi, a yi Yesu fɔxɔrabirane kawandi, e senben sɔtɔ.

Apolosi Efesi nun Kɔrenti yi

²⁴ Na waxatini, Yahudiyana nde yi siga Efesi taani, a xili Apolosi naxan bari Alesandire taani. A yi falan kolon kati, a yi Kitabun kolon ki fani.

²⁵ A yi xaranxi Marigina Kirana fe ma. A yi Yesu a fe xaranna tima a sɔbeɛn nun tinxinna nin. Koni a yi Yoni a xaranna nan gbansan kolon marafu feen na igeni.

²⁶ A yi falan ti fɔlɔ xaxili ragidini Yahudiyane salide banxini. Pirisila nun Akila a xuiin me waxatin naxan yi, e yi a tongo, e yi Alaa Kirana fe yeba a xa a kiin yeteni.

²⁷ Siga xɔnla bata yi Apolosi suxu Akaya yamanani. Nana, denkeleya muxun naxanye yi Efesi taani, ne yi a mali, e kedin sebe Yesu fɔxɔrabirane ma Akaya yi, a e xa a yisuxu na yi. A na li waxatin naxan yi, naxanye yi denkeleyaxi Ala hinanna barakani, a yi ne mali kati!

²⁸ Amasɔtɔ a yi Yahudiyane falan matandima senbeni kenenni, a yi a yita Kitabun kui, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na.

19

Pɔli yi siga Efesi taani

¹ Apolosi yi Kɔrenti taani waxatin naxan yi, Pɔli yi geya yamanani siga, a yi fa Efesi taani. A yi Yesu fɔxɔrabirana ndee li na yi.

² A yi e maxɔdin, a naxa, “E denkeleya waxatin naxan yi, ε yi Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔ ba?” E yi a yabi, e

naxa, “Nxu munma sa Alaa Nii Sariḡanxina fe mε nεn.”

³ Pōli yi e maxōdin, a naxa, “E rafuxi igeni xaranna mundun xōn?” E yi a yabi, e naxa, “Yoni gbee marafuun xaranna.”

⁴ Pōli yi a fala e xa, a naxa, “Yoni yi muxune rafuma igen nin alogo e xa e keḡaan maxεε. A yi a falama yamaan xa nεn, a e xa denkeleya na kanna ma naxan fama a tan xanbi ra. Na nan Yesu ra.”

⁵ E na mε waxatin naxan yi, e rafu igeni Marigi Yesu xinli.

⁶ Pōli yi a yiin sa e ma, Alaa Nii Sariḡanxin yi godo e ma, e yi falan ti xui gbεεne yi, e yi nabiya falane ti.

⁷ E tan naxanye birin yi na, muxu fu nun firin ḡoxōndōn.

⁸ Pōli yi siga Yahudiyane salide banxini, a falan ti yamaan xa xaxili ragidini kike saxan. A yi kata a xa e mabandun Alaa Mangayaan ma.

⁹ Koni ndee yi tengbesen, e mi tin denkeleye, e yi lu Yesu a Kirana fe yibεε yamaan yεtagi. Nanara, Pōli yi a masiga e ra, a Yesu fōxōrabirane xali e danna. E yi lu falan tiyε lōxō yo lōxō Tiranusi a xarande banxini.

¹⁰ Na yi lu ligε han ḡεε firin. Nanara, muxun naxanye birin yi dōxi Asi yamanani, Yahudiyane nun Girεkine, ne birin yi Marigina falan mε.

Sebaa dii xεmεne fe

¹¹ Ala yi kabanako fe gbeene liga Pōli xōn ma.

¹² Nanara, dugi dungin nun wali domaan naxanye bata yi

din a fatin na, e yi ne tongoma nεn, e yi e sa furemane fatin ma. E yi kεndεya, yinnane fan yi xεε e fōxō ra.

¹³ Yahudiyane naxanye yi sigama yirene yi yinnane kedideni, ne fan yi kata Marigi Yesu xinla rawalideni e yinnan ḡaxine kedi. E yi a falama yinnane xa nεn, e naxa, “N bata ε yamari Yesu xinli, Pōli naxan ma fe kawandi bama, ε xεεε muxuni ito fōxō ra!”

¹⁴ Yahudiyane saraxarali kuntigina nde Sebaa dii xεmεε soloferene yi na nan ligama.

¹⁵ Koni lōxōna nde yinnan yi e yabi, a naxa, “N Yesu kolon, n Pōli fan ma fe kolon, koni nde ε tan na?”

¹⁶ Yinnan yi xεmεn naxan fōxō ra, na yi dutun e ma sεnben na, han a yi e birin nō. A yi e mabōnbō han e ragenle yi e gi, e maxōloxin yi mini banxini.

¹⁷ Yahudiyane nun Girεkin naxanye yi dōxi Efesi taani, ne to ito mε, e birin yi gaxu kati! Marigi Yesu xinli binya han!

¹⁸ Muxun naxanye denkeleya, na wuyaxi yi fa, e yi e ti e fe ḡaxine ra kεnenna ma.

¹⁹ Naxanye yi woyimεyaan ligama, ne yi e kedine malan, e fa e ra, e yi e gan birin yεtagi. E yi kedine saren yatε, a birin malanxina, gbeti gbanan wuli tonge suulun.

²⁰ Alaa falan yi xuyama ayi na kii nin, Marigin sεnben barakani.

Sōnxō sōnxō naxan te Efesi

taani

²¹ Na feene danguxina, Pɔli yi a miri, a xa siga Masedoniya nun Akaya yamanani, siga han Yerusalɛn taani. A yi a fala, a naxa, “N na siga na waxatin naxan yi, fɔ n xa sa Romi fan to.”

²² Nanara, a yi a mali muxu firin nasiga Masedoniya yamanani, Timɔte nun Erasite. A tan yi lu Asi yamanani ndedi.

²³ Na waxatini, sɔnxɔ gbeen yi te Efesi taani masɔtɔ Yesu a Kirana fe ma.

²⁴ Xabuna nde yi na, a xili Demetiri. A tan nan yi e gbee ala ɲaxalanmana nde Aritemi batu banxin sawura xunxurine rafalama gbeti bɔnbɔxin na. Na yi tɔnɔ gbeen nan sɔtɔma a tan nun a walikɛ bodene xa.

²⁵ Nanara, a yi a walikɛ bodene birin xili, e nun naxanye yi na wali sifan ligama, a yi a fala e xa, a naxa, “N fafane, ε a kolon en nafunla sɔtɔma wanli ito nin.

²⁶ Pɔli ito feen naxan ligama, ε bata na mε, ε yi a to. A naxa, a muxune suxuren naxanye rafalama e ala ra, Ala mi ne ra mumε! A bata muxu wuyaxi mayenden, a yi e maxεtε Efesi taani be e nun fayida Asi yamanan birin.

²⁷ Fe xɔdεxɛn nan na ra. En ma wanli ito fama xili ɲaxin sɔtɔdeni nɛn! En ma ala Aritemi batu banxin fan yi xunna kala. Aritemi naxan batuma Asi yamanan nun dunuɲa yiren birin yi, na binyen bama a ma nɛn.”

²⁸ Yamaan falani itoe mε waxatin naxan yi, e bɔɲɛn

yi te, e sɔnxɔ sɔnxɔ, e naxa, “Efesi kaane gbee ala Aritemi gbo!”

²⁹ Sɔnxɔ sɔnxɔn yi te taan yiren birin yi. Yamaan yi Pɔli sigati bodene suxu, Gayi nun Arisitaraki, Masedoniya kaane. E birin gimatɔn yi siga ne ra yamaan malandeni.

³⁰ A xɔnla yi Pɔli suxu, a xa siga yamaan yεtagi koni Yesu fɔxɔrabirane mi tin a siga.

³¹ Yamanan muxu gbeena ndee naxanye yi Pɔli xɔyine ra, na ndee yi xɛraan nasiga a ma, e yi a mafan a nama so yamaan ye.

³² Malanden tan yi basanxi han! Ndee yi sɔnxɔma fena nde ra, bonne yi sɔnxɔma fe gbεtε ra, amasɔtɔ e yi malanxi na feen naxanye ma, a wuyaxi mi yi sa ne kolon nɛn.

³³ Yahudiyane yi muxuna nde radinma yeɛn na alogo a xa falan ti naxan yi xili Alesandire. Muxuna ndee yi a yeɓama a xa naxan ligaxi, nayi, a yi yamaan masabari a yiin na alogo a xa falan ti.

³⁴ Koni e a kolon waxatin naxan yi, a Yahudiya nan yi a ra, e birin yi sɔnxɔ e bode xɔn ma han waxati xunkuye, e naxa, “Efesi kaane gbee ala Aritemi gbo!”

³⁵ Dɔnxɛn na, taan sɛbɛli tiin yi yamaan masabari, a naxa, “Efesi kaane, dunuɲa muxune birin a kolon, a Efesi taan nan Aritemi batu banxin kantanma e nun a sawuran naxan godo keli kore!

³⁶ Muxu yo mi nɔε feni itoe

matandε. Nanara, ε lan nεn ε yi ε sabari. E nama fefe liga a wolonni.

³⁷ E bata fa muxuni itoe ra be koni e mi se muxaxi alane batu banxine yi, e mi en ma suxuren jaxalanmaan nayelexuxi hali!

³⁸ Xa mawugana nde Demetiri nun a walikεεn bodene kui lan muxu yo ma, kiti banxine nun kitisane na. E xa sa e mawuga mεnni.

³⁹ Xa ε mεn wama fe gbεte xεn ma fε ε xa a fala taan dugurenne malanni.

⁴⁰ E nama sa en kansun murute feen na to sεnxε sεnxεna fe ra. Bayo en mi nεε dentεge yo sε malanni ito ti xunna ma." A yelinxini ito fale, a yamaan nasiga.

20

Poli Masedoniya nun Akayayi

¹ Sεnxε sεnxεn baxina a ra, Poli yi Yesu fεxεrabirane malan. A yi e ralimaniya, a yi a jungu e ma. Na xanbi ra, a siga Masedoniya yamanani.

² A dangu na yamanan birin yi, a yamaan nalimaniya fala wuyaxi ra. Na danguxina, a siga Giriiki yamanani,

³ a kike saxan ti na yi. A yi waxi siga feni Siriya yamanani kunkin kui, koni a to a kolon a Yahudiyane bata yanfan so a ma, a yi a miri, a xa xεte Masedoniya kiraan xεn ma.

⁴ Pirusi a dii xεmεn Sopateri Beere kaan yi siga a matideni, e nun Arisitaraki nun Sekondu Tesaloniki kaane nun Gayi Deribe kaan nun Timote e nun Tikiko nun Tirofime naxanye kelixi Asi yamanani.

⁵ Ne yi siga yεεn na, e sa nxu legeden Tirowasi taani.

⁶ Buru Tetaren Sanla* danguxina, nxu yi dεxε kunkin kui keli Filipi taani. Xii sulun danguxina, nxu yi sa bonne li Tirowasi taani, nxu yi lεxε xun keden ti na yi.

Poli Eyutiki rakeli fena sayani

⁷ Simitin jinbanna ra, nxu yi malanxi buruni gira feen na nxu bode xεn ma.† Poli yi falan ti yamaan xa, a lu falan tiyε han kεε tagini amasεto a yi sigama nεn na xεtεn bode.

⁸ Nxu yi malanxi kore banxin naxan kεε ra, lenpu wuyaxi yi mεnni.

⁹ Banxulanna nde yi na yi a xili Eyutiki, na yi dεxi kore banxin foye soden nan na. Poli to yi falan xunkuyama ayi, na banxulanna yi xi han! Xixεnla yi gbo ayi han, a yi bira keli kore banxin saxandeni. E yi sa a faxaxin li.

¹⁰ Awa, Poli yi godo, a yi a felen a xun ma mafuren, a yi a tongo, a naxa, "E nama xamin, a niin mεn a yi."

¹¹ Na xanbi ra, Poli mεn yi te sangansoon kεε ra. A yi buruni gira, a yi a don. Poli

* **20:6: Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma xii solofere leben mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xεrεyaan 12.15 kui. † **20:7:** Yanyina nde, feni ito findixi Marigina ximεnna nan na.

yi falan ti e xa han xətənni, na xanbi ra a yi siga.

¹² E siga banxulanna kəndən na, na yi e ralimaniya ki fajı.

Pəli ɲungu fena Efəsi kaane ma

¹³ Nxu yi siga Pəli yεε ra kunkin kui Asosi taani, nxu yi Pəli tongoma kunkin kui dənaxan yi. Amasətə, a yi sigama a sanna nan ma.

¹⁴ A to nxu li Asosi taani, nxu yi a tongo kunkin kui, nxu yi siga taana nde yi, naxan yi xili Mitilene.

¹⁵ Na xətən bode, nxu yi keli na yi, siga igen xun ma han Kiyō taani. A soge firindeni, nxu yi fa Samosi yi, a soge saxandena, nxu sa Miletı li.

¹⁶ Pəli yi a ragidi, a xa dangu Efəsi taan dɛxən kunkin kui amasətə a mi yi waxi ti feni, alogo a nama bu Asi yamanani. A yi mafuraxi alogo Se Xaba Singen Sanla xa a li Yerusalən taani, xa na lanɲe.

Pəli a ɲungu xuina

¹⁷ Pəli yi xeraan nasiga Efəsi taani keli Miletı yi, a dənkeleya yamaan fonne xa fa.

¹⁸ E to fa, a yi a fala e xa, a naxa, “Xabu n faan soge singena Asi yamanani ε tagi, ε n kewanle kolon.

¹⁹ N bata wali Marigin xa yete magodon nun yεεgeni. N mən yi tərəma Yahudiyane yanfantenyaan bun.

²⁰ E a kolon a n mi ε munanfan fe yo luxunxi ε ma. N bata xaranna ti ε xa yamani e nun ε banxine yi.

²¹ N bata a rali Yahudiyane nun Girekine birin ma a e xa e kəɲaan maxete, e tubi Ala ma, e dənkeleya en Marigi Yesu ma.”

²² “Nba, Alaa Niin nan sigama n na Yerusalən taani iki. Feen naxanye sa ligama n na na yi, n mi ne kolon.

²³ N naxan tun kolon fə n nɛma danguma taa yo taa, Alaa Nii Sariɲanxina n nakolonma a kasorasaan nun tərə wuyaxi n mamɛn yεn na.

²⁴ Koni n mi n niin yatɛxi sese ra fə n bata kiraan naxan dɛ suxu, n xa na rakamali. Marigi Yesu wanla naxan soxi n yii, n xa na rapan. Na ni ito ra, a n xa Alaa hinanna fe Xibaru Fajın seren ba.”

²⁵ “Iki n na a kolon, fa fala n bata sigan ti ε tan naxanye birin tagi, n yi Alaa Mangayaan kawandin ba ε xa, ε tan sese mi fa n toma sənən.

²⁶ Nanara, n na a falama ε xa to yeteni, xa ε tan nde yo halagi, na goronna mi fa n tan xun ma.

²⁷ Amasətə n bata Ala sa- goon birin nali ε ma, a sese mi fa luxı.

²⁸ E ɲəxə lu ε yete xən e nun Alaa Nii Sariɲanxina ε findixi yamaan naxan birin masuxu muxuye ra. E Alaa yamaan masuxu alo xuruse rabaan nun a kuruna bayo a bata a sara a yete wunla ra.

²⁹ Amasətə n na kolon, n na keli ε tagi waxatin naxan yi, muxu ɲaxine fama nɛn sodeni ε tagi, e kata ε yamaan kaladeni alo kankone xuruse kurun tagi.

³⁰ Muxuna ndee kelima nen ε tagi, e yi fala tinxintarene ti alogo Yesu fəxərabirane xa bira e fəxə ra.

³¹ Nanara, ε lu ε yeε ra yi! N na ε keden kedenna birin nakolonxi feen naxanye ma jεε saxan kəεen nun yanyina yeεgeni, ε nama jinan ne xən!"

³² "Awa, iki n bata ε taxu Ala ra e nun a hinan falan naxan nəε senben fiye ε ma, a yi na kəen fi ε ma naxan maraxi muxu sarijanxine birin xa.

³³ N mi kunfaxi muxu yo a gbeti xən, hanma xεmana, hanma dugine.

³⁴ E yetεna a kolon, n yetεen yii fəxəne nan nxu nun n lanfane makone fanxi.

³⁵ A lan en xa fangatarene mali kii naxan yi, n bata na birin yita ε ra wali xədəxe sifani ito xən ma. Marigi Yesu falan naxan ti, ε xaxili lu ne xən ma. A naxa, 'Naxan seen fima, na barayin gbo dangu a sətə muxun na.'"

³⁶ Pəli to yelin falan tiye e xa, a yi a xinbi sin e fεma, e birin yi Ala maxandi.

³⁷ E birin yi wuga, e yi e yiin nabilin Pəli ma, e yi a sunbu.

³⁸ A to a fala e xa, a naxa, a e mi fa a toma sənən, na yi e sunu kati. E sa a mati han kunki dεen na.

21

Pəli siga fena Yerusalen taani

¹ Nxu fata xanbini, nxu yi nxu tinxin Kosi bəxən na kunkin kui. Na xətən bode,

nxu sa so Rəde bəxəni, nxu yi keli mənni nxu fa Patara taani.

² Nxu yi kunkina nde li mən naxan yi fəxə igeni gidima siga Fenisa yamanan binni, nxu yi te na kui.

³ Nxu Sipiri bəxən toxina, nxu yi dangu a ra, a lu kəmen fəxən binni. Nxu yi siga Siriya yamanan binni. Nxu sa Tire taan li, kunkin yi lanma a xa goronne ragodo dεnaxan yi.

⁴ Nxu yi Yesu fəxərabirana ndee li mən. Nxu yi bəxə xun keden ti ne fεma. E yi a fala Pəli xa Alaa Nii Sarijanxin senbeni, e naxa, a a nama siga Yerusalen taani.

⁵ Koni na xunsagin janxina, nxu yi keli, nxu siga. Yesu fəxərabirane birin yi sa nxu mati, e nun e jaxanle nun e diine han taan fari ma. Nxu yi nxu xinbi sin baan dε, nxu yi Ala maxandi mənni.

⁶ Na xanbi ra, nxu yi nxu jəngu nxu bode ma, nxu so kunkin kui, e tan yi xεte e konni.

⁷ Nxu yi sigama kunkin kui, keli Tire taani siga Pitolome taani, nxu yi denkeleya muxune xəntən na yi, nxu ferijən e fεma.

⁸ Na xətən bode nxu yi keli mən, nxu yi siga Sesariya taani. Nxu yi sa so Filipi Xibaru Fajni Raliin konni naxan yi na muxu sugandixi soloferene ye.*

⁹ Dii tεmε fututare rasəlxnxi naanin yi Filipi yii, ne yi nabiya falane tima.

¹⁰ Nxu xi dando tixin na,

* 21:8: A mato Xεrane 6.5 nun Xεrane 8.5-40 kui.

nabiin naxan yi xili Agabusi, na yi fa sa keli Yudaya yi.

¹¹ A yi fa nxu fema, a yi Pɔli a tagi xidin tongo, a yi a yete sanne nun a yiine xidi na ra, a naxa, “Alaa Nii Sarijanxin naxa, ‘Yahudiyane tagi xidini ito kanna xidima ikiini Yerusalen taani, e a so siya gbetene yii.’ ”

¹² Nxu na me waxatin naxan yi, nxu birin yi Pɔli mafan, a a nama siga Yerusalen taani.

¹³ Koni a yi nxu yabi, a naxa, “Nanfera e wugama han e n bojen kala? Amasoto n yitonxi na a ra e xa n xidi Yerusalen taani, e yi n faxa Marigi Yesu xinla fe ra.”

¹⁴ A to mi tin nxo falan suxe, nxu mi kankan a ma, nxu yi a fala, nxu naxa, “Marigin sa- goon xa liga.”

¹⁵ Na loxone to dangu, nxu yi nxu yiton, nxu yi siga Yerusalen taani.

¹⁶ Yesu foxorabirana ndee yi nxu mati keli Sesariya taani. E yi nxu xali Menason Sipiri kaan konni, nxu yi lan nxu xa yigiya denaxan yi. Yesu foxorabiran nan yi a ra xabu waxati xunkuye.

Pɔli yi Yaki xontɔn

¹⁷ Nxu Yerusalen taan li waxatin naxan yi, denkeleya muxune yi nxu yisuxu sewani.

¹⁸ Na xɔtɔn bode, nxu nun Pɔli yi siga Yaki xontɔndeni. Denkeleya yamaan fonne birin yi malanxi na yi.

¹⁹ Pɔli yi e xontɔn, a yi a wanla birin dentegen sa e xa

Ala feen naxanye ligaxi siya gbetene tagi.

²⁰ E na me waxatin naxan yi, e birin yi Ala tantun. E a fala Pɔli xa, e naxa, “Nxu ngaxakedenna, a mato, Yahudiyani wuli wuyaxi bata denkeleya, e birin mon tunnafanxi Musaa sariyan suxudeni.

²¹ Anu, muxune ito nan falaxi e xa, e naxa, a Yahudiyani naxanye birin siya gbetene ye, a i ne xaranma e xa xete Musaa sariyan foxo ra, a e mon nama e diine banxulan, a e nama en ma namunne suxu.

²² En fa nanfe ligan nayi? Amasoto sike yo mi na, e a mema nen, a i bata fa.

²³ Nanara, nxu naxan falama i xa, i xa na liga. Awa, xeme naanin be naxanye bata e de ti Ala xa.

²⁴ Siga e foxo ra, e sa e rasarijan e bode xon ma. I mon xa e saren fi, alogo e xa e xunne bi. Nayi, birin a kolonma nen, a e feen naxanye falaxi i ya fe yi, a jondi mi e sese ra, koni a i fan yeteen Musaa sariyane suxi.

²⁵ Koni siya gbeten naxanye tan bata denkeleya, nxu bata nxo miriyane sebe, nxu yi a rasiga ne ma. Nxu naxa, e xa e yete ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxurene ma, e nun sube wunli donna nun suben yifaxi donna nun yanga suxuna.”†

²⁶ Na xɔtɔn bode, Pɔli yi na xemene tongo e yi rasarijan e bode xon ma. Na xanbi ra, a so Ala Batu Banxini alogo a

† 21:25: A mato Xerane 15.20 kui.

xa a fala e xa e sarijan ləxəne rakamalima waxatin naxan yi, e yi saraxan ba e keden kedenna birin xa.

Pəli suxu fena Ala Batu Banxini

²⁷ Soge solofereden janmatəna, Yahudiyān naxanye keli Asi yamanani, ne yi Pəli to Ala Batu Banxini. E yi yamaan birin nadin a xili ma, e yi a suxu.

²⁸ E sənəxə sənəxə, e naxa, "Isirayila muxune, ε nxu mali. Xəməni ito nan sigama yiren birin yi, a xaranna ti en ma yamaan nun Musaa sariyan nun yireni ito xili ma. A yeteen bata Girəkine raso Ala Batu Banxini, e yi na sarijananna kala."

²⁹ E ito falaxi nən bayo e bata yi Tirofime Efəsi kaan to a fəxə ra taani, e yengi yi a ma a Pəli bata yi a raso Ala Batu Banxini.

³⁰ Taan birin yi maxa, yamaan yi e gi sa keli yiren birin yi. E yi Pəli suxu, e yi mini a bubue Ala Batu Banxini tande ma. E yi a so deene ragali keden na.

³¹ Yamaan yi waxi Pəli fəxa feni. Muxuna nde yi fa a fala Romi kaane sofa ganla mangan xa, a sənəxə sənəxən Yerusalən taan yiren birin yi.

³² Sofa mangan yi sofane nun sofa kəmənen kuntigine xili, e siga e giye yama gbeen fəma. Na muxune sofane to waxatin naxan yi, e ba Pəli bənbə.

³³ Sofa mangan yi sa Pəli suxu, a yi e yamari, a e xa a xidi yəlxənə firin na. Na

xanbi ra, a yi maxədinna ti a nde a ra, e nun a naxan ligaxi.

³⁴ Koni muxuna ndee yi sənəxəma fena nde ra, bonne sənəxəma fe gbete ma. Sofa mangan mi yi sese yeε toma sənəxə sənəxəni. Nayi, a yi yamarin fi a e xa siga Pəli ra yire makantanxini.

³⁵ Pəli to e banxin te deen li, fə sofane xa yi fa a tongo nən, e siga a ra amasəto yamaan yi janaraxi.

³⁶ Yamaan birin yi biraxi a fəxə ra, e sənəxəma, e naxa, "A xa fəxa!"

Pəli yi a yete yeba

³⁷ E yi sigama Pəli ra yire makantanxini waxatin naxan yi, a falan ti sofa mangan xa, a naxa, "I tinje ba n xa falana nde ti i xa?" Sofa mangan yi a maxədin a naxa, "I Girəki xuiin mēma?"

³⁸ Na Misiran kaan xa mi i tan na ba, naxan baxi yamaan namurutedeni, a siga yenge so muxu wuli naaninna ra tonbonni?"

³⁹ Pəli yi a yabi, a naxa, "Yahudiyān nan n tan na, n barixi Tarise taan nin Silisi yamanani, na taa suturaxin dugurena nan n tan na. Yandi, tin n xa falan ti yamaan xa."

⁴⁰ Sofa mangan yi tin. Nana, Pəli yi keli a ti banxin te deen na, a yamaan masabari a yiin na. Awa, e dunduxina, Pəli yi falan ti e xa Heburu xuini.

22

¹ A naxa, "Ngaxakedenne nun n fəfane, ε tuli mati, n xa n xənbə ε xa!"

² E to a mε a Heburu xuiin falama, e yi e raxara. Awa, Pɔli yi siga falan ma, a naxa,

³ “Yahudiyān nan n tan na, n barixi Tarise taan nin, Silisi yamanani. Koni n maxuruxi be nin. Gamaliyeli nan n xaranxi en benbane sariyan suxu kiin ma. Alaa fe kunfan yi n fan yi alo ε tan birin kii naxan yi to.

⁴ N fan yi Yesu a Kiraan muxune bεsɛnxɔnyama han n yi e faxa. N yi xεmεne nun naxanle suxuma, n yi e sa ka-soon na.

⁵ Saraxarali Kuntigi Singen nun yamaan fonne birin n seren bε nɛn na ma, amasɔtɔ n kedin sɔtɔ e ra nɛn, siga en ngaxakeden Yahudiyane ma Damasi taani. Nanara, n yi siga na yi muxuni itoe suxu xinla ma, n yi e xidi, n xεtε e ra Yerusalɛn taani e naxankatadeni.”

*Pɔli yi a tubi feen fala
Xerane 9.1-19, 26.12-18*

⁶ “Awa, n yi kira yi waxatin naxan yi, yanyi tagini, n bata yi maso Damasi taan na, tεε dεgε gbeen yi ti n ma mafuren keli kore!

⁷ N bira bɔxɔni. N fala xuiin mε, a naxa, ‘Sɔli, Sɔli, i n bεsɛnxɔnyama nanfera?’

⁸ N yi a maxɔdin, n naxa, ‘Marigina, nde i tan na?’ A yi n yabi, a naxa, ‘Yesu Nasareti kaan nan n tan na, i naxan bεsɛnxɔnyama iki!’

⁹ Muxun naxanye yi n fɔxɔ ra, ne fan yi na tεε dεgɛn to. Koni naxan yi falan tima n xa, e mi na xuiin mε.

¹⁰ N yi maxɔdinna ti, n naxa, ‘Marigina, n xa nanfe

liga?’ Awa, Marigin yi a fala n xa, a naxa, ‘Keli, i siga Damasi taani! Ala i yamarixi naxan birin liga fe ra, ne birin sa falama i xa nɛn mɛnni.’

¹¹ Na tεε dεgε gbeen yi n danxu, na ma, n lanfane yi n yii rasuxu e siga n na Damasi taani.”

¹² “Awa, xεmεna nde yi na yi, naxan yi xili Ananiyasi. Muxu tɔgɔndiyaxin nan yi a ra, a yi Alaa sariyan suxi, Yahudiyān naxanye birin yi dɔxi mɛnni, ne yi a binyaxi kati!

¹³ Na yi fa, a ti n dɛxɔn, a naxa, ‘Ngaxakedenna Sɔli, seen to fa!’ N yi toon ti keden na, n yi a tan to.

¹⁴ A yi a fala, a naxa, ‘Nxu benbane Ala bata i sugandi alogo i xa a sagoon kolon, i yi Tinxin Muxun Yesu to, i yi a xuiin yεtɛn mε.

¹⁵ Amasɔtɔ i bata feen naxanye to, i yi a mε, i findima nɛn na seren na muxune birin xa.

¹⁶ Awa, i fa nanse mamema iki? Keli, i rafu igeni, i yulubine birin xa ba i ma, i yi a maxandi a xinli.’ ”

Pɔli a xerayana siyane ma

¹⁷ “N xεtɛxina Yerusalɛn taani, n yi Ala maxandima Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, n yi fe toon ti alo siyena.

¹⁸ N yi Marigin to, a yi a fala n xa, a naxa, ‘I mafura, i keli Yerusalɛn taani keden na, amasɔtɔ i sereyaan naxan bama n ma fe yi, e mi na suxuma.’

¹⁹ N yi a yabi, n naxa, ‘Marigina, e a kolon yati a n

yi sigama salide banxine yi, naxanye denkeleyaxi i ma, n yi ne sa kasoon na, n yi e bɔnbɔ.

²⁰ E to yi i serena Etiyen faxama, n tan yeteen yi na, n tin nen. Naxanye yi a faxama, n tan nan yi ne dugine kantanna.

²¹ Awa, Marigin yi a fala n xa, a naxa, 'Siga, amasɔtɔn na i rasigama nen siya gbetene ma yire makuyene yi.'

²² Yamaan yi e tuli mati Pɔli xuiin na han a yi na fala. E yi sɔnxɔ fɔlɔ kati, e naxa, "A xa faxa! Muxu sifani ito lu daxi mi a ra a nii ra!"

²³ E yi sɔnxɔma, e e domane wolima kore, e gbangbanni te.

²⁴ Romi sofa mangan yi yamarin fi, a e xa so Pɔli ra yire makantanxini. A naxa, a e xa a bulan, e yi a maxɔdin alogo a xa a kolon yamaan sɔnxɔma a ma feen naxan ma.

²⁵ Koni e to a xidi a bulan xinla ma, sofa kemɛn kuntigin naxan yi tixi na, Pɔli yi na maxɔdin, a naxa, "A daxa e xa Romi dugureнна nde bulan hali e munna naxan makiti singen?"

²⁶ Sofa kemɛn kuntigin na me waxatin naxan yi, a yi siga sofa mangan fema, a yi na fala, a yi a maxɔdin, a naxa, "I nanfe ligɛ? Romi dugureнна nde nan xemɛni ito ra!"

²⁷ Nanara, sofa mangan yi siga, a yi Pɔli maxɔdin, a naxa, "A fala n xa, xa Romi dugureнна nde nan i tan na?" Pɔli yi a yabi, a naxa, "ɔn, a tan nan nde n na."

²⁸ Sofa mangan yi a fala, a naxa, "N gbeti gbeen nan

baxi, n findi Romi dugureнна ra." Pɔli yi a yabi, a naxa, "Koni n tan barixi Romi dugurenyaan nin."

²⁹ Muxun naxanye yi a bulanma nun alogo a xa falan ti, ne yi keli a fema keden na. Sofa mangana a kolon waxatin naxan yi, a bata yi Romi dugureнна nde xidi yɔlɔnxɔnna ra nun, na fan yi gaxu.

Yahudiyane yi Pɔli makiti

³⁰ Yahudiyane yi Pɔli kan-sunma feen naxan na, sofa mangan yi waxi na kolon feni. Nanara, na xɔtɔn bode, e yi Pɔli fulun. Sofa mangan yi saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan yamari, e yi e malan. Na xanbi ra, a yi Pɔli ti e yetagi.

23

¹ Pɔli yi kitisa yamaan mato kati, a naxa, "Ngaxakedenne, n feen naxanye ligaxi Ala yeɛ xɔri han to, n mi n yete yalagima ne ra."

² Muxun naxanye yi tixi Pɔli fema, Saraxarali Kuntigi Singena Ananiyasi yi ne yamari, a e xa Pɔli deen garin.

³ Pɔli yi a fala a xa, a naxa, "Ala i fan bɔnbɔma nen, i tan naxan luxi alo banxin naxan fari mafixa, koni a kuiin lɔxi. I dɔxi n makitideni sariyan xɔn. Koni i tan sariyan kalama amasɔtɔ i bata yamarin fi, a e xa n bɔnbɔ!"

⁴ Muxun naxanye yi Pɔli fema, ne yi a fala a xa, e naxa, "I Alaa Saraxarali Kuntigi Singen nan konbima na ra."

5 Pōli yi a yabi, a naxa, “Ngaxakedenne, n mi yi a kolon a Saraxarali Kuntigi Singen nan a ra. Amasōto a seβexi Kitabun kui, a naxa, ‘I nama fala paxin ti i ya yamaan mangan ma.’* ”

6 Pōli yi a kolon, a Saduse muxune nun Farisi muxune nan yi na yamaan na. A yi keli, a yi a fala a xuini texin na kitisa yamaan tagi, a naxa, “Ngaxakedenne, Farisi muxun nan n na. N fafe fan Farisi muxun na a ra. E n makitima bayo n laxi a ra a faxa muxune kelima nen sayani!”

7 A na falaxina, Saduse muxune nun Farisi muxune yi fōlo e bode matandε, yamaan yi taxun.

8 Saduse muxune yi a falama, e naxa, a muxune mi kelima sayani, e mōn naxa, a malekane mi na hanma senβε totarene. Koni Farisi muxune tan yi laxi ne birin na.

9 Nanara, sōnxo sōnxo gbeen yi keli. Awa, sariya karamōxona ndee yi keli Farisi muxune ye, e ti, e matandin ti kati! E naxa, “Nxu mi fe paxi yo toxi xemeni ito a fe yi. Yanyina nde, senβε totarena nde hanma malekan falan ti a xa nen yati!”

10 Matandin yi gbo ayi han sofa mangan yi gaxu, a e nama Pōli yibō dungu dungin na. Nanara, a sofane yamari, a e xa sa Pōli tongo yamaan tagi, e siga a ra yire makan-tanxini.

11 Na kōeen na, Marigin yi mini Pōli xa, a naxa, “I wεkile! I sereyaan bama n xa nen Romi taani alo i a liga Yerusalen taani kii naxan yi.”

Eyanfan so Pōli ma

12 Na xōtōn bode, Yahudiyane yi e malan e lan a ma, e yi e kōlo, a e mi donseen donma, e mi igen minma fō e Pōli faxa.

13 Naxanye na feni tōn, e dangu muxu tonge naanin na.

14 Na xanbi ra, e siga saraxarali kuntigine nun fonne fema, e naxa, “Nxu bata nxu kōlo, a nxu nama sese don fō nxu Pōli faxa.

15 Awa, nayi ε tan nun kitisa yamaan xa xeraan nasiga Romi sofa mangan ma, a a xa Pōli rafa ε ma alogo ε xa a fe fεsefεse. Nxu yitōnxi nxu xa a faxa benun a xa be li.”

16 Koni Pōli magilena dii xemen na yanfan mexina, a yi siga yire makantanxini, a sa feni ito fala Pōli xa.

17 Na xanbi ra, Pōli yi sofa kemen kuntigina nde xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Banxulanni ito tongo, i siga a ra sofa mangan fema, a waxi falana nde ti feni a xa.”

18 A yi a tongo, a siga a ra sofa mangan fema, a yi a fala a xa, a naxa, “Pōli naxan kason na, na nan n xilixi, a yi a fala n xa, a naxa, a n xa fa banxulanni ito ra i fema amasōto a waxi fena nde fala feni i xa.”

19 Sofa mangan yi banxulanna yii rasuxu, a siga a ra a danna, a sa a maxōdin, a naxa, “I nanfe falama n xa?”

* 23:5: Xōrōyaan 22.27

20 Banxulanna yi a fala a xa, a naxa, “Yahudiyane bata lan a ma a tila e xa i mafan, a i xa Pɔli rasiga kitisa yamaan ma alogo e xa a fe fεsεfεsε.

21 Koni i nama i tuli mati ne ra amasɔtɔ e dangu muxu tonge naanin na naxanye luxunxi Pɔli yεε ra. E birin bata e kɔlɔ, a e nama sese don, e nama e min, han e yi a faxes. E yitɔnxi na nan ma iki. E i ya yamarin nan tun legedenma.”

22 Sofa mangan yi a fala, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa fa fala i bata na yεba n xa.” A banxulanna yiba, a yi siga.

Pɔli yi rasiga Felisi ma

23 Sofa mangan yi sofa kεmεn kuntigi firin xili, a naxa, “E sofa kεmε firin tongo, e nun soo kan tonge solofere nun tanba kan kεmε firin. E ne yitɔn, siga Sesariya taani to kɔεεn na dege waxatin na dangu.

24 E fa soona ndee ra Pɔli tongo xinla ma, alogo a xa sa yamana kanna Felisi konna li bɔɔɛ xunbenli.”

25 Na xanbi ra, a kedin sebe, a naxa,

26 “N tan Kilɔdi Lisiyasa bata i tan Felisi yamana kan fajin xɔntɔn.

27 Yahudiyane xεmεni ito suxi, a yi luxi ndedi, e xa a faxes. N to a kolon a Romi dugurena nan a ra, nxu nun n ma sofane yi siga, nxu sa a rakisi.

28 E a kansunma feen naxan na, n yi waxi na kolon feni. Nanara, n siga a ra e kitisa yamaan fεma.

29 N yi a to, a e a kansunma e sariya kala feen nan na, koni a mi fe yo ligaxi, a faxes feen naxan ma hanma e a se kasoon na feen naxan ma.

30 Koni n to a mε a Yahudiyane bata yanfan so a ma, n yi a rasiga i ma kedin na. N mɔn yi a kansun muxune yamari a e xa sa e mawuga i tan fεma.”

31 Yamarin naxan fi sofane ma e yi na liga. E yi Pɔli tongo, e siga a ra Antipatiri taani.

32 Na xɔtɔn bode sofaan naxanye siga e sanni, ne yi xεtε yire makantanxini. Soo kanne yi Pɔli tongo.

33 E yi siga Pɔli ra Sesariya taani, e yi a so yamana kanna yii, e kedin fan so a yii.

34 Yamana kanna yi kedin xaran, a Pɔli maxɔdin a kelixi yamanan naxan yi. A a kolon waxatin naxan yi, a a kelixi Silisi yamanan nin,

35 a naxa, “I kansun muxune na be li waxatin naxan yi, n na n tuli matima nen i ya fe ra na waxatini.” Na xanbi ra, a yamarin fi a kantan muxune xa Pɔli mara yamana kan banxini.

24

Yahudiyane yi Pɔli kansun

1 Soge suulun danguxina, Saraxarali Kuntigi Singena Ananiyasi yi siga Sesariya taani e nun yamaan fonna ndee nun muxu xun mayεngεn naxan xili Teritule. Ne yi e mawuga Pɔli fari yamana kanna yεtagi.

2 E to Pɔli maxili, Teritule yi Pɔli kansun fɔlɔ falani itoe yi, a naxa, “Felisi manga fajina,

nxu bəɲe xunbeli gbeen naxan sətəma i barakani, e nun i feen naxanye yitənxɪ i ya xaxilimayani, nxu siyaan sabati feen na,

³ nxu fe fajin naxanye birin sətəma i yii waxatin birin e nun yiren birin yi, nxu barikan birama i xa na ra, manga Felisi.

⁴ Koni hali na, nxu nama i ya waxatin tongo. Nanara, n na i mafanma, yandi i tuli mati nxu dentəge xuiin na ndedi.

⁵ Nxu bata xeməni ito to, muxu tərɔ gbeen na a ra naxan sənχɔ sənχɔn nakelima Yahudiya yamaan ye dunuɲa yiren birin yi. A tan nan Yesu Nasarəti kaana dinan yeratiin na.

⁶ A mən bata kata a xa Ala Batu Banxina sariɲanna kala. Nanara, nxu a suxi. Axɔnla yi nxu ma, nxu xa a makiti alo nxɔ sariyan kii naxan yi.

⁷ Koni sofa mangana, Lisiya yi fa a tongo nxu yii karahanni.

⁸ Na xanbi ra, a yi yamarin fi, a a kansun muxune xa fa i fəma. Xa i xeməni ito maxədin, i yetəna a kolonma nən nxu a kansunma feen naxan birin na.”

⁹ Yahudiyane fan yi tin na falan ma, e naxa, a ɲɔndi nan na birin na.

Pɔli yi a xɔnba Felisi yetagi

¹⁰ Yamana kanna yi Pɔli yamari, a a xa falan ti. Pɔli yi a fala, a naxa, “N na a kolon, a i bata findi kitisaan na siyani ito xun na xabu ɲεε wuyaxi. Nanara, n na n xɔnbama i yetagi xaxili ragidini.

¹¹ I yetəen nɔε a kolonɲe nən yati, a munma dangu xi fu nun firin na singen xabu n siga Yerusalən taani Ala batu-deni.

¹² E mi n lixi Ala Batu Banxini muxe matandide yi, hanma yamaan kui sodeni salide banxine yi hanma yire gbete yi taani.

¹³ E n kansunma feen naxanye ra iki, e mi nɔε na ɲɔndin yite i ra.

¹⁴ N na n tiye na ra i yetagi fa fala a n na n benbane Ala nan batuma Yesu a Kiraan xɔn e a falan naxan ma a wule dinan nan a ra. Anu, feen naxan birin seβexi Sariya Kitabun kui e nun nabine kitabune kui, n laxi ne birin na.

¹⁵ Nxu nun itoe birin yigi saxi Ala yi kii kedenna nin, a faxa muxune kelima nən sayani, tinxin muxune nun tinxintarene birin.

¹⁶ Nanara, n na n fanga beren ligama waxatin birin, alogo n nama n yete yalagi Ala yetagi e nun muxune yetagi.”

¹⁷ “N bata yi ɲεε dando ti n mi Yerusalən taan li. Koni iki, n sigaxi Yerusalən taani nən alogo n xa siga kiseene ra n kon kaa yiigelitəne xa. N mən yi saraxane ba Ala xa.

¹⁸ N bata yi n yete rasariɲan, e n li Ala Batu Banxini na ligadeni waxatin naxan yi. Gali mi yi n fəma, sənχɔ sənχɔn mi yi na.

¹⁹ Koni Yahudiyan naxanye kelixi Asi yamanani, ne nan yi lanma e xa fa i yetagi n kansundeni, xa fena nde e kui n xili ma.

²⁰ Xanamu, muxun nax-

anye be, ne xa a fala n kalan naxan tixi, n yi tixi kitisa yamaan yetagi waxatin naxan yi.

²¹ Fɔ n falan naxan tixi e tagi n xuini texin na, n naxa, 'E n makitima to bayo n laxi a ra a faxa muxune kelima nen sayani!'

²² Felisi naxan yi Yesu a Ki-raan kolon ki fani, na yi falani so, a yi a fala e xa, a naxa, "Sofa mangan Lisiyasa na fa waxatin naxan yi, n yi i ya kitin bolon."

²³ A yi a fala sofa kemen kuntigin xa, a xa Pɔli kantan kasoon na, a yi a xɔnbejin ndedi, a e mɔn nama tondi a xoyine xa a mali a makone ra.

Pɔli Felisi nun Dirusila yetagi

²⁴ Xi dando danguxina, Felisi nun a naxanla Dirusila yi fa, Yahudiya naxanla nan yi na ra. Felisi yi xeraan nasiga Pɔli xilideni, a yi a tuli mati a falan na lan denkeleyaan ma Alaa Muxu Sugandixin ma Yesu.

²⁵ Koni Pɔli yi falan tima waxatin naxan yi lan tinxinna nun yete suxun nun kiti famatona fe ma, gaxun yi Felisi suxu. A yi a fala a xa, a naxa, "Siga singen, xa waxati sa lu n yii, n na i xile."

²⁶ A mɔn yi waxi a xɔn a Pɔli xa gbetin so a yii. Na nan yi a ra a yi a xilima waxatin birin alogo e xa batu.

²⁷ Nεε firin danguxina, Pɔrusu Fesitu yi dɔxɔ yamana kanyani Felisi funfuni. Felisi yi waxi a xɔn ma, a xa Yahudiyane rafan feen liga.

Nanara, a yi Pɔli lu kasoon na.

25

Pɔli Fesitu yamana kanna yetagi

¹ A faan xii saxanna yamanani, Fesitu yi keli Sesariya taani siga Yerusalen taani.

² Saraxarali kuntigine nun Yahudiya fonne yi e mawuga Pɔli fari.

³ E yi Fesitu mafan a a xa e rafan feen liga, a yi fa Pɔli ra Yerusalen taani. E bata yi yanfan so a ma nun, e yi wama a faxa feni kira yi.

⁴ Fesitu yi e yabi, a naxa, "Pɔli maraxi kasoon na Sesariya taani, n tan fan yeteen mi buma, n siga na yi.

⁵ Xa a fe naxi ligaxi, e yeeratina ndee xa siga n dɔxɔ ra Sesariya taani, e sa a kansun."

⁶ Fesitu yi lu e fema xii solo-masexe han fu yate, na xanbi ra, a siga Sesariya taani. Na xɔtɔn bode, a yi dɔxɔ kiti sadeni, a yi e yamari, a e xa Pɔli raso.

⁷ Pɔli na li waxatin naxan yi, Yahudiyen naxanye yi kelixi Yerusalen taani, ne yi ti a rabilinni, e fe naxi wuyaxi sa a xun ma, e mi yi nɔε naxanye jɔndin mayite.

⁸ Koni Pɔli yi a yete xɔnba, a naxa, "N mi kala yo tixi Yahudiyane sariyan ma hanma Ala Batu Banxin ma hanma Romi Manga Gbeen ma."

⁹ Fesitu yi waxi a xɔn ma, a xa Yahudiyane rafan feen liga. Nanara, a yi Pɔli

maxɔdin, a naxa, “I waxi a xɔn ma, i xa siga Yerusalɛn taani, i sa makiti feni itoe ma n yetagi na yi ba?”

¹⁰ Pɔli yi a fala, a naxa, “N tixi Romi Manga Gbeena kiti saden ni ito ra, a lan n xa makiti be. N mi tinxintareya ligaxi Yahudiyane ra hali alo i yetena a kolon kii naxan yi.

¹¹ Xa n bata tinxintareyaan liga hanma fe gbete, n faxe naxan ma, n mi tondima n xa faxes. Koni itoe wulen nan sama n xun ma. A mi daxaxi muxu yo xa n so e yii. Nba, Manga Gbeen xa n makiti Romi taani!”

¹² Fesitu yelin falan tiye a maxadi muxune xa waxatin naxan yi, a yi Pɔli yabi, a naxa, “I bata Romi Manga Gbeena fe fala, na ma, i sigama nen Manga Gbeen yetagi!”

Pɔli yi ti manga gbete yetagi

¹³ Xii dando to dangu, Manga Agiripa nun Berinisi yi siga Fesitu xɔntɔndeni Sesariya taani.

¹⁴ E to yi xii wuyaxi radanguma na, Fesitu yi Pɔli a fe yeba Mangan xa, a naxa, “Muxuna nde be, Felisi naxan luxi kasoon na.

¹⁵ N siga Yerusalɛn taani waxatin naxan yi, Yahudiyane saraxarali kuntigine nun yamaan fonne mawugan sa nen a fari, a n xa a yalagi.

¹⁶ Koni n yi a fala e xa, n naxa, Romi kaane mi darixi muxun faxe benun e nun a kansun muxune xa ti kitiisaan yetagi a yi a yeba.

¹⁷ Nanara, e birin yi fa n fɔxɔ ra be. N mi bu tixi n yi a makiti fɔlɔ na xɔtɔn bode, n yamarin fi a e xa fa xemen na.

¹⁸ A kansun muxune yi ti koni n yi mirixi feen jaxin naxanye ma, e mi a kansun ne sese ra

¹⁹ Fɔ e to lu e bode matande e dinana fe ra e nun Yesu a fe, naxan bata faxes, koni Pɔli naxan ma fe falama a a bata keli sayani.

²⁰ N tan mi yi a kolon n naxan lige matandi sifani ito yi. Nanara, n yi Pɔli maxɔdin, xa a yi wama siga feen nin Yerusalɛn taani alogo a xa sa makiti feni ito ra mɛnni.

²¹ Koni Pɔli yi wa a feen xali feni Manga Gbeen yetagi Romi taani. Nanara, n yi yamarin fi a e xa a ramara han n yi a rasiga Romi Manga Gbeen ma.”

²² Agiripa yi a fala Fesitu xa, a naxa, “N fan waxi xemeni ito xuiin name feni.” Fesitu yi a yabi, a naxa, “I a xuiin namema nen tila.”

²³ Na xɔtɔn bode Agiripa nun Berinisi yi fa, yama gbeen biraxi e fɔxɔ ra binyeni. E tan nun sofa kuntigine nun taan muxu gbeene yi siga malan banxini. Fesitu yi yamarin fi, a e xa fa Pɔli ra.

²⁴ Fesitu yi a fala, a naxa, “Manga Agiripa nun muxun naxanye birin nxu dexɔn ma be, e bata xemeni ito to Yahudiya yamaan birin mawugan saxi naxan fari Sesariya taan nun Yerusalɛn taani. E birin yi lu sɔnxɔ sɔnxɛ, e naxa, a a mi lan a xa lu a nii ra sɔnɔn.

²⁵ Koni n mi fefe toxi a faxe naxan ma. Koni a yeteen bata Romi Manga Gbeen fe fala. Na nan a toxi, n yi a ragidi n xa a rasiga.

²⁶ Koni fala kendε yo mi n yii n naxan sebema Manga Gbeen ma. Nanara, n bata fa a ra ε yetagi katarabi i tan Manga Agiripa ma, alogo en na yelin a fesefesedeni, n nœ fena nde sebε nen.

²⁷ Amasōtō n tan yee ra yi, a mi lan n kasorasaan nasiga Manga Gbeen ma, fō n na a yeβa a kalan naxan tixi.”

26

Pōli yi a yetε xōnba

¹ Agiripa yi a fala Pōli xa, a naxa, “Waxatini i yii i falan ti i yetε a fe yi.” Pōli yi a yiini te, a yi a yetε xōnba iki:

² A naxa, “Manga Agiripa, Yahudiyane n kansunma feen naxanye ra, n sεwaxi to, n xa ti i yetagi n xōnbadeni i xa lan ne birin ma.

³ Amasōtō i Yahudiyane namunne nun matandine birin kolon ki fajni. Awa yandi, n bata i mafan, i tuli mati n na ki fajni.”

⁴ “Yahudiyane birin n sōnna kolon xabu n dii jōreyani. Xabu a flōni, n na n ma siimayaan maxalixi n siyaan nun Yerusalēn taan nin.

⁵ E n kolon xabu to mi a ra. E nœ sereyaan be nen, xa e sa wa, fa fala n yi Farisi muxune nan ye, naxanye findixi nxō dinan dina xōnxōnne ra.

⁶ Ala en benbane tuli sa naxan na, n yigi saxi na nin.

Na nan a ligaxi, e n makitima iki.

⁷ En bōnsōn fu nun firinne birin yigi saxi na tuli sa rakamalixin nan to fe yi, e nεma Ala batue kōeen nun yanyin na e sōbēen birin na. Mangana, Yahudiyane n kansunma na yigin nan ma fe ra.

⁸ Nanfera ε tan mi laxi a ra a Ala faxa muxune rakelima nen sayani?”

⁹ “N tan fan ma miriyani, n bata yi a ragidi nun n xa Yesu Nasarēti kaan xinla yengε.

¹⁰ N na nan liga Yerusalēn taani. N nōn sōtō saraxarali kuntigine ra, n yi muxu sarijanxi wuyaxi sa kasoon na. E na yi e faxa feen nata, n yi n xuiin fi.

¹¹ N yi e jaxankatama salide banxine birin yi sanja ma wuyaxi. N yi e karahanma e xa e Marigin nayelevu. N ma xōlōn yi gbo ayi e xili ma han n yi e bεsēnxōnya yamana gbētene taane yi.”

Pōli yi a tubi feen fala

Xerane 9.1-19 nun 22.6-16

¹² “Na ma, lōxōna nde, n yi siga Damasi taani saraxarali kuntigine nōn nun e tinna ma.

¹³ Mangana, n yi kira yi waxatin naxan yi, yanyi tagini, tεε dege gbeen yi ti nxu nun n fōxōrabirane ma keli kore, a degen yi gbo sogen xa.

¹⁴ Nxu birin yi bira bōxōni. N yi xuina nde mε Heburu xuini naxan yi a falama n xa, a naxa, ‘Sōli, Sōli, i n bεsēnxōnyama nanfera? A xōdōxō i tan ma, i tondi i

gbengben muxun bun alo turana.

15 N yi maxɔdinna ti, n naxa, 'Marigina, nde i tan na?' A yi n yabi, a naxa, 'Yesu nan n tan na, i naxan besenxonyama.

16 Koni keli, i ti. N minixi kenenni i xa nen alogo i xa findi n ma walikɛen na, i feen naxanye toxi n ma fe yi to, i findi ne seren na e nun n naxanye yitama i ra.

17 N ni i ratangama nen i ya yamaan ma e nun siya gbɛtɛne, n na i xɛma naxanye ma

18 alogo i xa sa e yeɛne rabi, i yi e ba dimin nun Setana nɔɔn bun ma, i fa e ra Alaa kenenna ma. Xa e denkeleya n ma, e yulubi xafarin sɔtɔma nen, e lu Ala muxu sarijanxine ye.' "

Pɔli yi a wanla fe fala

19 "Nanara, Manga Agiripa, n fe toon naxan ti keli kore, n mi na matandi.

20 N yi kawandin ba Damasi kaane nun Yerusalɛn kaane nun Yudaya kaane birin nun siya gbɛtɛne fan tagi. N yi a fala e xa, n naxa, e xa e xun xanbi so e hakɛne yi, e fa Ala ma, e kewanle yi a yita fa fala a e bata tubi.

21 Yahudiyane n suxi Ala Batu Banxini na nan ma, e kata n faxa feen na.

22 Koni Ala n malima nen han to, n mɔn be alogo n xa sereyaan ba birin xa, muxudin nun muxu gbeena. N mi sese falama fɔ nabine nun Musa bata yi naxan fala nun lan fe famatɔne ma.

23 E naxa, a Alaa Muxu Sugandixin yi tɔrɔma nen,

a findi muxu singen na naxan kelima sayani, a yi kenenna rali a yamaan nun siya gbɛtɛne ma."

24 Awa, Pɔli to yi a yetɛ xɔnbama na kiini, Fɛsitu yi a fala a xuini texin na, a naxa, "Pɔli, seen nan soxi i yi! I ya xaran gbeen bata seen naso i yi!"

25 Pɔli yi a yabi, a naxa, "Fɛsitu, muxu fajina, se mi soxi n yi. Nɔɔndin nun lɔnnin nan falama i xa.

26 Amasɔtɔ Manga Agiripa feni ito kolon, nayi n nɔɛ falan tiyɛ a xa nen xaxili ragidini. N laxi a ra, a a feni itoe kolon ki fajni, bayo e mi rabaxi luxunni.

27 Manga Agiripa, i laxi nabine falane ra ba? N na a kolon a i bata la e ra!"

28 Agiripa yi Pɔli yabi, a naxa, "I n finde Yesu mantonna ra waxatidini ito yi ba?"

29 Pɔli yi a yabi, a naxa, "Xa waxatin xunkuya ayi ba, xa a dungi ayi ba, n na Ala maxandima nen i tan xa e nun naxanye birin tuli matixi n na to, alogo ɛ xa lu alo n tan kii naxan yi to, ba yɔlɔnxɔnni itoe ra!"

30 Na xanbi ra, mangan nun yamana kanna nun Berinisi nun muxun bonne birin yi keli,

31 e to yi minima, e yi lu a fale e bode xa, e naxa, "Xɛmeni ito mi fefe ligaxi a faxɛ naxan ma hanma a sama kason na naxan ma."

32 Agiripa yi a fala Fɛsitu xa, a naxa, "Xa xɛmeni ito mi yi maxandin ti nun a Romi

Manga Gbeen xa a makiti, en yi a bepinma nen nun.”

27

Poli yi siga Romi taani

¹ E lan a ma waxatin naxan yi, a nxu xa siga kunkin kui Itali yamanani, e yi Poli nun kaso ra muxuna ndee so sofa kɛmɛn kuntigina nde yii naxan yi xili Yuliyusi, Romi Manga Gbeena sofane yɛ.

² Nxu so kunkina nde kui naxan keli Adiramiti taani. A yi danguma Asi yamanan fɔxɔ igen taa dɛɛne nan na. Arisitaraki yi nxu fɔxɔ ra, Masedoniya kaan naxan keli Tesaloniki yi.

³ Na xɔtɔn bode nxu yi sa so Sidɔn taani. Awa, Yuliyusi yi fe fajin naba Poli xa, a tin a xa siga a xɔyine fɛma fanda fendeni.

⁴ Nxu to keli na yi, nxu siga igen tagini dɛnaxan xili Sipiri, bayo foyen bata yi a xun sa nxu ma.

⁵ Nxu yi fɔxɔ igeni gidi Silisi nun Panfiliya yamanan dɛxɔn ma, nxu yi sa Mira taan li Lisi yamanani.

⁶ Sofa kɛmɛn kuntigin yi kunkina nde li na naxan yi kelixi Alesandire taani, a sigama Itali yamanani. A yi nxu raso na kunkin kui.

⁷ Nxu yi siga ndedi ndedi han xii wuyaxi, han nxu sa Sinidi bɔxɔn li fɔxɔ igen tagi tɔrɔni. Bayo foyen mi yi tinma nxu xa siga mɛn binni, na yi a liga nxu siga Kirɛti bɔxɔn bode fɔxɔn na fɔxɔ igen tagi, nxu yi dangu Salemone gɛmɛn yɛtagi.

⁸ Nxu yi dangu xareyaan dɛxɔn tɔrɔni, nxu yi yirena nde li dɛnaxan yi xili Tide Fajina Lase taan dɛxɔn ma.

⁹ Nxu bata yi bu sigatini han igen xun ma sigatiin yi magaxu ayi nxu ma. Yahudiyane sun suxu waxatin bata yi dangu nun. Na nan a liga Poli yi e rakolon,

¹⁰ a naxa, “Ngaxakedenne, n bata a to, en ma ige xun ma sigatiin findima gbalon nan na. Xa en siga, a findima kala nan na kunkin nun a kui seene ma e nun en tan yɛtɛɛn ma.”

¹¹ Koni sofa kɛmɛn kuntigin yi laxi kunki ragine kuntigin nun kunki kanna xuiin na dangu Poli a falan na.

¹² Bayo na bɔxɔni, kunki tiden mi yi fan jɛmɛn nadanguden na, muxu wuyaxi yi waxi kata feni, a nxu xa siga Kirɛti bɔxɔn kunki ratideni jɛmɛn nadangudeni dɛnaxan xili Fenixi, dɛnaxan yɛɛ rafindixi sogegododen ma.

Foye gbeena fe fɔxɔ igen xun ma

¹³ Foyedin yi fɔlɔ fɛ keli yi-ifanna ma. E yi e miri, a e waxɔn feen bata liga e xa. Nanara, e yi kunkin nati seen ba igeni, e lu sigɛ Kirɛti bɔxɔn dɛ.

¹⁴ Koni mafurɛn, foye gbeen yi keli xareyaan mabinni, naxan xili, “Kɛmɛn ma foyena.”

¹⁵ Na foyen yi kunkin tun-tun. E mi yi nɔɛ kunkin natiyɛ. Nxu yi a lu foyen yi siga nxu ra.

16 N_{xu} yi dangu b_{ox}ona nde d_{ex}on, naxan xili Kawuda. Nde yi ba foyen na m_{enni}. N_{xu} yi kata gbeen ti n_{xu} xa marakantan kunkidin nate kunkin fari.

17 E a rate waxatin naxan yi, e yi lutine xidi kunkin na a rabilinni alogo a nama kala. E yi gaxuxi a foyen nama kunkin xali a sa b_{onb}o Sirite j_{em}ensin gbiligbinle ra. Nanara, e yi kunkin nati seen nagodo, foyen yi lu sig_e n_{xu} ra.

18 Foyen yi n_{xu} b_{onb}o ki fari. Na x_{ot}on bode, e yi goronne ramini f_{ol}o kunki gbeen kui, e yi e rawoli ayi igeni.

19 A soqe saxandeni, kunki ragine y_et_een yi kunkin nagi seene rawoli ayi igeni.

20 Xii wuyaxi n_{xu} mi sosen to hanma sarene. Koni foyen tan yi gboma ayi n_{en} tun. D_{ox}en na n_{xu} yi yigit_ege, a n_{xu} mi fa kisima.

21 A bata yi xii wuyaxi ti e mi e d_ege. P_{oli} yi keli, a ti muxune tagi, a naxa, "Ngaxakedenne, e yi lanma nun e yi n xuiin suxu e mi keli Kir_eti b_{ox}oni. E mi yi kalan nun b_{onb}o gbeeni itoe s_{ot}oma nun.

22 Nba, iki n na e mafanma n_{en}, e xa e w_ekile. Muxu yo mi faxama, kunkin nan tun kalama.

23 Amas_{ot}o n Marigina Ala, n naxan batuma, na malekana nde bata a maso n na to k_oeen na.

24 A yi a fala n xa, a naxa, 'P_{oli}, i nama gaxu! A f_ere mi na f_o i xa ti Romi Manga Gbeen y_etagi. Ala bata i sigati

bodene birin fan niin fi i ma a hinanni.'

25 Nanara, ngaxakedenne, e w_ekile amas_{ot}o n bata d_{en}k_eleya Ala ma, a a ligama n_{en} alo a falaxi n xa kii naxan yi.

26 Koni en sa dinma n_{en} b_{ox}ona nde ra igen tagi."

27 Awa, foyen yi n_{xu} rasigama Adiriyatike f_{ox}o igen xun ma a xi fu nun naaninden, k_oe tagini, kunki ragine yi sike a n_{xu} bata maso xareyaan na.

28 E se maliga seen sinxina igeni, e yi a to a igen yi tilin kanke y_e tonge naanin. E sigaxina ndedi, e m_{on} yi a maliga, e yi a to a tilinna kanke y_e tonge saxan nan lixi.

29 E yi gaxu, a kunkin nama a din g_emene ra. Nanara, e kunkin nati wure naanin nagodo igeni kunkin xanbi ra. E digi kuye baan na.

30 Kunki ragine yi waxi keli feni kunkin kui. E maratanga kunkidin nagodo igen xun ma. E a liga alo e yi kunkin nati sena ndee nan nagodoma kunkin y_ee ra igeni.

31 Koni P_{oli} yi a fala sofa k_em_en kuntigi gbeen nun sofan_e xa, a naxa, "Xa kunki ragini itoe mi lu kunkin kui, e mi kisima."

32 Nanara, sofan_e yi maratanga kunkidin xidi lutine ras_ege ayi, a sin igeni.

33 Kuye baan masoxina, P_{oli} yi e birin mafan a e xa donseen don, a naxa, "A xii fu nun naaninna nan to, e

legeden tiini han iki ε munma donse don.

³⁴ Nanara, n na ε mafanma, alogo ε xa donseen don, bayo ε makona a ma ε kisi. Hali xun σεξε kedenna ε tan sese mi bəxəma a yi.”

³⁵ Pəli yelin falan tiyε waxatin naxan yi, a buruna nde tongo, a barikan bira Ala xa e birin yεε xəri, a buruni gira, a a don fəb.

³⁶ Bonne fan yi e wəkile, e birin yi donseen don.

³⁷ Nxu tan naxanye birin yi kunkin kui, muxu kεmε firin muxu tonge solofere muxu sennin.

³⁸ E birin lugo waxatin naxan yi, e donseen nawoli ayi igeni alogo kunkin xa yeľefu ayi.

Kunkin kala fena

³⁹ Kuye to yiba, kunki ragine yi bəxən naxan toma, e mi yi na kolon, koni e sa igen to soxi bəxən kui mεjensin yirena nde yi. E yi lan a ma a e xa kunkin nasiga mεjensinna ma, xa e nεε.

⁴⁰ E yi kunkin nati wurene fulun, e yi e lu fəxə igeni. E mən yi kunki matinxin seene xidi lutine fulun. E yi kunkin nasiga dugin nate kunkin yεε ra. Foyen yi lu kunkin nasigε xareyaan binni.

⁴¹ Koni kunkin yi sa jεmensinna gbiligbinla li igen bun. Kunkin xunna yi digi, a mi yi fa nεε sigε. Walanna senben yi a xanbin kala.

⁴² Sofane yi lan a ma, a e xa kaso ra muxune birin faxa

alogo muxu yo nama a futuxulu, a siga igen xun ma.

⁴³ Koni sofa kεmεn kuntigin yi waxi a xən ma nεn, a xa Pəli rakisi. Nanara, a yi e raxəb, a e nama na liga. Koni naxanye birin yi nεε baan gidε, a yi ne yamari, a ne singe xa e bəxən igen ma siga xareyaan na.

⁴⁴ Awa, a dənxeen naxanye yi luxi, a ne xa farinne suxu hanma kunkin wudi dungina ndee, e bira bodene fəxə ra. Nxu birin yi xareyaan li herini.

28

Pəli Malita fəxə ige tagi bəxəni

¹ Nba, nxu to xareyaan li herini, nxu yi a mε a na bəxən yi xili nεn Malita.

² Nxu yi rafan na dugurenne ma kati! Tulen yi fa, xunbenla yi mini. Nayi, e yi tεen sa nxu xa, e nxu yisuxu ki fəji.

³ Pəli yi yegene malan, a yi e sa tεeni, tεen wuyenna to gbo ayi, sajin yi mini, a yi a singan Pəli yiin na.

⁴ Na dugurenne yi sajin to singanxi Pəli yiin na, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Muxu faxan nan xεmεni ito ra, hali a to bata tanga fəxə igen ma, hakεn mi tinma a xa lu a nii ra.”

⁵ Koni Pəli yi a yiin lisan, sajin yi bira tεeni, sese mi a to.

⁶ E birin yengi yi a ma, a a yiin yi xungboma nεn hanma a yi bira a faxa sa! Koni e bu a legedenjε, e mi fefe to ligε a

ra. Nanara, e yi e miri fe gbete ma, a alana nde nan yi Pɔli ra.

⁷ Bɔxɔna nde yi na dexɔn ma naxan yi Pubiliyusi gbeen na, menna mangana. Na yi nxu yigiya binyeni xii saxan.

⁸ Pubiliyusi fafe furaxin yi saxi saden ma, fati ma-wolonna nun wulixɔnden nan yi a ma. Pɔli yi so a konni, a sa a yiin sa a ma, a yi Ala maxandi a xa, a yi a rakendeya.

⁹ Na liga waxatin naxan yi, furemaan naxanye birin yi na bɔxɔni, ne yi fa, e rakendeya.

¹⁰ E yi nxu binya kii wuyaxi. Nxu to yi kelima na, e yi nxu fanda se wuyaxi ra.

Pɔli yi keli Malita yi

¹¹ Kike saxan to dangu, nxu mɔn yi siga kunki gbete kui naxan yi kelixi Alesandire yi. Na bata yi jɛmɛn nadangu na bɔxɔni. E alane, gulun sawura firin yi tixi na kunkin xunna ma.

¹² Nxu yi Sirakusi taan li, nxu xii saxan ti mɛnni.

¹³ Nxu yi keli na yi, nxu sa Regiyo taan li. Na xɔtɔn bode foyen yi fa fɔlɔ keli sogeteden yiifanna ma, nxu xii firin ti kunkin kui nxu sa Pusɔle taan li.

¹⁴ Nxu yi denkeleya muxuna ndee li mɛnni. Ne yi nxu mafan, a nxu xa lɔxɔ xun keden ti e fɛma. Nxu sa Romi taan li na kii nin.

¹⁵ Denkeleya muxun naxanye yi Romi taani, ne yi nxu fa feen mɛ. E yi fa nxu ralan-den han Apiyusi Lɔxɔtiden nun yiren naxan xili “Xɔjɛ

Yigiya Banxi Saxanna.” Pɔli ne to waxatin naxan yi, a yi barikan bira Ala xa, a yi senben sɔtɔ.

Pɔli yi Romi taan li

¹⁶ Nxu Romi taan li waxatin naxan yi, e yi tin a Pɔli xa lu a danna mɛnni, sofana nde yi lu a sanna.

¹⁷ Xi saxan danguxina, Pɔli yi Yahudiya muxu gbeene xili. E malan waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ngaxakedenne, hali n to mi sese ligaxi en ma yamaan na hanma n yi en benbane namun fena nde kala, e bata n suxu Yerusalɛn taani, e yi n so Romi kaane yii.

¹⁸ Ne yelin xanbini maxɔdinne tiyɛ n ma, e yi lan a ma e xa n bejin amasɔtɔ e mi fefe toxi n faxɛ feen naxan ma.

¹⁹ Koni Yahudiyane mi tin. Na yi a liga, n yi a fala a Romi Manga Gbeen xa fa n makiti, hali n to mi yi waxi n siyaan xun maxidi feni.

²⁰ Na nan a liga, n yi a fala, n naxa, fɔ n xa i to, n yi falan ti i xa. N xidixi yɔlɔnxɔnni itoe ra Isirayila kaane yigin nan ma fe ra.”

²¹ E yi a fala a xa, e naxa, “Nxu mi kedi yo sɔtɔxi i ya fe yi sa keli Yudaya yamanani. Nxu ngaxakeden yo mi kelixi na yi naxan fa i xili jaxin falaxi.

²² Koni nxu waxi i kui feen kolon feni amasɔtɔ nxu a kolon, muxune dinani ito mafalama yiren birin.”

²³ Nanara, e yi waxatina nde sa Pɔli xa. Muxu wuyaxi yi siga Pɔli yigiyaan na, Pɔli yi

Alaa Mangayana fe yeba e xa, keli xətənni han jinbanna. A mən yi kata Yesu a fe yitadeni e ra Musaa Sariya Kitabun nun nabine kitabune xən alogo e xa la Yesu ra.

²⁴ Ndee yi la a falan na, koni ndee mi tin denkeleye.

²⁵ Koni bayo e yi xuyama ayi lantareyani, Pəli yi ito fala e xa, a naxa, “Alaa Nii Sarijanxin bata jəndin fala e benbane xa Nabi Esayi xən.

²⁶ A naxa,
‘Siga, i sa a fala yamani ito xa, i naxa: E tuli matima nən han, koni e mi fefe famuma. E seen matoma nən han, koni e mi a yigbema.

²⁷ Amasətə yamani ito bəjən xədxə,
e bata e tunla dutun,
e yi e yeən naxi.
Xa na mi yi a ra nun,
e yeene yi toon tima nən,
e tunle yi falan me,
e xaxinla yi feen famu,
e yi xete n ma,
n yi e rakendeya.’*

²⁸ Nanara, e xa a kolon Alaa kisi feen falan bata siga siya gbətene ma. Ne tan e tuli matima nən.”

²⁹ Pəli yelin ito fale waxatin naxan yi, Yahudiyane yi xete e bode matandə.

³⁰ Pəli yi jee firin ti na, a banxi saren fima. Naxanye birin yi fama a fema, a yi ne birin nasenema.

³¹ A yi Alaa Mangayaan kawandin ba, a yamaan xaran Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ma xaxili

ragidin birin yi. Muxu yo mi a raxələ.

* 28:27: Esayi 6.9-10

Romi Kaane Poli Alaa Falan Naxan Nasiga Romi Kaane Ma

ƊEE dando dangu xanbini Yesu faxan nun a kenla sayani, Yahudiya denkeleya muxune yi Yesu a fe Xibaru Fajin nali folo Romi taani, manga taana. Nanara, benun Poli xa kawandin ba waxatin naxan yi Siriya nun Asi nun Giriki yamanane yi, denkeleya yamaan yi fa Romi taani. Ala to a fala Poli xa fa fala a a xa siga han dunuɗa danna, a yi waxi siga feni Romi taan nun Esipaja yamanan nin denaxanye sa Romi taan xanbi ra pon! A Kitabun yireni ito sebexi Romi taan denkeleya muxune nan ma a sigatiin xili yi naxanye yi e malanma Pirisila nun Akila konni. A yi waxi a xon ma nen, ne xa a mali a sigatini, e sena ndee so a yii alogo a xa sa na yire makuyen li denkeleya yamaan munma yi soto denaxan yi.

Poli yi katama Kitabun yireni ito yi nen a xa a yita menna denkeleya muxune ra a tan a xerayaan nakamalima kii naxan yi siya gbetene ye. Kitabun yireni ito Poli a kawandi ti kiin nan yebama dangu Kitabun yire gbete ye ra a naxanye sebe alogo men kaane xa tin a mali feen ma. A tan yeteen bata a kawandin falani so iki, a naxa, "N mi yagixi Yesu a fe Xibaru Fajin

naliye, bayo Ala senben na a ra alogo naxan yo na la a ra, na xa kisi, folo Yahudiyane ma siga siya gbetene ma." (Romi Kaane 1.16).

Xera Poli waxatini, matandi wuyaxi yi Yahudiyane nun siya gbetene tagi denkeleya muxune ye. A gbengbenna, siya gbete muxune na findi denkeleya muxune ra, xa a yi lanma ne xa Yahudiyane sariyan suxu hanma e nama a suxu. Na yi findixi matandi gbeen nan na han a fe yi fala Poli a kedi wuyaxi yi. Kitabun yireni ito yi, Poli a falama a a Yesu a fe Xibaru Fajin naxan nalima, na siyane birin nan gbee ra (Romi Kaane 1.16). A mon a yebama Ala hake kanne rakisima kii naxan yi, a findi ndenden na, naxan denkeleyaxi Yesu ma (Romi Kaane 1.18 han 8.39).

Na xanbi ra, a yi a fala Alaa falan nakamalima kii naxan yi Yahudiyane fe ra hali Yahudiya muxuna ndee to tondi Yesu yate Alaa Muxu Sugandixin na. A falama a na tondin mi nae Alaa falan kale bayo donxen na, a hinanna ne fan lima nen (Keli Romi Kaane sora 9 ma han 11). Na kui, Ala bata hinan siya gbetene fan na benun Yahudiyane mon xa xete a ma waxatin naxan yi alogo Yesu a fe Xibaru Fajin xa siya gbetene li, e yi dunuɗa yi gidi sarijanxin liga. (Keli Romi Kaane 12.1 ma han 15.13).

A rapanna, Poli a falama e xa fa fala a wama siga feni Romi taan nun Esipaja

yamanani alogo a xa Yesu a fe Xibaru Faḗin nali men kaane fan ma. A yi Romi kaane xɔntɔn (15.14 han 16.27). Naxanye birin wama a kolon feni Ala muxune rakisima kii naxan yi, Kitabun yireni ito e malima nen na ra.

Pɔli Xibarun Faḗin naxan nalima

¹ N tan Pɔli, Alaa Muxu Sugandixina Yesu a walikena, Ala bata naxan xili alogo n xa findi a xeraan na, a yi n yeba alogo n xa Alaa falan Xibaru Faḗin nali, n bata ito sebe e ma.

² Ala yamaan tuli sa Yesu a fe Xibaru Faḗini ito nan na a nabine falane xɔn e Kitabu Sariḗanxine kui.

³ A dii xemena fe nan yi a ra, naxan barixi Dawuda bɔnsɔnni fati benden mabinni,

⁴ Alaa Nii Sariḗanxin mɔn yi a mayita senbeni fa fala a Alaa Dii Xemen nan a ra, bayo en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani.

⁵ Ala bata nxu findi xerane ra a hinanni Yesu xinla barakani alogo siyane birin xa a xuiin suxu denkeleyani.

⁶ E tan fan na muxune ye, Alaa Muxu Sugandixin Yesu bata naxanye xili.

⁷ Awa, e tan naxanye birin Romi taani, Ala xanuntenne, a mɔn naxanye xili, e yi findi a yama sariḗanxin na, n bata ito sebe e birin ma.

En Fafe Ala nun Marigi Yesu, a Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔpe xunbenla fi e ma.

Ala maxandin nun barika birana

⁸ N barikan nan singe birama Ala xa e birin ma fe ra, Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani. Amasɔto muxune e denkeleyana fe falama dunuḗa yiren birin yi.

⁹ Ala nan n seren na, n walima naxan xa a Dii Xemena fe Xibaru Faḗin nalini n niin birin na. A a kolon a n miriyana e xɔn ma waxatin birin

¹⁰ n nema Ala maxandee waxati yo yi. N na Ala maxadinma, xa a sagoon na a ra, a xa feren fi n ma n siga e konni.

¹¹ Amasɔto e to xɔnla n ma kati, alogo Alaa Nii Sariḗanxin bata naxan fi n ma, n yi na nde radangu e ma, e yi senben sɔto

¹² alogo en yi en bode rali-maniya en ma denkeleyani.

¹³ Ngaxakedenne, n waxi a xɔn ma e xa a kolon, n bata yi kata nun sanḗa ma wuyaxi, n xa sa e xɔntɔn koni n mi fere sɔto. N yi waxi a xɔn ma, n xa denkeleya muxuna ndee sɔto e konni alo n na a sɔto siya gbetene ye kii naxan yi.

¹⁴ Goronna n xun ma n xa wali birin fema, Girɛkine nun xuluntarene e nun xaxilitarene.

¹⁵ Nanara, a xɔnla n ma han, n xa Yesu a fe Xibaru Faḗin nali e tan Romi kaane fan ma.

Yesu a fe Xibaru Faḗina senbena

¹⁶ N mi yagin Yesu a fe Xibaru Faḗin naliye, bayo Ala senben na a ra alogo naxan yo na la a ra, na xa kisi,

fəlo Yahudiyane ma siga siya gbətene ma.

¹⁷ Yesu a fe Xibaru Fajin bata tinxinyaan makenen, Ala naxan fima muxune ma. Na fəloxi denkeleyaan nan ma a rajan denkeleyaan ma, alo a sebexi kii naxan yi Kitabuni, a naxa, "Naxan na tinxin denkeleyaan xon, na nii rakisın sətoma nen."*

Muxune yalagi fena

¹⁸ Ala bata a xolon makenen sa keli ariyanna yi lan muxune Ala kolontareyaan nun e tinxintareyaan ma naxanye jondin luxunma tinxintareyani.

¹⁹ Amasoto muxune naxan kolonje Ala fe yi, e bata na yigbe, bayo Ala bata yi na makenen e xa.

²⁰ Bayo xabu dunuja da, Ala kejaan naxanye mi toma yeen na alo a habadan senben nun a Alayana, ne yigbema ki faji, bayo muxune e famuma a daala xon. Nanara, e mi nax e yete xun mafale.

²¹ Hali e to Ala kolon, e mi a binyama, e mon mi barikan birama a xa. Koni e miriyane bata lu fuyan. E xaxilitareyaan yi e bojene lu dimini.

²² E bata e yete yate xaxilimane ra, koni e findi daxune ra.

²³ E bata habadan Alaa binyen masara suxurene ra naxanye rafalaxi muxune nun xoline nun subene nun bubu seene maligan na naxanye faxama.

²⁴ Nanara, Ala bata e raberin e xosi feene yi e

bojene kunfaxi naxanye xon, e yi lu e bode fati rayelefu.

²⁵ E yi Alaa jondin masara wulen na, e wali dali seene xa, e yi e batu, benun e xa daala kanna Ala yeteen batu naxan lan a batu han habadan. Amina.

²⁶ Na feene ma, Ala yi e lu e kufa fe rayelefuxi xosixine yi. Amasoto hali e jaxanle fan bata e me e da kiin na, e kafu joxoya gbete ye liga naxanye mi daxa.

²⁷ Xemene fan na kii nin, e yi e me e jaxanle kafu joxo yaan na, e yi e bode rakunfa. Xemene nun xemene yi e bode rayagi e kafu. E yi e fe jaxin saranna soto.

²⁸ Bayo e to bata tondi Ala kolonje, a bata e raberin e xaxilitareyani, e yi lu fe hara-muxine lige.

²⁹ E lugoxi tinxintareyaan sifan birin na, fe jaxin nun milen nun jaxuna. E lugoxi xoxolon yaan nun faxa ti xonla nun lantareyaan nun yanfantenyaan nun marajaxun nun muxu mafalan na.

³⁰ E bata findi muxu xili kalane nun Ala yaxune nun yanda muxune nun wasodene nun muxu kanbaxine ra, e fe jaxi kote nenene raminima, e murute e bari muxune ma.

³¹ Xaxilitarene nun lanayatarene nun hinantarene nun kininkinintarene nan e ra.

³² Anu, e Alaa sariya tinxinxin kolon, a muxun naxanye feni itoe ligama, ne lan nen, e faxa. Hali na, e luma na feene nan lige tun, a mon

* 1:17: Xabakuki 2.4

nafan e ma muxu gbeteƷe fan yi ne liga.

2

Alaa kitina

¹ I findi ndenden na, i tan naxan bodene yalagima, i mi nɔɛ i yeƷe xun mafale. Amasɔɔ i bodene yalagin feen naxanye ma, i tan fan yeƷeen ne ligama. Nayi, i bata i yeƷeen fan yalagi.

² En na a kolon Ala kiti tinxinin sama nɛn muxune ma, naxanye fe sifani itoe ligama.

³ Koni i laxi a ra a i tan minɛ Alaa kitin bun ba, i tan naxan bodene yalagima feene ma i tan yeƷeen naxanye ligama?

⁴ Hanma i yoxi Alaa nɛma fisamanten gbeen ma ba, e nun a diƷana? I mi a kolon a Alaa fanna lan nɛn a yi i sigati kiin maxete ba?

⁵ Koni i ya tengbesenyaan ma, i mi waxi i bɔɣɛn maxete feni. Nanara, i luma Alaa xɔlɔn fari se naxan namaraxi i xili ma, a yi i li Alaa kiti tinxinin na mini kenɛnni waxatin naxan yi.

⁶ Amasɔɔ na waxatini, Ala “muxun birin saranma nɛn a keƷanle ra.”*

⁷ A habadan nii rakisin fima nɛn muxune ma naxanye na e tunnafan fe faƷin ligadeni e yi binyen nun xunnayerenna nun faxatareyaan fen.

⁸ Koni a xɔlɔn nun a bɔɣɛn teen kelima nɛn muxune xili ma naxanye e yeƷe yigboma, e tondi Ʒɔndin ma, e lu tinxintareyaan bun.

⁹ Awa, tɔɔn nun kɔntɔfinle sama nɛn fe Ʒaxi rabane birin fari, fɔlɔ Yahudiyane ma siga siya gbeteƷe ma.

¹⁰ Koni Ala binyen nun xunna kenla nun bɔɣɛ xunbenla fima nɛn fe faƷi rabane ma, fɔlɔ Yahudiyane ma siga siya gbeteƷe ma.

¹¹ Amasɔɔ Ala mi muxune rafisama e bode xa.

¹² Naxanye birin yulubin ligama, e mi Musaa sariyan bun, ne halagima nɛn hali ba na sariyan na. Koni naxanye birin yulubin ligama Musaa sariyan bun, ne yalagima nɛn sariyan xɔn.

¹³ Amasɔɔ naxan na a tuli mati sariyan na, na xa mi Ala kenɛnxi koni naxan na sariyan suxu, Ala na nan yatɛxi tinxin muxun na.

¹⁴ Awa, siya gbeteƷe naxanye mi Musaa sariyan kolon ne na fena nde liga naxan daxa sariyani e gbee muxuyaƷan xɔn, ne bata e gbee sariyan namini hali Musaa sariyan to mi yi e yii.

¹⁵ Na a yitama nɛn a sariyan yamarin naxan fixi, na yi sebɛxi e bɔɣɛn nin. E yeƷe xaxinla fan luma e kawandɛ, a yi e fe kalan yita e ra waxatina nde, a mɔn yi e keƷanle xun mayɛngɛ waxati gbete.

¹⁶ A ligama na kii nin Ala na mini muxune wundo feene makitideni lɔxɔn naxan yi a Muxu Sugandixin Yesu barakani, alo n Yesu a fe Xibaru FaƷin naxan nalima, na a falan kii naxan yi.

* 2:6: A mato Yaburin 62.13 nun Sandane 24.12 kui.

Yahudiyane nun sariyana fe

17 Koni i tan naxan a falama a Yahudiyān nan i ra, i yengi saxi sariyan ma, i yeṭe matəxəma Ala yi,

18 i a sagoon kolon, sariyan bata i xaran fe fisamantenna sugandin ma.

19 I laxi a ra fa fala a danxutəne yii rasuxun nan i tan na, e nun kenenna naxan muxune malima dimini,

20 naxan xaxilitarene xaranma e nun diidine karaməxəna, bayo i laxi a ra a i bata fe kolonna nun jəndin yeṭeen sətə sariyani.

21 Nayi, i tan naxan bonne xaranma, i yeṭe xaranma ba? I tan naxan kawandin bama a muxun nama mujan ti, i tan mi mujan tiin ba?

22 I tan naxan tənna dəxəma yalunyaan na, i tan mi yalunyaan ligan ba? Suxurene rajaxu i tan naxan ma, i mi e batu banxine kui seene tongon ba?

23 I i yeṭe matəxəma sariyani, koni i Ala matandima sariya kalan xən!

24 Amasətə, Kitabun naxa, “Ala xinla rayelefuxi siya gbətene ye ε tan nan ma fe ra.”†

25 Yahudiyane banxulanna lan, xa i sariyan suxu. Koni xa sariya kalan nan i ra, hali i banxulanxi, i fa yatəxi nən alo siya gbətə banxulantarena.

26 Siya gbətən naxanye mi banxulanxi, xa ne sariyan suxu, Ala mi na yatə alo Yahudiya sariya suxune ba?

27 Xa banxulantarena Alaa sariyan suxu, a mi i tan Yahudiya banxulanna yalagε ba? Amasətə i sariyan kalama, hali a seβexin to i yii.

28 Yahudiya dinan maligan muxun naxan yi, na mi findixi Yahudiya kəndε yeṭeen na. Banxulan feen mi findixi fati bəndəna fe gbansanna ra.

29 Koni muxun findima Yahudiya kəndən na a kui feene nan xən. Banxulanya kəndən luma muxun bəjən nin fata Alaa Nii Sarijanxin na. Sariya seβexi mi a ra. Na muxu sifan mi tantunna sətəma adamadiine ra fə Ala yeṭena.

3

1 Nanse Yahudiyane rafisaxi muxun bonne xa nayi? Banxulanna tənən nanse ra?

2 Tənə wuyaxi a ra kiin birin yi. A singen naxan na, Ala bata a falane birin taxu Yahudiyane ra.

3 Awa, na di, xa denkeleyaan mi muxuna ndee yi, na Alaa tinxinna kalε ba?

4 En-en de! Nəndin kannan nan Ala ra hali muxune birin findi wule falane ra. A seβexi Kitabuni, a naxa, “Nanara, i na falan ti, i tan nan tinxin. I na kitin sa, i yoon sətə.”*

5 Koni xa en ma tinxintareyana Alaa tinxinna raminima kenenni, en nanse falama lan na feen ma? Ala mi tinxintareyaan xan ligama nayi, a na a xələn nagodo en ma? N falan tima alo muxune.

6 En-en de! Xa a yi na kii nin nun, Ala nœ dunuᵓa makite di?

7 Koni na di? Xa Alaa ᵓonᵓin makēnēnma n ma wulen nan xōn, a binyen yi fari sa, nanfera n tan mōn yalagē nayi alo yulubi kanna?

8 Nayi, nanfera en mi a falama, en naxa, “En fe ᵓaxin liga alogo a xa yatē fe faᵓin na?” Wule falana ndee na falan sama ᵓxu xun ma. Na kanne yalagi daxin na a ra.

Muxu yo mi na naxan tinxin

9 A di nayi? Nxu tan fisa bonne xa ba? En-en de! En bata yi a yigbē nun fa fala Yahudiyane nun siya gbētēne birin yulubin sēnben bun ma,

10 alo a sēbēxi Kitabuni kii naxan yi, a naxa,

“Tinxin muxu yo mi na hali keden pe!

11 Muxu yo mi na naxan fe kolon.

Muxu yo mi na naxan Ala fenma.

12 Muxun birin bata kiraan fata.

E birin bata lu fufafu.

Muxu yo mi a faᵓin nabama hali muxu keden pe!

13 E kœ yinle rabixi

alo gaburuna,

yanfa falane nan e lēnne ma.

E fala xuine xōb

alo koson xōlēna.

14 E dēen nafexi dangane nun fala xui xōlēne nan na.

15 E mafura wuli raminideni.

16 Gbalon nun kalan nan e kirane xōn.

17 E mi bōᵓe xunbenla kiraan kolon!

18 E mi gaxuma Ala yēē ra mumē!”†

19 Anu, en na a kolon a sariyan naxan birin falama, a falama muxune nan xa naxanye sariyan bun, alogo birin dēen xa suxu, dunuᵓa muxune birin yi kolon fe kalane ra Ala yētagi.

20 Nanara, adamadi yo mi yatēxi tinxin muxun na Ala yēē ra yi sariya suxun xōn, bayo sariyan yulubin nan tun yitama en na.

21 Koni iki, ba sariyan na, tinxinna nde bata mini kēnēnni Ala naxan fima muxune ma, Sariya Kitabun nun nabine kitabune bata yi naxan seren ba.

22 Naxanye birin na dēnkēleya, Ala ne ratinxinma a yēē ra yi nēn dēnkēleyaan xōn Yesu yi, Alaa Muxu Sugandixina. Amasōtō tagi raba mi na.

23 Muxun birin bata yulubin liga. Nanara, e mi Alaa binyen sōtōxi.

24 Koni Ala muxune kima tinxinni a hinanna nan xōn, a yi e xunba a Muxu Sugandixin Yesu barakani.

25 Ala a tan nan findixi a solona saan na e nun yulubi xafari saraxana, na muxune xa naxanye na dēnkēleya a wunla ma. Na bata a gbee tinxinna yita. Bayo yulubin naxanye liga benun iki, a mi yi muxune yulubine saranma e ra a diᵓan waxatini,

26 koni a bata wa a tinxinna yita feni waxatini ito yi, alogo

† 3:18: Yaburin 14.1-3 nun 53.2-4 nun 5.10 nun 140.4 e nun Esayi 59.7-8 nun Yaburin 36.2

a xa tinxin feu, a mɔn yi mux-
une ratinxinjɛ ayi a yɛɛ ra yi
naxanye bata dɛnkɛɛya Yesu
ma.

²⁷ Nayi, muxune lan e xa e
yɛɛ matɔxɔ nanfe ma? Sese!
Nanfera? E to sariyan suxi,
e yɛɛ matɔxɔma nā nan na
ba? ɛn-ɛn, na mi a ra, fɔ e
dɛnkɛɛyana.

²⁸ Amasɔtɔ en bata a to
muxun tinxinma Ala yɛɛ ra yi
dɛnkɛɛyaan nan xɔn, hali ba
sariya suxun na.

²⁹ Yahudiyane nan tun
gbee Ala ra ba? Siya gbɛtɛne
fan ma Ala xa mi a tan na ba?
Siya gbɛtɛne fan ma Ala na a
ra yati!

³⁰ Ala kedenna na a ra
naxan Yahudiyane ratinx-
inma a yɛɛ ra yi dɛnkɛɛyaan
xɔn e nun siya gbɛtɛne fan na
dɛnkɛɛya kedenna xɔn.

³¹ Na bunna nɛɛn a en xa
sariyan bɛpin dɛnkɛɛyani
ba? ɛn-ɛn de! En lan nɛn en
yi sariyan yatɛ.

4

Ibrahimisaala

¹ En nanse falama en
siyaan benba Ibrahimisaala a fe
yi nayi? A nanse kolonxi feni
ito yi?

² Xa Ibrahimisaala tinxinjɛ ayi
nɛn Ala yɛɛ ra yi a kɛwanla
xɔn, a yi a yɛɛ matɔxɛ nɛn na
yi. Koni a mi nɔɛ na ligɛ Ala
yɛtagi!

³ Kitabun nanse falaxi lan
na fe ma? A naxa, "Ibu-
rahimisaala yi dɛnkɛɛya Ala ma,
Ala yi na yatɛ tinxinna ra a
xa."*

⁴ Muxun naxan na wali, a yi
a saranna sɔtɔ, na mi yatɛma
kiseen na a xa, bayo a wali
saranna na a ra.

⁵ Koni muxun naxan mi
walima, koni a laxi Ala
ra naxan Ala kolontarene
matinxinma, Ala na kanna
dɛnkɛɛyaan yatɛma nɛn
tinxinna ra.

⁶ Dawuda fan muxuna
sɛwana fe falaxi na kii nin,
Ala naxan yatɛxi tinxin
muxun na, ba kɛwanle ra, a
naxa,

⁷ "Sɛwan na kanna xa,
naxan ma sariya kalane bata
mafɛlu
naxan yulubiye bata xafari.

⁸ Sɛwan na adaman xa,
Marigin bata diɲa naxan
haken ma."†

⁹ Na sɛwan findixi
Yahudiya banxulanxine nan
gbansan gbee ra ba hanma
siya gbɛtɛne fan? Awa, en
baxi a faladeni, en naxa, a Ala
Ibrahimisaala dɛnkɛɛyaan yatɛ
nɛn tinxinna ra a xa.

¹⁰ Koni na liga waxatin
mundun yi? A bata yi
banxulan hanma a munma
yi banxulan? A munma yi
banxulan.

¹¹ A banxulanyaan sɔtɔ nɛn
a tinxinyaan taxamasenna ra
a naxan sɔtɔxi a dɛnkɛɛyaan
xɔn benun a xa banxulan
waxatin naxan yi. Nanara,
Ibrahimisaala yi findi muxune
birin benban na naxanye
dɛnkɛɛyaxi Ala ma, na yi yatɛ
e xa tinxinna ra hali e mi
banxulanxi.

¹² Naxanye banxulanxi, e
mɔn biraxi nxu benba Ibu-
rahimisaala dɛnkɛɛyaan fɔxɔ ra
Ibrahimisaala yi naxan yi nun

* 4:3: Dunuɲa Fɔlɔn 15.6 † 4:8: Yaburin 32.1-2

benun a xa banxulan, ne fan benban nan Iburahima ra.

Ala Iburahima tuli sa naxan na

¹³ Ala yi Iburahima nun a bənsənnə tuli sa, a naxa, dunuḡa findima nən e kəən na. Koni a mi na tuli saan sətəxi sariyan xan xən fə a tinxinna denkeleyaan barakani.‡

¹⁴ Xa muxune yi na kəən sətəxi sariya suxun nan xən nun, nayi denkeleyaan tənə mi na. Ala en tuli saxi nən nayi fuyan!

¹⁵ Amasətə sariyan nan fama Alaa xələn na, bayo xa sariya mi na, sariya kalan fan mi na.

¹⁶ Nayi, Ala en tuli saxi denkeleyaan nan baraka yi, alogo a xa findi Alaa hinanna ra Iburahima yixetene birin xa naxanye sariyan sətəxi e nun naxanye fan denkeleya alo Iburahima. Iburahima nan en birin benban na,

¹⁷ alo a səbexi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, “N na i findima nən siya wuyaxine benban na.”§ A tan nan en benban na Ala yee ra yi, Iburahima denkeleya Ala naxan ma, Ala naxan faxa muxune niin birama e yi, Ala naxan seen yamarima naxan mi na, a yi taran na.

¹⁸ Iburahima denkeleya nən a yigin ma, hali a yigin xunna to mi yi toma. Na kiini, a yi findi “siya wuyaxine benban na,” alo Ala a fala a xa kii

naxan yi, a naxa, “I yixetene luma na kii nin.”*

¹⁹ A bata yi jee keme jəxəndən sətə nun, fayida a fati benden yi faxa feni, a jaxanla Saran fan yi findixi gbantan na koni a denkeleyaan tan yi kende.

²⁰ Ala a tuli sa naxan na, a mi sike na ma denkeleyatareyani, koni a denkeleyana a senbe so nən, a yi Ala binya.

²¹ A yi laxi a ra yati, fa fala Ala a tuli saxi naxan na, a senben na rakamalima nən.

²² Nanara, Ala na yate nən tinxinna ra a xa.†

²³ Koni na falan mi səbexi a tan keden ma fe ra, fa fala, “A yatexi tinxinna ra a xa.”

²⁴ A mən səbexi en tan nan xa bayo na yatema tinxinna ra en tan fan xa, en na denkeleya Ala ma naxan en Marigi Yesu rakelixi sayani.

²⁵ Yesu faxaxi en hakene nan ma fe ra, a yi keli sayani, a en natinxin Ala yee ra yi.

5

Tinxinyana fe Ala yee ra yi

¹ Bayo en bata tinxinjə ayi Ala yee ra yi denkeleyaan xən, lanna bata taran en nun Ala tagi Marigi Yesu barakani, Alaa Muxu Sugandixina.

² A bata en nafa a hinanni denkeleyaan xən en naxan yi iki. En yi səwa Alaa binyen sətə feen yigin na.

³ En mən səwaxi en ma tərone ra amasətə en na a kolon a tərən fama tunnafanna nan na.

‡ 4:13: A mato Dunuḡa Fələn 12.2-3 nun 17.4-6 nun 22.15-18 kui. § 4:17:

Dunuḡa Fələn 17.5 * 4:18: Dunuḡa Fələn 15.5 † 4:22: Dunuḡa Fələn 15.6

4 Tunnafanna yi fa lan-nayaan na. Lannayaan yi fa yigin na.

5 Na yigin mi en yanfama, amasotō Ala bata a xanun-tenyaan sa en bəjɛni a Nii Sarijanxin xən ma, a bata naxan fi en ma.

6 Amasotō sɛnbɛ mi yi en na waxatin naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin faxa nɛn Ala kolontarene fe ra a waxati ragidixini.

7 Fayida muxe mi yi tinjɛ faxɛ tinxin muxuna fe ra, koni yanyina nde, muxuna nde suse nɛn faxɛ muxu fajina fe ra.

8 Koni Ala a xanuntenyaan yitaxi en na na kii nin, en mən yi yulubi kanne ra wax-atin naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin yi faxa en xa.

9 Iki xa en bata tinxinjɛ ayi Ala yɛɛ ra yi Yesu wunla xən ma, a mi sa taganjɛ en kise Alaa xələn ma a barakani.

10 Bayo xa Ala yaxun yi en na waxatin naxan yi, en nun Ala tagin yi yitən a Dii Xɛmɛna sayaan xən, xa en tagin bata yitən nayi, a tagan xun mi na nayi en nakise Yesu a nii rakisın barakani.

11 Koni a birin mi na ra, en mən sɛwaxi Ala ra en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra naxan bata en nun Ala tagini tən iki.

En Benba Adama nun Yesu a fe

12 Nanara, yulubin soxi dunuɲa yi muxu keden peen nan xən ma, sayaan fan yi fa yulubin xən. Nanara, sayaan bata fa muxun birin ma,

amasotō muxun birin bata yulubin liga.

13 Yulubin yi dunuɲa yi nun benun sariyan xa fa, anu xa sariyan mi na, yulubin fan mi yatɛma.

14 Koni fəbɔ En Benba Adama waxatin ma han sa dəxə Musa waxatin na, sayaan mangayaan ligama muxun birin xun na, hali naxanye mi En Benba Adamaa yulubin sifan liga naxan Alaa sariyan kala.

En Benba Adama yi findixi muxu famatəən misaala nan na.

15 Koni Alaa kiseen mi ma-ligaxi Adama hakɛn na. Hali muxu wuyaxi to bata sayaan sotō a tan kedenna hakɛn xən, Alaa hinanna nun a kiin hi-nanna gbo na xa, a naxan fixi muxu wuyaxi ma muxu ke-den peen barakan xən, Yesu, a Muxu Sugandixina.

16 Alaa kiseen nun muxu kedenni ito yulubin mən mi rananma fe kedenna ma. Bayo yulubi keden peen kitin bata a liga adamadiine yi yalagi, koni Alaa kiseen faxi yulubi wuyaxin liga xanbin nin, a yi tinxinyaan nafa.

17 Xa sayaan bata nəən sotō muxu kedenna hakɛn xən, na muxu kedenna fe ra, na muxune fan mi taganjɛ nəən sote Alaa Muxu Sugandixin Yesu kedenna dunuɲa yi gidin xən, naxanye Alaa hinan ɲantaren sətəma e nun a kiseen naxan findixi tinxinna ra.

18 Nanara, birin yalagixi kii naxan yi hake kedenna xən, kɛwali tinxinxi kedenni ito fan bata findi tinxinna

ra na kiini naxan nii rakisin nafama muxune birin ma.

¹⁹ Amasotɔ muxu wuyaxi findixi hake kanne ra kii naxan yi muxu kedenna fala suxutareyaan xɔn ma, muxu wuyaxi fan natinxinma ayi na kii nin Ala yeε ra yi muxu kedenna a fala suxun barakani.

²⁰ Sariyan bata fa alogo hakene xa wuya ayi, koni yulubin gboxi ayi denaxan yi, Alaa hinanna fan bata gbo ayi mɛnni mɔn.

²¹ Nanara, yulubin mangayaan ligaxi kii naxan yi sayani, Alaa hinanna fan mangayaan ligama tinxinyaan xɔn ma na kii nin, a yi en naso habadan nii rakisini, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

6

Sayaan nun siimayana Yesu xɔn

¹ En nanfe falama? En luyε yulubine ligε ba alogo Alaa hinanna xa gbo ayi?

² En-en de! En luxi nɛn alo en bata faxes yulubin mabinni, en mɔn luyε en ma dunuɲa yi gidin ligε yulubini di nayi?

³ E mi a kolon ba, a en tan naxanye bata rafu igeni Alaa Muxu Sugandixin Yesu xinli, a en bata rafu a xɔn ma a sayani?

⁴ Nayi, en nun Yesu bata maluxun en bode xɔn ma a sayani en nafuxi igeni waxatin naxan yi, alogo Alaa Muxu Sugandixin kelixi sayani kii naxan yi a fafe a binyeni, en fan xa sigan

ti dunuɲa yi gidi nɛnɛni na kiini.

⁵ Amasotɔ xa en birin bata findi kedenna ra a sayani, en fan kelima nɛn sayani alo a tan.

⁶ En xa ito kolon: en ma muxuya fonna bata faxes Yesu xɔn wudin ma, alogo en ma muxuya naxan yulubini, na xa ɲan, en yi ba yulubina konyiyani.

⁷ Amasotɔ muxun na faxes, a xɔɔyama nɛn yulubin ma.

⁸ Xa en nun Alaa Muxu Sugandixin bata faxes en bode xɔn ma, en mɔn laxi a ra nayi fa fala en nii rakisin sotɔma nɛn en bode xɔn ma.

⁹ Amasotɔ en na a kolon fa fala Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani, a mi fa faxes sɔnɔn, sɛnbε mi fa saayan na a fari sɔnɔn.

¹⁰ Amasotɔ a faxes nɛn, a faxes yulubin nan ma fe ra sanɲa ma keden han habadan. Iki a a nii ra, a siimayani Ala nan xa.

¹¹ A na kii nin, ε fan xa ε yete yate muxu faxaxine ra yulubin ma, koni ε luxi ε siimayani Ala xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu nin.

¹² Nanara, yulubin nama fa mangayaan liga ε fati bendeni sɔnɔn naxan faxes, ε lu a waxɔn feene ligε.

¹³ E nama ε fatin yire yo lu yulubini alo yengε so sena tinxintareyaan xa, koni ε yete so Ala yii, alo a bata muxun naxanye rakeli sayani. E fatin yiren birin so Ala nan yii yengε so seen na tinxinyaan xa.

14 Na ma, yulubin nama mangayaan liga ε xun na, bayo ε mi fa sariyan bun ma sɔnɔn, fɔ Alaa hinanna.

Tinxinyana konyine

15 Na di nayi? A lan en xa lu yulubin lige ba, bayo en mi fa sariyan bun ma sɔnɔn, fɔ Alaa hinanna? Εn-εn de!

16 Ε mi a kolon ba, ε na ε yeεε so muxuna nde yii ε findi a xui suxu konyin na, ε findima na kanna konyin nan na ε naxan xui suxuma? A finde yulubin na, i yi faxa, hanma a finde Ala xuiin suxun na, i yi yate tinxin muxun na.

17 Koni tantunna Ala xa, bayo yulubina konyin nan yi ε ra nun, koni xaranna naxan taxu ε ra, ε bata na suxu ε bɔɔeni.

18 Ε bata xɔɔya yulubin ma, ε findi tinxinyana konyine ra.

19 N dunuɔa misaali ito falama ε xa nen alogo ε xa a yeε to hali senbe to mi ε yi. A fɔlɔni nun ε bata yi ε fatin birin findi xɔsi feene konyin na, ε ke wali ɔaxine yi siga gboε ayi. Koni iki, ε fatin birin xa findi tinxinyana konyin na, ε yi sarijan.

20 Ε yi yulubina konyiyani waxatin naxan yi, ε mi yi tinxinyaan bun ma nun.

21 Ε feen naxanye liga na waxatini, ε yagixi naxanye ra iki, ε tɔnɔn mundun sɔtɔxi ne yi? Ne rapanna findixi sayaan nan na.

22 Koni iki, ε bata xɔɔya yulubin ma, ε findi Alaa konyine ra. Ε marasariɔanna nan findixi na tɔnɔn na, naxan

najan findixi habadan nii rakisin na.

23 Bayo yulubin saranna nan sayaan na koni Alaa kisena, habadan nii rakisin nan na ra en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini.

7

Denkeleya muxune bata xɔɔya

1 Ngaxakedenne, ε tan naxanye sariyan kolon, ε a kolon fa fala a sariyan muxun yamarima fanni a daxi.

2 A misaala findixi ɔaxanla nan na naxan dɔxi xemen xɔn. Na nun a xemena e bode ra fanni a daxi, koni xa a xemen faxa, a bata mini sariyan bun naxan yi e xidixi e bode ra.

3 Nanara, xa a dɔxɔ xeme gbete xɔn, a xeme singen mɔn a nii ra, a bata yalunyaan liga na yi. Koni xa a xemen faxa, nayi a bata mini na sariyan bun. Nayi, a nɔε dɔxe gbete xɔn nen, na mi findixi yalunyaan na.

4 Ngaxakedenne, ε tan fan bata faxa sariyan mabinni Alaa Muxu Sugandixin fati benden xɔn ma. Nayi, ε bata findi na gbeen na, naxan kelixi sayani alogo en xa wali fapine ke Ala xa.

5 Amasɔtɔ fati benden naxan feene yi en yamarima waxatin naxan yi, yulubin naxan fe ɔaxine yi walima en fatine yi sariyan xɔn alogo naxan en faxama en yi na liga.

6 Koni iki, en bata mini sariyan bun, amasɔtɔ en bata faxa sariyan bun, naxan yi en suxi. En fa Alaa Nii

Sarijanxina a kira nenen nan xon, en mi fa fe fori sebexine bun.

Sariyan nun hakena fe

7 En nanfe falama nayi? Sariyan yeteen nan yulubin na ba? En-en de! Sariyan nan a ligaxi n yulubin kolon. Xa sariyan mi yi a fala n xa nun, i nama mila ayi, n mi yi milan kolonma nun.*

8 Na ma, yulubin yi feren sotɔ, a milan sifan birin naso n tan yi sariyan xon ma. Amasotɔ xa sariyan mi yi na nun, yulubin faxaxin nan yi a ra.

9 Sariyan mi yi na waxatin naxan yi, n yi kende, koni yamarin to fa, yulubin yi fa, n yi faxa.

10 Yamarin naxan faxi simayana fe ra, na faxi sayaan nan na n tan ma.

11 Bayo, yulubin bata feren sotɔ yamarin xon, a yi n yanfa, a n faxa.

12 Nanara, sariyan sarijan, yamarin sarijan, a tinxin, a fan.

13 Na bunna di? Fa fala naxan fan, na bata findi sayaan na n tan xa? En-en de! Yulubin nan bata n faxa na se fajin xon, alogo a xa kolon yulubin na. Nayi, yulubin senbe gbeen yi makenen yamarin xon.

Yulubin yi muxun no

14 En na a kolon fa fala a sariyan fataxi Alaa Nii Sarijanxin nan na, koni fati benden nan n tan na, naxan bata mati a findi yulubina konyin na.

15 N naxan ligama, n mi na bayen kolon. Amasotɔ n waxi naxan liga feni, n mi na xan ligama, koni fo naxan mi rafan n ma n na nan ligama.

16 N mi waxi naxan liga feni, n na nan ligama. Na a yitama nen fa fala a n bata tin a sariyan fan.

17 Nayi, n tan xa mi na ligama, koni yulubin nan na ra naxan n yi.

18 Amasotɔ n na a kolon a fe fajin mi n tan yi fata n fati benden nafan feene ra, bayo hali fe fajin liga xonla n ma, n mi noe a lige.

19 N waxi fe fajin naxan liga feni, n mi na xan ligama, koni n mi waxi fe jaxin naxan liga feni, n luma na nan lige.

20 Feen naxan liga xoli mi n ma, xa n na liga, na bunna neen, fa fala n tan xa mi a ligaxi, koni yulubin naxan n yi.

21 Nanara, sariyan naxan walima n tan yi, na ni ito ra. Fe fajin liga xonla n ma waxatin naxan yi, a fere mi na bayo fe jaxina n yi.

22 Anu, n sewaxi Alaa sariyan na n sondonni.

23 Koni n sariya gbete nan toma n fati bendeni naxan n xaxinla sariyan yengema, na yi n findi kasorasaan na yulubina sariyan xon ma, naxan walima n fati bendeni.

24 Tɔrɔ muxun nan n na! Nde n xunbama fati bendeni ito nun a rafan feene yi naxanye n xalima sayani?

* 7:7: A mato Xorɔyaan 20.17 nun Sariyane 5.21 kui.

25 Tantunna Ala xa en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani!

Nayi, n bata findi Alaa sariyan konyin na n xaxinli, koni n fati benden nafan feene bata n findi yulubina sariyana konyin na.

8

1 Nanara, muxun naxanye Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi, Ala mi fa ne yalagima.

2 Amasoto, Alaa Nii Sarijanxina nii rakisin sariyan bata n xaroya yulubin nun sayaan sariyan ma Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani.

3 Amasoto sariyan mi yi nae na lige, bayo fati benden nafan feene bata a senbenjan. Ala nan na liga, a yi a yetena Dii Xemen nafa adamadi yulubi kanne sawurani, a yulubin yalagi fati bendeni.

4 Ala na ligaxi nen alogo sariyan tinxinna xa kamali en yi, en tan naxanye mi fa en fati benden nafan feene ligama, koni fo Alaa Nii Sarijanxin nafan feene.

5 Awa, naxanye e fati benden nafan feene ligama, ne luma e mire na fe sifane nan ma, koni naxanye Alaa Nii Sarijanxin nafan feene ligama, ne luma e mire Alaa Nii Sarijanxina feene nan ma.

6 Fati benden natan miriyane na lu i yi, sayaan nan na ra, koni xa i miriyane keli Alaa Nii Sarijanxin nin, siimayaan nan na ra e nun boje xunbenla.

7 Amasoto fati benden natan miriyane findixi Ala yaxun nan na, bayo e mi nae i xure Alaa sariyan bun mumel!

8 Naxanye e fati benden nafan feene ligama, ne mi Ala kenenje mumel!

9 Koni e tan mi fa e fati benden nafan feene ligama fo Alaa Nii Sarijanxin nafan feene, Alaa Nii Sarijanxin to e yi. Amasoto xa Alaa Muxu Sugandixina Niin mi muxun naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin gbee mi na kanna ra.

10 Koni xa Alaa Muxu Sugandixina e tan yi, e fati benden bata faxa yulubina fe ra, koni e niina e yi, amasoto e bata ratinxinje ayi Ala yetagi.

11 Anu, Alaa Niin naxan Yesu rakelixi sayani, xa na lu e yi, a tan naxan Alaa Muxu Sugandixin nakelixi sayani, na mon nii rakisin fima nen e fati bendene ma a Nii Sarijanxin barakani naxan luma e yi.

12 Na ma, ngaxakedenne, goronna en xun ma. Koni fati benden tan goronna mi en xun ma en yi a rafan feene liga.

13 Amasoto xa e lu e fati benden nafan feene lige, e faxama nen. Koni xa e fati benden natane faxa Alaa Nii Sarijanxin xon, e nii rakisin sotoma nen.

14 Alaa Nii Sarijanxin muxun naxanye yii rasuxi, Alaa diin nan ne ra.

15 Amasoto e Niin naxan sotaxi, na mi e findixi gaxun konyin na. Koni a bata e findi Alaa diine ra. En xinla tima

na nan baraka yi, en naxa, “Baba, n fafe!”

¹⁶ Alaa Nii Sarijanxin yeteen sereyaan bama en niin xa, a Alaa diin nan en tan na.

¹⁷ En to findixi Alaa diine ra, en fama nen keen sotodeni alo a diine bayo Ala barayin naxan namaraxi a Muxu Sugandixin nun a muxune xa, en na sotoma nen. Xa en nun Yesu toro en bode xon ma, en birin nan a binyen sotoma nayi.

Binyen naxan fama

¹⁸ N bata a kolon a en toron naxan sotoma iki, e nun binyen naxan fama, ne tagi kuya kati!

¹⁹ Bayo daala birin luxi nen alo a Ala legedenma, a digima na waxatin na han Ala diine noron sa minima kenenni waxatin naxan yi.

²⁰ Amasoto daala lu nen kobiyaan bun.* A sago mi yi a ra, koni Ala sagoon nan a luxi na kiini alogo yigin xa soto,

²¹ fa fala daala xoroyama nen kalana konyiyaan ma, a yi fa Alaa diine xoroya kendeni.

²² Amasoto en na a kolon, xabu a foloni han waxatini ito yi, a luxi alo daala birin kutunma xoleni alo naxanla naxan dii barini.

²³ Koni daala xa mi keden a ra, koni en tan naxanye fan singe Alaa Nii Sarijanxin sotoxi, en fan soxolexi en boroni, en Ala mamema waxatin naxan yi a en findi a diine ra, a yi en gbindin xunba.

²⁴ Amasoto en bata kisi na yigin xon. Anu, i yigin saxi feen naxan yi, xa i bata na to, na mi fa xile yigina. En bata yelin naxan sote, en fa en xaxili tima na ra di?

²⁵ Koni en munma naxan soto, xa en na en yigin sa na fari, en na a mamema nen tunnafanni.

²⁶ Alaa Nii Sarijanxina en tan senbetare kanne malima na kii kedenna nin. Amasoto en mi a kolon en lan en xa Ala maxandi naxan ma. Koni Nii Sarijanxin yetena Ala mafanma en xa kutunni naxan mi noe fale.

²⁷ Ala naxan muxune bore yi feene toma, na a Nii Sarijanxina miriyaan kolon, amasoto Alaa Nii Sarijanxina Ala mafanma a yama sarijanxin xa alo Ala sagoon kii naxan yi.

²⁸ En na a kolon a Ala feene birin napanma a fajin nan ma a xanu muxune xa, a naxanye xilixi a maragidini.

²⁹ Amasoto Ala naxanye sugandi a foloni, a mon bata a ragidi a xa ne findi a Dii Xemen maligane ra, alogo Yesu xa lu alo dii singena a xunyene ye.

³⁰ Ala bata yi na ragidi naxanye xa, a mon bata ne xili. A naxanye xilixi, a mon bata ne ratinxinje ayi a yetagi, a mon yi a binyen fi e ma.

Alaa xanuntenyana

³¹ Nayi, en nanse falama na fe ra? Xa Ala en xon, nde fa kele en xili ma nayi?

³² A tan naxan mi a yetena dii xemen natanga, koni a yi a

* 8:20: A mato Dunuḡa Folon 3.17

fi en birin xa, nanfera nayi a mi seen birin soe en yii a Dii XEMEN xon?

³³ Ala bata muxun naxanye sugandi, nde ne kansunje? Ala nan yoon fiin kannu ra.

³⁴ Nde noe en yalage? Muxu yo, bayo Alaa Muxu Sugandixin Yesu bata faxa, a mon yi keli sayani, a mon tixi Ala yiifanna ma, a Ala mafanna en xa.

³⁵ Nanse en be Alaa Muxu Sugandixina xanuntenyani? Toron nun kontofinla ba, hanma besenxonnyana hanma kamena hanma marabenna hanma gbalona hanma sayana silanfanna ra?† Ne sese mi noe a lige.

³⁶ Bayo a sebexi Kitabuni, a naxa, “E nxu faxama i tan nan ma fe ra ferijen gben! E nxu ligama alo yexeen naxan faxa daxi a ra!”‡

³⁷ Koni naxan en xanuxi, en noon sotoma nen na xon feni itoe birin yi fefe.

³⁸ Amasoto n na a kolon yati, sayana hanma dunuja yi gidina hanma malekane hanma jinanne hanma waxatini itoe hanma waxati famatone hanma senbe kanne

³⁹ hanma naxanye kore xonna ma hanma naxanye boxon bun ma, dalise yo mi na yi naxan en be Alaa xanuntenyani en naxan sotoxi en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

9

Ala muxun naxanye

sugandixi

¹ N xa pondin fala e xa Alaa Muxu Sugandixin barakani, n mi wulen falama, n xaxinla mi n yalagima. N seren bama Alaa Nii Sarijanxini:

² N sunuxi, n bojen mon soxolexi waxatin birin.

³ Amasoto, n yi waxi nen n tan yeteen nan xa Alaa dangan soto, n yi masiga a Muxu Sugandixin na ngaxakedenne funfuni, n kon kaane,

⁴ Isirayila kaane, e tan naxanye findi Alaa diine ra, e a binyen nun a layirine nun a sariyan nun a batu kiine nun a tulisane soto.

⁵ E fataxi Nabi singene bonsonne nan na, Alaa Muxu Sugandixin yi mini e tan yi adamadiyaan kii ma. Ala naxan seen birin xun na, na xa tantun habadan! Amina.

⁶ Anu, na xa mi na ra de fa fala a Alaa tuli saan ton mi fa na, bayo Isirayila kaane birin mi findixi Alaa yamana Isirayila xan na.

⁷ E to barixi Iburahima bonsanni, na mi a ra fa fala e birin findixi Iburahimaa dii kendene nan na. Amasoto Ala a fala nen a xa, a naxa, “Naxanye yatema i bonsonna ra, ne minima Isiyaga bonsonna nin.”*

⁸ Na nan na ra, diin naxanye barixi adamadiyaan kii ma, Alaa dii mi ne ra, koni fo Ala Iburahima tuli sa diin naxanye ra, ne nan findixi a dii kendene ra.

⁹ Amasoto Ala Iburahima tuli sa na kii nin, a naxa,

† 8:35: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana. ‡ 8:36: Yaburin 44.23 * 9:7: Dunuja Folon 21.12 † 9:9: Dunuja Folon 18.10-14

“N fama nɛn waxati saxini, Saran yi dii xɛmɛn bari.”†

10 A birin mi na ra, Rebeka a dii firinne birin fafe keden nan yi a ra, en benba Isiyaga.

11 Anu, benun gulunni itoe xa bari, benun e xa fe fajin liga hanma a ɲaxina, Ala bata yi a ragidi na nde keden xa sugandi

12 hali ba e kɛwanle ra koni fɔ a naxan xilixi. A yi a fala Rebeka xa, a naxa, “Tadan luma nɛn xunyɛna nɔɔn bun ma.”

13 A sɛbɛxi Kitabun kui ikiini, a naxa, “N bata Yaxuba xanu koni n bata Esayu rapaxu.”‡

14 En nanfe falama nayi? Ala tinxintareyaan nan ligaxi nayi ba? En-en de!

15 Amasɔtɔ a bata a fala Musa xa, a naxa, “N hinanɲɛ naxan na, n hinanma nɛn na ra, n kininkininɲɛ naxan ma, n kininkininma nɛn na ma.”§

16 Na mi fataxi muxun waxɔn feene xan na hanma a kɛwanle, koni fɔ Alaa kininkininna.

17 Amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabuni, Ala a falama Firawona xa dɛnaxan yi, a naxa, “N na i findixi mangan na nɛn alogo n xa n sɛnben mayita i tan xɔn, n xinla yi rali dunuɲa yiren birin yi.”*

18 Nayi, Ala na wa kininkinin feni naxan ma a kininkinin na ma, a na wa naxan natengbesen fe yi ayi, a na ratengbesenma ayi nɛn.

Alaa xɔlɔn nun a kininkininna

19 Muxuna nde a falama n xa nɛn, a naxa, “Nanferfa Ala mɔn nxu yalagima? Amasɔtɔ nde Alaa fe ragidixin matande?”

20 Nde i tan na naxan Ala matandima? Fɛɲɛn nɔɛ a fale a rafala muxun ma ba fa fala nanferfa i n nafalaxi iki?

21 Awa, nɔɔn mi fɛɲɛ rafalan yii ba, a fɛɲɛ firin nafala fɛɲɛ bɛndɛ kedenni, keden binye wanle xa, boden fe fune xa?

22 Nayi, Ala yi wa a xɔlɔn nun a sɛnben mayita feni, a yi diɲa kati, a ti na muxune bun a xɔlɔ naxanye ma, naxanye yi halagɛ.

23 A na liga nɛn alogo a xa a binye gbeen yita na muxune ra, a kininkinin naxanye ma, a bata yi naxanye yitɔn a binyen sɔtɔ xinla ma.

24 Na nan en tan na, a naxanye xilixi, keli Yahudiyane yɛ e nun siya gbɛtene fan yɛ.

25 Amasɔtɔ a fala nɛn Nabi Hose xa, a naxa, “Naxanye mi yi n ma yamaan na,

n ne xilima nɛn n ma yamana,

n mi yi naxanye xanuxi,

n ne xilima nɛn n xanuntenne.”

26 A mɔn sɛbɛxi mɛnni, a naxa,

“A yi falama e ma dɛnaxan yi,

‘N ma yamaan mi ɛ ra,’

e fa xili bama nɛn mɛnni

‘Habadan Alaa diine.’† ”

27 Nabi Esayi yi a xuini te Isirayila muxune fe ra, a naxa,

“Hali Isirayila muxune yi wuya ayi

‡ 9:13: A mato Dunuɲa Fɔlɔn 25.23 nun Malaki 1.2-3 kui. § 9:15: Xɔrɔyaan

33.19 * 9:17: Xɔrɔyaan 9.16 † 9:26: Hose 2.1-3 nun 2.25

alo meɲensinna naxan fɔxɔ
igen de,

hali na, e dɔnxɛdin nan tun
kisima.

28 Amasɔtɔ Marigina a fe
ragidixine rakamal-
ima nɛn dunuɲa ma a
kiini sa!†

29 A na kii nin, alo Nabi
Esayi a fala kii naxan yi a
fɔlɔni, a naxa,

“Xa Marigina Sɛnbɛn Birin
Kanna mi yi en
yixɛtɛna ndee lu nun,
en yi luma nɛn nun alo
Sodoma taana,

en liga alo Gomora taana.”§

*Isirayila nun Xibaru
Fajina fe*

30 En nanfe falama nayi?
Siya gbɛtɛn naxanye mi yi
tinxinna fenma, ne bata a sɔtɔ
denkeleyaan barakani.

31 Koni Isirayila kaan
naxanye yi sariyan tinxinna
fenma, ne mi a sɔtɔma.

32 Na di? Bayo e mi a
fenxi denkeleyaan xɔn fɔ e
kɛwanle. E yi e sanna radin
gɛmɛn na naxan xili, “San
nadin gɛmɛna”

33 Kitabun naxan ma fe
fala, a naxa, “A mato, n bata
gɛmɛn sa Siyon yi, yamana e
sanna radinma gɛmɛn naxan
na, e bira. Koni naxan na
denkeleya a ma, na kanna mi
nimisama.”*

10

1 Ngaxakedenne, n waxi a
xɔn ma n bɔɲɛn birin yi, n
kon kaane xa kisi. N na Ala
maxandima e xa na ra kati!

2 N findima nɛn e tan seren
na fa fala Alaa fe kunfana e
yi, koni e kolontareyani.

3 Ala muxune ratinxinma
kii naxan yi a yetɛ yetɛ ra yi,
e mi na kolon. Nayi, e bata
kata, e yi e gbee kiraan sa,
e mi xuruxi Alaa tinxinyaan
bun.

4 Amasɔtɔ Alaa Muxu
Sugandixin bata sariyan
nakamali. Nanara, naxan
na denkeleya a ma, na kanna
bata tinxin Ala yetɛ ra yi.

Kisi fena muxune birin xa

5 Muxune tinxinyaan
naxan sɔtɔma sariyan xɔn,
Musa bata na fe seɓɛ, a naxa,
“Naxan na e suxu, na kanna
nii rakisin sɔtɔma nɛn e
xɔn.”*

6 Koni tinxinyaan naxan
sɔtɔma Ala yetɛ ra yi
denkeleyaan xɔn, na seɓɛxi
Kitabun kui ikiini, a naxa, “I
nama a fala i yetɛ ma fa fala
nde nɔɛ tɛ kore?” Na bunna
nɛɛn, alogo a xa sa Alaa Muxu
Sugandixin nagodo.

7 Hanma “Nde sigama
laxira yi?” A xa sa Alaa Muxu
Sugandixin nakeli sayani.

8 Koni a nanse falaxi? A
naxa, “Alaa falana i dexɔn
ma, a i deɛn kui, a i bɔɲɛni,”†
na nan denkeleyaan falan na,
en naxan nalima iki.

9 Xa i i tiye a ra i deni fa
fala Yesu nan Marigin na, i
denkeleya i bɔɲɛni, a Ala a
rakeli nɛn sayani, i kisima
nɛn.

10 Amasɔtɔ muxun
denkeleyama a bɔɲɛn nin, Ala

‡ 9:28: Esayi 10.22-28 § 9:29: Esayi 1.9. A mato Dunuɲa Fɔlɔn 19.23-28 kui.

* 9:33: Esayi 28.16 * 10:5: Saraxaraline 18.5 † 10:8: A mato Sariyane
30.12-14 kui.

yi a ratinxin_{JE} ayi a yεε ra yi.
A yi a ti a ra a deni, a kisi.

¹¹ Amasotō Kitabun naxa,
“Naxan yo na denkeleya a ma,
na mi nimisama.”‡

¹² Amasotō tagi raba mi
Yahudiyane nun siya gbetene
tagi. Marigi keden peen
nan e birin xun na naxan a
maxandi muxune birin kima
a fonisireyani.

¹³ Amasotō Kitabun naxa,
“Naxan yo na Marigin xili, na
kisima nen.”§

¹⁴ Koni e a xilima di, xa
e mi denkeleya a ma? E
denkeleyama di, xa e munma
a fe me? E na mema di, xa
muxe mi kawandin ba e xa?

¹⁵ Na kawandin bama di,
xa xerane mi rasiga? A seβexi
Kitabun kui na kii nin, a
naxa, “Xera faji yibane faan
lanxi han!”*

¹⁶ Koni Isirayila kaane
birin mi na fe Xibaru Fajin
suxi. Amasotō, Nabi Esayi a
fala nen, a naxa, “Marigina,
nde laxi nxō falan na?”†

¹⁷ Anu, denkeleyaan fama
Alaa falan meen nan xon
ma. Alaa falan fan mema
Alaa Muxu Sugandixina fe
kawandin nan xon.

¹⁸ Koni n xa maxōdinna ti:
E mi a fe mexi ba? En-en, e
bata a me! Kitabun naxa,
“E fala xuiin bōxōn birin li
nen.

E falane yi siga han dunu_{JA}
danna.”‡

¹⁹ Awa, n mōn xa maxōdinna
ti, “Isirayila muxune mi a
famu ba?” Musa nan singe
ito yabi. A naxa, “N na ε

raxōxōlōnma ayi nen muxune
xōn yama fajin mi naxanye
ra. N yi ε raxōlō siya xaxil-
itaren xōn.”§

²⁰ Esayi yi susu Alaa falani ito
tiye, a naxa, “Naxanye mi yi n
fenma, ne bata n to. Naxanye
mi yi n maxōdinma, n bata n
yete yita ne ra.”*

²¹ Koni a yi a fala Isirayila
a fe ra, a naxa, “N na n yi-
ini bandunma yama fala sux-
utare murutexine ma ferijen
gben!”†

11

Alaa kininkininna Isirayila ma

¹ N xa maxōdinni ito ti: Ala
bata a me a yamaan na ba?
En-en de! Amasotō Isirayila
kaan nan n tan yeteen na,
Ibrahimia yixetena nde Bun-
yamin bōnsōnni.

² Ala yamaan naxan
sugandi a yete xa a fōlōni a
mi ne rabēninxī. Nabi Eli a
mawugama Ala xa Isirayila
kaane fe ra Kitabun kui
denaxan yi, ε mi menna kolon
ba? A naxa,

³ “Marigina, e bata i ya
nabine faxa, e yi i ya saraxa
gandene kala, n keden peen
nan fa luxi, e mōn kataxi n
fan faxa feen na.”*

⁴ Ala a yabi di? A naxa, “N
bata muxu wuli solofere ra-
mara n yete xa naxanye mi e
xinbi sinxi Baali suxuren bun
ma.”†

⁵ A mōn na kii nin iki, Alaa
yama dōnxen luxi naxanye

‡ 10:11: Esayi 28.16 § 10:13: Yoweli 3.5 * 10:15: Esayi 52.7 † 10:16:

Esayi 53.1 ‡ 10:18: Yaburin 19.5 § 10:19: Sariyane 32.21 * 10:20: Esayi

65.1 † 10:21: Esayi 65.2 * 11:3: Mangane Singen 19.10 nun 19.14 † 11:4:

Mangane Singen 19.18

sugandixi hinanna xɔn waxa-tini ito yi.

⁶ Xa a ligaxi hinanna nan xɔn, muxune kɛwanla mi fa a ra. Xanamu Alaa hinanna mi yi findima hinanna ra.

⁷ Nanfe ligaxi nayi? Isir-ayila kaane yi naxan fenma nun e sɔbɛɛn na, e mi na sɔtɔxi. Koni fɔ Ala naxanye sugandixi ne nan a sɔtɔxi. A dɔnxɛne tondixi nɛn

⁸ alo a sɛbɛxi kii naxan yi Kitabuni, a naxa, “Ala bata xaxili xɔdɛxɛn fi e ma, e nun yɛɛn naxanye mi seen toma e nun tunla naxanye mi falan mɛma han to.”‡

⁹ Dawuda yi a fala, a naxa, “Ala xa e naxanaxane findi e suxu fɛrɛn na e nun luti ratixin na e yɛɛ ra naxan e rabirama, e hakɛne yi saran e ra.

¹⁰ E yɛɛne xa rafɔrɔ ayi, e yi danxu! E fanna xa ba a ra waxatin birin!”§

¹¹ N na ε maxɔdinma, Yahudiyane tantan waxatin naxan yi, e bira nɛn ba habadan? ɛn-ɛn de! Koni e to sin hakɛni, siya gbɛtɛne yi kisi feen sɔtɔ alogo xɔxɔlɔnyaan xa Isirayila kaane suxu.

¹² Anu, xa Yahudiyane haken findi heri gbeen na dunuɲa muxune xa, xa e bɔnɔn findi herin na siya gbɛtɛne xa, e na a rakamali waxatin naxan yi, na fan mi herin nafɛ nayi ba?

¹³ N falan tima ε tan siya gbɛtɛne nan xa iki. N bata findi xɛraan na siya gbɛtɛne

xa. N sɛwaxi na wanla ra bayo,

¹⁴ yanyina nde, n xɔxɔlɔnyaan nasoma nɛn n bɔnsɔnna muxuna ndee yi alogo e fan ndee xa kisi.

¹⁵ Amasɔtɔ Isirayila kaane ramɛxi waxatin naxan yi, xa Ala nun dunuɲa muxune tagini tɔn, nanse fa ligama nayi, xa e mɔn so a lannayani? Na findima kenla nan na sayani siga nii rakisini.

¹⁶ Anu, xa buru keden nali Ala ma, e nun naxanye bɔnbɔxi e bode xɔn, ne fan sariɲan.* Xa wudin salenna sariɲan, a yiine fan luma na kii nin.

¹⁷ Koni xa a yiina ndee sege wudi binla ma, i tan siya gbɛtɛn naxan luxi alo burunna Oliwi bili yiina, i tan yi xidi wudin binla ma e funfuni, i yi lu na wudin salenna igen sɔtɛ,

¹⁸ i nama i yɛtɛ yite na wudi yii segeɛxine ma. Xa i na liga, i nama jinan fa fala i tan xa mi salenna baloma de, salenna nan i tan baloma.

¹⁹ Koni waxatina nde i tan a falama nɛn, i naxa, “Wudi yiine segeɛxi nɛn alogo n tan xa ti e funfuni.”

²⁰ Nɔndin na a ra, e segeɛxi nɛn masɔtɔ e denkeleyatareyaan ma, i tan yi ti e funfuni denkeleyaan xɔn. Nayi, i nama yanda ayi na feen na de, koni a liga i yeren ma.

²¹ Amasɔtɔ, xa Ala mi Yahudiyane ratangaxi, nax-

‡ 11:8: A mato Sariyane 29.3 nun Esayi 6.10 kui. § 11:10: Yaburin 69.23-24

* 11:16: A mato Yatene 15.19-21 kui.

anye luxi alo wudi yii sin-gene, a mi i fan natangama.

22 Nayi, en na en miri Alaa nεmaan nun a ye xɔdεxεn ma. Naxanye tantanxi, a xɔdɔxɔ ne ma, koni a nεmaan fan i tan na, koni fɔ i xa lu a nεmaan bun nεn, xanamu, a i fan sege ma a binla ma nεn alo wudi yiina.

23 Xa Yahudiyane mi lu e denkeleyatareyani, e mɔn tugunma nεn e tiden na. Amasɔtɔ Ala nɔe e raxete nεn e funfuni.

24 Bayo, xa i tan siya gbeten ligaxi nεn alo burunna Oliwi wudi yiin naxan yi sege xi a binla ma, i yi tugun taa kui Oliwi wudi kenden na hali i da kii mi yi a ra, nayi Yahudiyani yeteen naxanye ligaxi alo taa kui Oliwi wudi kenden yiine, Ala taganɲe ne tiye e yete binla ma e funfune yi ba?

Isirayila birin kisima nεn

25 Ngaxakedenne, n waxi Alaa wundo feni ito yita feni ε ra, alogo ε nama ε yete yate fekolonne ra: Isirayila yamaan fɔxɔ kedenna tondixi han siyaan bonne xasabi defexin yi so.

26 Nanara, Isirayila birin kisima nεn alo a seβexi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, “Xunbaan kelima nεn Siyon yi,

a Ala kolontareyaan birin ɲan Yaxuba bɔnsɔnni.

27 N na e yulubin ba e ma waxatin naxan yi,

n layirin xidima na nan na e xa.”†

28 Yahudiyane bata findi Ala yaxune ra alogo ε tan xa Yesu a fe Xibaru Fajin sɔtɔ. Koni Ala rafaan yama sugandixin mɔn e ra e benba nabi singene fe ra.

29 Amasɔtɔ Alaa kiseene nun maragidin mi kalama.

30 ε tan siya gbetene, ε munma yi Alaa falan suxu a singeni, koni ε bata Ala kininkininna sɔtɔ iki amasɔtɔ Yahudiyane mi Alaa falan suxi.

31 Na kiini, iki Yahudiyane mi fa Ala xuiin suxuma alogo ε tan siya gbetene kininkininna naxan sɔtɔxi, e fan xa na sɔtɔ ε tan siya gbetene sabun na.

32 Ala bata muxun birin findi kasorasane ra e fala suxutareyaan xɔn alogo a xa kininkinini e birin ma.

Ala xa tantun

33 Alaa fonisireyaan nun a xaxilimayaan nun a fe kolonna tilin de! Nde nɔe Alaa fe ragidixine famunɲe? Nde nɔe a feene famunɲe?

34 A seβexi Kitabuni, a naxa, “Nde Marigina miriyane kolon? Nde nɔe finde a kawandi muxun na?‡

35 Nde nɔe Ala dole, alogo a mɔn xa a raxete a ma?”§

36 Amasɔtɔ feen birin kelixi a tan yii a tan nan baraka yi a tan xa. Binyena a tan nan xa habadan. Amina!

12

Denkeleya muxun xa wali Ala xa

† 11:27: Esayi 59.20-21 ‡ 11:34: Esayi 40.13 § 11:35: Yuba 41.3

1 Ngaxakedenne, Ala to kininkininxi ε ma, n na ε mafanma ε ε fati benden fi Ala ma saraxan na ε dunuja yi gidini, a sarijan, a rafan Ala ma. Na nan findixi batu fajin na ε naxan ligama Ala xa.

2 Ε nama ε yete lu dunuja feene yi, koni ε xa ε kejaan masara xaxilimaya nenεn xon, alogo ε xa Ala sagoon kolon naxan fan, a rayabu, a kamalixi.

3 N na a falama ε birin xa Alaa maragidini a naxan fixi n ma, n naxa, ε nama a miri xaxilitareyani a ε dangu bonne ra, koni ε miri ε yete ma xaxilimayaan nun yete suxuni alo Ala denkeleyaan yatεn naxan fixi ε ma.

4 En fatin yirene wuya, koni e birin nun e wali.

5 A na kii nin, hali en to wuya, en bata findi fati bendε kedenna ra Alaa Muxu Sugandixini, en lu en bode yi alo fatin yirene.

6 Ala en kixi seen sifa wuyaxi nan na, alo a ragidixi en ma kii naxan yi. Xa muxuna nde kixi nabiya falane yi, a falane xa lan denkeleyaan ma.

7 Xa wanla na a ra yamaan xa, a xa wanla ke. Naxan nεε xaranna tiye, na xa xaranna ti.

8 Xa naxan nεε muxune ralimaniye, na xa e ralimaniya. Naxan kiin tima, na xa a liga fonisireyani. Xa yeeratiin na a ra, na xa a sabe so na ma. Xa naxan kininkininma muxune ma, a xa a liga sewani.

9 Ε xanuntenyaan nama

findi nafiyaan na. Ε ε me fe jaxin na. Naxan fan, ε na suxu ken!

10 Ε ε bode rafan ngaxakedenyaan xanuntenyani, ε yi ε bode binya ki fajin.

11 Ε tunnafanna nama findi salayaan na. Koni ε wali Marigin xa wekileni.

12 Ε sewa ε yigina fe ra, ε dija tεrεni, ε lu Ala maxandini tun.

13 Ε muxu sarijanxine goronna tongo e makone yi. Ε fatan muxune yisuxe.

14 Ε duba ε besεnxonya muxune xa, ε duba, ε nama dangan ti.

15 Naxanye sewaxi, ε sewa ne xon ma. Naxanye wugama, ε wuga ne xon ma.

16 Ε kui feene xa findi kedenna ra ε bode xa. Ε nama ε waso, koni naxan yo magodoxi ε tin na ma. Ε nama ε yete yate fekolonne ra.

17 Ε nama fe jaxin joxo fe jaxin na. Ε kata fe fajin liga feen na muxune birin yeε ra yi.

18 Xa a lanje, fanni na fate ε tan na, lanna xa lu ε nun muxune birin tagi.

19 N xanuntenne, ε nama ε gbeen joxo, koni ε a lu Alaa xolon ma, amasoto a sebexi Kitabuni, Marigin naxa, "N tan nan gbeεjoxo tiin na. N feene saranma nen e joxonne ra."*

20 Koni ε tan xa a liga na kiini: Kitabun naxa, "Xa kamεna i yaxun ma, donseen so a yii. Xa min xonla a ma, igen so a yii, amasoto xa i na

* 12:19: Sariyane 32.35 † 12:20: Sandane 25.21-22

liga a xa, na luma a xa nen alo i tεε wolonne nan malanma a xunna ma.”†

²¹ I nama tin fe naxin xa i nɔ. Koni fɔ i xa fe naxin nɔ fe fajin xɔn.

13

En xuru mangane ma

¹ Muxun birin xa xuru mangane ma. Amasɔtɔ mangaya yo mi na, naxan mi kelixi Ala ma. Mangan naxanye dɔxi, a tan nan ne dɔxi.

² Nanara, naxan na murutε mangane ma, na murutεxi Alaa yamarin nan ma. Naxanye na ligama, ne kitin nan tima e yetε ma.

³ Fe fajin rabaan mi gaxuma mangane yeε ra, koni fɔ fe naxi rabana. I waxi i nama gaxu mangan yeε ra ba? Nayi, fe fajin liga alogo a xa i matɔxɔ.

⁴ Amasɔtɔ a findixi Alaa walikεen nan na alogo a xa fe fajin liga i xa. Koni xa i fe naxin liga, gaxu a yeε ra! Bayo silanfanna mi a yii naxi fuu.* Alaa walikεen nan a ra naxan a xɔlɔn nagodoma fe naxi rabaan ma, a a fe naxin saran a ra.

⁵ Nanara, fɔ ε xa xuru nen mangane ma, fa fala e nama i tɔrɔ, na mi a ra, koni alogo i nama i yetε yalagi i xaxinli.

⁶ Nanara, ε mudun fima, bayo naxanye e rasuxuma, ne Alaa wanla nan na.

⁷ ε muxune donle fi. ε lan ε xa mudun sifa yo fi, ε na fi. Xa ε yii seene mudun na a ra,

ε na fi, xa binyen na a ra, ε na fi, xa xunnayerenna na a ra, ε na fi.

⁸ Muxu yo a doli nama lu ε ma, fɔ xanuntenyana ε lan ε xa naxan namara ε bode xa. Naxan na a boden xanu na bata sariyan defe.

⁹ Bayo yamarine naxa, “I nama yalunyaan liga. I nama faxan ti. I nama mujan ti. I nama mila ayi.” E nun yamarin dɔnxɛn bonne birin fala yisoxin ni i ra, “I adamadi boden xanu alo i yetεna.”†

¹⁰ Xanuntenyaan mi tinne fe naxin ma i boden xa mumε! Xanuntenyaan nan sariyan nakamalima.

¹¹ ε na suxu bayo ε waxatini ito kolon. Waxatini ito bata fa ε raxulundeni ε xixɔnli, bayo en kisi waxatini so iki dangu en ma denkeleyaan fɔlɔ waxatin na.

¹² Kɔεen bata yanfan, kuye baan bata maso. Nayi, en xεtε feene fɔxɔ ra naxanye ligama dimini, en yi kenεn ma yenge so seene tongo.

¹³ En xa sigan ti alo naxan daxa, alo a lan kenenni kii naxan yi. En nama haramu sumunne liga, hanma dɔlɔn minna hanma yanga suxuna hanma haramu feene hanma lantareyana hanma xɔxɔlɔnyana.

¹⁴ Koni ε xa Marigi Yesu, Alaa Muxu Sugandixin tongo alo ε domana. ε nama lu ε mirε ε fati benden nafan feene liga feen ma.

* **13:4: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana. † **13:9:** A mato Xɔrɔyaan 20.13-17 nun Sariyane 5.17-21 nun Saraxaraline 19.18 kui.

14

I nama i ngaxakedenna yalagi

¹ Muxun naxan ma denkeleya xurun ε ye, ε xa na yisuxu, ε nama a miriyane matandi.

² Muxuna ndee seen birin donma e denkeleyani, koni ndee tan bogi seene nan tun donma e denkeleyaan senbetareyani.

³ Muxun naxan seen birin donma, na nama muxun najaxu naxan bata a deen gele sa. Naxan a deen gele saxi, na nama muxun yalagi naxan seen birin donma, amasoto Ala bata a fan yisuxu.

⁴ Nde i tan na, i tan naxan muxu gbetena konyin makitima? Xa a bira, hanma xa a ti, na a kanna nan ma. Koni a kelima nen, a ti amasoto a rati senben Marigin yii.

⁵ Muxuna ndee mirixi nen, a lɔxɔna nde dangu nde ra. Gbeteye mirixi a ma, a lɔxɔn birin keden. Fɔ birin xa la a miriyaan na nen.

⁶ Naxan mirixi a ma, a lɔxɔna nde dangu nde ra, na a ligama Marigin binya feen nan na. Naxan seen birin donma, na fan na ligama Marigin binya feen nan na, amasoto a barikan birama Ala xa na donsena fe ra. Naxanye gele donsena nde ra, ne na ligama Marigin binya fe nan na. Ne fan barikan birama Ala xa.

⁷ Amasoto en sese mi en nii ra en yete xa. En sese mi faxama en yete xa.

⁸ Xa en lu en nii ra, en luxi en nii ra Marigin nan xa. Xa en faxa, en faxaxi Marigin nan xa. Nanara, xa en lu en nii ra, hanma xa en faxa, Marigin nan gbee en na.

⁹ Amasoto Alaa Muxu Sugandixin faxaxi nen, a keli sayani alogo a xa findi faxa muxune nun niiramane Marigin na.

¹⁰ Koni i tan, nanfera i i ngaxakedenna yalagima? Nanfera i a rapaxuma? En birin tima nen kiti sadeni Ala yetagi.

¹¹ Amasoto a sebexi Kitabuni, a naxa, "Marigin naxa, 'Habadan Ala nan n na, n bata n kolɔ n yete yi, xinbin birin sinma nen n bun ma, lenna birin yi Alaa binyena fe fala.'* "

¹² En keden kedenna birin en yete dentegema nen Ala xa.

I nama muxune ti haken ma

¹³ Nanara, en xa fata en bode yalagin ma. Koni ε kata alogo ε nama fefe liga naxan ε ngaxakedenna ratantanɛ hanma a yi a bira yulubini.

¹⁴ Bayo n na a kolon, n bata a famu Marigi Yesu barakani fa fala donse yo mi haramuxi a yete ma, koni xa muxuna a miri fa fala a haramuxi, nayi a haramuxi a tan xa.

¹⁵ Xa i ngaxakedenna xɔlɔxi i ya donsena nde a fe ra, i mi fa xanuntenya kira xɔn. Alaa Muxu Sugandixin faxaxi muxun naxan ma fe ra, i

* 14:11: Esayi 45.23

nama a liga, na yi halagin soto i ya donseen xon.

¹⁶ Feen naxan fan ε tan xa, na nama findi ε mafala xunna ra.

¹⁷ Amasoto Alaa Man-gayaan mi findixi donseen nun minseen xan na, koni fo tinxinna nun boje xunbenla nun sewana, fata Alaa Nii Sarijanxin na.

¹⁸ Amasoto muxun naxanye birin walima Alaa Muxu Sugandixin xa na kiini, ne rafan Ala ma e nun muxune.

¹⁹ Nanara, feen naxanye findixi boje xunbenla nun en senbe soon na fo en xa ne nan liga.

²⁰ I nama Ala kewanla kala donseen xon. Donseen birin donna daxa, koni donseen naxan muxu gbeten birama yulubini, na donseen donna mi daxa.

²¹ A fisa, i nama suben don, i nama manpaan min, i nama fefe liga xa a i ngaxakedenna bire hakeni.

²² I laxi naxan na feni itoe yi, na mara i yete xa Ala yetagi. Sewan na kanna xa naxan mi a yete yalagima a fe raba kiini.

²³ Koni xa naxan sike donsena nde dondeni, na kanna yalagixin na ra Ala xon, amasoto a mi feen ligama denkeleyani. Anu, feen naxan mi ligama denkeleyani, yulubin nan na ra.

15

En misaala tongo Yesu ma

¹ En tan naxanye senbe gbo denkeleyani, a lan en xa dija senbetare kanne bun e

denkeleya xuriyani. En nama en yete rafan feen liga,

² fo en xa en boden nafan feen nan naba, en yi fan e ra. Nanara, e sabate denkeleyani.

³ Amasoto Alaa Muxu Sugandixin mi a rafan feene xan liga, koni alo a sebexi Kitabuni kii naxan yi, a naxa, "E i konbin naxanye tima, ne n tan nan lima."*

⁴ Amasoto naxan birin sebexi waxati danguxine yi, ne sebexi en xaran feen nan ma, alogo Kitabun xuiin xa tunnafanna nun limaniyaan fi en ma, en yi yigin soto.

⁵ Ala naxan tunnafanna nun limaniyaan fima, na xa ε mali, ε miriyane yi findi kedenna ra ε bode xa, ne yi lan Alaa Muxu Sugandixin Yesu kepaan ma,

⁶ alogo ε xa Ala binya miriya kedenna nun xui kedenni, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fafe.

Xibaru Fafin Siyane birin xa

⁷ ε bode yisuxu Alaa binyena fe ra, alo Alaa Muxu Sugandixina ε yisuxi kii naxan yi.

⁸ N xa a fala ε xa, Alaa Muxu Sugandixin bata findi Yahudiyane walikεen na Alaa jondina fe ra alogo Ala bata en benba nabi singene tuli sa naxan na, a xa na rakamali,

⁹ siya gbetene fan yi Ala binya a kininkininna fe ra, alo a sebexi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, "Nanara, n ni i tantunma siyane tagi, n yi i xinla binya betini."†

* 15:3: Yaburin 69.10 † 15:9: Samuyeli 22.50 nun Yaburin 18.50

¹⁰ A mən yi a fala, a naxa, “Siyane, ε nun Alaa yamaan xa sɛwa ε bode xən.”‡

¹¹ A mən yi a fala, a naxa, “Siyane birin xa Marigin tantun! Yamane birin xa a batu!”§

¹² Awa, Esayi fan yi a fala, a naxa, “Yese bənsənna mən kelima nən alo wudi salenna naxan a maɲingima, a nɔɔn sɔtɔ siyane xun na. Siyane yi e yigi sa a yi.”*

¹³ Nba, Ala naxan yigin kanna ra, na xa ε ralugo sɛwan nun bɔɲɛ xunbenla birin na ε denkeleyani alogo ε yigin xa lu fari sɛ Alaa Nii Sarijanxin barakani.

Pɔli a wanla

¹⁴ Ngaxakedenne, n na a kolon fa fala ε lugoxi fanna nun fe kolonna birin na. E nɔɛ ε bode xaranɲɛ nən.

¹⁵ Koni n bata susu, n yi fena ndee sebe ε ma, alogo n mən xa a rabira ε ma bayo Ala bata a ragidi n ma,

¹⁶ n yi findi Alaa Muxu Sugandixin Yesu a walikεεn na siya gbɛtɛne xa. N lan n xa wali alo saraxaraliin naxan Alaa falan Xibaru Fajin nalima alogo siya gbɛtɛne xa findi saraxa se fajin na Ala xa, e rasarijan Alaa Nii Sarijanxin xən.

¹⁷ Nayi, n nɔɛ n kanbe nən Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi n ma wanla fe ra Ala xa.

¹⁸ N mi suse falan tiye sese ma fɔ Alaa Muxu Sugandixin bata naxan liga n tan xən, a

yi siya gbɛtɛne findi Alaa fala suxune ra n kewanle nun n ma falane xən,

¹⁹ e nun sɛnben taxam- asenne nun kabanako feene Alaa Nii Sarijanxin sɛnben barakani. Nanara, fɔlɔ Yerusalɛn taan ma han sa dɔxɔ Iliri yamanan na,† n bata Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nali na yiren birin yi han a kamali.

²⁰ Na ma, xunnayerenna na a ra n tan xa, n xa Yesu a fe Xibaru Fajin nali na yirene yi Alaa Muxu Sugandixina fe munma kolon denaxanye yi, alogo n nama banxin ti muxu gbɛtɛ a banxin bɛtɛn saxin fari.

²¹ A sebeɣi Kitabuni na kii nin, a naxa, “A fe munma fala naxanye xa singen, ne a toma nən. Naxanye munma a fe mɛ singen, ne a famuma nən.”‡

Siga xənla yi Pɔli suxu Romi yi

²² Na nan n yikalaxi sigadeni ε konni.

²³ Koni iki, n ma wanla bata jan yamanani itoe yi. Nanara, xabu ɲɛɛ wuyaxi n to waxi siga feni ε xɔntɔndeni,

²⁴ n yi a miri n xa na liga n nɛma sigɛ Sapen yamanani waxatin naxan yi. N yi waxi ε to feni n nɛma dangue, ε yi n mali n ma sigatini, n waxatidi ti ε fema, n siga na yamanani.

²⁵ Koni iki, n sigama Yerusalɛn taani, n sa yama sarijanxin mali na.

²⁶ Amasɔtɔ a bata Masedoniya kaane nun Akaya

‡ 15:10: Sariyane 32.43 § 15:11: Yaburin 117.1 * 15:12: Esayi 11.10

† 15:19: Iliri yamanan sa Gireki yamanan sogeteden kɔmɛnna ma. ‡ 15:21: Esayi 52.15

kaane kenēn, e xa e yii malan yiigelitōne fe ra yama sarijanxin ye Yerusalēn taani.

²⁷ A e kenēn nēn e xa na liga, koni a donla mōn yi e ma. Bayo xa siya gbētēne bata Yahudiyane dinan tōnōne sōtō, siya gbētēne fan lan nēn e yi Yahudiyane mali e yii seene ra.

²⁸ N na yelin feni ito ra wax-atin yi, n yi a tōnōn so e yii, n danguma nēn ε konni n nēma sigē Sapen yamanani.

²⁹ N na a kolon yati, fa fala n nēma sigē ε konni wax-atin naxan yi, n sigama Alaa Muxu Sugandixin duba kamalixin nin.

³⁰ Ngaxakedenne, n na ε mafanma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli e nun Alaa Nii Sarijanxina xanuntenyani, ε xa ε yixōdōxō, ε yi Ala maxandi n xa.

³¹ E Ala maxandi n xa alogo a xa n xunba Yudaya denkeleyatarene yii, e nun n wanla naxan kēma Yerusalēn taani, na xa rafan yama sarijanxin ma na yi.

³² Nayi, xa Ala tin, n fama sēwani nēn ε fēma, en birin yi matabun sōtō en bode xōn ma.

³³ Bōne xunbenla Ala xa lu ε birin xōn. Amina.

16

Pōli a xōntōnna

¹ E en ngaxakeden naxalanmaan Foyibe yate muxu fajin na, naxan walima Sankire denkeleya yamaan xa.

² E a yisuxu Marigin xinli alo a lan yama sarijanxin tagi kii naxan yi, ε a mali kiin birin yi a makoon na lu a ma denaxan yi. A tan yetēn bata muxu wuyaxi mali a gbengbenna n tan.

³ E Pirisila nun Akila xōntōn, n walikε bodene Alaa Muxu Sugandixin Yesu xa.

⁴ E bata susu sayaan na n tan niina fe ra. N keden xa mi barikan birama e xa, siya gbētε denkeleya yamane birin barikan birama e xa.

⁵ Denkeleya muxun naxanye e malanma e banxini, ε ne fan xōntōn. E n xanuntenna Epayinēte xōntōn, naxan singe denkeleya Alaa Muxu Sugandixin ma Asi yamanani.

⁶ E Mariyama xōntōn naxan walixi ε xa kati!

⁷ E Andironiki nun Yuniyasi xōntōn n kon kaane, nxu nun naxanye sa kasoon na. E yatexi xerane ye. E singe denkeleya Alaa Muxu Sugandixin ma n tan yeε ra.

⁸ E Anpiliyati xōntōn n xa, n xanuntenna Marigini.

⁹ E Yurubani xōntōn n xa, en walikε bodena Alaa Muxu Sugandixin xa, e nun n xanuntenna Satakisi.

¹⁰ E Apelesi xōntōn naxan a yetε yita Alaa Muxu Sugandixin gbeen na matoon xōn. E Arisitobulaa denbayaan xōntōn.

¹¹ E Herodiyon xōntōn, n kon kaana. E Narisisaa denbayaan muxune xōntōn naxanye laxi Marigin na.

¹² E Tirifina nun Tirifosa xōntōn, naxanla naxanye walima Marigin xa han! E

nun n xanuntenna Pɛrasi
ɲaxalan gbɛtɛn naxan walixi
Marigin xa han!

13 Ɛ Rufu xɔntɔn, Marigin
naxan sugandixi, e nun a nga,
naxan lu alo nga.

14 Ɛ Asinkirite nun Filegon
nun Hɛrɛmɛ nun Patirobasi
nun Herimasi xɔntɔn e nun
en ngaxakedenna naxanye e
fɛma.

15 Ɛ Filologe nun Yuliye
xɔntɔn e nun Nere nun a
magilɛna, e nun Olinpasi nun
yama sariɲanxin naxanye
birin e fɛma.

16 Ɛ bode xɔntɔn ngaxake-
denya xɔntɔn sunbuni. Alaa
Muxu Sugandixina yamane
birin ɛ xɔntɔnma.

Marakolon dɔnxɛne

17 Ngaxakedenne, n na ɛ
mafanma, ɛ a liga ɛ yeren ma
muxune fe yi naxanye mux-
une tagi taxunma, e yi e bira
tantanni. Ɛ xaranna naxan
sɔtɔxi, e na matandima. Ɛ
masiga ne ra.

18 Amasɔtɔ na muxu sifane
mi walima en Marigina Alaa
Muxu Sugandixin xan xa
mumɛ, koni e yetɛ rafa
feene! E sɔntarene mayen-
denma e fala fajine nun e
wule matɔxɔ falane ra.

19 Muxun birin bata a
mɛ a ɛ Alaa falan suxuma.
Nayi, n sɛwaxi ɛ fe ra han,
koni n wama nɛn ɛ xa findi
xaxilimane ra ɛ fe fajin
kolon, ɛ yi fe ɲaxin matanga
sɔntareyani.

20 Bɔɲɛ xunbenla Ala Se-
tana halagima nɛn ɛ sanna
bun. En Marigi Yesu xa hinan
ɛ ra.

21 N walikɛ boden Timɔte ɛ
xɔntɔn e nun Lusiyusu nun
Yason nun Sosipateri, n kon
kaane.

22 N tan, Teritiyusi nan
kɛdini ito sɛbɛxi Pɔli xa, n fan
bata ɛ xɔntɔn Marigin xinli.*

23 Gayi ɛ xɔntɔn, nxu nun
denkɛleya yamaan birin
yatigina. Erasite, taan
gbeti ramarana e nun en
ngaxakedenna Kuwaratusi ɛ
xɔntɔn.

24 En Marigi Yesu Alaa
Muxu Sugandixin xa hinan
ɛ ra. Amina.

Ala maxandin nun Ala tan- tunna

25 Ala naxan nɔɛ ɛ sɛnbɛ
sɔɛ n ma Xibaru Fajɪ raliin
xɔn, e nun Yesu Alaa Muxu
Sugandixina fe kawandi
baan xɔn, fata na wundo feen
kolonna ra naxan yi luxunxi
to mi na ra,

26 naxan bata mini kɛnɛnni
iki nabine kitabune xɔn, fata
habadan Ala yamarin na fa
fala a xa rali siyane birin ma e
yi denkɛleya a ma, e yi a xuiin
suxu,

27 Ala naxan keden
pe fe kolonna ra, en xa
na Ala binya Yesu Alaa
Muxu Sugandixin barakani
habadan! Amina.

* 16:22: Teritiyusi nan Pɔli xuiin sɛbɛ a xa. Yanyina nde a wanla nan yi sɛbeli tiin
na.

Kɛdi Singen

Kɔrenti Kaane Ma Pɔli Alaa Falan Kɛdi Singena Kɔrenti Kaane Ma

Pɔli a xerayaan sigatiin firinden, a yi kike fu nun solomasεxe raba Girεkine konni Kɔrenti taani. A denkeleya yamaan malanna naxan fɔlɔ na, na muxune yi findixi siya gbεtεne nan na naxanye yi suxure batuni nun.

Na waxatini Kɔrenti taan yi sabatixi han, fata a kunki tide firinne ra. Yulayaan yi sabatixi han! Namun feene fan yi sabatixi. Dunuɓa fe kolonna xaranna nun suxure batu feene fan yi sabatixi. Fe ɓaxin nun sɔn ɓaxin fan yi gbo. Nayi, na feene yi denkeleya yama nenεn dexɔn ma, ne yi e mabandunma kiin birin yi. En na a toma nen nayi fa fala na kɔntɔfili wuyaxi ti nen xeraan ma.

Pɔli keli xanbini na, a yi kɔntɔfili fe wuyaxi mε lan mεn kaane denkeleya yamaan ma. Nayi, a yi kedin seβε han naanin ɓɔxɔn. Firin yi ne ye naxanye ramaraxi Kitabun kui. Koni a dɔnxε firinna naxanye mi fa en yii to, ne fe falaxi Kɔrenti Kaane Kɛdine kui a Singena, keli a sora 5.9-13. E fe mɔn falaxi a kedin firinden kui a sora 2.3 e nun a sora 7.8. Kɛdi firinna naxanye Kitabun kui, ne seβεxi Pɔli a xeraya sigatiin saxanden nin, a singen seβεxi Efesi taani (a mato Kɔrenti

Kaane Kɛdi Singen sora 16.8), a firinden seβεxi Efesi taani hanma Masedoniya yi.

Kɛdi singen kui naxan seβε Kɔrenti kaane ma, a yelin xanbini xɔntɔnna tiye, a yi wali faji kolonna ti Ala maxandini (1.1 han 9), Pɔli yi a fala mεn kaane xa, a e xa mayitaxunna ɓan naxan e tagi (1.10 han 4.21), e fe ɓaxin ɓan yamani (sora 5), e yi ba e feene raliye siya gbεtεne kiti sadene yi (6.1 han 11). A mɔn a yitama denkeleya muxune lanma e xa e fati benden nawali kii naxan yi (6.12 han 20). Na xanbi ra, a mɔn yi mεn kaane maxɔdin wuyaxi yabi, lan feni itoe ma:

- Futu tiina (sora 7)

- Subena fe naxan baxi saraxan na suxurene xa, e nun muxun lan a xa a yeεε suxu kii naxan yi lan suxure batu feene nun namun fonne ma (8.1 han 11.1)

- Denkeleya yamaan malanna nun Marigina ximenna fe (11.2 han 34)

- Alaa Nii Sariɓanxina kiseene fe (sora 12 han 14)

- Faxa muxune keli fena sayani (sora 15)

Kedin naɓanxi xibaruna nde nan ma alo xerana wanle nun xɔntɔnne (sora 16). Dunuɓa kɔntɔfili feni itoe birin yi, xerana a yitama nen Yesu nɔε muxune kɔntɔfili feene bε e ma kii naxan yi, a a xanuntenyaan nan kiraan na naxan dangu feen birin na (sora 13).

¹ N tan Pɔli, Ala naxan xilixi a sagoni, a yi n findi

Yesu Alaa Muxu Sugandixina xeraan na, nxu nun en ngaxakedenna Sosaten nan ito seɓema ε ma.

² Nxu yi a rasiga Alaa denkeleya yamaan ma Kɔrenti taani, muxun naxanye bata rasarijan Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani, naxanye xilixi alogo e xa findi yama sarijanxin na, e nun muxun naxanye birin Ala maxandima yiren birin yi en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, e Marigina, e nun nxu fan gbeena.

³ En Fafe Ala nun en Marigin Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔjɛ xunbenla fi ε ma.

Barika Birana Ala xa

⁴ N barikan birama Ala xa ε fe ra waxatin birin amasɔɔ a bata hinanna fi ε ma Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

⁵ Amasɔɔ ε feene birin bata sabati Yesu barakani, a yi ε mali falan nun ε fe kolonni.

⁶ Amasɔɔ nxɔ sereyaan bata rakamali ε yi Alaa Muxu Sugandixina fe ra.

⁷ Nayi, Alaa kise yo mi dasaxi ε ma ε nɛma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin mame han a mini kenenni.

⁸ A mɔn ε marama nɛn ken, han waxati rajanna alogo en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin nama fe yo li ε ra a Fa Lɔxɔni.

⁹ Ala naxan ε xilixi alogo ε nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa lan ε bode ma, na tinxin.

Mayitaxunna denkeleya yamani

¹⁰ Ngaxakedenne, n na ε mafanma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, ε birin xa lan ε bode ma, alogo ε nama yitaxun. ε findi muxu kedenna ra, ε miriyane nun ε kui feene yi findi kedenna ra.

¹¹ Amasɔɔ ngaxakedenne, n bata a kolon Kilowe kon kaane xɔn, a lantareyana ε tagi.

¹² N waxi naxan fala feni, na ni i ra: muxuna ndee a falama ε ye, e naxa, “N tan Pɔli nan fɔxɔ ra.” Bonna naxa, “N tan Apolosi nan fɔxɔ ra.” Bonna fan naxa, “N tan Piyeri nan fɔxɔ ra.” Nde gbete fan naxa, “N tan Alaa Muxu Sugandixin nan fɔxɔ ra.”

¹³ Alaa Muxu Sugandixini taxunxin na a ra ba? Pɔli nan gbangban wudin ma ε xa ba? ε rafuxi igeni Pɔli nan xili yi ba?

¹⁴ N barikan birama Ala xa fa fala n mi ε sese rafuxi igeni ε tubi xinla ma fɔ Kirisipu nun Gayi

¹⁵ alogo muxu yo nama a fala fa fala ε rafuxi n xinla nin.

¹⁶ N bata yi Esitefana nun a kon kaane fan nafu. Koni n mi fa a kolon xa n bata muxu gbete rafu.

¹⁷ Alaa Muxu Sugandixin mi n xexi, a n xa marafuun ti. A n xexi nɛn, a n xa sa Yesu a fe Xibaru Fajin nali, anu, n mi na ligama adamadiine lɔnni falane xɔn alogo Alaa Muxu Sugandixin

faxa wudin* senben nama ba a ra na yi.

Xaxilimayaan nun xaxilitareyana

18 Yesu faxa fena wudin ma, na findixi xaxilitareyaan nan na muxune xa naxanye halagima. Koni Ala en tan naxanye rakisima, a findixi Ala senben nan na en tan xa.

19 Ito nan sebexi Kitabun kui: “N fe kolonne fe kolonna kalama nen, n yi xaxilimane xaxilimayani fu.”†

20 Fe kolonna minen yi? Sariya karamxon minen yi? Waxatini ito muxu lonnixin minen yi? Dunuja muxune nun e fe kolonna mi Ala kolonxi a fe kolonni. Ala mi dunuja fe kolonna findixi daxuyaana na ba?

21 Amasoto Alaa fe kolonna mi tinxi dunuja muxune xa Ala kolon e fe kolonni. A Ala kenexi nen a xa muxu denkeleyaxine rakisi kawandini ito xon naxan luxi alo daxuyana yamaan xa.

22 Yahudiyane taxamasenne maxodinma, Girekine fe kolonna fenma.

23 Koni Alaa Muxu Sugandixin gbangban feen wudin ma, en na nan ma fe kawandi bama. Yahudiyane mi tinma na nan me, e nun daxuyaana na a ra siya gbetene xa.

24 Koni Ala bata naxanye xili, xa a findi Yahudiyana na hanma Girekina, Alaa Muxu Sugandixin findixi Ala

senben nun a fe kolonna nan na, na kanne xa.

25 Amasoto hali Alaa fena ndee nun daxuyaana maliga, na daxuyaana dangu muxune fe kolonna ra. Hali Alaa fena ndee nun senbetareyaana maliga, na senbetareyaana gbo muxune senben xa.

26 Ngaxakedenne, e miri a ma, e yi findixi muxun sifan naxanye ra Ala e xilixi waxatin naxan yi. Fe kolon wuyaxi mi yi e ye adamadiine ye e ra yi. Senbema wuyaxi mi yi e ye, denbaya barakaxi wuyaxi mi yi e ye.

27 Koni naxan ma fe findixi daxuyaana na dunuja muxune xa, Ala na nan sugandixi a xa fe kolonne rayagi. Naxan findixi senbetaren na dunuja muxune xa, a na nan sugandixi alogo a xa senbemanne rayagi.

28 Dunuja muxune yoxi naxan ma, e yi a rajaxu, e yi a bote raba, e mi naxan yatexi se ra, Ala na nan sugandixi a xa dunuja se yatexine halagi.

29 Nayi, adamadi yo mi na e a yete matoxe Ala yetagi.

30 Koni Ala bata e kafu a Muxu Sugandixin Yesu ma, a yi a findi en ma fe kolonna ra fata Ala ra, e nun en ma tinxinna nun sarijanna nun xunbana.

31 Nanara, a sebexi Kitabun kui, a naxa, “Xa muxun naxan a yete matoxoma, a xa a yete matoxo Marigina fe ra.”‡

* **1:17:** Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Yesu sayaana findixi **senben** nan na naxan habadan nii rakisin fima muxune ma. Yesu gbangban wudin naxan ma, na bata findi kisin taxamasenna ra. † **1:19:** Esayi 29.14 ‡ **1:31:** A mato Yeremi 9.22-23 kui.

2

Yesu gbangban feen wudin ma

¹ Ngaxakedenne, n to fa ε fema n xa fa Alaa fe sereyaan ba ε xa, n mi fala tilinxi ti ε xa fe kolonni.

² Amasõtɔ n na a ragidi nɛn fa fala n nama fefe kolon ε tagi, fɔ Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe, naxan gbangban wudin ma.

³ Nanara, n yi ε fema senbetareyani, n yi xuruxu-runma gaxuni.

⁴ N yi xaranna nun kawandin naxan tima, n mi yi katama muxune ma-bandundeni adamadiine fe kolonna xan xɔn, fɔ Alaa Nii Sarijanxin senbena,

⁵ alogo ε nama denkeleya adamadiine fe kolonna ma, fɔ Ala senbena.

Alaa fe kolonna

⁶ Anu, naxanye denkeleyaan bata kɔxɔ, nxu ne xaranma fe kolonna nde ma. Koni dunuɗa ito fe kolonna mi a ra, hanma dunuɗa kuntigine* gbeena, naxanye halagima.

⁷ Nxu tan Alaa fe kolonna wundo feen nan yɛbama, naxan yi luxunxi, koni Ala bata yi naxan nagidi en ma en ma binyena fe ra, benun dunuɗa xa da.

⁸ Dunuɗa kuntigi yo mi na fe kolonna kolonxi. Xa e yi a kolon, e mi yi Marigin binyen kanna gbangbanɗe wudin ma nun.

⁹ Koni alo a seɓɓɛxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa,

“Ala feen naxan yitɔnxi a xanu muxune yɛɛ ra, yɛɛn munma na to, tunla munma na mɛ, muxun xaxinla munma na yɛɛ to.”†

¹⁰ Koni Ala bata a makeɛnɛn en tan xa a Nii Sarijanxin barakani. Alaa Nii Sarijanxin feen birin bunna fenma hali Alaa fe tilinxine.

¹¹ Amasõtɔ nde muxune yɛ naxan nɔɛ muxun kui feen kolonɗe, ba a yetɛ nii yi feen na naxan na kanna fatini. Na kiini, Alaa Nii Sarijanxin nan fan Alaa feene birin kolon.

¹² En mi dunuɗa ito xaxinla xan sɔtɔxi, koni fɔ Alaa Nii Sarijanxina, Ala naxan nafaxi, alogo Ala seen naxanye birin fixi en ma, en xa ne kolon.

¹³ Nxu na feene nan falama, naxanye mi findixi muxune fe kolonne xaranne ra, koni fɔ Alaa Nii Sarijanxina xaranna. Nxu Alaa Niina feene yɛbama na kanna nan xa, na niin naxan yi.

¹⁴ Koni Alaa Nii Sarijanxin mi muxun naxan yi, na kanna mi Alaa Niina feene suxe mumɛ. Daxuya feene nan ne ra a yɛɛ ra yi, a mi nɔɛ e famunɗe. Amasõtɔ Alaa feene kolonma a Nii Sarijanxin nan xɔn.

¹⁵ Alaa Nii Sarijanxin muxun naxan bɔɗɗe yi, na kanna nɔɛ feene birin tagi rabe nɛn, koni muxu yo mi nɔɛ na kanna feene kolonɗe.

¹⁶ Amasõtɔ, a seɓɓɛxi Kitabuni, a naxa,

* **2:6:** Yanyina nde Pɔli falan tima **dunuɗa kuntigi** ɗaxine nan ma e nun Setana yinnan naxanye na kuntigine ɗaxine senben binla ra. † **2:9:** A mato Esayi 64.3 kui.

“Nde nõε Marigina miriyane kolonjε

alogo a xa a kawandi a yi a rakõta?”‡

Koni en tan, Alaa Muxu Sugandixina miriyana en yi.

3

Alaa walikene fe

1 Ngaxakedenne, n mi yi nõε falan tiye ε xa alo muxun naxanye kõxõxi Alaa feene yi, koni alo dunujna muxune alo muxun naxanye dii jõreyani Alaa Muxu Sugandixina feene yi.

2 N bata xaranna fi ε ma naxan luxi alo xijε igena, donse xõdexen mi yi a ra, bayo ε mi yi nõε a rasuxe. Koni hali iki, ε mi a nõε singen.

3 Amasõtõ ε mõn luxi nen alo dunujna muxune. Bayo xõxõlõnyaan nun lantareyana ε tagi. Na mi a yitaxi ba fa fala a dunujna muxune nan ε tan na naxanye sigan tima alo adamadiin bonne?

4 Ε tan nde keden na a fala, a naxa, “N tan, Põli nan gbee n na,” boden yi a fala, a naxa, “N tan, Apolosi nan gbee n na,” adamadiyaan feene xa mi ne ra ba?

5 Nde Apolosi ra? Nde Põli ra? Alaa walikεen nan tun nxu tan na, naxanye ε malixi ε denkeleya. Birin a wanla rakamalima nen Marigin naxan soxi a yii.

6 N sansiin si nen, Apolosi nan yi a ige sama, koni Alaa nan a rasabati.

7 Na kiini, sese mi sansiin si muxun nun a ige sa muxun na fõ Ala naxan a rasabatima.

8 Sansiin si muxun nun a ige sa muxun birin lan, Ala ne keden kedenna birin saranma nen lan e wanla yaten ma.

9 Amasõtõ nxu findixi walikene nan na, naxanye nun Ala walima. Ε tan findixi Alaa xεen nan na, xanamu, Alaa banxina.

10 Ala bata a ragidi n ma a hinanni, n yi wali a xa alo banxi tiin naxan fatan, n yi banxin beten sa. Iki, muxu gbete bata banxin ti na fari. Koni fõ birin xa a liga a yeren ma na banxin ti feni.

11 Amasõtõ banxi tiin mi nõε banxi beten saxin maxete, bayo a bata yelin beten se. Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan a beten saxin na.

12 Koni, xa muxu yo banxin ti na beten saxin fari, a xεma banxin ti, hanma gbeti daxina, hanma bõxõ bun nafunle, hanma wudina, hanma sexena,

13 birin wali xõnna makenenma nen Yesu Fa Lõxõni. Amasõtõ tεen nan fama, na yi muxun birin wali funfun mayita, xa a fan, xa a mi fan.

14 Xa muxun wanla nde ke tεen mi naxan halage, na kanna na saranna sõtõma nen.

15 Koni xa muxun wali xõnna gan, a bata bõnõ na yi. A yetεen kisima nen, koni a luma nen alo muxun na dangu tεen xun ma.

16 Ε mi a kolon ba, fa fala a ε findixi Ala Batu Banxin

nan na, Alaa Nii Sarijanxin dɔxɔdena?

¹⁷ Nanara, xa muxu yo Ala Batu Banxin kala, Ala na kanna halagima nen. Amasɔtɔ Ala Batu Banxin sarijan, ε tan yeteen nan Ala Batu Banxin na.

¹⁸ Nanara, muxu yo nama a yete mayenden. Xa muxuna nde ε tagi naxan a mirima fa fala a fe kolonna nan a tan na dunuɲa muxune yeε ra yi, a yi lan nen, na kanna xa a yete yate xaxilitaren na, alogo a xa findi fe kolonna yatin na.

¹⁹ Amasɔtɔ dunuɲa fe kolonna findixi daxuyaan nan na Ala yeε ra yi, alo a seβexi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, "Ala xaxilimane suxuma e yetena kɔtene nan xɔn."*

²⁰ A mɔn naxa yire gbete yi, "Marigin fe kolonne miriyane kolon fe fuune nan na."†

²¹ Nanara, muxu yo nama a kanba adamadiine yi sɔnɔn! Amasɔtɔ ε tan nan gbee itoe birin na:

²² Pɔli yo, Apolosi yo, Piyeri yo, dunuɲa ito yo, siimayana hanma faxana, waxatini ito hanma naxan fama, ε gbeen nan e birin na,

²³ koni Alaa Muxu Sugandixin nan fan gbee ε tan na, Ala nan fan gbee Yesu ra.

4

Yesu a xerane

¹ Na kui, muxune xa nxu yate Alaa Muxu Sugandixina

walikene nan na, Alaa wundo feene taxuxi naxanye ra.

² Nba, tinxinna nan maxɔdinxixi walikεen ma.

³ Na mi fefe ra n tan xa, xa ε tan n yalagi hanma adamadiine kiti sadena nde. N tan yeteen mi nɔe n yete yalage,

⁴ bayo n xaxinla mi n yalagixi. Koni na mi a lige a n tinxin, bayo Marigin nan n makitima.

⁵ Nanara, ε nama kitin sa benun a waxati saxin xa a li, benun Marigin xa fa, naxan dimin fe luxunxine raminima kenenni, a yi bɔɲe yi feene makεen. Nayi, birin a binyen sote Ala yii.

⁶ Ngaxakedenne, n na feene birin falaxi n yete nun Apolosi ma ε tan nan ma fe ra alogo nxɔ misaala xa sandani ito bunna yita ε ra fa fala "E nama dangu fe seβexine ra." E yi waso ayi, ε muxune rafisa e bode xa.

⁷ Nanse i tan danguxi bode ne ra? Nanse i yii, naxan mi soxi i yii? Xa a soxi i yii nen, nanfera i fa i yete matɔxoma alo i tan yeteen nan a sɔtɔxi?

⁸ E bata wasa sinma! E bata findi nafulu kanne ra sinma! E bata findi mangane ra, hali nxu tan mi naxan sɔtɔxi. A yi rafanɲe n ma ε xa findi mangane ra yati alogo nxu fan xa findi a ra ε xɔn.

⁹ Amasɔtɔ n yengi yi a ma fa fala Ala bata nxu tan xerane lu xanbin na alo muxu suxin naxanye yalagixi e xa faxa yamaan yeε ramaxa seen na, nxu to bata findi mato seen

* 3:19: A mato Yuba 5.13 kui. † 3:20: Yaburin 94.11

na dunuḡa muxune birin yetagi e nun malekane.

¹⁰ Daxun nan nxu tan na Alaa Muxu Sugandixina fe ra. Koni xaxilimaan nan ε tan na Alaa Muxu Sugandixini. Senbe mi nxu tan na, koni ε tan, senbena ε tan na. E tan binyaxi, koni nxu tan yarabixi.

¹¹ Kamena nxu suxuma han iki yeteni e nun min xonla nun marabenna. Nxu ḡaxankataxi, sigatiin nan fa nxu ra.

¹² Nxu taganma wale nxu yiine ra. E na nxu danga, nxu duba e xa. E na nxu besenxonya, nxu limaniya.

¹³ E na nxu mafala, nxu tan yi e ralimaniya. Nxu bata findi dunuḡa ḡama baxon daxin na alo se xosixine han iki.

¹⁴ N mi ito sebexi ε ma alogo n xa ε rayagi, koni alogo n xa ε rakolon alo n xanunten diine.

¹⁵ Amasoto hali karamoxo wuli fu yi tixi ε yete ra nun naxanye ε xaranma Alaa Muxu Sugandixina fe ma, fafe keden peen nan ε xa. Amasoto n bata findi ε fafe ra Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe yi, n Yesu a fe Xibaru Fajin nali ε ma.

¹⁶ Nanara, n na ε mafanma, ε xa n naliga.

¹⁷ N Timote rasigama ε ma na nan ma. N nafan diin nan a tan na e nun togondiya muxuna Marigina fe yi. A n ma kirane rabirama ε ma nen Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi, n denkeleya yamane birin xaranma naxanye ma yiren birin yi.

¹⁸ E tan ndee ε yete yigboma, a n mi fa fama ε fema sonon.

¹⁹ Koni xa Marigin tin, n fama nen ε fema iki sa. Nayi, n fama nen na muxu wasoxine senben kolondeni, hali e falan gbansanna mi a ra.

²⁰ Amasoto falan xa mi Alaa Mangayaan na, fo senbena.

²¹ Nanse rafan ε ma? N xa fa bosaan na ε yete ra? Hanma xanuntenyaan nun limaniyana?

5

Yalunyana fe

¹ Nba, e a falama fa fala a muxuna ndee yanga suxuni ε tagi. Na yanga suxu kiin ḡaxu kati, hali denkeleyatarene mi na ḡoxonna ligama. Muxuna nde bata a nga xuri tongo.

² Hali na, ε mon ε wasoma! A yi lan nun, ε xa sunu na ma, muxun naxan na fe sifan ligaxi, ε yi na ba ε tagi.

³ Hali n gbindin mi ε fema koni n xaxili ε xon. Muxun naxan bata na fe sifan liga, n bata yelin na kanna yalage alo n nema yi ε fema.

⁴ E na ε malan Marigi Yesu xinli, n fan xaxili ε xon ma, Marigi Yesu senben fan ε xon ma,

⁵ na waxatini, ε na kanna kedi ε tagi, a lu Setana yii, alogo a fati benden nafan feene xa kala, a niin yi kisi Marigin Fa Loxoni.

⁶ E yete matoxon mi fan mumel! E mi a kolon ba, fa fala a “Buru rate sena* ndedi nan buru fujin birin natema?”

* 5:6: *buru rate sena*: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

7 Nayi, ε yetε rasarijan! Ε haken ba ε tagi naxan luxi ε ye alo buru rate se fonna buru xunni. Ε lu alo buru nenεn naxan mi basanxi se gbεε ra. Amasoto Alaa Muxu Sugandixin bata faxa en xa alo Halagi Tiin Dangu Loxon† saraxa yeXεεna.‡

8 Nayi, en xa na sanla raba a kiini. En nama a liga buru rate se fonna ra naxan luxi alo maranaxun nun fe jaxina. Koni en xa a liga alo buru rate seen mi basanxi burun naxan na, sarijanna nun jondini.§

9 N na a seβε nen ε ma n ma kedin kui, a ε nama ε nun yanga suxune malan.

10 Koni n mi a falaxi dunuja ito muxune xan ma fe ra, naxanye yanga suxuni, hanma milantenne hanma kansun tiine hanma suxure batune. Xa a yi na kii nin nun, fo ε mini dunuja yi feu!

11 Iki, n na a sebema ε ma fa fala, muxun naxanye bata e yetε findi denkeleya muxune ra, koni e lu yanga suxuni, hanma milantenyana, hanma suxure batuna, hanma nafiyyana, hanma dolo minna hanma kansun tina. Hali ε nun ne nama ε yii malan donse dondeni.

12 Anu, n tan ma wali mi a ra, n yi denkeleyatarene makiti. Koni ε tan xa mi lan ε yi denkeleya yamaan muxune makiti ba?

13 Ala nan denkeleyatarene kitine bolonma. A sebexi Kitabuni, a naxa, “Ε xa muxu jaxin kedi ε tagi.”*

6

Kitina ngaxakedenmane tagi

1 Xa yengen muxu firinna tagi denkeleya yamani, nanfera ε tinma na kitin xa sa tinxintarene tagi, benun a xa sa yama sarijanxin tagi?

2 Ε mi a kolon ba, fa fala yama sarijanxin dunujaa kitin sama nen? Nba, xa ε dunuja kitine sama nen, nanfera ε mi noε fe xuridine kitin se?

3 Ε mi a kolon ba fa fala a en tan nan malekane makitima? En fa taganje dunuja ito feene ma nayi ba?

4 Nba, xa yengene ε tagi dunuja feene ma, ε muxune doxe kitisane ra nayi naxanye mi binyaxi denkeleya yamaan tagi ba?

5 N na ε yagi feen nan falama nayi. Na bunna neen ba, fa fala fe kolon yo mi ε tagi naxan noε denkeleya muxu firinna tagi kitin se?

6 Koni denkeleya muxuna nde bata a ngaxakedenma nde xili kitini denkeleyatarene konni denkeleyatarene yeε xori!

7 Xa kitine ε tagi, bonon nan na ra. Benun na xa liga, a

† 5:7: *Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla:* Nabi Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa koε kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xoroyaan 12.1-13 kui.

‡ 5:7: A mato Xoroyaan 13.7 nun 12.21 kui. § 5:8: A mato Xoroyaan 12.15-20 nun Sariyane 16.3 kui. * 5:13: Sariyane 17.7

mi yi lan ba, ε xa tin tinxintareyaan yi liga ε ra nayi? Nayi, ε mi yi lan ba, ε tin kansunna ma?

⁸ Koni ε tan yetεen nan tinxintareyaan ligama, ε yi ε ngaxakedenmane yii seene kansun.

⁹ Ε mi a kolon ba fa fala tinxintarene mi keen sotoma Alaa Mangayani? Ε nama ε yetε mayenden. Yanga suxune hanma suxure batune hanma yalundene hanma xεmen naxanye kafuma e bode ma,

¹⁰ hanma mupadene hanma milantenne hanma dolo minne, hanma nafigine, hanma kansun tiine, ne sese mi keen sotoma Alaa Mangayani.

¹¹ Ε tan ndee yi na kii nin nun, koni ε yulubine bata xafari, ε rasarijan, ε yi findi muxu tinxinxine ra en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli a Nii Sarijanxin barakani.

Ε Ala binya ε fati bendeni

¹² Ε a falama nen, ε naxa, "Feen birin daxa n tan xa." Koni tano mi feen birin na. Ε naxa, "Feen birin daxa n tan xa." Koni n tan mi tinje luyε sese a konyiya bun.

¹³ Ε mon a falama, ε naxa, "Kuiin nan gbee donseen na, donseen nan fan gbee kuiin na." Koni Ala e firinna birin halagima nen. Muxun fati benden mi rafalaxi yanga suxun xan xili yi bayo Marigin nan gbee fati benden na, e nun Marigin fan fati benden nan xa.

¹⁴ Ala bata Marigin nakeli sayani, a en tan fan nakelima nen a senbeni.

¹⁵ Ε mi a kolon ba fa fala a ε fati benden findixi Alaa Muxu Sugandixin fati benden yirena nde nan na? Nayi, n lan n xa Marigin fati benden din yalunden fatin na ba? En-en de!

¹⁶ Ε mi a kolon ba fa fala xεmen naxan nun jaxalan yalunden kafuma, a ne bata findi fati bendε kedenna ra? Na ma, a sebexi Kitabuni: Ne firinna bata findi fati bendε kedenna ra.*

¹⁷ Koni naxan a yetε tugunma Marigin na, na nun Marigin findima nen kedenna ra.

¹⁸ Ε gi yanga suxun bun. Muxun yulubi gbeten naxanye ligama ne mi a fati bendeni, koni muxun naxan yangan suxuma na yulubin ligama a yetε fati benden nan xili ma.

¹⁹ Ε mi a kolon ba fa fala Alaa Nii Sarijanxin Batu Banxin nan ε fati benden na, Niin naxan ε yi, Ala naxan fixi ε ma? Ε gbee mi ε fati benden na.

²⁰ Amasoto a ε xunbaxi sare xδεxεn nan na. Nayi, ε Ala binya ε fati bendeni.

7

Futu feen maxodinna

¹ Ε naxan falaxi ε kedini kui, en fa na ma fa fala xa a lan xεmen nama jaxanla tongo.

² Anu, yanga suxun to bata gbo ayi, a lan xεmen birin xa jaxalan keden futu a yetε xa. Xεmen birin ma jaxalan xa lu

* 6:16: Dunuḡa Fəlon 2.24

a yii, ɲaxanla birin ma xeme yi lu a yii.

³ Xemen lan a xa naxan liga a ɲaxanla xa, a xa na liga a xa. ɲaxanla fan na kii nin a xemen xa.

⁴ ɲaxanla sago mi a yete fati bendeni fɔ a xemena. Na kiini, xemen fan sago mi a yete fati bendeni fɔ a ɲaxanla.

⁵ E nama tondi e bode ra fɔ xa e firinna bata waxatina nde sa lan na fe ma alogo e xa lu Ala maxande. Na xanbi ra, e mɔn yi lu e bode ra alogo Setana nama e ratantan e yete suxutareyaan xɔn.

⁶ N tinxi naxan ma n na nan falama na ra. A mi findixi yamarin xan na.

⁷ N yi wama nen, birin xa findi ɲaxalan dɔxɔtaren na alo n tan, koni birin nun a kiseen na a ra Ala xɔn. Nde na ito sɔtɔ, nde fan yi nde gbete sɔtɔ.

⁸ Nba, naxanye mi futun bun e nun kapa gilene, n ni ito nan falama ne fe yi. A lan e xa lu e danna alo n tan.

⁹ Koni xa e mi nɔe e yete suxe, a lan nen e xa lu futun bun, amasɔtɔ na fisa benun e xa lu kunfa gbeeni.

¹⁰ Nba, naxanye futun bun, n yamarini ito fima ne nan ma fe ra. N tan mi a ra fɔ Marigina. ɲaxanla nama a me a xemen na.

¹¹ Xa a a me a xemen na, a nama dɔxɔ xeme gbete xɔn. Xanamu, e nun a xemen tagin xa yitɔn. Xemen fan nama a ɲaxanla rame.

¹² N ni ito nan falama muxun bonne xa. N tan nan a falama, Marigina falan mi a ra. Xa ɲaxalan denkeleyatarena nde xeme

denkeleyaxina nde yii, xa ɲaxanla tin a e xa lu e bode ra, a mi lan xemen yi a me a ra.

¹³ Xa ɲaxalan denkeleyaxina nde dɔxi xeme denkeleyatarena nde xɔn, xa xemen tin a e xa lu e bode ra, a mi lan ɲaxanla yi a me a ra.

¹⁴ Amasɔtɔ xeme denkeleyataren bata rasariɲan a ɲaxanla xɔn. Na kiini ɲaxalan denkeleyataren fan bata rasariɲan a xeme denkeleyaxin xɔn. Xa na mi yi a ra nun, e diine yi findima nen muxu sariɲantarene ra, anu ɲɔndin naxan na e rasariɲanxi.

¹⁵ Koni xa denkeleyataren waxi a me feni a xemen na hanma a ɲaxanla ra, a lu a xa siga. Denkeleya muxun mi fa xidixi nayi a na findi xemen na hanma ɲaxanla. Amasɔtɔ Ala en xilixi bɔɲe xunbenla nin.

¹⁶ Amasɔtɔ i tan ɲaxanla, i a kolonma di, xa i nɔe i ya xemen nakise? I tan xemena, i a kolonma di, xa i nɔe i ya ɲaxanla rakise?

Birin xa lu Ala fe ragidixini

¹⁷ Ba na ra, birin xa lu a kiini alo Marigina a ragidixi a ma kii naxan yi Ala a xili waxatin naxan yi. N yamarini ito nan soxi denkeleya yamane birin yii.

¹⁸ Alo misaali itoe: Xa xemena nde yi banxulanxi Ala a xili waxatin naxan yi, a nama a banxulanyaan luxun. Koni xa nde gbete mi yi banxulanxi benun Ala xa a xili, a nama tin sɔnɔn, a xa banxulan.

19 Amasõtõ xa i banxulanxi, xa i mi banxulanxi, fefe mi na ra fõ i xa Alaa yamarine nan suxu.

20 Birin xa lu a kiini alo a yi kii naxan yi benun Ala xa a xili.

21 Ala i xili waxatin naxan yi, xa konyin nan yi i tan na, i nama xamin na ra. Koni xa i nõε fεrεn sõtε i xõrõya, na liga.

22 Amasõtõ Marigin bata konyin naxan xili, Marigina xõrõn nan na ra. Ala bata xõrõn naxan xili, na fan bata findi a Muxu Sugandixina konyin na.

23 Ala ε saraxi sare xõdεxεn nan na. Ε nama findi adamadiine konyine ra.

24 Ngaxakedenne, ε keden kedenna birin xa lu ε kiini Ala yetagi alo ε yi kii naxan yi benun Ala xa ε xili.

Muxun naxanye mi futun bun e nun kaja gilene fe

25 Muxun naxanye mi futun bun, ε naxan seβexi ne fe ra, en fa na ma. Marigina yamarin xa mi ito ra, koni Ala to bata nõ findi tinxin muxun na a kininkininni, n na n ma miriyaan nan falama.

26 Tõrõ waxatini ito yi, a lan nen muxun xa lu alo a kii naxan yi.

27 Xa jaxanla i yii, i nama kata fa fala i xa a bejin. Xa jaxalantare kanna nan i ra, i nama jaxanla fen.

28 Koni xa i futun ti, yulubin mi na ra. Xa sungutunna dõxõ xεmε taa ra, yulubin mi na ra. Koni naxanye futun tixi, ne tõrõ wuyaxi sõtõma nen e dunuᵓa yi gidini, n waxi n xa ne masiga ε ra.

29 Ngaxakedenne, n naxan ma, na ni ito ra. Waxatin mi fa xunkuya sõnõn. Fõlõ iki ma, jaxalan kanne xa lu alo jaxalan mi e yii.

30 Muxun naxanye wugama, e xa liga alo e mi yi wugama. Muxun naxanye sewaxi, e xa liga alo e mi yi sewaxi. Naxanye bata saren so, ne xa liga alo e mi se ramarama.

31 Muxun naxanye dunuᵓa seene rawalima, e xa liga alo e mi tõnõ sõtõma e yi. Amasõtõ dunuᵓa ito danguma nen.

32 Nba, a xõli n ma nen ε xa xõrõya xaminna birin ma. Jaxalantare kanna a jõxõ luma Marigina wanla nan tun xõn alogo a xa Marigin nan kenεn.

33 Koni jaxalan kanna a jõxõ luma dunuᵓa feene nan xõn alogo a xa a jaxanla kenεn.

34 Nayi, a feene yitaxunxin na a ra. Jaxanla naxan fan mi futuxi hanma sungutunna, ne jõxõ luma Marigina wanle nan tun xõn alogo e xa findi Ala gbeen na fati bendεn nun niini. Koni jaxanla xεmε kanna, na a jõxõ luma dunuᵓa feene nan xõn, alogo a xa a xεmεn kenεn.

35 N na falama ε xa ε mali feen nan na. N mi kataxi, n xa ε raxõlõ. Koni n waxi a xõn ma nen ε xa lu fe fajine nan fari naxanye lanxi, alogo ε xa lu biraxi Marigin nan tun fõxõ ra.

36 Xa banxulanᵓa bata jaxanla masuxu, a yi a miri a a sungutunna tõrõma nen, xa a fa fori, a mi a dõxõ. Xa a waxi a dõxõ feni, nayi a xa a

waxõn feen liga, a mi yulubi ligaxi na yi.

³⁷ Koni xa xemena a ragidi a bõjneni, karahan mi naxan na, a a nama sungutunna dõxõ, a mõn nõe a yete suxe, fe fajin nan na fan na.

³⁸ Na ma, naxan bata a gbeen futu, na bata fe fajin liga, koni naxan mi a gbeen futuxi, na bata fe fajin liga dangu bonna ra.

³⁹ Naxanla xa dõxõ a xemen xõn han a xemen yi faxa. Koni xa a xemen faxa, a bata xõrõya nayi, a nõe dõxe nen gbete xõn ma naxan nafan a ma. Koni a xa findi Marigin gbeen nan na.

⁴⁰ Koni n ma miriyani, sewana a xa, xa a lu a kiini. N laxi a ra mõn, fa fala Alaa Niina n fan yi.

8

Suben naxan nalixi suxuren ma

¹ E naxan sebexi subena fe yi naxan bata rali suxurene ma, en fa na ma. Fe kolonna en birin yi. Fe kolonna muxun findima wasoden nan na, koni xanuntenyaan maliin nan tima.

² Muxun naxan a mirima fa fala a fe kolon, na mi fe kolon alo a lan a xa a kolon kii naxan yi.

³ Koni muxun naxan bata Ala xanu, Ala na kannan kolon.

⁴ Nanara, donseen naxan bata rali suxurene ma, en fa na nan ma fe falama. En na a kolon fa fala suxuren mi findixi sese ra dunuõa yi. Ala keden peen na a ra.

⁵ Hali batu se wuyaxi to bõxõ xõnna nun kore xõnna fari, muxun naxanye ma a “alane,” hali “ala” wuyaxi nun “marigi” wuyaxi yi na nun,

⁶ Koni en tan mabinni, Ala keden peen na a ra. A tan nan en fafe ra naxan seen birin daxi. En na en ma dunuõa yi gidin ligama a tan nan xa. Marigi keden peen na a ra, Yesu Alaa Muxu Sugandixina. Seen birin daxi a tan nan baraka yi. En na en ma dunuõa yi gidin ligama a tan nan baraka yi.

⁷ Koni muxun birin mi ito kolon. Muxuna ndee bata dari suxure kii feene ra. Hali iki, e nema donse sifani ito donje, e yengi luma a xõn ma nen a e suxuren kiseen nan donma. E xaxili kobin fan e yalagima, a e xõsi.

⁸ Koni donseen mi en masoma Ala ra. Xa en na a don, en mi bõnõma sese yi. Xa en mi a don, en mõn mi tõnõ yo sõtõma.

⁹ Koni hali feene liga feen xõrõyaan to e yi, e a liga e yeren ma, e nama na muxune bira yulubini naxanye munma senbe sõtõ denkeleyani.

¹⁰ Amasõtõ muxun naxan senbe mi gbo denkeleyani feni ito yi naxan xaxinla kobi, xa na i tan fekolonna li i dege suxure banxini, na mi na fan nawekile a fan yi suxure kii donseen don ba?

¹¹ Nba, na muxun naxan munma senbe sõtõ denkeleyani, Alaa Muxu Sugandixin faxaxi naxan xa, na halagima nen i tan fekolonna xõn ma na yi.

12 Nba, ε na haken liga i ngaxakedenna ra na kiini, i yi a xaxili kobin natantan, i mən yulubin ligama Alaa Muxu Sugandixin na na haken nan xən.

13 Nanara, xa donsena a lige ngaxakedenna yi bira yulubini, n tan fan mi fa na suben donje sənən mumε, algo n nama a bira yulubini!

9

Feen naxanye lan xerane ma

1 Xorə mi n tan na ba? Xera mi n tan na ba? N tan mi en Marigi Yesu toxi ba? N wali xənna xa mi ε tan na Marigini ba?

2 Hali bonne mi n kolon xeraan na, koni fə ε tan xa a kolon nen! Bayo ε tan to bata denkeleya, na findixi n ma xerayaan taxamasenna nan na Marigini.

3 N na n xənbama falani itoe ra n təngeε muxune nan xa.

4 N naxa, nxu mi daxa nxu xa nxu dege nxu yi nxu min?

5 Nxu mi daxa, nxu fan yi denkeleya naxanla nde futu ba, a yi siga nxu fəxə ra sigatini alo xeraan bonne nun Marigin xunyene nun Piyeri a ligan kii naxan yi?

6 Nxu nun Baranabasi nan tun daxa ba, nxu wali donse feen na?

7 Sofaan mundun a yetε goronna tongε a sofa wanli? Nde wudin siyε, a mi a bogine don? Nde xuruseene rabe a mi e nənən min?

8 N ma falani ito findixi adamadiine miriyaan

gbansanna nan na ba? Sariya Kitabun fan mi na fe kedenna xan falaxi ba?

9 Amasətə, a seβexi Musaa Sariya Kitabun kui, a naxa, "I na jingen ti malo bodonna ra, i nama a deen xidi."* Ala a naxə luxi jingene nan gbansan xən ma ba?

10 A mi ito falaxi en tan xan ma fe ra ba? Di, ito seβexi en tan nan ma fe ra yati. Xee biin neen xeen bima, malo xaban neen maala xabama, e yigi saxi se xabaxine yitaxunna nan ma.

11 Nxu tan to bata sansiin woli ε tagi naxan findixi Alaa feene ra, xa nxu fati benden mali seen sətə ε yii, na naxu ba?

12 Xa a daxa ε xa bonne mali seni itoe ra, a mi daxa nxu tan xa dangu ne ra ba? Anu, nxu tan mi sariyani ito rawalixi. A makuya na ra. Nxu bata dija feen birin ma alogo sese nama Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin madigan.

13 E mi a kolon ba, fa fala a muxun naxan walima Ala Batu Banxini, na a donseen sətəma Ala Batu Banxin nin? Naxanye saraxane bama, ne e gbeen sətəma saraxan nin.

14 Marigina en yamarixi na kii nin fa fala naxan Yesu a fe Xibaru Fajin nalima, na xa a balon sətə na xən ma.†

15 Koni n tan mi sariyani ito sese rawalixi. N mən mi ito seβexi ε ma ε xandi feen xan ma iki. A rafañε n ma n xa faxa benun n kanba xunni ito xa ba n yii.

16 Anu, n na Yesu a fe Xibaru Fajin nali, na mi finde

* 9:9: Sariyane 25.4 † 9:14: A mato Matiyu 10.10 nun Luka 10.7 kui.

kanba xunna ra n xa bayo Alaa bata na goronna dõxõ n xun ma. Gbalona n tan xa, xa n mi Xibaru Fajin nali!

17 Xa n yi wanli ito kema n jɛnige fajin nin, n yi saranna sõtõma nɛn, koni bayo n karahanxi nɛn, n goronna nan tun bama n ma.

18 N saranna nanse ra na yi? Na ni ito ra: n xa Yesu a fe Xibaru Fajin nali hali n sare mi fi alogo n nama na sariyan nawali n yi seen sõtõ Xibaru Fajin xõn.

19 Xõrõn nan n tan na, muxu yo a konyi mi n tan na koni n bata n yete findi muxun birin ma konyin na alogo n xa muxu wuyaxi sõtõ n nõe naxan na.

20 N nɛma Yahudiyane tagi, n na n yete lu alo Yahudiyane alogo n xa e masõtõ. Naxanye sariyan bun ma, n nɛma ne tagi, n yi n yete lu alo n sariyan nan bun ma alogo n xa ne masõtõ, hali n to mi sariyan bun ma.

21 Naxanye mi sariyan sõtõxi, n yi n yete lu ne ye alo e tan, naxanye mi sariyan kolon alogo n xa ne masõtõ hali n to mi xõrõyaxi Alaa sariyan ma amasõtõ n fa Alaa Muxu Sugandixina sariyan nan bun.

22 Muxun naxanye munma senben sõtõ denkeleyani, n yi lu ne tagi alo naxan senben xurun denkeleyani, alogo n xa e masõtõ. N bata n yete findi muxun sifan birin na muxun birin xa alogo n xa ndee rakisi kiin birin yi.

23 N ni ito birin ligama Alaa falan Xibaru Fajin nan ma fe ra alogo n fan xa n gbeen sõtõ a yi.

24 E mi a kolon ba fa fala naxanye e malanma e gideni xatãrõxõya giini alogo xulunden xa to, a e birin e gima nɛn koni keden nan gbansan yeerati kõtõnna sõtõma. Nayi, e gi alogo e xa kõtõnna sõtõ.

25 Muxun naxan katama a boden lu feni fe sifani itoe yi fõ na kanna xa a yixõdõxõ, a a yitõn yete suxuni. A na ligama nɛn alogo nõ sõtõn taxamasenna xa so a xunna naxan mi buma. Koni en tan a ligama nɛn alogo mangaya taxamasenna xa so en xun na naxan luma habadan.

26 Nanara, n mi n gima n xunna yi. N mi yenge soma alo muxun naxan a yiin wolima foyeni tun.

27 A makuya na ra. N na n fatin suxuma a xõdexen nan na alo konyina, alogo n na kawandin ba bonne xa, n tan yeteen nama fula a tõnõn na.

10

Suxure feen maxadina

1 Ngaxakedenne, n waxi a xõn ma e xa a kolon fa fala en benbane bira nɛn Musa fõxõ ra kundaan bun han e birin yi baani gidi.*

2 A yi luxi alo e rafu nɛn e tubi xinla ma Musa xõn kundaan nun baa igeni.

3 E birin yi na niin donse kedenna don,

4 e yi na siimaya ige kedenna min, bayo e igen

* 10:1: A mato Xõrõyaan 13.21-22 nun 14.22-29 kui.

min nɛn keli Alaa gɛmɛni
gɛmɛn naxan findixi a Muxu
Sugandixin na naxan yi
biraxi e ɔxɔ ra.†

5 Koni hali na, e wuyaxi mi
Ala kɛnɛn, e binbine yi lu bu-
runna ra.‡

6 Nba, misaala nan ne birin
na en tan xa alogo en nama
en miri fe jaxin ma alo ne a
liga kii naxan yi.

7 En nama suxuren batu
alo na ndee a liga kii naxan
yi. Bayo a sɛbɛxi Kitabuni,
a naxa, “Yamaan yi ɔxɔ e
dɛgedeni e nun e mindeni, e
lu keɛ, e sabaan so.”§

8 En nama yangan suxu alo
na ndee a liga kii naxan yi,
e muxu wuli mɔxɔjɛn nun
saxan yi faxa soqe kedenni.*

9 En nama Alaa Muxu
Sugandixin mato bunbani
alo na ndee a liga kii naxan
yi, saɲine yi e faxa.

10 Ɛ nama ɛ mawuga alo na
ndee a liga kii naxan yi, Ala yi
Halagi Tiin nafa, a yi e faxa.

11 Feni itoe birin liga nɛn e
ra, e findi misaale ra, e yi sɛbɛ
en nakolon seen na, waxati
raɲanna bata a li en tan nax-
anye ma.

12 Nayi, naxan na a miri fa
fala a a tixi ki faɲi, na xa a
liga a yeren ma alogo a nama
bira.

13 Ɛ ratantan feen nax-
anye bata ɛ sɔtɔ, ne darixi
adamadiine liyɛ nɛn. Koni
bayo Ala tinxin, a mi tinɲɛ
tantan feen xa ɛ sɔtɔ dangu
ɛ senbɛn yaten na. Na ma,

tantan feen nɛma ɛ ɔxɔ ra,
Ala yi na yi mini fɛrɛn fi ɛ ma,
alogo ɛ xa lu tinxinni.

14 Nanara, n xanuntenne, ɛ
ɛ gi suxure batun bun.

15 N falan tima ɛ xa alo
xaxilimane, ɛ yetɛɛn xa n ma
falan mato.

16 En na barikan bira Ala
xa Marigina igelengenna
xɔn, en yi en min, na mi en
nun Alaa Muxu Sugandixin
wunla malanma ba? En
burun naxan donma na wax-
atini, na mi en nun Marigin
fati bɛndɛn malanma ba?†

17 Buru xun keden to a ra,
en birin bata malan en lu alo
fati bɛndɛ keden peena, hali
en to wuya, bayo en birin nde
sɔtɔma na buru kedenna nin.

18 Ɛ Isirayila kaane mato,
naxanye saraxa subene
donma, lanna mi ne nun
saraxa ganden tagi ba?

19 N waxi nanse fala fe yi
nayi? Suxure kiin findixi
senbɛna nde ra ba hanma
suxuren findixi se kɛndɛn
nan na ba?

20 Na mi a ra, koni sux-
ure batune saraxan naxanye
bama, e ne ralima Setana
malekane nan ma, Alaa fe mi
na ra feu! Anu, n mi waxi
lanna xa lu ɛ nun yinnane
tagi.

21 Ɛ mi nɔɛ ɛ minɲɛ Ma-
rigina igelengenna ra, ɛ mɔn
yi ɛ min suxurene igelen-
genna ra. Ɛ mi nɔɛ Ma-
rigina ximɛnna donɲɛ e nun
ɲinanne don seene.

† 10:4: A mato Xɔɔyaan 16.4-35 nun Sariyane 8.3 nun Yatene 20.8-11 kui.

‡ 10:5: A mato Yatene 14.16 nun 14.23 nun 14.29-30 kui. § 10:7: Xɔɔyaan

32.6 * 10:8: A mato Yatene 25.1-9 kui. † 10:16: Marigina ximɛnna nan ito
ra. A mato Luka 22.19 nun Kõrenti Singen 11.23-26 kui.

22 En waxi Marigina xoxõlõnna nan nakeli fe yi ba? En senben gbo a xa ba?

23 E naxa, “Feen birin daxa nxu tan xa.” Koni tõi mi feen birin yi. E naxa, “Feen birin daxa nxu tan xa,” koni feen birin xa mi en malima.

24 Muxu yo nama herin fen a yete xa tun, fõ muxu gbete ye fan xa.

25 Seen naxan birin sarama lõxõ tideni, e na don. E nama maxõdinna ti xa e gelen mi a ra.

26 Bayo Kitabun naxa, a Marigin nan gbee bõxõn nun ayi seene birin na.‡

27 Xa denkelyatarena nde e xili donse dondeni, xa siga xõnla e ma, a na donseen naxan so e yii, e na don. E nama maxõdinna ti xa e gelen mi a ra.

28 Koni xa muxuna nde a fala e xa, a naxa, “Donseni ito bata rali suxuren ma,” nayi, e nama na donseen don masõtõ na muxuna fe ra naxan e rakolonxi lan xaxinla yatẽn ma.

29 E tan xaxinla yatẽn mi a ra koni fõ bõnna xaxinla. Anu, nanfera n tan ma xõryaan finde yalagin na muxu gbete xaxinli?

30 Xa n barikan bira Ala xa n ma donsena fe ra, nanfera muxuna nde n nayelefuma lan na donsena fe ma, n bata barikan bira Ala xa naxan ma fe ra?

31 Na kui, xa e donseen donma hanma e e minma, e nẽma fefe lige, e a liga Alaa binyena fe ra.

32 E kewanle nama Yahudiyane ratantan,

hanma Girekine hanma Alaa denkelya yamana,

33 alo n tan fan katama n xa muxun birin kenẽn kii naxan yi. N mi fe fajin fenma n yete xan tun xa, fõ muxu wuyaxi xa alogo ne fan xa kisi.

11

Feen naxanye daxa sali waxatini

1 E findi n naliga muxune ra, bayo n tan fan Alaa Muxu Sugandixin naligama.

2 N bata e tantun, n ma fe to rabiraxi e ma feen birin yi, e nun e to n ma xaranne suxi alo n na a falaxi e xa kii naxan yi.

3 Koni, n waxi a xõn ma e xa a kolon a Alaa Muxu Sugandixin nan xẽmene birin xun na. Xẽmen nan jaxanla xun na. Ala nan a Muxu Sugandixin xun na.

4 Nanara, xẽmen naxan Ala maxandima, hanma naxan nabiya falane tima yamaan tagi, xa kãmõtina a xun na, a bata a kuntigin nafeya.

5 Naxanla naxan Ala maxandima, hanma a nabiya falane tima yamaan tagi, a xunna magenla a ra, na a kuntigin nan nayagima. Na luxi nẽn alo a na a xunna gbanan.

6 Xa jaxanla mi a xunna maxidi, a mõn lan nẽn a yi a xunna gbanan. Koni jaxanla xunna gbananxina, e nun a maxabaxina, na birin to mayagi nẽn, a lan nẽn nayi a yi a xunna maxidi.

‡ 10:26: A mato Yaburin 24.1 kui.

⁷ Xεμεν tan mi lan a yi a xunna maxidi bayo a findixi Ala maligan nun a binyen nan na. Koni naxanla nan a xεμενα binyen na.

⁸ Amasoto Ala mi xεμεν xan baxi naxanli, koni naxanla nan baxi xεμεni.

⁹ Xεμεν mi daxi naxanla fe ra, koni naxanla nan daxi xεμενα fe ra.

¹⁰ Nanara, naxanla xa a xunna maxidi a xεμενα senben taxamasenna ra e nun malekane fe ra.

¹¹ Koni Marigina dinani, naxanla mi fataxi xεμεn na, xεμεn fan mi fataxi naxanla ra.

¹² Bayo alo naxanla kelixi xεμεni kii naxan yi, naxanla fan xεμεn barixi na kii nin. Koni feen birin kelixi Ala nan ma.*

¹³ E tan yeteen xa na feen makiti: Xa naxanla lan a yi Ala maxandi a xunna mi maxidixi.

¹⁴ Nba, Adamadiin kejaan mi e xaranje ba, fa fala xa xεμεn xunsexen kuya ayi, a yagima nen nayi?

¹⁵ Koni binyen nan na ra naxanla xa xa a xunsexen kuya ayi. Bayo a xunsexen kuyan bata findi a maxidi seen na.

¹⁶ Koni xa muxu yo waxi a xon ma, a xa tandin ti feni ito ma, n naxan falama nayi, na ni ito ra. Namunni itoe nan nxu nun denkeleya yamaan birin yii nxu nema Ala batue waxatin naxan yi.

*Marigina ximenna fe
Matiyu 26.26-29 Maraka*

14.22-25 Luka 22.14-20

¹⁷ N falan naxan tima e xa iki, n mi e tantunma na ra amasoto e malanna mi fe fajin ligama fo a naxina.

¹⁸ Fe singena, e bata yi a fala n xa a e na e malan denkeleya yamaan kiin ma, mayitaxun feene e tagi. N laxi na ra han yirena nde.

¹⁹ A fere mi na fo mayitaxunna nde xa lu e tagi, alogo naxanye Ala kenexi, ne xa kolon.

²⁰ E na e malan waxatin naxan yi, e mi Marigina ximenna xan donma,

²¹ bayo e nema e degema, birin a mafurama nen a gbee donseen dondeni. Nanara, kamena ndee ma, koni ndee minxin na a ra.

²² Banxi mi e yii ba, e donseen donje denaxan yi, e yi e min? E Alaa denkeleya yamaan naxanuma ba, e to yigelitone biran lanbaranni? N nanse falama e xa? N na e tantunje nayi ba? Nayi, n mi e tantunje mume!

²³ Amasoto Marigina n xaranxi naxan ma, n fan bata e xaran na ma fa fala Marigi Yesu yanfaxi, a so yiini keeen naxan na, a burun tongo nen.

²⁴ A barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a naxa, "N fati benden ni ito ra naxan fixi e fe ra. E ito liga naxan n ma fe rabire e ma."

²⁵ E yelinxina ximenna donje, a yi igelengenna fan tongo, a naxa, "Layirin nen naxan xidixi en tagi n wunla xon, na ni ito ra. E nema ito

* 11:12: A mato Dunuja Folon 1.26-27 nun 2.18-23 kui.

min_{ne} waxati yo yi, n ma fe xa rabira ε ma.”

²⁶ Amasotō ε nεma buruni ito don_{ne} waxatin naxan yi, ε yi ε min igelengenni ito ra, ε Marigina saya feen nan nalima han a fa.

²⁷ Nanara, xa muxu yo Marigina a burun don, hanma a yi a min Marigina igelengenna ra daxatareyani, na kanna yulubin nan tongoma Marigin fati benden nun a wunla fe yi.

²⁸ Nanara, birin xa a yete korosi, a yi Marigina burun don, a yi a min Marigina igelengenna fan na na kiini.

²⁹ Amasotō naxan na burun don, a yi a min igelengenna ra, e nun Marigin fati benden mi lanxi e bode ma, a kitin nan xilima a yete ma na ra.

³⁰ Nanara, ε wuyaxi furama, senbe mi ε ra, ndee bata faxa.

³¹ Koni xa en na en yete rakorosi, en tangama nen Alaa kitin ma.

³² Koni Marigin na en kiti, a en maxuruma nen alogo en nun dunuja muxune nama yalagi en bode xon.

³³ Nanara, ngaxakedenne, ε na ε malan waxatin naxan yi ε degedeni, ε xa ε bode legeden.

³⁴ Xa kamena nde ma, a xa a dege a konni alogo ε malanna nama kitin xili ε ma. N na fa waxatin naxan yi, n fe gbete ye yebama nen.

12

*Alaa Nii Sarijanxina
kiseene fe*

¹ E naxan sebexi Alaa Nii Sarijanxina kiseene fe ra, en fa na ma. Ngaxakedenne, n mi waxi ε xa lu fe kolontareyani.

² E a kolon fa fala ε yi denkeleyatareyani waxatin naxan yi, ε yi biraxi suxurene nan foxo ra e nun naxanye mi falan tima, ε lo ayi.

³ Nanara, n na a falama ε xa fa fala, naxan yo falan tima Alaa Nii Sarijanxin barakani, na mi noe a fale, a naxa, “Yesu dangaxi.” Muxe mon mi noe a fale, a naxa, “Marigin nan Yesu ra,” Alaa Nii Sarijanxin xanbi.

⁴ Alaa Nii Sarijanxi keden peen na a ra, koni a kiseen sifan wuya.

⁵ Marigi keden peen na a ra, koni muxune walima a xa kii wuyaxi.

⁶ Wanla sifan wuya, koni Ala kedenna nan ne birin nakamalima muxune birin yi.

⁷ Alaa Nii Sarijanxina fena ndee minima kenenni muxu keden kedenna birin xon alogo yamaan birin xa sabati.

⁸ Alaa Nii Sarijanxin muxuna nde kima xaxilimaya falan nan na. Na Nii Sarijanxi kedenna nan mon muxu gbete fan kima fe kolonna falan na.

⁹ Na Nii Sarijanxi kedenna nan mon muxu gbete kima denkeleyani. Na Nii Sarijanxi kedenna mon yi muxu gbete ki muxu rakendeya kiseni.

¹⁰ Muxu gbete yi ki kabanako fe liga senbeni, muxu gbete yi ki nabiya falane ra, gbete yi senbe jaxine nun

Ala senben tagi raba, gbete yi falan ti xui sifa gbetene yi, gbete mæn xui gbeteye madanguma.

¹¹ Koni a tan Alaa Nii Sarijanxin kedenna nan na birin ligama. A tan nan muxun birin kima alo a waxi a xæn ma kii naxan yi.

Gbindi kedenna na a ra

¹² Nba, Alaa Muxu Sugandixin luxi nen alo gbindi kedenna koni yire wuyaxi a ma. Koni hali a yirene to wuya, gbindi kedenna na a ra.

¹³ Amasotõ en birin nafuxi igeni Alaa Nii Sarijanxin kedenna nan baraka yi, en so fati bendε kedenni, Yahudiyane nun Girekine, konyine nun xõrõne, Ala bata a Nii Sarijanxin fi en birin ma.

¹⁴ Fati benden mi findixi yire kedenna xan na koni yire wuyaxi.

¹⁵ Xa sanna a fala, a naxa, “N tan mi fati bendeni, bayo n mi findixi yiin na,” na mi a be fatin na.

¹⁶ Xa tunla a fala, a naxa, “N tan mi fati bendeni, bayo n mi findixi yeen na,” na mi a be fatin na.

¹⁷ Xa fati benden birin yi findi yeen nan tun na, feen yi mema di nayi? Xa fati benden birin yi findi tunla nan tun na, seen xirin yi mema di nayi?

¹⁸ Koni Ala bata fati benden yirene birin yeba alo a waxi a xæn ma kii naxan yi.

¹⁹ Xa a birin yi findi se keden peen na, fati benden yi luma minen?

²⁰ A kii naxan yi iki, fatin yire wuyaxi na koni fati bendε kedenna na a ra.

²¹ Nanara, yeen mi nõε a fale yiin ma, a naxa, “N mako mi i ma.” Xunna mi a fale sanne ma, a naxa, “N mako mi ε ma.”

²² A makuya na ra. Hali senbe mi fati benden yiren naxanye ra, e tiden na.

²³ Hali fatin yiren naxanye mayagi dangu fatin yirene birin na, en ne maxidima binyeni ki fajni. Fatin yiren naxanye mi lan e to, en menne suturama bonne xa.

²⁴ Koni fati benden yiren naxanye mi mayagi, ne mako mi na ma. Ala yeteen bata en fati benden yirene yeba, a binyen fi fati benden yirene ma a yi dasaxi naxanye ma,

²⁵ alogo fati benden nama yitaxun, koni fatin yirene birin xa e joxõ lu e boden xæn ma.

²⁶ Xa fati benden yirena nde xõleni, fatin yire dõnxen birin sõxõlema nen a xæn. Xa yire keden binyen sotõ, bonne birin sewama nen a xæn.

²⁷ Nba, ε tan nan Alaa Muxu Sugandixin fati benden na. A fati benden yirena nde nan ε keden kedenna birin na.

²⁸ Ala xerane nan singe luxi denkelya yamani, a firindena, nabine, a saxandena karamõxõne, e nun kabanako feene raba muxune, e nun naxanye kixi muxu rakendeya kiseen nun mali ti kiseen nun yeerati kiseni e nun naxanye falan tima xui gbetene yi.

²⁹ Birin mi findε xeraan na, hanma nabine hanma

karamõxõne hanma ka-
banako feene raba muxune
30 hanma muxun naxan
kixi muxu rakendeya kiseni
hanma xui gbete falana
hanma xui radanguna.

31 Koni, ε sãbe so kise
fisamantenne ma. Iki n xa
kira fisamantenna yita ε ra.
Na ni i ra:

13

Xanuntenyana fe

1 Hali n falan ti adamadiine
xuine nun malekane xuine
yi, koni xa xanuntenyaan mi
n bõneni, n fala xuiin luxi
nen nayi alo talan xuiin nun
karijan xuina.

2 Hali nabiya falane n de,
e nun lõnnina han n wundo
feene birin kolonna sõtõ, hali
denkeleyana n yi, n geyane
ba e funfuni, koni xa xanun-
tenyaan mi n bõneni, sese mi
n tan na na yi.

3 Hali n na n yii seen birin fi
yigelitõne ma, hali n na n fati
benden fi, a gan, koni xa xa-
nuntenyaan mi n bõneni, na
mi fefe fanje n ma.

4 Dijan xanuntenyani.
A fe fanin nan ligama.
Xõxõlõnyaan mi xanun-
tenyani. A mi a yete yigboma.
Waso mi xanuntenyani.

5 Marayagi mi a yi. A mi a
yete a herin xan tun kataxi. A
bõnen mi tema fefe ma. A mi
xõlõn namarama.

6 A mi sɛwama tinx-
intareyaan na fõjõndina.

7 A mafeluun tima feen
birin yi. A tågõndiyaxi
waxatin birin. Yigina a yi
feen birin yi. A tunnafan feen
birin yi.

8 Xanuntenyaan mi janje
habadan. Nabiya falane
danguma nen, xuine yi jan,
fe kolonna yi dangu.

9 Amasõtõ en fe kolon
ndedi, en nabiya falane tima
ndedi,

10 koni a kamalixin na fa
waxatin naxan yi, a kamal-
itaren janma nen na yi.

11 N to yi dii jõreyani wax-
atin naxan yi, n yi falan tima
alo dii jõrena, n yi n mirima
alo dii jõrena, n yi feene fa-
muma alo dii jõrena. Koni n
to findi fonna ra, n mi fa dii
jõre fe rabama sõnõn.

12 Iki, en sawura yidim-
ixin nan toma alo matoon
kikeni, koni waxati famatõni,
en toon tima nen yee nun
yee. Iki, danna n ma fe
kolonna ma, na waxatini n
feene kolonna nen alo Ala n
kolon kii naxan yi.

13 Iki fe saxanni itoe luma
nen, denkeleyaan nun yigin
nun xanuntenyana, koni xa-
nuntenyaan nan gbo e birin
xa.

14

Alaa Nii Sarijanxina kiseene

1 E yixõdõxõ ε lu xanun-
tenyani. Nii Sarijanxina
a kiseene xõnla xa ε suxu,
a gbengbenna ε yi nabiya
falane ti.

2 Amasõtõ muxun naxan
xui gbeten falama, na mi
falan tima muxune xan xa,
fõ Ala, amasõtõ muxu yo mi a
xuiin mema. A wundo feene
falama Alaa Nii Sarijanxin
barakan nin.

3 Koni naxan nabiya falane
tima yamaan xa, na falan

tima e sabati feen nan na, a yi e ralimaniya, a yi e bɔɲɛn xunbeli.

⁴ Koni muxun naxan falan tima xui gbɛtɛni, na a yɛtɛn nan tun malima, koni naxan nabiya falane tima, na dɛnkɛlɛya yamaan birin nan malima.

⁵ Xa ε birin xui gbɛtɛne falama, na rafan n ma. Koni naxan nafan n ma dangu na ra, ε birin xa nabiya falane ti. Amasɔtɔ muxun naxan nabiya falane tima, na dangu xui gbɛtɛ falan na, fɔ xa muxuna nde na naxan a xuiin nadanguε alogo dɛnkɛlɛya yamaan birin maliyε kii naxan yi.

⁶ Ngaxakedenne, xa n siga ε fɛma, n sa falan ti ε xa xui gbɛtɛne yi, n nanfe fanxi ε ma nayi, xa n mi Alaa fena nde makɛnɛn ε xa, hanma fe kolonna nde hanma nabiya falana hanma xaranna?

⁷ Hali maxa seene fan na kii nin, alo xulenna nun kondenna. E bɛtin naxan bama, muxun na kolonna di xa ε mi e xuine ramini ki faji?

⁸ Xa xɔtaan xui fajin mi mini, a rafixa, nde a yitɔɲɛ yɛngɛ so xinla ma?

⁹ A na kii nin ε konni, ε na falan ti xui gbɛtɛne yi, xa a mi findi fala yigbɛxin na, na bunna kolonna di nayi? Fala fuun nan tun na ra.

¹⁰ Xui wuyaxi nan dunuɲa yi, koni ne sese mi na naxan bun mi na.

¹¹ Koni xuiin naxan falama, xa n mi na mɛma, naxan a falama, xɔɲɛn nan n tan na na yɛɛ ra yi. Xɔɲɛn nan a fan na n yɛɛ ra yi.

¹² A na kii nin ε fan xa, ε to waxi Alaa Nii Sariɲanxina a kiseene xɔn ma, naxanye dɛnkɛlɛya yamaan malima, ε yixɔdɔxɔ ne nan ma.

¹³ Nanara, muxun naxan falan tima xui gbɛtɛni, a xa Ala maxandi alogo a xa nɔ a bunna fale.

¹⁴ Amasɔtɔ xa n na Ala maxandima xui gbɛtɛni, n niin nan Ala maxandima nayi, koni n xaxinla mi walima.

¹⁵ N nanfe ligama nayi? N xa Ala maxandi n niini e nun n xaxinla fan yi. N xa bɛtin ba n niini e nun n xaxinli.

¹⁶ I na barikan bira Ala xa i niini, muxun naxan mi na bunna kolon, na a falama di fa fala "Amina?" Amasɔtɔ i naxan falama, a mi na kolon.

¹⁷ Hali i barikan birama Ala xa ki faji, muxu gbɛtɛ mi maliin sɔtɛ nayi mumɛ!

¹⁸ N barikan birama Ala xa amasɔtɔ n tan xui gbɛtɛne falama dangu ε birin na.

¹⁹ Koni en nɛma dɛnkɛlɛya yamaan malanni hali n fala xui suulun nan tun ti, naxanye bunna kolonɲε, alogo n xa muxune xaran, na fisa be-nun n xa falan wuli wuyaxi ti xui gbɛtɛni.

²⁰ Ngaxakedenne, ε miriyaan nama liga alo diidine. E xa liga alo dii ɲɔɛne fe ɲaxine fe yi, koni ε findi fonne ra ε xaxinli.

²¹ A sɛbɛxi Sariya Kitabun kui:

"Marigin naxa,

'N falan tima yamani ito xa ne xɔn

naxanye xɔɲɛ xuine falama e nun xɔɲɛne dɛ xuiin xɔn

koni hali na,
e mi e tuli matima n na.' ”*

²² Na ma, xui gbētene findixi taxamasenne ra denkeleyatarene nan xa. A mi ligama denkeleya muxune fe ra. Nabiya falane fan mi findixi taxamasenne ra denkeleyatarene xa fō denkeleya muxune.

²³ Nba, xa denkeleya yamaan birin e malan, e falan ti fōlō xui gbētene yi, xa muxuna ndee fa, naxanye e tuli matima gbansan hanma e mi denkeleyaxi, ne mi a falē ba, fa fala a seen nan soxi ε yi?

²⁴ Koni xa ε birin nabiya falane tima, denkeleyatarena nde yi so ε fema, hanma naxan a tuli matima gbansan, na falane birin a sōnne yitama a ra nēn, birin yi a kiti.

²⁵ A miriya wundone minima nēn kēnēnni. Nayi, a xinbi sinma nēn, a yetagin yi lan bōxōn ma, a yi Ala batu, a yi a fala, a naxa, “Nōndin na a ra, Ala ε tagi.”

Fe yibasanna denkeleya yamani

²⁶ Ngaxakedenne, ε xa nanse liga ε na ε malan waxatin naxan yi? Birin xa fa e nun bētina nde, hanma xaranna, hanma Alaa fe makēnēnna, hanma xui gbētēna nde, hanma xui madanguna. Na birin xa findi denkeleya yamaan sōbe so feen na.

²⁷ Xa muxuna ndee falan tima xui gbētēni, muxu firin hanma saxan, ne birin xa falan ti keden keden yēen ma. Koni e naxan falama fō muxu gbētē xa na radangu.

²⁸ Xa muxē mi na naxan a bunna falē, na kanna xa a dundu denkeleya yamani nayi, koni a xa falan ti e nun Ala tagi.

²⁹ Nabine tan, muxu firin hanma saxan naxanye nabiya falane tima, ne xa falan ti, bonne yi e falan fēsefēse.

³⁰ Koni xa muxuna nde dōxi ε tagi malanni, Ala yi fena nde makēnēn a xa, a lan nēn, fala ti singen xa a dundu singen.

³¹ Amasōtō a lan nēn, ε xa nabiya falane ti keden keden yēen ma alogo ε birin yi xaranna sōtō, ε yi ralimaniya.

³² Nabine kisena e nōōn nan bun,

³³ bayo Ala mi findixi fe yibasanna Ala ra, koni fō bōjē xunbenla.

A ligan kii naxan yi denkeleya yama sarijānxine birin yi,

³⁴ jaxanle xa e dundu malanni, amasōtō e mi lan e falan ti, koni e xa e yetē magodo alo sariyana a falaxi kii naxan yi.

³⁵ Xa e waxi a xōn ma, e xa yirena nde yēē to, e xa e xēmēne maxōdin e konni. Naxanla na falan ti malanni, yagi feen nan na ra.†

* **14:21:** Esayi 28.11-12 † **14:35:** Yanyina nde jaxanla ndee yi Korēnti taan denkeleya yamani naxanye yi darixi maxōdinna tiyē kawandi ba waxatini, na yi kawandi baani fu yamaan lan e xa e tuli mati waxatin naxan yi. Koni waxati gbētē jaxanle lan e falan ti alo a falan kii naxan yi Korēnti Singen 11.5 kui.

³⁶ Alaa falan minixi ε konna nin ba? Hanma a faxi ε tan nan keden ma ba?

³⁷ Xa muxu yo a mirima fa fala nabiin nan a tan na hanma Alaa Nii Sarijanxina kisena a yii, n feen naxanye sebema ε ma, a lan nen a xa ne kolon fa fala Marigina yamarine nan ne ra.

³⁸ Xa a mi falani ito yate, a fan mi yate ma.

³⁹ Nanara, ngaxakedenne, nabiya falane ti xɔnla xa ε suxu. E mɔn nama tɔnna dɔxɔ xui gbete fala feen na.

⁴⁰ Koni feen birin xa ye ba ki fajni a kiraan xɔn ma.

15

Yesu keli fena sayani

¹ Nba, ngaxakedenne, n xa Yesu a fe Xibaru Fajina fe rabiira ε ma, n naxan nali ε ma, ε yi a rasuxu, ε sɔbe soxi naxan yi,

² ε kisixi naxan xɔn, xa ε a suxu alo n na a ralixi ε ma kii naxan yi. Xa na mi a ra, ε bata la a ra fuuni na yi.

³ A singen naxan na, n naxan sɔtɔxi, n bata na rali ε ma: Alaa Muxu Sugandixin faxaxi en yulubine nan ma fe ra, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi.

⁴ A maluxun nen, a sayaan soge saxande lɔxɔni a keli sayani, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi.

⁵ A yi a yete yita Piyeri ra, na xanbi ra a xera fu nun firinne.

⁶ Na xanbi ra, denkeleya muxun keme suulun e nun nde yi a to waxati kedenni. Na wuyaxi mɔn e nii ra, koni nde bata faxa.

⁷ Na xanbi ra, Yaki yi a to, a xerane birin yi a to mɔn.

⁸ Dɔnxɛn na a yi a yete yita n tan fan na, n tan naxan luxi alo diin naxan mi bari a waxatini.

⁹ Amasɔtɔ xeraan birin gbo n tan xa. N tan mi sa lan nen, a fala n ma a “xerana,” amasɔtɔ n bata yi Alaa denkeleya yamaan besenxɔnya.

¹⁰ Koni Alaa hinanni, a yi n keɣaan masara iki. A hinanna naxan nagidixi n ma na mi luxi fuuni, bayo n wali nen dangu xeraan bonne birin na. N tan mi a ra koni Alaa hinanna nan yi n bɔɣeni.

¹¹ Nayi, xa a findi n tan na, xa a findi e tan na, nxu ito nan kawandi bama. E fan bata la na nan na.

En keli fena sayani

¹² Nba, nxu to kawandin bama fa fala Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani, nanfera ε tan ndee a falama fa fala faxa muxune mi kelima sayani?

¹³ Xa faxa muxune mi kelima, na bunna nen fa fala Alaa Muxu Sugandixin yeteen mi yi kelixi sayani na yi nun.

¹⁴ Nba, xa Alaa Muxu Sugandixin mi yi kelixi sayani nun, kawandin ba xun mi yi na nxu xɔn ma nayi, ε denkeleyaan fan bata lu fuyan.

¹⁵ Naxan dangu na ra, en bata wule seren ba Alaa fe ma nayi amasɔtɔ en bata a fala a a bata a Muxu Sugandixin nakeli sayani. Koni xa faxa muxune mi kelima sayani, na bunna nen

fa fala, Ala mi a fan nakelixi sayani.

¹⁶ Amasotō xa faxa muxune mi kelima sayani, Alaa Muxu Sugandixin fan mi kelixi sayani na yi.

¹⁷ Nba, xa Alaa Muxu Sugandixin mi yi keli sayani nun, ε denkelēyaan bata findi fe fuun na, ε mōn ε yulubine yi na yi.

¹⁸ Na bunna nēen fa fala, naxan bata yi denkelēya Alaa Muxu Sugandixin ma, e faxa, ne bata lo ayi na yi.

¹⁹ Xa en na en yigin saxi Alaa Muxu Sugandixini dunuḡa yi gidini ito nan tun yi, nayi en tan makininkinin dangu muxune birin na.

²⁰ Koni Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani yati! Muxu singe kelixin na a ra sayani faxa muxune ye.

²¹ Bayo sayaan to faxi muxu kedenna nan xōn, na kiini mōn, muxune fan kelima sayani muxu keden peen nan fan xōn.

²² Muxun birin to faxama nēn adamadiyani, na kiini mōn, e birin mōn kelima nēn sayani Alaa Muxu Sugandixini.

²³ Koni muxun birin nun a waxati saxin na a ra, Alaa Muxu Sugandixin nan muxu singen na naxan keli sayani. Na xanbi ra, a muxune fan kelima nēn sayani a fa waxatini.

²⁴ Na na dangu, a rananna na a li, Yesu fama mangayane nun nōyane nun senbene birin kaladeni nēn, a yi

mangayaan naxete a Fafe Ala ma.

²⁵ Amasotō a fere mi na fo Yesu xa mangayaan liga nēn han Ala yi a yaxune birin sa a sanna bun ma.

²⁶ Yaxun naxan halagima dōnxen na, na nan sayaan na.

²⁷ Amasotō Kitabun bata a fala, a naxa, "A bata seen birin lu a sanna bun."* Koni a to a fala a seen birin bata lu a bun ma, na fixa fa fala Ala mi na ye ma naxan seen birin luxi a tan bun ma.

²⁸ Seen birin na lu a bun ma, nayi a tan yetena, Alaa Dii Xemen fan luma nēn Ala bun ma naxan seen birin saxi a bun ma, alogo Ala xa lu seen birin xun na feen birin yi.

²⁹ Xa na kii mi a ra, muxun naxanye rafuxi igeni faxa muxune fe ra ne nanse fenma? Xa faxa muxune mi kelima, nanfera muxune rafuma igeni ne fe ra?

³⁰ Nxu tan fan, nanfera nxu tan gbalon de be waxatin birin?

³¹ Ngaxakedenne, n sayaan de loxo yo loxo. N binyen naxan sotōxi ε to lu Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini, n bata n kolō na nin, jōndin nan na ra.

³² Xa n dalise xarēne yengexi Efesi taani adamadiine feene nan tun yi, na munanfanna mundun yi n ma nayi? Xa faxa muxune mi yi rakele sayani nun, nayi en yi sandani ito suxuma nēn nun,

"En na en dege, en yi en min bayo en faxan nēn tila."†

* 15:27: Yaburin 110.1 † 15:32: Esayi 22.13

33 E nama ε mayenden amasɔtɔ, “Xɔyi jaxine sɔn fajin kalama nɛn.”

34 E mɔn xa xaxili sɔtɔ alo a daxa kii naxan yi. E fata yu-lubi feene ra. E tan nde mi Ala kolon, n na ito falama ε yagin nan ma.

Fati bɛnden keli fena sayani

35 Ndee maxɔdinna tima nɛn, e naxa, “Faxa muxune kelima sayani di? E fama fati bɛnden sifan mundun yi?”

36 Xaxilitarena! I na sansiin woli i ya xɛɛn ma waxatin naxan yi, a mi solɛ fɔ a lu faxan yiyani singen.

37 I mi sii se binla xan wolima koni fɔ a sansi kɛsɛdin tun, maala hanma sansi gbɛtɛ.

38 Koni Ala nan sansiin nasolima a binli gbo ayi alo a rafan a ma kii naxan yi. A tan nan sansiin siyaan birin binla kɛjaan nagidima a ma.

39 Niimaseen birin fatin keden mi a ra. Muxun fatina a danna, suben fatina a danna, xɔliin fatina a danna, yɛxɛn fatina a danna.

40 Kore xɔnna fatine na yi, dunuɲa fatine na yi. Kore xɔnna fatine nɔrɔna a danna, dunuɲa fatine nɔrɔna a danna.

41 Sogen gbee nɔrɔna a danna, kiken gbee nɔrɔna a danna, sarene fan gbee nɔrɔna e danna, saren keden kedenna birin ma nɔrɔna a danna.

42 Faxa muxune na keli, a ligama na kii nin. Fati bɛnden naxan maluxunma, a

nɔɛ kalɛ. Koni a na keli faxa muxune tagi, a mi nɔɛ kalɛ.

43 A maluxunma waxatin naxan yi, a mi fan, sɛnbɛ mi a ra. Koni a na keli, a nɔrɔxi, sɛnbɛna a yi kati!

44 A maluxunma waxatin naxan yi, fati bɛnden nan yi a ra, a na keli, ariyanna fatin nan na ra. Xa fati bɛnden en yi be, ariyanna fatin fan na yi.

45 Amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabun kui iki, a naxa,

“Adama, Alaa Muxu daxi singen yi findi dajɔxɔn na.”

Koni Adama dɔnxɛ ra xina,‡ Yesu, na yi nii rakisin fi yamaan ma.

46 En mi ariyanna fatini ito singe sɔtɔma fɔ fati bɛnden, na xanbi ra, en ariyanna fatin sɔtɔma nɛn na yi.

47 Adama singe ra xina, Ala na daxi bɔxɔni ito bɛnden nan na. Adaman firindena, na kelixi ariyanna nin.

48 Naxan daxi bɛnden ito yi, dunuɲa muxune na nan maliga yi. Muxun naxan sa kelixi ariyanna yi, ariyanna gbee muxune nun na nan maliga.

49 En to bata maliga adama ra naxan minixi bɛnden, en mɔn fama maligadeni na kini ariyanna gbee muxun na.

50 Ngaxakedenne, n naxan ma, na ni ito ra fa fala naxan daxi fati bɛnden nun wunla ra, e mi nɔɛ Alaa Mangayaan sɔtɛ. Seen naxan kunma, na mi luma habadan.

51 E tuli mati, n wundo feen nan falama. En birin mi faxɛ,

‡ 15:45: Adama singena fe toma Dunuɲa Fɔlɔn 2.7 kui. **Adama dɔnxɛ ra xina**, na findixi Yesu nan na.

koni en birin maxetema nen.

⁵² Amasotõ xõta dõnxen na fe waxatin naxan yi, faxa muxune kelima nen, e habadan nii rakisin sotõ, en birin yi maxete mafuren benun ye magira.

⁵³ Amasotõ en fati benden naxan kalama, a fere mi na fõ a xa maxete fatin na naxan mi kale. A faxa daxin yi maxete a faxataren na.

⁵⁴ Nanara, en fatin naxan kalama, a na maxete fati kalataren na waxatin naxan yi, a faxa daxin yi maxete faxataren na. Na na liga, Kitabuna falan bata kamali nayi, a naxa, "Sayaan bata halagi nõ sotõn bun."

⁵⁵ "Sayana, i ya nõn minen yi?"

Sayana, i faxa ti senben minen yi?"§

⁵⁶ Sayaan faxa ti senben nan yulubin na, yulubin fan senben nan sariyan na.

⁵⁷ Koni barikan xa bira Ala xa naxan nõn fima en ma a Muxu Sugandixin barakani en Marigi Yesu.

⁵⁸ Nanara, n nafan ngaxakedenne, e sobe so ki faji! E nama yimaxa. E lu wale Marigin xa waxatin birin amasotõ e a kolon fa fala e wanla naxan kema Marigin xa, fe fuu mi na ra mumel!

16

Yiimalanna Yerusalen denkeleya muxune xa

¹ E naxan sebexi yiimalanna fe yi lan yama sarijanxina fe ma Yerusalen taani, en fa na ma. E liga

alo n yamarin naxan fi Galati yamanan denkeleya yamaan malanne ma.

² Xati yo xati, e keden kedenna birin xa gbetina nde ramara a danna e konne yi, lan e feren yatèn ma, alogo e nama n faan mame e yii malan feen na.

³ N na fa waxatin naxan yi, e na muxun naxanye sugandi, n ne rasigama nen kedina e yii, e yi e kiseene xali Yerusalen taani.

⁴ Koni xa a lan n tan yeten xa siga, fõ nxu birin xa siga na yi.

Põli a wanle fe

⁵ N na dangu Masedoniya yamanani waxatin naxan yi, n sigama nen e konni, bayo n danguma nen na.

⁶ N waxati dando tima nen e konni, hanma xunbeli waxatin birin. Nayi, e yi n fanda n ma sigatini.

⁷ Amasotõ n mi waxi a xõn ma, n xa e to gbansan, n dangu. N wama nen n xa waxatidi ti e konni, xa Marigin tin.

⁸ Koni n luma nen Efesi taani han Se Xaba Singen Sali lõxõna.

⁹ Bayo deen bata rabi n xa n yi n ma wanla ke, anu n yenge faane wuya.

¹⁰ Xa Timote fa, e a yisuxu alogo xamin yo nama a suxu, amasotõ a walima Marigin nan xa alo n tan.

¹¹ Nayi, muxu yo nama a rapaxu. Koni e a fanda a sigatini bõne xunbenli, alogo a mõn xa xete n fema, amasotõ

nxu nun denkeleya muxun bonne a mamema be.

¹² E naxan sebexi en ngaxakedenna Apolosi a fe ra, en fa na ma. N bata a mafan han alogo a xa siga e konni e nun denkeleya muxun bonne, koni a jɛnige ma fe mi yi a ra a xa na liga singen. Xa a feren sɔtɔ, a sigama nen.

Yamari dɔnxene nun xɔntɔnne

¹³ E lu e yee ra yi, e lu denkeleyani. E wekile, e senben sɔtɔ.

¹⁴ E feen birin liga xanuntenyaan nin.

¹⁵ E a kolon a Esitefana nun a denbayaan nan singe tubi Yesu ma Akaya yamanani, e yi e yete lu yama sariɔanxina wanla ra. Ngaxakedenne, n na e mafanma,

¹⁶ e xuru na muxu sifane ma naxanye birin e yixɔdɔxɔma wanli ito yi.

¹⁷ N bata sewa Esitefana fa feen na, e nun Foritunatusi nun Axayikusu. E to mi yi be, naxan yi dasaxi n ma e na so nen n yii e funfuni.

¹⁸ E bata n nii yifan n ma alo e e nii yifan e ma kii naxan yi. E na muxu sifane wali fajɔ kolon.

¹⁹ Asi yamanan denkeleya yamane e xɔntɔn. Akila nun Pirisila nun denkeleya yamaan naxanye e malanma e banxini, ne e xɔntɔnma Marigin xinli ki fajɔ!

²⁰ Denkeleya muxun naxanye birin be, ne e xɔntɔnma. E bode xɔntɔn ngaxakedenya xɔntɔn sunbuni.

²¹ N tan Pɔli nan xɔntɔn xuini itoe sebema n yiin na.

²² Naxan mi Marigin xanuma, dangatɔn nan na ra.

N naxa, “Nxu Marigina, fa xulɛn!”

²³ En Marigi Yesu a hinanna xa lu e xɔn.

²⁴ N ma xanuntenyana e birin xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani.

Kedi Firindena Kørenti Kaane Ma Poli Alaa Falan Kedi Firindena Kørenti Kaane Ma

Kedi firindeni ito xødexen nan yitama Poli nun Kørenti denkeleya muxune tagi. Muxuna ndee yi e ye, ne bata yi sike Poli a xerayaan ma e yi a bote raba. Na feen yi Poli xolo han! Koni hali na, a mon yi a xanuntenyaan yitama Kørenti kaane ra e nun a mon yi wama e lanna xon ma kii naxan yi. Nanara, a to e xili fajine me, a feene bata lan folo, a yi sewa (sora 7.5-15).

Kedin folona, a tan yeteen mantoro naxine nan yebama, a naxanye soto Efesi yamanani (1.1-11), a fe xødexe gbeteeye fan yeba naxanye dangu e nun Kørenti kaane tagi. A mon yi xerayaan wanla tonona fe fala, Marigi Yesu naxan xexi. Nayi, a yi a yeba nanfera a yete findi muxu a fe maxødexen na a kedi danguxin kui e nun a sewaxi kii naxan yi na fe ra bayo a bata a to fa fala na tonon bata lu e ma (sora 1.12 han sora 7.16).

A yi yimalanna fe fala lan Yudaya yamanan denkeleya muxune fe ma (sora 8 han 9). A yi a fala Kørenti kaane xa a e xa kiin ti fonisireyani.

Kedin najanna fala ti kiin masaraxi ndedi (sora 10 han 13). Poli falan tima muxune ma naxanye a falama a Yesu a xera mi a tan na. Kedin

najanxi xanuntenya falane nan ma (sora 13.11-13).

Kitabun yireni ito kui, Poli nema a xerayaan xun mafalama, a mon Xibaru Fajin yeteen xun mafalama. Xa a kataxi alogo a xerayaan senben xa kolon, a yi na ligama nen alogo muxune xa tin Yesu a fe Xibaru Fajin na, Alaa Muxu Sugandixin yi kolon Marigin na.

Duban nun xontonne

¹ N tan Poli naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xeraan na Ala sagoni, n tan nan kedini ito sebema e ma, nxu nun en ngaxakendenna Timote, siga denkeleya yamaan ma Kørenti taani e nun muxu saripanxine birin Akaya yamanani.

² En Fafe Ala nun en Marigin Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun boje xunbenla fi e ma.

Poli yi barikan bira Ala xa

³ En barikan bira en Marigi Yesu a Alaa Muxu Sugandixin Fafe Ala xa, en Fafe kininkininna kanna, Ala naxan muxune ralimaniyama.

⁴ A en nalimaniyama en ma torone birin yi nen alogo en xa no toro muxune ralimaniye na limaniyaan xon Ala naxan fixi en ma.

⁵ En nun Alaa Muxu Sugandixin toroma en bode xon kii naxan yi, en ma limaniyaan gboma ayi Alaa Muxu Sugandixin barakani na kii nin.

⁶ Xa nxu toro, na findixi e ralimaniya feren nun e rakisi feren nan na. Xa

nxu limaniyaan sõtõ, ε fan limaniyaan sõtõma n̄n̄n, alogo ε xa s̄n̄b̄n̄ sõtõ t̄r̄õne bun, en na t̄r̄õ en bode x̄õn ma waxatin naxan yi.

⁷ N̄xu m̄õn laxi ε ra ki faj̄ni, bayo nxu a kolon fa fala en to t̄r̄õma en bode x̄õn, en limaniyaan sõtõma n̄n̄n en bode x̄õn.

⁸ Nba, ngaxakedenne, nxu t̄r̄õn naxanye sõtõ Asi ya-manani, nxu waxi ε rakolon feni ne ra. Goronna naxan sa nxu xun ma, na yi binya han! N̄xu mi yi a n̄õ! N̄xu yigitege n̄n̄n, a nxu mi yi kisima sayaan ma.

⁹ N̄xu yi nxu mirixi nun fa fala sayaan bata ragidi nxu ma. Koni na ligaxi n̄n̄n alogo nxu nama la nxu yete ra fõ Ala naxan faxa muxune rake-lima sayani.

¹⁰ A bata nxu xunba sayaan gbalon ma, a m̄õn fama nxu xunbadeni n̄n̄n. N̄xu bata nxu yigi ti Ala ra yati fa fala a m̄õn luma nxu xunb̄e,

¹¹ ε n̄ema nxu malima Ala maxandideni. Nayi, Ala hinanma n̄n̄n nxu ra masõtõ muxu wuyaxi a Ala maxandin x̄õn, nanara muxu wuyaxi fan m̄õn n̄õ n̄n̄n barikan bir̄e Ala xa n̄x̄õ fe yi.

Põli yi a waxõn feene maxete

¹² N̄x̄õ binyen ni ito ra: N̄xu xaxinla sereyaan bama, nxu bata sigan ti dunuḡa yi Alaa sariḡanna nun tinxinni, a gbengbenna ε mabinni. Muxune fe kolonna mi yi a ra, koni Alaa hinanni.

¹³ N̄xu mi sese seb̄ema ε ma ε mi naxan xaranḡe, ε yi a

kolon. A x̄õnla n na ε xa a kolon a faj̄in na,

¹⁴ alo ε to a kolonxi ndedi fa fala nxu findixi ε binyen nan na en Marigi Yesu fa waxatini alo ε fan findixi nxu gbeen na kii naxan yi.

¹⁵ N to laxi ito ra, n yi a miri, fa fala n xa siga ε tan nan f̄ema singen alogo ε xa a t̄õõn sõtõ sanḡa ma firin.

¹⁶ Amasõtõ n bata yi a miri, n xa dangu ε x̄õntõḡe n n̄ema siḡe Masedoniya yi waxatin naxan yi. Na xanbi ra, n x̄etemat̄õn m̄õn yi dangu ε konni keli Masedoniya yi, ε yi n mali siga feen na Yudaya yi.

¹⁷ N feni ito ragidi waxatin naxan yi, n na ligaxi fuun nin ba? Hanma, n ma feene liḡe alo adamadiin bonne ba? N yi “õn” e nun “̄n̄-̄n̄” falan sanḡa yi kedenni?

¹⁸ Koni Ala to tinxin, nxu falan naxan tixi ε xa, na mi findixi wulen nun ḡõndin na sanḡa ma kedenni.

¹⁹ Amasõtõ Yesu Alaa Muxu Sugandixina, Alaa Dii X̄em̄ena, Silasi nun Timõte nun n tan yet̄en̄ naxan ma fe kawandi ba ε tagi, na falan mi findixi fala firinna ra, alo “õn” e nun “̄n̄-̄n̄.” Fala gb̄ete mi a tan yi, fõ “õn!”

²⁰ Amasõtõ Ala bata en tuli sa feen naxan birin na, ne kamalixi Yesu a falani ito x̄õn fa fala “õn.” Nanara, nxu fan a falama Yesu barakani fa fala, “amina,” Ala binya feni.

²¹ Amasõtõ Ala yet̄en̄ nan nxu tan nun ε tan s̄n̄b̄e soxi a Muxu Sugandixini. A bata en masusan turen na en sugandi feen na,

22 a yi a taxamasenna sa en ma, a a Nii Sarijanxin naso en bəjəni a lu alo se sin-gen naxan soxi en yii taxamasenna ra alogo en xa la fe famatəne ra.

23 Ala nan n seren na, n bata n kələ n niini: Xa n mi xetəxi Korēnti yi na ligaxi nən alogo n nama ε raxələ.

24 Fa fala nxu nəən sətəxi ε denkeleyaan xun na, na mi a ra. Koni en walima nən en bode xən ma ε səwana fe ra amasətə ε sənbe soxi denkeleyani.

2

1 Nanara, n bata a ragidi fa fala n nama xetε ε konni xələni.

2 Amasətə xa n na a liga ε xələ, nde n tan nasəwama ba ε tan na, n naxanye raxələxi?

3 Nanara, n kedin sɛbɛxi ε ma* fa fala n mi yi sigama ε konni, alogo n nama na muxune raxələ naxanye findε n səwa xunna ra. N yi laxi a ra, a n ma səwan findε en birin ma səwan na.

4 N kedin sɛbɛxi ε ma tərə gbeen nun bəjɛ rafərən nun yεegen nin. N mi yi waxi ε raxələ feni, koni n yi ε rakolonma nən, a n na ε xanuxi han!

Fe naxi rabaan mafelu fena

5 Xa ε tan nde findi yamaan naxələ feren na, a mi n tan xan naxələxi, koni fə ε tan yamaan birin, anu jəndin naxan na, a nde nan tun naxələxi.

6 Ε wuyaxi to bata a haken saran a ra, na bata a li.

7 Nba, iki, fə ε xa na kanna mafelu nən, ε yi a ralimaniya, alogo a bəjən nama fərə gbeen ti han a yigitεε.

8 Nayi, n bata ε mafan, ε mən xa ε xanuntenyaan yita a ra.

9 Bayo n na a sɛbɛxi ε ma nən alogo n xa ε sənna kolon, xa ε xuruxi feen birin yi.

10 Ε na muxun naxan mafelu, n fan na mafeluma nən. N tan na naxan mafelu, xa n bata na mafelu, n na ligama ε tan nan ma fe ra Alaa Muxu Sugandixin yεε xəri,

11 alogo Setana nama en mayenden, bayo en na a waxən feene kolon.

12 Nba, n siga Tirowasi taani Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nalideni waxatin naxan yi, n yi a to fa fala Marigin bata dεen nabi n xa menni.

13 Koni n xaxili mi yi saxi, amasətə n mi ngaxakedenna Tito lixi na. Nanara, n yi n jundu mən kaane ma, n siga Masedoniya yi.

Yesu nan tima en yεε ra

14 Koni Ala tantun, amasətə a Muxu Sugandixina en nasoma a fangan bun ma nən, a ti en yεε ra siga yiren birin yi, a kolonna yi xuya ayi en xən ma alo se xiri fajin naxan xuyama ayi.

15 Amasətə en luxi nən alo wusulanna xirina Alaa Muxu Sugandixin naxan ganma, a rali Ala ma yamaan birin tagi, kisi muxune nun kisitarene.

* 2:3: A **kedin** naxan ma fe falama be, yanyina nde na mi ramaraxi muxune yii to.

16 A findixi sayaan xirin nan na muxuna ndee xa naxanye xalima sayani. A findi nii rakisin xirin na ndee gbeteƴe xa naxanye xalima nii rakisini. Nde nɔɛ wanli ito kɛ?

17 Anu, nxu tan mi luxi alo muxun naxanye Alaa falan findima yulaya seen na. Koni nxu tan falan tima Alaa Muxu Sugandixin barakan nin fata Ala ra nxu bɔɲɛ fixɛn na Ala yetagi.

3

Layiri nenɛn walikene

1 Nxu mɔn bata nxu yetɛ matɔxɔ fɔlɔ ba? Hanma nxu makoon mɔn nxu dɛntɛgɛ kɛdine ma ba naxanye nxu tɔnɔn falama ɛ xa hanma ɛ naxanye seƴema bonne ma nxɔ fe yi alo muxuna ndee kii naxan yi?

2 Ɛ tan yetɛɛn findixi nxu dɛntɛgɛ kɛdin nan na, naxan seƴexi nxu bɔɲɛne yi, muxune birin nɔɛ naxan kolonɲɛ, e a xaran.

3 Ɛ bata findi kɛdin na Alaa Muxu Sugandixin naxan seƴexi nxɔ wanla xɔn, naxan mi seƴexi duba igen na hanma gɛmɛ walaxan fari,* koni habadan Alaa Nii Sariɲanxin nan na seƴexi fati walaxane ma ɛ bɔɲɛne yi.

4 Na yigin nan en yi Ala yetagi a Muxu Sugandixin barakani.

5 Anu, na mi na ra fa fala seƴɛna nxu ra nxu na wanla

kɛ, koni nxu seƴɛn kelixi Ala nan yii.

6 A tan nan seƴɛn fixi nxu ma, a nxu xa layiri nenɛn wanla kɛ, naxan mi fataxi sariya seƴexin na fɔ Alaa Nii Sariɲanxina. Amasɔtɔ sariya seƴexin sayaan nan nafama, koni Alaa Nii Sariɲanxin nii rakisin nan fima.

7 Nba, sariyan naxan sayaan nafaxi, naxan yi kɛrɛndɛnxi gɛmɛ walaxan ma, xa na faxi binyeni han Musa yetagin yi mayilen a nɔrɔni, Isirayila kaane mi nɔ e yeɛn tiye a ra hali a yetagin nɔrɔn to yi sigama ɲanɲɛ, xa na fa na binyen sifani,

8 Alaa Nii Sariɲanxin wanla binyen mi gboma ayi dangu na ra ba?

9 Wanla naxan muxune yalagima, xa na findi binyen na, wanla naxan muxune ratinxinma Ala yeɛ ra yi, na binyen gboma ayi nen han dangu na ra.

10 Naxan yi findixi binyen na nun, na mi fa a ra iki binye fisamantenni ito a fe ra.

11 Awa, nɔrɔn naxan yi ɲanma, xa na faxi binyena nde yi, nayi naxan luma habadan, na tan ma binyen danma minɛn?

12 Nanara, na yigin to en yii, en xaxili ragidixi han!

13 En tan mi ligaxi alo Musa, naxan yi dugin soma a yetagin xun na alogo Isirayila kaane nama a mayilenna to, naxan yi sigama ɲanɲɛ.

* **3:3:** Nabi Musaa sariyan nan yi seƴema **walaxan fari**. A mato Xɔrɔyaan 24.12 kui. Nabi Yeremi fan a fala nen fa fala sariya nenɛn na fa, na fa seƴema muxune bɔɲɛni benun a xa seƴɛ walaxan ma. A mato Yeremi 31.33 nun Esekiyeli 11.19 nun 36.26-27 kui.

14 Koni e bəjən bata yi xədxə ayi. Bayo han to, e nema Layiri Fonna Kitabun xaranjə, a luxi alo na dugin mən na yi, e mi a yee to. A munma ba singen, bayo a mi be fə Alaa Muxu Sugandixini.

15 Hali to, e nema Musaa Kitabu yirene xaranjə, dugin soxi e bəjən xun na.

16 Koni muxun na a yee rafindi Marigin ma, dugin bama nən na yi.†

17 Bayo Marigin nan Nii Sarijanxin na. Marigina Nii Sarijanxin denaxan yi, xəryaan nan mənni.

18 En tan birin, Alaa binyen nan mayilenma en yetagine ma, anu en mi dugin soma en yetagin xun na. En luma maxete a tan maligan nan na, en ma binyen yi siga gboe ayi, fata Marigin na, naxan findixi Alaa Nii Sarijanxin na.

4

1 Nanara, wanli ito to en yi Alaa kininkininni, nxu mi tunnaxələma nxu ma.

2 Nxu bata nxu me yagi fe luxunxine birin na, nxu mi fefe ligama yanfani, nxu mi Alaa falañ maxetema. Koni nxu jəndin nan mayitama, alogo muxune birin xa nxə lannayaan nakərsi e xaxinle yi Ala yetagi.

3 Nxu Yesu a fe Xibaru Fajin naxan nalima, xa na mən luxunxi, a luxunxi muxune nan ma naxanye halagima.

4 Dunujani ito mangan Setana bata denkeləyatarene

xaxinle yidimi alogo e nama Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nərən to dege. Alaa Muxu Sugandixin nan Ala sawuran na.

5 Nxu mi nxu yete a fe kawandi xan bama, fə nxu a falama Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan Marigin na, e nun nxu bata findi e walikene nan na Yesu a fe ra.

6 Amasəto Ala naxan a falaxi, a naxa, "Kenenna xa mini dimini,"* na Ala nan a ligaxi kenenna yi lu en bəjəni, alogo en xa Alaa binyen kenenna kolon, naxan a Muxu Sugandixin yetagin ma.

7 Koni en na nafulu kenden namaraxi bende fejnene nan kui naxanye findixi en fati bendene ra, naxan a yitama a senbe fisamantenni ito findixi Ala gbeen nan na, a mi kelixi en tan ma.

8 Nxu yigbetənxi kiin birin yi, koni nxu mi yilunburunxi! Nxu xaminxi koni nxu mi yigitəgəxi!

9 Nxu besənənyaxi, koni nxu mi rabejinxi! Nxu rabi-raxi koni nxu mi halagixi!

10 Nxu Yesu a sayaan tərən tongoma nxu fatini waxatin birin, alogo Yesu a dunuja yi gidin fan xa makənən nxu fatin xən.

11 Hali nxu to nxu nii ra, nxu sayaan de waxatin birin Yesu a fe ra, alogo a dunuja yi gidin xa makənən nxu fati bendən xən.

12 Na bunna nēen fa fala sayaan walima nxu tan yi koni nii rakisin nan walima e tan yi.

† 3:16: A mato Xəryaan 34.34 kui. *

4:6: Dunuja Fəlon 1.3

13 A seβexi Kitabun kui, a naxa, “N denkeleyaxi, nanara n yi falan ti.”† Nxu tan nan fan falan tima denkeleyani na xaxili kedenni amasoto nxu bata denkeleya.

14 Bayo nxu a kolon fa fala Ala naxan Marigi Yesu rake-lixi sayani, na nan en fan nakelima sayani Yesu xon, a yi en birin malan en bode xon a yetagi.

15 Na birin ligama ε tan nan ma fe ra alogo Alaa hinnanxa xa siga ware, a yi muxu wuyaxi li, e barika biran yi gbo ayi, na yi findi Alaa binyen na.

En yigin saxi se totarene yi

16 Nanara, nxu mi tun-naxoloma nxu ma. Hali nxu fati benden to danguma, koni niin naxan nxu yi, na findima nen a nen na lxo yo lxo.

17 Bayo, en torodin naxan yi waxatidini ito bun ma dunuɓa yi, na mi gbo xa a sa habadan barayi gbeen ma, en naxan sɔtoma e xon.

18 Nxu bata nxu yigin sa se totarene fari. Bayo seen naxanye toma, ne mi buma, koni seen naxanye mi toma, ne luma nen habadan!

5

1 Amasoto en na a kolon fa fala en niin fati benden nin naxan luxi alo en dɔxo bubuna dunuɓa yi. Xa na kala, habadan banxina en yii naxan findixi ariyanna fatin na Ala wali xonna, muxune mi naxan nafalaxi.

2 Nba, iki en kutunma bubuni ito yi, en fati bendena,

bayo en ma habadan dɔxɔden xonla en suxuma ki fajɓi, alogo ariyanna fatin xa sa en ma alo dugina.

3 Bayo en na na dugin so en mi fa luma alo en nagenla na a ra.

4 Amasoto en nema bubuni ito kui, en kutunma, en toroxi. En mi waxi dugi fonna ba feni en ma, koni a xonla en na, ariyanna fatin xa sa en ma alo dugina, alogo seen naxan faxama, nii rakisin xa findi na rananna ra.

5 Ala en daxi na feen nan ma. A bata a Nii Sariɓanxin fi en ma, a lu alo se singen naxan soxi en yii taxamasenna ra alogo en xa la fe famatone ra.

6 Nanara, en xaxili ragidixi waxatin birin. En mon a kolon fa fala fanni en na en konni fati bendeni ito yi, en nun Marigin dɔxɔden tagi kuya.

7 Amasoto en sigan tima denkeleyaan nan xon ma, koni se toxin mi a ra.

8 Anu, en xaxili ragidixi. A rafanɓe en ma, en keli fati bendeni ito yi, en sa dɔxo Marigin konni.

9 Naxan xunna kenla ra en xa, en yi Ala kenen, xa en lu en fati bendeni hanma en faxa.

10 Amasoto a fere mi na fo en birin xa ti kenenni Alaa Muxu Sugandixina kiti saden yetagi nen. Muxune birin e kewanle saranna sɔtoma nen keden keden yeen ma, a naxan nabaxi a dunuɓa yi gidini, a fajina hanma a jaxina.

† 4:13: Yaburin 116.10

Ala nun muxune tagini tønna

11 Nxu to Marigin yεεragaxun kolon, nanara, nxu kataxi, nxu xa muxune sɔtɔ. Ala nxu kolon ki fajni. N ma miriyani, ε fan nxu kolon ε xaxinli.

12 Nxu mi kataxi nxu mɔn xa nxu yetε matɔxɔ ε xa. Koni nxu fεren nan fima ε ma, ε yi ε kanba nxɔ fe yi, alogo ε xa nɔ na muxune yabε naxanye e kanbama e tofanni benun e xa e kanba e bɔɲε yi feene yi.

13 Xa xaxilitaren nan nxu tan na, na Ala nan ma. Koni xa xaxilimaan nan nxu ra, na ε tan nan xa.

14 Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixina xanuntenyaan nan nxu karahanma, nxu tan to laxi a ra fa fala a muxu keden peen nan faxaxi birin xa, nayi, birin bata faxa a tan yi.

15 A bata faxa muxun birin xa. Nanara, muxun naxanye e nii ra, ne mi fa e nii ra e yetε xa sɔnɔn, koni fɔ naxan faxaxi, a keli sayani e tan xa.

16 Nba, iki en mi fa muxu yo yatema adamadiyaan kiraan xɔn. Hali en to yi Alaa Muxu Sugandixin yatema na kiini nun, en mi fa na ligama.

17 Nayi, xa muxu yo Alaa Muxu Sugandixini, na kanna bata findi dali nenen na. A kɛɲa fonne bata dangu, a nenene bata fa!

18 Na birin kelixi Ala nan ma, naxan en nun a tan tagini tɔnxi a Muxu Sugandixin xɔn, a yi wanla so en yii a en fan xa a tan nun bonne tagini tɔn.

19 Bayo, Ala a yetεen nun dunuɲa muxune tagini tɔnma a Muxu Sugandixin nan xɔn, a mi fa e sɔnna yatema. A mɔn bata na tagi tɔn fεren xibarun taxu nxu ra.

20 Nayi, Alaa Muxu Sugandixina xεrane nan en na. Ala yetεen nan muxune rawekilema en ma falan xɔn. En naxa, "Nxu bata ε mafan Alaa Muxu Sugandixin xinli, ε a lu ε nun Ala tagin xa yitɔn."

21 Naxan mi yulubi yo ligaxi, Ala en yulubin saxi na nan ma alogo Ala gbee tinxinna xa lu en yi Yesu barakani.

6

1 En to walima en bode xɔn, nxu bata ε mafan, ε Alaa hinanna naxan sɔtɔxi, ε nama na tongo fe fuun na.

2 Bayo a falaxi nen, a naxa, "N bata i yabi n ma marafanna waxatini, n yi i mali marakisi lɔxɔni."* A mato, Ala rafan waxatin ni i ra, marakisi lɔxɔn ni i ra.

3 Nxu mi sese luyε naxan muxun birε tantanni, alogo fe yo nama to nxɔ wanla ra.

4 Koni nxu kataxi kiin birin yi nxu xa findi Alaa walike fajine ra: tunnafan gbeen nun tɔrɔn nun fe xɔdεxene nun kɔntɔfinle yi.

5 Xa e nxu bɔnbɔ, nxu nεma kason na, xa e yamaan nadin nxu ma, xa nxu wali xɔdεxene nun xixɔlitareyaan nun kamɛni.

6 Nxu kataxi sariɲanna nun fe kolonna nun diɲan nun

* 6:2: Esayi 49.8

Ƶenige faɸin nun Alaa Nii Sariɸanxin nun xanuntenya kenɗeni,

⁷ e nun ɸonɗi falan nun Ala senbeni. Nxu tinxinna rawali yengɛ so seen nun nxu makantan seen na.

⁸ Nxu nɛɛn binyeni, hanma yagini, nxu nɛɛn xili kalani hanma xili faɸina, nxu tinxin hali nxu to yatɛxi yanfan-tenne ra.

⁹ Nxu suxi alo muxun nax-anye mi kolonxi, anu nxu kolonxi ki faɸi. Nxu yatɛxi alo nxu faxamatɔɔn nan yi a ra nun, anu ɛ mato nxu ɸeɸe mi a ra iki ba? Nxu ɸaxankataxi, koni e munma nxu faxa.

¹⁰ Nxu yatɛxi muxu sunux-ine ra, anu nxu sɛwaxi wax-atin birin. Nxu suxi alo yi-igelitɔne koni nxu bata muxu wuyaxi findi se kanne ra. Sese mi nxu yii, koni nxu gbeen nan seen birin na.

¹¹ Kõrenti kaane, nxu bata falan ti ɛ xa kenenni, nxu yi nxu kui feen birin fala ɛ xa.

¹² Nxu mi nxɔ xanun-tenyaan luxunxi ɛ ma, koni ɛ tan bata ɛ gbeen luxun nxu ma.

¹³ N bata falan ti ɛ xa alo n ma diine. A daxa, ɛ fan xa ɛ kui feene yita nxu ra!

*Denkeleyatarene nun
denkeleya muxune nama
malan*

*Kõrenti Singen 10.14-22,
Efesi 5.5-11, Piyeri Singen 2.9-12*

¹⁴ Ɛ nun denkeleyatarene nama xun xidi wudi kedenna tongo ɛ malan fe kedenna ma.

Amasɔto tinxinyaan nun tinx-intareyaan lanɸe e bode ma feen mundun yi? Kenenna nun dimin lanɸe e bode ma ba?

¹⁵ Alaa Muxu Sugandixin nun Setana nɔɛ lanɸe di? Denkeleya muxun lanxi denkeleyataren ma kiin mundun yi?

¹⁶ Layirin mundun xidixi Ala Batu Banxin nun suxu-rene tagi? Amasɔto habadan Ala Batu Banxin nan en na, alo Ala a falaxi kii naxan yi, a naxa, “N luma nen e ye. N yi n masiga ti e tagi, n findi e Ala ra. E yi findi n ma yamaan na.”

¹⁷ Nanara, Marigin naxa, “Ɛ mini ne ye, ɛ ɛ masiga e ra. Ɛ nama din se sariɸantare yo ra, nayi n tan ɛ rasuxuma nen.”

¹⁸ Marigina Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N findima nen ɛ fafe ra, ɛ findi n ma dii xemene nun n ma dii temene ra.”†

7

¹ Bayo Ala to bata en tuli sa feni itoe birin na, ngaxakedenne, en ba feen birin ma naxan fati benden nun niin xɔsima, en yi lu en ma sariɸanna rakamale Ala yeeragaxuni.

Poli a sɛwana
² Ɛ bɔɸeni tɔn nxu xa. Nxu mi tinxintareya ligaxi muxe ra, nxu mi e ratantan, nxu mi e yii se kansun.

³ N mi ito falaxi ɛ yalagi feen xan na, amasɔto n bata

† 6:18: A mato Saraxaraline 26.12 nun Esekiyeli 37.27 nun Esayi 52.11 nun Yeremi 31.9 nun Esekiyeli 20.34 nun Samuyeli Firinden 7.14 nun Esayi 43.6 nun Hose 2.1 kui.

yi a fala a singeni, n naxa, “E fe nxu bõrjeni kii naxan yi, en birin na a ra siimayaan nun sayani.”

⁴ N laxi ε tan na kati! N na n kanbama ε tan nin. E fe n nalimaniyama han n defe. Hali nxu to tõrõn birin yi, n ma sewan dan mi na!

⁵ Amasõtõ, nxu Masedoniya li waxatin naxan yi, nxu mi matabu yo sõtõ. Nxu yi tõrõxi kiin birin yi. Matandi tiine yi nxu rabilinni, gaxun yi nxu yi.

⁶ Koni Ala naxan muxu magodoxine ralimaniyama, na yi nxu ralimaniya Tito a faan xõn ma.

⁷ A fa feen gbansanna xa mi yi a ra, fõ a limaniyaan naxan sõtõ ε xõn. A yi a fala nxu xa, n xõnla ε suxu kii naxan yi, ε sunu, n ma fe kunfan yi lu ε yi. Nanara, n ma sewan yi gbo ayi.

⁸ Hali n to ε raxõlõxi n ma falan xõn kedin kui,* n tan mi nimisaxi a seben na. N nimisa nen waxatidi, n to a kolon a na kedin bata yi ε raxõlõ.

⁹ Koni iki, n sēwaxi, ε to nimisaxi na mi a ra, koni na nimisan tõ ε fe raba kiine masaraxi. Ala nan na nimisan nagidixi. Nanara, ε mi tõrõ yo sõtõxi nxu yii.

¹⁰ Amasõtõ nimisan naxan kelixi Ala ma, na a ligan nen muxune yi e xun xanbi so e hakeni, e kisi. Nanara, mõne yo mi na yi. Koni nimisan naxan kelixi dunuᵓa feene yi, na raᵓanma sayaan nan ma.

¹¹ Nimisani ito naxan kelixi Ala ma, ε na mato. A bata ε

findi sõbe ralane ra. E kunfaxi ε sõtareyaan mayita feen na. E xõlõxi fe ᵓaxin ma, ε bõrjen bata te, fe faᵓin xõnla bata ε suxu ken! E fe ᵓaxi rabane hakene saranma e ra. Na bata a yita fa fala fe yo mi ε ra fefe yi.

¹² Xa n na kedin sebeᵓxi, n mi a sebeᵓxi fe kalane xan ma fe ra hanma e muxun naxanye tõrõxi. Koni alogo ε sõbe soxi nxu xa kii naxan yi, na xa mini kenenni ε yeteen xa Ala yetagi.

¹³ Ne nan birin nxu rali-maniyaxi.

E nun mõn, ba nxu ralimaniya feen na, ε Tito rasewaxi kii naxan yi, nxu sēwaxi na fan na han! Bayo ε birin bata a nii yifan a ma.

¹⁴ N bata yi ε matõxõ Tito xa nun. E mi n nayagixi. Bayo nxu bata ᵓõndin fala ε xa waxatin birin, nxu ε matõxõn naxan tixi Tito xa, na fan bata findi ᵓõndin na.

¹⁵ A marafanna luma gboe ayi ε tan ma fe yi, a na ra-bira a ma ε birin xuruxi feen birin yi kii naxan yi, e nun ε a raseneᵓxi kii naxan yi binye gbeeni han ε xuruxurun.

¹⁶ N sēwaxi bayo n laxi ε ra feen birin yi.

8

Yii malanna Yerusalen denkeleya muxune xa

¹ Ngaxakedenne, Alaa hinanna walima Masedoniya denkeleya muxune tagi kii naxan yi, nxu waxi a xõn ε xa na kolon.

* 7:8: Yanyina nde Põli **kedina** nde sebeᵓxi e ma naxan mi luxi en yii to.

² Hali e to yi tərōya jaxini, e sēwa gbeen sa nēn e yi-igelitōya xōdēxēn fari, e yi kiin ti fonisireya gbeenī.

³ N na e seren bama fa fala e kiin tixi nēn alo e fanga bērena, a mōn yi dangu na ra e jēnige fajini.

⁴ E nxu mafan nēn kati, a e xa na binyen sōtō, e fan yi yama sarijanxin mali Yerusalēn taani.

⁵ E dangu nēn nxu gbee miriyaan na. E yi e yetē fi Marigin ma singen. Na xanbi ra, e yi e yetē fi nxu fan ma Ala sagoni.

⁶ Nayi, Tito naxan hinan wanli ito fōlōxi ε konni, nxu bata na mafan, a xa sa a raka-mali ε tagi.

⁷ Koni ε to ε senbē soma feen birin yi, denkeleyaan nun falan nun fe kolonna nun wēkilēn nun xanuntenyaan na nxu xa, nayi ε senbē so hinanna fan yi.

⁸ N mi yamarin sama ε ma, koni n nēma bonne wanla a fe fale, n fēren fima ε ma nēn alogo ε xa ε xanuntenyaan mayita.

⁹ Amasōtō ε en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna kolon. Se kanna nan yi a ra, koni a yi a yetē findi yiigelitōōn na ε fe ra, alogo ε xa findi se kanne ra a yi-igelitōyaan xōn.

¹⁰ Nayi, n nan n ma miriyaan nan yitama ε ra feni ito yi: ε tan nan singeye ε yii malan yala, ba na ra mōn, ε tan nan singe a jēnigexi.

¹¹ Awa, ε na wanla rajan

alogo ε lanxi jēnige fajin naxan ma a fōlōni, ε xa na rakamali na kiini, fata ε fērene ra.

¹² Amasōtō xa ε jēnigen fan, Ala ε kiseen yatēma nēn ε yii seene xasabin ma, seen naxan mi ε yii, na mi a ra.

¹³ Nxu mi waxi a xōn ma, nxu xa goronna ba bonne xun ma, a dōxō ε tan xun ma, koni nxu waxi nēn birin xa ye lan.

¹⁴ Koni bayo se wuyaxi ε yii waxatini ito yi, a lan nēn, ε xa ne mali naxanye mako ε yii seene ma iki. Nayi, ε yii seene na dasa waxatin naxan yi, e fan ε malima nēn e yii seene ra alogo ε birin yi ye lan.

¹⁵ A sēbēxi Kitabuni, a naxa, “Naxanye a gbegbe matongo, ne mi a gboxi ayi. Naxanye ndedi matongo, a mi dasa ne fan ma.”*

Tito nun a lanfane

¹⁶ Nxu barikan birama Ala xa, amasōtō a bata a liga Tito xa a sōbē so ε xa alo n tan.

¹⁷ Nxu naxan maxōdinxī Tito ra, a bata tin na ma, a mōn bata a sōbē so, a yi a jēnige a xa siga ε fēma.

¹⁸ Nxu e nun nxu ngaxakedenna nde rasigama ε ma, denkeleya yamane birin naxan matōxōma a wanla fe ra Yesu a fe Xibaru Fajin nali feen na.

¹⁹ Naxan mōn dangu na ra, denkeleya yamaan birin bata a tan sugandi, a xa siga nxu matideni, nxu nēma kiseni itoe xalē waxatin naxan yi, naxanye goron saxi nxu xun ma Marigin yetēen binya feen

* 8:15: Xōrōyaan 16.18

na e nun nxu jɛnige fajin seren na.

²⁰ Nxu a ligama nxu yeren ma alogo muxe nama nxu mafala nxu kise gbeeni itoe masuxu kiina fe ra.

²¹ Naxan daxa Marigin yetagi e nun muxune yetagi, nxu katama na nan ligadeyi.

²² Nxu naxan sama na muxu firinne fari, nxu nxu ngaxakedenna nde rasigama e matideni. Nxu bata a mato sanja ma wuyaxi, nxu yi a kolon, a sɔbɛ soxi waxatin birin. A mɔn bata na sɔbɛɛn yita iki a to laxi ε ra han!

²³ Tito tan, na findixi n xɔyin nun n walikɛ boden nan na. Nxu ngaxakedenna naxanye rasigaxi, dɛnkɛleya yamana xɛraɛ nan ne ra Alaa Muxu Sugandixina binyena fe ra.

²⁴ Nanara, ε xa xanun-tenyaan yita e ra alogo dɛnkɛleya yamane xa nxu kanba xunna kolon ε yi, e yi a to.

9

Dɛnkɛleya muxune mali fena

¹ Ε maliin naxan nabama lan yama sarijanxin ma, a tɔnɔ mi na n xa kedin seɓɛ ε ma lan na ma.

² Bayo, n na a kolon fa fala ε jɛnigen fan. N luma ε matɔxɛ Masedoniya kaane xa, n naxa, “Xabu yala, Akaya kaane yitɔnxi mali ti feen na.” Ε bata muxu wuyaxi rakunfa ε sɔbɛ soon xɔn.

³ Nayi, n na ngaxakedenna ndee rasigama ε ma alogo nxu ε matɔxɔxi kii naxan yi,

na nama findi fe fuun na. Koni a xa a li ε yitɔnxi alo n na a falaxi kii naxan yi.

⁴ Xa Masedoniya kaana nde fa n fɔxɔ ra ε fɛma, e yi a li ε mi yitɔnxi, nxu yi yagima nɛn nayi nxu to laxi ε ra, koni katarabi ε tan nan ma.

⁵ Nanara, n bata a miri, fa fala, a lan n xa ngaxakedenna ndee mafan, e siga ε fɛma n yɛɛ ra, ε yi na fonisireya kiseni tɔn, ε bata yi nxu tuli sa naxan na alogo a xa fi fonisireyani benun a xa findi karahanna ra.

⁶ Ε xaxili lu ito xɔn ma. Naxan na sansina ndedi woli, na ndedi nan xabama. Koni naxan na sansi gbeen woli, na a gbegbe xabama nɛn.

⁷ Birin xa Ala ki alo a bata a ragidi a bɔjɛni kii naxan yi. A nama findi mɔnɛn na hanma karahanna. Amasɔtɔ naxan kiin tima sɛwani, na kanna rafan Ala ma.

⁸ Ala nɔɛ ε kiyɛ nɛn a hinan dɛfexini alogo a xa ε makone fan feen birin yi waxatin birin, nde mɔn yi lu ε yii wali fajine birin kɛdeni.

⁹ A seɓɛxi Kitabuni, a naxa, “A bata tɔrɔ muxune ki fonisireyani.

A tinxinyaan luma nɛn habadan!”*

¹⁰ Nba, Ala naxan sansiin fima xɛɛ biin ma e nun don-sena, na sansiin fima ε ma nɛn, a a rawuya ayi, a yi ε tinxinyaan wali xɔnne ragbo ayi.

¹¹ Ε findima nɛn se kanne ra kiin birin yi, alogo ε xa lu fonisireyani waxatin birin. Nayi, muxu wuyaxi barikan

* 9:9: Yaburin 112.9

birama nɛn Ala xa, nxu na ɛ kiseene xali e xɔn.

¹² Amasɔtɔ ɛ wanla naxan nabama ito ra, na mi yama sarijanxin makone xan gbansan fanma, koni a mɔn wali faji kolonna rayiri-wama Ala xa.

¹³ Muxu wuyaxi Ala binyama nɛn ɛ wanli ito tɔnɔn xɔn, ɛ to yamari suxun saxi ɛ tubi feen fari Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajini. E mɔn Ala binyama nɛn ɛ fonisireyana fe ra ɛ to e kima ɛ seene yi e nun muxun bonne.

¹⁴ Nanara, e Ala maxandɛ ɛ xa xanuntenyani Alaa hinan gbeena fe ra a naxan nagidixi ɛ ma.

¹⁵ En barikan bira Ala xa a kisen a fe ra naxan jɔxɔn mi na.

10

Pɔli yi a wanla xun mayenge

¹ N tan Pɔli, n bata ɛ mafan Alaa Muxu Sugandixina limaniyaan nun dijani, hali ndee to a falama a n falan tima ɛ yɛɛ xɔri yɛtɛ magodon nin, koni a n na keli ɛ fɛma, n jaxu ɛ ra.

² N bata ɛ mafan, n na fa ɛ fɛma, ɛ nama n karahan a n xa jaxu ɛ ra sɔbɛɛn na, amasɔtɔ n laxi a ra, n susue nɛn na ligɛ ndee ra yati, naxanye e mirixi a nxu nxɔ dunuɲa yi gidin ligama adamadiyaan kiraan nan xɔn.

³ Amasɔtɔ, nxu dunuɲa yi gidin ligama adamadiyaan nin, koni nxu mi yɛngɛn soma adamadiyaan kiraan xɔn.

⁴ Bayo nxɔ yɛngɛ so seene mi luxi alo adamadiine gbeene: Alaa yɛngɛ so se senbɛmane nan e ra, naxanye nɔɛ yire makantanxine kalɛ. Nxu wule miriyane kalama ne nan na,

⁵ e nun wason naxan birin kelima Alaa kolonna xili ma. Nxu yi xaxinle birin yɛɛ rafindi Ala ma alogo e xa xuru a Muxu Sugandixin ma.

⁶ ɛ na Alaa fala suxun nakamali waxatin naxan yi, nxu tinma nɛn fala suxutarene hakene saranɲɛ e ra.

⁷ ɛ feene fanna nan tun toma. Xa muxuna ndee bata la a yɛtɛ ra fa fala a Alaa Muxu Sugandixini, a mɔn xa a miri ito ma: a Alaa Muxu Sugandixin nan gbee en fan na alo a tan.

⁸ Marigin nɔɔn soxi n yii ɛ senbɛ so feen nan na, ɛ kala feen mi a ra. Hali n nan n yɛtɛ matɔxɔma na ra jaxi ra, n mi yagixi na feen na.

⁹ N mi waxi a xɔn ma, a xa liga alo n na ɛ magaxuma n ma kɛdine ra nɛn.

¹⁰ Bayo, ndee a falama, e naxa, “Pɔli a kɛdine xɔdɔxɔ, e senbɛn gbo, koni xa a yɛtɛna en fɛma, senbɛ mi a ra, sese mi a falan na.”

¹¹ Na kanna xa a miri nɛn fa fala nxu kii naxan yi nxu nɛma kɛdin sɛbɛ, nxu kɛwanle luma na kii nin nxu nɛma e yɛ.

¹² Muxuna ndee na yi naxanye e yɛtɛ matɔxɔma, anu nxu mi susue nxu yɛtɛ sɛ ne ma hanma nxu nun ne yi yatɛ nxu bode xɔn. E na misaala tongo e yɛtɛ ma, e yi e yɛtɛ sa e yɛtɛ ma, xaxilitaren nan ne ra.

¹³ Koni nxu tan mi nxu yete matoxe jaxi ra. Ala bata wanla naxan so nxu yii, nxu mi nxu yete matoxoma danguna ra, naxan a ligama nxu fa han e fema.

¹⁴ Bayo nxo yete matoxon mi danguxi nxu danna ra, alo nxu yi naxan ligama nun xa nxu mi yi fa e konni, anu nxu singe nan faxi han e fema Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nalideni.

¹⁵ Nxu mi nxu yete matoxe bonne wanla fe ra, nxu a radangu ayi. Koni nxu laxi a ra fa fala e denkeleyaan gboma ayi nen, nxu yi no wali kende gbete rakamale e tagi hali nxu mi dangu nxu danne ra*

¹⁶ bayo taan naxanye e konna xanbi ra, nxu noe Yesu a fe Xibaru Fajin naliye nen ne ma, benun nxu xa nxu yete matoxo bonne wanli naxan kexi muxu gbete ne walideni.

¹⁷ Koni, a sebexi Kitabun kui, a naxa, "Xa naxan a yete matoxoma, a xa a yete matoxo Marigina fe ra."†

¹⁸ Amasoto muxun naxan a yete matoxoma, Ala mi na rasuxe fo Marigin na naxan matoxo.

11

Poli nun wule xerane

¹ E dije ba, xa n fatoyana ndedi fala e xa? Koni e dijaxi xe!

² Bayo xoxolonyaan nan n yi e fe ra, xoxolonyaan naxan kelixi Ala ma. Amasoto a luxi alo n na e masuxi futun nin xeme keden peen xa, Alaa

Muxu Sugandixina, alogo n xa e yita a ra alo sungutun nasolonxina.

³ Koni alo sajina Nmahawa mayenden kii naxan yi, n gaxuxi nen e fan miriyane nama e yifu e yi e masiga e lan-naya kenden nun e sarijanna ra Alaa Muxu Sugandixin xa.

⁴ Bayo xa muxuna nde fa Yesu gbete a fe kawandi ba e xa, nxu mi naxan ma fe kawandin ba, hanma xa e nii gbete soto e mi naxan soto nxu ra, hanma xa e Xibaru Fajin gbete me, e mi naxan nasuxu a singeni, e tinma nen na birin ma ki fajin!

⁵ Koni muxuni itoe naxanye e yete yatema xera fisamantenne ra, n mi laxi a ra xa ne dangu n tan na kii yo yi.

⁶ Yanyina nde, n mi fatan falan na, koni n fe kolon. Bayo nxu bata na rafixa e xa kiin birin yi.

⁷ N na Alaa fe Xibaru Fajin nali e ma waxatin naxan yi, n mi sese rasuxu e ra, n yi n yete magodo alogo n xa e tan yite, n haken nan ligaxi e ra nayi ba?

⁸ N seen nasuxu nen denkeleya yama gbete ye ra, e yi n saranna fi, alogo n xa wali e xa.

⁹ N yi e fema waxatin naxan yi, n hayu ramaan yi lu, koni n mi muxu yo toro, bayo denkeleya muxun naxanye keli Masedoniya yi, ne n makone fan nen. N mi tin n xa findi goronna ra e xun ma, n mon n yete suxuma nen na

* 10:15: A mato Romi 15.17-21 kui. † 10:17: A mato Korinti Singen 1.31 kui.

ma.

¹⁰ N bata n kɔɔ Alaa Muxu Sugandixina jɔndini naxan n yi, muxu yo mi n kumε binyeni ito yi Akaya yamanani.

¹¹ N na falaxi nanfera? N to mi ε xanuxi ba? Ala a kolon, a n na ε xanuxi!

¹² N naxan ligama, n mɔn na ligama nεn alogo nxu mafala xunna nama taran na naxanye a ligε na muxune yi e yetε matɔxɔ a nxu nun ne birin lan.

¹³ Ne findixi wule xεrane nun mafu tiine nan na, naxanye e yetε findixi Alaa Muxu Sugandixina xεrane maligan na.

¹⁴ Nba, kabanako fe mi na ra, bayo hali Setana nɔε a yetε finde nεn kεnenna malekan maligan na.

¹⁵ Nayi, na mi finde tεrena fe ra xa Setanaa walikεne fan e yetε findi tinxinyaan walikεne maligan na. Ne rapanna lanma nεn e kεwanle saranna ma.

Pɔli a tɔrɔna xεrayani

¹⁶ N mɔn xa a fala, muxu yo nama n yate xaxilitaren na. Hanma xa ε a mirixi na kini, ε tin n xa findi xaxilitaren maligan na alogo n fan xa n yetε matɔxɔ ndedi.

¹⁷ N falan naxan tima iki, n mi na falama Marigina kiraan xɔn, koni n na a falama xaxilitareyaan nin.

¹⁸ Bayo muxu wuyaxi to e yetε matɔxɔma adamadiyaan kiraan xɔn, nanara, n fan n yetε matɔxɔma nεn.

¹⁹ E tan to findixi xaxili-mane ra, ε mafura dijε xaxilitarene bun ba?

²⁰ E tinxi e xa ε findi konyine ra, e yi ε rawali, e yi ε yii seene kansun, e yi e yetε yite ε ma, e yi ε yetagi garin!

²¹ N xa a fala ε xa, yagin nan na ra, koni nxu mi susue na ligε.

Nayi, muxu gbete nɔε a yetε matɔxe denaxan yi, n xa falan ti alo xaxilitarena, n fan susue nεn n yetε matɔxe mεnni.

²² Heburun nan e ra ba? A tan nan n fan na. Isirayila kaan nan e ra ba? A tan nan n fan na. Iburahima bɔnsɔnna nan e ra ba? A tan nan n fan na.

²³ Alaa Muxu Sugandixina walikεen nan e ra ba? N falan tima alo xaxilitaren yetεna, koni n dangu e tan na! N bata tɔrɔ walideni dangu e tan na pon! N bata sa kason na dangu e tan na pon! Muxune yi n bulan dangu e tan na, n yi lu sayaan dε waxati wuyaxi.

²⁴ Yahudiyane yi n bulan dɔxɔna ma suulun bosaan ye tonge saxan e nun solo-manaanin.*

²⁵ Romi kaane yi n mabɔnbɔ gbelemene ra dɔxɔna ma saxan. E n magɔlon n faxa feen na sanja ma keden. Kunjin yi kala n na fɔxɔ igen tagi dɔxɔna ma saxan, n lu fufani yanyi keden kɔε keden, na waxatina nde yi.

²⁶ N yi sigatini waxati wuyaxi gbalon dε, baane nun mafu tiine nun n kon

* 11:24: A mato Sariyane 25.3 kui.

kaa Yahudiyane nun siya gbɛtɛne gbalone. N yi taan nun burunna nun fɔxɔ igene nun wule denkeleya muxune gbalone dɛ.

²⁷ N tɔrɔ nɛn waliden nun waxati xɔdɛxene yi, n lu xii xɔlitareyani waxati wuyaxi, n lu kamɛn nun min xɔnla ra. Donseen mumɛn yi dasa n ma waxati wuyaxi, n lu xunbenla ra marabɛnni.

²⁸ Naxan saxi na birin fari, n goronna naxan tongoma lɔxɔ yo lɔxɔ, n kɔntɔfilixi denkeleya yamane birin na.

²⁹ Xa muxuna nde senben xurun, n fan senben xurunna nɛn. Xa muxuna nde bira yulubini, na n bɔɓɛn ganma nɛn.

³⁰ Xa n yi daxa nun n xa n yetɛ matɔxɔ, n yi n yetɛ matɔxɔma n ma senbetareyaan nan na.

³¹ En Marigi Yesu Fafe Ala a kolon fa fala n mi wulen falama. Tantunna xa fi a ma habadan!

³² N yi Damasi taani waxatin naxan yi, Yamana Kanna naxan Manga Aretasi bun ma, na yi muxune ti taan so dɛɛn na n suxu xinla ma.

³³ Koni muxune yi n dɔxɔ sagan kui, e yi n nagodo taan nabilin yinna xanbi ra, n nan n futuxulu a yii na kii nin.†

12

Pɔli fe toon naxan ti alo xiyena

¹ A daxa n xa lu n yetɛ matɔxɛ, hali tɔnɔ yo mi a yi. Koni fe toon naxanye tixi alo

xiyena, e nun Marigin bata feen naxanye makɛnɛn, n xa ne fan fala.

² N muxuna nde* kolon naxan Alaa Muxu Sugandixini. Na rate nɛn han kore xɔnna saxandena. Na jɛɛ fu nun naaninna ni i ra. A gbengbenna, n mi a kolon xa a fatin nan te kore, hanma xa a fe toon nan ti alo xiyena. Ala nan na kolon.

³ N na a kolon xɛmɛni ito te nɛn, koni xa a fatin nan te, hanma xa a fe toon nan ti alo xiyena, n mi na tan kolon. Ala nan na kolon.

⁴ A tongo nɛn a rate ariyanna yi. A yi falane mɛ naxanye mi nɔɛ fale, e nun muxu yo mi nɔɛ xɛtɛ naxanye ma.

⁵ N na muxu sifan matɔxɔma nɛn, koni n tan, n mi n yetɛ matɔxɛ fɔ n ma senbetareyani.

⁶ Xa n yi waxi n yetɛ matɔxɔ feni nun, n mi yi findin xaxilitaren na nun, bayo n yi jɔndin nan falama. Koni n na n yetɛ suxuma alogo muxu yo nama n yatɛ dangu n kewanle ra ɛ naxanye toxi e nun ɛ naxanye fe mɛxi.

⁷ Na ma, Ala tɔrɔ fena nde ragidi nɛn n ma alo janla na lu fati bendɛni, naxan yi findixi Setana xɛrana nde ra. Na yi n jaxankata alogo n nama lugo wason na, n to fe makɛnɛnxi gbeeni itoe toxi.

⁸ N bata Marigin maxandi sanja ma saxan alogo a xa na tɔrɔ feen ba n ma.

⁹ A yi n yabi, a naxa, “N ma hinanna bata i wasa. N

† **11:33:** A mato Xɛrane 9.23-25 kui. A mato Korinti Firinden 12.7 kui.

* **12:2: Muxuni** ito findixi Pɔli yetɛn na.

senben nakamalima muxuna senbetareyaan nin.” Nayi, n mafura n yete matõxe n ma senbetareyani, alogo Alaa Muxu Sugandixin senben xa lu n xõn ma.

10 N na n yete kenexi senbetareyaan nun konbine nun fe xõdexene nun besenxõnyaan nun kõtõfinle yi Alaa Muxu Sugandixina fe ra. Amasõtõ xa n senben jan waxatin naxan yi, n senben sõtõma na waxatin nin.

Põli a xaminna

11 N falan tima alo xaxilitarena, koni ε n karahanxi nen. E tan yi lan nun ε yi n xun mafala, bayo naxanye e yete yatema xera fisamantenne ra, ne mi dangu n na sese yi, hali se mi n na.

12 Taxamasenna naxanye a yitaxi a xeraan nan n tan na, nxu bata ne liga ε tagi tunnafanni, e findi taxamasenne nun kabanako feene nun fe magaxuxine ra.

13 Nxu denkeleya yamaan bonne rafisaxi ε xa kiin mundun yi? Fõ n goronna to mi luxi ε xun ma tun. E mi dijne na haken ma ba?

14 N yitõnna saxanden ni ito ra siga feen na ε konni. N goronna mõn mi luma ε xun ma. Amasõtõ n mi ε yii seene xan fõxõ ra, koni fõ ε yetena. Na ma, diine xa mi gbetin malanma e sõtõ muxune xa, koni denbaya kanne nan gbetin malanma e diine xa.

15 Nayi, a finde sewan nan na, n yi n yii seene birin fi,

n yi n yete fi ε niine fe ra. Xa n na n ma xanuntenyaan fari sa ε xa, ε xanuntenyaan xurunje ayi n tan xa ba?

16 A xa lu na ki. N mi findixi goron na ε xun ma. Koni muxune a falama, a n to findixi yanfantenna ra, n na ε suxi kõten nan na.

17 N xeraan naxanye rasiga ε ma, n na ε rawali nen na nde xõn ba?

18 N Tito mafan nen alogo a xa siga ε konni, n yi denkeleya muxuna nde[†] rasiga a fõxõ ra. Tito ε rawali nen ba? Nxu birin kui fe keden keja keden xa mi yi a ra nxu sigati kiini ba?

19 Yanyina nde, ε mirixi fa fala a to mi na ra a nxu kataxi nxu xun mayenge feen nan na ε fema. En-en. Nxu falan tima Ala nan yee xõri a Muxu Sugandixin barakani. N xanuntenne, nxu na birin ligama ε yee rasiga feen nan ma.

20 N gaxuxi nen, n na fa waxatin naxan yi, n na ε liye kii naxan yi, na mi rafanje n ma, e nun ε fan n liye kii naxan yi, na mi rafanje ε ma. N gaxuxi nen lantareyaan nun xõxõlõnyaan nun bõje teen nun yete yigboon nun fala jaxin nun muxu mafalan nun wason nun fe yibasanna nama lu ε tagi.

21 N gaxuxi nen a n na fa, n ma Ala nama n nayagi ε fe yi, n yi wuga muxu wuyaxi a fe ra naxanye bata yi yulubin liga koni han to e mi e xun xanbi soxi e fe xõsixine nun

[†] 12:18: Põli bata yi *denkeleya muxuni* ito a fe fala Kõrenti Firinden 8.22 kui.

e yanga suxun nun e haramu feene yi, e yi naxanye ligama.

13

Maxadi dōnxen nun xōntōnne

¹ A saxanden ni i ra n fama ε konni. A sebexi Kitabuni, a naxa, “Feen birin makitima sereya firin hanma saxan fala xuiin nan xōn.”*

² N bata yi ε rakolon n faan firinden i fεma. N to mi ε fεma iki, n mōn xa a fala na muxune xa naxanye bata yi yulubin liga a fōlōni e nun bonne birin, n naxa, n na fa ε fεma sōnōn, n mi ε xun mafalama ε yulubine fe ra,

³ bayo ε waxi a xōn n xa sereyane yita ε ra fa fala n na Alaa Muxu Sugandixina falane nan tima. A tan mi ε masuxε senbetareyani, bayo senbε kanna nan a tan na ε tagi.

⁴ Amasōtō a gbangban nēn wudin ma a senbetareyani, koni a luxi a nii ra Ala senben barakan nin. Nxu fan bata findi senbetarene ra a tan yi, koni nxu nii rakisın sōtōma ε tan ma fe ra, alo a tan kii naxan yi, Ala senben barakani.

⁵ Ε ε yetε rakōrōsi, alogo ε xa a kolon xa ε denkeleyaxi. Ε ε yetε fεsefεse. Ε mi a kolon ba fa fala a Yesu Alaa Muxu Sugandixina ε yi? Fō xa a li de, ε bata fula fεsefεsen na.

⁶ N laxi a ra, ε a kolonma nēn a nxu mi fulaxi fεsefεseni.

⁷ Nxu Ala maxandima a ε nama fe jaxi yo liga. Nxu mi waxi na xōn ma alogo yamaan xa a kolon a nxu

bata nōn sōtō fεsefεseni, koni alogo ε xa fe fajin liga, hali a luxi alo nxu fa fulama fεsefεseni.

⁸ Bayo nxu mi nōe sese ligε Alaa jōndin xili ma, koni nxu nōe wale a xa nēn.

⁹ Nxu sεwama nēn xa senbε mi nxu ra, ε tan senben yi gbo ayi. Na ma, nxu Ala maxandima nēn a ε xa kamali.

¹⁰ Nanara, n feni itoe sebema ε ma, n to mi ε fεma, alogo n na fa ε fεma, n nama ε suxu a xōdexen na n ma senbemayani, Marigin senben naxan soxi n yii ε rawekile feen na benun a xa ε halagi.

¹¹ Awa, ngaxakedenne, Ala xa sεwan fi ε ma. Ε kata ε xa dεfe, ε yi ε bode rali-maniya, ε lu xaxili kedenna nun bōje xunbenli. Nayi, xanuntenyaan kanna nun bōje xunbenla kanna Ala luma nēn ε xōn.

¹² Ε bode xōntōn ngaxakedenya xōntōn sunbuni. Yama sarijanxin birin ε xōntōnma.

¹³ Marigi Yesu, Alaa Muxu Sugandixina hinanna nun Alaa xanuntenyaan nun Alaa Nii Sarijanxin lanna xa lu ε birin xōn.

* 13:1: A mato Sariyane 19.15 kui.

Galati Kaane Põli Alaa Falan Naxan Nasiga Galati Kaane Ma

Galati kaana nde Yesu a fe Xibaru Fajin soto nen Xera Põli a xeraya sigatiin firinden nun a saxanden xon (Xerane 16.6 e nun 18.23). Ne yi e malan, e findi denkeleya yamaan na. Men kaane mi yi Yahudiyane ra fo siya gbete. Koni Yahudiya denkeleya muxuna ndee yi siga Galati kaane fema Põli xanbi. Ne yi Galati kaane xaranma wulen nan ma fa fala denkeleya muxun birin lan e xa Yahudiyane sariyan suxu, a gbengbenna e yi banxulan alogo e xa kamali denkeleyani. Ba Yahudiyane ra, men kaane namunne mi yi darixi gaan tiin na. Nayi, Galati kaane sese mi yi banxulanxi. Na yi gbaxi Yahudiyane denkeleya muxune ra naxanye yi wama siyane birin xa liga alo e tan alogo e xa kamali dinani bayo Yahudiyani nan yi Yesu ra. Põli tan naxa, a na mi lan Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin ma. Amasoto na yi Galati denkeleya muxune findima konyine nan na dinan kiraan xon. Põli naxa, a sariya suxun mi muxu yo nii rakise fo Ala hinanna e na denkeleya Yesu ma. Waxatina nde, Põli yi Efesi taani, a e xibaru me waxatin naxan yi. A yi a me a Galati kaane tinma a yaxune kawandin na. Na

ma, a yi xanuntenya kedini ito sebe e ma alogo e xa Alaa fe famu.

Põli yi Kitabun yireni ito sebe dõxo saxan alogo a xa a ngaxakedenne xili "Xibaru Faji" keden peen jondin ma. Na yire saxanne ni i ra:

A singena, a yi a yetena feene yeba, a folo a yetena tubi kiin ma Yesu ma. A yi a yeba e nun Yerusalen denkeleya muxune lan feen naxan ma fa fala denkeleya muxun naxanye mi findixi Yahudiyane ra, ne mi luma Yahudiyane sariyan bun. A mon yi a fala e nun Piyeri a feene fataxi kii naxan yi lan na feen ma. Põli a xerayaan senben nan xun mayengema, a naxa, a Ala nan a findixi xeraan na naxan mi fata adamadi yo ra, hali Yesu xera boden naxanye dõxi Yerusalen taani. Na bunna nen, Galati kaane mi lan e xa e tuli mati muxu gbete yo ra naxan Põli matandima hali e keli Yerusalen taani (sora 1 han sora 2).

A firindena, Põli yi falan ti fata Layiri Fonna Kitabun na, a naxa, a muxun mi kisima Yahudiyane sariya suxun xan xon, koni fo a xa denkeleya Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan ma (sora 3 han sora 4).

A rajanni, a naxa, a Galati kaane lan e xa lu xaroyani Alaa Nii Sarijanxin yamarin bun amasoto Alaa Nii Sarijanxi kewali fajin birin nasoma nen muxuni, katarabi xanuntenyaan ma (sora 5 han sora 6).

Yamaan laxi sariya suxun nan na dinani. E e mirixi a ma fa fala, e sariya suxun na dangu e yulubi ligana, na e rasoma ariyanna nin. Anu, Kitabun yireni ito naxa, a muxun mi nœ tinxinje Ala yee ra yi sariya suxun xon. I na Ala sariya keden kala, i bata findi yulubi tongon na. Xa na yulubi mi ba i ma, Ala mi tinma i yi so ariyanna yi. Fɔ yulubin xa ba muxun ma singen, a fa so ariyanna kui. Yesu nan findixi na muxun na naxan adamadiine yulubine bama e ma. Naxan na denkeleya Yesu ma, na bata kisin soto. Na kui, denkeleyaan nan en nakisima. Sariya suxun mi a ra.

¹ N tan Pɔli, Alaa Muxu Sugandixina xerana, n bata kedini ito sebe Galati denkeleya muxune ma. Adama mi n xexi fɔ Yesu nun Fafe Ala naxan a rakelixi sayani.

² N tan nun ngaxakedenna naxanye birin be, nxu Galati denkeleya yamaan xontonna:

³ En Fafe Ala nun a Muxu Sugandixin Marigi Yesu xa hinanna nun bɔje xunbenla fi e ma.

⁴ Yesu nan a yete fixi en yulubine fe ra, a yi en xunba waxati jaxini ito yi alo en Fafe Ala waxi a xon ma kii naxan yi.

⁵ En xa binyen fi a ma habadan han habadan! Amina.

Xibaru Fajni gbete yo mi na yi

⁶ N bata kabεε ma amasotoε bata ε xun xanbi so Ala yi mafuren naxan ε xilixi a Muxu Sugandixina hinanna xon. E yi xibaru gbete suxu.

⁷ Koni Xibaru Fajni gbete yo mi na yi mumε! Muxune nan tun ε tɔrɔma, e waxi Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin maxete feni.

⁸ Koni hali nxu tan hanma malekana nde yi fa sa keli ariyanna yi, a xibaru gbete kawandin ba ε xa, nxu tan mi naxan baxi ε xa, Ala xa na kanna halagi habadan!

⁹ Nxu bata yi a fala. Iki, n mon xa a fala ε xa. Xa muxu yo xibaru gbete kawandin bama ε xa, ba Yesu a Fe Xibaru Fajin na, ε naxan singe suxi, Ala xa na kanna halagi habadan!

¹⁰ Iki n yamaan nan mafanma ba? Hanma Ala? N katama n xa rafan adamadiine nan ma ba? Xa n mon yi katama n xa yamaan nan kenεn nun, nayi n mi finde Alaa Muxu Sugandixina walikεen na!

Pɔli a xerayana

¹¹ Ngaxakedenne, n xa a fala ε xa, n Yesu a fe Xibaru Fajin naxan nalixi ε ma, a mi fataxi adamadiine ra.

¹² N mi a sotoxi muxu yo ra. Muxu yo mi n xaranxi a ma. Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan a makenεnxi n xa.*

¹³ Amasotoε bata n kewanle fe mε, n naxan naba n yi Yahudiya dinani waxatin naxan yi. N bata denkeleya

* **1:12:** A mato Xerane 9.3-6 kui.

yamaan jaxankata han a radangu ayi. N yi a kalama nen.

¹⁴N yi danguma nen n lanfa wuyaxi ra Yahudiya dinani n siyaan muxune ye. Dinan muxu gbee nan yi n tan na n benbane namunne xon.

¹⁵Koni xabu n bari waxatin naxan yi, Ala yi n sugandi, a n xili a hinanni. Bayo a a ken en nen

¹⁶a xa a Dii Xemen maken en n xa, alogo n xa a fe Xibaru Fajin nali siya gbetene ma. Nayi, n mi sigaxi adamadi yo fema, a xa n kawandi.

¹⁷N mi sigaxi Yerusalen taani ne fema naxanye singe yi xerane ra. Koni n siga nen Arabu yamanani mafuren! N mon yi xete Damasi yi.

¹⁸Nee saxan dangu xanbini, n yi siga Yerusalen taani alogo nxu nun Piyeri xa nxu bode kolon, n xii fu nun suulun ti a fema.

¹⁹N mi xera gbete to na yi fo Marigi Yesu xunyen Yaki.

²⁰N naxan sebexi, Ala nan seren na, nondin na a ra.

²¹Na xanbi ra, n yi siga Siriya yi e nun Silisi yi,

²²koni muxe mi yi n kolon Yudaya denkeleya yamane ye naxanye Alaa Muxu Sugandixin xon.

²³E ito nan gbansan me: "Xemen naxan yi en jaxankatama a foloni, na nan fa denkeleyaan kirana fe kawandin bama iki, a yi naxan kalama."

²⁴Nanara, e yi Ala tantun n tan ma fe ra.

Poli nun xeraan bonne

¹Nee fu nun naanin dangu xanbini, n tan nun Baran-abasi yi siga Yerusalen taani. N Tito fan xali.

²N siga nen bayo Ala bata a maken en n xa. N darixi Yesu a fe Xibaru Fajin naliye siya gbetene ma kii naxan yi, n yi na yeba e muxu gbeene xa wundoni, alogo n ma wanle birin nama lu fufafu!

³Koni hali Tito Gireki kaan naxan yi n fema, e mi a karahan a banxulan feen ma.

⁴Koni nafigina ndee yi basanxi nxu ra alogo e xa nxo feene rakorsi, e yi nxo xoroyani gbeye Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxan fixi nxu ma, e yi nxu findi konyin na.

⁵Nxu mi tin e xa hali ndedi, alogo nxu xa Yesu a fe Xibaru Fajin nondin mara e xa.

⁶Naxanye yi luxi alo e muxu gbeene, e yi findixi naxan yo ra, n ma kolon, bayo Ala mi muxune rafisama e bode xa. Na muxu gbeene mi sese saxi n ma xaranna fari.

⁷A makuya na ra! E a toxi nen a Ala bata Yesu a fe Xibaru Fajin kawandi baan wanla taxu n tan na siya gbetene xa alo a bata a taxu Piyeri ra kii naxan yi Yahudiyane xa.

⁸Amasoto naxan Piyeri findixi xeraan na Yahudiyane xa, na nan n fan xexi siya gbetene ma.

⁹Yaki nun Piyeri nun Yoni, naxanye yi luxi alo e yeeratine, e to Alaa maragidin kolon a naxan fixi n ma, e yi n tan nun

Baranabasi yisuxu ngaxake-denyani alogo nxu xa wali siya gbetene tagi, e tan yi wali Yahudiyane tagi.

¹⁰ E yi nxu mafan, a nxu xa nxu xaxili lu yiigelitone xon ma. N fan yi n sobe soxi na nan ma.

Pali yi Piyeri sanna fe fala a xa

¹¹ Piyeri fa Antiyoki yi wax-atin naxan yi, n yi a matandi amasoto a yi tantanxi.

¹² Benun muxuna ndee xa fa keli Yaki fema, Piyeri yi a degema siya gbete denkeleya muxune nan xon ma nun. Koni ne to fa, a yi keli e fema, a a makuya e ra amasoto a gaxuxi Yahudiyane yee ra naxanye yi waxi siya gbetene banxulan feni.

¹³ Yahudiya denkeleya muxun bonne fan yi so a tantanni. Hali Baranabasi fan yi so a yi.

¹⁴ N to a to a e mi sigan tima Yesu a fe Xibaru Fajin jondin kira tinxinxin xon ma, n yi a fala Piyeri xa e birin yee xori, n naxa, "Yahudiyannan i tan na koni i ya kewanle ligaxi alo siya gbetene, e mi luxi alo Yahudiyane! Nayi, i siya gbetene karahanma di, a e xa Yahudiyane namunne suxu?"

¹⁵ En tan naxan barixi Yahudiyayani, siya gbete mi en tan na, naxan findixi yulubi kanne ra.

¹⁶ En na a kolon a muxun mi tinxinma ayi Ala yee ra yi sariya suxun xan xon ma, fo a na denkeleya Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma.

Nanara, en bata la Alaa Muxu Sugandixin Yesu ra alogo en xa tinxin denkeleyaan xon Alaa Muxu Sugandixin ma. Sariya suxun mi a ra bayo adamadi yo mi noe tinxinje sariya suxun xon.*

¹⁷ Koni en na kata en xa tinxin Alaa Muxu Sugandixin barakani, xa a li yulubi kannan nan en fan na, nanara ba fa fala Alaa Muxu Sugandixin walima yulubi nan xa nayi? En-en de!

¹⁸ N bata n me sariyan naxanye ra, xa n mon tin ne ma, na bunna neen, n bata findi sariya kalan na.

¹⁹ N luxi nen alo n bata faxa sariyan bun, n mi fa sariyan bun sannon. Nanara, Ala nan gbee n ma dunuja yi gidin na. N bata gbangban wudin ma Alaa Muxu Sugandixin xon ma,

²⁰ nanara, n tan mi fa n nii ra sannon koni Alaa Muxu Sugandixin niin nan fa n yi. N dunuja yi gidin naxan nabama n fati bendeni sannon, n na rabama denkeleyaan nin Alaa Dii Xemeni, naxan bata n xanu, a faxa n ma fe ra.

²¹ N mi n mema Alaa hinanna ra. Amasoto xa muxun yi tinxinma sariyan nan xon ma nun, Alaa Muxu Sugandixin bata faxa nayi fufafu!

3

Sariya suxun nun denkeleyana

¹ Ee! Galati kaa xaxilitarene! Nde e tirinxi? E tan bata yi Yesu Alaa Muxu

* 2:16: A mato Yaburin 143.2 nun Romi 3.20 nun 3.23 kui.

Sugandixin faxes feni gbe wudin ma ki faji!

² E xa maxadin keden yabi n xa: E Alaa Niin sotoxi sariya suxun nan xon ma ba hanma denkeleyaan xon ma e naxan ma fe mexi?

³ E bata yi a folo Alaa Niin barakani, koni iki e xaxilitareyaan bata radangu ayi, han e fa waxi a xon e xa a rajan e yete senben na iki ba?

⁴ E toroxi nen fufafu ba? Fufafu mi yi a ra ba?

⁵ Ala a Nii Sarijanxin fima e ma, a kabanako feene ligama e tagi sariya suxun nan xon ma ba, hanma denkeleyaan xon ma ba, e naxan ma fe mexi?

⁶ A luxi nen alo naxan sebexi: "Ibrahim yi denkeya Ala ma, Ala fan yi na yate tinxinna ra a xa."*

⁷ E xa a kolon fa fala muxun naxanye denkeyaxi, Ibrahim bonsonna muxune nan ne ra.

⁸ Kitabun bata yi a fala nun, a Ala siya gbetene ratinxinma nen a yete yete ra yi denkeleyaan barakani, a yi Yesu a fe Xibaru Fajin nali Ibrahim ma benun a waxatin xa a li, a naxa, "Dunuja siyane birin duban sotoma nen i tan barakani."†

⁹ Naxanye denkeyaxi, ne duban sotoma nen alo denkeya muxuna Ibrahim.

¹⁰ Naxanye xaxili tixi sariya suxun na, dangan ne xa. Amasoto a sebexi,

"Feen naxanye birin sebexi Sariya Kitabuni, naxan mi ne suxuma, Ala xa na kanna danga."‡

¹¹ Nba, a bata yigbe feu, fa fala muxu yo mi tinxinne Ala yete ra yi sariyan xon ma. Amasoto Kitabun naxa, "Naxan na tinxin denkeleyaan xon, na nii rakisin sotoma nen."§

¹² Koni sariyan mi minixi denkeyani, bayo a mon naxa, "Naxan na itoe suxu, na kanna nii rakisin sotoma nen e xon."*

¹³ Alaa Muxu Sugandixin findixi danga muxun nan na en tan ma fe ra, a en xunba sariyan dangan bun ma, bayo a sebexi, "Naxan yo na singan wudin ma, dangan na kanna xa."†

¹⁴ A na liga nen en xa alogo Ala duban naxan nagidixi Ibrahim ma, siya gbetene fan xa na soto Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani. En mon yi Alaa Niin soto denkeleyaan xon ma, a en tuli saxi naxan na.

Ala en tuli saxi naxan na

¹⁵ Ngaxakedenne, n xa misaala yita e ra fata dunuja yi gidin na. Awa, xa muxu firinna lan fena nde ma, e layirin xidi, muxu yo mi na layirin kale hanma a nde sa a fari.

¹⁶ Na ma, Ala bata Ibrahim tuli sa e nun a yixetena. Kitabun mi a falaxi fa fala "a yixetene," naxan yi findima muxu

* 3:6: A mato Dunuja Folon 15.6 kui.

Sariyane 27.26 § 3:11: Xabakuki 2.4 Romi Kaane 10.5 kui.

† 3:8: Dunuja Folon 12.3 ‡ 3:10:

* 3:12: A mato Saraxaraline 18.5 nun ‡ 3:16: Dunuja Folon 12.7

wuyaxi ra. Koni a naxa, “i yixetena,”[‡] na bunna neen muxu kedenna na a ra, Alaa Muxu Sugandixina.

¹⁷ N naxan ma, na ni ito ra: Ala bata yi layirin naxan xidi ken, Musaa sariyan mi na kale naxan falaxi jee kemε naanin jee tonge saxan dangu xanbini. Na mi Alaa tuli saan kalama.

¹⁸ Amasoto xa Alaa keen fima sariyan nan xon ma, a mi findixi tuli saan na na yi. Koni Ala hinan nen Iburahima ra, a a tuli sa.

¹⁹ Sariyan fa fixi nanfera nayi? A fixi hakene nan ma fe ra han Iburahima yixeten fa waxatin yi a li, Ala en tuli sa naxan na. Sariyan fixi malekane nan xon muxuna nde sabun na. §

²⁰ Sabu wuyaxi na yi, koni Ala keden peen na a ra!

Sariyan bunna

²¹ Awa, sariyan saxi Alaa tuli saan nan xili ma ba? En-en de! Bayo xa sariyan yi fixi nun naxan yi nae nii rakis in fiye, nayi yamaan yi tinxinma ayi nen Ala yee ra yi sariyan xon.

²² Koni Kitabun naxa, a dununa birin yulubin senben bun ma. Nanara, naxanye denkeleyaxi, ne xa Alaa tuli saan soto Yesu a togondiyaan barakani, Alaa Muxu Sugandixina.

²³ Koni benun denkeleyani ito xa fa waxatin naxan yi, sariyan yi en birin maraxi nen alo kaso ra saane han denkeleyaan yi lankenemaya.

²⁴ Nanara, sariyan findixi en xuru seen nan na, a en xali Alaa Muxu Sugandixin ma alogo en xa tinxin Ala yee ra yi denkeleyaan xon ma.

²⁵ Koni denkeleyaan bata fa. Nanara, en mi fa na sariyan bun ma sonon naxan yi findixi en xuru seen na.

²⁶ Amasoto e birin bata findi Alaa diine ra denkeleyaan xon ma Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi.

²⁷ Amasoto e bata rafu igeni e tubi xinla ma Alaa Muxu Sugandixin ma. Nayi, Alaa Muxu Sugandixina muxuyaana bata ragodo e ma alo domana.

²⁸ Nanara, tagi raba mi fa Girεkine nun Yahudiyane tagi. Tagi raba mi fa konyine nun xone tagi. Tagi raba mi fa xemen nun naxanla tagi, e birin bata findi kedenna ra Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi.

²⁹ Xa Alaa Muxu Sugandixin gbeen nan e tan na, e bata findi Iburahima bonsonna ra e nun a kee tongone alo Ala a tuli saxi kii naxan yi.

4

¹ Koni n na ito nan falama: Fanni kee tongon mon dii joreyani, a mi fisa konyin xa hali seen birin kanna to a ra.

² E diin taxuma a kantan muxune ra naxanye a feene yebama a xa han na waxatin yi a li a fafe naxan saxi.

³ Na kiini, benun en xa koxo denkeleyani, en fan yi

§ 3:19: Yahudiyane namunne kui, e laxi a ra fa fala Musa Alaa sariyane sotoxi malekane nan xon.

konyiyani dunuja gele ma feene yi.

⁴ Koni a fa waxatin to a li, Ala yi a Dii Xemen nafa. Naxanla yi a bari. A barixi sariyan nan bun ma,

⁵ alogo a xa ne xaraya naxanye sariyan bun ma, a en xa findi Alaa diine ra.

⁶ Bayo ε bata findi a diine ra, Ala bata a Dii Xemena Nii Sarijanxin nagodo, a so en bɔɔɛni. Na Nii Sarijanxin nan Ala xilima en bɔɔɛni, a naxa, "Baba! N fafe!"

⁷ Nayi, konyi mi fa i tan na fa a diina. Xa i bata findi a diin na, Ala mɔn i findima keɛ tongon na nɛn.

Pɔli a xaminna Galati kaane fe ra

⁸ A fɔlɔni ε mi yi Ala kolon nun, ε yi batu seene nan ma konyiya yi. Ala mi yi ne ra mumɛ!

⁹ Koni iki, ε Ala kolon. Ala fan ε kolon. Nanfera ε birama dunuja gele ma feene fɔxɔ ra sɔnɔn, naxanye senbe mi na? E waxi a xɔn ma nɛn ba, ε mɔn xa findi ne konyine ra?

¹⁰ E sali lɔxɔne binyama, e nun kikene nun waxatine nun jɛene!

¹¹ N gaxuxi xa n mi tɔrɔxi ε fe ra fuu!

¹² Ngaxakedenne, n na ε mafanma, ε xa lu alo n tan. Bayo n tan luxi nɛn alo ε tan. E mi tinxintareya yo dɔxi n na.

¹³ E a kolon fa fala n ma furen nan a ligaxi, n Yesu a fe Xibaru Faɔin kawandin ba ε xa a fɔlɔni.

¹⁴ Koni hali n ma furen to ε tɔrɔxi, ε mi n naxaxuxi, ε mi ε mexi n na. Koni ε n yisuxi alo Alaa malekan nan yi n na nun, alo Alaa Muxu Sugandixin Yesu yɛɛna.

¹⁵ E yi sɛwaxi nun katil! Nanfe ligaxi? N sereyaan bama ε fe ra, xa ε yi nɔɛ a lige nun, ε yi ε yɛene bama nɛn nun, ε yi e so n yii!

¹⁶ Koni iki, n mi findixi ε yaxun na jɔndi falan xɔn ba?

¹⁷ Muxuni itoe kunfaxi ε xɔn, koni fe faɔi mi a ra! E kataxi ε ba feen nan na nxu fema alogo ε fan xa kunfa e xɔn.

¹⁸ Kunfan fan, xa ε fe faɔin nan fɔxɔ ra, e nun xa ε luyɛ a fari waxatin birin. Hali n yɛ xɔnna mi a ra.

¹⁹ N ma diine, n mɔn tɔrɔni ε fe ra alo naxanla kuiin na a ramaxa a ma, han Alaa Muxu Sugandixina muxuyaana yi sabati ε bɔɔɛni.

²⁰ Koni a yi rafaɔma n ma nun, iki n lu ε fema, alogo n xa n fala ti kiin maxɛɛ. E fe n yifuxi kati!

Hagara nun Saran ma fe misaala

²¹ E xa a fala n xa, ε tan naxanye waxi a xɔn ma ε xa lu sariyan bun ma, ε mi na sariyan kolon ba?

²² Bayo a sɛbɛxi a Ibrahima dii xeme firin sɔtɔ nɛn. A keden sɔtɔ konyi gilɛn ma, a bonna sɔtɔ xɔrɔn gilɛn ma.*

²³ A naxan sɔtɔ konyi gilɛn xɔn ma, na sɔtɔxi nɛn alo adaman birin sɔtɔma kii naxan yi. Koni a diin naxan

* 4:22: A mato Dunuja Fɔlɔn 16.15 nun 21.2 kui. † 4:23: A mato Dunuja Fɔlɔn 17.16 kui.

sətəxi xərə ɲaxanla xən ma,
Ala nan a tuli sa na tan na.†

24 Feni itoe luxi nən alo
misaala. Layiri firinna mis-
aala nan ɲaxalan firinni itoe
ra. Kedenna kelixi Sinayi
Geyaan nan fari, naxan diine
barima konyiyani. Hagara
nan na ra.

25 Sinayi Geyaan naxan
Arabu yamanani, na misaala
nan Hagara ra. E nun
Yerusalən taan naxan na
yi iki, ne keden. Bayo,
Yerusalən nun mən kaane
birin konyiyaan nin.‡

26 Koni Yerusalən taan
naxan kore, xərən nan na ra.
En nga nan na ra.

27 Bayo Kitabun naxa,
“Gbantana, i xa sɛwa,
i tan naxan mi dii barixi!
Naxan, i sən xə sɛwani,
naxan mi diin sətə xələn
kolon.

Bayo ɲaxalan nabɛɲinxina
diine wuyama ayi nən
dangu xɛmɛ taa ra dəxən
gbeene ra.”§

28 Nba, ngaxakedenne, ε
fan bata sa Isiyaga fari, Ala e
tuli sa naxan na.

29 Na waxatini diin naxan
sətə alo adaman birin sətəma
kii naxan yi, na yi bonna
ɲaxankata naxan sətəxi Alaa
Niin barakani. Han iki, a mən
na kiini.

30 Koni Kitabun nanfe
falaxi? A naxa, “Konyi
ɲaxanli ito nun a diin kedi.
Amasətə konyi ɲaxanla diin

nun xərə ɲaxanla diin mi kɛɛn
tongɛ e bode xən ma mumɛ!”*

31 Nanara, ngaxakedenne,
konyi gilɛ dii mi en tan na fə
xərə diine.

5

ɛ lu xərəyani

1 Alaa Muxu Sugandixin
bata xərəyaan fi en ma alogo
en xa xərəya. Nanara, ε
kankan na ma, ε nama so
konyiyaan bun ma sənən.

2 ɛ tuli mati. N tan Pəli
nan ito falama ε xa. Xa ε tin,
e yi ε banxulan, Alaa Muxu
Sugandixin tənə mi fa ε ma
sənən.

3 N mən ito nan falama
muxun birin xa, naxan na
tin e xa a banxulan: sariyan
birin suxu goronna na xun
ma.

4 ɛ tan naxanye katama
ε xa tinxin Ala yɛɛ ra yi
sariyan xən, ε nun Alaa Muxu
Sugandixin bata taxun. ɛ
bata keli Alaa hinanna bun
ma.

5 Bayo en xaxili tixi en
ma yigin nan na Alaa Niin
barakani denkeleyaan xən
ma, a en natinxinma nən.

6 Amasətə xa ε Yesu
Alaa Muxu Sugandixini,
banxulanna nun banxu-
lantareyaan tənən mi na, fə
denkeleyaan naxan walima
xanuntenyani.

7 ɛ yi a ligama ki faɲi! Nde ε
ɲəndin suxuni kalaxi?

‡ 4:25: Yerusalən taan findixi Yahudiyane dinana misaala ra be. Mən kaane
yi e gbee namunne konyiyaan nin. § 4:27: Esayi 54.1 * 4:30: A mato

Dunɲa Fəlon 21.10 kui. * 5:9: *burun natesena*: Lebenna na a ra naxan burun
nagboma ayi. Alo lebenna siyadin burun birin natema kii naxan yi, feen naxan
Galati kaane ratantanma, na nan e yamaan birin xunna kalama na kiini.

⁸ Ala naxan ε xilixi, a tan mi na ligaxi.

⁹ “Hali buru rate se* xu-rudin nεε burun birin nagboε ayi nen.”

¹⁰ Koni n laxi ε ra Marigin barakani fa fala ε mi miriya gbεte tongε. Nba, muxun naxan ε yifuma, a findi muxu yo ra, Ala na yalagima nen.

¹¹ Koni, ngaxakedenne, xa n mɔn yi banxulan feen kawandin nan bama nun, nanfera e mɔn n bεsɛnxɔnyama? Nayi, Yesu faxa wudin† mi finde e xa tεrena feen na.

¹² Nayi, naxanye ε yifuma banxulan feen na, ne yi lan e xa e gbeen na ngaan ba na!

¹³ Amasɔtɔ ε tan, ngaxakedenne, ε xilixi xɔrɔyaan nan ma. Anu, ε nama xɔrɔyaan findi fati bɛndɛn nafan feene ra. Koni ε xa wali ε bode xa xanuntenyani.

¹⁴ Amasɔtɔ sariyan birin fala yisoxin ni i ra: “I adamadi boden xanu alo i yetena.”‡

¹⁵ Koni xa ε liga alo subene, ε ε bode yengε, ε yi ε balo ε bode ra, ε xa a liga ε yeren ma, xa na mi a ra, ε ε bode ɲanma nen feu!

Alaa Nii Sarijanxina fe yi

¹⁶ Koni n tan naxa, ε xa sigan ti Alaa Niin barakani. Nanara, ε mi fati bɛndɛn nafan feene rakamale sɔnɔn.

¹⁷ Amasɔtɔ fati bɛndɛn nafan feene mi tinɲε Alaa

Niina feene ma. Alaa Niin fan mi tinɲε fati bɛndɛn wanle ma. Ne firinne yaxun nan e bode ra. Nanara, ε mi ε yetε waxɔn feene ligama.

¹⁸ Xa ε biraxi Alaa Nii Sarijanxin fɔxɔ ra, ε mi fa sariyan bun sɔnɔn.

¹⁹ Fati bɛndɛn nafan feene kolon mi raxɔlɔ: yanga suxuna, xɔsi fena, haramu feene,

²⁰ suxure batuna, kɔɛrayana, xɔnnantenyana, lantareyana, xɔxɔlɔnyana, bɔɲε teena, yetε yigbona, mayitaxunna,

²¹ milena, dɔlɔ minna, haramu sumunne, e nun na fe sifane. N na ε rakolonma alo n bata yi a fala kii naxan yi: Naxanye fe sifani itoe ligama, ne mi Alaa Mangayaan toma.

²² Muxun na lugo Alaa Nii Sarijanxin na, kewanli itoe nan findima a bogin na: S xanuntenyana, sɛwana, bɔɲε xunbenla, diɲana, ɲenige fajina, fanna, tɔgɔndiyana,

²³ limaniyana, yetε suxuna. Tɔn mi dɔxe na feene ra.

²⁴ Naxanye bata findi Yesu Alaa Muxu Sugandixin gbeen na, ne bata e fati bɛndɛn wanle gbangban a faxa wudin ma e nun e waxɔn feene nun e rafan feene.

²⁵ Xa en dunɲa yi gidin nabama Alaa Nii Sarijanxin xɔn, fɔ en kewanle xa lan Alaa Nii Sarijanxin ma.

²⁶ En nama waso, en yi en bode rafan, en yi en bode maxɔxɔlɔn.

† 5:11: Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Yesu gbangban wudin naxan ma, na findixi kisin sɔtɔ kiin na. Na nan muxuna ndee tere nama a fe yi. ‡ 5:14: Saraxaraline 19.18 § 5:22: Wudi fajin bogi fajin nan tima. Adamadi fajin fan kewanli fajin nan ligama. Na luxi nen alo wudin nun a bogina.

6

Ε ε bode mali

1 Ngaxakedenne, xa muxuna nde bira hakeni, ε tan naxanye Alaa Nii Sarijanxini, ε xa a matinxin limaniyani. Koni ε ε yete rakorosi alogo Setana nama ε fan natantan.

2 Ε ε bode goron tongo, nayi ε bata Alaa Muxu Sugandixina sariyan nakamali.

3 Xa muxuna nde a miri a ma a a tan se ra koni sese mi a ra, a a yete nan tun mayendenma.

4 Muxun birin xa a yete kewanle rakorosi. Xa ne fan, a kanba xunna taranma nen na nayi, a nama a sa muxu gbete ma.

5 Muxun birin xa a yete goronna tongo.

6 Naxan xaranma Alaa falan ma, na xa a karamoxo ki a se fajin birin yi.

7 Ε nama ε yete mayenden bayo Ala mi mayendenje. Muxun sansiin naxan sifa wolima, a na nan sifa xabama.

8 Nayi, naxan na a fati benden wanle ke, na halagin sotoma nen ne xon. Koni, naxan na Alaa Nii Sarijanxin wanle ke, a habadan nii rakisin sotoma nen Alaa Nii Sarijanxin xon.

9 Nanara, en nama xadan fe faji rabadeni. Amasoto xa en lu na fari, en na a tonon sotoma nen waxati famani.

10 Nanara, xa a ferena en xa, en xa fe fajin liga muxune birin xa, koni katarabi en ngaxakeden denkeleya muxune nan ma.

Maxadi dɔnxene nun xontonne

11 Ε mi a to, n sebeli xungbeen naxanye sebema n yete yiin na iki!

12 Naxanye waxi a xon ma, e xa yamaan kenen fati benden kiraan xon ma, ne nan katama e xa ε karahan a ε xa banxulan. E na ligama nen alogo yamaan nama e besenxonya Alaa Muxu Sugandixin faxana fe ra wudin ma.

13 Hali naxanye banxulanxi, e mi sariyan suxuma. Koni, e waxi a xon ma nen, ε xa banxulan alogo e xa e kanba a ε fan bata tin banxulanna ma.

14 Koni n tan, n na n kanbama en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin faxa wudin nan tun yi. N faxaxi dunuja feene yi na wudin nan xon, dunuja feene fan bata faxa n yi.

15 Xa muxun banxulanxi hanma xa a mi banxulanxi, na mi fe ra, fo a xa findi dali nenena.

16 Nba, naxan na falani ito suxu, Ala xa boje xunbenla nun kininkininna fi na kanna ma, e nun Ala gbee Isirayila!

17 Dɔnxen na, muxu yo nama n toro, amasoto larun naxanye n fatin ma, ne a yitama a Yesu gbeen nan n na.

18 Nba, ngaxakedenne, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ε niini. Amina.

Efesi Kaane Poli Alaa Falan Naxan Nasiga Efesi Kaane Ma

Poli yi kasoon nan na Romi taani a Kitabun yireni ito sebe waxatin naxan yi, a yi a rasiga Efesi kaane ma. Koni, a mi yi waxi a xon ma Efesi kaane gbansanna xa a xaran. A luxi alo a yi kedini ito rasigama Efesi kaane denkeleya yamaan nun a rabilinna taane denkeleya yamane nan ma Asi yamanani alogo e birin xa a xaran. Nayi, a mi muxu wuyaxi xontonxi a kui, a mon mi Efesi kaane maxadi e sonne fe yi. Kitabun yireni ito sebe xi nen alo jee tonge saxan joxon Yesu te xanbini ariyanna yi.

Xera Poli fa nen Efesi taani a xeraya sigatiin saxandeni, a yi jee saxan naba na. (Xerane 19.1 han 20.1) Kitabun yireni ito sora 3.1 nun 4.1 nan a yitama en na a xeraan yi kasoon nan na a yi ito sebema Efesi kaane ma waxatin naxan yi. A mon itoe fan sebe kasoon nan na: Filipi Kaane, Filemon, e nun Kolosi Kaane.

Kitabun yireni ito fala yisoxini ito ra fa fala Ala feen birin nagidixi nen alogo "A xa seen birin malan, naxanye kore xonna nun boxo xonna ma, a yi a Muxu Sugandixin findi ne birin xunna ra." (1.10) Ala a denkeleya yamaan nan findixi Yesu fati benden na dunu ya yi alogo a xa dunu ya feene birin

malan Yesu yamarin bun. Nayi, denkeleya yamaan lan nen e sarijan e dunu ya yi gidini. Lanna xa lu yamaan ni alogo Yesu a yamaan lanna xa findi a binya xunna ra dunu ya nun kore xonna ma. Ala to dunu ya muxune birin malanma alogo a xa binyen so to kore xonna ma, en tan sese mi lan en yi na lanna kala en nun muxun bodene tagi fo en na en yete magodo en bode xa, en sarijan. (5.21)

A Kitabun yireni ito foloxi duban nan ma (1.1-2) a yi a rasan duban ma. (6.21-24) Falan naxan tixi Kitabun kui, a yitaxunxi doxo firin: A singena (1.3-3.21), Ala naxan ligaxi en xa a Muxu Sugandixin Yesu xon, Poli yelin xanbini a sewan mayite na fe ra, a yi denkeleya muxune lan feen yeba, a yi a yita en na Ala Yahudiyane nun siya gbetene malanxi kii naxan yi, e findi yama kedenna ra, a yamana. A firindena (4.1-6.20), xerana a falama a Kitabun xaran muxune lan nen a e xa findi kedenna ra nii neneni Alaa Muxu Sugandixin Yesu nin. A yi a yeba lanna luma e nun bonne tagi kii naxan yi denkeleya yamani e nun denbayani.

Poli Alaa yamaan lan feen nan yebama misali saxan xon: fati benden lanna nun banxin ti kiina nun lanna xemene nun a jaxanla tagi. Alaa Muxu Sugandixin Yesu luxi alo fati benden xunna, e nun alo banxin bundoxo gemena. Denkeleya yamaan mon luxi

Alaa Muxu Sugandixin xa nɛn alo ɲaxanla a xɛmɛn xa. Nayi, en na a toma nɛn fa fala lanna mi luyɛ dɛnkeleya muxune tagi xa muxune mi xɛtɛ haken nun yulubin fɔxɔ ra, e la Marigi na.

¹ N tan Pɔli naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛraan na Ala sagoon xɔn ma, n tan nan ito sɛbɛma yama sariɲanxin ma Efesi taani, tɔgɔndiya muxun naxanye Yesu Alaa Muxu Sugandixini.

² En Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔɲɛ xunbenla fi ɛ ma.

En barakan naxan sɔtɔma

³ En barikan bira en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin Fafe Ala xa naxan niin duban birin nagidixi en ma ariyanna yi a Muxu Sugandixini.

⁴ Benun dunuɲa xa da waxatin naxan yi, Ala bata yi en sugandi nun alogo en xa sariɲan, en lu fetareyani a yɛɛ ra yi. Ala bata yi a ragidi a xanuntenyani,

⁵ a xa en findi a diine ra Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani alo a rafan a ma a yɛtɛɛn sagoni kii naxan yi.

⁶ Na yi findi Ala hinan gbeen kanna tantun xunna ra a naxan fixi en ma a xanuntenna xɔn.

⁷ Amasɔtɔ en bata xunba Yesu wunla xɔn ma,* en yulubine yi xafari, a yi a hinan dɛfexi gbeen mayita,

⁸ Ala bata naxan nagidi en ma a fajin na a fekolonna nun a xaxilimayaan birin yi.

⁹ A bata a sagoon wundo feen makɛnɛn en xa, a rafan feen naxan nagidi Yesu barakani

¹⁰ alogo a xa na rakamali a waxatin na a li. Na sagoon ni i ra fa fala a xa seen birin malan, naxanye kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma, a yi a Muxu Sugandixin findi ne birin xunna ra.

¹¹ En mɔn sugandixi en xa lu Yesu yi, alo Ala bata yi a ragidi en ma kii naxan yi nun, Ala naxan feen birin naka-malima a yɛtɛ a maragidin nun a sagoon xɔn.

¹² Na ligaxi nɛn alogo en tan naxanye singe bata en yigi sa Alaa Muxu Sugandixini, en xa findi tantun seen na Ala binyen kanna xa.

¹³ ɛ tan fan bata lu Yesu yi, ɛ toɲɔndin falan mɛxi, ɛ rakisi fe Xibaru Fajina, ɛ yi la Yesu ra, Ala yi a Nii Sariɲanxin lu ɛ yi a taxamasenna ra, a bata yi en tuli sa naxan na.

¹⁴ Alaa Nii Sariɲanxin luxi nɛn alo Ala se singen naxan soxi en yii taxamasenna ra alogo en xa a kolon en sa kɛɛn sɔtɔma nɛn Alaa yamaan na xunba waxatin naxan yi, en yi Ala tantun a binyeni.

Pɔli a Ala maxandina

¹⁵ Nanara, xabu n na ɛ dɛnkeleyana fe mɛ Marigi Yesu ma e nun ɛ xanuntenyana yama sariɲanxin birin xa,

* **1:7: Yesu wunla xɔn ma:** Na bunna nɛn, fa fala a sayaan xɔn ma.

16 n barikan birama Ala xa ε fe yi waxatin birin, n nema Ala maxandε ε xa.

17 N Fafe Ala, binyen kanna maxandima ε xa, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina Ala alogo a xa a Nii Sarijanxin nagodo ε ma naxan fe kolonna fima, a feene makenen alogo ε Ala kolonna xa fari sa.

18 N na Ala maxandima ε xa alogo ε xa feene yeε to ε bɔɔni, a fixa, alogo a ε xilixi yigin naxan ma, ε xa na kolon, a bata keε nɔɔxin binyen naxan lu a yama sarijanxin xa,

19 e nun a senbe fisamantenna en tan denkeleya muxune xa. Na findixi a senbe yeεen nan na a naxan nawalixi a fanga gbeeni

20 a to a Muxu Sugandixin nakeli sayani, a yi a lu a yifanna ma ariyanna yi.

21 A yi a lu mangayane nun nɔyane nun senbene nun kuntigiyane birin xun na e nun xinla naxanye birin nɔε fale dunɔɔni ito yi e nun waxati famatɔni.

22 Ala bata seen birin lu Yesu sanna bun ma, a yi a findi e xunna ra denkeleya yamaan xa.

23 Denkeleya yamaan luxi nen alo Yesu fati bendena. Denkeleya yamaan Yesu a feene birin nakamalima, Yesu naxan feen birin nakamalima kiin birin yi.

2

En kisima Alaa hinanna nan xɔn

1 ε tan fan, ε faxaxin nan yi a ra ε hakene nun ε yulubine fe ra,

2 ε yi sigan tima naxanye yi nun ε yi dunɔɔna muxune fɔxɔ ra waxatin naxan yi, e nun bɔxɔn nun kuyen lan tagin yinnane mangana, na nii jaxin naxan walima Ala matandi muxune yi iki.

3 A fɔlɔni nun, en fan birin yi en ma dunɔɔna yi gidin ligama nen alo ne, en yi biraxi en fati benden sagoon nan fɔxɔ ra, en yi en fati benden nun en yugo jaxine natane liga. Nayi, fata en keɔaan na, Alaa xɔlɔn nan yi ragidixi en ma alo bodene.

4 Koni Alaa kininkininna gbo, a bata en xanu xanuntenya tilinxin na.

5 En tan naxanye yi faxaxi en hakene fe ra, Ala bata en niin bira en yi a Muxu Sugandixin barakani. ε kisixi Alaa hinanna nan xɔn ma.

6 Ala bata en tan nun Yesu rakeli en bode xɔn ma sayani, en yi dɔxɔden sɔtɔ Yesu Alaa Muxu Sugandixin fema ariyanna yi,

7 alogo a xa a hinan tilinxi fisamantenna mayita waxati famatone yi a fanna xɔn a naxan yitaxi en na Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

8 Amasɔtɔ ε kisixi Alaa hinanna nan xɔn denkeleyaan barakani. Na mi fataxi ε tan xan na, Alaa kiseen na a ra.

9 ε katan tɔnɔn xa mi a ra, nayi muxu yo mi nɔε a yetε matɔxe.

10 Ala wali xɔnna nan en na. A bata en da Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani,

alogo en xa wali fajine raba, Ala bata yi naxanye yitɔn en yεε ra, alogo en xa sigan ti ne xɔn ma.

Yama kedenna nan denkeleya muxune birin na

11 ε tan naxanye barixi siyaan bonne yε, Yahudiyane naxanye yatexi banxulantarene ra fati benden kiraan xɔn, n xa a rabira ε ma ε yi kii naxan yi a fɔlɔni nun:

12 ε mi yi Alaa Muxu Sugandixini na waxatini. ε mi yi lan nun ε Isirayila tɔnɔne sɔtɔ, Alaa yamana. Xɔɔene nan yi ε ra. Layiri yo mi yi ε nun Ala tagi. A mi yi ε tuli saxi sese ra. Yigi yo mi yi ε ma, Ala mi yi ε yi dunuɔa yi.

13 Koni iki Yesu Alaa Muxu Sugandixini, ε tan naxanye yi makuya nun, iki ε bata maso a ra Alaa Muxu Sugandixin wunla xɔn ma.

14 A tan nan lanna rasoxi en birin tagi. A bata Yahudiyane nun siya gbɛtɛne findi yama kedenna ra, a to a fati benden fi, alogo a xa na danna kala naxan yi en tagi taxunxi yaxuyani.

15 A tan nan sariyan nun a yamarine nun tɔnne ɔan, a yi na yama firinne birin findi muxu nɛnɛ kedenna ra a yetɛ xa, a bɔɔe xunbenla rafa e tagi,

16 a e nun Ala tagini tɔn a sayaan xɔn a faxa wudin ma, e yi lan e bode ma alo gbindi kedenna, a e yaxuyaana kala.

17 Yesu yi fa, a bɔɔe xunbenla Xibaru Fajin nali ε tan ma, naxanye yi makuya Ala

ra nun e nun Yahudiyani naxanye yi maso a ra.

18 Yesu nan kiraan nabama en tan yama firinna birin xa, siga Fafe Ala yetagi a Nii Sarijanxin barakani.

19 Nanara, ε tan naxanye mi yi Alaa yamani, xɔɔe mi fa ε ra. ε bata findi dugurenne ra yama sarijanxini. ε bata so Alaa denbayani.

20 ε bata lu alo banxin naxan beten saxi gemene ra. Na gemene findixi xerane nun nabine nan na. Yesu Alaa Muxu Sugandixin yetɛen nan banxin tongon gemekenden na.

21 Banxin yiren birin tuginxi e bode ra, a te a tan barakani, a yi findi Ala Batu Banxi sarijanxin na Marigin xa.

22 A ε nun bonne tuginma nen ε bode ra a tan barakani, ε lu alo banxina Ala dɔxɔma naxan yi a Nii Sarijanxini.

3

Pɔli a wanla siya gbɛtɛne xa

1 Nanara, n tan Pɔli Ala maxandima ε tan siya gbɛtɛne xa, n tan kasorasana Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra.

2 N laxi a ra, ε bata a mε Ala hinanna naxan nagidixi n ma alogo n xa ε mali.

3 Ala bata a wundo feen kolonna makenen n xa, alo n bata a fena nde sebe ε ma kii naxan yi.

4 ε na n ma sebenla xaran, n xaxinla naxan sɔtɔxi Alaa Muxu Sugandixina wundo feni, ε na yεε toma nen.

5 Wundo feni ito mi makenenxi singe ra muxune

xa, koni Ala bata a makenen a xera sarijanxine nun nabi sarijanxine xa a Nii Sarijanxin barakani.

⁶ Na wundo feen nan ito ra fa fala siya gbetene nun Yahudiyane kee kedenna sotoma nen Yesu a fe Xibaru Fajin barakani. E birin bata findi yama kedenna ra alo fati bendε keden. Ala en tuli sa naxan na, e firinna birin na sotoma nen a Muxu Sugandixin Yesu barakani.

⁷ Ala bata a senben nawali, a n ki a hinanni, alogo n xa findi Yesu a walikεen na naxan a falan Xibaru Fajin nalima.

⁸ Hali n to xurun muxu sarijanxine birin xa, anu Ala bata a hinanna ragidi n ma, a n xa Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nɔɔ tilinxin nali siya gbetene ma.

⁹ N mɔn xa a makenen wundo feni ito rakamalima kii naxan yi. Xabu waxati singene, wundoni ito yi luxunxi Daala Mangana Ala xɔn

¹⁰ alogo iki kuntigine nun nɔ kanna naxanye bɔxɔn nun koren lan tagini, denkeleya yamaan xa Alaa fe kolonna keɲaan birin yita ne ra.

¹¹ Na birin findixi a habadan fe ragidixin nan na, a naxan nakamalixi en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

¹² Nayi, en nɔε en masoε Ala ra nen en ma denkeleyani Yesu barakani xaxili ragidini, sike yo mi na.

¹³ Nanara, n na ε mafanma, ε nama yigitεε n ma tɔɔne fe ra ε tan xa amasɔɔ ε binyen

nan ne ra.

Yesu bata en xanu kii naxanyi

¹⁴ Na nan a ligaxi, n nan n xinbi sinma n Fafe Ala bun ma

¹⁵ bɔnsɔnna birin xinla fataxi naxan na naxanye kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma.

¹⁶ N na a maxandima fa fala a xa tin a binyen nɔɔni, a ε sɔbe so senbeni ε muxuyaana feene yi a Nii Sarijanxin barakani,

¹⁷ alogo Alaa Muxu Sugandixin xa lu ε bɔɲeni denkeleyaan barakani. N na Ala maxandima ε xa, ε xa sabati, ε bitin xanuntenyani alo salenna

¹⁸ alogo ε nun yama sarijanxin birin xa senben sotɔ ε Alaa Muxu Sugandixina xanuntenyaan gboon nun a tilinna nun a tiden famu,

¹⁹ ε yi a xanuntenyaan kolon naxan dangu kolonna birin na, alogo ε xa defe Alaa fe kamalixin birin na.

²⁰ Nba, senbena Ala naxan na, a feen birin liga en xa fata senben na naxan walima en yi, en na naxan maxɔdin hali en nɔε en mire naxan ma, mɔn hali dangu en ma miriyane ra pon,

²¹ binyen xa fi na ma denkeleya yamani, e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixini, waxatin birin habadan han habadan. Amina!

4

Denkeleya yamaan xa lu lanna nin alo fati bendε kedenna

¹ N tan naxan findixi kaso-rasaan na Marigina fe ra, n

na ε mafanma, Ala bata ε xili naxan liga fe ma, ε sigati kiin xa lan na ma.

² Ε xa ε yetε magodo, ε li-maniya feen birin yi, ε yi dija. Ε dija ε bode xa xanun-tenyani,

³ ε yi kata kiin birin yi alogo Alaa Nii Sarijanxin lanna naxan fixi ε ma, na xa lu ε tagi, bɔɲε xunbenla yi ε tugun ε bode ra.

⁴ Denkeleya yamaan luxi nen alo fati bendε kedenna. Alaa Nii Sarijanxi kedenna na a ra alo ε xilixi yigi kedenna ma kii naxan yi.

⁵ Marigi kedenna na a ra e nun denkeleya kedenna e nun marafu kedenna igeni tubi xinla ma.

⁶ Ala kedenna na a ra, muxun birin Fafe naxan seen birin xunna, naxan walima feen birin xɔn, naxan feen birin kui.

⁷ Ala bata kisenā nde fi en keden kedenna birin ma alo a Muxu Sugandixina en kixi kiseen sifan naxan na.

⁸ Nanara, Kitabun naxa, "A te kore waxatin naxan yi, a yi siga suxu muxune ra a yii. A yi kiseene fi adamadiine ma."*

⁹ Nba, fa fala, "A bata te kore," na bunna nanse ra? Na bunna nen fa fala a godo nen dunuɲa yi bɔxɔn ma.

¹⁰ Naxan godo dunuɲa yi, na nan mɔn te kore xɔnna ma pon, alogo a xa feen birin nakamali.

¹¹ A tan nan kiseene yitax-unxi, a yi muxuna ndee findi xεrane ra, a yi ndee findi nabine ra, a yi ndee findi

Xibaru Faɲin nali muxune ra, a yi ndee findi yeεratine ra, a yi ndee findi karamɔxɔne ra.

¹² A en kixi na kii nin alogo muxu sarijanxine birin xa nɔ a wanla ke, alogo a yamaan xa sabati naxan luxi alo Alaa Muxu Sugandixin fati bendena.

¹³ Na ligama nen han en birin yi findi kedenna ra denkeleyani Alaa Dii Xemen kolonni. En findi muxu kamalixine ra alo Alaa Muxu Sugandixin kamalixi kii naxan yi.

¹⁴ Nayi, en mi findε dii ɲɔɣene ra sɔnɔn, alo foyen nun ige walanna kunkin xalin kii naxan yi, en yi bira xaranne birin fɔxɔ ra, muxune yi en mayenden e kɔtene nun wulene xɔn.

¹⁵ Koni xa en ɲɔndin fala xanuntenyani, en kɔxɔma nen, en yi findi Alaa Muxu Sugandixin maligane ra feen birin yi, a tan naxan findixi en xunna ra.

¹⁶ A tan nan a ligaxi denkeleya yamaan xa findi fati bendε kedenna ra, a muxune yi lu e bode yi alo fati benden yirene to tugunxi e bode ra fasane xɔn. Nayi, xa fatin yirene birin a wanla ke, a gboma nen, a kɔxɔ xanuntenyani.

En muxuya nenen naxan sɔtɔma

¹⁷ Nba, n xa maxadi falani ito ti ε xa Marigin xinli: Ε nama fa sigan ti alo denkeleyatarene. E miriyane biraxi fufafu feene nan fɔxɔ ra.

* 4:8: Yaburin 68.19

18 E xaxinle yidimixi. E fe mi Alaa nii rakisina fe yi masotō e fe kolontareyaan nun e bōje xōdexeyaana xōn.

19 E mi fa yagima sōnōn. E yi e yete findi haramu fe rabane ra alogo e xa fe xōsixin sifan birin naba han e lu kunfe ayi.

20 Koni ε tan mi Alaa Muxu Sugandixina fe xaranxi na kini.

21 E bata a fe me, ε yi xaran Yesu gbee jōndin ma yati.

22 Fa fala ε xa xete ε dari fe fonne fōxō ra, e nun ε muxuya fonna naxan luma ε rakunfe a ε ratantan.

23 Koni ε niin nun ε xaxinla xa findi a nenēn na.

24 E mōn xa muxuya nenēn tongo, Ala muxuyaana naxan daxi a yete maligan na, tinxinna nun sarijanni.

25 Nanara, ε wulen lu, birin yi jōndin fala a muxu bodene xa amasotō en findixi gbindi kedenna yirene nan na.

26 Xa ε xōlō, ε nama haken liga. E nama lu xōlōxi han sogen bira waxatina

27 alogo ε nama feren fi Yinna Manga Setana ma.

28 Xa naxan darixi mujan tiye, a xa a lu. A xa wali kēndena nde ke, alogo a xa seen sotō a yiigelitōne maliye naxan na.

29 E nama fala kobi yo ti fō fala fajin tun naxan muxune maliye e hayun naxan ma, alogo na xa findi hinanna ra a rame muxune xa.

30 E nama Alaa Nii Sarijanxin nasunu, Ala naxan findixi taxamasenna ra ε yi han a sa fama ε xunbadeni lōxōn naxan yi.

31 E ba xōnnantenyaaan nun bōje teen nun xōlōn nun sōnxō sōnxōn nun muxu mafalan nun jaxuyaana ma ε tagi.

32 E fanna nun kininkininna yita ε bode ra. E yi ε bode mafelu alo Ala bata ε mafelu Alaa Muxu Sugandixin barakani kii naxan yi.

5

E sigan ti kenenni

1 Nanara, ε to findixi Ala xanuntenne nan na, ε Ala raliga,

2 ε sigan ti xanuntenyani alo Alaa Muxu Sugandixina en xanuxi kii naxan yi, a yi a yete fi en ma fe ra, a liga alo saraxa baxina Ala xa, naxan gan xiri rafan a ma.

3 Koni yanga suxun nun fe xōsixine nun milan nama lu ε ye, e fe yetēn nama fala mumε, alo a lan yama sarijanxini kii naxan yi.

4 E mōn nama fe xōsixine nun xaxilitareya falane nun yagitareya falane ti. Ne mi daxa koni fō barika birana.

5 Amasotō ε xa ito kolon yati, fa fala muxun naxan yanga suxun nun fe xōsixine nun mile feene ligama, na sese mi kēn sotōma Ala nun a Muxu Sugandixina mangayani. Amasotō milen findixi se batun nan na alo suxure kiina.

6 E nama tin muxu yo xa ε mayenden fala fuune xōn, amasotō Alaa xōlōn fama fala suxutarene xili ma na fe sifane nan ma fe ra.

7 Nanara, ε nama basan ne ra.

⁸ Amasotō ε tan fan yi luxi nēn alo dimina koni iki ε bata lu alo kenenna Marigin barakani. Nayi, ε sigan ti alo kenenna muxune.

⁹ Amasotō fe fajin sifan birin nun tinxinyaan nun jōndin fama kenenna nan xōn.

¹⁰ Ε feene fεsεfεsε ε Marigin nafan feen kolon.

¹¹ Ε fefe nun dimin kewanla fe fuune nama malan, koni fō ε xa e ramini kenenna nin.

¹² Amasotō muxune feen naxanye ligama wundoni, hali ne falan gbansanna mayagi.

¹³ Koni kenenna na sōnna naxan birinye makenen, ne yigβema nēn.

¹⁴ Amasotō naxan birin na yigβε, na bata lu kenenni. A falaxi na nan ma, a naxa,

“Ε tan naxanye xima, ε xulun, ε keli faxa muxune tagi,

nayi Alaa Muxu Sugandixina ε luma nēn kenenni.”

¹⁵ Nayi, ε a liga ε yeren ma ε sigati kiini, ε nama lu alo fe kolontarene, koni alo fe kolonne.

¹⁶ Ε fεrεn fen waxatine ma, amasotō waxatini itoe mi fan.

¹⁷ Nanara, ε nama findi xaxilitarene ra, koni ε kata Marigin sagoon kolon feen na.

¹⁸ Ε nama lugo dōlōn na, amasotō xurutareyaan nan na ra, koni ε lugo Alaa Nii Sarijanxin na.

¹⁹ Nba, ε falan ti ε bode xa Yaburi falane nun βetine nun Ala tantun sigi sarijanxine

yi, ε βetin ba Marigin xa, ε yi a tantun ε bōjen birin na!

²⁰ Ε barikan bira Fafe Ala xa seen birin ma fe yi waxatin birin en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli.

Naxanle nun e xεmεne fe

²¹ Ε xuru ε bode ma Alaa Muxu Sugandixin yeεragaxuni.

²² Naxanle, ε xuru ε xεmεne ma alo ε a ligama Marigin xa kii naxan yi.

²³ Amasotō xεmεn nan naxanla xunna ra, alo Alaa Muxu Sugandixin denkeleya yamaan xunna ra kii naxan yi, naxan luxi alo a fati bendena, a naxan nakisixi.

²⁴ Naxanle lanma nēn e yi xuru e xεmεne ma feen birin yi alo denkeleya yamaan xuruxi Alaa Muxu Sugandixin ma kii naxan yi.

²⁵ Xεmεne, ε fan xa ε naxanle xanu alo Alaa Muxu Sugandixin bata denkeleya yamaan xanu kii naxan yi, a yi a yeτε fi e fe ra,

²⁶ alogo a xa e rasarijan, a yi e rafixa igen nun fala xuiin xōn,*

²⁷ alogo a xa e ti a yeτagi yama nōrōxin na, alo lōxō yo mi dugin naxan na, a mi yijōrōnmōnxi, fε yo mi a ra koni yama sarijanxin na a ra fetareyani.

²⁸ Xεmεne lan e xa e naxanle xanu na kii nin alo e yeτε gbindina. Xεmεn naxan a naxanla xanuma, na bata a yeτε xanu.

* **5:26:** A muxune rasarijanma **igeni**, a e rafu e tubi xinla ma. A mato Tito 3.5 kui. A mōn muxune rasarijanma Yesu nun a **fala xuiin xōn**. A mato Yoni 1.1 nun 15.3 kui.

29 Muxu yo munma a yete fati benden najaxu singen. Koni a a degema nen ki faji, a yi a masuxu alo Alaa Muxu Sugandixin denkeleya yamaan masuxuma kii naxan yi

30 amasoto a fati benden yirene nan en tan na.

31 Kitabun naxa, "Nanara, xemena a nga nun a fafe bejinma, a yi a maso a naxanla ra, e findi fati bende kedenna ra."†

32 Wundo gbeen nan ito ra, koni n na Alaa Muxu Sugandixin nun denkeleya yamaan nan ma fe falama.

33 Koni e fan birin xa e naxanla xanu alo e yetena, naxanla fan yi a xemnen binya.

6

Diine nun e soto muxune fe

1 Diine, e e soto muxune fala xuiin suxu Marigina fe ra, amasoto na nan tinxin.

2 Yamari singen nan ito ra tuli saan saxi naxan fari, a naxa, "I baba nun i nga binya

3 alogo i xa herin nun simaya xunkuyen soto dunuja yi."*

4 Dii fafane, e nama e diine raxob. Koni e e xuru, e yi e maxadi Marigina kiraan xon.

Konyine nun e kanne fe

5 Konyine, e kanne fala xuiin suxu naxanye e xun na dunuja yi, e yi e binya, e gaxu e yee ra. E e sagoon liga e baje fajin na alo e a ligama Alaa Muxu Sugandixin xa kii naxan yi.

6 E nama a liga e ye xonna gbansan xan yi, alogo e xa rafan e ma, koni alo Alaa Muxu Sugandixin yetena konyine, e Ala sagoon liga e baje birin na.

7 E wali e xa jenne fajini, alo e walima Marigin nan xa, muxune mi a ra.

8 Bayo e a kolon fa fala Marigin muxun birin saranma nen a wali fajin na, xa a findi konyin na hanma xona.

9 Konyi kanne, e fan xa a liga e konyine xa na kiini. E nama e konko e ma. E xa a kolon, a e nun e konyine birin kari keden peen sa ariyanna yi, naxan mi muxune rafisama a bode xa.

Alaa yenge so seene

10 Falani soxin naxan na, e sobe so Marigina fe yi a senben barakaxini.

11 E Alaa yenge so seene birin tongo alogo e xa no tiye Yinna Manga Setanaa kotene birin yee ra.

12 Amasoto en mi adamadiine xan yengema, koni kuntigine nun no kanne nun senbe kanna naxanye dunuja yidimixini ito xun na, e nun yinna naxin naxanye koren nun boxon lan tagini.

13 Nanara, iki e xa Alaa yenge so seene birin tongo alogo waxati naxin na a li, e xa no tiye na yaxune yee ra, e yi non ti feen birin yi, e yi lu e funfuni ken!

14 Nanara, e xa ti ken! Nondin yi findi e tagi xidin na,

† 5:31: Dunuja Folon 2.24

* 6:3: A mato Xorayaan 20.12 nun Sariyane 5.16

tinxinyaan yi findi ε kanke ye masansanna ra.

¹⁵ Ε mayitonna nun ε wekilɛn xa lu alo ε sankidina ε sannɪ Yesu a fe Xibaru Fajin nalideni naxan bɔɔɔe xunbenla fima.

¹⁶ Ε denkeleyaan xa lu ε yi alo ε ye masansan wure lefana ε yii ε Fe Naxin Kanna xalimakuli radεgexine birin natuun naxan na.

¹⁷ Ε xa kisi feen nasuxu alo xunna makantan wure kɔmɔtina, ε Alaa falan lu ε yii Alaa Nii Sarijanxina silanfanna ra.†

¹⁸ Ε Ala maxandi waxatin birin Alaa Nii Sarijanxin barakani Ala maxandin sifan birin yi. Ε lu ε yeε ra yi na ma, ε tunnafan Ala maxandin ma yama sarijanxin birin ma fe ra waxatin birin.

¹⁹ Ε Ala maxandi n fan xa, alogo n na keli fala tideni waxatin naxan yi, Ala xa falan so n yii, n yi n wekile Xibaru Fajin wundo feen makenendeni yamaan xa,

²⁰ n findixi xeraan na naxan ma fe ra hali n to xidixi yɔlɔnxɔnna ra iki. Ε Ala maxandi, alogo n xa n wekile falan tideni alo n daxa kii naxan yi.

Xɔntɔn dɔnxene

²¹ En nafan ngaxakendenna nun en walike bode tɔgɔndiyaxin Tikiko naxan walima Marigin xa, na n ma fe birin yebama nen ε xa, alogo ε fan xa n ma fe xibarune kolon e nun n feen naxanye ligama.

²² N na a rasigama ε ma na nan ma alogo ε xa nxɔ fe kolon, a yi ε ralimaniya.

²³ Fafe Ala nun Marigi Yesu a Muxu Sugandixin xa bɔɔɔe xunbenla nun xanuntenyaan nun denkeleyaan fi en ngaxakedenne birin ma.

²⁴ Naxanye xanuntenyaan mi janma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa, Ala xa hinan ne ra.

† **6:17: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

Filipi Kaane Poli Alaa Falan Naxan Nasiga Filipi Kaane Ma

Yesu a Xera Poli nan Alaa falani ito sebexi Yesu a muxune ma naxanye yi dɔxi Filipi taani. Waxati danguxini, Poli bata yi kawandin ba na. E denkeleyaan yi sabati ki fajni, han e yi Poli mali a wanla ra yire gbete yi. Na birin yebaxi Xerane Kewanle kitabu yiren kui a sora 16.

Poli to sa Romi kasoon na a denkeleyana fe ra, Ala yi a liga a xa kedine sebe denkeleya yamane ma. Poli yi kedi keden sebe Filipi kaane ma. A yi e ralimaniya alogo e xa lu Ala sagoon kui, e mon xa findi misali fajin na naxan nae a lige muxu gbete yi bira Yesu foxo ra. Poli yi a rabira e ma a e mi nae e yete rakise e wali fajine xon, fo Yesu barakani naxan a yete baxi saraxan na dunupa birin xa.

Xera Poli Yesu a fe Xibaru Fajin kawandin ba nen Filipi taani Gireki kaane yamanani, a yi denkeleya yamaan malan folo menni a xeraya sigati firinden ni (Xerane Kewanle 16.12-24 mato). Nee dando danguxina, a yi kasoon na waxatin naxan yi (Filipi kaane 1.7 mato), Xera Poli yi ngaxakedenya kedin sebe Filipi kaane ma. A yi wama e nuwali sa feni se fixine fe ra e bata yi naxanye rafa a ma so Epaforodite yii, a tan yeteen yi toroni waxatin naxan yi.

A mon yi wama nen a xa a fala e xa a e xa e senbe so e tinxin Alaa Muxu Sugandixin yee ra yi. E mon nama kunfa wule dinane xon ma naxanye e yamaan ye.

Kitabun yireni ito foloni (1.1-11), Poli a sewan nun a wali fajni kolonna nan mayitama Filipi denkeleya muxune ra. Na xanbi ra, a yi a yete kiin yeba. A boje xunbenla naxan sotoma Yesu barakani, a yi na mayita hali a to mi a kolon Romi kaane yi naxan ligama a ra kasoon na. (Filipi Kaane 1.12-26) A yi e kawandi a e xa lu denkeleya kendeni, e yi lanna raso e tagi, e yi xuru e bode ma, nii fajin yi lu e yi naxan kelixi Yesu ma (1.27-2.18). Benun e mon xa e bode to, Poli naxa, a Filipi kaane xera Epaforodite nun Poli foxorabira Timote xa lu e nun Filipi kaane tagi. (2.19-30)

Na xanbi ra, Poli mon yi e rakolon muxune fe ma naxanye mi tinxinxi Yesu a fe Xibaru Fajin xa. A yi a fala Filipi kaane xa a e xa lu alo a tan, e yi e senbe so denkeleyani, e yi lu alo Yesu (Filipi Kaane sora 3). Kitabun yireni ito rananxi kawandi wuyaxi nan ma e nun nuwali saane nun xontonne (Filipi Kaane sora 4). To, Yesu a muxune mon noma limaniyaan sotodeni Kitabun yireni ito xon.

Xontonne

¹ N tan Poli nun Timote, Alaa Muxu Sugandixin Yesu a walikene, nxu bata e tan Alaa Muxu Sugandixina

yama sarijanxin xɔntɔn naxanye sa Filipi taani e nun denkeleya yamaan xunmatone nun mali tiine.

² En Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔɓɛ xunbenla fi ε ma.

Pɔli Ala maxandina Filipi denkeleya muxune xa

³ ε fe na rabira n ma waxati yo yi, n barikan birama nen Ala xa.

⁴ N na Ala maxandima ε xa sewan nin waxatin birin!

⁵ Amasɔtɔ ε bata n mali Yesu a fe Xibaru Fajin nalideni keli lɔxɔ singen ma han to.

⁶ N laxi a ra yati, Ala naxan wali fajini ito fɔlɔxi ε tagi, a a rakamalima nen han a Muxu Sugandixin Yesu fa lɔxɔni.

⁷ A lan xaxinli ito xa lu n ma ε fe yi, amasɔtɔ ε fe ramaraxi n bɔɓɛni. Bayo xa n xidixi yɔlɔnxɔnna ra, hanma xa n Yesu a fe Xibaru Fajin xun mayεngεma, n yi a yεba, en birin Alaa hinanni.

⁸ Ala nan n seren na a ε rafan n ma xanuntenya kɛndeni naxan kelixi Yesu Alaa Muxu Sugandixin yεtɛɛn ma.

⁹ N ma Ala maxandin ni ito ra: Ala xa lu ε xanuntenyaan fari se fe kolonna nun famun kɛnden na han,

¹⁰ alogo ε xa nɔ fe fajin kolonɓɛ, ε yi lu fetareyaan nun sɔntareyani han Alaa Muxu Sugandixin fa lɔxɔna.

¹¹ ε xa dɛfe kɛwali tinxinxine yi naxanye kelima Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma, Ala binye feen nun a batu feen na.

Pɔli kasoon na

¹² Ngaxakedenne, n waxi a xɔn ma nen, ε xa a kolon feen naxanye liga n na, ne bata Yesu a fe Xibaru Fajin mali, a siga yεɛn na.

¹³ Amasɔtɔ a bata makɛnen mangana sofane birin nun muxune birin xa, fa fala a n kasoon na Alaa Muxu Sugandixin nan ma fe ra.

¹⁴ Ngaxakedenna naxanye e lannayaan saxi Marigini, n to saxi kasoon na, ne bata wɛkilen sɔtɔ Alaa falan nalideni ki fajni, e mi gaxu.

¹⁵ Nɔndin na a ra, e tan ndee Alaa Muxu Sugandixina fe kawandi bama milɛn nun lantareyaan nin, koni ndee a ligama jɛnige fajiyaan nin.

¹⁶ Ne a ligama xanuntenyaan nin, amasɔtɔ e a kolon a n ma wanla findixi Yesu a fe Xibaru Fajin xun mayεngε feen nan na.

¹⁷ Bodene tan Alaa Muxu Sugandixina fe kawandin bama yetε yigboon nin. E miriyane mi fan. E waxi nde sa feni n ma tɔrɔn fari kasoon na.

¹⁸ Fefe mi na ra. Xa e miriyaan findi a fajin na, xa a findi a jaxin na, Alaa Muxu Sugandixina fe bata rali kiin birin yi. Na bata n sewa, n mɔn luma nen sewani.

¹⁹ Amasɔtɔ n na a kolon fa fala na birin findima n ma kisin nan na ε Ala maxandine nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina Niin barakan nin.

²⁰ Bayo n naxan mamεma e nun naxan xɔli n ma, n nama yagi fe yo yi mumε. Koni n xa limaniya iki alo waxati danguxine yi alogo yamaan xa

Alaa Muxu Sugandixin binya n fati bendena fe ra, xa n lu n nii ra, hanma xa n faxa.

²¹ Amasoto Alaa Muxu Sugandixin nan findixi n tan ma dunuja yi gidin na, sayaan yi findi tonon na n xa.

²² Koni xa n lu dunuja yi, n noe wali fajina nde ke nen. N lan n xa nanse liga? N mi a kolon.

²³ Fe firinni itoe birin xonla n ma: N waxi keli feni dunujani ito yi, n sa lu Alaa Muxu Sugandixin fema, na nan fan ki fajni.

²⁴ Koni e tan ma fe ra, a lan n lu n nii ra fati bendeni.

²⁵ N to laxi na ra, n bata a kolon a n luma nen e ye alogo e xa siga yeen na, e sewa e denkeleyani.

²⁶ N mon na xete e fema, e Alaa Muxu Sugandixin Yesu mataxon xun masama nen n ma fe ra.

²⁷ Koni, e siga ti kiin xa lan Alaa Muxu Sugandixina Xibaru Fajin ma, alogo xa n fa e fema, hanma xa n be, n xa a me nen fa fala e xaxili kedenni, e sobe soxi e bode xon ma denkeleyani Xibaru Fajina fe ra kii kedenni.

²⁸ E nama gaxu e yengefane yee ra mumel! Na a yitama e ra nen fa fala e halagima nen, a e tan kisin kiraan nan xon Ala barakani.

²⁹ Bayo a bata a ragidi a hinanni a e xa la Alaa Muxu Sugandixin na, e mon yi toro a fe ra,

³⁰ e lu na yenge kedenna soe, e n to naxan soe, alo e mon bata a me kii naxan yi, han iki n na fari.

2

Yesu raliga fena

¹ Xa Alaa Muxu Sugandixin senbe yo fima e ma, xa a xanuntenyaan limaniya yo fi e ma, xa lanbodeya yo e nun Alaa Nii Sarijanxin tagi, xa xanuntenyaan nun kininkinin yo e yi,

² nba, e xa n ma sewan nakamali, e yi lan e bode ma, xanuntenya kedenna yi lu e tagi, e nun xaxili keden.

³ E nama fefe liga yete yigboni hanma wasoni, koni e yete magodo, e yi bonne yate dangu e yeteen na.

⁴ E nama e miri e makone gbansanna ma fo bonne fan gbeena.

⁵ E kepan xa lu e bode tagi alo Alaa Muxu Sugandixina, Yesu.

⁶ Alayaan yi a tan naxan yi a mi na ramara a yete yi.

⁷ Koni a yi a me a yete ra, a yi a yete findi konyin na, a lu adamadiyaan kiini.

A to adamadiyaan soto,
⁸ a yi xuru Alaa falan bun han a tin sayaan ma a faxa wudin ma.

⁹ Na nan a ligaxi,
Ala a ratexi binyeni kore xonna ma,
a yi xinla fi a ma naxan gbo xinla birin xa,

¹⁰ alogo naxanye birin kore xonna ma
naxanye boko xonna ma e nun a bun ma,
e na Yesu xinla me waxatin naxan yi,

xinbin birin sinma nen a bun ma,

¹¹ lenna birin yi a fala

fa fala Alaa Muxu Sugandixin
Yesu nan Marigin na,
Fafe Ala binya feen na.

*Ɛ dege alo kenenna dunuƚa
yi*

¹² Nayi, n xanuntenne, Ɛ darixi n ma falan suxe kii naxan yi n yeƐ xori, Ɛ mon xa a suxu n xanbi dangu na ra iki, Ɛ yi lu Ɛ kisi feen nakamale gaxun nun xuruxurunni.

¹³ Amasoto Ala nan walima Ɛ yi, alogo Ɛ nenigen nun Ɛ kewanle xa lan a waxon feen ma.

¹⁴ Ɛ feen birin liga hali Ɛ nama a findi mawugan nun fe matandin na,

¹⁵ alogo Ɛ xa findi sontarene ra, Ɛ sariƚan. Ɛ findi Alaa di-ine ra, fe mi naxanye ra naxanye dege ma alo sarene kore xonna ma waxatini ito muxu tinxintare sariƚantarene ye,

¹⁶ Ɛ nema nii rakisın falan naliye. Xa Ɛ na liga, n nan n kanbama Ɛ yi nen Alaa Muxu Sugandixin fa loxoni fa fala n ma dunuƚa yi gidin nun n ma wanla mi findixi fe fuun na.

¹⁷ Hali n faxa Ɛ xa, n lu alo minse saraxan naxan naboxonma Ɛ fe ra, sa Ɛ denkeleyaan fari Ala yetagi naxan fan luxi alo saraxana, na n nasewama nen, en birin yi sewa.

¹⁸ Ɛ fan xa sewa na kiini, en lu en bode yi sewani.

*Timote nun Epafrodite a
fe*

¹⁹ N xaxili tixi Marigi Yesu ra, a xa n mali Timote rasige Ɛ ma xulen, alogo n tan yeteen boƚe xunbele kii naxan yi Ɛ xibarune fe yi.

²⁰ Muxu gbete mi n dexon naxan xaminxi Ɛ fe ra alo a tan.

²¹ Bonne tonon nan tun fenma e yete xa. E mi Yesu Alaa Muxu Sugandixin gbeen fenma.

²² Koni Ɛ yetena a kolon a Timote bata a keƚaan mayita tononi, a yi a yete findi Xibaru Fajina walikeen na n dexon alo diin nun a fafe.

²³ N waxi a rasiga feni Ɛ ma, n na n ma feene to fixaxi waxatin naxan yi.

²⁴ N laxi a ra Marigin barakani fa fala n fan yeteen sigama nen Ɛ fema.

²⁵ N bata a miri fa fala a fere mi na fo n mon xa ngaxakedenna Epafrodite raxete Ɛ ma, n wali ke boden nun n yenge so bodena, Ɛ naxan nafa n ma, Ɛ seene so a yii n mali feen na.

²⁶ Ɛ birin to xonla a ma ki faji! A bata kontofili bayo Ɛ bata a furena fe me.

²⁷ Nondin nan a ra, a fura nen yati! A yi luxi ndedi a xa faxa. Koni Ala yi kininkinin a ma. A mi kininkininxi a kedenna xan ma, koni n tan fan, alogo na sunun nama sa n ma tonon fari.

²⁸ Nanara, n waxi a rasiga feni Ɛ ma mafuren alogo Ɛ na a to waxatin naxan yi, Ɛ mon yi sewa, n boƚen yi sa ndedi.

²⁹ Ɛ a rasene sewa gbeeni Marigin xinli. Ɛ na muxu sifan binya,

³⁰ bayo a yi faxama nen nun Alaa Muxu Sugandixina wanla fe ra. A yi tinxi a niin fi feen ma alogo a xa n mali Ɛ tan yeteen mi yi noe naxan lige.

3

Kisin sɔtɔ fena

¹ Iki, ngaxakedenne, ε sɛwa Marigini. Na mi n tɔrɛ xa n xɛtɛ na feene ma n bata yi naxanye sɛbɛ ε ma nun alogo na xa ε ratanga.

² Ε ε masiga fe xɔsixi rabane nun fe ɲaxi rabane ra, e nun muxun naxanye a falama fa fala xa muxun mi banxulan a mi kisima.

³ Anu, ɲɔndin naxan na, en tan nan muxu banxulanxine yetɛɛn na, en tan naxanye Ala batuma a Nii Sariɲanxin barakani, en tan naxanye en kanbama Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe yi, en tan naxanye mi laxi en yetɛ ra.

⁴ Xa n wa, n fan nɔɛ lɛ n yetɛ ra nɛn. Xa bonne e mirixi nɛn a e nɔɛ e yetɛ rakisɛ nɛn, n dangu ne ra pon!

⁵ Amasɔtɔ n banxulan n barin xii solomasɛxɛde lɔxɔn nin. Isirayila kaan nan n na, keli Bunyamin bɔnsɔnni, Heburune Heburu nan n tan na. N yi biraxi sariyan fɔxɔ ra Farisi muxune* kiin ma nun.

⁶ Yahudiya dina xɔnxɔnna nan yi n na nun han n yi dɛnkɛleya yamaan ɲaxankatama. Fɛ yo mi yi n ma tinxinna ra sariyan mabinni.

⁷ Koni n yi seen naxanye yatɛma tɔnɔn na, iki n bata ne yatɛ bɔnɔn na Alaa Muxu Sugandixina fe ra.

⁸ Koni n feene birin yatɛxi bɔnɔn nan na fe fisaman-tenni ito a fe ra naxan findixi Alaa Muxu Sugandixin kolon feen na, Yesu n Marigina. Amasɔtɔ n bata bɔnɔ feen birin yi a fe ra. N bata seen birin yatɛ fe fuune ra alogo n xa Alaa Muxu Sugandixin sɔtɔ,

⁹ n yi lu a tan xa. N mi n yetɛ findima tinxin muxun na n ma sariya suxun xɔn, koni fɔ dɛnkɛleyaan barakani Alaa Muxu Sugandixin ma. Tinxinyaan na a ra naxan kelixi Ala ma a sɔtɔ dɛnkɛleyaan barakani.

¹⁰ N fa waxi Yesu kolon feni, e nun sɛnben naxan a rake-lixɪ sayani, nxu nun a tan yi tɔrɔya kedenna kolon, n yi lu alo a tan a sayani

¹¹ alogo n fan xa keli sayani.

Giina han a danna

¹² N munma yelin na birin sɔtɛ singen, hanma n yi kamali. Koni n yixɔdɔxɔxi a fendeni alogo n xa n kɔntɔnna rasuxu bayo Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan n fan nasuxi.

¹³ Nba, ngaxakedenne, n na a kolon, n munma a sɔtɔ singen. Koni n fe keden nan nabama iki: feen naxanye n xanbi ra, n bata ɲinan ne xɔn. Naxan n yeɛ ra, n kataxi na nan li fe ra iki.

¹⁴ N na n gima, alogo n xa sa a danna li, n yi ariyanna sɔtɔ,

* **3:5: Farisi muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyen bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

Ala n xilixi naxan ma a Muxu Sugandixin barakani, Yesu.

¹⁵ Nanara, en tan naxanye bata koxo denkelayani, a lan en birin xa na to na kii nin. Koni xa fe gbete ε tan nde kui, Ala na fan nafxama nen na kanna xa.

¹⁶ Na ma, en xun tixi denaxan na, en xa siga yeen na na kii nin.

¹⁷ Ngaxakedenne, ε birin xa n tan naliga. Muxun naxanye sigati ki luxi alo nxu gbeena, ne nan xa findi misaala ra ε xa.

¹⁸ N bata yi ito fala ε xa nun sanja ma wuyaxi, n wugamatoun mon xa a fala ε xa iki. Muxu wuyaxi sigati kiina e findixi Alaa Muxu Sugandixin faxa wudin† xaranna fe yaxune ra.

¹⁹ Na muxune e rajanma yahannama nin. E ala nan e fati benden sagone ra. E rafeya feene nan nafan e ma. Dunuja feene nan tun nafan e ma.

²⁰ Koni ariyanna dugurenne nan en tan na. En na en nakisimaan nan mamema keli ariyanna yi, en Marigina Yesu Alaa Muxu Sugandixina.

²¹ A en fati benden senbetaren maxetema nen, a lu noroni alo a gbeena, a yi a liga senben na naxan feen birin saxi a non bun ma.

4

Poli a maxadina

¹ Nanara, ngaxakedenne, n xanuntenne nun n nafan muxune, naxanye findixi

sewan nun xunnayerenna ra n xa, ε lu Marigini gben gben, n xanuntenne.

² Ewodi nun Sintiki, n na ε mafanma, ε lan ε bode ma Marigini.

³ I tan, n lanfana, lannaya muxuna, n bata i maxandi, i xa na jaxanle mali amasoto e bata wali n dexon Yesu a fe Xibaru Fajina fe ra, e nun Kilementi e nun n lanfane birin naxanye xinle sebexi Nii Rakisin Kitabun kui.

⁴ E sewa Marigini waxatin birin. N mon xa a fala, ε sewa.

⁵ Muxun birin xa a kolon fa fala ε dijaxi. Marigin famatoun ni i ra!

⁶ E nama xamin fefe ra, koni ε makone fala Ala maxandideni e nun barika birani waxatin birin.

⁷ Nba, Ala boje xunbenla naxan fima, xaxinla mi nne naxan famunje, na ε bojen nun ε xaxinla kantanma nen Marigini, Alaa Muxu Sugandixina Yesu.

⁸ Nba, donxen na, ngaxakedenne, feen naxan yo finde jondin na, fe kendena, tinxinna, sarijanna, marafanna, binyen feen naxan yo yi, xa son fajin na a ra, naxan finde tantunna ra, ne xa findi ε miriyane ra.

⁹ E bata xaranna naxanye soto n na, ε bata naxan me e nun n kewanle, ε xa ne liga. Nayi, boje xunbenla Ala luma nen ε xon ma.

Poli a barika birana

¹⁰ N sewaxi Marigini ki fajni bayo ε mon bata ε joxo lu n

† 3:18: Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Yesu sayaan nan habadan nii rakisin fima muxune ma. A faxa wudin yi findi kisin taxamasenna ra.

xɔn. E xaxili yi n xɔn nun yati koni ε mi fεε sɔtɔ ε xa a yita n na.

¹¹ N mi ito falama ε xa n makoon xan ma fe ra, bayo n bata dari a ra n xa n wasa so n kiini.

¹² N yiigelitɔyaan kolon, n nafulu kanyaan kolon. N bata wundo feni ito kolon fa fala xa n lugoxi hanma xa n kamεxi, xa se gbegebe n yii hanma ndedi, n wasa soxi na yi yiren birin e nun waxatin birin bayo

¹³ n nɔε feen birin ligε nen Yesu barakani naxan senben fima n ma.

¹⁴ Koni hali na, ε bata fe fajin liga ε n mali n ma tɔrɔne yi.

¹⁵ E tan Filipi kaane fan yatina a kolon, ε Yesu a fe Xibaru Fajina fe mε waxatin naxan yi, n kelimatɔna Masedoniya yi, ε tan nan tun n mali denkeleya yamane ye, ε se fajina ndee fi, ε ndee rasuxu.

¹⁶ N yi Tesaloniki taani waxatin naxan yi, sanja ma firin, ε seene rafama n ma n makoon yi naxanye ma.

¹⁷ N mi kiseene xan fenma n yetε xa, koni n waxi nen ε xa barayin nan sɔtɔ.

¹⁸ E seen naxanye birin soxi Epafrodite yii, n bata e birin masɔtɔ, ne bata n makone birin li, e n wasa. A ligaxi nen alo wusulanna naxan ganma saraxa fajin na, naxan Ala kenεnxi.

¹⁹ Nba, n ma Ala ε malima ε makoon birin na nen a nafulu kanyaan xɔn Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani.

²⁰ En xa binyen fi en

Fafe Ala ma habadan han habadan. Amina.

Xɔntɔn dɔnxεna

²¹ E yama sarijanxin birin xɔntɔn naxanye Yesu Alaa Muxu Sugandixini. En ngaxakedenna naxanye n fema be, ne fan ε xɔntɔnma.

²² Yama sarijanxin naxan birin be, ne ε xɔntɔnma, katarabi Romi Manga Gbeena muxune ma.

²³ Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ε yi.

Kɔlɔsi Kaane Pɔli Alaa Falan Naxan Nasiga Kɔlɔsi Kaane Ma

Yesu a xeraan Pɔli kitabu yireni ito rasiga denkeleya muxune nan ma naxanye yi dɔxi Kɔlɔsi taani. Pɔli singe xa mi kawandin ba e xa, koni a e fe kolon nen Romi taani, a yi kasoon na denaxan yi. Alaa Nii Sarijanxin yi kawandina nde fi Pɔli ma Kɔlɔsi kaane xa e nun denkeleya muxune birin xa naxanye dunuɓa yi.

Kɔlɔsi taan yi Efesi taan sogeteden binna nin fɔ kilo kemɛ firin yate. A luxi alo Pɔli mi siga na mumɛ. A fɔxɔrabirana nde, Epafirasi nan siga na, Kɔlɔsi kaan nan yi Epafirasi ra, naxan singe sa Yesu a fe Xibaru Fajin nali na taani (Kɔlɔsi kaane sora 1.7 nun sora 4.12).

Pɔli yi kasoon na waxatin naxan yi, yanyina nde Romi taani, Epafirasi yi fa a fala a xa a Kɔlɔsi kaane bata kunfa dina gbetɛ xaranna xɔn. Muxu gbetene bata sa xaranna ti Kɔlɔsi kaane xa, e naxa fa fala a xa i wama Ala kolon feni, xa i wama kisi feni, fɔ i xa senbɛ gbetene nan batu, i yi so namun fena nde yi, alo banxulanna nun donse donna tɔnne nun minseene tɔnne. E to Pɔli rakolon na feene ma, mafuren a yi Kitabun yireni ito sebɛ Kɔlɔsi kaane ma, alogo a xa a fala e xa fa fala Ala kisin naxan fima, na sɔtɔ a Muxu Sugandixin Yesu nan

xɔn naxan kamalixi. A yi kedɛdin so Tikiko nun Onesimo yii siga e ma (sora 4.7,9).

A yelin xanbini xɔntɔnna tiyɛ e nun wali fajɛ kolonna Ala xa (sora 1.1-14), Kitabun yire singen Yesu a man-gayaan nan ma fe falama. A naxa, fa fala Yesu senben gbo jinanne birin xa, a Yesu nan keden findixi Alaa falan Xibaru Fajin kanna ra (sora 1.15 han sora 2.3). Pɔli yi falan ti Kɔlɔsi kaane xa lan tantanna fe ma muxuna ndee naxan ligama e konni (sora 2.4-25). Dɔnxɛn na, a e kawandi lan e kewanle ma e lan e xa naxan liga Alaa Muxu Sugandixin xɔn, denkeleya kendɛni (sora 3.1 han sora 4.6).

A rajanni, a falana nde sebɛ a kolon muxune ma a yi a rajanna sebɛ a yetɛ yiin na, a falani so (sora 4.7-18). Kitabun yireni ito Alaa Muxu Sugandixin tiden yɛbama nxu xa ki fajɛ.

1 N tan Pɔli, naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xeraan na Ala sagoon xɔn ma, n tan nun en ngaxakedenna Timote nan kedini ito sebɛxi,

2 siga ngaxakeden sarijanxine ma naxanye tɔgɔndiyaxi Alaa Muxu Sugandixin ma Kɔlɔsi taani.

En Fafe Ala xa hinanna nun bɔɓɛ xunbenla fi e ma.

Barika birana Ala maxandideni

3 Nxu nɛma Ala maxandima e xa, nxu barikan birama Ala xa e fe ra waxatin birin, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fafe.

⁴ Amasotò nxu bata ε denkeleyana fe me lan Alaa Muxu Sugandixina Yesu a fe ma e nun ε a yama sarijanxin xanuxi kii naxan yi.

⁵ Nanara, ε denkeleyaan nun ε xanuntenyaan xunna tixi na yigin nan na naxan namaraxi ε xa ariyanna yi. E bata na yigin kolon Xibaru Fajin gbee jɔndi falana ε li waxatin naxan yi.

⁶ Xibaru Fajini ito bata fa ε ma alo a fama dunuɔa birin ma kii naxan yi. A fama nen barakan na, a yiriwa. A na kiin fan yi ε tagi xabu ε jɔndin me bɔxɔni, ε yi Ala hinanna kolon.

⁷ Epafirasi nan ε tan xaranxi, en nafan walike bodena, naxan findixi ε tan xa Alaa Muxu Sugandixina xera tɔgɔndiyaxin na.

⁸ A tan nan a falaxi nxu xa, Alaa Nii Sarijanxin xanuntenyaan fixi ε ma kii naxan yi.

⁹ Na nan a toxi, xabu nxu na me bɔxɔni, nxu Ala maxandima ε xa tun! Nxu mafanna tima alogo ε xa kamali Ala sagoon kolonni e nun fekolonna nun xaxilimayaan birin Alaa Nii Sarijanxin naxan fima.

¹⁰ Nayi, ε nɔε sigan tiye nen alo Marigin waxi a xɔn ma kii naxan yi, ε yi a kenɛn kiin birin yi. E sabati ε kewali fajine xɔn ε yiriwa Ala kolonni.

¹¹ Nxu mɔn Ala maxandima alogo ε xa senbe gbeen sotò Ala gbee senbe nɔrɔxin xɔn ma, ε nɔ ε tunnafanɔe, ε mɔn yi limaniya.

¹² E xa barikan bira Fafe

Ala xa sewani bayo a tan nan a ligaxi ε yi ε gbee keɛn sotò naxan kenenna mangayani yama sarijanxin xa.

¹³ A tan bata en xunba dimin nɔɔn bun ma, a en xali a rafan dii xemena mangayani

¹⁴ naxan en xunba, a yi en yulubine xafari.

Alaa Muxu Sugandixina

¹⁵ Ala totaren maligan nan a Muxu Sugandixin na. A tan nan dii singen na daala birin ye.

¹⁶ Amasotò Ala bata seen birin da a tan barakani kore xɔnna nun bɔxɔn ma, seen naxanye toma e nun naxanye mi toma, mangayane, kuntigine, nɔ kanne, e nun senbe kanne. Seen birin daxi a tan nan baraka yi a tan xa.

¹⁷ A yi na benun seen birin xa da. Sena ngaan masuxi a tan nan xɔn.

¹⁸ A tan nan denkeleya yamaan xunna ra naxan luxi alo a fatina. A tan nan habadan muxu singe kelixin na sayani, alogo a xa findi yeeratiin na feen birin yi.

¹⁹ Amasotò a bata rafan Ala ma a xa a keɔa kamalixin birin lu Yesu yi.

²⁰ A mɔn bata tin, a xa e nun seen birin tagini tɔn naxan bɔxɔn nun kore xɔnna ma a Muxu Sugandixin barakani. A wunla yi mini a faxa wudin ma alogo a xa bɔɔe xunbenla fi en ma.

²¹ A fɔlɔni nun, ε yi makuya Ala ra pon! E yi ε yete findi a yaxune ra ε miriyane nun ε kewali jaxine xɔn.

²² Koni iki, a bata ε tagini tɔn a fati bendena sayaan

xɔn ma, alogo a xa fa ε rasarijanxin na a yetagi. Fe mi fa ε tan yi, a mi fa ε magima.

²³ Koni, fɔ ε xa lu denkeleyaan fari ken, alogo ε nama makuya Xibaru Fajin yigin na ε naxan mexi naxan nalixi daala birin ma e nun n tan Pɔli findi naxan wali muxu ra.

Pɔli a wanla

²⁴ Iki, n sewaxi n ma tɔrɔne yi ε fe ra, bayo na tɔrɔya dɔnxen naxanye luxi Alaa Muxu Sugandixina tɔrɔn na, n na defema nen n fati bendeni denkeleya yamaan xa naxan findixi a fatin na.

²⁵ Ala nan n findixi denkeleya yamana walikεen na, a n xa Alaa fala kamalixin nali ε ma.

²⁶ Wundon na a ra naxan yi luxunxi waxati danguxine yi muxun birin ma, koni iki a bata a ye makenen a yama sarijanxin xa.

²⁷ Ala bata tin a siyane birin yi a wundo fe tilinxi maminxin kolon. Na wundon ni i ra: Alaa Muxu Sugandixin luma ε tan yi. Yigin na a ra, a ε xa nɔrɔ.

²⁸ Nxu Muxu Sugandixina fe ralima muxun birin ma, nxu e kawandi, nxu yi e xaran fekolonna birin na alogo nxu xa fa muxun birin defexin na Alaa Muxu Sugandixin ma.

²⁹ N walima a xɔdexen na na feen nan ma. N na n sɔbe so a senbe gbeeni naxan walima n yi fangan na.

2

¹ N wama nen ε xa a kolon a n yenge gbee sifan naxan yi ε xa e nun Layodise kaane e nun naxanye birin munma n gbindin to.

² N yengen soma e xa nen alogo e bɔren xa limaniya, e findi gbindi kedenna ra xanuntenyani, e yi fekolonna kamalixin sɔtɔ xaxilimayani alogo e yi Alaa wundo feen kolon, Alaa Muxu Sugandixina,

³ dahamun fekolonna nun xaxinla birin luxunxi naxan yi.

⁴ Nba, n na a falama ε xa, alogo muxu yo nama ε mayenden fala jaxumene ra.

⁵ Bayo hali n gbindin mi ε fema koni n xaxili ε xɔn. N sewaxi, n na a to sariyan naxan ε tagi e nun ε denkeleya kendena Alaa Muxu Sugandixin ma!

Nii nenεn defexina Yesu yi

⁶ Nayi, bayo ε bata Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin sɔtɔ, ε lu a tan yi.

⁷ E xa ε salenna bitin, ε sabati a tan yi. E senbe so denkeleyani alo e ε xaranxi kii naxan yi. E xa barikan bira Ala xa waxatin birin.

⁸ E a liga ε yeren ma. Nanara, muxu yo nama ε findi konyin na dunuɔa fala jaxumene nun mayanfa feene xɔn, fata adamane namunne nun dunuɔa gele ma feene ra, naxanye mi kelixi Alaa Muxu Sugandixini.

⁹ Amasɔtɔ alaya kamalixin birin luxi Yesu fati benden nin.

¹⁰ E fan bata kamali a tan yi. A tan nan senbene nun nɔɔne birin xunna ra.

¹¹ E bata banxulan Yesu xɔn, muxune banxulan tiin mi naxan na, koni naxan muxune xɔrɔyama fati benden nafan feene senben bun, Alaa Muxu Sugandixin naxan ligama.

¹² Amasɔtɔ e rafu igeni waxatin naxan yi, e nun Yesu bata maluxun e bode xɔn ma. E mɔn bata keli sayani e bode xɔn ma denkeleyaan barakani Ala senben ma naxan a rakeliki sayani.

¹³ E faxaxin nan yi a ra nun e hakene fe ra e nun e fati benden banxulantareyaan ma. Koni iki, Ala bata en hakene mafelu, a e nun Yesu niin bira e yi e bode xɔn ma.

¹⁴ Doli kedindin naxan yitɔnxi en xili ma e nun tɔnna naxanye yi en halagima, a bata ne ba, a e jan, a e gbangban a faha wudin fari.

¹⁵ Na kiini, Ala bata nɔ kanne nun senbe kanne yenge so seene ba e yii, a ti e ye e ra dunuɗa yetagi alo muxu suxine yengeni, a nɔn sɔtɔ e ma a sayaan barakani a faha wudin ma.

¹⁶ Nanara, e nama tin muxu yo xa e kiti e donsena fe ra hanma e minsena hanma sali lɔxɔna nde, hanma kike nen en malanne, hanma Matabu Lɔxɔna fe ra.

¹⁷ Ne birin findixi fe famatone nininna nan na naxanye yi fama, koni jɔndin yete en findixi Alaa Muxu Sugandixin nan na.

¹⁸ E nama tin, muxu yo xa e yalagi wulen yete magodoni e nun maleka batun xɔn. Na

muxu sifana a kanbama a xiye toxine nan ma fe ra. A lugoxi waso fuun nan na a munadabayaan miriyani,

¹⁹ a ba Yesu yi. Anu, a tan nan luxi alo fati benden xunna. Yesu barakani fatin birin baloxi, a findi kedenna ra salen seene nun fasane xɔn, a yi gbo alo Ala waxi a xɔn ma kii naxan yi.

Xɔrɔyana Yesu yi

²⁰ Xa e nun Alaa Muxu Sugandixin bata faha e bode xɔn, a yi e xɔrɔya dunuɗa gele ma feene ma, nanfera nayi e sigan tima alo dunuɗa gbee muxun nan e tan na? Nanfera e tinma e xa tɔn sifani itoe sa e ma?

²¹ E nama a tongo! E nama a mato e lenna ra! Yiin nama din a ra!

²² Ne findixi seene nan na naxanye lɔma ayi e na rawali waxatin naxan yi. Ne findixi yamarine nun xaranne nan na fata muxune ra.

²³ Na yamarine maligaxi fekolonna nan na, fata e karahan batu kiin ma, e nun e yete magodona, e nun e fati benden suxu kii xɔde xena, koni senbe mi ne yi, e yi fati benden natane xuru.

3

Alaa kirana

¹ Bayo e nun Alaa Muxu Sugandixin bata rakeliki sayani, nayi e xa ariyanna feene fen, Alaa Muxu Sugandixin dɔxi Ala yiifanna ma denaxan yi.

² E xa e miri ariyanna feene ma, e nama e miri dunuɗa feene ma.

³ Amasòtò ε bata faxa, ε dunuḡa yi gidin luxunxi Alaa Muxu Sugandixini Ala xòn.

⁴ Alaa Muxu Sugandixin na mini kènenni, a tan naxan ε rakisixi, ε fan minima nèn a fema a binyeni.

⁵ Nanara, dunuḡa fe kobin naxanye ε yi, ε xa ne yiiba: yanga suxuna, xòsi feene, kunfa ḡaxine, waxòn fe ḡaxine, e nun milentenyana, naxan findixi se batun na.

⁶ Sónna sifani itoe nan Ala xòlòn nafama fala suxutarene ma.

⁷ Ε tan fan yeteen yi sigan tima na kii nin nun ε to yi ε dunuḡa yi gidin ligama e yi.

⁸ Koni iki, ε xa na feene birin yiiba: xòlòna, bḡḡe teena, ḡaxuna, konbina, e nun fala ḡaxin naxan minima ε de.

⁹ Ε nama wulen fala ε bode xa amasòtò ε bata muxuya fonna yiiba e nun a kewanle.

¹⁰ Ε mòn bata muxuya nènèn sòtò naxan luma yitòḡḡe Ala kolonni han a findi a da muxun maligan na.

¹¹ Na dali nènèni, Girèkine nun Yahudiyane, banxulanne nun banxulantarene, xḡḡene nun xuluntarene, konyine nun xòròne, ne birin keden Alaa Muxu Sugandixini, fangan naxan yi feen birin yi.

¹² Nanara, bayo Ala bata ε yeḡa, a ε findi a rafan yama sariḡanxin na, ε xa kininkininna nun fanna nun yete magodon nun limaniyaan nun diḡan tongo.

¹³ Ε xa diḡa ε bode xa, ε ε bode mafelu. Xa nde feen

liga a lanfaan na, ε xa ε bode mafelu alo Marigin bata ε mafelu kii naxan yi.

¹⁴ Ε xa xanuntenyaan sa ne fari, naxan e birin defema.

¹⁵ Alaa Muxu Sugandixina bḡḡe xunbenla xa yiriwa ε bḡḡeni. Bayo Ala ε xilixi na nan xòn, ε findi fati bendε kedenna ra. Ε findi wali fajì kolonna ra.

¹⁶ Alaa Muxu Sugandixina falan xa lu ε yi, a ḡaxunna birin yi, ε yi ε bode xaran, ε yi ε bode kawandi fekolonna birin yi, e nun Yaburi falane nun betine nun Ala tantun sigi sariḡanxine ra. Ε barikan bira Ala xa ε bḡḡeni.

¹⁷ Ε naxan birin ligama hanma ε a fala, ε xa na birin liga Marigi Yesu xinli ε yi barikan bira Fafe Ala xa a barakani.

Denbaya sariyana

¹⁸ Naxanle, ε xuru ε xemene ma alo a lan ḡaxanle ma kii naxan yi Marigin yetagi.

¹⁹ Xemene, ε ḡaxanle xanu, ε nama ḡaxu e ra.

²⁰ Diine, ε sòtò muxune fala xuiin suxu feen birin yi, amasòtò na nan nafan Marigin ma.

²¹ Dii fafane, ε nama ε diine raxòlò alogo e nama tun-naxòlò.

²² Konyine, ε kanne fala xuiin suxu feen birin yi naxanye ε xun na dunuḡa yi. Ε nama wali e ye xònna gbansan xan yi, alogo ε xa rafan e ma, koni ε wali bḡḡe fajin na Marigin binya feen na.

²³ Ε nema fefe ligε, ε xa a liga ε bḡḡen birin na alo ε a

ligama Marigin xa kii naxan yi koni muxune mi a ra.

²⁴ Bayo ε a kolon, fa fala ε ε saranna sətoma nən Marigin yii, a kεεn naxan namaraxi a yamaan xa. Ε kanna nan Alaa Muxu Sugandixin na ε walin naxan xa.

²⁵ Naxan na wali tinx-intareyani, a tinxintareyaan saranna sətoma nən, bayo Ala mi muxune rafisama e bode xa.

4

¹ Konyi kanne, feen naxan lan, naxan tinxin, ε xa na liga ε konyine xa. Ε a kolon fa fala ε fan kanna ariyanna yi.

Maxadine

² Ε xa lu Ala maxandε waxatin birin, ε yi lu ε yeε ra yi, ε barikan bira a xa.

³ Ε mən xa Ala maxandi nxu xa. Nanara, Ala xa nxo falan nasənyaya alogo n xa nə Alaa Muxu Sugandixina wundo feen nalideni, n kason na naxan ma fe ra.

⁴ Ε xa a mafan, n xa a fala a fixen na alo n lan kii naxan yi.

⁵ Ε sigan ti xaxilimayani denkeleyatarene mabinni, ε feε fen waxatine ma.

⁶ Ε falan xa findi hinan fala kendən nan na. Ε xa a kolon ε muxun birin yabima a fajin na kii naxan yi.

Xəntən dənxe

⁷ Nxu rafan ngaxakedenna Tikiko nan n ma feen birin fale ε xa. Marigina walike tğəndiyaxin na a ra naxan walima Marigin xa alo n tan.

⁸ N na a rasigama ε ma alogo ε xa nxu kiin kolon, a yi ε ralimaniya.

⁹ En nafan ngaxakedenna, tğəndiya muxuna, Onesimo sigama a fəxə ra. Ε muxuna nde na a ra. Feen naxan danguxi be yi, e na birin yebama ε xa nən.

¹⁰ N katorasa bodena Arisitaraki ε xəntənma e nun Maraka, Baranabasi dunbode. Ε bata yi yamarine mε naxan ma fe ra, xa a fa ε konni, ε xa a rasεnε ki fajı.

¹¹ Yisa, naxan xili sa Yusutu, na fan ε xəntənma. Yahudiyane tagi ne nan tun walima n xən ma Alaa Mangayana fe ra, ne nan findixi n niini fan muxune ra.

¹² Epafirasi, ε muxuna nde ε xəntən Yesu a walikena, Alaa Muxu Sugandixina. A yengen soma ε xa Ala maxandini waxatin birin, alogo ε xa dεfe, ε yi ε yixədxə, ε kamali Ala sagoon birin yi.

¹³ N na seren bama a xa, a tərxı ε fe ra ki fajı e nun Layodise kaane nun Herapolisi kaane.

¹⁴ En nafan muxuna, Luka dandan tiina, e nun Demasi ε xəntən.

¹⁵ Ε ngaxakedenne xəntən nxu xa naxanye Layodise yi, e nun Nimifa nun denkeleya yamaan naxan malanna tima a banxini.

¹⁶ Ε na kedini ito xaran ε konni, ε a liga a xa xaran Layodise kaane denkeleya yamaan xa. Naxan fan kelima Layodise yi, ε na fan xaran.

¹⁷ Ε xa a fala Arikipe xa, ε naxa, “I wanla naxan sətəxi Marigin na, a liga i yeren ma, i yi a rakamali.”

¹⁸ N tan Pəli nan xəntən dənxe ni ito sεbεxi n yiin na: Ε

nama jinan n ma kasorasaan
xon ma.

Ala hinanna xa lu e xon.

Kedi Singen Tesaloniki Kaane Ma Poli Alaa Falan Kedi Singen Tesaloniki Kaane Ma

Tesaloniki yi findixi Romi manga taan nan na Masedoniya yamanani, Girēki yamanan kōmēn fōxōni. Xera Poli fa nēn na taani a xerayaan sigatiin firindeni, a keli xanbini Filipi taani. A yi denkeleya muxuna ndee soto mēnni, koni a mi bu na, bayo Yahudiyana ndee yi na, naxanye mi yi tinxi a fe ma. Nayi, fō a xa yi keli nēn Tesaloniki taani mafuren. Nanara, a yi siga Beere taani (Xerane 17.1-10). Dōnxen na, a yi fa Kōrenti taani, a fōxōrabiran Timote yi sa a li na, a yi Tesaloniki kaane feene yēba a xa. Nayi, Poli yi kedi singen nasiga Tesaloniki kaane ma. Waxatina nde, a sebe Kōrenti taan nin. Fe kolonne a falama fa fala Kitabun yireni ito nan singe sebe benun Ningila Yesu kitabu yire gbeteeye, a a sebe nēn fō jēē fu nun solofere jōxōn Yesu te xanbini kore xōnna ma.

Xibarun naxanye fa sa keli Tesaloniki taani, xeraan yi sēwa ne fe ra. A barikan birama Ala xa lan na misali fajin nan ma Tesaloniki kaane naxan yitama yamanan muxun bonne ra. A mōn a falama a waxi e to feni han (1.1-3.13). Nayi, a e kawandima a e xa e

tunnafan, e mōn yi yanfan denkeleyani Yesu ma (4.1-12). Na xanbi ra, e bata maxōdinna naxanye ti lan faxa muxune keli feen ma sayani e nun Alaa Muxu Sugandixin fa feen ma, a yi ne yabi (4.13-5.11). A a kedin najanxi sariyane nun xōntōnne nan ma (5.12-28).

Kitabun yireni ito feene nan yēbama lan waxati rajanne fe ma. A falama denkeleya muxune xa nēn fa fala e xa seren ba, a e xa a kolon a waxatina nde fama, “e sa luma nēn Marigin fema habadan!” (4.17)

¹ Poli nun Silasi nun Timote nan ito sebe xi siga Fafe Ala nun a Muxu Sugandixin Marigi Yesu a denkeleya yamaan ma Tesaloniki taani.

Ala xa hinanna nun bōje xunbenla fi ε ma.

Barika birana

² Nxu barikan birama Ala xa ε birin ma fe yi waxatin birin, nxu nēma Ala maxandε ε xa.

³ Nxu nēma Ala maxandε, nxu xaxili ε feene xōn: ε denkeleyaan wanle nun ε xanuntenya wanle nun ε tunnafanna nun ε yigina Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini en Fafe Ala yetagi.

⁴ Ngaxakedenne, ε tan Ala xanuntenne, nxu a kolon fa fala Ala bata ε sugandi.

⁵ Amasoto nxu to Yesu a fe Xibaru Fajin nali ε ma, na mi findi falan xan tun na, koni fō sēnben nun Alaa Nii Sarijanxin nun xaxili ragidi kamalixina. Nxu yi sigan

tima ε fe ra kii naxan yi ε tagi, ε na kolon.

⁶ Ε findi nen nxu tan nun Marigin naliga muxune ra. Hali ε to tɔrɔ gbeen sɔtɔ, ε falan nasuxu nen sewani Alaa Nii Sarijanxin naxan fixi ε ma.

⁷ Na kui, ε bata findi misaala ra denkeleya muxune birin xa Masedoniya yamanan nun Akaya yamanani.

⁸ Amasɔtɔ Marigina falan xuyaxi ayi ε barakan nin, a mi dan Masedoniya yamanan nun Akaya yamanan xan gbansan yi. Koni ε denkeleyana Ala ma, na feen bata kolon yiren birin yi. Nayi, nxu tan mako mi fa a fala feen ma.

⁹ Ε nxu yisuxu kii naxan yi, muxune na falama e nun ε xete suxurene fɔxɔ ra kii naxan yi, ε tubi Ala ma, ε habadan Ala jɔndin kannu batu.

¹⁰ Ε yi a Dii Xemen fa feen mamε keli kore, Ala bata naxan nakeli sayani, Yesu naxan en xunbama Ala xɔlɔ famatɔɔn ma.

2

Pɔli a xerayana Tsaloniki yi

¹ Ngaxakedenne, ε yetena a kolon fa fala nxu fa fena ε konni, na mi luxi fuu.

² Nxu bata yi tɔrɔn nun jaxankatan sɔtɔ Filipi taani, alo ε a kolon kii naxan yi, nxu yi nxu wεkile Ala yi, nxu yi Yesu a fe Xibaru Fajin nali ε ma hali muxu wuyaxin to nxu yengε ε konni.

³ Amasɔtɔ nxɔ kawandi xuine mi fataxi tantanna ra hanma jɛnige sarijantarena hanma yanfantenyana.

⁴ Koni Ala to bata nxu kɛjaan fεsefεse, a yi a falan Xibaru Fajin taxu nxu ra. Nxu falan tima na kii nin. Nxu mi waxi muxune xan kenen fe yi, koni Ala naxan muxune bɔjɛn fεsefεsema.

⁵ Bayo ε a kolon yati, fa fala nxu mi ε rawalixi wulen matɔxɔ xuiin xɔn hanma nxu mila ε seene xɔn luxunni. Ala nan nxu seren na.

⁶ Nxu mi binyen fenma muxu yo ra, ε tan hanma ndee gbete ye.

⁷ Alaa Muxu Sugandixina xerane to nxu ra, nxu yi nɔε nxɔ goronna se nen ε xun ma nun. Koni, nxu findi nen muxu sabarixine ra ε ye, alo dii ngana a diin masuxuma kii naxan yi.

⁸ Nayi, nxu yi tinxi nxɔ sabarini nxu xa Alaa falan Xibaru Fajin nali ε ma, nxu yi nxu yete niin fi ε fe ra amasɔtɔ nxu yi ε xanuxi han!

⁹ Nxu ngaxakedenne, ε xaxili lu nxɔ yanyin nun nxɔ kɔεen wanla nun ye gbaan xɔn. Nxu na wanla ke nen alogo goronna nama lu muxu yo xun ma, nxu nεma Yesu a fe Xibaru Fajin nalima ε ma waxatin naxan yi.

¹⁰ Nxu seren nan ε ra, e nun Ala fa fala nxu yi sarijanna nun tinxinna nun fetareyaan nin ε tan denkeleya muxune tagi.

¹¹ Ε a kolon fa fala nxu luxi ε keden kedenna birin xa nen alo fafan nun a diine kii naxan yi.

12 Nxu yi ε ralimaniya, nxu yi ε masabari, nxu yi ε mafan a ε sigati kiin xa lan Ala ma, a tan naxan ε xilixi alogo ε xa so a mangayaan nun a binyeni.

13 Na nan a ligaxi, nxu luma barikan birε Ala xa waxatin birin. Bayo ε to Alaa falan mε nxu ra, ε a rasuxu nen Alaa jondi falan yetεn na, alo a lan kii naxan yi, naxan walima ε tan denkeleya muxune tagi. E mi a suxu alo muxune falana.

14 Ngaxakedenne, ε bata Alaa denkeleya yamane raliga, naxanye Yudaya yamanani, Yesu Alaa Muxu Sugandixina muxune. E kon kaane ε tɔrɔ kii naxan yi, Yahudiyane ne fan tɔrɔ nen na kiini.

15 E tan Yahudiyane nan Marigi Yesu faxa e nun nabine, e yi nxu fan kedi. E mi Ala kenεnjε mume! E muxune birin matandima.

16 E mi tinma nxu xa falan ti siya gbεtεne xa, alogo e xa kisi. Nayi, e luma e yulubin nan tun fari sε han a dεfe. Koni Alaa xɔlɔn bata yelin e liyε.

Pɔli mɔn waxi e xɔntɔn feni

17 Nxu ngaxakedenne, wulana nxu masigaxi ε ra waxatidi, koni nxu bɔjnεn mi masigaxi ε ra. Nxu katan birin tima alogo nxu xa fa ε fεma bayo ε to xɔnla bata nxu suxu han!

18 Nxu waxi fa feni ε fεma, a gbengbenna n tan Pɔli bata kata sanja ma firin. Koni Setana yi nxu yikala.

19 Amasɔtɔ nde finde nxu yigin nun nxu sεwa xunna

nun nxɔ xunna kenla ra alogo nxu xa matɔxɔn sɔtɔ en Marigi Yesu yetagi a na fa waxatin naxan yi, xa ε tan mi a ra?

20 E tan nan nxɔ binyen nun nxu sεwa xunna ra yati!

3

1 Nxu to mi yi fa nɔε legendenna tiyε sɔnɔn, nayi, nxu yi lan a ma a nxu xa lu Atena taani,

2 nxu yi en ngaxakedenna Timote rasiga ε ma, naxan walima Ala xa a Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nalideni alogo a xa sa ε senbe so, a ε ralimaniya ε denkeleyani.

3 Nayi, ε tan muxu yo nama kuisan jaxankatani itoe fe ra. Bayo ε tan a kolon a na nan nagidixi en ma.

4 Amasɔtɔ nxu yi ε fεma waxatin naxan yi, nxu yi a falama ε xa fa fala a en jaxankatama nen. E na kolon, na nan ligaxi.

5 Nanara, n to mi yi fa mame tiyε, n yi Timote rasiga ε ma alogo a xa sa xibarun sɔtɔ lan ε denkeleyaan ma. Bayo n yi gaxuxi fa fala maratantan tiin nama ε ratantan, nxɔ wanla yi lu ε ma fuuni.

6 Koni Timote baxi fadeni nxu fεma, sa keli ε fεma. A bata ε denkeleyaan nun ε xanuntenyana fe xibarun nali nxu ma. A naxa, a ε mirixi nxɔ a fe ma sεwani waxatin birin, a nxu to xɔnla ε ma ki faji alo ε fan to xɔnla nxu ma kii naxan yi.

7 Nanara, nxu ngaxakedenne, hali nxu to tɔrɔn nun

ɲaxankatani, ε denkeleyana nxu ralimaniyaxi.

⁸ Iki ε bata nxu nii yifan nxu ma, bayo ε mɔn Marigina kiraan xɔn gben!

⁹ Nba, nxu lan nxu xa barika biran dan minen yi Ala xa ε fe ra, naxan lanɲε na sewan yatɛn ma naxan nxu yi ε fe ra Ala yetagi?

¹⁰ Nxu Ala maxandima kɔɛɛn nun yanyin na han a gbo ayi fa fala a nxu xa ε to, alogo naxan dasaxi ε denkeleyani, nxu yi na rakamali.

¹¹ En Fafe Ala yetɛɛn nun en Marigi Yesu xa kirani tɔn nxu xa, siga ε fema.

¹² Xanuntenyaan naxan ε tagi e nun naxan ε nun muxun birin tagi, Marigin xa na fari sa, a ragbo ayi alo nxu gbeen kii naxan yi ε tan xa.

¹³ A xa ε bɔɲɛn senbe so alogo fe yo nama lu ε sariɲanni en Fafe Ala yetagi, en Marigi Yesu nun a sariɲantɔne birin fa waxatini.

4

Sigati kii naxan Ala kenɛnxi

¹ Dɔnɛn na, ngaxakedenne, nxu ε mafanma, nxu yi ε kawandi Marigi Yesu barakani. E bata a kolon nxu xɔn ma ε lan ε xa sigan ti kii naxan yi, ε yi Ala kenɛn, ε yetɛɛn na ligama koni ε mɔn xa yanfan na kui.

² Bayo ε a kolon nxu yamarin naxan soxi ε yii Marigi Yesu xinli.

³ Ala sagoon ni i ra, ε xa sariɲan, ε fata yanga suxun ma.

⁴ E keden kedenna birin xa ε yetɛ fati bɛnden suxu kiin kolon sariɲanna nun xunna kenli.

⁵ E nama kunfa fe yalunxine xɔn alo denkeleyatarene, naxanye mi Ala kolon.

⁶ Muxu yo nama haken liga, a yi a denkeleya adamadi boden yanfa feni ito nde yi. Nxu bata yi a fala ε xa nun, nxu yi a makɔɔ ε xa ken, naxan na ito ndee liga, Marigin na feen saranma na kannan ra nɛn.

⁷ Amasɔtɔ, Ala mi en xilixi a en xa fe sariɲantaren liga, koni a en xa sariɲan.

⁸ Nanara, naxan na tondi falani itoe suxe, na mi tondixi muxune xan xa, koni a tondixi Ala nan xa naxan a Nii Sariɲanxin fixi ε ma.

⁹ Hali nxu mi se sebe ε ma denkeleya muxun bonne xanu feen ma, amasɔtɔ ε ε bode xanuma kii naxan yi, Ala bata ε xaran na ma.

¹⁰ E na nan ligama ngaxakedenne birin xa Masedoniya yamanan yiren birin yi. Koni nxu ε mafanma ngaxakedenne, fa fala ε siga yetɛn na na kui.

¹¹ Na xa findi xunna kenla ra ε xa ε lu sabarini, ε yi ε xaxili lu ε feene xɔn, ε wali, alo nxu ε yamarixi kii naxan yi,

¹² alogo ε sigati kiin xa findi binyen na denkeleyatarene ye, ε goronna nama lu muxu yo xun ma.

Yesu fa fena

¹³ Ngaxakedenne, nxu mi waxi ε lu feni kolontareyani muxune fe ra naxanye bata laxiraya, alogo ε nama lu

sunuxi alo bonne, yigi mi naxanye ma.

¹⁴ En laxi a ra a Yesu bata faxa, a mən yi keli sayani. Na ma, en mən laxi a ra, a Ala faxa muxune rakelima nən Yesu xən, naxanye yi denkeleyaxi a ma.

¹⁵ Awa, nxu Marigina falani ito nan tima ε xa: Marigin fa waxatina en tan naxanye lima en nii ra, en tan singe mi tema faxa muxune yεε ra.

¹⁶ Amasotə, yamarin na fi xui yitexi gbeeni, maleka kuntigin xuiin na mini, Alaa xətaan na fe, Marigin yetεen godoma nən keli kore. Nayi, muxun naxanye faxaxi e biraxi Alaa Muxu Sugandixin fəxə ra, ne nan singe kelima sayani.

¹⁷ Na xanbi ra, en tan naxanye na lu en nii ra na waxatini, en birin natema nən ne fəma kundani kore mafuren, en sa Marigin nalan kore. En mən yi lu Marigin fəma habadan.

¹⁸ Nayi, ε bode ralimaniya falani itoe ra.

5

ε yitən Yesu fa waxatin yεε ra

¹ Nba, ngaxakedenne, hali nxu mi se sεbε ε ma feni itoe liga waxatine fe ra,

² amasotə ε yetena a kolon yati, Marigin Fa Ləxən ligama nən alo mujaden fama kəεen na kii naxan yi.

³ Muxune bəjε xunbenla nun maratangana fe falama waxatin naxan yi, halagin

godoma e xun ma na waxatin yetεen nin, e ratεrena alo jaxanla dii bari kuiin na keli a ra. E mi tangε na ma mume!

⁴ Koni ngaxakedenne, ε mi fa dimin xan yi sənən, na ləxən yi ε ratεrena alo mujadena.

⁵ ε birin findixi kənenna nun yanyin muxune nan na. Kəεen nun dimin gbee mi en tan na.

⁶ Nayi, en nama xi alo bonne, koni en lu en yεε ra yi, en yi en yetεe suxu!

⁷ Xi xəlitəne xima kəεen nan na, dələ minne fan e minma kəεen nan na.

⁸ Koni en tan naxanye findixi yanyin muxune ra, en na en yetεe suxu, en yi xanuntenyaan nun denkeleyaan findi en kanke yε masansanna ra, en yi en kisi feen yigin findi en xunna makantan yengε so kəmətīn na.

⁹ Ala mi en sugandixi a xələn xan xili yi, koni a en xa kisin sətə en Marigi Yesu barakani, Alaa Muxu Sugandixina.

¹⁰ A faxaxi en xa nən, alogo xa en faxa, xa en lu en nii ra, en xa lu a fəma.

¹¹ Nayi, ε lu ε bode rali-maniye, ε lu ε bode sənbe soε, alo ε a ligama kii naxan yi iki.

Kawandin nun xəntən dənxeəna

¹² Nba, ngaxakedenne, nxu ε mafanma ε xa ne binya naxanye walima a xədəxən na ε tagi, naxanye tixi ε yεε ra Marigini naxanye ε rakolonma feene ma.

13 E e yatε muxu binyene ra xanuntenyani e wanla fe ra. Lanna xa lu ε tagi.

14 Ngaxakedenne, nxu ε mafanma ε salantenne maxadi, naxanye tun-naxɔlɔxi e ma, ε yi ne rali-maniya, ε senbetarene mali, ε diɲa muxun birin xa.

15 E a liga ε yeren ma muxu yo nama fe ɲaxin saran fe ɲaxin na, koni ε kata fe fajin ligadeni ε bode xa e nun muxun birin xa waxatin birin yi.

16 E lu seɓwaxi waxatin birin.

17 E Ala maxandi waxatin birin.

18 E barikan bira Ala xa feen birin yi. Ala sagoon nan na ra ε xa, ε to Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi.

19 E nama Alaa Nii Sariɲanxini kala a wanli.

20 E nama nabiya falane rapaxu.

21 Koni ε feen birin feɓefeɓe, ε a fajin namara.

22 E makuya fe ɲaxin sifan birin na.

23 Bɔɲε xunbenla Ala xa ε rasariɲan ε keɲaan birin yi. Ala xa ε xaxinla nun ε niin nun ε fati benden lu fetareyani en Marigi Yesu fa waxatini, Alaa Muxu Sugandixina.

24 Ala naxan ε xilixi, na tinxin, a tan nan na ligama.

25 Ngaxakedenne, ε Ala maxandi nxu fan xa.

26 E ngaxakedenne birin xɔntɔn menni ngaxakedenyaan xɔntɔnna sunbuni.

27 N bata ε yamari Margin xinli, ε kedini ito xaran denkeleya muxune birin xa.

28 En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ε birin xɔn ma.

Kedi Firindena Tesaloniki Kaane Ma Poli Alaa Falan Kedi Firinden Tesaloniki Kaane Ma

Kedin firinden kui naxan sebe Tesaloniki kaane ma, Xera Poli xetema feene ma a bata yi naxan fala a kedi singen kui: Maxodinna naxan lanxi Yesu fa feen ma. Na feen mon Tesaloniki denkeleya muxune yimaxama. Muxuna ndee a falama e ye a na loxon bata a li (2.2), nde tondima wale na waxati rajanna fe ra, a to yiso, e goronna yi lu se bonne xun ma (3.6-12). Nayi, Kitabun yireni ito sebexi nen alogo a xa xaxili naxin ba muxune xunni naxan Tesaloniki denkeleya muxune toroma.

Xera Poli falan foloma Ala tantunna nan ma denkeleyaan nun xanun-tenyana fe ra, Tesaloniki denkeleya muxune naxan yitaxi, a mon Ala maxandima alogo a xa e senbe so wanli e xilixi naxan ma (1.1-12). Na danguxina, a yi fa Kitabun yireni ito a fala xonna ma, naxan lanxi Alaa Muxu Sugandixin fa feen ma binyeni. Na mi ligama fo muxu makabexina nde mini kenenni, "Muxu naxina," naxan kelima Ala xili ma a murute Alaa Muxu Sugandixin xili ma (2.1-12). Naxuyaana waran senbena fe ra, a lan denkeleya muxune xa e senbe so e denkeleyani

Yesu a fe Xibaru Fajini, e yi lu Ala maxandeyeyo ye (2.13-3.5). Xera Poli xoloxin nan falan tima salantenne ma, a yi a yita e ra bonne walima kii naxan yi alogo e goronna nama lu muxe xun ma (3.6-15). A a falan najanma duban nun xontonna nan ma (3.16-18).

Kitabun yirena nde naxa, "Xa naxan mi waxi wali feni, hali na kanna fan nama donse don." (3.10) Na falan tima Kitabu xaranne nan xa a e xa a liga e yeren ma a denkeleyaan mi findixi salayaan na, fo wanla xa ken en Ala e tixi naxanye ra loxo yo loxo.

¹ Poli nun Silasi nun Timote nan ito sebexi Tesaloniki denkeleya yamaan ma naxanye bata findi en Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin gbeen na.

² Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinnanana nun boje xunbenla fi e ma.

Kitina fe Marigin fa waxatini

³ Ngaxakedenne, a lan nen nxu xa barikan bira Ala xa e fe ra waxatin birin. Na nan daxa amasoto e birin ma denkeleyaan gboma ayi kati, e nun e xanuntenyaan fan e bode xa.

⁴ Nanara, nxu yetena e matoxoma Alaa denkeleya yamane tagi e tunnafanna nun e denkeleyana fe ra hali e to toroxi besenxonyani.

⁵ Na feene a yitama nen a Alaa kiti sa kiin tinxin naxan a ligama e xa yate

muxu kamalixine ra nax-
anye soma Alaa Mangayani, ε
naxankatani naxan ma fe ra.

⁶ Ala to tinxin, naxanye
ε naxankatama, a ne saren
fima naxankatan na nen,

⁷ ε tan naxanye naxankataxi,
a yi matabun fi ε ma e nun
nxu fan. Na ligama nen
Marigi Yesu na makenen
waxatin naxan yi, keli kore
e nun a maleka senbemanē

⁸ tεε degε gbeenī. A yi Ala
kolontarene saran e fe naxine
ra naxanye mi Marigin Yesu a
fe Xibaru Fajin falan suxi.

⁹ Ne naxankatama
habadan halagin nan na, e ba
Marigin yetagi e nun a binye
magaxuxina.

¹⁰ Na ligama nen a na fa
loxon naxan yi e tagi, a yama
sarijanxin birin yi a binya, e
yi kabε a ma naxanye birin
denkēleyaxi. E fan taranma
nen ne ye amasoto nxu seren
naxan ba ε xa, ε la nen na ra.

¹¹ Na kui, nxu Ala
maxandima ε xa waxatin
birin, alogo, a bata ε xili
feen naxan ma, ε xa kamali,
ε yi lan na ma. Nxu mon
a xandima alogo, ε bata fe
fajin naxan birin nenige, e
nun ε na wanla naxan ke ε
denkēleyani, Ala xa na birin
nakamali a senben xon ma.

¹² Nxu na maxandin tima
alogo en Marigi Yesu xinla
xa binya ε xon, ε fan yi
binyen soto a tan yi, en ma
Ala nun Marigi Yesu Alaa
Muxu Sugandixina hinanna
barakani.

2

Fe naxi rabana fe

¹ Ngaxakedenne, en faan
Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin fa feen nan ma
iki e nun en malan fena a
fema. Nxu ε mafanma,

² xa ε nabiyā falana ndee fe
me hanma xibaruna hanma
kedina naxan a falama Mari-
gin fa loxon bata a li, ε xaxinla
nama mafura yifuyε, ε bojen
yi mini, hali e naxa a fataxi
nxu tan nan na.

³ E nama tin muxu yo xa ε
mayenden kii yo yi, amasoto
na loxon mi a liye fo na mu-
rute donxena a li singen, Xeme
Sariyataren yi makenen, ha-
lagin nagidixi naxan ma.

⁴ Muxune seen naxanye
birin yatexi “alane” ra, e yi
e batu, a a yetε yitema nen,
a yi keli ne xili ma. Na kui, a
daxoma nen Ala Batu Banxini,
a yi a yetε findi ala ra.*

⁵ N yi ε fema waxatin naxan
yi, n yi naxan falama ε xa, ε
mi ε yengi doxi ne xon ba?

⁶ Anu, iki ε a kolon
ki fajī, naxan na xemēn
makankanxi, alogo a nama
mini han a waxatin yi a li.

⁷ Amasoto iki, sariy-
atareyaan bata wali folo
wundoni. A luma na kii nin
han naxan a makankanxi, na
yi ba na singen.

⁸ Na waxatini, Xeme Sariy-
ataren makenenma nen, Ma-
rigi Yesu naxan halagima a de
foyen na, a yi a jan a fa feen
noron na.

⁹ Xeme Sariyataren fama
Setana senben barakan nin

* 2:4: A mato Daniyelī 11.36 nun Esekīyelī 28.2 kui.

e nun wule kabanako feene nun wule taxamasenne nun wule fe magaxuxin sifan birin,

¹⁰ e nun tinxintareyaan sifan birin naxanye halagi muxune mayendenma, amasotɔ e mi tinxi jɔndin nasuxɛ, a yi rafan e ma, e kisi.

¹¹ Nanara, Ala tantanna senben nafama nen, naxan a ligɛ e la wulen na.

¹² Na birin ligama nen alogo naxanye mi denkeleyaxi jɔndin ma, tinxintareyaan nafanxi naxanye ma, ne xa makiti.

Ɛ sugandixi ɛ kisi feen nan ma

¹³ Koni ngaxakedenne, Marigin xanuntenne, fɔ nxu xa barikan bira Ala xa ɛ fe ra waxatin birin, amasotɔ xabu a fɔlɔni Ala ɛ sugandixi ɛ kisi feen na nen a Nii Sarijanxin xɔn naxan ɛ rasarijanma e nun denkeleyaan xɔn jɔndin ma.

¹⁴ A mɔn ɛ xilixi na nan ma Yesu a fe Xibaru Fajin barakani, nxu naxan nalixi ɛ ma, alogo ɛ xa binyen sɔtɔ naxan kelima en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini.

¹⁵ Nayi, ngaxakedenne, nxu xaranna naxanye radanguxi ɛ ma, a na findi kawandi xuiin na hanma sebenla, ɛ ne suxu, ɛ lu e yi ken!

¹⁶ En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin yetɛen nun en Fafe Ala naxan en xanuxi, a habadan bɔjɛ xunbenla nun yigi fajin fi en ma a hinanni,

¹⁷ na Ala xa ɛ ralimaniya ɛ bɔjɛni, a ɛ senbe so wali fajin nun fala fajini.

3

Ɛ Ala maxandi nxu xa

¹ Dɔnxɛn na, nxu ngaxakedenne, ɛ Ala maxandi nxu xa alogo Marigina falan xa xuya ayi, a yi binya alo a ɛ konni kii naxan yi,

² alogo nxu xa xunba muxu kobine nun muxu jaxine ma, bayo e birin mi denkeleyaxi.

³ Koni Marigin tinxin, a ɛ senbe soma nen, a yi ɛ ratanga Fe Najin Kanna ma.

⁴ Nxu laxi ɛ ra Marigini, fa fala nxu ɛ yamarixi naxan na, ɛ na ligama iki, ɛ mɔn luma nen a ligɛ.

⁵ Marigin xa ɛ bɔjɛn ti Alaa xanuntenyaan nun a Muxu Sugandixina tunnafanna ra.

Wanla tɔnɔna

⁶ Ngaxakedenne, nxu ɛ yamarima Marigi Yesu xinli, Alaa Muxu Sugandixina, ɛ makuya ɛ ngaxakedenne birin na naxanye bata e yetɛ lu salayani, e mi sigan tima xaranne xɔn ɛ naxanye sɔtɔxi nxu yii.

⁷ Ɛ yetɛna a kolon a lan ɛ xa nxu raliga kii naxan yi. Amasotɔ nxu mi yi salayaan xan yi ɛ konni.

⁸ Nxu mi muxu yo a donse don nxu mi a saren fi, koni nxu tin nen tɔrɔn nun xadanna ma, nxu wali kɛɛen nun yanyin na, alogo nxu goronna nama lu ndenden xun ma.

⁹ Na mi na ra fa fala nxu mi nɔɛ na sɔtɛ ε yii, koni alogo ε xa misaala tongo nxu ma.

¹⁰ Amasɔtɔ, nxu yi ε fema waxatin naxan yi, nxu ε yamari nɛn fa fala naxan yo mi tinɲɛ wale, na nama a dege.

¹¹ Anu, nxu bata a mɛ a muxuna ndee ε ye, salantenne nan ne ra, e mi walima fɔ e to fe yibasanni.

¹² Nxu bata na muxune yamari, nxu yi e ralimaniya Marigi Yesu xinli, Alaa Muxu Sugandixina, a e xa e raxara, e wali alogo e xa e balon sɔtɔ.

¹³ Ɛ tan, ngaxakedenne, ε nama tagan fe fajin nabe.

¹⁴ Xa muxuna nde mi tin falani itoe suxe nxu naxanye sebexi, ε na kanna rakɔɔsi, fefe nama lu ε tan nun na kanna tagi, alogo a xa yagi.

¹⁵ Koni ε nama a yatɛ ε yaxun na, koni ε a rakolon alo ε ngaxakedenna.

Xɔntɔn xuine

¹⁶ Ala xa Marigin bɔɲɛ xunbenla kanna xa bɔɲɛ xunbenla fi ε ma waxatin birin nun kiin birin yi. Marigin yi lu ε birin xɔn.

¹⁷ N tan Pɔli yetɛɛn nan xɔntɔn xuini itoe sebexi. N ma taxamasenna nan ito ra n ma kɛdine birin yi, n yii funfun ni ito ra.

¹⁸ En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ε birin xɔn.

Kedi Singen Timote Ma Poli Alaa Falan Kedi Singen Timote Ma

Yahudiyān nan yi Timote nga ra, a findi nen denkeleya muxun na, Gireki kaan nan yi a fafe ra. Poli Timote kolon a xerayaan sigatiin firinden nin, a to Lisitire taan li, Asi yamana fonni denaxan xili iki a Turiki (Xerane 16.1-3). Falo na loxon ma, Timote yi findi Xera Poli foxorabira kendēn na. A tan nan yi biraxi a foxo ra a xerayaan sigatiin wuyaxi yi. Na nan yi a ra, Poli yi Timote rasigama taane yi fena nde ra sanja ma wuyaxi a xa sa yamaan mali denkeleyani. Nanara, sanja ma wuyaxi a xinla toma Xerane Kewanle Kitabun yiren kui. Na misaala ndee nan itoe ra: Xerane 17.14-15, 18.5, 19.22. A xinla mon toma Poli a kitabune kui. Na misaala ndee nan itoe ra: Korenti Singen 4.17 nun 16.10-11 e nun Filipi Kaane 2.19-24 nun Tesaloniki Singen 3.2-6 e nun gbete ye fan na. Kedi firinna naxanye sebexi Timote ma e nun naxanye sebe Tito ma, muxune e xili bama fa fala: "Yeeratine Kitabu Yirene" amasoto e kiraan nan yitama denkeleya yamaan yeeratine ra.

Kedi singen naxan sebe Timote ma, na fe foxo saxan kendē nan yitama: A singena a denkeleya yamaan nakolonma lan wule dinane ma naxanye Yahudiyane

dinan nun suxure feene xaxinle banama. Na wule dinane yi muxune xaranma nen a dunu na yi seene birin jaxu. E mon naxa a muxun kisin sotama wundo kolonna nan xon ma, naxan namaraxi e xarandii dando xa. E mon tonne doxoma futu xidin na e nun donsena ndee. Kitabun yireni ito mon yamarine fima lan Ala Batun malanne ma, e nun denkeleya yamaan yeba kiin nun a kuntigine kewanle fe. Donxen na a maxadi xuine nan tima Timote xa lan a wanla kii ma, a mon yi a yengi doxo denkeleya muxune xon, alogo a xa "findi Alaa Muxu Sugandixina walike fajin na." (4.6)

¹ N tan Poli, Yesu, Alaa Muxu Sugandixina xeraan nan ito sebexi, fata en nakisimana Alaa yamarin na, e nun Yesu, Alaa Muxu Sugandixina, en yigina.

² N na a sebema Timote ma, n ma diin yetena denkeleyani.

Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun kininkininna nun boje xunbenla fi i ma.

Wule dinane fe

³ N yi i mafanma kii naxan yi, n kelimatona siga Masedoniya yamanani, n mon waxi a xon, i xa lu Efesi taani alogo i xa men kaana ndee yamari e nama fa xaran gbete ye ti yamaan xa.

⁴ A e xa ba kankanje taline ma, e nun e benbane xinle fesefesen naxan mi janma.

Na fe matandine nan nake-
lima. E mi Alaa wanla kema
denkɛleyani.

⁵ N yamarini ito fi nɛn
alogo xanuntenyaan xa
gbo ayi naxan kelima bɔɲɛ
sarijanxin nun nii fajin nun
denkɛleya kɛndɛni.

⁶ Muxuna ndee bata
masara, kiraan yi lɔ ayi e ma
e bira fala fuune fɔxɔ ra.

⁷ E waxi a xɔn ma, e xa
findi sariya karamɔxɔne ra,
koni e naxan falama, e a rali
e sɔbɛɛn yɛtɛɛn na, e mi na
kolon mumɛ!

⁸ En na a kolon fa fala
sariyan fan, xa a rawalima a
sariya kiin ma.

⁹ En mɔn a kolon fa
fala sariyan mi saxi tinxin
muxune xan ma fe ra,
koni sariya kalane nun
muxu murutɛxine nun Ala
kolontarene nun yulubi
kanne nun sarijantarene
nun dina suxutarene nun
fafa faxane nun nga faxane
nun faxa tiine

¹⁰ e nun yanga suxune
nun xɛmɛn naxanye kafuma
xɛmɛne xɔn e nun konyi
matine nun wule falane nun
wule sere baane e nun feen
naxanye birin xaran kɛndɛn
matandima.

¹¹ Xaranni ito lanxi Ala
barakan kanna falan Xibaru
Fajin nɔɔn nan ma, a naxan
taxu n na.

Pɔli a barika birana

¹² N barikan birama en
Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin xa naxan n sɛnbɛ
soxi amasɔtɔ a bata n yate
tinxin muxun na, a yi n tongo
a walikɛɛn na.

¹³ Hali n to bata yi a
rayelefu, n yi a ɲaxankata,
n yi a rafɛya. Koni a bata
kininkinin n ma amasɔtɔ n
ne ligaxi kolontareyaan nun
denkɛleyatareyaan nin.

¹⁴ En Marigin yi a hinan
gbeen nagodo n ma han a
yi denkɛleyaan nun xanun-
tenyaan fi n ma, naxan kelixi
Yesu Alaa Muxu Sugandixin
ma.

¹⁵ Nɔndin nan falani ito
ra, en birin xa la naxan
na, fa fala Yesu Alaa Muxu
Sugandixin faxi dunuɲa yi
yulubi kanne nan nakisi fe
ra. N tan ɲaxu dangu e birin
na.

¹⁶ Koni a yi kininkinin
n ma, alogo Alaa Muxu
Sugandixin Yesu xa a diɲa
gbeen yita n tan yulubi kan
ɲaxin xɔn, a findi misaala
ra denkɛleya muxune xa,
naxanye habadan nii rakisin
sɔtɔma.

¹⁷ Nba, habadan mangana,
niin kanna nun totarena,
Ala keden peena, gboon nun
binyen xa fi na ma habadan
han habadan! Amina.

¹⁸ N ma diin Timote, n bata
na yamarin fi i ma, naxan
fataxi nabiya falane ra nax-
anye fala lan i ya fe ma, alogo
i xa na suxu, i yi nɔ yenge
fajin soɛ.

¹⁹ I xa lu denkɛleyaan
nun nii fajiyani. Muxuna
ndee bata ne rabɛɲin, e
denkɛleyaan yi ɲan alo
kunkin na godɔ igen bun.

²⁰ Humeneyo nun Ale-
sandire na muxune ye. N

* 1:20: Yanyina nde, na bunna nɛɛn fa fala a ne kedi nɛn keli denkɛleya yamaan
ye.

bata ne lu Setana xa,* alogo e xa xaran fa fala e nama Ala rayelefu.

2

Tagi yitonna e nun Ala tagi

¹ N na ε mafanma fe singen naxan ma, ε Ala mafan, ε yi a maxandi, ε Ala maxandi muxune xa, ε barikan bira a xa muxun birin ma fe ra,

² mangane nun yεεratine birin, alogo en ma dunuɲa yi gidin xa findi bɔɲe xunbenla nun xaxili saan na en xa, Ala kolonna nun binyeni.

³ Fe fajin nan na ra naxan lan Ala yεε ra yi, en nakisi-mana,

⁴ naxan waxi a xɔn ma muxune birin xa kisi, e yi ɲɔndin kolon.

⁵ Bayo Ala keden peen na a ra, e nun tagi yitɔn keden peena Ala nun muxune tagi, naxan findixi adamadiin na Yesu Alaa Muxu Sugandixina,

⁶ naxan a yete fi muxune birin xunba seen na, naxan findi sere ɲɔxɔyaan na a wax-atini.

⁷ Nanara, n tan yeteεn findixi xεraan nun kawandi baan na e nun karamɔxɔn naxan siyane xaranma denkeleyaan nun ɲɔndin ma. N ɲɔndin nan falama, wulen mi naxan na.

⁸ Nanara, n waxi a xɔn ma muxune xa Ala maxandi yiren birin yi, e yi e yii sariɲanxine ti Ala xa. Xɔlɔn nun matandin yi ba e tagi.

Naxanle lan e xa naxan liga

* **2:15:** Yireni ito bunna mɔn nɔε finde ito nan na: Koni Nmahawa rakisima nen a to bata diine bari, xa e lu denkeleyaan nun xanuntenyaan nun sariɲanna nun xuruni.

⁹ Na kiini, ɲaxanle xa e maxidi ki fajini xurun nun yete suturani. E nama e yete rayabu e xunna denbexin nun xεmaan nun gεme tofajine nun dugi sare xɔdεxene ra.

¹⁰ Koni e xa rayabu e kewali fajine nan xɔn, alo a lan ɲaxanle ma kii naxan yi nax-anye a falama e Ala binyaxi.

¹¹ ɲaxanle xa xaran sabarin nun xuru kendeni.

¹² N mi tinɲe ɲaxanla xa xaranna ti, a yi nɔɔn sɔtɔ xεmɛn fari. A xa sabari.

¹³ Amasɔtɔ N Benba Adama nan singe daxi, na xanbi ra Nmahawa.

¹⁴ Setana mi n benba Adama xan nakunfa, fɔ a ɲaxanla, a yi findi yulubitɔn na.

¹⁵ Koni Ala ɲaxanle ratangama e dii barini, xa e lu denkeleyaan nun xanun-tenyaan nun sariɲanna nun xuruni.*

3

*Denkeleya yamane
yεεratine fe*

¹ ɲɔndin nan falani ito ra: Xa muxuna nde waxi findi feni denkeleya yamaan xun-matoon na, a waxi wali fajin nan xɔn.

² Nayi, denkeleya yamaan xunmatoon xa findi sɔntaren na, ɲaxalan keden kannu, a xa findi yete suxun nun muxu xuruxin nun muxu suturaxin nun xɔɲe yisuxun nun xaran tiin na.

³ A nama findi dɔlɔ minna ra, hanma naxan bɔɲɛ mafura tɛ, koni a xa findi muxu dijɔxin nun fe yitɔnna ra, a nama findi gbeti xɔnxɔnna ra.

⁴ A xa a yengi dɔxɔ a denbayaan xɔn ki fajɪ, a yi a diine suxu xurun nun binyen birin yi.

⁵ Bayo xa muxun mi fatan a yetɛna denbayaan suxɛ a fajin na, na a yengi dɔxɔma Alaa denkeleya yamaan xɔn ma di?

⁶ A nama findi muxu tubixi nɛnɛn na, alogo a nama a waso ayi, e nun Yinna Manga Setana yi yalagi na fe kedenna ra.

⁷ A mɔn xa findi xili fajɪ kanna ra denkeleyatarene tagi alogo muxune nama a mafala, a suxu Yinna Manga Setana luti ratixin na.

Denkeleya yamaan mali tiine

⁸ Muxun naxanye findima denkeleya yamaan mali tiine ra, ne fan lan na kiini. E xa findi muxu binyen na. E nama findi nafiɲine ra hanma dɔlɔ minne. E nama tɔnɔn fen mayifuni.

⁹ E xa denkeleyaan wundon namara e sɔndɔmɛ fixɛni.

¹⁰ Fɔ e keɲaan xa fɛsɛfɛsɛ nɛn singen. Na xanbi ra, xa fɛ mi e ra, e nɔɛ findɛ nɛn denkeleya yamaan mali tiine ra.

¹¹ Mali ti ɲaxanle fan lan na kiini. E xa findi ɲaxalan binyaxine ra, e nama dari fala ɲaxine tiyɛ, e xa e yetɛ suxu, e tɔgɔndiya feen birin yi.

¹² Denkeleya yamaan mali tiine xa findi ɲaxalan keden kanne ra, e yi e yengi dɔxɔ e diine nun e tanden xɔn a fajin na.

¹³ Amasɔtɔ naxanye denkeleya yamaan malima ki fajɪ, ne nan xunna kenla tiden sɔtɔma, e nun yigi gbeena denkeleyani Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma.

¹⁴ N kedini ito sebɛxi i ma xaxili ragidin nin fa fala a mi fa buma n fa i konni.

¹⁵ Koni xa n bu, i mɔn a kolonɲɛ nɛn i lan i xa sigan ti kii naxan yi Alaa denbayani, naxan findixi habadan Ala denkeleya yamaan na, naxan findixi ɲɔndin senbetenna nun a betɛn saxin na.

¹⁶ ɲɔndin naxan na, Ala kolonna wundo feen gbo, na ni i ra:

A bata makɛnɛn fati bendɛni, Alaa Nii Sariɲanxin yi a tinxinyaan mayita,

malekane yi a to,
a fe kawandin yi ba siyane tagi

muxune yi denkeleya a ma dunuɲa yi,
a yi rate binyeni.

4

Wule karamɔxɔne fe

Yoni Firinden 4.1-3 Kɔlɔsi 2.16-23 Timote Firinden 2.4-6

¹ Alaa Nii Sariɲanxin bata a fala a fixɛn na, a muxuna ndee xɛtɛma nɛn denkeleyaan fɔxɔ ra waxati raɲanne yi, e bira Setanaa ɲinan yanfantenne nun e xaranne fɔxɔ ra.

² E tinma nɛn e yi mayenden wulen kawandi baane filankafuyaan xɔn, naxanye

səndəme xədəxə alo tɛɛ laruna.

³ Na muxu sifane tənna dəxəma futu xidi feen na nən e nun donseen sifana ndee, Ala naxanye da alogo dɛnkɛleya muxune xa e rasuxu barika birani, naxanye jəndin kolon.

⁴ Amasətə Ala seen naxanye birin daxi, e birin fan. A mi lan muxu yo xa a me ne ra, xa e birin nasuxu barika birani.

⁵ Amasətə Alaa falan nun en ma Ala maxandin ne rasarijanma nən.

Yesu a walikɛ fajina fe

⁶ Xa i ngaxakedenne kawandi na feene ma, i findima nən Yesu Alaa Muxu Sugandixina walikɛ fajin na, dɛnkɛleya falan nun xaran fajin yi findi i balon na i biraxi naxanye fəxə ra.

⁷ Koni xetɛ dina suxutare falane nun jaxalan fonne taline fəxə ra, i yi i xaran Ala kolonna ma.

⁸ Fati maxədəxən tənən na ndedi, koni Ala kolonna tənən gbo waxatin birin. Amasətə a iki nun habadan nii rakisin sətəma nən.

⁹ Nəndin nan falani ito ra, en birin xa la naxan na:

¹⁰ En tərəma, en yi en yixədəxə, bayo en to bata en yigin sa habadan Ala yi, adamadiine birin nakisimana, a gbengbenna dɛnkɛleya muxune.

¹¹ I lan i xa yamaan yamari na feene nan ma, i yi e xaran ne ma.

¹² I nama tin muxu yo yi yo i ma i ya foningeyani,

koni findi misali fajin na dɛnkɛleya muxune xa i fala ti kiin nun i fe raba kiini xanun-tenyaan nun dɛnkɛleyaan nun sarijanani.

¹³ I lu Alaa falan xaranjɛ muxune xa, i kawandin ba, i xaranna ti han n fa.

¹⁴ Ala i kixi kiseen naxan yi fata nabiyā falana nde ra, dɛnkɛleya yamaan fonne to e yiine sa i xunni, i nama i tun-naxələ na bun ma.*

¹⁵ I yengi dəxə feni itoe xən, i lu e fari alogo birin xa i sigati kiin to.

¹⁶ I yetɛ rakərəsi, e nun i ya xaranna. I tunnafan feni itoe yi amasətə xa i na liga, i kisin sətəma nən i yetɛɛn xa e nun naxanye na e tuli mati i ra.

5

Dɛnkɛleya muxune masuxu kiina

¹ I nama xeme fonna maxadi a xədɛxɛn na, koni a ralimaniya alo i baba na a ra, e nun banxulanne fan alo i xunyene nan e ra.

² E nun jaxalan fonne fan alo i nga. E nun sungutunne fan alo i xunyene sarijanana birin yi.

³ I xa kaja gilene binya a gbengbenna naxanye luma kedenyani.

⁴ Koni xa diine hanma mamandenne kaja gilɛn naxanye yii, fə ne xa e Ala kolonna yita na kaja gilene nan singe ra, e yi e jəxə lu e xən, e yi e fonne saran e wali faji fonne ra, bayo na nan nafan Ala ma.

* 4:14: E e **yiine sa a xunni** Ala maxandini alogo e xa a ti wanla nde ra.

⁵ Kaḡa gilēn naxan keden a ra, a yigin saxi Ala yi, na luma Ala maxandε nen kœēn nun yanyin na.

⁶ Koni kaḡa gilēn naxan biraxi a yetε rafan feene fɔxɔ ra, hali a to a nii ra, a faxaxin na a ra.

⁷ I xa e yamari na ra alogo e xa findi sɔntarene ra.

⁸ Xa muxun mi a kon kaane mali katarabi a denbayaan ma, na bata a mε denkeleyaan na. Na kanna ḡaxu denkeleyataren xa.

⁹ Kaḡa gilēn naxan xinlan a seβε denkeleya yamaan kaḡa gilene xinle ye fɔ naxan bata ḡεe tonge senninna sɔtɔ, e nun naxan yi dɔxi xεmε keddenna xɔn

¹⁰ naxan kolonxi a wali fajine xɔn dii xuru feen kui hanma xɔḡe yigiyana a konni hanma yama sarinaxin sanne maxa fena* hanma tɔrɔ muxune mali fena hanma bira fena wali fajin birin fɔxɔ ra.

¹¹ Koni kaḡa gilēn naxanye munma fori i nama ne xinle seβε bayo e waxɔn feene nœ e raxεte nen Alaa Muxu Sugandixin fɔxɔ ra, futu xɔnla yi e suxu.

¹² Nayi, e finde yulubi tongon na nen bayo e bata e layiri tongoxi singen kala.

¹³ Na mɔn xanbi ra, bayo wali mi e ma, e luma nen sigε banxine dε ra. E nafiḡiyaan sa walitareyaan fari, e lu muxune mafalε, e feen fala naxanye mi daxa.

¹⁴ Nanara, a xɔli n ma kaḡa

gilε sungutunne mɔn xa dɔxɔ xεmε taa yi, e diine bari, e yi e yengi dɔxɔ e denbayaan xɔn, alogo e nama fεε yo fi en yaxun ma a fala ḡaxin ti.

¹⁵ Amasɔtɔ kaḡa gilēna ndee bata kiraan fata, e bira Setana fɔxɔ ra.

¹⁶ Koni xa kaḡa gilēna ndee denkeleya ḡaxanla nde a denbayani, a xa ne goronna tongo. E nama findi denkeleya yamaan goronna ra, alogo denkeleya yamaan xa nɔ kaḡa gilēne maliye naxanye luxi kedenyani.

¹⁷ Denkeleya yamaan fonna naxanye tixi yamaan yeε ra ki fajin, ne lan e xa xunna kenla dɔxɔde firin nan sɔtɔ, a gbengbenna naxanye kawandin bama, e nun naxanye xaranna tima.

¹⁸ Amasɔtɔ Kitabun naxa, “I na ḡingen ti malo bodonna ra, i nama a dεen xidi.” A mɔn naxa, “Walikεen lan nen a yi a saranna sɔtɔ.”†

¹⁹ Xa muxune denkeleya yamaan fonna nde tɔḡegema, i nama i tuli mati fɔ xa sereya firin hanma saxan bata mini a ma.

²⁰ Naxanye bata yulubin liga, ne sɔnna xa fala birin yetagi, alogo bonne fan xa gaxu.

²¹ N bata i yamari Ala nun Yesu a Muxu Sugandixin nun maleka sugandixine yetagi, a i xa kawandini itoe suxu. I nama muxu yo rafisa e bode xa i kewanle yi.

²² I nama keḡen i yiin se muxune xunna ma Ala

* 5:10: Mεn kaane xɔḡe yisuxu kiina nde nan ito ra. † 5:18: A mato Sariyane 25.4 nun Kœenti Singen 9.9 nun Matiyu 10.10 kui.

maxandini e ti feen na Alaa wanla ra, i yi i yete findi yulubi tongo feren na muxune xa. Lu i ya sarijanni.

²³ I nama lu igen gbansanna minje, koni i xa manpana ndedi basan a ra alogo i kuiin xa borxo, bayo i furama waxatin birin.

²⁴ Muxuna ndee yulubine makenenma nen benun e xa kiti yiren li. Ndee gbeene kolonma e xanbi nen.

²⁵ A na kii nin, wali fajine makenenma nen hali naxanye mi ligaxi kenenna ma, ne mi nae luxunje.

6

Sariyana denkeleya muxune xa

¹ Denkeleya muxun naxanye konyiyaan bun ma, ne lan e xa e kanne binya kiin birin yi alogo Ala xinla nama rayelefu e nun nxo xaranna.

² Konyin naxanye kariye findixi denkeleya muxune ra, na konyine nama e kanne rayelefu e to findixi denkeleya muxune ra. Koni fo e xa wali nen e xa dangu bonne ra bayo denkeleya muxune nan e wanla tonon sotoma, e xanuntenne.

Wule dinane nun nafulu xonxonne

I xa muxune xaran feni itoe ma, i yi e ralimaniya.

³ Xa muxu yo xaran gbete tima, a mi bira en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina fala kendene foxo ra, e nun Ala kolonna xaranna,

⁴ na kanna rafexi wason nan na, a mi sese kolon. Fe matandine rafan a ma jaxi

ra e nun saxonxo saxonxone falane bunne ma. Na nan fama milen nun lantareyaan nun marayelefun nun sike jaxine ra,

⁵ e nun yenge jantarene muxu xaxili yifuxine tagi, jondin mi naxanye yi, naxanye yengi a ma fa fala a Ala kolonna findixi nafulu soto feren nan na.

⁶ Anu, tono gbeen nan Ala kolonna ra, xa en na en wasa so en yii seene yi.

⁷ Amasoto en mi faxi sese ra en yii dunujani ito yi, en mon mi sigan sese ra en yii.

⁸ Nayi, xa donseen nun dugina en yii, en na en wasa so ne yi.

⁹ Koni naxanye waxi findi feni nafulu kanne ra, ne birama nen tantan feene yi, e suxu luti ratixin na e nun kunfa xaxilitare jaxi wuyaxin naxanye muxune rasinma halagin nun bononi.

¹⁰ Amasoto gbeti xonxonna nan fe jaxine birin binla ra. Nde bata mila gbetin xon, e masiga denkeleyaan na, e kontofili fe wuyaxi ti e yete ma.

¹¹ Koni i tan Alaa muxuna, i gi na feene ma. I tinxinna nun Ala kolonna nun denkeleyaan nun xanuntenyaan nun tunnafanna nun limaniyaan fen.

¹² I denkeleyaan geren fajin so. I habadan nii rakisin suxu, i xilixi naxan ma, i i tixi sereya fajin naxan na sere wuyaxi yetagi.

¹³ N na i yamarima Ala yetagi naxan niin fima niimaseen birin ma, e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixin yetagi

naxan sere fajin ba Pɔnsi Pi-
lati yɛtagi,

¹⁴ i xa yamarini ito suxu
sɔntareyaan nun fɛtareyani,
han en Marigi Yesu Alaa
Muxu Sugandixin yi mini
kɛnɛnni waxatin naxan yi.

¹⁵ Na rabama a waxatin nin
Ala naxan saxi,
Ala Barakan Kanna,
Kuntigi Keden Pena,
Mangane Mangana,
Marigine Marigina.

¹⁶ Niin Kan Keden Pena
naxan konna kɛnɛn gbeeni
muxe mi e masɔɛ kɛnɛnna
naxan na,
muxe munma naxan to,
a mɔn mi nɔɛ toɛ.

Binyen nun sɛnbɛn xa fi a ma
habadan! Amina.

¹⁷ Yamarini ito fi waxatini
ito nafulu kanne ma, a e
nama waso ayi, a e mɔn
nama e yigi sa nafunli naxan
ɲanma, koni e xa a sa Ala yi
naxan en kima seen birin yi
fonisireyani alogo en xa lu
sɛwani.

¹⁸ E xa fe fajin naba, e
kɛwali fajine yi findi e na-
funla ra, e bodene ki fon-
isireyani.

¹⁹ Na kiini, e nafulu kɛnden
namarama nɛn e yɛtɛ xa yɛɛn
na, e nii rakisi yɛtɛɛn sɔtɔ.

²⁰ Timote, seen naxan
taxuxi i ra, na kantan ki
faji. Fala fuune nun dina
suxutare falane, i ne lu na,
e nun wulen naxan yatɛxi
fe kolonna ra naxan en
matandima.

²¹ Ndee bata tubi na ma, e
masiga dɛnkɛleyaan na.

Alaa hinanna xa lu ɛ xɔn.

Kedi Firindena Timote Ma Poli Alaa Falan Kedi Firinden Timote Ma

Kedi firinden naxan sebe Timote ma, na sebe Romi taan nin (1.17). Poli suxu nen a sa kasoon na kii xodezeni (2.9) a yi lu a danna (4.10,16), a yi kawandi falani itoe sebe a foxorabira kenden ma xanuntenyani (1.2).

Xerana a falan foloma Ala tantunna nan ma lan Timote a xanuntenyaan nun a denkeleyaan ma. Hali toro gbeen nun matandin to xun tixi Yesu a fe Xibaru Fajin nali muxune ma, a Timote yamarima a xa a senbe so, a yi yengen so wekileni “alo Alaa Muxu Sugandixina sofa tinxinxina” (1.3 han 2.13). A a rakolonma a a xa a liga a yeren ma muxune fe yi naxanye fala fuune tima a findi matandin na e nun sonxo sonxon naxanye ton mi na, naxanye denkeleyaan makuyama muxune ra. A yi a fala a xa, a a xa lu alo a tan yetena, a yi lu tinxinni alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, Timote naxan xaranxi xabu a banxulan jore waxatini (2.14 han 4.5). A kedin najanna ra, xerana a yetena mantorone nan ma fe falama, a yi Ala tantun naxan yi a malima (4.6 han 22).

Xera Poli gerenna so nen Yesu a fe Xibaru Fajin nalideni han a siimayaan

najanna (4.7). Kitabun xaran muxune fan lan nen, e yi na gerenna so, denkeleyaan nun dipan nun xanuntenyaan nun senbe soni, hali e mi gaxu Setana ye ra.

¹ N tan Poli, naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xeraan na Ala sagoon xon ma alogo Ala en tuli saxi nii rakisini naxan na Yesu Alaa Muxu Sugandixini, n xa na rali, n tan nan ito sebei,

² n yi a rasiga n nafan dii xemen Timote ma.

Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun kininkininna nun bore xunbenla fi i ma.

Barika biran nun kawandina

³ N walima Ala naxan xa bore rafixeni alo n benbane a liga kii naxan yi, n barikan birama na xa, n nema a maxande i xa keen nun yanyin na waxatin birin.

⁴ Amasoto, n nan n miri i ya wugan ma, a xonla n suxuma nen n xa i to alogo n xa lugo sewan na.*

⁵ N xaxili mon i ya denkeleya kenden xon, naxan yi i mame Lowisi nun i nga Ewunise yi. N laxi a ra, fa fala a i fan yi.

⁶ Nanara, n na a rabirama i ma, Ala kiseen naxan fixi i ma, i xa na rawali i sobeen na, i naxan sotoxi n na n yiin sa i xunni waxatin naxan yi Ala maxandini.

⁷ Amasoto Ala mi Nii gaxuxin xan fixi en ma koni a Nii

* 1:4: Timote **wuga** nen Poli keli Efesi taani waxatin naxan yi. A mato Timote Singen 1.3 kui.

Sarijanxina naxan senben nun xanuntenyaan nun son fajin fima en ma.

⁸Nba, inama yagi sereyaan be en Marigin xa, hanma i yagi n tan ma fe ra hali n to kasoon na a fe ra. Koni en firinna xa tin toro yaan ma en bode xon lan Yesu a fe Xibaru Fajina fe ma Ala senben barakani.

⁹A tan nan en nakisixi, a yi en xili a en xa sarijan. En kewanle fe mi a ra de, koni a yetena fe ragidixina, e nun a hinanna, a naxan fi en ma Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani benun dunu ja xa da.

¹⁰Koni iki a bata a yita en na en nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixin minin xon ma kenenni, naxan faxan senben noxi, a yi nii rakisin nun faxatareyaan makenen Yesu a fe Xibaru Fajin xon ma.

¹¹Ala bata n findi kawandi baan nun xeraan nun karamoxon na Yesu a fe Xibaru Fajina fe ra.

¹²Nanara, n toroma feni itoe ra, koni n mi yagixi e fe ra amasoto n denkeleyaxi naxan ma, n na kolon. N laxi a ra, a noe n gbeen namar e nen han na loxoni.

¹³I fala kend en naxanye mexi n yii, ne ramara misaala ra xanuntenyaan nun denkeleyani Alaa Muxu Sugandixin Yesu xon.

¹⁴Se fajin naxanye taxuxi i ra, ne mara Alaa Nii Sarijanxin senben barakani naxan en yi.

¹⁵I a kolon fa fala naxanye birin Asi yamanani, ne bata n

nabejin, hali Figelo nun Heremogene.

¹⁶Ala xa Marigin kininkinin Onesiforo a denbayaan ma amasoto a n nii yifan nen n ma sanja ma wuyaxi. A mi yagi n ma fe ra hali n to kasoon na.

¹⁷A Romi taan li waxatin naxan yi, a yi a tunnafan n fenje han a yi n to.

¹⁸Ala xa Marigin kininkinin a ma na Loxoni. A feen naxanye liga n xa Efesi taani, i ne kolon yati!

2

Yesu a walike fajine

¹Nba, i tan n ma diina, i senbe so na hinanni naxan Yesu Alaa Muxu Sugandixini.

²I feen naxanye mexi, n naxanye rali sereya wuyaxi yee xori, ne taxu lannaya muxune ra, naxanye fan noe muxu gbete ye xaranje.

³En na en wekile toroni en bode xon ma bayo en luxi nen alo Yesu Alaa Muxu Sugandixina sofa fajine.

⁴Muxun naxan sofa wanli, na mi basanje dunu ja fe gbete ra xa a waxi a kuntigin ken en feni.

⁵Muxun naxan fan a gima xataroxoyani, xa na mi a yixodoxo a gideni giin sariyani, a mi noon tiye mum e.

⁶Xee biin naxan wali xodexen kema, na singe xa a gbee xee ma seen soto.

⁷N naxan falama i xa, i miri na ma, amasoto Marigin famun fima nen i ma ne birin yi.

⁸I xaxili lu Yesu Alaa Muxu Sugandixin xon ma naxan keli xi Dawuda bansonni, naxan

keli sayani, alo n na a ralima kii naxan yi Yesu a fe Xibaru Fajini,

⁹ n tərōma naxan ma fe ra han n xidi alo fe jaxi rabana. Koni Alaa falan tan mi xide mumε.

¹⁰ Nanara, n dijaxi tərōne birin bun ma yama sugandixina fe ra, alogo e fan xa kisin sōtō naxan Yesu Alaa Muxu Sugandixini, e yi lu habadan binyani.

¹¹ Jōndin nan falani ito ra: Xa en nun a tan bata faxa en bode xōn,

en nun a tan nii rakisin sōtōma nēn.

¹² Xa en na en tunnafan, en nun a tan luma nēn man-gayani.

Xa en na en mε a ra, a fan a mεma nēn en na.

¹³ Xa en mi tinxiñjε ayi, a tan tinxinma nēn ayi, amasōtō a mi nōε a mε a yetε ra.

¹⁴ Na feene rabira muxune ma, i yi e yamari Ala yetagi, a e xa e yetε ratanga matandine ma lan falane bunne ma, matandin naxanye tōnō yo mi na. A e ramε muxune nan halagima tun!

¹⁵ I kata, i yi i yetε yita Ala ra walikε kēnden na, naxan wali xōnne mi mayagi, naxan Alaa jōndi falan nalima a kiini.

¹⁶ Xεtε dina suxutare fala fuune fōxō ra, amasōtō naxanye e falama, ne luma e masigε Ala kolonna ra nēn tun.

¹⁷ E falan luxi nēn alo furen naxan dε gboma ayi fatin ma. Humeneyo nun Fileto na muxune nan ye,

¹⁸ naxanye bata e masiga jōndin na. E naxa, a muxune rakelima sayani waxatin naxan yi, na bata dangu. E muxuna ndee denkeleyaan kala.

¹⁹ Anu, Alaa banxin beten saxi sandōxō kēnden naxan fari, na dōxi ken, falani itoe kērendenxi a ma, a naxa, “Marigin gbeen muxun naxanye ra, a ne kolon. Xa naxan yo Marigin xinla falama, na xa a xun xanbi so tinxintareyani.”*

²⁰ Waliseen sifa wuyaxi nan banxi gbeeni, gbeti daxin nun xεma daxin na koni a wudi daxin nun a bēndε ganxin fan na. Ndee rawalima binya feene yi, ndee rawalima binyatare feene yi.

²¹ Xa muxu yo a yetε rasarijan na binyatareya feene ma, a luma nēn alo walise binyaxina. A to sarijan, a kannna nōε a rawalε wali fajin birin yi.

²² I gi foningeyaan waxatin kunfa feene ma. E nun naxanye Marigin batuma bōjε fixen na, ε bira tinxinyaan nun denkeleyaan nun xanun-tenyaan nun bōjε xunbenla nan fōxō ra ε bode xōn.

²³ I mε xaxilitareyaan nun daxuyaan fe matandine ra, i yi a kolon fa fala a ne fama yengēn nan na.

²⁴ Anu, Marigina walikεen mi lan a yengēn so. Koni a lan nēn a fan birin na, a findi karamōxō fajin nun muxu dijaxin na.

* 2:19: Yatene 16.5

²⁵ A lan nen a xa fe matandine matinxin limaniyani alogo Ala xa a liga e yi e kewanle maxete, e yi jondin kolon.

²⁶ E yi xaxili soto, e e yete ba Yinna Manga Setanaa luti ratixine ra, e suxi naxanye ra alogo e xa lu a sagoni.

3

Dunya rananna fe

¹ A kolon fa fala a waxati donxene xodxoma ayi nen.

² Amasoto muxune findima nen wasodene nun gbeti xonxonne nun yete matoxone nun yandadene nun konbi tiine ra. E murute e soto muxune ma, e findi wali faji kolontarene nun dina kolontarene ra,

³ e nun hinantarene nun kininkinintarene nun muxu xili kalane nun yete suxutarene nun muxu yee xodexene nun fe faji rabane yaxune

⁴ e nun yanfantenne nun kunfadene nun yete yigboon naxanye waxon feene rafan e ma dangu Ala ra.

⁵ E e yete findi Ala kolonne ra, koni e e mema nen a senben na. I makuya na muxune ra.

⁶ Ndee eye, ne e yete rasoma nen banxine kui muxu rakunfa feen na, jaxanla naxanye senbe mi gbo dinani, e yi ne masoto yulubin goron binyen naxanye xun ma naxanye mabandunxi kunfan sifan birin xon.

⁷ Na jaxanle katama nen e xa xaran, koni e mi jondin kolonye mumε!

⁸ Na xemene luxi nen alo Yannesi nun Yanberesi naxanye Musa matandi.* Xemeni itoe fan jondin matandima na kii nin. E xaxinli fuxi, e denkeleyaan bata findi bonon na.

⁹ Koni ne mi sigε yeen na mumε amasoto muxun birin e xaxilitareyaan kolonna nen, alo Yannesi nun Yanberesi liga kii naxan yi.

Kawandi donxene

¹⁰ Koni i tan bata n ma xaranna kolon, e nun n kewanle nun n jeningen nun n ma denkeleyaan nun n ma djan nun n ma xanuntenyaan nun n ma tunnafanna

¹¹ e nun n ma besenxonyaan nun n ma toroyana. Toron sifan mundun na, n mi naxan toxi Antiyoki nun Ikoniyon nun Lisitire taane yi? Besenxonyaan sifan mundun na n mi naxan to? Koni Marigin yi n xunba ne birin yi.

¹² Naxanye birin waxi a xon ma, e xa sigan ti Ala kolonni Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani, ne besenxonyama nen.

¹³ Koni muxu jaxine nun naxanye e yete findima dina muxune ra, ne yanfanma jaxuyaan nin tun, e bonne mayenden, e fan yi mayenden.

¹⁴ Koni i tan, i xaranxi feen naxan ma, i denkeleyaxi

* 3:8: Yahudiyane namunne xaranna kui, woyimeen naxanye Musa matandi Misiran yamanani, ne yi xili na kiini. A mato Xoroyaan 7.11 nun 7.22 kui.

naxan ma yati, lu na yi amasotō i i karamoxōne kolon.

¹⁵ Xabu i dii jōre waxatini, i Kitabu Sarijanxin yire sebexine kolon naxan nōe xaxinla fiye i ma lan kisi feen ma denkeleyaan xōn Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma.

¹⁶ Amasotō Kitabun sebenla birin fataxi Ala nan na. A fan xaran ti seen nun tantanna yabi seen nun fe matinxin seen nun muxu xuru seen na tinxinna ma

¹⁷ alogo Alaa muxun xa kamali, waliseen yi lu a yii wali fajin birin ke xinla ma.

4

¹ N na i yamarima Ala yetagi e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxan faxa muxune nun muxu niirama birin makitima, naxan makenenma a mangayani.

² Alaa falana fe kawandin ba, xa a fala waxatin fan, xa a mi fan, i wēkilē. I muxune sōnna fala, i e maxadi, i e ralimaniya, i yi e xaran dijan birin yi.

³ Amasotō waxatin fama nen, muxune mi tinma xaran kenden ma. E birama e yete waxōn feene nan fōxō ra, e lu karamoxōne malanje e yete xa, naxanye e xaranma e tunla rafan feene ma.

⁴ E yi e tunla ba jōndi falane ra, e yi e tuli mati taline ra.

⁵ Koni i tan, i xa i yete suxu feen birin yi, i tunnafan tōrōne bun ma, i Yesu a fe Xibaru Fajin nali, i yi i ya wanla birin nakamali.

⁶ Amasotō, n tan bata lu alo minse saraxa bōxōnxina, n siga waxatin bata maso.

⁷ N bata yenge fajin so, n nan n ma giin danna li, n lu denkeleyani.

⁸ To xanbi ra, n tinxinyaan nō sōtōn kōntōnna sōtōma nen Marigin naxan namaraxi n xa, a naxan fima n ma na lōxōni, a tan naxan findixi kiti sa tinxinxin na. N tan kedenna mi a ra koni a fa feen xōnla naxanye birin ma.

⁹ Kata, i fa n fema mafuren!

¹⁰ Dunujani ito to rafan Demasi ma, a bata n nabegin a siga Tesaloniki taani. Kire-sen yi siga Galati yamanani. Tito yi siga Dalamatiya yamanani.

¹¹ Luka nan keden pe fa n fema. E nun Maraka birin xa fa amasotō a nōe n maliye nen walideni.

¹² N bata Tikiko rasiga Efesi taani.

¹³ I nēma fe waxatin naxan yi, n bata n ma gubaan nun n ma kedine lu Karapo konni Tirowasi taani, i fa e xelē n xa a gbengbenna naxanye sebexi kidine ma.

¹⁴ Siyakin Alesandire bata fe xōlēn liga n na han! Marigina a saranje a wanla ra.

¹⁵ I fan xa a fe liga i yeren ma, amasotō a nxō falane matandi nen a jaxin na!

¹⁶ N nan n yete xun mafala singen naxan ti kitisadeni, muxu yo mi n mali, birin yi n nabegin. Koni Ala nama e suxu nā ra.

¹⁷ Marigin nan n mali, a yi n senbe so alogo n xa kawandi kamalixin ba, siyane birin yi a me, n yi xunba yatane de.

¹⁸ Marigina n xunbama nen fe naxin wanle birin ma, a yi n nakisi alogo n xa so a man-gayani ariyanna yi. Binyen xa fi a tan ma habadan han habadan, amina.

Xəntən dənxe

¹⁹ N xa Pirisila nun Akila xəntən e nun Onesiforo a den-bayana.

²⁰ Erasite bata lu Kərənti taani, n bata Tirofime fu-raxin fan lu Miletı taani.

²¹ Kata, i xa fa benun xun-beli waxatin xa a li.

Ewubulo i xəntən, e nun Pudən nun Linosi nun Kelodiya e nun en ngaxake-denne birin.

²² Marigin xa lu i niini. Ala xa hinan ε ra.

Tito Poli Alaa Falan Naxan Nasiga Tito Ma

Tito findi denkeleya muxun nan na. Yahudiya mi yi a ra (Galati Kaane 2.1-3). Poli fəxərabira fajin nan yi a ra, bayo a tan nan yi Kərənti Kaane nun xeraan tagini tənma (Kərənti Kaane Kedi Firindena 7.6-16). Kitabun yireni ito sebe Tito ma waxatin naxan yi, a yi Kirəti fəxə ige tagi bəxəni. Xera Poli bata yi a yamari a a xa denkeleya muxune xun mato a ra mənni, a yi denkeleya yamane yeba ki fajı (1.5).

Xerana falan xun soxi a falan fələdeni (1.4). Sora singen napanxi denkeleya yamaan kuntigine fe nan ma (1.5-16). Sora firindeni, Tito kawandi xuine nan sətəma lan denkeleya muxune masuxu kiin ma denkeleya yamani: Xeme fonne nun jaxalan fonne nun banxulanne nun konyine masuxu kiina (2.1-15). Denkeleya muxune lan e xa naxan liga, sora saxanden na nan yitama en na, e lu e bode yi bəjə xunbenli, e mayitaxunna matanga (3.1-11). Kedin yi rapan Poli a yamarine nun xəntən xuine ma (3.12-15).

Kitabun yireni ito xaran muxune lanma nen e yi a famu fa fala maxadi xuiin naxan a kui, na mi sebexi Tito xan keden xa. Kəntəfili feen naxanye e kui, ne nan

denkeleya yamaan ma waxatin birin.

Xəntənna

¹ N tan Poli nan ito sebexi naxan findixi Alaa walikəen na, e nun Yesu a Muxu Sugandixina xerana alogo a muxu sugandixine xa denkeleya, e jəndin kolon, e lu Ala kolonni.

² Na denkeleyaan nun na jəndin fataxi habadan nii rakisın sətən yigin nan na, Ala en tuli sa naxan na xabu waxatine fələni, Ala naxan mi nəe wulen fale.

³ A bata a falan makənən a waxatini kawandin xən ma a naxan taxu n na Alaa yamarin xən ma, en nakisimana.

⁴ N ni ito sebexi Tito nan ma, n ma diin yetəna en ma denkeleyani.

Fafe Ala nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina en nakisi-maan xa hinanna nun bəjə xunbenla fi i ma.

Tito a wanla fe

⁵ N bata i lu Kirəti yamanani alogo feen naxan yitən daxi luxi, i xa na yeba, i yi denkeleya yamaan fonne dəxə taan birin yi fata n ma yamarine ra.

⁶ Denkeleya yamaan fonne xa findi muxune ra fe mi naxanye ra, jaxalan keden kanne, e diine denkeleyaxi, muxune nama e diine yatə yetə suxutarene ra hanma xurutarene.

⁷ Denkeleya yamaan xun-matoon xa findi muxun na fe mi naxan na, amasətə Alaa wanla taxuxi a tan nan na, a nama findi yetə yigboon na, hanma bəjə maxələna,

hanma dɔɔ minna, hanma naxan bɔɲɛn mafura tɛ, hanma gbeti xɔnxɔnna tinx-intareyani.

⁸ Koni a xa xɔɲene yisuxu ki fajɪ, fe fajɪn xa rafan a ma, a xuruxi, a tinxin, a sariɲan, a yetɛ suxi.

⁹ A xa a sɔbɛ so ɲɔndin falan ma alo a xaranxi a ma kii naxan yi, alogo a xa nɔ bonne ralimaniyɛ xaran kɛndɛni, a yi fe matandine tantanna yita e ra.

¹⁰ Muxu wuyaxi na, a gbengbenna Yahudiya dɛnkɛleya muxun naxanye banxulanayaan falan tima, naxanye findixi murutɛdene ra naxanye fala fuune tima, e bodene rakunfa.

¹¹ I xa ne dɛene suxu, amasɔɔ denbaya kalane nan ne ra, fata e xaranne ra naxanye mi daxa, e na ligama yagitareyaan nin nafulu feen na.

¹² E yetɛɛn kon kaa nabina nde nan a fala, a naxa, “Wule falan nan Kireti kaane ra waxatin birin, alo sube xaɲene, fudi ɲaxinten salayaxine.”

¹³ Nɔndin nan na falan na. Nanara, e sɔnna fala e xa kati alogo e xa dɛnkɛleya kɛndɛn sɔɔ,

¹⁴ e yi ba e tuli matiyɛ Yahudiyane taline ra, e nun yamarin naxanye fata na muxune ra naxanye e mɛxi ɲɔndin na.

¹⁵ Seen birin sariɲan muxu sariɲanxine yii, koni sese mi sariɲan muxu xɔsixine nun dɛnkɛleyatarene yii. E xaxinla nun e sɔndɔmɛn birin

xɔsixi.

¹⁶ Ne a falama nɛn a e Ala kolon, koni e e mɛxi Ala ra e kɛwanle yi. E haramuxi, e mi fala suxɛ, e mi nɔɛ wali fajɪ yo rabɛ.

2

Dɛnkɛleya muxune xa xaran feen naxanye ma

¹ Koni i tan ma falane xa lan xaran kɛndɛn nan ma.

² A fala xɛmɛ fonne xa, a e xa e yetɛ suxu, e findi muxu binyene ra, e nun muxu xuruxine. E yi e sɔbɛ so dɛnkɛleyaan nun xanun-tenyaan nun tunnafanna ma.

³ A fala ɲaxalan fonne fan xa, a e kɛɲaan xa lan Ala batun ma. E nama findi muxu xili kalane nun dɔɔ minne ra. E xa muxune xaran fe fajɪn ma

⁴ alogo e xa nɔ sungutunne maxaranɲɛ e xɛmɛnɛ nun e diine xanun kiin ma,

⁵ e findi ɲaxalan xuruxine ra, naxanye luma sariɲanni, naxanye walima denbayani, e ɲɛnigen fan, e xuru e xɛmɛnɛ ma alogo muxu yo nama Alaa falan nayelevu.

⁶ I mɔn xa banxulanne fan nalimaniya na kiini, a e xa xuru feen birin yi.

⁷ I tan yetɛɛn xa findi misali fajɪn na i kɛwali fajɪne yi. I ya xaranna xa findi ɲɔndin na binyeni.

⁸ I fala kɛndɛne ti, yalagi mi naxanye yi, alogo i yɛngɛfane xa yagi amasɔɔ e mi fɛ yo toxi en tan na e naxan fale.

⁹ A fala konyine xa, a e xa xuru e kanne ma, e yi e kɛnɛn feen birin yi. E nama e tandi,

¹⁰ e nama e muɲa, koni e xa e lannayaan yita e ra waxatin birin alogo en nakisi-mana Alaa xaranna xa xun-nayerenna sɔtɔ feen birin yi.

¹¹ Ala bata a hinanna makeɛn muxun birin xa kisin sɔtɔma naxan xɔn.

¹² Na en xaranma ɛnɛn, a en xa xɛtɛ Ala kolontareyaan fɔxɔ ra e nun dunuɲa rafan feene, en yi en xuru tinxinna nun Ala kolonna ma dunuɲani ito yi,

¹³ en nɛma hɛrin mameɛ en yengi naxan ma, en ma Ala sɛnbɛ kanna nun en nakisi-maan Yesu a Muxu Sugandixina binyen makeɛnɛnma lɔxɔn naxan yi.

¹⁴ A bata a yetɛ fi en ma fe ra alogo a xa en xunba en ma sariya suxutareyaan birin yi, a yi yama rasariɲanxin sɔtɔ a yetɛ xa, naxanye sɔbɛ soxi wali faɲine rabaan ma.

¹⁵ I lan i xa falan ti muxune xa na kii nin, i yi e ralimaniya, i yi e sɔnna fala i sɛnbɛn birin na. Muxu yo nama i raɲaxu.

3

Denkeleya muxun lan a xa feen naxanye liga

¹ A fala denkeleya muxune xa a e xa xuru manganɛ nun kuntigine ma, e yi e falane suxu. E xa e yitɔn kewali faɲin sifan birin xili ma.

² E nama muxu yo rayelefu, e xa findi fe yitɔnɛ nun muxu diɲaxine ra, e limaniya muxune birin xa.

³ Amasɔtɔ a fɔlɔni, xaxilitarene nun murutɛde tununxine nan yi en na.

En yi en ma kunfan nun en waxɔn feene birin ma konyiyaan nan bun. En yi en ma dunuɲa yi gidin nabama ɲaxun nun xɔxɔlɔnyaan nin. Xɔnnantenyaa yi lu en nun bodene tagi.

⁴ Koni en nakisimana Ala to a fanna nun a xanuntenyaa makeɛnɛn en xa,

⁵ a yi en nakisi. Anu, a mi yi na ligaxi nun a en bata fe tinxinxine liga, koni fɔ a kininkininna fe ra. A bata en nakisi fata en ma marafuna igeni, en yi xɛtɛ, en bari. En yi dunuɲa yi gidi nɛnɛn sɔtɔ Alaa Nii Sariɲanxin barakani,

⁶ a naxan defexin nagodo en ma, en nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani,

⁷ alogo en xa tinxin a yetɛ ra yi a hinanna barakani, en yengi yi lu habadan nii rakisin sɔtɔ feen ma en keɛn na.

⁸ Nɔndin nan na falan na. A xɔli n ma i xa kankan a falan ma, alogo naxanye na la Ala ra, ne xa e sɔbɛ so wali faɲin ma. Na feene nan laɲ, ne nan tɔnɔ gbo muxune birin ma.

⁹ Koni i yetɛ ratanga fe matandi xaxilitarene ma e nun muxune benbane xinle feɛfeɛɛn nun lantareyaan nun sɔnxɔ sɔnxɔn naxanye fataxi sariyan na, amasɔtɔ ne tɔnɔ mi na, e ligama fuyan.

¹⁰ Muxun naxan mayitaxunna rasoma yamani, i na a rakolon waxatin naxan yi sanɲa ma keden han firin, i masiga na ra.

¹¹ A kolon a na kanna xaxinli fuxi. A nɛma yulubin

ligama, a yete yalagima.

Yamari dɔnxene

¹² N na Aritema rasiga i fema waxatin naxan yi hanma Tikiko, kata i fa n fema Nikopoli taani, bayo n waxi a xɔn ma, n xa xunbeli waxatin ti mɛnni.

¹³ I xa sariya karamɔxɔ Senasi nun Apolosi mali e fanda feen na e sigatini alogo sese nama dasa e ma.

¹⁴ Fɔ en ma muxune fan xa e xaran nɛn fe faɲi rabaan ma e yi e tunnafan, alogo e xa nɔ e mako xɔdɛxɛne gase, e mɔn nama lu dɔxi fuu.

¹⁵ N fɔxɔ ra muxune birin i xɔntɔn. Nxu denkeleya muxune xɔyine birin xɔntɔn.

Ala xa hinan ε birin na.

Filemōn Pōli Alaa Falan Naxan Nasiga Filemōn Ma

Filemōn yi findixi denkeleya muxu kenden nan na. Yanyina nde, a yi Kōlōsi taan denkeleya yamaan nin. Xera Pōli xōyin nan yi a ra (fala tide 1). Konyina nde yi a yii, naxan yi xili Onesimo, naxan a gi a kanna ma. En mi a kolon Onesimo nun Pōli e bode kolon kii naxan yi, bayo Pōli yi kasoon na. Koni Onesimo fan findixi denkeleya muxun na. Pōli yi a ragidi a xa a raxete a kanna ma, a kedini ito sebe naxan ma, a xa a rasuxu a konni, koni a nama a suxu konyi gixin na, koni alo a ngaxakedenna denkeleyani. Konyin naxan a gi a kanna ma, na yi paxankatama nen a xōdexen na.

A yelin xanbini Filemōn nun a fōxōrabirane xōntōnye (1-3), Pōli yi barika bira Ala xa Filemōn ma denkeleyaan nun a wēkilena fe ra (4-7). A mōn yi mayandin ti Onesimo a fe ra, naxan sigama a kanna fema (8-22). Kitabun yireni ito rapanxi xōntōne nan ma, en mōn muxu wuyaxi xili toma a kui, naxanye Pōli kedi sebexin kui a naxan nasiga Kōlōsi kaane ma (Kōlōsi Kaane 4.10,12,14 Arikipe fan xinla sebexi fala tide firindenit Kitabun yireni ito yi e nun Kōlōsi Kaane 4.17). Yanyina nde Onesimo siga nen kedi firinne ra Kōlōsi

taani Kōlōsi kaane ma e nun Filemōn ma.

En Pōli a fanna toma nen Kitabun yireni ito kui. A ito sebexi a xōyin Filemōn ma, koni a mi yamari yo fixi a ma, a mi a karahanxi sese ma, a mi a sariyane baxi a yii Onesimo xun ma. Koni a a rabirama a ma nen, e nun naxanye birin Kitabun yireni ito xaranma, fa fala a Alaa xanuntenyaan muxune kepaan maxetema nen.

Xōntōne

¹ N tan Pōli naxan findixi kasorasaan na Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra, nxu nun ngaxakedenna Timote nan ito sebexi nxu xanuntenna nun nxu walike boden Filemōn ma,

² e nun Apiya nxu magilena e nun Arikipe nxu yenge so bodena e nun denkeleya yamaan naxanye e malanma i konni.

³ En Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bōye xunbenla fi ε ma.

Filemōn ma xanuntenyaan nun a denkeleyana fe

⁴ Filemōn, n nema n ma Ala maxandε waxati yo yi, n barikan birama a xa nen i ya fe ra,

⁵ amasōtō n bata a mε i denkeleyaxi Marigi Yesu na kii naxan yi, i mōn a yama sarijanxin birin xanuxi.

⁶ N na Ala maxandima alogo ngaxakedenyaan naxan fataxi i ya denkeleyaan na, na xa a liga i fe fajin birin kolon ki fajin, en naxanye

sōtōxi Alaa Muxu Sugandixin barakani.

⁷ Ngaxakedenna, i ya xanuntenyaan bata sēwa gbeen fi n ma, a yi n nalimaniya, bayo i bata yama sariḡanxin birin nii yifan e ma.

Pōli yi Filemōn mafan

⁸ Nanara, hali n to nōē susuē i yamare Alaa Muxu Sugandixini fa fala a i xa feen naba naxan daxa,

⁹ koni n ni i mafanma xanuntenyaan nin, n tan Pōli xeme fonna, e nun iki kasorasana Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra.

¹⁰ Nayi, n na i mafanma n ma dii Onesimo a fe ra, n findixi naxan baba ra kasoni.

¹¹ A tōnō mi yi i ma waxati danguxini, koni iki, a tōnōn luma en birin ma nēn.

¹² N bata a raxete i ma iki, a tan naxan nafan n ma alo n niina.

¹³ A yi rafan n ma nun, a lu n fema be, alogo a xa wali n xa i funfuni, n kasoon na waxatin naxan yi Yesu a fe Xibaru Fajina fe ra.

¹⁴ Koni n mi waxi fefe liga feni, ba i sagoon na, alogo i ya wali fajin nama findi karahanna ra, koni a xa findi i jēnige ma feen na.

¹⁵ Yanyina nde, Onesimo masigaxi i ra nēn waxatidi tun, alogo i mōn xa a sōtō habadan,

¹⁶ anu konyi gbansan mi fa a ra sōnōn, koni a bata dangu konyin na, a bata findi i rafan ngaxakedenna ra. A rafan n tan ma, koni a xa rafan i tan ma dangu n tan na adamadiyani e nun Marigini.

¹⁷ Nayi, xa i n yatēxi i xōyin nan na, i xa Onesimo fan yisuxu alo i n yisuxuma kii naxan yi.

¹⁸ Xa a tinxintareyaan ligaxi i ra, hanma xa a lan a xa sena nde raxete i ma, na goronna sa n tan xun ma.

¹⁹ N tan yetēēn nan ito sebexi n yiin na, n tan Pōli. N na i yii raxetema nēn, koni n mi waxi a fala feni i xa fa fala i tan lan i xa i niin so n yii.

²⁰ Ngaxakedenna, yandi na fe fajin liga n xa Marigina fe ra, n nii yifan n ma Alaa Muxu Sugandixin barakani.

²¹ N to laxi i ra a i n xuiin suxuma nēn, n xa ito sebe i ma. N na a kolon i nde ligama nēn dangu n ma falan na.

²² I mōn xa yigiya banxina nde yitōn n yēē ra amasōtō n laxi a ra, n mōn xetema nēn ε ma ε Ala maxandin barakani.

Xōntōn dōnxene

²³ Epafirasi naxan n fema kasoon na Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra, na i xōntōnma.

²⁴ N walike bodene Maraka nun Arisitaraki nun Demasi nun Luka, ne birin i xōntōn.

²⁵ Ala xa Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ε niini.

Heburune Alaa Falan Naxan Nasiga Heburune Ma

Naxan yo na Kitabun yireni ito xaran a yeren ma, a luma nen na kanna xa alo a kawandi ramεen nin. Kitabun yireni ito sebexi nen alo kawandi ba daxin na. Kitabun yireni ito rapanna a yitama a sebexi muxune nan ma. A mōn mi a sebe muxun fan mayitaxi. Yanyina nde, Kitabun yireni ito sebexi Romi kaane nan ma (13.24). Feen naxan kolonxi Kitabun yireni ito sebe muxuna fe yi, Yahudiyan na a ra naxan denkeleyaxi Marigi Yesu ma. Muxun naxan a sebexi, a Tawureta nun Yaburi Kitabun yirene kolonxi ki faji. A Kitabun yireni ito sebexi Yahudiya gbeteeye ma naxanye fan bata yi denkeleya Yesu ma alo a tan. Koni, e to paxankataxi Yesu xinla fe ra, e xetematōn na a ra Yahudiya dinan ma. E yi e mema nen denkeleyaan na Yesu ma. Kitabun sebe muxuna e kawandima nen a e xa e senbe so e denkeleyani, a yi Alaa Muxu Sugandixin fisamantenyaa mayita alogo e nama xete e namun fonne ma. Yanyina nde Kitabun yireni ito sebe nen jεε tonge saxan Yesu keli xanbi sayani.

Kitabun yireni ito yitaxunxi yire dōxō firin nan na. A yire singena (1.1-10.18) Alaa Muxu Sugandixina fisaman-

tenyana feen nan falama. Fa fala a dangu nabine ra (1.1-3), a mōn dangu malekane ra (1.4-2.18), a dangu Nabi Musa nun Yosuwe ra (3.1-4.13); a tan nan keden findixi habadan saraxan na, a gbo dangu Layiri Fonne saraxarali gbeene ra (4.14-7.28); a saraxa kamalixin baxi nen naxan ba sanja ma keden pe a muxune rakisi han habadan, a dangu Layiri Fonna saraxa wuyaxine birin na (8.1-10.18).

Kitabun yire firindena (10.19-13.19) na muxune senbe soma alogo e xa lu denkeleyani (10.19-39) e nama xete dina gbete ma. En misali kendene toma menna nin lan Layiri Fonna denkeleya muxune ma (Sora 11), a mōn a falama denkeleya muxune yeen xa lu tixi Alaa Muxu Sugandixin na, e yi nōn soto alo a tan (12.1-11). A yelin xanbini yamarina nde fiye e ma e nun a yi e kawandi (12.12-13.19), Kitabun sebe muxun a rapanna duba tiin nan ma e nun xōntōnne (13.20-25).

Kitabun sebe muxun mi danma fala paxumene xan tun ma alogo a xa a Kitabun xaran muxune mali e tun-naxōleni. A a yebama e xa a denkeleya muxune tōrōma dunuḡa ayi, a mōn yi Alaa Muxu Sugandixina wanla xunna fala. Fa fala a faxan bata kisi feen nakamali saraxa yo mi yi nōe naxan nakamale. Nayi, a muxune mafanma e xa lu Alaa Muxu Sugandixin fōxō ra. En fan lan en Habadan Alaa Muxu

Sugandixi fisamantenna
xuiin suxu.

Yesu gbo malekane xa

1 Waxati danguxini, Ala falan ti nen en benbane xa nabine xon sanja ma wuyaxi nun ki wuyaxi yi.

2 Koni a falan tixi en tan xa waxati rajanni ito nin a Dii Xemen xon. A bata daala birin sa a Dii Xemen sagoni alo a keena. A dunuja daxi a tan nan baraka yi.

3 Alaa Dii Xemen findixi a binyen naron nan na. Ala maligan yeteen nan a ra. A dunuja yisuxi a falan senben nan na. A to yelin yulubi xafarin nakamale, a yi daxo Ala Senben Birin Kanna yiifanna ma ariyanna yi.

4 Alaa Dii Xemen tiden yi gbo ayi dangu malekane ra, a yi xinla fi a ma naxan dangu e xinle ra.

5 Bayo, Ala mi a falaxi a maleka yo xa, a naxa, "N ma dii xemen nan i tan na, n bata findi i fafe ra to.*" A mon mi a fala maleka yo xa, a naxa, "N findima nen i fafe ra, i fan yi findi n ma dii xemen na.†"

6 Ala to a diin nafa dunuja yi alo dii singena, a mon naxa, "Alaa malekane birin xa a batu.‡"

7 A mon yi a fala malekane fe yi, a naxa, "Alaa malekane luma nen alo foyena,

a walikene yi lu alo tee degena.§"

8 Koni a mon yi a fala a dii xemena fe yi, a naxa, "Ala, i luma nen i ya mangaya gbedeni habadan!

I ya manga dunganna yi findi tinxinyaan taxamasenna ra.

9 Tinxinna rafa ni ma, fe jaxin mi rafa ni ma. Nanara, Ala, i ya Ala bata i rafisa i bodene xa a sewa turen sa i xunni i sugandi feen na.*"

10 A mon naxa, "Marigina, i daxo xonna da nen xabu a foloni.

I yii faxon nan kore xonna ra.

11 Ne birin danguma nen, koni i tan luma nen na. Ne birin forima nen e kala alo dugina.

12 I yi e yisa alo domana, e yi masara alo dugina, koni i tan luma nen i kiini, i siin fan dan mi na mumε!†"

13 Ala mon mi a fala a maleka yo xa, a naxa, "Daxo n yiifanna ma, han n yi i yaxune sa i sanna bun.‡"

14 Malekane mi findixi Alaa walike totarene xan na ba, a naxanye rasigama kisi muxune malideni?

2

Ejaxo lu kisi feen xon

1 Nanara, en bata feen naxanye me, fo en xa en jaxo lu nen ne xon alogo en nama kiraan bejin.

* 1:5: Yaburin 2.7 † 1:5: Samuyeli Firinden 7.14 ‡ 1:6: Sariyane 32.43

§ 1:7: Yaburin 104.4 * 1:9: Yaburin 45.7-8 † 1:12: Yaburin 102.26-28

‡ 1:13: Yaburin 110.1 * 2:2: Yahudiyane namunne xaranna kui, Nabi Musa Alaa sariyane sotaxi **malekane** nan xon ma.

² Amasotō, malekane* fa xerayaan naxanye rali en benbane ma lan sariyan ma, ne birin suxutareyaan saranma nēn a kala muxune ra alo a daxa kii naxan yi.

³ Nayi, en fa ratangama di, xa en na en mē kisi gbee sifani ito ra, Marigin yetēen singe naxan nali, na xanbi ra, a ramē muxune fan yi a jōndin yita en na?

⁴ Ala fan e sereya baan fari sa nēn taxamasenne nun kabanako feene nun sēnbē fe sifa wuyaxi ra, a yi a Nii Sarijanxin kēwanle yitaxun e ra a sagoni.

Yesu en nakisimana

⁵ Awa, en yire famatōn naxan ma fe falama, Ala mi na luma malekane xan sago yi.

⁶ Koni sereyani ito seβexi Kitabun yirena nde yi, a naxa,

“Nanse dajōxōn na, i to i yengi dōxi a xōn.

Nanfera i jōxō luxi adamadiin xōn?

⁷ I a daxi nēn,

a nōrōn yi maso malekane ra. I binyen nun xunnayerenna fi a ma.

⁸ I bata seen birin lu a bun.”† A to seen birin luxi adamadina nōn bun, Ala mi sese lu naxan mi xuru a nōn bun. Hali na, iki en mi a toma fa fala seen birin muxuna nōn bun ma.

⁹ Koni en na a toma fa fala, Ala Yesu magodo nēn waxati dungidi dangū malekane ra, alogo a xa faxa masotō Alaa hinanna xōn muxune birin

xa. Iki en na a mangayaan binyen nun a xunna kenla toma a faxana fe ra a tin naxan ma.

¹⁰ Ala naxan seen birin da a yetē xa, a yi waxi adamadi wuyaxi raso feni a binyeni. Na yi lanxi, a to en nakisimana fe rakamali a tōrōn xōn.

¹¹ Bayo Yesu naxan muxune rasarijanma e nun a naxanye rasarijanxi, ne birin fafe keden. Nanara, Yesu mi yagima a fale ne ma, “Ngaxakedenne.”

¹² A naxa Kitabuni, “N na i xinla ralima nēn ngaxakedenne ma. N ni i matōxōma nēn yamaan ye.”‡

¹³ Kitabun mōn naxa, “N nan n yigi sama Ala nin.” A mōn naxa, “Nxu nun n ma diine nan ito ra, Ala naxanye fixi n ma.”§

¹⁴ Nayi, bayo Yesu a muxune findixi adamadiine nan na fati bēnden nun wunli, Yesu fan yetēen bata lu alo e tan. Na ma, a yi Yinna Manga Setana halagi a yetēna sayaan xōn ma sēnbēn yi naxan yii sayaan xun na.

¹⁵ A na ligaxi nēn alogo naxanye yi sayaan gaxun konyiyani e dunuja yi gidini, a xa ne xōrōya.

¹⁶ Amasotō a mi faxi malekane xan malideyi, koni fō Iburahima bōnsōnne.

¹⁷ Na nan a liga, a yi lu alo a ngaxakedenne feen birin yi, alogo a xa nō saraxarali kuntigiyaan wanla kē Ala xa kininkininna nun tōgōndiyani, a yi Ala solona

† 2:8: Yaburin 8.5-7 ‡ 2:12: Yaburin 22.23 § 2:13: Esayi 8.17-18

yamaan yulubine xafari feen na.

¹⁸ Bayo Setana kataxi a xa a fan natantan, a tan yeteen yi tɔɔ na feni, nayi, a ferena a xa, a yi muxune mali e nema e ratantan feene de waxatin naxan yi.

3

Yesu dangu Nabi Musa ra

¹ Nanara, ngaxakeden muxu rasariɲanxine, Ala bata ε tan naxanye xili, ε xaxili lu Yesu a fe xɔn, Alaa Xeraan nun Saraxarali Kuntigi Singena, en naxan ma fe falama yamani.

² Muxu tɔgɔndiyaxin nan yi a ra Ala xa, naxan a sugandixi alo Musa yi kii naxan yi Alaa banxin birin yi.*

³ Banxi tiina xunna kenla gbo dangu banxin yeteen na. Nanara, Yesu a xunna kenla gbo Musaa xunna kenla xa.

⁴ Awa, muxune nan banxine tima, koni Ala nan seen birin daxi.

⁵ Musa tan tɔgɔndiya nen wali kedeni Ala xa a banxin mumeni, a sereyaan ba lan na feene ma Ala yi fama naxanye ligadeni.

⁶ Koni Alaa Muxu Sugandixin tan luxi na alo Alaa Dii Xemen naxan a banxin xun na. En findixi a banxin nan na, xa en na en wekile, en yi en ma yigin namara en naxan matɔxɔma.

Matabuna Alaa yamaan xa

⁷ Nayi, alo Alaa Nii Sariɲanxina a falaxi kii naxan yi, a naxa,

“Xa ε Ala fala xuiin me to,

⁸ ε nama ε bɔɲeni xɔɔxɔ

alo ε yi murutɛxi Ala ma waxatin naxan yi,

ε yi matoon xun ti Ala ra tonbonni.

⁹ ε benbane n bunba nen mɛnni, e yi n matandi,

hali e to n kewanle birin to ɲee tonge naanin.

¹⁰ Nayi, n xɔɔ nen na waxatin muxune ma, n naxa,

‘E bɔɲen makuya n na waxatin birin,

e mi n ma kiraan xɔn.’

¹¹ N yi n kɔɔ n ma xɔɔni, n naxa,

‘E mi soe n ma matabudeni mumε!’ †

¹² Ngaxakedenne, ε a liga ε yeren ma, bɔɲe ɲaxin nun denkeleyatareyaan nama lu ε sese yi naxan a lige ε xete habadan Ala fɔxɔ ra.

¹³ Koni ε bode ralimaniya lɔxɔ yo lɔxɔ, fanni en mɔn na waxatini Kitabun naxan ma fa fala “To” alogo ε tan nde nama tantan yulubin xɔn, ε tengbesenɲe ayi.

¹⁴ Amasɔtɔ en bata findi Alaa Muxu Sugandixin gbeene ra, xa en lu en ma tɔgɔndiyaan singeni, han a rajanna.

¹⁵ Kitabun naxa, “Xa ε Ala fala xuiin me to,

ε nama ε bɔɲeni xɔɔxɔ

alo ε yi murutɛxi Ala ma waxatin naxan yi.” ‡

¹⁶ Awa, ndee yi ne ra, naxanye Alaa falan me, e murute a xili ma? Ne findixi muxune nan na Musa naxanye ramini Misiran yamanani.

* 3:2: A mato Yatene 12.7 kui.

† 3:11: Yaburin 95.7-11

‡ 3:15: Yaburin 95.7-8

17 Ala xɔlɔ ndee ma ɲɛɛ tonge naanin? Naxanye yulubin liga, e faxa tonbonni.

18 Ala a kɔlɔ ndee a fe ra, a e mi soe a matabu yireni? Naxanye tondi a falan suxe, a yi falan tima ne nan ma fe yi. §

19 En bata a to nayi, fa fala e mi yi nɔe soe matabudeni lan e denkeleyatareyaan ma.

4

Matabudena Alaa muxune xa

1 Nayi, Ala to en tuli sa, a en nɔe soe nen a matabudeni, en na a liga en yeren ma nayi alogo ε tan nde nama lu alo ε fulaxi na ra.

2 Bayo Alaa falan Xibaru Fajin nali nen en fan ma alo na waxati danguxin muxune. Koni e falan naxan me, na tɔnɔ yo mi lu e tan ma, amasɔtɔ naxanye a rame, ne mi a suxu denkeleyani.

3 En tan naxanye denkeleyaxi, en tan soma nen na matabudeni alo Ala a fala kii naxan yi, a naxa, “N bata n kɔlɔ n ma xɔlɔni, n naxa,

‘E mi soe n ma matabudeni mumε!’ ”*
Anu, Alaa wanla bata yi kamali xabu dunuɲa da waxatini.

4 Amasɔtɔ ito falaxi Kitabun yirena nde yi xii soloferedena fe yi, a naxa, “Ala yi a matabu a wali keen xii soloferede lɔxɔni.” †

5 A mɔn naxa Kitabun yireni ito yi, “E mi soe n ma matabudeni mumε!”

6 Na bunna neen fa fala ndee gbeteɣe soe nen, ba muxune ra naxanye singe Alaa falan Xibaru Fajin me, e mi so lan e fala suxutareyaan ma.

7 Nanara, waxati xunkuye to dangu, Ala mɔn yi lɔxɔ nen sa, a yi na feen fala Dawuda a Kitabun kui, a yi na lɔxɔ nen xili sa fa fala “To.” A naxa,

“Xa ε Ala fala xuiin me to, ε nama ε bɔɲeni xɔdɔxɔ.”

8 Awa, xa Yosuwe bata yi yamaan naso Alaa matabudeni nun, Ala mi yi lɔxɔ gbete a fe fale na xanbi ra.

9 Na bunna neen fa fala matabuden mɔn Alaa yamaan xa yeen na.

10 Amasɔtɔ muxu yo so Alaa matabudeni, na fan a matabuma nen alo Ala a matabuxi kii naxan yi.

11 Na ma, en kata en so matabudeni, alogo muxu yo nama findi fala suxutaren na alo en benbane.

12 Amasɔtɔ Alaa falana, ni-iramaan na a ra, a senben gbo, a deen xanxan dangu silanfanna de firin kanna ra. ‡ A soma nen han a sɔndɔmen nun niin yeteen fata, e nun fatin nadɔxɔdene nun fasane. A muxun miriyane nun a natane makitima nen.

13 Ala dali se yo mi luxunxi a ma. Ala feen birin toma. En birin en dentegema nen a xa.

Saraxarali kuntigin nan Yesu ra

14 Nanara, bayo saraxarali kuntigi gbeena en yii naxan kelixi kore, Yesu Alaa Dii Xemena, nayi en na en sɔbe so

§ 3:18: A mato Yatene 14.1-35 nun Yaburin 95.11 kui. * 4:3: Yaburin 95.11

† 4:4: Dunuɲa Fɔlɔn 2.2 ‡ 4:12: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

en ma denkeleyani, en naxan ma fe falama yamani.

¹⁵ Amasoto en ma saraxarali kuntigina en ma fangatareyaan kolon, bayo Setana kata nen a fan natan-tandeni kiin birin yi alo en tan, anu, a mi yulubi yo liga.

¹⁶ Nanara, en na en maso Ala hinantenna manga gbeden na xaxili ragidini alogo en xa kininkininna nun hinanna soto en makoon naxanye ma.

5

Yesu nan en ma saraxarali kuntigin na

¹ Saraxarali kuntigine birin sugandima nen adamadiine ye, alogo e xa wali Ala xa, e yi kise ralixine nun saraxane ba yulubi xafarin na.

² E nœ xaxilitarene nun muxu tantanxine famunje nen, bayo e tan fan yeteen tantanma.

³ E yulubi xafari saraxane bama e tan yetena fe ra na nan ma, e nun yamaan xa.

⁴ Muxu yo mi saraxarali kuntigiyaan xunna kenla fenje a yete xa. Ala nan a xilixi alo a Haruna xili kii naxan yi.

⁵ A na kii nin, Alaa Muxu Sugandixin mi saraxarali kuntigi binyen soto a yete ra, koni Ala a fala nen a xa, a naxa,

“N ma dii xemen nan i tan na, n bata findi i fafe ra to.”*

⁶ A mon yi a fala Kitabun yire gbete yi, a naxa,

“Saraxaraliin nan i ra habadan,

alo Melikisedeki yi kii naxan yi.”†

⁷ Yesu yi dununa yi waxatin naxan yi, a yi Ala maxandima, a xuini te, a yegen yi mini, a yi Ala mafan naxan yi nœ a rakise sayaan ma. Ala yi a xuiin name bayo a yi xuruxi a ma.

⁸ Koni hali Alaa Dii Xemen to a ra, a a xaran nen fala suxun ma a torone yi.

⁹ Yesu a fe kamali waxatin naxan yi, a yi findi habadan Marakisi Tiin na muxune xa naxanye birin a xuiin suxuma.

¹⁰ Ala yi a findi saraxarali kuntigin na alo Melikisedeki yi kii naxan yi.

Senbe soon denkeleyani

¹¹ Fe wuyaxi nxu kui a fala daxin na e xa lan feni ito ma, koni a yebe raxolo e xa, bayo e mi a famuma xulen.

¹² A yi lan nun e yi findi karamoxone ra waxatini ito yi, anu han iki e makoon mon e xaran muxun ma lan Alaa falan fe singene ma. E luxi alo dii joren naxan mon xijen na bayo e mi donse xodexen donje singen.

¹³ Muxun naxan mon xije minni, dii joren nan na ra. A mi xaranna kolon lan tinxinyaan ma.

¹⁴ Koni fonne nan gbee donse xodexen na. Naxanye denkeleya bata koxo, ne bata e yete xaran fe fajin nun a jaxin tagi rabaan ma.

6

¹ Nanara, en dangu Alaa Muxu Sugandixina xaranna

* 5:5: Yaburin 2.7 † 5:6: Yaburin 110.4

fe singene ra, en siga yεen na, hali en nama fa xεte fe fɔlɔne ma sɔnɔn alo itoe: en na en xun xanbi so fena wali naxine yi naxanye muxun xalima yahannama, e nun denkeleyana Ala ma,

² e nun xaranna muxu rafu feene ma igeni e tubi xinla ma e nun yii saan muxune ma Ala maxandini e nun faxa muxune rakenla sayani e nun habadan kitina.

³ Xa Ala tin, en sigε nen yεen na.

⁴ Amasɔtɔ naxanye bata yi kenenna sɔtɔ sanja ma keden, e Ala kisin sɔtɔ, e yi Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔ,

⁵ naxanye bata yi Alaa falan jaxunna kolon e nun waxati famatɔɔn senbene,

⁶ ne na ba denkeleyani, e mi fa nɔε raxεte sɔnɔn, e mɔn yi tubi. Amasɔtɔ ne luxi nen alo e mɔn Alaa Dii Xεmen nan gbangbanma wudin ma, e yi a rayarabi yamaan yεtagi.

⁷ A misaala, bɔxɔn naxan tule igen sɔtɔma waxatin birin, a si seene sabati a kannaxa, Alaa barakan nan na ra.

⁸ Koni bɔxɔn naxan janle nun tansinne tunna raminima, na tɔnɔ mi na, a masoxi Alaa dangan nan na. A rajanni, tεen yi a gan.

⁹ Koni n xanuntenne, hali nxu falan tima na kiini, nxu laxi a ra, a fe gbεte nan ε tan yεε ra lan ε kisi feen ma.

¹⁰ Bayo tinxintare mi Ala ra. A mi jinanma ε wanle xɔn, e nun ε xanuntenyaan naxan yitaxi a ra ε to a yama sarijanxin malima han iki.

¹¹ Nxu waxi a xɔn ma, ε keden kedenna birin xa lu na tunnafanni han a rajanna alogo ε yengi seen naxanye ma, ε ne sɔtɔ.

¹² Nxu mi waxi, ε xa tunnaxɔlɔ ayi. Koni fɔ ε xa na denkeleya muxune raliga naxanye dija alogo Ala ε tuli saxi naxan na, ε na sɔtɔ.

Alaa layirina

¹³ Ala Iburahima tuli sa waxatin naxan yi, a yi a kɔlɔ a yεte yi, bayo muxe mi na a kɔlɔε naxan yi naxan gbo a tan xa.

¹⁴ A yi a fala, a naxa, “N na i barakama nen han! I bɔnsɔnna wuyama ayi nen.”*

¹⁵ Iburahima yi dija, a yi a legeden, Ala a tuli sa naxan na, a yi na sɔtɔ.

¹⁶ Adamadiine e kɔlɔma fena nde yi naxan gbo e tan xa, e kɔlɔn yi e falan senbe so alogo muxune nama e matandi.

¹⁷ Nanara, Ala yi Iburahima tuli sa, a yi a kɔlɔ alogo naxanye yi lan e na feen sɔtɔ, ne xa a kolon a na fe ragidixin mi masarama.

¹⁸ Ala na liga nen alogo en tan naxanye a falan findixi en yigin na en xaxili tixi naxan na, en xa limaniya ki fajɔ, a to na yitaxi en na fe firinna xɔn, naxanye mi maxεte, Ala mɔn mi wulen fale.

¹⁹ Na yigina en yii alo kunkin balana a rati seen

* **6:14:** A mato Dunuja Fɔlɔn 22.16-17 kui.

na igen bun ma† naxan sigama han yire saripaxxin yε masansan dugin xanbi ra en niin nasuxu seen na barakani

²⁰ Yesu singe soxi en xa denaxan yi, bayo a bata findi habadan saraxarali kuntigin na, a lu alo Melikisedeki.

7

Melikisedeki saraxaraliyani

¹ Melikisedeki* nan yi Salemi mangan na e nun Kore Xonna Alaa saraxaralina. Ibrahima yi kelima yengeni waxatin naxan yi, a mangane nɔ naxan yi, Melikisedeki yi siga a ralandeni, a yi duba a xa.

² Ibrahima yi a se ton-goxine birin yaganna so a yii. Melikisedeki xinla bunna neen “Tinxin Mangana.” Salemi mangan nan mɔn yi a ra nun, na fan bunna neen “Bɔɛ Xunbeli Mangana.”

³ A baba mi kolon, a nga mi kolon, a xabila mi kolon, a simayaan fɔlɔn nun a rapanna mi kolon. A luxi neen alo Alaa Dii Xemena naxan luma saraxaraliyani habadan.

⁴ E a gbo kii mato, hali en benba Ibrahima yeteen seen naxanye tongo yengeni, a ne yaganna so a tan nan yii.

⁵ Sariyan naxa, a Isirayila yamaan bɔnsɔnne lan e xa yaganna so Lewi bɔnsɔnna

muxune nan yii, saraxaraline.† Anu, ngaxakedenmane nan e ra, e birin minixi Ibrahima bɔnsɔnna nin.

⁶ Melikisedeki tan mi yi findixi Lewi bɔnsɔnna muxu ra, koni a yaganna sɔtɔ neen Ibrahima ra, Ala naxan tuli sa. Melikisedeki yi duba a xa.

⁷ Anu, matandi mi naxan na, naxan duban tima, na dangu duba sɔtɔn na.

⁸ Lewi muxun naxanye yaganne rasuxu, ne faxama neen, koni Melikisedeki tan mabinni, Kitabun naxa a na mi faxaxi.

⁹ Na kui a luxi alo Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yaganna rasuxuma, hali ne fan yaganna ba neen Melikisedeki xa Ibrahima sabun na.

¹⁰ Bayo Lewi bɔnsɔnna muxune mɔn yi e benba Ibrahima fatini, a naralan Melikisedeki ra waxatin naxan yi.

¹¹ Xa feene yi nɔɛ rakamale Lewi bɔnsɔnna saraxaraliyaan barakani nun, yamaan sariyan sɔtɔ naxan xɔn, e makoon mi yi birama saraxaraliya gbete ma na xanbi ra nun naxan luxi alo Melikisedeki hali ba Haruna bɔnsɔnne ra.

¹² Bayo saraxaraliyaan na masara, fɔ sariyan fan xa masara.

¹³ Feni itoe fala Yesu naxan ma fe ra, na barixi bɔnsɔn gbeteɛni, saraxaraliin munma yi mini bɔnsɔnna naxan yi.

† **6:19: Kunkin balani** ito findixi wure gbee kɔnkɔrɔnxina nde nan na naxan xidima kunkin ma yɔlɔnxɔnna ra. A wolima igeni alogo a xa sa digi gemena nde ra igen bun ma, a kunkin naxara. Yireni ito niin gbee maraxara seen misalixi na kunki raxara seen nan ma. * **7:1: Melikisedeki** a feen mato Dunuja Fɔlɔn 14.17-20 kui. † **7:5:** A mato Yatene 18.21 kui.

14 A kolonxi nayi fa fala en Marigin barixi Yuda bənsənnə nin. Awa, Musa saraxarali feen fala waxatin naxan yi, a mi na bənsənnə fe fala.

Saraxarali gbete alo Melikisedeki

15 Feni ito fixama nən dangu na ra xa saraxarali gbete fa naxan luxi alo Melikisedeki

16 naxan mi findixi saraxaraliin na sariyan xən a benbane fe ra, koni a findixi saraxaraliin na a faxatareyaan nan sənbe xən.

17 Amasotə Kitabun bata a fala, a naxa, "Saraxaraliin nan i ra habadan, alo Melikisedeki yi kii naxan yi.‡"

18 Awa, yamari fonna bata ba na a sənbetareyana fe ra, a tənə to mi yi na.

19 Bayo sariyan mi sese rakamalixi. Koni yigi fisamantenna bata mini, en na en masoma Ala ra naxan baraka yi.

20 Na fe nenen mi tixi kələn xanbi. Bonne findi saraxarali line ra waxatin naxan yi, na kələ sifan mi ti.

21 Koni Yesu findixi saraxaraliin na kələn nan xən, Ala a fala a xa waxatin naxan yi, a naxa,

"Marigin bata a kələ, a mi a xuiin maxetema, a naxa, 'Saraxaraliin nan i ra habadan.'" §

22 Kələn i to bata Yesu findi layirin xui kenden na en tan xa.

23 Saraxarali singene yi wuya bayo e yi faxama,

24 koni Yesu tan luun nən habadan. A saraxaraliyaan fan luma nən habadan.

25 Nayi, a nəe muxune rakise nən yati naxanye fama Ala ma Yesu barakani amasotə a tan luma nən habadan Ala solona fe nan na.

26 En makoon yi na saraxarali kuntigi sifan nan ma: naxan sarijan, a mi fe jaxi rabama, fe mi naxan na, naxan mi yulubi kanne ye, naxan yitexi kore xənnə ma.

27 A tan mi ligaxi alo saraxarali kuntigin bonne, amasotə ne saraxan bama ləxə yo ləxə e yete yulubine fe ra e nun yamaan yulubine fe ra. Koni Yesu tan a yete ba nən saraxan na yamaan yulubine fe ra sanja ma keden pe han habadan.

28 Musaa sariyan yi adamadi sənbetarene nan dəxəma saraxarali kuntigine ra, koni Ala a kələ falan naxan ma sariyan xanbi ra, na a Dii Xemen nan dəxəma naxan bata yelin kamale han habadan.

8

Yesu nan en ma saraxarali kuntigin na

1 En ma falan birin xunna nan ito ra: En ma Saraxarali Kuntigin dəxi Alaa Mangaya gbeden yiifanna ma ariyanna yi.

2 A walima yire sarijanxin yeteni, Marigina a yete batuden naxan tixi, adamadiine mi naxan ti.

3 Saraxarali kuntigin birin dəxi nən alogo e xa kiseene

nun saraxane rali Ala ma,
nayi fɔ sena nde xa lu a fan yi
a naxan be saraxan na.

⁴ Xa a yi dunuɲani nun, a
mi yi findima saraxaraliin na
nun, amasɔtɔ gbɛtɛye na nax-
anye Ala kiseene ralima alo
sariyana a falaxi kii naxan yi.

⁵ Na saraxaraline walima
yire sariɲanxin naxan yi,
nɛn findixi ariyanna fe mis-
aala nun a nininna nan na.
Nanara, Ala Musa rakolon
na ki, a to yi Ala Batu Bubun
tima, a naxa, “A liga i yeren
ma, i yi e rafala alo n na a
misaala yitaxi i ra geyaana fari
kii naxan yi.*”

⁶ Koni iki, Yesu bata wanla
sɔtɔ naxan fisa saraxaraliin
bonne wanla xa bayo a bata
fa layirin na naxan fan Layiri
Fonna xa, bayo na en tuli sa
feen naxanye ra, ne fan a
fonna xa.

⁷ Xa fe yo mi yi layiri singen
na nun,† en mako mi yi fa a
firinden ma nun.

⁸ Koni Ala yi feɛn to a mux-
une ra, a yi a fala, a naxa,

“Marigin naxa, ‘Na waxatin
fama,

n layiri nɛnɛn xidima
nxu nun Isirayila nun Yuda
yamane tagi waxatin
naxan yi.

⁹ A mi ligama

alo n layirin naxan xidi nxu
nun e benbane tagi,

n to e yii rasuxu

n yi e ramini Misiran ya-
manani.

Amasɔtɔ e mi n ma layirin
suxu,

n fan yi e rabɛɲin.’

Marigin naxa na kiini.

¹⁰ Layirin ni i ra,

n naxan xidima nxu nun Isir-
ayila yamaan tagi.

Marigin naxa iki:

Na waxatin na dangu,

n na n ma sariyane sama nɛn
e xaxinli,

n yi e sɛbɛ e bɔɲɛni.

N findima nɛn e Ala ra,

e yi findi n ma yamaan na.

¹¹ Muxu yo mi fa a boden
maxaranma,

muxu yo mi a fale a ngaxake-
denna xa,

a naxa, ‘I xa Marigin kolon,’

bayo e birin n kolonma nɛn,
keli muxudin ma han muxu
gbeena.

¹² N diɲama nɛn e tinx-
intareyaana ma,

n yi e yulubine xafari.”‡

¹³ Ala to na layirin xili sa
a nɛnɛna, na bunna nɛɛn a
nɛnɛn bata lu a fonna ɲɔxɔni.
Seen naxan bata fori, na tu-
nunma nɛn.

9

Yesu saraxana

¹ Layiri singen kui, ya-
marina ndee yi na nun lan
Ala batu feen nun a yire
sariɲanxina fe ma dunuɲa
muxune naxan tixi a xa.

² E Ala batu bubun ti nɛn
nayi. Na bubun kui sin-
gen yi xili Yire Sariɲanxina.
Lɛnpune dɔxɔ seen yi na, e
nun tabanla nun burun nax-
anye ralixi Ala ma.

³ Ye masansan dugin
firinden xanbi ra, bubu kui
gbɛtɛ yi na naxan yi xili Yire
Sariɲanxi Fisamantenna,

* 8:5: Xɔɔɲaana 25.40 † 8:7: *Layiri singena* fe mato Xɔɔɲaana 24.3-8 kui.

‡ 8:12: Yeremi 31.31-34

⁴ e nun a wusulan saraxa gande xema daxina, e nun a Layiri Kankirana.* Xemaan yi saxi na kankiraan birin ma. Xema kundidin yi na kui, Manna donseen† fan yi na kui. Haruna dunganna fan yi kankiraan kui naxan bata yi a maŋingi e nun geme walaxane layirin yi sebexi naxanye ma.

⁵ Na Layiri Kankiraan xun ma, maleka gubugubu kan nɔrɔxine sawuran yi na. E gubugubune yi bandunxi kankiraan dɛraganla xun ma, Ala solonaden na. Koni eɲ nama na feene birin ye ba iki.

⁶ Feene birin to yitɔn na kini, saraxaraline yi soma nen na yire singeni waxatin birin alogo e xa e wanla rakamali.

⁷ Koni yiren firindeni, saraxarali kuntigin nan tun keden yi soma na sanja ma keden jɛɛn bun ma. Anu, fɔ a saraxan wunla xali, a yi a rali a yete yulubine nun yamaan yulubine xafari seen na.

⁸ Alaa Nii Sarijanxin munma yi a kiraan makeɛɛn yamaan yi soma yire sarijanxi fisamantenni naxan xɔn Ala batu bubu singen yi tixi waxatin naxan yi.

⁹ Misaala nan na ra waxatini ito xa. Nanara, kiseene nun saraxan naxanye yi ralima Ala ma, ne mi yi nɔɛ Ala batu muxune sɔndɔmɛne sarijanje.

¹⁰ Tɔnna nan tun yi ne ra lan donseene nun min seene

ma e nun fati maxana e dinan kiine ma, naxanye yi daxa han waxati nenɛn yi a li.

¹¹ Koni Alaa Muxu Sugandixin to fa alo saraxarali kuntigin naxan fe fajine rafa, a danguxi Ala Batu Banxi fisamantenna nin naxan kamalixi, muxune mi naxan tixi, dunuɲa gbee mi naxan na.

¹² Yesu to so Yire Sarijanxi Fisamantenni, a mi kɔtɔn wunla xan ba saraxan na de hanma tura dina, a yete wunla nan ba sanja ma keden pe, a yi en xunba habadan.

¹³ Amasɔtɔ kɔtɔn wunla hanma turana, e nun jinge gile ganxin xubena, xa ne xuya muxu xɔsixin ma, na yi e fati bendɛn nasarijan,

¹⁴ nayi, Alaa Muxu Sugandixin wunla senben gbo dangu na ra! Amasɔtɔ, a bata a yete ba saraxa fetaren na Ala xa, Alaa habadan Nii Sarijanxin barakani. Na wunla en sɔndɔmɛne sarijanma nen ke wali jaxine ma naxanye en faxama, en yi nɔ habadan Ala batuɛ.

¹⁵ Na nan a ligaxi Yesu findixi layiri nenɛn sabun na alogo Ala naxanye xilixi, ne xa nɔ habadan keɛn sɔte, a e tuli sa naxan na. A faxa na nan ma, a findi e xunba seen na yulubine yi naxanye ligaxi na layiri singen waxatini.

¹⁶ Amasɔtɔ xa layirin xidixi lan muxuna nde keɛ yitaxunna ma, na mi kamale fɔ na kanna na faxa.

* 9:4: 9.4 Layiri Kankirana fe mɔn sebexi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui. † 9:4: Manna donsena a fe mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui. Donseen nan yi a ra Ala yi naxan fima a yamaan ma tonbonni.

17 Kεεn mi taxunma fanni a kannna mɔn ɲεɲε fɔ a na faxa, a layirin yi rakamali.

18 Nanara, hali layiri singen yetena, a mi fɔɔ benun wunla xa mini.

19 Musa to yelin yamarine birin fale yamaan birin xa fata sariyan na, a yi tura-dine nun kɔtɔne wunla tongo, e nun igena, e nun yeXεε xabe gbeela, a yi wunla xuya Sariya Kitabun nun yamaan birin ma ɲɔxɔnden na naxan xili hisopina.‡

20 A yi a fala, a naxa, “Wunli ito nan layiri xidi seen na, Ala ε yamarixi naxan suxu feen ma. §”

21 Musa mɔn yi wunla xuya Ala Batu Bubun nun a rawali seene birin ma.

22 Sariyan kui, fayida seen birin nasariɲanxi wunla nan xɔn, anu, xa wunla mi mini, yulubin mi xafare.

Yesu saraxan nan yulubin xafarima

23 A yi daxa na seene xa rasariɲan na kii nin, bayo e findixi ariyanna seene misaale nan na. Koni ariyanna seene yetεen yi daxa e rasariɲan saraxan na naxan dangu ne ra.

24 Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin mi soxi yire sariɲanxini, muxune naxan tixi, denaxan findixi ariyanna misaala gbansanna ra, koni a soxi ariyanna yetεen nin, alogo a xa ti Ala yetagi en xa iki.

‡ 9:19: *Hisopi* findixi sansi bili xurudin nan na e yulubi xafari wunla xuyama naxan na saraxabadeni. Na feen sebexi Xɔrɔyaan 12.22 kui. § 9:20: Xɔrɔyaan 24.3-8

25 A mi soxi a yetε badeni saraxan na saɲɲa ma wuyaxi alo saraxarali kuntigin soma kii naxan yi yire sariɲanxi fisamantenni ɲεε yo ɲεε sube wunla ra a yii.

26 Bayo xa na nan yi a ra nun, Yesu yi tɔrɔma nɛn nun saɲɲa ma wuyaxi xabu dunuɲa da waxatina. Koni iki, waxati rajanni, a bata mini kenenni saɲɲa ma keden han habadan, a a yetε ba saraxan na, a yi yulubine birin ɲan.

27 Adamadiine birin faxan nɛn saɲɲa ma keden pe, na xanbi ra kitin yi a li.

28 Alaa Muxu Sugandixin fan findixi saraxan na na kii nin saɲɲa ma keden pe, a muxu wuyaxi yulubin ɲan. A mɔn fama nɛn, koni a mi fama yulubi xafari feen na. A fama a legeden muxune nan nakisideyi.

10

Yesu saraxana

1 Musaa sariyan findixi fe famatɔne maligan nan na, e tan yetεen mi a ra. Nanara, saraxan naxanye bama waxatin birin ɲεε yo ɲεε, ne mi nɔε Ala batu muxune rakamale.

2 Xa e yi nɔε na ra nun, muxune mi yi luye e be waxatin birin. Bayo Ala batu muxune yi sariɲanma nɛn nun saɲɲa ma keden han habadan, e mi yi fa e yetε kolonɲε yulubi tongon na nun.

³ Koni na jεε yo jεε saraxane muxune yulubine rabi-rama e ma nen.

⁴ Amasoto turaan wunla nun siin wunla mi nεε yulubin janje mumε!

⁵ Na nan a ligaxi, Yesu fa dunuƚa yi waxatin naxan yi, a yi a fala Ala xa, a naxa,

“I mi waxi saraxane nun kiseene xon, koni i bata n fati bendeni ton n xa.

⁶ Saraxa gan daxine nun yulubi xafari saraxane mi rafan i ma.

⁷ Nayi, n yi a fala, n naxa, ‘N tan ni i ra. N ma fe seβexi Kitabuni.

Ala, n bata fa i tan sagoon ligadeni.*,”

⁸ Awa, a naxan singe fala, a naxa, “Saraxane nun kiseene nun saraxa gan daxine nun yulubi xafari saraxane mi rafan i ma.” Anu, sariyana e ba feen yamarixi.

⁹ Na xanbi ra, a mon yi a fala, a naxa, “N tan ni i ra, n bata fa i sagoon ligadeni.” Nayi, a yi saraxa singene ba na, a yi a masara a nen na.

¹⁰ Yesu Alaa Muxu Sugandixina a sagoon naxan ligaxi, a yi a fati benden ba saraxan na, na en sarijanma nen sanja ma keden pe han habadan.

¹¹ Saraxaraline birin e wanla kema loxo yo loxo. E saraxane bama yeƚe, naxanye mi nεε yulubin xafare mumε!

¹² Koni Yesu tan, na saraxa keden peen nan ba yulubine fe ra, a yi doxo Ala yiifanna ma han habadan.

¹³ Iki a Ala mamema alogo a xa a yaxune lu a sanna bun ma.

¹⁴ Amasoto muxun naxanye rasarijanma, a bata ne raka-mali saraxa keden peen xon han habadan.

¹⁵ Alaa Nii Sarijanxin fan na feen seren bama en xa. A fala singen naxan ti, a naxa,

¹⁶ “Layirin ni i ra nxu nun Isirayila kaane naxan xidima:

Na waxatin na dangu, n nan n ma sariyane sama nen e bojeni,

n yi e seβe e xaxinla ma.†”

Marigin naxa na kiini.

¹⁷ A mon naxa, “N mi fa n xaxili luma e yulubine

nun e sariya kala feene xon sonon.”

¹⁸ Anu, ne na mafelu, saraxa mi fa bama yulubina fe ra.

En na en tunnafan

¹⁹ Nayi, ngaxakedenne, en xaxili ragidixi so feen na yire sarijanxi fisamantenna nin Yesu wunla barakani.

²⁰ A so deen naxan nabixi en xa, kira nen na na ra naxan tixi nii rakisin ma, en nεε sigε ye masansan dugin xanbi ra naxan xon, kiraan naxan findixi a fati benden na.

²¹ En ma saraxarali kuntingin nan Ala Batu Banxin xunna,

²² nayi, en xa en maso Ala ra boje sarijanxin nun denkeleya defexini, en bojen to sarijanxi feene birin ma, en xaxinla en yalagima

* **10:7:** Yaburin 40.7-9 † **10:16:** Yeremi 31.33-34 naxan bata yi seβe nun Heburune 8.8-12 kui.

naxanye ma, en fati benden to maxaxi ige sarijanxin na.

²³ En lu en tiye en yigina fe ra yamani, amasoto naxan en tuli saxi, na tinxin.

²⁴ En na en joxo lu en bode xon ma, en yi en bode rawekile xanuntenyaan nun wali faji rabaan ma.

²⁵ En nama en me en ma malanne ra alo muxuna ndee darixi a lige kii naxan yi. Koni en na en bode ralimaniya waxatin birin, alo en to Marigina loxon toon masoe.

²⁶ En yelin xanbini jondin kolonna sote, xa en na a rakeli a ma, en lu yulubin lige, saraxa mi fa en yii sonon yulubin mafelu feen na,

²⁷ fo kiti famatoon nun tee gbeen gaxuna naxan Ala matandi muxune halagima.

²⁸ Ala sariyan naxan so Musa yii, naxan yo na yi na kala, na kanna yi faxama kininkinintareyaan nin, xa muxu keden hanma firin bata sereyaan ba.‡

²⁹ Awa, na kanna mi saranje a kewanle ra ba, naxan na Alaa Dii Xemena fe rayelefu, hanma naxan na Alaa layirin xidi wunla rafeya naxan a sarijanma, hanma naxan na Ala hinantenna Nii Sarijanxin nasoto?

³⁰ Bayo en tan a kolon naxan a falaxi, a naxa, “N tan nan gbeejoxo tiin na, n tan nan donle saranma e yatene ra.” E nun mon, a naxa, “Marigina a yamaan makitima nen.S”

³¹ Gbalon na a ra xa muxun bira habadan Ala ra.

³² Na loxo singene fe xa bira e ma, e Alaa kenenna soto waxatin naxan yi. E tunnafan nen yenge xodexen nun toroyani na waxatini.

³³ E yi e konbima yamaan yetagi waxatina nde yi, e e toro. Waxati gbete, naxanye na fe sifan soto, e kafu nen ne ma.

³⁴ E yi kininkinin kaso-rasane ma, e yi tin sewani muxune yi e yii seene tongo, bayo e yi a kolon fa fala e yii se fisamantenne ramaraxi habadan.

³⁵ Nayi, e xaxili ragidixi naxan ma, e nama na rabejin, bayo a findima nen konton gbeen na e xa.

³⁶ E makoon tunnafanna ma, alogo e na Ala sagoon liga, a e tuli sa naxan na, e yi na soto.

³⁷ Amasoto Kitabuna a falaxi kii naxan yi, a naxa, “A bata lu ndedi, siya di, naxan fama, na yi fa, a mi fa buma.

³⁸ Koni n ma tinxin muxun nii rakisin sotoma nen a denkeleyaan xon.*

Anu, xa naxan xete a xanbi ra, na kanna mi n kenenje.”

³⁹ En tan mi xetema en xanbi ra, en yi halagi, koni en luma denkeleyani nen, en niin yi kisi.

11

Denkeleyana fe

¹ En na la en yigin na, en yi xaxili ragidi feen ma

‡ 10:28: A mato Sariyane 19.15 kui. Xabakuki 2.3-4

§ 10:30: Sariyane 32.35-36 * 10:38:

en mi naxan toma, na nan denkeleyaan na.

² A singe ra muxune sereya fajin soto e denkeleyaan nan xon.

³ Denkeleyaan xon, en na a kolon fa fala dunuja daxi Ala fala xuiin nan ma. Nanara, en seen naxanye toma ne mi fataxi fe toxine ra.

⁴ Denkeleyaan xon, Habila yi saraxan ba Ala xa naxan yi fisa Kayini gbeen xa. Ala yeteen yi sereyaan ba a saraxana fe ma, fa fala, a tinxin muxun nan a ra. Denkeleyaan xon, hali Habila to bata faxa, koni a mon falan tima.*

⁵ Denkeleyaan xon, Xenoki yi te kore xonna ma, a mi faxa, a mi fa to sonon. Amasoto Ala bata yi a xali. Benun a xa xali kore, a bata yi na serejoxoayaan soto nun fa fala a bata Ala kenen.†

⁶ Muxu yo mi Ala kenenje denkeleyaan xanbi, bayo naxan fama Ala ma, fo na xa la a ra nen fa fala Ala na yi, e nun muxun naxanye a fenma, Ala ne kontonna fima nen.

⁷ Denkeleyaan xon, Nuhan to rakolon fe famatone fe yi, a munma yi naxanye to, a yi kunkin nafala Ala yerragaxun ma a tan nun a denbayaan nakise naxan kui. A denkeleyaan yi findi dunuja muxun bonne yalagi xunna ra, a tan yi tinxinyaan soto a keen na denkeleyaan xon.

⁸ Denkeleyaan xon, Ala to Iburahima xili, a yi a falan suxu, a siga na yamanani, a yi naxan sotoma a keen na, hali a to mi yi a kolon a sigan denaxan yi.

⁹ Denkeleyaan xon, Ala a tuli sa yamanan naxan na, a dexo menni xoneyani. A yi lu bubune kui, alo Isiyaga nun Yaxuba fan a liga kii naxan yi, Ala naxanye fan tuli sa na kee kedenna ra.

¹⁰ Amasoto Iburahima yi taan nan mamema nun naxan beten sa kii kende, Ala naxan ma fe yiton, a yi a ti.‡

¹¹ Denkeleyaan xon, Iburahima fan yi senben soto a no diin sote hali a to bata yi fori, hali gbantan to yi Saran fan na, amasoto naxan bata yi a tuli sa, a yi laxi na kanna tinxinyaan na.

¹² Nanara, hali faxan to bata yi maso a ra, a bonsen wuyaxi bari nen, naxanye yi wuya alo sarene hanma baan xon jemensinna naxanye xasabin mi noe yate.

¹³ Na muxune birin faxa denkeleyaan nin. Ala e tuli sa naxanye ra, e mi ne soto, koni e e to nen wulani, e sewa e fe ra. E yi e ti a ra fa fala a xoren nun sigatiin nan tun e tan na dunujani ito yi.§

¹⁴ Naxanye falan tima na kiini, ne a yitama nen fa fala a e dodoxden nan fenma e yete xa.

¹⁵ E keli yamanan naxan yi, xa na xonla yi e suxu

* 11:4: A mato Dunuja Folon 4.3-10 kui. † 11:5: A mato Dunuja Folon 5.18-24 kui. ‡ 11:10: A findixi Yerusalen nenen nan na naxan ariyanna yi. A mato Heburune 11.16 nun 12.22 kui. § 11:13: A mato Dunuja Folon 23.4 kui.

nun, waxatina nde e yi feren soto ma nen e xete na.

¹⁶ Koni e yi taa fisaman-tenna nan fenma, naxan findixi ariyanna ra. Nanara, na yagin mi Ala ma, e na a xili a e Ala, amasoto a bata taani ton e xa.

¹⁷ Denkeleyaan xon, Ala to wa Iburahima kejaan fese fese feni, Iburahima mi tondi Isiyaga be saraxan na a xa. Ala naxan tuli saxi, na yi tin a dii xeme kedenna be saraxan na,

¹⁸ hali Ala to bata yi a fala a xa nun, a naxa, "Naxanye yatema i bansonna ra, ne minima Isiyaga bansonna nin."*

¹⁹ Iburahima yi laxi a ra nun fa fala a Ala nae Isiyaga rakele nen sayani. A dii xemen mon yi raxete a ma, na feen yi findi taxamasenna ra.

²⁰ Denkeleyaan xon, Isiyaga yi duba Yaxuba nun Esayu xalan waxati famatone ma.

²¹ Denkeleyaan xon, benun Yaxuba xa faxa, a duba nen Yusufu a dii xeme keden kedenne birin xa. A yi a tingilimati a dunganna xunna, a yi Ala batu.

²² Denkeleyaan xon, benun Yusufu xa faxa waxatin naxan yi a Isirayila kaane ramini feen fala nen Misiran yamanani, a yamarin fi lan a binbina fe ma.

²³ Denkeleyaan xon, Musa bari waxatin naxan yi, a soto muxune yi a luxun kike

saxan, bayo e bata yi a to, a dii fajin nan yi a ra, e mi gaxu mangana tonna yera.

²⁴ Denkeleyaan xon, Musa to gbo, a mi tin e xa a xili fa fala Misiran Mangana dii temena dii xemena.

²⁵ A yi tin a ma a e nun Alaa yamaan xa jaxankata e bode xon, benun a xa lu yulubini jaxunni naxan mi buma.

²⁶ A yi rafan a ma, a xa jaxankata Alaa Muxu Sugandixina fe ra benun a xa Misiran yamanan nafunle soto bayo a yeen yi tixi a konton famatone na.

²⁷ Denkeleyaan xon, Musa yi keli Misiran yamanani, a mi gaxu mangan xolo feen na. A yi a tunnafan alo a yi Ala tofaren toma nun.

²⁸ Denkeleyaan xon, a yi Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla† yamarine suxu, a wunla xuya banxine deene ma alogo Halagi Ti Malekan nama Isirayila dii singene faxa.

²⁹ Denkeleyaan xon, Isirayila kaane yi Baa Gbeela gidi, alo e yi xaren nan na, koni Misiran kaane to kata gidideni e birin yi mamin igeni.

³⁰ Denkeleyaan xon, Yeriko taan nabilinna yinna yi bira, e yelin xanbini a rabilinje xii solofere.

³¹ Denkeleyaan xon, yalunde jaxanla Raxabi mi halagi denkeleyatarene xon,

* **11:18:** A mato Dunuja Folon 21.12 nun 22.1-14 kui. † **11:28: Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa ke kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xoroyaan 12.1-13 kui. ‡ **11:31:** A mato Yosuwe 6.12-21 kui.

amasotō a xerane yisuxu
nen ki faji naxanye yi taan
nakōrsima wundoni.‡

32 N mōn nanse fale?
Waxati mi n yii, n Gedeyōn
ma fe fala, hanma Baraki
hanma Samisōn hanma
Yefite hanma Dawuda
hanma Samuyeli hanma
nabine.

33 Ne yamanane nō
denkēlyaan nan xōn. E
tinxinyaan liga. Ala e tuli sa
naxan na, e yi na sōtō. E yi
yatane de xidi.

34 E tēen senben natu. E
tanga silanfanna ma,§ e
senbetareyaan yi masara
senben na, e fangan sōtō
yengeni, e sofa xōrjene kedi.

35 Naxanla ndee faxa mux-
une yi xete e ma keli sayani.*
Muxu gbete yi naxankataxi,
koni e tondi e xunbe alogo
e xa marakeli fisamantenna
sōtō sayani.

36 E yi ndee magele, e yi
ndee bulan. E yi ndee xidi, e
yi e sa kasoon na.

37 E yi e magōlōn. E yi
ndee yixaba seraan na. E
yi ndee faxa silanfanna ra.
Ndee yi maraberi baxi yexee
xabe dugine nun sii xabe
dugine nan na, e yii gelixi, e
besenxonyaxi, e naxankataxi.

38 E yi xuyaxi ayi burunna
xun xōn geyane fari. E dōxō
faranne nun yinle ra. Anu,
e tan nōrōn mi lan dunuja
muxune ye.

39 Na muxune birin sereya
fajin sōtō e denkēlyaan nan

xōn, anu, Ala e tuli sa naxan
na, e mi na sōtō.

40 Koni Ala bata a ragidi a
xa fe fajini tōn en xa alogo na
muxune fe nama kamali en
xanbi.

12

Ala nan en xuruma

1 Bayo en nabilinxi yama
gbee sifani ito nan na en
serene ra, nayi, en na en
me en yulubine nun en
hake goronne ra naxanye
en madiganma, en yi en
tunnafan xatarōxōya giini
naxan nagidixi en ma.

2 En na en yeen ti Yesu
ra, naxan denkēlyaan kiraan
nabixi en xa e nun naxan
mōn a rakamalima. A tan
naxan a me sewan na naxan
yi finde a gbeen na, a yi a
wekile faxan ma wudin fari, a
mi na yagin yate. Na xanbi ra,
a yi dōxō Alaa manga gbeden
yiifanna ma.

3 E miri Yesu ma naxan dija
yulubi kanne besenxōnya
gbee sifani ito bun ma alogo
e niin nama rafōrō, e yigitēge.

4 Amasotō e munma yulu-
bin yenge singe han e wunla
yi mini.

5 E bata jinan na falan na,
Ala e ralimaniya naxan na, a
e xili fa fala "A diine." A naxa,
"N ma diina,
Marigin nēma i xure,
i nama yo na ma.
A nēma i sōnna yite i ra,
i bōrjēn nama kala.

6 Amasotō Marigina a xanun-
tenne xuruma nen.

§ 11:34: **Silanfanna:** Sofane yengeso degemana. * 11:35: A mato Mangane
Singen 17.17-24 kui. * 12:6: Sandane 3.11-12

A naxanye birin yatexi a di-
ine ra
a ne fe jaxine saranma e ra
nen.*”

7 E tərone yisuxu e yi, bayo
Ala e xuruma nen alo a diine.
Dijn mundun na naxan fafe
mi a xuruma?

8 Xa Ala mi e xuruma alo
a lan birin ma kii naxan yi,
na luxi nen alo e mi findixi
a diine ra fə muxu gbetena
diine.

9 En birin fafane en xu-
ruma dunuja yi, en yi e
binya. A mi lanje nayi ba, en
xuru en niin kanna ma dangu
ne ra, en yi nii rakisin soto?

10 En fafane en xuruma
waxatidi tun, alo a lanxi e
miriyani kii naxan yi. Koni
Ala en xuruma en munan-
fanna nan ma, alogo en xa a
sarijanna soto.

11 Muxun nema xure, a mi
sewe na ra bayo a xolo. Koni
dɔnxen na, naxanye xuruxi,
ne a tɔnɔn sɔtoma nen bɔje
xunbenla nun tinxinyani.

Xaranna nun maxadina fe

12 Nanara, e xa e xadan yi-
ine yixadaxo, e yi e xinbine
senbe so ken!

13 E sigan ti kira tinxixine
nan xɔn, alogo naxanye
godoma e sanna ma, ne
sanna nama kala, fə e
kendeya.

14 E yixadaxo, lanna xa lu e
nun muxune birin tagi, e mɔn
yi sarijan. Amasoto muxu
yo mi Marigin toe sarijanna
xanbi.

15 E a liga e yeren ma,
muxu yo nama fula Alaa hi-
nanna ra. E sese nama liga

alo sansi salen xɔlen naxan
solima, a yengene rakeli e
tagi, a e wuyaxi dabari.

16 E a liga e yeren ma,
muxu yo nama findi yanga
suxun na hanma dina ra-
batutarena alo Esayu naxan
a foriya tiden masara don-
seen na.

17 E a kolon fa fala dɔnxen
na, a wa nen keen duban xɔn
a baba yii, koni a mi a soto. A
yi feen birin liga, koni na mi
feene maxete mume, hali a to
wuga.

18 E mi luxi alo Isirayila
kaan naxanye e maso geyaan
na yiin dinje naxan na e nun
teen nun dimin nun kunda
yidimixin nun foyena.

19 E mi xota xuiin nun Ala
fala xui magaxuxin mexi alo
ne. E fala xuiin me waxatin
naxan yi, e yi Musa mafan, a
e nama fa fala gbete me sɔnɔn.

20 Amasoto e yi gaxuxi Ala
yamarin yee ra, naxan a fala,
a naxa, “Naxan na a sanna ti
geyaan ma, a xa magolɔn han
a faxa hali subena.”†

21 Na feen yi magaxu ayi
han Musa yi a fala, a naxa,
“N bata gaxu han n xuruxu-
runma.”

22 Koni e e masoxi Siyon
geyaan nan na, habadan Alaa
taana, Yerusalen ariyanna yi.
A maleka wuli wuli wuyaxi
malanxi jaxajaxani.

23 E bata maso denkeleya
yamaan na, Alaa dii singene,
naxanye xili sebexi ariyanna
yi. E bata maso Ala ra, mux-
une birin ma kitisana. E bata
maso tinxin muxune ra nax-
anye niin sarijan.

† 12:20: A mato Xəryaan 19.12-13 nun Sariyane 9.19 kui.

24 ϵ bata maso Yesu ra naxan layiri neneni tɔnxi, a wunla yi mini, a fala ti kiin yi fisa Habila wunla gbeen xa.

25 ϵ a liga ϵ yeren ma naxan falan tima ϵ xa, ϵ nama tondi na xuiin nam ϵ . Amasɔtɔ Ala to Isirayila kaane rakolon dunuɓa yi, e tondi nen, e yi naxankata. Nba, en tan kisima nayi di, xa en tondi na falan me naxan fataxi ariyanna ra?

26 Na waxatini, a fala xuiin bɔxɔn naxuruxurun nen, koni iki a bata en tuli sa, a naxa, “N mɔn bɔxɔni maxama nen sanɓa ma keden e nun kore xɔnna fan.‡”

27 Fa fala, “sanɓa ma keden” na bunna neen, naxan yo yimaxama dunuɓa yi, a na bama nen alo dali seene. Naxanye mi mamaxe, ne yi lu.

28 Nanara, en to mangayaan sɔtɔma naxan mi mamaxe, en barikan bira Ala xa, en na Ala batu a tinna kui binyen nun gaxuni.

29 Amasɔtɔ en ma Ala mɔn luxi nen alo halagi ti tɛena.

13

En na Ala kenenma kii naxan yi

1 ϵ lu ngaxakedenyaan xanuntenyani.

2 ϵ nama jinan xɔɓe yisuxun xɔn ma amasɔtɔ ndee malekane yisuxu na kii nin, hali e to mi yi a kolon.

3 ϵ jɔxɔ lu kasorasane xɔn, a xa liga alo ϵ birin nan kason na. ϵ jɔxɔ lu muxu naxankataxine xɔn, a xa liga alo ϵ birin nan tɔrɔxi.

4 Muxun birin xa futun binya, yalunyaan nama a xɔsi. Ala yanga suxune nun yalundene kitima nen.

5 ϵ dunuɓa yi gidin nama findi gbeti xɔnxɔnna ra. Seen naxan ϵ yii, na xa ϵ wasa amasɔtɔ Ala bata a fala, a naxa, “N mi ke ϵ i dexɔn mum ϵ , n mi ϵ rabejinjɛ fefe ma.”*

6 Nayi, en xa xaxili ragidi fa fala, “Marigin nan n mali muxun na,

n mi gaxun sese ye ϵ ra!
Adamadiin nɔ ϵ nanfe lig ϵ n na?”†

7 ϵ xaxili lu ϵ yeerati singene xɔn, naxanye Alaa falan ti ϵ xa. ϵ miri e dunuɓa rananna kiin ma, ϵ yi e raliga e denkeleyani.

8 Yesu Alaa Muxu Sugandixin yi kii naxan yi xoro, a mɔn na kii nin to, a luma na kii nin habadan.

9 ϵ nama tin xaran xɔɓe sifa yo ma naxan ϵ ratantama. Amasɔtɔ a lan en niin xa senben sɔtɔ Alaa hinanni, koni don seene yamarine fe mi a ra, naxanye tɔnɔ mi na.

10 Saraxa gandena nde en tan yii, Ala Batu Bubuna saraxaraline mi daxa e yi na saraxa seen don.‡

11 Amasɔtɔ saraxarali kuntigin suben naxan ba

‡ 12:26: Xage 2.6 * 13:5: A mato Sariyane 31.6 nun 31.8 nun Yosuwe 1.5 kui.

† 13:6: Yaburin 118.6 ‡ 13:10: Na findixi ariyanna gbeen nan na, Yesu soxi denaxan yi. A mato Heburune 9.11-14 kui.

yulubi xafari saraxan na, a ne wunla xalima yire sarijanxi fisamantenna nin. Koni e gbinding tan ganma yamaan daaxaden fari ma nen. §

¹² Nanara, Yesu fan faxa taan xanbi ra, alogo a xa yamaan nasarijan a yeteen wunla xon.*

¹³ Nayi, en siga a foxo ra yamaan doxoden fari ma, en sa a yagin joxonna soto.

¹⁴ Amasoto taa mi en yii dunujani ito yi naxan buye. Taan naxan fama, en na nan fenma.

¹⁵ Nayi, en ma tantunna xa findi saraxan na naxan nalima Ala ma waxatin birin, en yi lu en tiye a xinla ra.

¹⁶ E nama jinan e fe fajin naba, e yi e bode mali ngaxakedenyani, amasoto na saraxa sifan nan nafan Ala ma.

¹⁷ E e yeratine fala xuiin suxu e xuru e sariyan bun. Amasoto e e niin nakantanma, bayo e fan e dentegema nen. Nayi, e liga e xa wanla ke sewani benun a xa e toro, bayo na ton mi e tan ma.

¹⁸ E lu Ala maxande nxu xa. Amasoto nxu laxi a ra a nxu bata xaxili soto, e nun nxu waxi a xon ma nxu xa sigan ti fe fajin nin.

¹⁹ N na e mafanma e Ala maxandi alogo n xa xete e ma mafuren!

Dubana

²⁰ Baje xunbenla Ala, naxan en Marigi Yesu rakeli sayani habadan layirin xidi

wunla barakani, Yesu naxan a joxo luma en xon alo xuruse rabana,

²¹ na Ala xa fe fajin birin fi e ma, alogo e no a sagoon lige, naxan a kenenye. Ala xa na liga Alaa Muxu Sugandixin Yesu xon, binyen fin naxan ma habadan. Amina.

Fala donxene

²² Ngaxakedenne, n na e mafanma, e tuli mati maxadi falani ito ra dijani amasoto n kedin naxan sebexi e ma ito ra, a mi gbo.

²³ E xa a kolon a en ngaxakedenne Timote bata mini kasoon na. Xa a fa sinma, nxu birin fe e fema.

²⁴ Nxu xa e yeratine nun e yama sarijanxin birin xonton. Itali kaane fan e xonton.

²⁵ Ala xa hinan e birin na.

§ 13:11: A mato Saraxaraline 16.27 kui.

* 13:12: A mato Yoni 19.17-20 kui.

Yaki Yaki Alaa Falan Naxan Sebε

Denkεleya muxune lan e xa bira kiraan naxanye fɔxɔ ra e dunuɲa yi gidini, ne nan sebεxi Yaki a kitabu yiren kui a naxan sebεxi Alaa yamaan birin ma naxanye xuyaxi ayi dunuɲa xun xɔn ma (1.1). Muxu wuyaxi laxi a ra, Yaki ito nan findixi Yesu xunyεna nde ra. A tan ma fe falaxi Kitabun yireni itoe yi: Xεrane 15.13, 21.18, Kɔrɛnti Singen 15.7, Galati 1.19, 2.9, 2.12, Yudi 1.1. Na nan Kitabun yireni ito sebεxi denkεleya muxune ma alogo a xa e sigati kiin yita e ra e bode tagi e nun lan denkεleyatarene ma. Yesu xunyε Yaki findixi Yerusalɛn denkεleya yamaan yεeratina nde nan na. Yaki naxan findixi Yesu a xarandiin na, na mi findε Kitabun yireni ito sebε muxun na bayo Manga Herode bata na Yaki faxa nun sinma naxan findixi Yesu a xarandiin na (a mato Xεrane Kεwanle 12.2 kui).

A sebε kiin maligaxi Sandane kitabu yiren nan na Layiri Fonna Kitabu yiren kui naxan yi Alaa fe kolonna mayitama a yamaan na. Kitabun yireni ito fan Alaa fe kolonna mayitama Yesu a kiraan xɔn. Yaki fe kolonna nan ma fe singe falama fa fala a a kelixi Ala nan ma e nun muxun lan a Ala maxɔdin a ma denkεleyani (1.2-8). Na na dangu, falane xunna

tixi yiigelitɔyaan nun nafulu kanyaan nan ma, e nun tantan feene nun mantɔrɔne e nun dina kɛndɛna, naxan lan a xa wali fajine kε (1.9-27). Yaki mɔn a falama a e nama muxune rafisa e bode xa lan e yii seene ma (2.1-13). Na danguxina a yi fa a fala kɛndɛn ma, denkεleyaan nun kεwanle tagiin kii naxan yi (2.14-26). A yi a fala a yεtε suxun xɔdɔxɔ lɛnna nun fala xuiin mabinni. (3.1-12). Na danguxina, a fa fe kolon kɛndɛna fe ma (3.13-18). A yi na muxune maxadi naxanye yɛngɛn nakelima e nun naxanye findixi dunuɲa muxune xɔyine ra, a yi falan ti nafulu kanne xili ma naxanye ɲaxu e walikene ra (4.1-5.6). Falan naɲandeni, a yi a fala a muxune xa diɲa, e Ala maxandi waxatin birin yi, e yi e bode mali denkεleyani (5.7-20).

Kitabun yireni ito kankanma falan naxan ma naxan sebεxi denkεleya muxune ma a fixa: I nama la Yesu a fe Xibaru Fajin na i xaxili gbansanni tun, fɔ denkεleyaan xa lu i kεwanle yi, bayo xa “denkεleyaan naxan mi findi kεwanle ra, na faxaxi na a ra.” (2.26).

¹N tan Yaki, Ala nun Marigi Yesu a Muxu Sugandixina walikɛna, n ni ito sebεxi Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne nan ma naxanye xuyaxi ayi siyane tagi. N bata ε xɔntɔn.

Denkεleyaan nun fe kolonna

² Ngaxakedenne, mantōrōn sifa wuyaxi na ε li, ε xa na yate sēwan dēfexin na,

³ bayo ε a kolon, ε denkeleyaan na tōrōyane raxan, na a ligama nēn ε tunnafanna sōtō.

⁴ Koni fō tunnafanna xa wali kamalixin nan kē, alogo ε xa kamali ε yi dēfe. Sese nama dasa ε ma.

⁵ Xa fe kolonna dasaxi ε tan nde ma, a xa a maxōdin Ala ma, naxan muxune birin kima a fonisireyani, a mōn mi na kanna yalagima. A soma nēn a yii.

⁶ Koni a xa a maxōdin denkeleyaan nin, a nama sike. Bayo naxan na sike, na luxi nēn alo fōxō igen walanna, foyen naxan nasigama, a a raxεtε.

⁷ Na muxu sifan nama a miri fa fala a seen sōtε Marigin yii nēn.

⁸ Amasōtō xaxili firin kanna nan na ra, a mi raxaraxi a feene yi.

Yüigelitōon nun nafulu kannafe

⁹ Denkeleya muxu yi-igelitōon xa sēwa amasōtō Ala bata a yite.

¹⁰ Nafulu kanna fan xa sēwa amasōtō Ala bata a ragodo, bayo nafulu kanna fe danguma nēn alo sεxε fuge fajina.

¹¹ Sogen na xōlō, a wuyenna yi sεxεn xara, a jingine yi lisi a ra, a fugene yi yolon, a tofanna yi dangu. Nafulu kanna fan ma binyen lōma ayi na kii nin a nēma a feene rawalima.

Maratantan feene

¹² Sēwan na kanna xa naxan a tunnafanna tōrōni, amasōtō Ala na yelin a kēraan fεsεfεsε, a nii rakisin taxamaseri kōmōtin soma nēn a xun na, Ala bata a xanu muxune tuli sa naxan na.

¹³ Naxan na bira tantan feni waxatin naxan yi, na kanna nama a fala, a naxa, "Ala nan n natantanma." Amasōtō Ala mi ratantanjε fe jaxini, a fan mi muxε ratantanma.

¹⁴ Koni muxun birin tantanma a yetena kunfa feene nan xōn ma naxanye a ma-bandunma, e yi a kēnēn.

¹⁵ Na xanbi ra, kunfa jaxin sa findima yulubin nan na. Yulubin na kōxō waxatin naxan yi, a rajanma sayaan nan ma.

¹⁶ Ngaxakeden xanuntenne, ε nama ε yetε mayenden.

¹⁷ Kise fajin birin, fe mi naxan na, na fataxi kore xōnna nan na, keli Fafe Ala yii naxan kore xōnna yanban seene daxi. A mi maxεtema alo nininna!

¹⁸ A bata a ragidi a en xa balo a jōndi falan xōn ma alogo en xa findi a dali fisamantenne ra.

Fe mēn nun a ligana

¹⁹ Ngaxakeden xanuntenne, ε xa a kolon, fa fala muxun birin xa mafura falan namε, koni ε nama mafura falan tiyε. E nama xōlō sinma.

²⁰ Amasōtō muxu xōlōxin mi fe Alaa tinxinyaan na.

²¹ Nayi, ε xa fe xōsixine birin yiba e nun fe jaxin naxanye waraxi ayi. E yi na falan suxu limaniyani, a

naxan saxi ε bəɲeni, naxan nɔε ε niin nakise.

²² Ε nama ε tuli mati Alaa falan na tun, ε yi ε yetε mayenden, fɔ ε xa a liga nɛn.

²³ Amasɔtɔ naxan a tuli matima Alaa falan na, a mi a liga, na luxi nɛn alo muxun naxan a yetε matoma kikenɪ,

²⁴ a na yelin a yetε matoε, a siga, a ɲinan a yetagin kiin xɔn sa!

²⁵ Koni naxan na sariya kamalixin tilinna fεsεfεsε, sariyan naxan muxun xɔɔyama, a lu a fari, a mi a tuli mati a ra tun a yi ɲinan a xɔn, koni a yi a liga, na kanna sɛwan sɔtɔma nɛn a kɛwanla xɔn.

²⁶ Xa muxuna nde a yetε yatexi dina muxun na, koni a mi a lenna mara, a bata a yetε mayenden, a dinan findima fe fuun nan na.

²⁷ Dinan naxan sariyan, fe mi naxan na Fafe Ala yεε ra yi, na ni ito ra: Ε ɲɔxɔ lu kiridine nun kaɲa gilene xɔn e tɔɔne yi. Ε yi ε yetε ratanga dunuɲa fe xɔsixin ma.

2

Ε nama muxune rafisa e bode xa

¹ Ngaxakedenne, ε to denkeleyaxi en Marigin binyen kanna Yesu ma, Alaa Muxu Sugandixina, ε nama muxune rafisa e bode xa.

² Xa muxuna nde so ε malanni xɛmaan yiisolira-soon soxi a yiin na, doma faɲin nagodoxi a ma, na xanbi ra yiigelitɔɔn fan yi so, dunkobine ragodoxi a ma,

³ ε yi ε yengi dɔxɔ dugi faɲin kanna xɔn, ε yi a fala a xa, ε naxa, “Fa i magodo gbεde faɲini,” koni ε a fala yiigelitɔɔn ma fa fala “Ti mɛnni,” hanma “Dɔxɔ n sanna dɛxɔn ma bɔxɔni,”

⁴ xa ε na liga, ε mi muxune rafisaxi e bode xa ba? Ε mi tagi rabaan xan tima ε miriya ɲaxine yi nayi ba?

⁵ Ngaxakeden xanuntenne, ε tuli mati. Ala mi yiigelitɔne xan sugandi dunuɲa yi, alogo e denkeleyaan xa findi e ban-nayaan na, e yi mangayaan sɔtɔ e kɛen na, Ala bata a xanu muxune tuli sa naxan na?

⁶ Koni ε tan yiigelitɔne rafeyama! Nafulu kanne xa mi ε rawalima ba, e yi ε xali kitisadeni?

⁷ Ne xa mi ε kanna xili faɲin kalama ba?

⁸ Xa ε Manga Alaa sariyan nakamalima yati, naxan Kitabun kui, ε bata fe faɲin liga nayi, a naxa, “I adamadi boden xanu alo i yetena.”

⁹ Koni xa ε muxune rafisa e bode xa, nayi ε bata yulubin liga. Na ma, sariyan fan ε sɔnna yitama ε ra nɛn bayo ε mi a suxi.

¹⁰ Bayo xa muxun sariyan birin suxu, a yi keden peen kala, a bata e birin kala na yi.

¹¹ Bayo naxan a falaxi fa fala i nama yalunyaan liga, na nan mɔn a falaxi, a i nama faxan ti. Nayi, xa i mi yalun-yaan liga koni i muxun faxesa, i bata findi sariya kalan na na yi.

¹² Ε sigati kiin nun ε falati kiin xa lan na sariyan ma

naxan xərɔyaan fima bayo ε makitima na nan xən.

¹³ Amasotɔ Ala kininkin-intarene makitima kininkinintareyaan nin. Anu, kininkininna nan kitin nɔma.

Denkeleyaan nun kewanle fe

¹⁴ Ngaxakedenne, tənən mundun na ra xa muxuna nde a fala a denkeleyaxi, xa a kewanle mi a yitama? Na denkeleyana a rakise ba?

¹⁵ A luxi nən alo marabenna nɛma ngaxakedenna nde ma, xemena hanma jaxanla, a balon mi a yii.

¹⁶ Awa, xa ε tan nde a fala na nde ma, ε naxa, “E siga bɔjɛ xunbenli. E sa ε maxara, ε yi lugo.” Xa ε mi e ki e fatin mako ma seene yi, na tənən nanse ra?

¹⁷ Denkeleyaan fan na kii nin, xa wali fajɪ mi denkeleyani a faxaxin na ra na yi.

¹⁸ Koni muxuna nde a falama nən, a naxa, “Denkeleyana i tan yi, koni kewanle nan n tan yi.” N na a yabima nən, n naxa, i ya denkeleyaan yitama n na di, ba i kewanle ra? N tan xa denkeleyaan yita i ra n kewanle xən.

¹⁹ E laxi a ra ba fa fala Ala keden peen na a ra? Na lanxi. Hali jinanne fan laxi na ra, e xuruxurun gaxuni.

²⁰ I tan xaxilitarena, i mi a kolon ba, fa fala kewali fajɪ mi denkeleyaan naxan yi, na nɛn fuu?

²¹ En benba Iburahima mi yate tinxin muxun na Ala yɛɛ

ra yi a kewanle xan xən ba, a to a dii xemena Isiyaga ba saraxan na saraxa ganden fari?

²² I bata a to? A denkeleyaan nun a kewanle nan walixi e bode xən ma. A kewanla nan a denkeleyaan nakamalixi.

²³ Kitabuna falan nakamali na nin, a naxa, “Iburahima yi denkeleya Ala ma, Ala fan yi na yate tinxinna ra a xa.”* Nanara, e yi a fala a ma fa fala “Ala xɔyina.”

²⁴ Awa, ε bata a to, fa fala muxun natinxinma Ala yɛɛ ra yi a kewanle nan fan xən, a denkeleyaan gbansan mi a ra.

²⁵ Na kiini, hali yalunde jaxanla, Raxabi fan tinxin nən Ala yɛɛ ra yi a kewanle xən ma, a to Yahudiyane xerane yisuxu ki fajɪ, a yi kira gbete yita e ra.†

²⁶ Fati benden nun niin na fata, fatin bata faxa na yi. Na kiini, denkeleyaan fan faxaxi na a ra xa kewanle mi a yi.

3

Lenna fe

¹ Ngaxakedenne, ε wuyaxi nama findi karamɔxone ra, amasotɔ ε a kolon fa fala nxu tan karamɔxone gbee kitin xɔdɔxɔma ayi nən bonne gbeen xa.

² En birin tantanma kii wuyaxi. Muxun naxan mi tantanma fala tideni mume, muxu kamalixin nan na ra, a nɔɛ a yete xure nən.

³ A luxi nən alo en na karafen bira soon dɛɛn ma, a a xa en sagoon liga. Nayi, a

* 2:23: A mato Dunuɔa Fɔlɔn 15.6 kui.

† 2:25: Yosuwe 2.1-21

gbindin birin birama na nan fɔxɔ ra.

⁴ Kunkin fan na kii nin. Hali a to gbo, foye gbeen mɔn a rasigama, koni se xurudin nan a matinxinma kunki ragiin sagoon ma.

⁵ Lenna fan na kii nin, a xurun fatin yirene ye koni a kanba fala gbeene nan tima. Tɛɛdin fan nɔɛ burun gbeen ganje nen.

⁶ Awa, lenna fan luxi nen alo tɛɛna. En fati yirene ye, tinxintareyaan birin en lenna nin. A taɲ nan muxun gbindin birin birama xɔsini, alo a yi tɛɛn nan soma a dunuɲa yi gidin mumɛɛn na! Na tɛɛn yetɛɛn kelixi yahan-nama nin.

⁷ Adamadiine nɔɛ burunna suben sifane birin xure nen, xɔline nun bubu seene nun yeXENE.

⁸ Koni muxu yo munma lenna xuru. Se ɲaxin nan a ra naxan mi raxaraxi. A rafexi dabarin nan na, muxu faxa xinla ma.

⁹ En barikan birama en Marigin nun en Fafe Ala xa lenna nan na, en mɔn muxune dangama a ra Ala naxanye daxi a maligan na.

¹⁰ Barika biran nun dangan minima de kedenna nin. Ngaxakedenne, na mi daxa mume!

¹¹ Ige bɛxin nun fɔxɔ igen nɔɛ mine tigin mundun kedenna?

¹² Ngaxakedenne, xɔde binla nɔɛ oliwi bogin namine nen ba? Manpa bogi binla nɔɛ xɔde bogin namine ba? Ige bɛxin mɔn mi sɔtɔma fɔxɔ igen de.

Fe kolonna fata Ala ra

¹³ Xaxilimaan nun fekolonna nde ra ε ye? A xa na mayita fata a sigati ki faɲin na, e nun a kewanla naxanye fataxi limaniyaan nun xaxilimayaan na.

¹⁴ Koni xa xɔxɔlɔnna nun yete yigboon nan ε bɔɲeni, ε ba ε yete matɔxe, ε nama wulen fala ɲɔndin fari.

¹⁵ Na xaxili sifan mi kelixi ariyanna xan yi. Na fataxi dunuɲa nun fati benden nun Yinna Manga Setana nan na.

¹⁶ Amasɔtɔ xɔxɔlɔnyaan nun yete yigboon denaxan yi, fe yibasanna nun fe ɲaxin sifan birin nan mɛnni.

¹⁷ Koni fe kolonna naxan sa kelixi ariyanna yi, a singen naxan na, a sarɲan, a mɔn bɔɲe xunbenla fima, a diɲaxi, a mafan mi raxɔlɔ, a lugoxi kininkininna nun kewali faɲin nan na. A mi muxune rafisama e bode xa. A mi nafigiyaan ligama.

¹⁸ Fe yitɔnna naxanye walima bɔɲe xunbenli, ne tinxinna nan sɔtɔma.

4

Ɛ xuru Ala ma

¹ Yengene nun matandin naxanye ε tagi, ne kelixi mine yi? Ne mi kelixi ε rafan fe ɲaxine xan yi ba naxanye ε fati benden nakunfama?

² Sena nde xɔnla ε ma, koni ε mi a sɔtɔma. Nanara, ε faxan tima, ε mila, koni ε mi nɔɛ a sɔte. Ɛ yengene so, ε matandine ti. Se mi ε yii bayo ε mi Ala maxandima.

³ Ɛ na Ala xandi seen naxan yi, ε mi a sɔtɔma, bayo ε

Ala maxandi xunna kobi, amasotɔ ε yete rafan feene nan tun fɔxɔ ra.

⁴ Ε tan tinxintarene! Ε mi a kolon ba, fa fala a dunuɲa xanuntenyaan findixi Alaa fe xɔnnantenyaan nan na? Muxun naxan na a yete findi dunuɲa xɔyin na, na bata a yete findi Ala yaxun na.

⁵ Ε laxi a ra ba, a Kitabun falan tixi nen tun? A naxa, “Ala bata Niin naxan sa en yi, na rafan a ma han!”*

⁶ Koni Alaa hinanna luma fari se nen en xa, amasotɔ a mɔn a falaxi, a naxa, “Ala wasodene yikalama e feene yi, koni a hinanma nen yete magodone ra.†”

⁷ Nanara, ε xuru Ala ma, ε ε kankan Yinna Manga Setana yee ra, a gima nen ε bun.

⁸ Ε maso Ala ra, a masoma ε ra nen. Yulubitone, ε ε yulubi yiine raxa. Ε tan nafigine, ε bɔɲene rasariɲan!

⁹ Ε nimisa ε hakene fe ra, ε sunu, ε wuga! Ε gelen xa maxete wugan na. Ε sewan yi findi nii yifɔren na.

¹⁰ Ε magodo Marigin xa, a ε yitema nen.

Ε nama ε bode yalagi

¹¹ Ngaxakedenne, ε nama ε bode mafala. Muxu yo a ngaxakedenna mafala hanma a yi a yalagi, na kanna bata Alaa sariyan mafala, a yi a yalagi. Xa i sariyan yalagi, sariya suxu mi fa i ra nayi sɔnɔn, i to a yalagima.

¹² Sariyasa keden peen nun kitisa keden peen nan na,

naxan nɔε marakisins nun halagin tiye. Koni i tan, nde i tan na, i to i adamadi boden yalagima?

I nama findi wasoden na

¹³ Ε tuli mati, ε tan naxanye a falama, ε naxa, “To hanma tila nxu sigama taana nde yi, nxu sa ɲeen nadangu na, nxu sa yulayaan naba na, nxu tɔnɔna nde sɔtɔ.”

¹⁴ Anu, ε mi a kolon naxan ligama ε dunuɲa yi gidini tila! Amasotɔ ε luxi nen alo kundaan naxan godoma, a waxatidi ti, na xanbi ra a tunun.

¹⁵ A lanma nen ε xa ito nan fala, ε naxa, “Xa Marigin tin, nxu luma nxu nii ra nen, nxu feni ito liga hanma na.”

¹⁶ Koni iki ε wasoma, ε yete matɔxɔma. Na yete matɔxɔn sifan birin ɲaxu.

¹⁷ Nanara, xa muxun mi fe faɲin liga, anu a kolon a lanma a xa naxan liga, na kanna bata yulubin sɔtɔ.

5

Nafulu kanna fe falana

¹ Ε tan nafulu kanne, ε tuli mati. Ε wuga, ε gbelegbele tɔɔyana fe ra naxan fama ε lideni.

² Ε nafunle bata kala. Xiine bata ε dugine don.

³ Xɔrinxɔrinna bata ε xemane nun gbeti gbananne suxu. Xɔrinxɔrinni ito findima nen sereyaan na ε xilima. A yi ε fati benden don alo teeɲa, bayo ε nafunla malanxi waxati dɔnxen nin.

* 4:5: Ala waxi a xɔn ma nen, a niin naxan saxi muxune yi, e nama na sa se gbete sagoni, e yi na seen batu. † 4:6: Sandane 3.34

4 Walikεεn naxanye ε xεε ma seene xabaxi, ε mi naxanye saranna fixi, ε mi ne mawuga xuiin mεma ε xili ma ba? Naxanye ε se xabaxine malanxi, ne wuga xuiin bata Marigin li, Senben Birin Kanna.

5 Ε bata lu dunuηa yi naxunna nun yετε rafan feene yi. Ε bata ε yετε rajaxun alo xuruse faxa daxine.

6 Ε bata tinxin muxune yalagi, ε yi e faxa, naxanye mi yi tixi ε kanke.

Dijna nun maxandina fe

7 Nanara, ngaxakedenne, ε diηa han Marigin yi fa. Ε miri xεε biina diηan ma, a a xεεn mamεma waxatin naxan yi, a yi a tɔnɔne sɔtɔ. A diηama nεn han tule singene nun a rajanne yi fa.

8 Ε fan xa diηa na kiini, ε yi ε wekile amasɔtɔ Marigin fa waxatin bata maso.

9 Ngaxakedenne, ε nama ε bode mafala, xanamu Ala ε makitima nεn. Kitisaan famatɔɔn ni i ra.

10 Ngaxakedenne, nabiin naxanye falan ti Marigina fe yi, naxanye diηa tɔrɔni, ne fe xa findi misaala ra ε xa.

11 En na a falama ne ma nεn a sεwana e xa amasɔtɔ e e tunnafan nεn. Ε bata Yuba a tunnafanna fe mε, ε mɔn bata a mε Marigin naxan liga a xa a rajanni. Amasɔtɔ kininkininna nun fanna kanna nan Marigin na.

12 Ngaxakedenne, na birin yi, ε nama ε kɔlɔ ariyanna yi hanma dunuηa bɔxɔ xɔnna hanma sese. Koni i ya “ɔn”

xa findi ɔnna ra, i ya “εn-εn,” na yi findi εn-enna ra alogo i nama bira Alaa kitini.

13 Tɔrɔ muxuna nde ε ye ba? Na kanna xa Ala maxandi. Muxuna nde sεwaxi ε ye ba? Na kanna xa betin ba.

14 Furetɔna nde ε ye ba? A xa denkeleya yamaan fonne xili, e yi Ala maxandi a xa, e a masusan turen na Marigin xinli.

15 Ala maxandina denkeleyani, na furetɔni yalanma nεn. Marigin furetɔɔn nakelima nεn. Xa a bata yulubin naxanye liga, Ala a mafeluma nεn ne ra.

16 Nanara, ε ti ε yulubine ra ε bode xa, ε yi Ala maxandi ε bode xa, alogo ε xa yiyalan. Tinxin muxuna Ala maxandin senben gbo, a feene gasama.

17 Adamadiin nan yi Nabi Eli ra alo en tan. A yi Ala maxandi han, a tulen nama fa. Tulen mi fa yamanani han jεε saxan e nun a tagi.

18 A mɔn yi Ala maxandi, tulen yi fa, bogi seene yi bogi.*

19 Ngaxakedenne, xa muxuna nde a mε jɔndin na ε ye, muxu gbete yi a raxete jɔndin kiraan xɔn,

20 ε xa a kolon a muxun naxan yulubi kanna bama a tantanna kiraan xɔn, na bata a niin nakisi faxan ma, a yulubi wuyaxi xafarin sɔtɔ.

* 5:18: Na feen sεbexi Mangane Singen 17.1 kui.

Piyeri a Kedi Singena Piyeri Alaa Falan Kedi Singena

Piyeri a kedi singen sebe denkeleya muxune nan ma naxanye yi xuyaxi ayi yamana suulunne ma naxanye yi Asi xurin yamanan kōmen fōxōn nun sogeteden binna. To, Asi xurin yamanan xili nen “Turiki,” Arabune bōxōni. Piyeri a sebexi e ma Romi taan nin a denaxan xili saxi a “Babilōn” (sora 5.13). A feen naxanye falama lan e ma, ne a yitama nen a e yi tōrōxi, fe wuyaxi yi sama e xun ma. Nanara, xeraan katama a xa e senbe so, e la Alaa Muxu Sugandixin na, hali e to tōrōni.

Xa a bata fala kedini ito xaran muxune xa a e xa lu denkeleyani hali e tōrōxi, a gbengbenna, na rakelixi e sereyaan nan ma fe ma e lan e xa naxan ba dunuḡa yi. Fō e dunuḡa yi gidin birin nun e sigati kiin birin xa “Alaa wanle nun binyen nan mayita” (2.9), alogo denkeleyatarene xa “e fe fajine kolon e yi Ala tantun a na fa lōxō naxan yi.” (2.12)

¹ N tan Piyeri, Yesu Alaa Muxu Sugandixina xerana, n tan nan ito sebema Alaa muxu sugandixine ma, naxanye xuyaxi ayi xōḡeyani Pontu nun Galati nun Kapadose nun Asi nun Bitini yamanane yi.

² E sugandixi nen alo Fafe Ala xaxinla yi a ma kii naxan yi nun. A bata e rasariḡan a Nii Sariḡanxin barakani alogo e xa xuru a Muxu Sugandixin Yesu ma, a wunla yi xuya e ma e rasariḡandeni. Ala xa hinanna nun bōḡe xunbenla fi e ma han!

Habadan yigina

³ En barikan bira Alaa Muxu Sugandixina en Marigi Yesu Fafe Ala xa. A bata a liga a kininkinin gbeeni, en yi xete, en yi bari a nenen na, en so nii rakisin yigini Yesu a Muxu Sugandixin nakenla xōn sayani.

⁴ Keen naxan mi kalama, a mi xōrinxōrinma, a mi lōma ayi, na nan namaraxi e xa ariyanna yi,

⁵ E tan naxanye kantaxi a senbeni denkeleyaan xōn alogo e xa kisin sōtō, naxan minima kenenni waxati raḡanne yi.

⁶ Na ma, e sewa, hali e to tōrōxi e bunba feen sifan birin yi waxatidini ito yi

⁷ alogo e denkeleyaan xa rasensen. Hali xemaan naxan nōe kale, na raxulunma teen nan na, a rasensen. Nayi, e denkeleyaan naxan tōnōn gbo xemaan xa, na fan lan a rasensen bunbaan xōn, e yi tantunna nun binyen nun xunna kenla sōtō Yesu Alaa Muxu Sugandixin mini waxatini kenenni.

⁸ E munma Marigin to singen koni e a xanuxi. E mi a toma iki, koni e denkeleyaxi a ma, e lu sewa gbeeni naxan mi nōe yebe.

⁹ Amasotō ε ε denkeleyaan xunna sotōma nen, naxan findixi ε niin kisi feen na.

¹⁰ Nabiin naxanye hinanna fe fala, naxan yi ragidixi ε ma, naxan findixi kisi feen na, na findi nen ne fe ye fenna nun fe fεsefεse xunna ra.

¹¹ E yi katama waxatine nun taxamasenne kolon feen na Yesu a Nii Sarijanxin yi naxanye makenenma e xa, a to yi e yi, a yi Alaa Muxu Sugandixina tōrōn nun a binye famatōna fe fala benun a waxatin xa a li.

¹² Ala a makenen nen nabine xa, a e mi yi walima e yete xa koni ε tan, e to yi feene falama ε naxanye fe mexi na muxune ra naxanye Yesu a fe Xibaru Fajin nali ε ma Nii Sarijanxin barakani naxan kelixi ariyanna yi. Hali malekane fan kunfani na feen fεsefεse feni.

En lu Alaa Nii Sarijanxini

¹³ Nanara, ε xaxinli tōn wanla fe ra, ε yete suxu, ε yi ε yigi sa na hinanni ε naxan sotōma Yesu Alaa Muxu Sugandixin mini lōxōni kenenni.

¹⁴ E lu alo Alaa dii xuruxine, ε nama tin luyε ε kunfa jaxine yi, ε yi naxanye yi nun ε to yi xaxilitareyani.

¹⁵ Koni Ala sarijanxi to ε xilixi, ε fan xa sarijan ε kewanle birin yi alo a tan.

¹⁶ Amasotō a sebexi, “E xa sarijan, amasotō n tan sarijan.*”

¹⁷ E to ε Fafe Ala maxandima, naxan muxune birin kewanle makitima kii

kedenni, ε lu alo xōjēne dunujani ito yi waxatidi, ε gaxu Ala yeε ra.

¹⁸ E a kolon a ε mi xunbaxi ε fafane namun fe fuune ma se kala daxine xan na alo gbetina hanma xεmana,

¹⁹ koni ε xunbaxi Alaa Muxu Sugandixin wuli fisamantenna nan xōn, naxan baxi saraxan na alo yeεεε diina, fe mi naxan na.

²⁰ Ala bata yi na sugandi benun dunuja xa da, a yi a ramini kenenni ε tan ma fe ra waxati dōnxeni itoe yi.

²¹ E denkeleyaxi Ala ma a tan nan baraka yi, Ala naxan a rakelixi sayani, a binyen fi na ma, alogo ε denkeleyaan nun yigin xa lu Ala yi.

²² Bayo ε bata ε yete niin nasarijan jōndi suxun xōn ma, ε yi xanuntenya kenden sotō ε ngaxakedenne xa, nayi, ε bode xanu ε senben birin na sarijanni.

²³ Amasotō ε bata xete, ε mōn yi bari a nenēn na, naxan mi fata adamadiin na naxan faxama, koni fata Alaa falan na naxan niima, a luma habadan.

²⁴ Bayo a sebexi Kitabuni, a naxa,

“Adamadiine birin luxi nen alo seχena,

e binyen birin yi lu

alo se fugena.

Seχene xarama nen,

e fugene yi yolon.

²⁵ Koni Marigina falan luma nen habadan.”†

Na falan findixi Yesu a fe Xibaru Fajin nan na naxan nalixi ε ma.

* 1:16: Saraxaraline 19.2 † 1:25: Esayi 40.6-8

2

Yama sarijanxina

1 Na ma, ε ba fe jaxin sifan birin ma e nun yanfan-tenyaan nun nafigiyaan nun milen nun fala jaxin birin.

2 Niin balo kenden xonla xa ε suxu alo xijε xonla dii futen suxuma kii naxan yi, alogo ε fan xa sabati ε kisi feni a xon,

3 ε to bata a mato, ε yi a kolon a Marigin fan.*

4 Ε maso a ra, naxan findixi siimaya gemen na, adamadi-ine e mexi naxan na, koni Ala naxan sugandixi, a mon yi a xunna keli.

5 Ε tan fan bata findi Alaa banxin ti seene ra alo gemε niiramane, ε yi findi saraxar-ali yama sarijanxin na, ε yi siimaya saraxane ba Ala tinxi naxanye ra fata a Muxu Sugandixin Yesu ra.

6 Amasoto Kitabuni ito nan falaxi, a naxa,

“N bata gemena nde doxo
Siyon taani

alo banxin tongon gemε faji
yεbaxina.

Naxan na denkeleya a ma,
yagin mi na kanna liyε.”†

7 Gemeni ito xunna kenla ε tan denkeleya muxune nan xa, koni Kitabun yireni ito nan lanxi denkeleyatarene tan ma, a naxa,

“Banxi tiine e mε gemen
naxan na,

na bata findi banxi gemε
fisamantenna ra.”

8 A mon sebexi Kitabun kui, a naxa,

“Yamana e sanna radinma
gemen naxan na,

a findi e rabira gemen na.”‡

E e dinma a ra nen amasoto e mi tinxi falan suxε, anu na nan yi ragidixi e ma.

9 Koni ε tan bata findi yama sugandixin na. Mangane nun saraxaraline nan ε tan na, siya sarijanxina, Ala gbeen yamaan naxan na, alogo ε xa a wali faji gbeene fe rali, a tan naxan ε xilixi, a yi ε ba dimini, siga a kabanako kenenyani.

10 A foloni, Alaa yama mi yi ε ra nun koni iki, ε bata findi a yamaan na. Ε tan naxan mi yi Alaa kininkininna sotoxi, koni iki, ε bata a kininkininna soto.

Denkeleya muxune xa xuru

11 Nba, ngaxakedenne, ε tan naxanye luxi alo xone nun sigatine dunuεa yi, n na ε mafanma, ε yetε suxu fati benden kunfa feene ma nax-anye ε niin yengema.

12 Ε kewanle xa fanje ayi nen denkeleyatarene ye, alogo, e na ε mafala fe jaxi rabaan na, e xa ε kewali fajine to, e yi Ala binya a fa loxoni.

13 Ε xuru adamadiyaan mangayane birin bun Marig-ina fe ra, a na findi manga gbeen na

14 hanma yamana kanne, a naxanye rasigaxi wali kobine sarandeni fe jaxi rabane ra, e yi fe faji rabane tantun e wali fajine ra.

15 Amasoto Ala sagoon na a ra, a ε fe faji rabaan xa

* 2:3: Yaburin 34.9 † 2:6: Esayi 28.16 ‡ 2:8: A mato Yaburin 118.22 nun Esayi 8.14 kui.

xaxilitarene radundun e xaxilitareyani.

¹⁶ E findi muxu xərəyaxine ra, koni e nama e xərəyaan findi fe jaxin luxun seen na, e findi Alaa konyi fajine ra.

¹⁷ E muxun birin binya, e yi e denkeleya muxun bonne xanu, e yi gaxu Ala yee ra, e yamana kannna binya.

Yesu a tərəne misaala

¹⁸ Walikene, e xuru e kuntigine ma, e yi kuntigi jaxine binya feen birin yi alo a fajine nun a dijaxine.

¹⁹ Amasətə, na findixi fe fajin nan na, xa muxun limaniya jaxankatan bun ma Ala kolonna fe ra, a a li na jaxankatan mi lanxi a kewanle ma.

²⁰ Koni na finde binyen na e xa di, xa e jaxankata e kala tixine fe ra, e yi limaniya? Anu, xa e tərə e kewali fajine fe ra, e yi limaniya, fe fajin nan na ra Ala yee ra yi.

²¹ Ala e xilixi na nan ma, bayo Alaa Muxu Sugandixin yeteen tərə nen e xa, a yi misaala lu e yii alogo e xa bira a fəxə ra.

²² Kitabun naxa, “A mi yulubi yo liga, a mi yanfa fala yo ti.”§

²³ E a konbi waxatin naxan yi, a tan mi konbi ti. A tərə waxatin naxan yi, a mi xəne e ma koni a a yete lu kitisa tinxinxina Ala nan yii.

²⁴ Yesu yeteen bata en yulubine goronna tongo a fati bendeni, a to gbangban wudin ma, alogo en xa lu alo faxa muxune yulubine

mabinni, en yi lu en nii ra tinxinni. E kendeyaan sətəxi a məxələne nan xən.

²⁵ E yi luxi nen alo yeteen naxanye ləxi ayi, koni iki e mən bata xete xuruse rabaan fema naxan e niin kantanma.

3

Naxanle nun e xemene fe

¹ E tan jaxanle, e xuru e xemene ma, alogo xa e tan ndee mi laxi Alaa falan na, e xa findi denkeleya muxune ra, fata e jaxanle sigati kiin na, hali ba falan na,

² e na fa e sigati kiin nakərəsi waxatin naxan yi e sarijanna nun binyen naxan yi.

³ E marayabun nama fata e maxidi kii yo ra, alo e yi e xunna denbe, hanma e yi xemaan so hanma e yi dugi de xədəxene so,

⁴ koni e bəne yi feen xa fanje ayi naxan luxunxi, a mi forima, a xa findi nii limaniyaxin nun nii sabarixin nan na, Ala naxan yatema han!

⁵ Na nan yi findixi a fələn jaxalan sarijanxine rayabu seen na, naxanye yi e yigi saxi Ala yi. E yi xuruxi e xemene ma

⁶ alo Iburahimaa jaxanla Saran yi xuruxi a ma kii naxan yi, a yi a xilima nen, a naxa, “N kannna.” Na dii temene nan e ra, xa e fe fajin liga, e mi gaxun sese yee ra.

⁷ E fan xemene na kii nin, e a liga xaxinla ra e nun e jaxanla nema e dunuəa yi gidin ligama e bode xən ma,

ε yi e binya e fati benden
senben to mi ε gbeen lixi, bayo
ε nun ne birin nii rakisin hi-
nanna sɔtɔma ε keen na nen.
Na ma, sese mi ε Ala maxan-
dini kale.

Tɔɔn tinxinni

⁸ Nba, ε birin xa lu xaxili
kedenni, ε kininkinin, ε yi ε
bode xanu ngaxakedenyani,
ε fan ε bode ra, ε yete magodo.

⁹ Ε nama fe jaxin jɔxɔ fe
jaxin na, ε yi konbin jɔxɔ
konbin na, koni ε xa duban ti,
amasɔtɔ Ala ε xilixi na nan ma
alogo ε xa barakan sɔtɔ ε keen
na.

¹⁰ Bayo Kitabun naxa,
“Siimayaan nafan naxan ma,
naxan waxi siimaya fajin
xɔn,
na kanna xa a lenna suxu fala
jaxine ma,

a deen suxu wulen ma.

¹¹ A yi a xun xanbi so fe
jaxini,

a fe fajin liga.

A bɔje xunbenla fen,

a bira a fɔxɔ ra.

¹² Marigin yeen tinxin mux-
une ra,

a tuli matixi e maxandi xuiin
na.

Koni Marigin xun xanbi soxi
fe jaxi rabane yi.*”

¹³ Xa fe fajin kunfana ε yi,
nde nɔe fe jaxin lige ε ra?

¹⁴ Koni hali ε tɔɔ ε wali
fajine fe ra, sewan nan na ra
ε xa. E gaxu naxan yeε ra, ε
nama gaxu na yeε ra, ε nama
kuisan.

¹⁵ Koni ε Alaa Muxu
Sugandixin binya ε Marigin
na ε bɔjeni. Ε lu yitɔnxi ε xun
mafala feen na lan ε yigin

ma, e na ε maxɔdin waxatin
naxan yi.

¹⁶ Koni ε a liga limaniyaan
nun binyeni. Ε bɔje xa
sarijan waxatin birin alogo
ε nema wali fajine kema
Alaa Muxu Sugandixina fe ra,
muxun naxanye ε mafalama,
ne xa yagi e falane ra.

¹⁷ Amasɔtɔ xa Ala sagoon
na a ra, a fisa muxun yi tɔɔ
fe fajin nabadeni benun a xa
tɔɔ a jaxin nabadeni.

¹⁸ Bayo Alaa Muxu
Sugandixin faxa nen en
yulubine fe ra sanja ma
keden han habadan, a tan
tinxin muxuna tinxintarene
xa, alogo a xa fa ε ra Ala ma.
A faxa nen fati bendeni, koni
Alaa Nii Sarijanxin yi a niin
naxete a yi.

¹⁹ Na Nii Sarijanxin xɔn, a
yi siga kawandi badeni niin
kasorasane xa,

²⁰ naxanye bata yi murute
Ala ma a fɔlɔni, Ala yi Nuhan
legedenma a dijani, a yi
kunkin nafalama waxatin
naxan yi. Muxu dando nan
tun kisi igen ma na kui, muxu
solomasεxe gbansan.

²¹ Na igen findixi mara-
fuun misaala nan na igeni
ε tubi xinla ma naxan ε fan
nakisima iki. A mi findixi
fati benden xɔsine ba seen
xan na, koni de xui tongona
Ala xa xaxili sarijanxini. Na
marafuun nan ε rakisima iki
Yesu, Alaa Muxu Sugandixin
nakenla xɔn sayani,

²² naxan sigaxi ariyanna
yi, a dɔxɔ Ala yifanna ma
malekane nun nɔyane nun

* 3:12: Yaburin 34.13-17

senbe kanne birin xun na.

4

Dunya yi gidi nenena fe

¹ Nanara, Alaa Muxu Sugandixin to tɔrɔxi a fati bendeni, ε fan xa ε yitɔn na xaxili kedenni, amasoto naxan bata tɔrɔ fati bendeni, na nun yulubin bata fata.

² Na kanna mi fa a simayaan ligama adamadiine kunfa feene xɔn fɔ Ala sagona.

³ Amasoto ε bata yi bu denkeleyatarene rafan feene ligε waxati danguxini, ε yi ε sobe so haramu feene nun kunfa jaxine nun dɔlɔ minna nun haramu sumunne nun dɔlɔ min sumunne nun suxure batu xɔsixin ma.

⁴ Na ma, a bata findi e raterena feen na ε to mi fa ε gima e fɔxɔ ra xaxilitare fe tilinxi wuyaxini itoe yi, e yi ε rayelefu.

⁵ Koni e e dentegema nen Ala xa na feen ma, naxan yitɔnxi faxa muxune nun niramane makiti feen na.

⁶ Nanara, Alaa falan Xibaru Fajin nali nen hali faxa muxune ma, alogo hali e fati bendena feene to bata yelin makite alo adamadiine birin, e xa lu nii rakisini Ala xɔn ma a Nii Sarijanxin barakani.

En xa Ala kiseene rawali ki fani

⁷ Feene birin najanna bata maso. Nayi, ε a liga xaxinla ra, ε yi ε yete suxu alogo ε xa nɔ Ala maxande.

⁸ Na birin yi, ε sobe so xanuntenyaan ma ε bode xa,

amasoto xanuntenyaan nan yulubi wuyaxi janma.*

⁹ ε bode yigiya hali ε mi ε mawuga.

¹⁰ Ala kiseen naxan fixi ε keden kedenna birin ma, ε bode mali na ra. Nayi, ε findima nen Alaa walike fajine ra naxanye a hinanna sifane birin nawalima.

¹¹ Xa naxan falan tongo, na xa falan ti alo a Alaa falane nan yete tima. Xa muxuna nde walima bonne xa, a xa wali alo Ala a kixi senbeni kii naxan yi, alogo binyen xa fi Ala ma feen birin yi a Muxu Sugandixin Yesu barakani. Binyen nun senben xa fi a tan nan ma habadan han habadan. Amina.

Tɔrona Yesu xɔn

¹² Ngaxakedenne, ε tɔrɔ xɔdexen nama ε raterena naxan ε lima ε mato feen na, alo fe daxatarena nde na ε li.

¹³ Koni xa ε nun Alaa Muxu Sugandixin tɔrɔ ε bode xɔn, ε xa sewa na ra han, alogo a binyen na mini kenenni ε sewan xa gbo ayi.

¹⁴ Xa e ε konbi Alaa Muxu Sugandixin xinla fe ra, sewana ε xa nayi, amasoto Alaa Nii Sarijanxi binyaxina ε yi.

¹⁵ Anu, ε tan nde yo nama tɔrɔ bayo ε bata findi muxu faxan na hanma mujadena, hanma fe jaxi rabana, hanma nafigina.

¹⁶ Koni xa ε tɔrɔ bayo Yesu mantonne nan ε ra, yagi mi na ra, fɔ ε Ala binya, bayo a xinla bata lu ε xun ma.

* 4:8: A mato Sandane 10.12 nun Yaki 5.20 kui.

17 Amasotō kiti sa waxatin bata a li, a fōlōma Alaa yamaan nan ma. Anu, xa a fōlōma en tan nan ma, naxanye tondima Alaa falan Xibaru Faḡin suxe ne tan naḡanna di?

18 “Xa tinxin muxun kisi raxōlō, Ala kolontarene nun yulubi kanne tan luma di?”†

19 Nayi, naxanye tōrōma Ala sagoni, ne xa e yete lu e Dali Marigin yii naxan tinxin, e yi lu fe faḡin ligε.

5

Fonne wanla yamani

1 N xa denkeleya yamaan fonne fan nalimaniya ε ye amasotō n fan findixi yamaan fonna nde nan na alo e tan, e nun Alaa Muxu Sugandixina tōrōn serena nde. Binyen naxan fama minideni kenenni, n fan na nde sotōma nen.

2 E yengi dōxō Alaa xuruse kurun xōn, a naxan taxuxi ε ra. E karahanxin nama e xun mato a ra de, koni ḡenige faḡini Ala sagoni. E nama a liga yagitareya feene tōnō sotōn ma koni fō e sōḡeni.

3 Naxanye taxuxi ε ra, ε nama nōyaan liga ne xunna alo kuntigine, koni ε findi misaala ra kurun xa.

4 Xuruse Raba Kuntigin na mini kenenni waxatin naxan yi, ε mangayaan taxamasenna kōmōtin sotōma nen binyeni naxan mi kale mume!

5 Banxulanne, ε fan xa xuru fonne ma. E birin xa yete magodon lu ε ma alo dugina ε nema ε bode xōn ma. Amasotō Kitabun naxa, “Ala wasodene yikalama e feene yi, koni a hinanma nen yete magodone ra.”*

6 E ε magodo Ala senben bun, alogo a xa ε yite a waxōn waxatini.

7 E xaminna feene birin lu a ma, amasotō a yengi ε xōn.

8 E yete suxu, ε lu ε yee ra yi, amasotō ε yaxun Yinna Manga Setana sigan tima alo yatan naxan wurundunma. A muxune fenma a naxanye donma.

9 E kankan a yee ra denkeleyani ken! E xa a kolon a na tōrō sifane ε ngaxakedenne fan fari dunuḡa yiren birin yi.

10 E na tōrō waxatina nde yi, Ala hinanna birin kanna naxan ε xilixi a habadan binyeni a Muxu Sugandixini, na yetena ε rakelima nen, a yi ε senbe so, a ε maxōdōxō, ε mi mamaxe.

11 Senben xa lu a tan nan xa habadan! Amina.

Fala raḡanna nun dubana

12 Silasi, n naxan yate ngaxakeden tōḡndiyaxin na, na nan n malixi n kedi dungini ito sebe ε ma, alogo n xa ε ralimaniya, n yi sereyaan ba ε xa, a Alaa hinanna ḡōndin nan ito ra, ε naxan yi ken!

13 Denkeleya yamaan naxan Babilōn taani,† Ala

† 4:18: Sandane 11.31 * 5:5: Sandane 3.34 † 5:13: **Babilōn taan** findixi wundo falan nan na naxan bunna nen “Romi Taana.” **Nma dii xεm:n Maraka:** na bunna nen Piyeri Maraka xanuxi alo a diina. Yanyina nde Piyeri nan Maraka xaranxi denkeleyaan ma.

naxanye sugandixi alo ε
tan, ne ε x̄ont̄onma. N ma
dii x̄em̄en Maraka fan ε
x̄ont̄onma.

¹⁴ Ε bode x̄ont̄on ngaxake-
denya sunbuni.

Ala xa b̄ōne xunbenla fi ε
birin ma ε tan naxanye a
Muxu Sugandixini.

Piyeri a Kedi Firindena Piyeri Alaa Falan Kedi Firindena

Kitabun yireni ito sebexi denkeleya muxune nan ma. A sebe xunna findixi muxune nan yenge fe ra naxanye dina fe xaranna tima naxan mi findixi Yesu a fe Xibaru Fajin kedenna ra. Na wule karamoxone bata yi basan denkeleya muxune ra Piyeri a waxatini.

Wule dinane rali muxune mi janye dunuja yi mumε. Nayi, kawandin naxan sebexi Piyeri a Kitabun firinden kui, na feene mon ligamato. A denkeleya muxune kawandima a e xa senbe so Marigina fe kolonni, alogo e nama e yete mayenden wule karamoxone tantan fala fuune xon.

1 N tan Simon Piyeri Yesu Alaa Muxu Sugandixina walikεen nun a xerana, n tan nan ito sebexi, siga ε ma, ε tan naxanye fan bata denkeleyaan soto naxan nun nxu gbee binyen lan ε naxan soto nxo Ala nun nxu rakisimana tinxinyaan xon ma, Yesu Alaa Muxu Sugandixina.

2 Ala xa hinanna nun baje xunbenla fi ε ma, a gbo ayi Ala kolonna nun en Marigi Yesu kolonna xon ma.

Denkeleya muxune yugona

3 Ala senben naxan Yesu yi, na bata feren birin fi en ma alogo en xa en ma dunuja yi

gidin naba Ala kolonni naxan en xilixi a binyen nun a fanni.

4 Na ma, a bata en tuli sa feene ra, naxanye xunnay-erenna nun e gboyaan dangu a birin na, alogo ε xa ε yete soto xosi feene ra kunfan naxanye tima muxune ma dunujani ito yi, ε fan yi Ala kejaan soto.

5 Na ma, ε kata ε senben birin na, ε son fajin sa ε denkeleyaan fari, ε kolonna sa son fajin fari.

6 E yete suxun sa ε kolonna fari. E tunnafanna sa yete suxun fari. E Ala kolonna sa tunnafanna fari.

7 E ngaxakedenyaan marafanna sa Ala kolonna fari. E xanuntenyaan sa ngaxakedenyaan marafanna fari.

8 Xa kejaani itoe lu ε yi, e yi sabati, e mi ε luye tun-naxolen nun walitareyani en Marigi Yesu kolonni mumε, Alaa Muxu Sugandixina.

9 Koni xa ne mi muxun naxan yi, na kanna yeen mi feni gbema, a luma nen alo danxutona, a jinan fa fala a Ala bata a yulubi fonne xafari.

10 Nanara, ngaxakedenne, ε mon xa ε yixodoxo dangu iki ra Alaa xinla ratinden i e nun a ε sugandi naxan tixi, amasoto xa ε na liga, ε mi bire mumε!

11 Nayi, Yesu Alaa Muxu Sugandixin habadan man-gayani so fere gbeen fima ε ma nen en Marigin nun en nakisimana.

12 Na nan a ligaxi, n feni itoe rabirama ε ma waxatin birin, hali ε to e kolon, ε mon

yi na jɔndi feen suxu ken ε naxan sɔtɔxi.

¹³ N ma miriyani, fanni n na n niini fati bɛndɛni, n lan n na feene rabira ε ma alogo ε xa lu ε yεε ra yi.

¹⁴ Amasɔtɔ n na a kolon, n niin bamatɔɔn ni i ra fati bɛndɛni, alo en Marigina Alaa Muxu Sugandixin Yesu yetɛna n nakolon kii naxan yi.

¹⁵ Nayi, n katama nɛn fɛrɛn birin na, alogo n na faxa, feni itoe xa nɔ rabirɛ ε ma waxatin birin.

Piyeri bata yi Yesu a binyen to

¹⁶ Nba, Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fa feen sɛnbɛni, nxu mi muxune tali yitɔnxine xan falaxi ε xa lan na feene ma, bayo nxu tan yetɛɛn nan a binyen toxi nxu yεene ra.

¹⁷ Amasɔtɔ a xunnay-erenna nun binyen sɔtɔxi nɛn Fafe Ala yii, a to na xuiin mɛ fata binye gbee yiren na, a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛni ito ra, a bata n kɛnɛn ki fɔɔni!”*

¹⁸ Nxu yetɛɛn yi na fala xuiin mɛ, sa keli kore, nxu yi a fɛma geya sarijanxin fari waxatin naxan yi.

¹⁹ Nxu laxi nabine fala tixine ra iki dangu waxati danguxine ra. E lan ε xa ε xaxili ti ne ra alo lɛnpun naxan dɛgɛma dimini han kuye yi yiba, tagalan saren fan yi dɛgɛ fɔlɔ ε bɔɔni.

²⁰ Naxan dangu a birin na, ε na kolon, a Kitabun nabiya

fala yo mi fataxi nabina fe yɛba kiin na.

²¹ Amasɔtɔ nabiya fala yo mi yi kelima adamadiine sagoon ma, koni Alaa Nii Sarijanxin nan yi adamadiine malima, e yi falan ti fata Ala ra.

2

Wule karamɔxɔne fe

¹ Koni wule nabine yi ya-maan yɛ a fɔlɔni. A mɔn na kii nin to, wule karamɔxɔne fan ε yɛ iki. E wule xaranne rasoma ε tagi naxanye muxune halagima han e yi e mɛ e kanna ra naxan e xunbaxi. Ne halagin nan xilima e yetɛ ma xulɛn!

² Muxu wuyaxi birama nɛn e haramu feene fɔxɔ ra, na muxune yi a liga jɔndi dinan kiraan yi rayelefu.

³ Karamɔxɔni itoe ε rawalima nɛn mayendenni e fala yitɔnxine xɔn e milani. Koni e makiti feen bata fɔlɔ to mi na ra, e halagi feen mi fa buma.

⁴ Malekan naxanye yulu-bin liga a fɔlɔni, Ala mi ne ratanga, koni a e rawoli ayi nɛn yahannama yi. E maraxi yɔlɔnxɔnna ra dimini e kiti sa lɔxɔn yεε ra.

⁵ Muxu singene dunuɔa yi, a mi ne fan natanga, a yi fufa gbeen nafa Ala kolontarene ma, koni a muxu solofere nan tun nakisi e nun Nuhan naxan yi tinxinyana fe kawandin bama.*

⁶ Ala mɔn Sodoma nun Gomora taane fan halagi nɛn tɛɛn na, e findi xuben na.

* **1:17:** A mato Matiyu 17.1-5 nun Maraka 9.2-7 nun Luka 9.28-35 kui. * **2:5:** A mato Dunuɔa Fɔlɔn 6.1 han 7.24 kui.

A yi e findi misaala ra Ala kolontarene xa, feen naxan fama ligadeni e ra.†

7 Ala mən Loti tinxin muxun xunba nən, naxan bəne tərə na sariyatare kanne haramu feene fe ra.

8 Bayo na tinxin muxun to yi dəxi e tagi, a niin yi lu tərə ləxə yo ləxə e fe yaxine fe ra, a yi naxanye toma, a e mə.

9 Na feene birin nan a yitama fa fala Marigin nəe dina muxune xunbə nən maratan-tan feene yi, a yi tinxintarene mara yaxankatan yeə ra kiti sa ləxəni,

10 katarabi na muxune ma, naxanye biraxi fe xəsixine fəxə ra, e fati bəndən nafan feene, e yi murutə Marigina nəən bun.

Wule karaməxəni itoe wəkilexi, e wasoxi. E mi gaxuma binye kanne rayelefue.

11 Hali malekan naxanye sənben nun fangan gbo wule karaməxəni itoe xa, ne mi na sifane rayelefuma kitini Marigin yetagi.

12 Koni muxuni itoe feene rayelefuma e mi naxanye kolon, e lu alo sube xaxilitare suxu daxin naxanye halagima. Na muxune halagima nən alo subene,

13 e tinxintareyaan birin yi saran e ra. A rafan e ma, e yi wasa e waxən fe kobine birin na yanyin na. E nəma e dəge e fəma, yagin nun xun-nagodon nan a ra, e səwa e to e yanfama.

14 E yalunyaan fenma e yeən na. E mi wasan yulu-

bin na mumə! E fangatarene mabandunma. E darixi mile feene nan na. Dangatəne nan e ra.

15 E bata kira tinxinxin yiba, e yi bira Beyori a dii xəmə Balami a kiraan fəxə ra tantanni naxan ma tinxintareyaan saranna yi rafan a ma.

16 Koni a sofanla naxan mi nəe falan tiyə, na a muxu xuiin namini nən, a yi nabiin danna sa a xaxilitareya wanli.‡

17 Wule karaməxəni itoe luxi nən alo tigi yili raxarena, alo foyen kundaan naxan tuntunma kore, dimi tilinxigbeen nan namaraxi e yeə ra.

18 E waso fala fuune tima, e yi muxune rakunfa fati bəndən nafan haramu feene xən, naxanye baxi e sətədeni muxu tantanxine ra.

19 E muxune tuli sama xərəyaan na, anu, e tan yetəen xəsi feene konyiyani. Amasətə sese muxun nə, a bata findi na konyin na.

20 Xa e bata futuxulu dunuḡa xəsi feene ma en Marigin nun en nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixin kolon feen xən, e mən yi tin na feene yi e nə, e rajanna yaxuma ayi nən dangu e fələn na.

21 Bayo a yi fisa nun na kanne nama tinxinyaan kiraan kolon, benun e xa a kolon e mən yi e xun xanbi so yamari sarijanxini e naxan sətəxi.

22 Naxan ligaxi e ra, na bata sandani itoe ḡəndin yita fa fala, “Baren xətəma a bax-

† 2:6: A mato Dunuḡa Fələn 19.24 kui.

‡ 2:16: A mato Yatene 31.16 kui.

unna ma.”[§] E nun “I neen fa xoseen maxa tun, a mon bata sa a makutukutu boroni.”

3

Marigin fa lɔxɔna fe

1 Ngaxakedenne, n ma kedind firinden ni ito ra, n bata naxan sebe e ma. N na e firinna sebexi e ma nen alogo n xa feene rabira e ma, e yi xaxili sarijanxin soto,

2 alogo, nabi sarijanxine bata yi falan naxanye ti, ne xa rabira e ma e nun en Marigin nun en nakisimana yamarine, xerane naxanye rali e ma.

3 E xa a kolon singen fa fala waxati rajanne yi, magele tine fama nen e mageledeni naxanye birama e kunfa fe jaxine foxo ra.

4 E a falama nen, e naxa, “Yesu e tuli sa a fa feen naxan na, na minen? Xabu en benbane faxa waxatin naxan yi feene birin mon kii kedenni keli dunuɔa da waxatin ma han to.”

5 Amasoto, e a rakelima a ma nen e jinan ito ra fa fala, to mi na ra Ala yi kore xonna da a fala xuiin na, a boxon ba igen na a lu igen tagi.

6 Na igen nan na waxatin dunuɔa birin halagi fufaan na.*

7 Koni to kore xonna nun boxo xonna ramaraxi teen nan xili yi na fala kedenna xon, kiti sa lɔxon nun Ala kolontarene halagin yee ra.

8 Koni, ngaxakedenne, e nama jinan fe kedenni ito xon ma, soge kedenna luxi

nen Marigin yee ra yi alo jee wuli kedenna, jee wuli kedenna fan alo soge kedenna.

9 Marigin mi buma a tuli saan nakamalideni, alo muxuna ndee a mirima kii naxan yi. Koni a dijaxi e xa nen amasoto a mi waxi muxe xa halagi, koni fo muxune birin xa e xun xanbi so nen e hakene yi.

10 Anu, Marigin fa lɔxɔna a lima nen, a muxune raterena alo mujadena. Na lɔxon, kore xonna danguma nen halagi xui gbeeni, a yi seene fan yi gan. Boxon nun a feene birin yi makenen kitin xili yi.

11 Ne birin to halagima na kii nin, e lan e xa findi muxun sifan mundunye ra? E dunuɔa yi gidin xa sarijan Ala kolonni,

12 e yi gbeten Ala fa lɔxon na, e kewanle yi a faani fura, dunuɔa nun a yi seene halagima teen na lɔxon naxan yi.

13 Anu, Ala bata en tuli sa kore xori nen en nun boxo xori nen en na, tinxinyaan luma denaxan yi. En na nan mamema.†

14 Nanara, ngaxakedenne, e to na feen mamema, e feren birin naba alogo a xa e li fetareyaan nun sontareyani, boje xunbenla yi lu e nun Ala tagi.

15 E xa a kolon a en Marigina dijnan nan muxune rakisima alo en nafan ngaxakedenna Poli a sebexi e ma kii naxan yi fe kolonna xon Ala naxan fixi a ma.

* **3:6:** A mato Dunuɔa Folon 1.6-9 nun 7.11 kui. † **3:13:** A mato Esayi 65.17 nun 66.22 kui.

¹⁶ A na nan seβexi a kedine birin kui lan feni itoe ma. A kedine yirena ndee famu raxɔɓ, xaxilitarene nun xarantarene yi ne bunne yifu, alo e Kitabun yire gbεtεne fan ligama kii naxan yi, e yi e yeεε rahalagi.

¹⁷ Nanara, ngaxakedenne, ε tan to rakolonxi, ε a liga ε yeren ma, alogo sariyatare kanne tantanna nama ε li, ε yi bɔnɔ ε tide barakaxini.

¹⁸ Koni ε lu sigε yeεn na en Marigin nun en nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna nun a kolonni. Binyen xa fi a tan nan ma iki han habadan. Amina.

Yoni a Kedi Singena Yoni Alaa Falan Kedi Singen Naxan Sebe

Kedi saxan nan xili saxi Yoni xun ma hali a xinla to mi sebexi e kui. Denkeleya yamaan singe ra muxune nan a falaxi na kiini, a yi findi namunna ra. A singen mi xibaru yo fixi en ma lan a sebe muxun ma, a mon mi a falaxi a sebexi naxanye ma. Kedini ito sebexi nen alogo a xaran muxune xa e senbe so, e xa lu Alaa yamani, nanara e lu xanuntenya kendeni. A mon sebexi alogo e xa e makuya wule dinane ra naxanye yi Yesu a fe Xibaru Fajini fuma.

Kitabun yireni ito foloni a sebe xunna nan yebama (1.1-4). A yi yamaan senbe so naxanye lan e lu Ala nun a Muxu Sugandixin Yesu xon, e nun lanna xa lu e tagi. Nayi, e lan nen e yi muxune sereyaan suxu naxanye Yesu to. Kitabun yireni ito sebe muxuna a xaran muxune senbe soma a e xa lu kenenni, bayo kenenna nan Ala ra. Na feen ma, e lan nen e xanuntenyaan yamarin suxu (1.5-2.17). Na xanbi ra, Kitabun sebe muxuna Yesu a dinan matandi muxune nan ma fe falama en xa, wule falan naxanye a falama a Marigin mi Yesu ra (2.18-29). Na xanbi ra, a mon yi Alaa diine kii kenden yita en na: E tinxinna, e mon e bode xanuxi kii naxan yi (3.1-24). A yelin

xanbini tantanna nun mondin tagi rase (4.1-6), Kitabun yireni ito sebe muxun mon yi xete xanuntenyana fe ma: Findi fena Ala gbeen na, i xanuntenyaan liga, bayo Ala nan xanuntenyaan na (4.7-21). A a falan napanma denkeleyaan senben nan ma, a mon yi a Kitabun fala xonne makenen (5.1-21).

Kitabun yireni ito denkeleyaan kii yeteen nan yitama. A denkeleya muxune xaxinla nan yigboma, a yi e mali e xete fe maxin foxo ra, a yi e senbe so Yesu yi, e nun a xanuntenyana lan bonne ma.

Habadan nii rakisinalana fe

¹ Siimaya falan naxan yi na nun xabu dunuja foloni, nxu bata na me, nxu yi a to, nxu yi a yigbe, nxu bata nxu yiin din a ra, nxu na nan ma fe ralima e ma.

² Na siimayaan bata mini kenenni, nxu yi a to. Nxu na nan ma fe sere bama. Nxu yi habadan nii rakisina fe rali e ma naxan yi Fafe Ala fema, naxan minixi kenenni nxu xa.

³ Nxu naxan mexi, nxu yi a to, nxu na nan ma fe falama e fan xa, alogo e xa sa nxu fari ngaxakedenyani, naxan Fafe Ala nun a Dii Xemena Yesu Alaa Muxu Sugandixini.

⁴ Nxu ito sebexi e ma nen alogo en ma sewan xa defe.

Ala nan kenenna ra

⁵ Nxu falan naxan mexi Yesu ra, nxu na nan nalima e ma fa fala kenenna nan Ala ra, dimi yo mi a yi!

⁶ Xa en na a fala a en ngaxakedenyaan ligama a tan xɔn ma, koni en sigan tima dimini, en bata wulen fala na yi. Nɔndin mi en kɛwanle yi.

⁷ Xa en sigan ti kɛnɛnni alo a tan yetɛɛn kɛnɛnni kii naxan yi, en bata lu en bode xɔn ngaxakedenyani nayi, Alaa diin Yesu wunla yi en sariɲan en yulubine birin ma.

⁸ Xa en na a fala fa fala yulubi mi en ma, en bata en yetɛ mayenden nayi, ɲɔndi mi en xa nayi!

⁹ Koni xa en na en ti en yulubin na, a tan lannayaan nabama nɛn, a tinxin, a en mafeluma nɛn en yulubine birin na, a yi en sariɲan tinxintareyaan birin ma.

¹⁰ Xa en na a fala fa fala en mi yulubi ligaxi, en bata Ala findi wule falan na nayi. Nayi, a falan mi en yi mumɛ!

2

Ala solona muxun nan Yesu ra

¹ N ma diine, n ni ito seɓɛma ɛ ma nɛn alogo ɛ nama yulubin liga. Koni xa muxuna nde yulubin liga, Fafe Ala solona tiina en yii naxan findixi Alaa Muxu Sugandixin Yesu ra, Tinxindena.

² Amasɔtɔ Yesu bata findi en yulubine xafari saraxan na. En tan gbansanna mi a ra, koni en nun dunuɲa muxune birin.

³ En na a kolonma ito nan xɔn a en bata Ala kolon, xa en bata a yamarine suxu.

⁴ Naxan na a fala, a naxa, "N bata Ala kolon" koni a mi

a yamarine suxi, wule falan nan na kanna ra, ɲɔndi mi a tan yi.

⁵ Koni naxan Alaa falan suxuma, Alaa xanuntenyaan kamalixi na kanni. En na a kolonma na kii nin fa fala en na Ala yi:

⁶ Naxan na a fala a a tan Ala nin, fɔ na kanna xa sigan ti nɛn alo Yesu.

Yamari nɛnɛna fe

⁷ N xanuntenne, n mi yamari nɛnɛn xan seɓɛma ɛ ma fɔ a fonna naxan yi ɛ yii xabu a fɔlɔni. Yamari fonni ito, falan na a ra, ɛ bata yi naxan mɛ.

⁸ Anu, n yamari nɛnɛn seɓɛma ɛ ma, naxan ɲɔndin makɛnɛnxi fata Yesu ra e nun ɛ tan.* Amasɔtɔ dimin danguma. Nɔndin kɛnɛnna nan bata dɛɛ fɔlɔ.

⁹ Muxun naxan a falama a a tan kɛnɛnna nin, koni a a ngaxakedenna rapaxuxi, na kanna mɔn dimini singen.

¹⁰ Naxan a ngaxakedenna xanuma, na kanna kɛnɛnna nin. Muxu ratantan fɛrɛ yo mi na kanni.

¹¹ Koni naxan a ngaxakedenna rapaxuma, na kanna dimin nin, a sigan tima dimin nin. A mi a sigaden kolon amasɔtɔ dimin bata a yɛɛn danxu.

¹² N ma diine, n na a seɓɛma ɛ ma fa fala ɛ bata mafelu ɛ yulubine ra Yesu xinla fe ra.

¹³ Fafane, n na a seɓɛma ɛ ma fa fala naxan yi na xabu a fɔlɔni, ɛ bata na kolon.

* 2:8: A mato Yoni 13.34 kui.

Banxulanne, n na a seβema ε
ma
fa fala ε bata Fe Naxin Kanna
nɔ.

14 N ma diine, n na a seβema ε
ma

fa fala ε bata Fafe Ala kolon.
Fafane, n na a seβema ε ma
fa fala naxan yi na nun
xabu a fɔlɔni, ε na kolon.

Banxulanne, n na a seβema ε
ma

fa fala, ε senβen gbo.

Alaa falana ε yi,

ε mɔn bata Fe Naxin Kanna nɔ.

15 E nama dunuɲa nun a
yi seene xanu. Naxan na
dunuɲa xanu, Fafe Alaa xa-
nuntenyaan mi na kanni.

16 Amasɔtɔ feen naxan
birin dunuɲa yi, alo fati
βendena kunfa ɲaxine e nun
yeen kunfama seen naxanye
xɔn e nun nafunla naxan
muxun wasoma ayi, ne mi
fataxi Ala xan na, fɔ dunuɲa.

17 Dunuɲa nun a kunfane
birin danguma nen. Koni
naxan Ala sagoon ligama,
na kanna luma nen han
habadan.

Yesu yaxune fe

18 N ma diine, waxati
raɲanna bata a li. E bata
yi a mε nun fa fala Alaa
Muxu Sugandixin yaxun
fama.† Nba, iki Alaa Muxu
Sugandixin yaxu wuyaxi
bata mini kenenni. Nanara,
en na a kolonxi fa fala a
waxati raɲanna bata a li.

19 Na muxune minixi en
tan nan ye, koni en gbee mi yi
e ra, bayo xa en gbeen nan yi
e ra nun e yi luma nen en ye.
Koni e bata keli en ye. Na nan

a yitaxi fa fala en gbee mi yi
ne sese ra nun.

20 Koni Sariɲantɔɔn bata a
Niin nagodo ε xun ma, ε birin
a fe kolon.

21 N mi ito seβexi ε ma nayi
fa fala a ε mi ɲɔndin kolon,
koni bayo ε a kolon, e nun
wule yo mi kelixi ɲɔndini.

22 Wule falana nde ra?
Naxan a falama, a naxa, Alaa
Muxu Sugandixin mi Yesu
ra. Alaa Muxu Sugandixin
yaxun nan na ra. Na kanna
bata a mε Alaa Diin nun Fafe
Ala ra sanɲa ma kedenni.

23 Bayo naxan yo na a mε
Alaa Diin na, Fafe Ala fan mi
na kanni. Naxan na a ti Alaa
Diina fe ra, Fafe Ala fan na
kanni.

24 E a liga ε yeren ma ε falan
naxan mε a singeni, na xa lu ε
yi ken! Xa na liga, ε fan luma
nen Dii Xemen nun Fafe Ala
yi.

25 Yesu yeteen bata en tuli
sa naxan na, habadan nii rak-
isin nan na ra.

26 N feni itoe seβexi ε ma
muxune nan ma fe ra nax-
anye kataxi ε mayenden feen
na.

27 E tan fan, ε Nii
Sariɲanxin naxan sɔtɔxi a
ra, fanni na ε yi ε mako mi
fa xaranna ma sɔnɔn. A Nii
Sariɲanxina ε xaranma nen
feen birin ma. Na to findixi
ɲɔndin nan na wule mi naxan
yi, nayi ε lu a tan nin alo a ε
xaranxi kii naxan yi.

28 N ma diine, iki, ε xa lu
a tan yi, alogo a na mini
kenenni waxatin naxan yi, en
yi lu xaxili ragidini, alogo en
nama yagi a yeε ra a fa lɔxɔni.

† 2:18: A mato Tesaloniki Firinden 2.3-4 kui.

29 Xa ε a kolon fa fala Yesu tinxin, ε mən xa a kolon fa fala muxun naxan tinxinyaan ligama, na bata bari Ala yi.

3

Alaa Diine

1 A mato Fafe Ala xanuntenya sifa gbeen naxan fixi en ma a yi a fala en ma a a diine. Na nan en na yati! Na nan a ligaxi dunuḡa mi en kolon amasəṭə e mi Ala kolon.

2 N xanuntenne, Alaa diine nan en na iki, koni en sa findima naxan na, na munma mini kenenni singen, koni en na a kolon fa fala a Yesu na mini kenenni waxatin naxan yi, en ligama nen alo a tan amasəṭə en na a toma nen alo a kii naxan yi.

3 Muxu yo a yigin saxi Yesu yi, na a yetε rasariḡanma nen alo Yesu sariḡan kii naxan yi.

4 Naxan yo yulubin ligama, na bata sariyan kala. Yulubin nan sariya kalan na.

5 Anu, ε a kolon fa fala a Yesu bata mini kenenni alogo a xa en ma yulubine xafari. Yulubi yo mi a tan yi.

6 Muxu yo luma Yesu yi, na kanna mi luyε yulubin lige. Naxan luma yulubin lige, na mi Yesu toxi singen, a mən munma a kolon.

7 N ma diine, muxu yo nama ε mayenden. Naxan fe tinxinxin ligama, tinxin muxun nan na ra alo Yesu tinxinxi kii naxan yi.

8 Naxan luma yulubin lige, na fataxi Yinna Manga Setana nan na amasəṭə Yinna Manga Setana bata yulubin liga xabu a fəḷni. Alaa Dii

Xemen minixi kenenni ito nan ma fe ra yati, a Yinna Manga Setana wanle kala.

9 Naxan barixi Ala yi, na mi luyε yulubin lige amasəṭə Ala senben bata lu a tan yi, a mi nəε luyε yulubin lige, bayo a barixi Ala nin.

10 Alaa Diine nun Yinna Manga Setana a diine tagi rabaan na kii nin. Naxan mi fe tinxinxin ligama na mi fataxi Ala ra hanma naxan mi a ngaxakedenna xanuxi.

Ε ε bode xanu

11 Ε falani ito nan mεxi xabu a fəḷni, a en xa en bode xanu.

12 En nama liga alo Kayini naxan yi fataxi Fe Naxin Kanna ra, a a xunyen faxa. Kayini a xunyen faxa nanfera? Amasəṭə a tan kewanle yi ḡaxu, koni a xunyen yi tinxin.

13 Ngaxakedenne, na nama findi ε tεrena feen na, xa dunuḡa muxune ε rapaxu.

14 En tan a kolon, a en bata keli sayani, en so nii rakisini bayo en bata en ngaxakedenne xanu. Xanuntenyaan mi muxun naxan yi, na mən sayani singen.

15 Muxun naxan a ngaxakedenna rapaxuma, faxa tiin nan na kanna ra. Ε a kolon fa fala habadan nii rakisin mi luxi faxa ti yo yi!

16 En xanuntenyaan kolonma ito nan xən ma fa fala Yesu bata a niin fi en ma fe ra. En fan daxa en yi en niin fi en ngaxakedenne fe ra.

17 Xa dunuḡa nafunla muxuna nde yii, a yi a ngaxakedenna to, a makoon sena

nde ma, koni a mi kininkinin na kanna ma, Alaa xanuntenyaan luxi a yi di nayi?

¹⁸ N ma diine, en ma xanuntenyaan nama findi de yi falan na tun, fo en kewanle xa a yita jondini.

Xaxili ragidina Ala yetagi

¹⁹ En na a kolonma na nan ma, fa fala en jondini, en boren yi sa Ala yetagi.

²⁰ Amasoto xa en borena en yalagi, en na a kolon fa fala Ala gbo en boren xa, a feen birin kolon.

²¹ Nanara, n xanuntenne, xa en boren mi en yalagi, en xaxili ragidini Ala yetagi.

²² En na sese maxodin a ra, en na sotoma nen bayo en na a yamarine suxuma, en yi a ken en feene liga.

²³ A yamarin nan ito ra, a en xa denkeleya a Dii Xemen xinla ma, Yesu Alaa Muxu Sugandixina, en yi en bode xanu alo a en yamarixi kii naxan yi.

²⁴ Muxu yo a yamarine suxu, na kanna Ala yi, Ala fan na kanni. En na a kolon fa fala Ala en yi, a to bata a Nii Sarijanxin fi en ma.

4

Wule nabine fe

¹ N xanuntenne, e nama la muxune birin na a Alaa Nii Sarijanxina e yi, koni e e kejaan feselese singen, e yi a kolon, niin naxan e tan yi, xa na kelixi Ala nan ma. Amasoto wule nabi wuyaxi bata mini dunuja xun xon.

² E Alaa Niin kolonma ikii nin: Nii yo a ti a ra fa fala Yesu

Alaa Muxu Sugandixin bata fa fati bendeni, ne kelixi Ala nan ma.

³ Koni nii yo mi a ti Yesu a fe ra, na mi kelixi Ala ma. Alaa Muxu Sugandixin yaxun niin nan na ra, e naxan fa fe mexi, anu, a dunuja yi iki.

⁴ E tan, n ma diine, e fataxi Ala nan na, e bata ne no. Amasoto senben naxan e tan yi, na gbo dunuja gbeen xa.

⁵ Dunuja muxune nan e tan na. Nanara, e dunuja feene falama, dunuja muxune yi e tuli mati e ra.

⁶ Koni en fataxi Ala nan na. Naxan Ala kolon, na a tuli matima en xuiin na nen. Koni naxan mi fataxi Ala ra, na mi a tuli matima en xuiin na. En na a kolonma na kii nin, niin naxan findixi jondin kanna ra e nun tantanna niina.

Ala nan xanuntenyaan na

⁷ N xanuntenne, en na en bode xanu, amasoto xanuntenyaan kelixi Ala nan ma, anu naxan yo muxun xanu, na barixi Ala nin, na kanna mon Ala kolon.

⁸ Naxan mi a boden xanuma, na mi Ala kolon, amasoto Ala nan xanuntenyaan na.

⁹ Ala a xanuntenyaan yitaxi en na ikii nin: Ala bata a Dii Xeme keden peen nafa dunuja yi, alogo en xa nii rakisin soto a xon ma.

¹⁰ Xanuntenyani ito, fa fala en bata Ala xanu, na xa mi a ra, koni a tan bata en xanu, a yi a Dii Xemen nafa en yulubi xafari saraxan na.

¹¹ N xanuntenne, xa Ala bata en xanu na kiini, a lan nen en fan xa en bode xanu.

12 Muxu yo munma Ala to singen. Koni, xa en na en bode xanu, nayi Ala bata lu en yi, a xanuntenyaan fan bata kamali en yi nayi.

13 En na a kolonma ito nan xɔn ma fa fala en Ala yi, a fan en yi: a to bata a Nii Sarijanxin fi en ma.

14 Nxu bata a to, nxu yi a seren ba bonne xa, nxu naxa, "Fafe Ala bata a Dii Xemen nafa, a findi dunuja rakisi-maan na."

15 Naxan na a tiye a ra fa fala Yesu Alaa Dii Xemen nan a ra, na kanna bata lu Ala yi, Ala fan na kanni.

16 Alaa xanuntenyana en xa, en bata na kolon, en mɔn bata denkeleya a ma.

Ala nan xanuntenyaan na. Muxu yo lu xanuntenyani, na kanna bata lu Ala yi, Ala fan na kanni.

17 Xanuntenyaan kamalixi en tan yi na nan ma, alogo en xa xaxili ragidin sɔtɔ lan Kiti Sa Lɔxɔna fe ma. Amasɔtɔ en fan luxi nen alo a tan dunujani ito yi.

18 Gaxu mi xanuntenyani. Xanuntenya defexin gaxun kedima nen, bayo muxun gaxuma a fe jaxin saranna nan ye ra. Nayi, naxan gaxuma, na mi kamalixi xanuntenyani.

19 En bata Ala xanu bayo a singe en xanuxi.

20 Xa muxuna a fala, a naxa, "N bata Ala xanu," koni a ngaxakedenna rapaxu a ma, wule falan nan na kanna ra. Amasɔtɔ a a

ngaxakedenna naxan toma, xa a mi na xanu, a mi nɔe Ala xanuɛ nayi a mi naxan toma.

21 Anu, a bata yamarini ito so en yii, a naxa, "Naxan Ala xanuxi, a lan nen na kanna xa a ngaxakedenna fan xanu."

5

En bata dunuja fe jaxine nɔ

1 Naxan yo denkeleyaxi a ma, a Alaa Muxu Sugandixin nan Yesu ra, a Alaa Diin nan a ra, na barixi Ala nin. Naxan na Fafe Ala xanu, na bata a Diin fan xanu.

2 En na a kolonma ikii nin a en bata Alaa diine xanu: en na Ala xanu, en yi a yamarine suxu.

3 Amasɔtɔ Ala xanu feen findixi a yamarine suxu feen nan na. Anu, a yamarine mi goron xan na en tan xa,

4 amasɔtɔ naxanye birin barixi Ala yi, ne bata dunuja feene nɔ, anu dunuja feene nɔ feren findixi en ma denkeleyaan nan na.

5 Nde dunuja feene nɔe? Fɔ naxan na denkeleya Yesu ma fa fala a Alaa Dii Xemen nan a ra.

Sereyaan naxan ba Yesu fe yi

6 Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan faxi igen nun wunla ra.* A mi faxi igen xan gbansan na, koni e nun a wunla. Alaa Nii Sarijanxin nan na sereyaan bama bayo Nii Sarijanxin nan jɔndin na.

7 Amasɔtɔ sere saxan na Yesu a fe yi:

* 5:6: A faxi **igen** naxan na, na findixi marafuun misaala ra. Yesu fan nafu nen igeni. **Wunla** findixi Yesu a faxes feen nan misaala ra.

⁸ Alaa Nii Sarijanxina, igena, e nun wunla, ne birin sereya kedenna nan bama.

⁹ Xa en muxune sereyaan name, Ala sereyaan gbo na xa, amasoto Ala sereyaan bama a Dii Xemen nan ma fe yi.

¹⁰ Naxan na denkeleya Alaa Dii Xemen ma, sereyani ito nan na kanna boneni. Koni xa naxan mi denkeleya Ala ma, na bata Ala yate wule falan na amasoto a mi denkeleyaxi Alaa sereya baxin ma a Dii Xemena fe yi.

¹¹ Awa, na sereyaan ni ito ra fa fala Ala bata habadan nii rakisin fi en ma. Habadan nii rakisini ito a Dii Xemen nin.

¹² Dii Xemeni ito nema muxu yo yi, nii rakisin fan na kanni. Alaa Dii Xemen mi muxun naxan yi, nii rakisin mi na kanna fan yi.

Habadan Niina fe

¹³ E tan naxanye bata denkeleya Alaa Dii Xemen xinla ma, n feni itoe sebexi e ma nen alogo e xa a kolon fa fala habadan nii rakisina e xa.

¹⁴ Xaxili ragidini ito en yi Ala yetagi fa fala xa en na a maxodin fefe ra lan a sagoon ma, a en xuiin namema nen.

¹⁵ Xa en na a kolon a a en xuiin namema nen, nayi en mon a kolon a en na a maxodin fefe ra, en bata na soto.

¹⁶ Xa muxu yo a ngaxakedenna to yulubin lige naxan mi rajanma sayaan ma, a xa Ala maxandi a xa, a nii rakisin fima a ma nen. N naxan ma, naxan yulubin

mi rajanma sayaan ma. Koni yulubina nde na naxan rajanma sayaan ma, n mi a fale e xa fa fala e xa Ala maxandi na feen na.

¹⁷ Tinxintareyaan birin findixi yulubin nan na, koni yulubin birin mi rajanma sayaan ma.

¹⁸ En na a kolon fa fala naxan yo bata bari Ala yi, na mi luye yulubin nabe. Amasoto Alaa Dii Xemena a kantanma. Nanara, Fe Naxin Kanna mi noe sese ra a xili ma.

¹⁹ En na a kolon fa fala en fataxi Ala nan na, en mon a kolon a dununa birin Fe Naxin Kanna senben nan bun ma.

²⁰ En na a kolon fa fala Alaa Dii Xemen bata fa, a yi xaxinla fi en ma alogo en xa Nondin Kanna kolon. En fan luxi Nondin Kanna Ala yi a Dii Xemen Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakan nin. A tan nan Nondin Kanna Ala ra, e nun habadan nii rakisina.

²¹ N ma diine, e masiga suxure feene ra.

Yoni a Kedin Firindena Yoni Alaa Falan Kedin Firinden Naxan Sebε

Kitabun yireni ito sebε muxun finde Xera Yoni nan na. A mɔn a sebεxi muxun naxanye ma, a naxa, “Naxalan sugandixina Ala xɔn e nun a diine.” Ne findixi denkeleya muxuna ndee nan na. A naxanye ma fa fala “Naxalan sugandixina,” na nɔe finde wundo falan nan na naxan bunna nɛn “denkeleya yamana.” Kitabun yireni ito sebεxi nɛn yanyina nde jɛε tonge suulun yatε, Yesu te xanbini kore xɔnna ma. A muxune senbε soma alogo e xa lu jɔndin nun xanuntenyani. A mɔn e rakolonma wule xεrane fe ma.

¹ N tan denkeleya yamaan fonna nan kedini ito sebεxi jaxalan sugandixin ma e nun a diine,* n xanuntenne jɔndini. Naxanye birin jɔndin kolon, ne fan e xanuxi

² jɔndina fe ra naxan luma en yi a mɔn luma en xɔn nɛn habadan.

³ Fafe Ala e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina, Fafe Alaa Dii Xεmena, na xa hinan en na, a kininkinin en ma, a bɔjε xunbenla fi en ma jɔndin nun xanuntenyani.

*Nɔndin nun xanuntenyana
fe*

⁴ N sεwa nɛn kati, n to ε diina ndee to sigan tiyε jɔndin kiraan xɔn ma alo Fafe Ala a yamari en ma kii naxan yi.

⁵ Iki, i tan jaxalan† sɔn fajina, n naxan maxɔdinma i ma sebεni ito yi, na mi findixi yamari nɛnɛn xan na fɔ naxan yi en yi xabu a fɔlɔni fa fala en xa en bode xanu.

⁶ Xanuntenyaan ni ito ra fa fala en xa sigan ti a yamarine bun. A yamarin ni ito ra a en xa sigan ti xanuntenyani alo ε bata a mε kii naxan yi xabu a fɔlɔni.

⁷ Muxu mayenden wuyaxiye bata mini dunujɔa yi, naxanye mi e tima a ra fa fala a Yesu, Alaa Muxu Sugandixin fa nɛn fati bɛndɛn kiini. Muxu mayendenne nun Alaa Muxu Sugandixin yaxune nan na muxu sifane ra.

⁸ ε a liga ε yeren ma, ε nama en ma wanla tɔnɔn kala, alogo ε xa ε kɔntɔn kamalixin sɔtɔ.

⁹ Naxan mi luma Alaa Muxu Sugandixina xaranni fɔ a dangu a ra, Ala mi na kanni. Naxan na lu Yesu a xaranni, Fafe Ala nun a Dii Xεmen fan luma nɛn na kanni.

¹⁰ Xa muxu yo fa xaranna ra ε konni naxan mi findixi xaranni ito ra, ε nama a yigiya ε konni, ε nama a xɔntɔn.

¹¹ Amasɔtɔ naxan a xɔntɔnma, na bata kafu a ma a wali jaxine yi.

Fala dɔnxεna

* **1:1:** Naxalan **sugandixin** findixi denkeleya yamana nde nan na. Wundo falan na a ra. **A diine** findixi denkeleya muxune nan na na yamaan ye. † **1:5:** ito findixi wundo falan nan na lan denkeleya yamana nde ma.

12 Fe wuyaxi n kui n naxan
 falε ε xa, koni n mi waxi a sεbε
 feni kεdini. Koni a xɔnla n
 ma, n xa sa falan ti ε xa yεε
 nun yεε alogo en ma sεwan xa
 dεfe.

13 Ala i magilεn naxan
 sugandixi, na diine i xɔntɔn.‡

‡ **1:13:** Na findixi wundo falan nan na lan sorani ito falatide singen ma. Yoni yi denkeleya yamaan naxan kui, na nan yamaan boden magilεn na. A **diine** findixi denkeleya muxun bodene nan na.

Yoni a Kedin Saxandena Yoni Alaa Falan Kedin Saxanden Naxan Sebε

Xεra Yoni Kitabun yireni ito sebexi muxuna nde nan ma naxan xili Gayosi. A na muxun nakolon muxu gbete a fe ma naxan xili Diyotirefi. En na a rakorasima Kitabun yireni ito xon ma, a denkeleya muxune yisuxi kii naxan yi, na findixi xanuntenyaan nun tinxinyaan nan na.

¹ N tan denkeleya yamaan fonna nan ito sebexi n xanuntenna Gayi ma, naxan nafan n ma jondini.

² N xanuntenna, n na Ala maxandima alogo feen birin xa siga yeen na i tan xa, i fatin yi kendeleya alo i niin fan kii naxan yi.

³ N sewaxi kati, amasoto ngaxakedenna ndee bata fa, e yi sereyaan ba lan i ya jondi suxun ma, a i sigan tima jondini.

⁴ Naxan findixi n ma sewa gbeen na, n to a me fa fala a n ma diine sigan tima jondin nin.

Gayi tantun fena

⁵ N xanuntenna, i wanla kema en ngaxakedenne xa lannayani hali i to mi yi e kolon.

⁶ E bata i ya xanuntenyana fe fala denkeleya yamani be. Nayi, i lan i xa e mali fanda feen na e xeraya sigatini alo Ala wama a xon kii naxan yi.

⁷ Amasoto e sigatiin de suxuma Yesu xinla nan ma fe ra. E mi sese sotoma denkeleyatarene yii.

⁸ Nayi, en lan en yi muxu sifani itoe mali alogo en xa wali en bode xon jondini.

Diyotirefi nun Demetiri

⁹ N fena nde sebε nen denkeleya yamaan ma, koni a xonla Diyotirefi ra a xa findi e yeeratiin na, na mi n ma falan yatexi sese ra.

¹⁰ Nanara, xa n fa, a feen naxanye birin ligama, a yi fala jaxine raxuya ayi nxo fe yi, nxu ne birin falama nen. A mi a luxi na ma fo a tondi en ngaxakedenne yisuxe. Naxanye fan yi waxi e yisuxu feni, a yi tonna sa ne fan na, a yi ne kedi denkeleya yamani.

¹¹ N xanuntenna, i nama fe jaxin naliga fo fe fajina. Naxan fe fajin ligama, na fataxi Ala nan na. Naxan na fe jaxin liga, na mi Ala kolon.

¹² Muxun birin Demetiri xili fajin falama alo a lan jondin ma kii naxan yi. Nxu fan a fe fajin sereyaan bama. Anu, ε a kolon a jondin nan nxo sereyaan na.

Xonton donxena

¹³ Fe wuyaxi n kui, n xa a fala i xa, koni n mi waxi a sebe feni.

¹⁴ Koni a xonla n ma n xa i to sinma alogo en xa falan ti yee nun yee.

¹⁵ Ala xa boje xunbenla fi i ma. I xoyine birin i xonton. En xoyine birin xonton nxu xa menni ki fajii.

Yudi a Kεdina Yudi Alaa Falan Naxan Σεβε

Yudi Kitabun yiren naxan σεβεχι, na kawandin masoxi Piyeri a kedin firinden nan na, a gbengbenna a sora firindena. E firinna birin muxune nan matandima naxanye dina fuune ralima naxanye mi findixi xaxili fapin na.

Xontonne

¹ N tan Yudi nan ito σεβεχι, Yesu Alaa Muxu Sugandixina walikεna, Yaki ngaxakedenna. N yi a rasiga Fafe Alaa muxu xilixine ma, a naxanye xanuxi, Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxanye kantanma.

² Ala xa kininkininna nun bεpe xunbenla nun xanun-tenyaan sabati ε yi.

Wule karamεxone fe

³ Ngaxakedenne, a xεnla yi n ma nun ki faji n xa ito σεβε ε ma lan en kisi feen ma, koni n na a toxi nen fε n xa a σεβε nen lan ε senβε so feen ma denkeleyaan xun mayengedeni Ala bata naxan fi a yama sarijanxin ma sanja ma keden han habadan.

⁴ Amasεto muxuna ndee bata so ε ye wundoni naxanye yalagi feen bata yi σεβε nun xabu a rakuya. Ala kolontarene nan ne ra, naxanye Alaa hinanna findima haramu feene liga xunna ra,

e yi e με Yesu ra, Alaa Muxu Sugandixina, en kari keden peena, en Marigina.

⁵ Koni hali ε to feni ito kolon, n mεn waxi a rabira feen nin ε ma fa fala Marigina Isirayila yamaan nakisi nen Misiran yamanani, koni a mεn yi denkeleyatarene fan halagi na xanbi ra.

⁶ Malekana ndee fan to e yeε lu binyetareyani, e e με e tiden na, Ala yi ne balan dimi tilinxin xεre ra, e xidixi habadan yεlxεnne ra han kiti sa lεxε gbeena.

⁷ A mεn na kii nin, Sodoma nun Gomora nun e rabilinna taane fan yi yalunyaan ligama e kafu e bode ma kiina nde yi naxan mi lan adamadiine ye. Ala ne fan findi nen misaala ra, a yi e naxankata habadan tεeni.*

⁸ Na muxun naxanye soxi ε tagi, ne fan xiyene sama naxanye a ligama e haramu feene raba e fatine yi, e murute sariya kanne ma, e malekane rayelefu.

⁹ Bayo, hali maleka kuntingi Mikeli mi susu Yinna Manga Setana yalagi konbin tiye. E yi fe matandini waxatin naxan yi lan Musa binbina fe ma, a fala nen gbansan, a naxa, "Marigina Ala xa falan ti i xili ma."†

¹⁰ Koni muxuni itoe tan senβε kanna naxanye rayelefuma, e mi ne kolon. E na ndee kolon e xaxilitareyani alo subene xaxili mi naxanye ma, anu, na nan yati e birama

* **1:7:** A mato Dunuja Fεlxεn 19.1-29 kui. † **1:9:** Taruxun naxan ma fe falaxi be, na mi toma Kitabun kui yire gbete.

halagini.

¹¹ Gbalona e xa bayo e bata bira Kayini misaala fəxə ra. E bata e gi tənəne fəxə ra tantanni alo Balami. E bata halagi amasəto e bata murute alo Kora.‡

¹² Na muxune bata ε ngaxakedenyaan malanne raharamu, e e dege ε xən han! E mi yagima, e e yete nan tun katama. E luxi nən alo tulen na te ayi, foyen yi a tuntun, a dangu. E mən luxi nən alo wudin naxanye mi bogima e waxatini, e yi tala, e raxəri.

¹³ E luxi nən alo fəxə igen mərən gbeene,§ e yagitareya feene raxuyama ayi alo baan xunfanna, alo sare tununxin naxanye sa sinma habadan tilin dimi gbeen xərə ra.

¹⁴ N benba Adama bənsənna yixeten solofereden Xenəki nabiya falane ti e tan nan ma fe ra, a naxa, “Marigin fama nən e nun a maleka sarijanxi wuli wuli wuyaxi,

¹⁵ alogo a xa fa birin makiti, a yi Ala kolontarene birin sənna yita e ra e Ala kolontare wanle fe ra, e nun Ala kolontare yulubi kanne fala xədəxen naxanye birin tixi Ala ma.”

¹⁶ Na muxune luma e mawuge, e mi wasama. E biraxi e kunfa feene nan tun fəxə ra, e lu waso falane tiye, e muxune matəxə se feen na.

Kawandina

¹⁷ Koni ngaxakedenne, en Marigi Yesu Alaa Muxu

Sugandixina xerane fe famatəən naxanye fe falaxi, na xa rabira ε ma.

¹⁸ E a fala nən ε xa, e naxa, “Muxu magelene fama nən waxati rajanne yi, naxanye biraxi e kunfa feene fəxə ra Ala kolontareyani.”

¹⁹ Na fe jaxi rabane nan ε yitaxunma, naxanye luxi alo subene, Alaa Nii Sarijanxin mi naxanye yi.

²⁰ Koni ε tan, n xanuntenne, ε lu sabate ε denkeleya sarijanxini. E Ala maxandi a Nii Sarijanxini.

²¹ E lu Alaa xanuntenyani, ε nema Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna mame waxatin naxan yi, a xa ε xali habadan nii rakisini.

²² Siken naxanye yi, ε kininkinin ne ma.

²³ E e xasun tənəni, ε yi e rakisi. E kininkinin bonne fan ma Alaa yεeragaxuni, hali e dugin naxanye xəsixi e fati bəndən nafan feene xən, ε yi ε masiga ne ra.

Ala maxandin nun Ala tantunna

²⁴ Naxan nəε ε ratange tantan feene birin ma, a yi ε ti fetareyani a binyeni a yetagi sewani,

²⁵ binyen nun mangayaan nun senben nun nəən xa fi na Ala keden peen ma, en nakisimana, Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani en Marigina, xabu a fəloni han to han habadan. Amina.

‡ **1:11: Kayini** a fe mato Dunujə Fəlon 4.3-8 kui. **Balami** a fe mato Yatene 31.16 kui. **Kora** a fe mato Yatene 16.1-35 kui. § **1:13: Igen mərənne:** alo foyen na so igeni.

Lankenemayana Fe Toon Naxan Makenen Yoni Xa

Yoni naxan Ningila Yesu a fe yirena nde sebe, na taxamasenne nun misaale nan yebama en xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu naxanye yita a ra. A itoe sebexi nen alogo denkeleya yamaan xa e tunnafan e nema besenxonyani waxatin naxan yi. A yi Kitabun yireni ito sebema waxatin naxan yi, a yi kedixi Patimosi baxodin nin foxo igen tagi, a lu ramaraxi menni alo a kason nan na. Yamana kanna yi denkeleya muxune jaxankatama na waxatini. Kitabun yireni ito yi sebexi Asi baxon denkeleya yama soloferen nan ma.

Fe toone nun misaala naxanye sebexi be, ne yebaxi sanda daxin nin alo xiyena, koni e birin fe kedenna nan falama: a Yesu fe jaxin nun Setana senbene noma nen. A nabiya falane tima be naxanye bata kamali Romi baxon mangaya waxatini. A nabiya falana ndee fan ti naxanye sa kamalima dunuja rajanna waxatini. Yesu to senbe jaxine birin kalama dunuja rajanni, en na en tunnafan en ma denkeleyani.

*Yesu feen naxanye yita
Yoni ra*

¹ Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan fe famatoni itoe makenenxi a walikene xa fata Ala ra. A a malekan nan xe a walikenen Yoni ma a rakolondeni.

² Na Yoni nan na feene seren bama fa fala a a feen naxanye birin toxi, Alaa falan nan ne ra e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixin sereyana.

³ Swan na kanna xa naxan na nabiya falani itoe xaran e nun naxanye na e tuli mati e ra, e yi a falane suxu naxanye sebexi a kui, amasoto waxatin bata maso.

Xonton xuiin nun Ala tantunna

⁴ N tan Yoni nan bata ito sebe denkeleya yama soloferene ma Asi yamanani.

Ala naxan na, naxan yi na, naxan fama, na Ala xa hinanna nun boje xunbenla fi e ma, fata nii soloferene ra* naxanye a manga gbeden yetagi,

⁵ e nun fata Yesu Alaa Muxu Sugandixin na, sere tinxin nun habadan muxu singe kelixin sayani e nun dunuja mangane mangana.

Naxan bata en xanu, a yi en xoroja en yulubine ma a wunla xon,†

⁶ a mon yi en findi a mangayaan muxune nun saraxaraline ra a Fafe Ala xa, binyen nun senben xa lu na nan xa habadan han habadan. Amina.

⁷ E a mato, a fama kundani! Muxune birin a toma nen

* **1:4:** Soloferene bunna neen fa fala "Se defexina." Yanyina nde **nii soloferene** bunna neen fa fala, "Alaa Nii Sarijanxin defexin birin." † **1:5:** Na bunna neen fa fala a **wunla** minixi, na yi findi saraxan na en xa a en xoroja. ‡ **1:7:** A mato Sakari 12.10 nun Yoni 19.37 kui.

hali naxanye a sɔxɔnxi.‡

Bɔxɔn bɔnsɔnne birin
wugama nen a fe ra.

A xa liga na kiini yati! Amina.

8 Marigina Ala naxa, “N
tan nan a fɔlɔn na e nun a
raɲanna, naxan na, naxan yi
na e nun naxan fama, Sɛnbɛn
Birin Kanna.”

Yoni a fe toona alo xiyena

9 N tan Yoni, ε ngaxake-
denna, naxan findixi ε boden
na en ma tɔɔyaan nun man-
gayaan nun tunnafanni Yesu
yi, e bata yi n nasiga Patimɔsi
bɔxɔn ma fɔxɔ igen tagi Alaa
falana fe ra, n to yi Yesu seren
bama.

10 Marigin batu lɔxɔna nde
yi, n yi Alaa Nii Sarijanxini,
n fala xui gbeena nde mε n
xanbi ra, a gbo alo xɔta xuina.

11 A naxa, “I feen naxanye
toma, e seβε, i yi e rasiga
denkeleya yama soloferene
ma Efesi taan nun Simirini
taan nun Peragama taan nun
Tiyatire taan nun Saridesi
taan nun Filadɛlifi taan nun
Layodise taani.”

12 N yi n yεε raxεte na kanni
gbɛdeni. N to n yεε raxεte, n yi
xεma lenpun dɔxɔ se soloferene
to na.

13 Na lenpu dɔxɔ seene tagi,
n yi adamadi maligana nde
to. Doma gbeen nagodoxi a
ma, xεma tagi xidin yi xidixi
a kanken ma.

14 A xunna nun a xun
sexe ne yi fixa alo yεxεε xabe
dugi fixena hanma balabalan

kesena, a yeεne luxi alo tεε
degena,

15 a sanne mayilenma alo
sulan tεen na, a xuiin yi gbo
alo walan gbeen xuina.

16 Sare soloferene yi a yi-
ifanni, silanfan xεn xεn de
firin kanna yi minima a de, S
a yetagin yi mayilenma alo
soge xɔlena yanyi tagini.

17 N to a to, n yi bira a san
bun ma alo faxa muxuna. A
yi a yiifanna sa n fari, a naxa,
“I nama gaxu. N tan nan a
fɔlɔn nun a raɲanna ra.

18 Nii rakisina n tan nan
yii. N bata yi faxa nun, koni
iki n na n niini han habadan.
Sayaan nun laxira deɲinna n
tan nan yii.

19 Awa, i naxan toxi, na
seβε, naxan ligama iki e nun
naxan fama ligadeni.

20 I sare soloferen naxanye
toxi n yiifanni, e nun xεma
lenpu dɔxɔ se soloferene, ne
bunna ni ito ra: Sare solofer-
ene findixi denkeleya yama
soloferene malekane nan na,
xεma lenpu dɔxɔ se solofer-
ene, denkeleya yama solofer-
ene nan yi ne ra.”

2

*Falan naxan ti Efesi
denkeleya yamaan xa*

1 “A seβε Efesi denkeleya ya-
maan malekan ma, i naxa:
Sare soloferene suxi naxan
yiifanni, naxan sigan tima
xεma lenpu dɔxɔ se solofer-
ene tagi, na ito nan falaxi.

§ 1:16: *Silanfan xεn xεn de firin kanna* a fe mato Heburune 4.12 kui. Alaa falan sama silanfanna ma bayo a sɛnbɛn gbo a sɔndɔmɛn nun niin yetεen fatama e bode ra, a e keɲaan fεsefεse. Efesi 6.17 fan mato. Alaa falan findixi silanfanna ra a Nii Sarijanxin xa. Silanfanna, sofane yenge so dege maan na a ra.

² N na i kewanle kolon, i ya wanla nun i ya tunnafanna. N na a kolon yati, a muxu jaxine mi rafan i ma. I bata muxune kejaan fese fese naxanye a falaxi a xeraan nan e tan na, koni jondi mi a ra, i yi e kolon wule falane ra.

³ I tunnafanxi, i bata tɔɔ n ma fe ra, koni i mi tunnaxɔlɔxi i ma.

⁴ Koni mawugana nde n yii ε xili ma, i bata i mε i ya xanuntenya singen na.

⁵ Nayi, i biraxi sa keli yire matexin naxan yi, na yirena fe xa rabira i ma, i yi i kejaan maxete, i mɔn yi i ya wali singene de suxu. Xa i mi tin xete, n fama nen i ma, n yi i ya lenpu xema dɔxɔ seen ba na.

⁶ Koni i fe fajini ito ligama: na Nikolayiti muxune* kewanle rapaxu i ma, naxanye rapaxu n fan ma.”

⁷ “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na mε. Naxan na nɔɔn sɔtɔ, n tinma nen a yi siimaya wudi bogin don naxan tixi Alaa nakɔni ariyanna yi.”†

Falan naxan sebe Simirini denkeleya yamaan ma

⁸ “A sebe Simirini denkeleya yamaan malekan ma, i naxa: Naxan a fɔlɔn nun a rapanna ra, naxan faxa, a mɔn yi keli sayani, na ito nan falaxi.

⁹ N na i ya tɔɔn nun i ya yigelitɔyaan kolon, anu nafulu kanna nan yati ε ra. Naxanye a falama a Yahudiyān

nan e ra, koni a tan mi e ra, n na a kolon ne ε rayelefuma kii naxan yi. E findixi Setana salide banxin yamaan nan na.

¹⁰ I nama gaxu i tɔɔ fe famatɔne ra sese ma. Yinna Manga Setana ε tan nde se nen kasoon na, alogo a xa ε mato, ε yi xi fu tɔɔn sɔtɔ. E tɔgɔndiya han ε sayana, n yi nii rakisin mangaya taxamaseri kɔmɔtin so ε xun na.”

¹¹ “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na mε. Naxan na nɔɔn sɔtɔ, sayaan firinden mi na kanna liye mume.”

Falan naxan sebe Peragama denkeleya yamaan ma

¹² “A sebe Peragama denkeleya yamaan malekan ma, i naxa: Silanfan xenxen de firin kanna naxan yii, na naxa iki:

¹³ N na i dɔxɔden kolon, Setanaa manga gbɛden denaxan yi. I kankanxi n xinla ma, i mi i mexi n ma denkeleyaan na, hali e n ma sere tɔgɔndiyaxi Antipasi faxa lɔxɔn naxan yi ε konni Setana dɔxɔdeni.

¹⁴ Koni mawugana ndee n yii ε xili ma, muxuna ndee i konni naxanye Balami a xaranna suxi, naxan Balaki xaranxi Isirayila kaane rabira kiin ma yulubini sube donna xɔn naxan bata ba saraxan na suxurene xa e nun yalunyaan xɔn.‡

* **2:6: Nikolayiti muxune** yi xaranna nde tima na waxatini naxan findixi wulen na, koni e fe mi fa kolonxi iki. † **2:7:** A mato Dunuḡa Fɔlɔn 2.8-9 kui. ‡ **2:14:** A mato Yatene 31.16 kui.

15 Na kiini, muxuna ndee i konna fan yi naxanye fan Nikolayiti muxune xaranna suxi.

16 Nayi, i xun xanbi so i hakeni, xanamu, n fama nen i ma sasa, n yi na muxune yengε n de silanfanna§ ra.”

17 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na me. Naxan na noon soto, n Manna donse* luxunxina nde soma nen a yii e nun gemε fixena xili nenēn sebexi naxan ma, muxu yo mi naxan kolon, fo naxan a soto ma.”

Falan naxan sebe Tiyatire denkeleya yamaan ma

18 “A sebe Tiyatire denkeleya yamaan malekan ma, i naxa: Alaa Dii Xemen naxan yeen luxi alo tee degena, a sanne mayilenma alo sula xuruxina, a tan naxa:

19 N na i kewanle nun i ya xanuntenyaan nun i ya denkeleyaan kolon i walima muxune xa kii naxan yi e nun i ya tunnafanna. N na a kolon i ya wali donxene wuya dangu a singene ra.

20 Koni mawugani ito n yii i xili ma, Yesabele,† naxanla naxan a falama a nabiin nan a tan na, i bata tin na xa n ma walikene mayenden, a yi e xaran yalunyaan nun suben donna ma naxan baxi saraxan na suxurene xa.

21 N bata waxatin fi a ma alogo a xa a xun xanbi so a hakeni, koni a mi tin xete a yalunyaan foxo ra.

22 Nanara, n na a rasama nen jaxankatani. E nun naxanye yalunyaan ligama e bode xon, e toro kati, xa e mi xete e wali jaxine foxo ra.

23 N na a diine faxama nen. Denkeleya yamaan birin yi a kolon a n tan nan muxune miriyane nun baje yi feene fese fese ma. N na ε tan birin saranma nen ε kewanle ra.”

24 “Koni ε tan muxu donxen naxanye birin Tiyatire taani, ε tan naxanye mi biraxi xaran jaxini ito foxo ra, naxanye mi Setana ‘wundo fe tilinxine’ kolonxi, e naxan ma fe falama, n mi goron gbete doxoma ε xun ma.

25 Naxan ε yii, ε na suxu tun, han n yi fa.

26 Naxan na noon soto, a n sagoon liga han a rajanna, n senben fima nen na ma siyane xun na. Kitabun naxa,

27 a mangaya xodexen ligama nen e xun na

a mangaya wure dunganna ra,

a yi e rayensenje ayi alo fejena.‡

28 N senben fima a ma nen alo n na a sotoxi n Fafe ra kii naxan yi, n yi tagalan saren fan so a yii.”

29 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na me.”

§ 2:16: A de silanfanna findixi Alaa falan nan na. * 2:17: Manna donseen findixi donseen nan na Ala yi naxan fima a yamaan ma tonbonni loxo yo loxo Nabi Musaa waxatini. Na fe mato Xoroyaan 16.13-15 nun 16.31 kui. † 2:20: Yesabele findixi naxanla nde ra naxan yi Alaa muxune yengema. A fe mato Mangane Singen 16.31 nun 19.1-2 nun Mangane Firinden 9.22 nun 9.30 kui. ‡ 2:27: Yaburin 2.9

3

Falan naxan seɓe Saridesi denkeleya yamaan ma

¹ “A seɓe Saridesi denkeleya yamaan malekan ma, i naxa: Alaa Nii soloferene nun a sare soloferene naxan yii, na ito nan falaxi: N na i kewanle kolon, yamaan laxi a ra a i bata nii rakisin sɔtɔ, koni faxa muxun nan i ra.

² Xulun! Senɓe dɔnxen naxan luxi i yi, i na masuxu benun a xa ɲan, amasɔtɔ n mi i kewali defexin toxi n ma Ala yetagi.

³ Nba, i xaranna naxan mɛxi, i yi a sɔtɔ, na feen xa rabira i ma, i yi a suxu, i yi i xun xanbi so i hakɛni. Xa i mi lu i yeɛ ra yi, n na i raterɛnama nɛn alo muɲadɛna, i mi n fa waxatin kolonɲɛ.

⁴ Anu, muxuna ndee i konni Saridesi taani naxanye mi e dugine raxɔsixi. Ne sigan tima nɛn n xɔn dugi fixene yi, amasɔtɔ e sariɲan.

⁵ Naxan na nɔɔn sɔtɔ, na dugi fixɛn soma nɛn, n mi a xinla bɛ Nii Rakisin Kitabun kui mumɛ. N na n tima a xinla ra nɛn n Fafe Ala nun a malekane yetagi.”

⁶ “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sariɲanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na mɛ.”

Falan naxan seɓe Filadelifi taan denkeleya yamaan ma

⁷ “A seɓe Filadelifi denkeleya yamaan malekan ma, i naxa: Sariɲanna nun Nɔndin Kanna nan ito falaxi, Dawudaa deɲinna naxan yii, naxan dɛɛn nabima, muxu yo

mi nɔɛ a ragale, naxan dɛɛn nagalima, muxu yo mi nɔɛ a rabiye, na naxa:

⁸ N na i kewanle kolon. A mato, n bata dɛɛn nabi i yeɛ ra, muxu yo mi nɔɛ a ragale, bayo n na a kolon a i senben mi gbo, anu i n ma falan suxu nɛn, i mi i mɛ n xinla ra.

⁹ Nba, a mato n naxan ligama Setana salide yamaan muxune ra, na wule falan naxanye e yete yatexi Yahudiyane ra, koni a tan mi e ra. N ne rafama nɛn e yi e xinbi sin i bun ma, e yi a kolon a n bata i xanu.

¹⁰ Amasɔtɔ i to bata n ma yamari falan suxu i yi i tunnafan, n fan yetɛna i kantanma nɛn maratan-tan waxatini, naxan fama dunuɲa muxune birin keɲaan fɛsɛfɛsɛdeni bɔxɔn yiren birin yi.

¹¹ N famatɔɔn ni i ra! Naxan i yii, na suxu ken alogo muxu yo nama i ya nɔ sɔtɔn taxam-aseri kɔmɔtin ba i xunna ma.

¹² Naxan na nɔɔn sɔtɔ, n na kanna findima nɛn senbetenna ra Ala Batu Banxini. A mi fa minɛ na mumɛ! N yi n ma Ala nun a taan xinla seɓe a ma, Yerusalɛn nɛnɛn naxan godoma keli ariyanna yi n ma Ala fɛma. N na n xili nɛnɛn fan seɓema nɛn a ma.”

¹³ “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sariɲanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na mɛ.”

Falan naxan seɓe Layodise taan denkeleya yamaan ma

¹⁴ “A seɓe Layodise denkeleya yamaan malekan

* 3:14: Na bunna nɛɛn Yesu nan Alaa falane birin nakamalima.

ma, i naxa: N tan nan xili 'Amina,* sere tinxinxin nun jɔndina, Alaa daala birin xun na, n naxa:

¹⁵ N na i kɛwanle kolon. I mi xunbeli, i mi wolon. A yi lan nun, i wolon hanma i xunbeli.

¹⁶ Koni bayo i tɔxɔfilɔxin nan a ra, i mi wolonxi, i mi xunbelixi, n na i ya fe baxunma nɛn!

¹⁷ Bayo i a falama, i naxa, 'Nafulu kannan nan n na, n ma nafunla bata gbo ayi, n mako mi fa sese ma.' Koni i mi a kolon a i tɔrɔxi, a i makininkinin, se mi i yii, danxutɔɔn nan i ra, marabenna i ma.

¹⁸ Nba, n na i kawandima, i xa xɛma fajin sara n ma naxan nasensɛnxi tɛɛn na, alogo i xa findi nafulu kannan ra jɔndini. E nun dugi fixɛne alogo i ragenla nama lu, i yagi. E nun i yɛɛn dandan senna alogo i xa seen to.

¹⁹ N na n xanuntenne sɔnna yitama e ra, n yi e xuru. Nayi, i sɔbɛ so, i yi i xun xanbi so i hakɛne yi.

²⁰ I tuli mati, n tixi dɛɛn na, n na a makɔnkɔnma, naxan na n xuiin mɛ, a yi na rabi, n soma nɛn na kannan konni, nxu yi nxu dɛge nxu bode xɔn.

²¹ Naxan na nɔɔn sɔtɔ, n tinma nɛn na yi dɔxɔ n fɛma n ma mangaya gbɛdɛni alo n tan fan nɔɔn tixi kii naxan yi, n dɔxɔ n Fafe Ala fɛma a mangaya gbɛdɛni."

²² "Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama dɛnkɛleya yamane xa, a xa na mɛ."

4

Alaa manga gbɛdɛna ariyanna yi

¹ Na xanbi ra, n yi fe gbɛtɛ to, n yi dɛna nde to rabixi ariyanna yi. N fala xui singen naxan mɛ, naxan yi gbo alo xɔta xuina, na yi a fala, a naxa, "Te be, feen naxanye fama ligadeni to xanbi ra, n xa ne yita i ra."

² Alaa Nii Sarijanxin yi so n yi mafuren! N yi muxuna nde to dɔxi manga gbɛdɛni ariyanna yi.

³ A yetagin yi mayilenma alo yasipi gɛmɛn nun karineliya gɛmɛna. Manga gbɛdɛn yi rabilinxi sengunna ra naxan yi mayilenma alo emerodi gɛmɛna.

⁴ Manga gbɛdɛ mɔxɔɔɔn nun naanin gbɛtɛye yi manga gbɛdɛn nabilinni, fori muxu mɔxɔɔɔn nun naanin yi dɔxi naxanye ma e maxidixi dugi fixɛne yi, xɛma mangaya kɔmɔti taxamasenne soxi e xun na.

⁵ Kuyen jin masɔxɔnna nun xuine nun galan xuiin yi minima manga gbɛdɛni. Lenpu dɛge gbeen solofere yi dɛgɛma mangaya gbɛdɛn yetagi. Alaa Nii soloferene nan yi ne ra.

⁶ Lonna nde yi mangaya gbɛdɛn yetagi naxan gbo alo fɔxɔ igena, a fixa alo mato kikena alo kilasina.

Dalise naanin yi mangaya gbɛdɛn yireni, e nun a rabilinni, naxanye yɛɛye yi e yetagi nun e xun xanbin ma.

⁷ Dalise singen yi maliga yatan nan na. A firinden tan

yi luxi alo turana. Muxun yetagin yi a saxanden ma. A naaninden yi luxi alo singbinna tunganmatona.

⁸ Gubugubu sennin nan yi na daliseene keden kedenna birin ma, e yeene yi e fatin yiren birin ma, e yi betin bama kœen nun yanyin birin na, e naxa,

“Marigina Ala Senben Birin
Kanna sarijan,
a sarijan, a sarijan,
naxan yi na, naxan na,
e nun naxan fama.”

⁹ Naxan dœxi mangaya gbœdeni naxan luma habadan, dalise naaninne nœma yi binyen nun xunna kenla nun barikan bire na xa waxatin naxan yi,

¹⁰ na fori muxu mœxœjen nun naaninne yi e xinbi sinma nen a yetagi, e yi a batu, e yi e manga kœmœtine woli mangaya gbœden yetagi, e yi a fala na kanna xa naxan dœxi manga gbœden ma naxan luma habadan, e naxa,

¹¹ “Nxu Marigina, nxœ Ala,
binyen nun xunna kenla nun
senben daxa a fi ma,
amasœto i tan nan seen birin
daxi,
e taranxi na i sagoon nin,
e daxi i sagoon nin.”

5

Kedin nun Yœœœ Diina fe

¹ Naxan yi dœxi mangaya gbœdeni, n yi kœdi mafilinxina nde to suxi na yiifanni sebenla yi tixi naxan fœxœ firinna birin ma. A yi balanxi taxamœseri solofere nan na.

² N yi maleka senbœmana nde to naxan yi falan tima

a xuini texin na, a naxa, “Nde daxa a kœdini ito taxamœsenne kala alogo a xa kœdi mafilinxin nabi?”

³ Koni muxu yo mi sœto ariyanna nun bœxœ xœnna ma, hanma bœxœn bun ma naxan yi nœœ a kœdin nabiye, hanma a yi a mato.

⁴ N yi wuga kati, amasœto muxu yo mi sœto naxan yi daxa a na kœdin nabi, hanma a yi a mato.

⁵ Nayi, na fonna nde yi a fala n xa, a naxa, “I nama wuga. A mato! Yuda bœnsœnna yatan naxan luxi alo salenna naxan maŋingi kelixi Dawuda xabilani, na bata senben sœto a xa kœdin nabi e nun a taxamœseri solofere.”

⁶ Nba, n yi yeœœœ diina nde to tixi manga gbœden nun dalise naaninne nun fonne tagi. Na Yeœœœ Diin yi luxi alo a kœœ raxabaxin nan yi a ra nun. Feri solofere, yeœœœ solofere nan yi a ma, naxanye yi findixi Alaa Nii solofere ra a naxanye rafa dunuœa yiren birin yi.

⁷ Naxan yi dœxi manga gbœdeni, Yeœœœ Diin yi sa kœdi mafilinxin nasuxu na yiifanni.

⁸ A to na rasuxu, dalise naaninne nun fori mœxœjen nun naaninne yi e xinbi sin Yeœœœ Diin bun, kondenna yi e keden kedenna birin yii e nun xœma wuren naxanye yi rafexi wusulanna ra naxan yi findixi yama sarijanxina Ala maxandi xuine ra.

⁹ E yi beti nenœn ba, e naxa, “I daxa i yi kœdi mafilinxin tongo,

i yi a taxamasenne ba a ma,
alogo a xa rabi.
Amasɔtɔ i bata yi faxa nun,
i yi muxune xunba Ala xa i
wunla xɔn ma,
keli bɔnsɔnne birin nun
xuiine birin
nun yamane birin nun
siyane birin yi.

10 I yi e findi en ma Alaa mangayaan muxune nun a saraxaraline ra,
e mangayaan ligama nɛn
bɔxɔn xun na.”

11 N yi a matoma waxatin naxan yi, n maleka wuyaxi xuiin mɛ daliseene nun fonne nun manga gbɛdɛn nabilinni, e xasabin yi sigɛ han wuli wuyaxi naxan mi yi yate.

12 E yi betin bama, e yi e xuini te, e naxa,
“Yɛxɛɛ Diin naxan bata yi faxa nun,
na daxa a xa sɛnben nun na funla
nun xaxinla nun fangan nun xunna kenla
nun binyen nun tantunna sɔtɔ!”

13 Daliseene birin kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma e nun bɔxɔn bunni, e nun naxanye birin fɔxɔ igeni, n yi daala birin xuiin mɛma, e betin bama, e naxa,
“Naxan dɔxi manga gbɛdɛni e nun Yɛxɛɛ Diina, tantunna nun xunna kenla nun binyen nun sɛnben xa fi ne nan ma habadan!”

14 Dalise naaninne yi a fala, e naxa, “Amina.” Fonne yi e xinbi sin, e yi Ala batu.

1 Na xanbi ra, n yi Yɛxɛɛ Diin to na taxamaseri soloferena nde keden nabiyɛ, n yi dalise naaninna nde keden xuiin mɛ, a xuiin luxi alo kuye sarinna, a naxa, “Fa be!”

2 N yi soo fixɛn to. Naxan yii dɔxi a fari, xanla yi suxi na yii. E yi mangaya kɔmɔti taxamasenna so a xun na. A siga nɔ sɔtɔn xunna kenli, alogo a xa sa nɔɔn ti.

3 A to taxamasenna firinden nabi, n yi daliseen firinden xuiin mɛ, a naxa, “Fa be!”

4 Soo gbete yi mini naxan yi gbeeli alo tɛɛna. Naxan yi dɔxi a fari, dunuɲa muxune bɔɲɛ xunbenla kala sɛnben yi so na yii alogo muxune xa e bode faxa, silanfan kuye gbeen yi so a yii.

5 A to taxamaseri saxanden nabi, n yi daliseen saxanden xuiin mɛ a fale, a naxa, “Fa be!” N yi soo fɔrɛn to. Naxan yi dɔxi a fari, sikeela yi suxi na yii.

6 N yi xuina nde mɛ dalise naaninne tagi alo fala xuina, a naxa, “Ligaseen yɛ keden maala ra soge keden saranna ra. Ligaseen yɛ saxan fundenna ra soge keden saranna ra. Koni i nama turen nun manpaan tan kala.”

7 A to a taxamaseri naaninden nabi, n yi dalise naaninden xuiin mɛ a fale, a naxa, “Fa be!”

8 N yi soo fati ɲɔxɔndede ra maan to. Naxan yi dɔxi a fari, na yi xili nɛn sayana. Laxira yi biraxi a fɔxɔ ra. Bɔxɔni taxunxin dɔxɔde naaninna ra,

6

Taxamasenne fe

na kedenna halagi senben yi so e yii silanfanna nun fitina kameɓen nun fitina furen nun burunna sube xarjɓene xɔn.

⁹ A to taxamasenna suulunden nabi, muxun naxanye bata yi faxa Alaa falan nun a sereyana fe ra, n yi ne niine yeɓenne to saraxa ganden bun ma.

¹⁰ E yi gbelegbele, e naxa, “Marigi sarijanxina, jɔɓɓin kanna, i mɔn buma han waxatin mundun yi benun i xa kitin sa, i yi nxu faxa feen saran dunuja muxune ra?”

¹¹ Doma fixen yi so e keden kedenna birin yii. A yi fala e xa, a e xa e matabu waxatidi singen han e walike bodene nun e ngaxakedenne birin xasabin yi defe naxanye faxama alo e tan.

¹² A to taxamasenna senninden nabi, n ni ito nan to: Bɔxɔn yi xuruxurun kati! Sogen yi fɔrɔ alo kasa dugina. Kiken fan yi gbeeli alo wunla,

¹³ kore xɔnna sarene yi yolon bɔxɔni, alo foye gbeen na xɔɓen binla yigisan a bogine yi yolon.

¹⁴ Kore xɔnna yi tunun alo keɓin na mafilin, geyane nun fɔxɔ ige tagi bɔxɔne birin yi ba e funfuni.

¹⁵ Na xanbi ra, dunuja mangane nun a kuntigine nun sofa kuntigine nun nafulu kanne nun senbe kanne nun muxun birin, konyine nun xɔrɔne birin, ne yi sa e luxun faranne nun geya yinle ra.

¹⁶ E lu a fale geyane nun gemene xa, e naxa, “E bira nxu fari! Naxan manga

gbɛɓeni, e nxu luxun na nun Yeɓɓe Diina xɔɓɔn bun.

¹⁷ Amasɔto e xɔɓɔ lɔxɔ gbeen bata a li, nde nɔe tiye a yetagi?”

7

Taxamasenna yi sa denkeleya yamaan ma

¹ Na xanbi ra, n yi maleka naanin to tixi dunuja tongon naaninne ma. Bɔxɔ xɔnna foye naaninne yi suxi e yii, alogo foye yo nama mini bɔxɔ xɔnna xun ma, hanma fɔxɔ igena hanma wudine xun ma.

² N yi maleka gbete to fe, keli sogeteden binni, habadan Alaa taxamasenna yi suxi naxan yii. Bɔxɔ xɔnna nun fɔxɔ igen tɔrɔ senben so maleka naaninna naxanye yii, a yi sɔnxɔ ne ma, a naxa,

³ “E nama fe jaxin liga bɔxɔ xɔnna ra singen hanma fɔxɔ igena hanma wudine han en yi taxamasenna sa en ma Alaa walikene tigi ra.”

⁴ Nba, Alaa taxamasenna sa naxanye tigi ra, n yi na xasabin me, muxu wuli keme muxu wuli tonge naanin e nun naanin keli Isirayila bɔnsɔnne birin yi:

⁵ Taxamasenna yi sa muxu wuli fu nun firin ma Yuda bɔnsɔnni,

Ruben bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Gadi bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,

⁶ Aseri bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Nafatali bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Manase bɔnsɔnna,

muxu wuli fu nun firin,
⁷ Simeyən bənsənna,
 muxu wuli fu nun firin,
 Lewi bənsənna,
 muxu wuli fu nun firin,
 Isakari bənsənna,
 muxu wuli fu nun firin,
⁸ Sabulon bənsənna,
 muxu wuli fu nun firin,
 Yusufu bənsənna,
 muxu wuli fu nun firin,
 Bunyamin bənsənna,
 muxu wuli fu nun firin taxa-
 masenna yi naxanye
 ma.

Yama gbeena Ala yetagi

⁹ Na xanbi ra, n yi yama
 gbeen to naxan xasabin mi yi
 yate, sa keli siyane birin nun
 bənsənne birin nun yamane
 birin nun xuine birin yi. E yi
 tixi manga gbədən nun YEXEE
 Diin yetagi, doma fixen nago-
 doxi e ma, tugu deene suxi e
 yii.

¹⁰ E yi e xuini te, e naxa,
 “Kisina en ma Ala nan yii
 naxan dōxi manga gbədən
 e nun YEXEE Diina.”

¹¹ Malekane birin yi tixi
 manga gbədən nun fonne
 nun dalise naaninne ra-
 bilinni, ne yi bira manga
 gbədən yetagi, e yetagine yi
 lan bəxən ma, e yi Ala batu,
¹² e naxa,

“Amina! Tantunna nun
 binyen
 nun fe kolonna nun barika
 biran
 nun xunna kenla nun senben
 nun fangan xa lu en ma Ala
 xa
 habadan han habadan! Am-
 ina.”

¹³ Na fonna nde yi n
 maxədin, a naxa, “Doma

fixen nagodoxi ndee ma itoe
 ra? E kelixi minen yi?”

¹⁴ N yi a yabi, n naxa, “N
 fafe, i tan nan na kolon.” A yi
 a fala n xa, a naxa, “Muxune
 nan e ra naxanye bata dangu
 jaxankata waxati gbeeni. E
 bata e domane xa, e yi e
 rafixa YEXEE Diin wunli.”

¹⁵ Nanara, e tixi Alaa manga
 gbədən yetagi,
 e a batu yanyin nun kəeen na
 a Batu Banxini.

Naxan dōxi manga gbədən,
 na e yigiyama nen a konni.

¹⁶ Kamən mi fa e suxe sənən,
 min xənla mi fa e suxe sənən,
 sogen mi fa e ganje sənən,
 kuye wolon yo mi min e ma,

¹⁷ amasotə YEXEE Diin naxan
 manga gbədən,
 na e masuxuma nen
 alo xuruse rabana,
 a yi ti e ye ra,
 siga siimaya tigi igene yi,
 Ala yi e ye gene birin fitan
 e ye ra yi.

8

*Taxamasenna solofere-
 dena fe*

¹ YEXEE Diin to taxam-
 asenna solofereden nabi,
 kore xənna yi madundu han
 waxatidi.

² N yi maleka solofere to
 tixi Ala yetagi, xota solofere yi
 so ne yii.

³ Maleka gbete yi fa saraxa
 ganden yetagi, wusulan
 gan se xema daxin suxi a
 yii. E wusulan gbegbe so
 a yii a gan daxin na, sa
 yama sarihanxine birin ma
 maxandi xuine fari, a yi ne
 gan saraxa ganden xema

daxin fari manga gbɛɗɛn yɛtagi.

⁴ Wusulanna tutin nun yama sariɗanxina Ala maxandi xuine yi te, keli malekan yii siga Ala yɛtagi.

⁵ Na xanbi ra, malekan yi wusulan gan seen tongo, a yi a rafe saraxa ganden tɛɛn na, a yi a woli bɔxɔni. Galan xuiin nun xuine nun kuyen jin masɔxɔnna yi mini, bɔxɔn yi xuruxurun.

Xɔta naanin singene yi fe

⁶ Nayi, xɔta soloferene yi maleka soloferen naxanye yii, ne yi keli xɔtane fedeni.

⁷ Maleka singen yi a gbee xɔtaan fe. Balabalan kɛɛn nun tɛɛn nun wunla basanxin yi fa bɔxɔ xɔnna fari. Bɔxɔni taxunxin dɔxɔde saxanna ra, na kedenna yi gan, e nun a wudine nun a sɛxɛ xindene birin.

⁸ Malekan firinden yi a xɔtaan fe. Gɛmɛ gbeena nde yi sin fɔxɔ igeni naxan yi gbo alo geyaan ganmatɔna. Fɔxɔ igene yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, na kedenna yi findi wunla ra,

⁹ daliseen naxanye birin yi jɛjɛ na fɔxɔ igeni, ne yi faxa, mɛnna kunkine fan yi kala.

¹⁰ Malekan saxanden yi a gbee xɔtaan fe. Sare gbeen ganmatɔn yi keli kore, a ganma alo xaye raxidi dɛgɛna. Baane nun ticine birin yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, saren yi bira na keden yi.

¹¹ Na saren yi xili nɛn, “Se Xɔlɛna.” Na igene yi xɔlɔ ayi, muxu wuyaxi yi faxa na ige xɔlɛn mindeni.

¹² Malekan naaninden yi a gbee xɔtaan fe. Sogen nun kiken nun sarene yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, na kedenna yi yidimi, alogo na yatɛn jɔxɔn xa ba e dɛgɛn na. Na kɛnɛnna jɔxɔn yi ba yanyin nun kɔɛɛn kɛnɛnna ra.

¹³ Nba, n yi fe gbɛtɛ to, n singbinna nde fala ti xuiin mɛ, a yi foyeni kore, a naxa, “Gbalona, gbalona, gbalon bɔxɔ xɔnna muxune xa, maleka saxanna bonne na e xɔtane fe waxatin naxan yi.”

9

Xɔtaan suulunden yi fe

¹ Malekan suulunden yi a xɔtaan fe. N yi saren* to keɛ kore, a bira bɔxɔni, yili jaxi tilinxin dɛjinna yi so a yii.

² A yi yili jaxin dɛɛn nabi, tutin yi te a kui alo sulun gbeen tɛɛn tutina. Na yi sogen nun kuyeni fɔrɔ.

³ Tuguminne yi mini tɛɛn tutini e xuya ayi bɔxɔn ma, sɛnbɛn yi so ne yii alo tanle bɔxɔn ma.

⁴ A yi fala e xa a e nama sɛxɛne halagi bɔxɔn ma, hanma se xinde yo hanma wudine fɔ adamadiine tun, Alaa taxamasenna mi naxanye tigi ra.

⁵ E mi yi daxa e muxune faxa koni e xa e jaxankata kike suulun. E yi sɔxɔlɛn naxan tima muxune ma,

* **9:1: Sareni** ito findixi malekana nde taxamasenna ra alo Lankenemayaan 12.4.

na yi luxi nen alo tanla na muxun xin.

⁶ Na lɔxɔne yi, muxune sayaan fenma nen koni e mi a toma. Sayaan xɔnla e suxuma nen han, koni sayana a gima nen e ma.

⁷ Na tuguminne yi luxi nen alo soon naxanye yitɔnxi yengɛ so xinla ma. Mangaya kɔmɔti taxamasenna e xunna alo xɛmana, e yetagine luxi alo muxun yetagina.

⁸ E xun seɛene luxi alo naxanle xun seɛena. E jinne luxi alo yatan jinna.

⁹ E xanle yi e kanken ma alo yengɛ so seen kanke masaan wure daxina. E gabutene xuiin luxi alo soo wuyaxin na xidi wontorone ra, e yi e gi siga yengeni.

¹⁰ E xunle luxi alo tali xunla. Xirinna yi e xunla nan na naxan muxune sɔxɔlɛma han kike suulun.

¹¹ Yili Naxin Malekan nan yi e xun na e mangan na, naxan xili Heburu xuini, Abadɔn. Gireki xuiin tan yi, a xili nen, Apoliyon. Na bunna nen, "Halagi Tiina."

¹² Gbalo singen bata dangu. Gbalo firin mɔn luxi.

Xɔtaan senninden yi fe

¹³ Malekan senninden yi a xɔtaan fe. N yi xuina nde mɛ keli saraxa gande xɛma daxin feri naaninne binni naxan yi Ala yetagi.

¹⁴ Xɔtaan senninden yi malekan naxan yii, a yi a fala na xa, a naxa, "Malekan naaninna naxanye xidixi Yufareti baa gbeen dɛ, ne fulun."

¹⁵ Na maleka naaninna naxanye yi yitɔnxi na waxatin nun lɔxɔn nun kiken nun jɛɛn ma, ne yi fulun alogo dunuɲa muxune yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, e xa na kedenna faxa.

¹⁶ Yengɛ soon naxanye yi soone fari, muxu wuli mɔxɔɲɛn dɔxɔde wuli fu. N na xasabin nan mɛxi.

¹⁷ Na fe toon kui, n soone nun soo ragine to na kiini: E kanke masane yi gbeeli alo tɛɛna, e mamiloxi alo safiri gɛmɛna, e neri fuɲiramana alo dole tɛɛ fuɲina. Soone xunne luxi alo yata xunna, tɛɛn nun tutin nun dole tɛɛn yi minima e dɛ.

¹⁸ Dunuɲa muxune birin yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, na kedenna yi faxa na jaxankata saxanne xɔn, tɛɛn nun tutin nun dole tɛɛn naxanye yi minima e dɛ.

¹⁹ Amasɔtɔ soone senben yi e dɛɛn nun e xunla nin. E xunle yi luxi alo sapine. E xunne na, e muxune maxɔlɔma naxanye ra.

²⁰ Na gbalone mi muxun naxanye faxa, ne mi xɛtɛ e yii fɔxɔn batu feen fɔxɔ ra e mi jinanne kiin yiba hanma suxure xɛma daxina hanma a sula daxina hanma a gɛmɛ daxina hanma a wudi daxina naxanye mi seen toma, e mi fe mɛma, e mi nɔɛ sigan tiyɛ.

²¹ E mi xɛtɛ e muxu faxan nun e kɔɛrayaan nun e yanga suxun nun e muɲan fɔxɔ ra.

10

Malekan nun kedixurina fe

¹ N yi maleka senbema gbete to gode keli ariyanna yi, kundaan filinxi a ma alo dugina, sengunna rabilinxi a xunna ma. A yetagin mayilenma alo sogena, a sanne yi teen yiyani alo tee senbetenne.

² Kedi mafilinxi xuridin nabixin yi suxi a yii. A yi a yiifari ma sanna ti foxo igeni, a komenna xaren na.

³ A sonxo xuini te alo yatan wurundun xuina. A to a xuini te, kuye sarin soloferene yi e xui ramini.

⁴ E yi naxan falama, n yi noe na sebe nen nun, koni n yi fala xuina nde me keli kore, a naxa, "Kuye sarin soloferene naxan falama, na ramara wundoni, i nama a sebe!"

⁵ Na xanbi ra, n malekan naxan to tixi foxo igen nun xaren ma, na yi a yiifanni te kore xonna ma.

⁶ A yi a kolo habadan Ala xinli, naxan kore xonna nun boxo xonna nun foxo igen daxi e nun e yi seene birin. Malekan yi a fala, a naxa, "A mi fa buma sonon!"

⁷ Koni maleka solofereden na a xotaan fe waxatin naxan yi, Alaa wundo fe rigidixin kamalima nen nayi alo a rali a nabine ma kii naxan yi, a walikene."

⁸ Nba, n fala xuiin naxan me a singeni keli kore, na mon yi falan ti n xa, a naxa, "Siga, i sa kedi rabixin tongo na malekan yii naxan tixi foxo igen nun xaren ma."

⁹ N yi n maso malekan na, n yi a fala a xa, a xa kedi mafilinxi xuridin so nyii. Ayi

a fala n xa, a naxa, "A tongo, i yi a ragerun, a jaxunma ayi nen i de alo kumina, koni a i kuiin nafema nen xolen na."

¹⁰ N yi kedi mafilinxi xuridin tongo malekan yii, n to a raso n dee, a yi jaxun n dee alo kumina, koni n to a ragodo n kuini, n kuiin yi rafe xolen na.

¹¹ Na xanbi ra, e yi a fala n xa, a n mon xa nabiya falane ti lan yamane nun siyane nun xuine nun mangane ma.

11

Sere firinne

¹ Awa, e yi xayen so n yii naxan yi luxi alo tamina se maliga seen na, a naxa, "Keli, i yi Ala Batu Banxin nun saraxa ganden maliga e nun muxun naxanye Ala batuma a kui.

² Koni hali i mi Ala Batu Banxin sansan kuiin tan maliga, na lu na. Amasoto na bata so siyane yii naxanye Taa Sarijanxini bodonma han kike tonge naanin e nun firin.

³ N nan n sere firinne rasigama nen nabiya falane ralideni kasa dugine rago doxi naxanye ma sununa fe ra, xi wuli keden xi kemε firin xi tonge sennin."

⁴ Na sere firinne findixi oliwi wudi firinne nun lenpune dexo se firinne nan na naxanye tixi boxon birin Marigin yetagi.

⁵ Muxu yo wa fe jaxin naba feni e ra, teen minima nen e de, a yi e yaxune halagi. Muxu yo wa fe jaxin naba

feni e ra, fɔ na kanna xa faxa na kii nin.

⁶ Kore xonna balan senbena e ra alogo tulen nama fa e nema nabiya falane tiye waxatin naxan yi. Igene maxete senben fan e ra wunla ra, e mon yi fitinan sifan birin nadin dunuɲa muxune ma, e na wa a xon waxati yo yi.

⁷ E nema yelin e sereyaan be waxatin naxan yi, sube magaxuxin naxan tema yili naxin kui, na e yengema nen, a yi e no, a yi e faxa.

⁸ E binbine yi lu saxi taa gbeen yama malandeni, muxune e Marigin gbangban wudin ma taan naxan yi. Na taan luxi nen alo Sodoma hanma Misiran.

⁹ Yamane nun bɔnsɔnne nun xuine nun siyane birin e binbine toma nen han soqe saxan e nun a tagi. E mi tinje ne xa maluxun.

¹⁰ Dunuɲa muxune sewama nen muxu firinni itoe faxa feen na, e naxan, e sanbane rasiga e bode ma amasoto na nabi firinne bata yi muxune naxankata bɔxo xonna fari.

¹¹ Koni na soqe saxan e nun a tagiin na dangu, niin soma nen e yi fata Ala ra, e yi keli. Naxanye birin e toma, ne gaxuma nen kati.

¹² E yi xui gbeena nde me kore naxan yi a falama, a naxa, "E te be." E yi te kore kundani, e yaxune yee xori.

¹³ Na waxatin yeteni, bɔxon yi xuruxurun gbeen ti. Taani taxunxin dɔxode fuun na, na keden yi kala. Muxu wuli

solofere yi faxa na bɔxo xuruxuruni. Muxun dɔnxene yi gaxu, e yi Ala tantun naxan kore.

¹⁴ Gbalon firinden bata dangu, koni a saxanden famatɔn ni i ra.

Xɔtaan soloferedena

¹⁵ Maleka solofereden yi a xɔtaan fe. Fala xui gbeene yi keli kore, e naxa,

"Dunuɲa mangayaan bata findi

en Marigin nun a Muxu Sugandixin gbeen na,

a mangayaan ligama a xun na nen

habadan han habadan!"

¹⁶ Fori mɔxɔɲen nun naaninna naxanye yi dɔxi e manga gbɛdene yi Ala yetagi, ne yi e xinbi sin a bun ma, e yetagine yi lan bɔxon ma, e yi a batu.

¹⁷ E naxa,

"Marigina Ala Senben Birin Kanna,

naxan na, naxan yi na a fɔloni!

Nxu bata barikan bira i xa bayo i bata i senbe gbeen

nawali,

i ya mangayaan tixi naxan na.

¹⁸ Siyane bata yi xɔlo, koni i ya xɔlon yi fa,

faxa muxune makiti waxatin yi a li,

i yi i ya walikene saranna fi, i ya nabine, muxu sariɲanxine,

e nun naxanye gaxuxi i xinla yee ra,

muxudin nun muxu gbeena, i yi ne halagi

naxanye bɔxon halagima."

¹⁹ Ala Batu Banxin naxan ariyanna yi, na yi rabi. N yi

* 11:19: 11.19Layiri Kankirana fe mon sebexi Xɔɔyaan 25.10-22 kui.

a Layiri Kankiraan* to Ala Batu Banxini. Na xanbi ra, kuyen jin masoxonna nun xuine nun galan xuiin yi mini, boxon yi xuruxurun, balabalan kesene yi yolon han!

12

Naxanla nun ninginangana fe

¹ Taxamaseri gbeena nde yi mini kore: jaxanla* maxidixin sogeni, kikena a sanna bun ma, mangaya komoti taxamasenna soxi a xun na sare fu nun firin yi naxan ma.

² A fudikanna nan yi a ra, a gbelegbelema dii barin soxoleni.

³ Taxamaseri gbete yi mini kore: Ninginanga gbeeli gbeen† nan yi na ra, xun solofere yi a ma e nun ferif fu, mangaya komoti taxamasenna yi soxi a xun soloferene birin na.

⁴ Sarene‡ yitaxunxin doxode saxanna ra, a yi na keden bandun kore a xunla ra, a yi e rayolon boxoni. Naxanla naxan yi diin barima, ninginangan yi sa ti na yetagi alogo a xa a diin don a na a bari waxatin naxan yi.

⁵ Naxanla yi dii xemēn bari, naxan mangaya xodexen ligama siyane birin xun na a manga wure dunganna ra. Koni a dii xemēn yi rate

kore Ala nun a manga gbēden fe ma.

⁶ Naxanla yi a gi, a siga tonbonni Ala denaxan yitoxi a xa, alogo a xa sa balo na han xi wuli keden kemē firin xi tonge sennin.

⁷ Nayi, yenge gbeen yi keli kore xonna ma. Malekan Mikeli nun a malekane yi na ninginangan yenge. Ninginangan nun a malekane fan yi yengen soma.

⁸ Koni a mi no soto, doxode mi fa lu e xa kore xonna ma.

⁹ E yi ninginanga gbeen woli boxoni, sari fonna, naxan xili Yinna Mangana hanma Setana, naxan dunuja muxune birin mayendenma. E nun a malekane birin yi rawoli ayi boxo xonna ma.

¹⁰ Nayi, n yi fala xui gbeena nde me keli kore, a naxa,

“Iki, en ma Alaa kisin nun a senben nun a mangayaan waxatin bata a li, e nun a Muxu Sugandixina senbena.

Amasoto en ngaxakedenne kansun muxun bata woli boxoni, naxan yi e kansunma kēen nun yanyin na en ma Ala xa.

¹¹ E yi a no Yexee Diin wunla nun e sereya falan xon, e mi e yete niin natanga, e tin sayaan ma.

¹² Nanara, ε tan naxanye kore xonna ma,

* **12:1:** Fe tooni ito foloxina, *naxanli* ito findixi Yesu nga nan na. Koni falatide 12,17 kui, a bonsonna yi findi denkeleya yamaan na. Yanyina nde, a findixi denkeleya yamaan maligan na fe toon kui. † **12:3:** *Ninginangan* findixi Setana misaala nan na. ‡ **12:4:** *Sareni* itoe findixi malekane taxamasenne ra. Setana bata malekana ndee ramurute Ala ma, e yi godo boxoni e findi jinanne nun yinnane ra.

ε sεwa.

Koni gbalon bɔxɔ xɔnna nun
fɔxɔ igen xa,

bayo Yinna Manga Setana
xajɛxin bata godo ε
fema,

amasɔtɔ a kolon a waxati
xunkuye mi a xa.”

¹³ Ninginangan to a to, a
bata rawoli ayi bɔxɔn ma,
ɲaxanla naxan dii xεmɛn
bari, a yi na sagatan fɔlɔ.

¹⁴ Nayi, gubugubune yi so
ɲaxanla yii alo singbin gbeen
gubugubune alogo a xa tungan
a siga han dɛnaxan sa yitɔnxi
a xa tonbonni, a sa baloma
dɛnaxan yi ɲεε saxan e nun a
tagi, a yi tanga saɲin ma.

¹⁵ Nayi, saɲin yi igen baxun
ɲaxanla fɔxɔ ra alo baana, al-
ogo baan walanna xa a xali.

¹⁶ Koni bɔxɔ xɔnna yi
ɲaxanla mali, a yi rabi, a yi
igen min ninginangan naxan
baxun ɲaxanla fɔxɔ ra.

¹⁷ Ninginangan yi xɔlɔ
ɲaxanla ma kati! A yi siga
ɲaxanla bɔnsɔn dɔnxene
yengɛdeni, naxanye Alaa
yamarine suxuma, e nun
naxanye Yesu a fe sereyaan
bama.

¹⁸ Ninginangan yi sa ti fɔxɔ
igen dε.

13

Sube magaxuxi firinne fe

¹ Nba, n yi sube magaxux-
ina* nde to tε fɔxɔ igen xɔrε
ra, xun solofere, feri fu a
ma. Mangaya kɔmɔti taxa-
masenne soxi a feri fune ra,

* **13:1: Sube magaxuxin** findixi yamanan manga gbeen senben misaala ra na waxatini. Yamanan manga gbeen yi denkeleya muxune ɲaxankatama. A mon finde to dunuɲa mangane senbe ɲaxin misaala ra.

Ala rayelefu xinla nde sebexi
a xunne birin ma.

² N sube magaxuxin naxan
to, na yi maliga burunna
ɲarin nan na, a sanne yi
luxi alo kanko gbeen sanne.
A dεen luxi alo yatan dɛna.
Ninginangan yi a senben
nun a manga gbɛdɛn nun nɔ
gbeen so a yii.

³ N yi a xunna nde to, na yi
luxi alo e na a maxɔlɔ gbeen
ti naxan a faxε, koni na yiren
bata yi bari. Dunuɲa muxune
birin yi kabε gbeen ti sube
magaxuxini ito ma, e bira a
fɔxɔ ra.

⁴ Muxun birin yi ninginan-
gan batu amasɔtɔ a bata yi
senben so sube magaxuxin
yii. E yi sube magaxuxin
batu, e naxa, “Nde luxi alo
sube magaxuxini ito, nde nɔε
a yenge?”

⁵ Waso falan nun
marayelefu falan ti fena Ala
ma, na senben yi sa sube
magaxuxin dε, fe ɲaxin naba
senben yi so a yii kike tonge
naanin e nun firin.

⁶ A yi Ala rayelefu fɔlɔ, a lu a
xili kalε e nun Ala dɔxɔdena e
nun naxanye birin ariyanna
yi.

⁷ Yama sariɲanxin yenge
senben yi so a yii, alogo a
xa e nɔ. Senben yi so a yii
bɔnsɔnna birin nun yamane
birin nun xuine birin nun
siyane birin xun na.

⁸ Dunuɲa muxune birin
e xinbi sinma nɛn a bun
ma, naxanye birin xili mi
sebexi Yεxεε Diina Nii Rakisin

Kitabun kui xabu dunuᵓa da waxatini, naxan bata yi faxa nun e fe ra.

⁹ Nba, xa naxan tuli na, a xa a tuli mati.

¹⁰ Xa kasorasaan nagidixi naxan ma, na sama nen kasoon na yati. Xa sayaan nagidixi naxan ma silanfanna ra, na faxama nen silanfanna ra yati.

Nanara, yama sariᵓanxin lan e xa e tunnafan e tɔgɔndiya.

¹¹ Nba, n yi sube magaxuxi gbɛtɛ† to minɛ bɔxɔni. Feri firin yi a ma, ne luxi alo YɛXɛɛ Diin fenne, koni a yi falan tima alo ninginangana.

¹² A yi sube magaxuxi singena nɔɔn birin nawalima a ᵓɔxɔni, a yi a liga bɔxɔn nun a muxune birin yi e xinbi sin na sube magaxuxi singen bun ma, naxan maxɔlɔde ᵓaxin bata yi bari.

¹³ Sube magaxuxi firinden i to yi kabanako taxamasenne ligama, a yi tɛɛn nagodo bɔxɔn ma muxune yɛtagi keli kore.

¹⁴ Senben naxan so a yii a xa kabanako taxamasenne raba sube magaxuxi singen ᵓɔxɔni, na yi dunuᵓa muxune mayenden, a yi a fala dunuᵓa

muxune xa a e xa sube magaxuxi singen sawuran nafala e suxuren na suben naxan bata yi maxɔlɔ silanfanna ra, a yi bari.

¹⁵ Senben yi so sube magaxuxi firinden yii alogo a xa niin bira sawurani, alogo na sawuran xa falan ti, a mɔn xa muxune faxa naxanye mi e xinbi sinma sawuran bun ma.

¹⁶ A yi a liga a muxune birin xa karahan taxamasenna yi lu e birin yiifanna ma hanma e tigi ra, muxudin nun muxu gbeena, nafulu kanna nun yigelitɔna, xɔrɔn nun konyina.

¹⁷ Muxu yo mi nɔɛ seen sare hanma e seen mati xa na taxamasenna mi a ma, sube magaxuxin xinla hanma a xinla taxamasenna xasabina.

¹⁸ Fɔ xaxinla xa sɔtɔ nen feni ito yi. Xa naxan xaxili na, na kanna xa sube magaxuxin xinla taxamasenna xasabini ito yate ki fani, a yi a bunna fala, amasɔtɔ xemɛna nde xinla nan a bunna ra, a tan ni i ra: kɛmɛ sennin tonge sennin e nun sennin.‡

14

Muxu xunbaxine betina

¹ Nba, n mɔn yi YɛXɛɛ Diin to tixi Siyon Geyaan fari, e nun

† **13:11: Sube magaxuxi gbɛtɛ** findixi mangane seri batune misaala ra. Na waxatini, yamanan manga gbeen yi batuma alo alana nde. Naxanye findixi yamanan manga gbeen sawurane ki muxune ra, ne senben misaala nan sube magaxuxi firinden i to ra. Ne nan yi katama yamanan muxune birin xa mangan batu alo ala, anu, denkeleya muxune mi yi nɔɛ na lige. A finde to dunuᵓa mangane seri batune fan misaala ra. ‡ **13:18: 666:** Ndee laxi a ra fa fala na yaten findixi wundo taxamasenna nan na lan Romi taan manga gbeen xinla ma naxan xili Nero. Heburu xuiin nun Gireki xuiin sebelidine keden kedenna birin yi lanxi yatena nde ma men kaane gbee wundo kiini. Muxun na mangan xinla tongo, a yi a xinla sebelidine yatene sa e bode ma, na malanxin lanma kɛmɛ sennin tonge sennin e nun sennin nan ma. Men kaane miriyani, solofere nan yate kamalixin na. Sennin fan yi a yita fa fala, na muxuna fe mi kamalixi.

muxu wuli keme wuli tonge naanin wuli naanin nan yi a ra a xinla nun a Fafe xinla yi sebexi naxanye tigi ra.*

² N yi fala xuina nde me keli kore, naxan yi luxi alo ige walan gbeen xuina alo kuyen sarin xui gbeena. N fala xuiin naxan me, na yi luxi nen alo kondan maxane nan yi kondan maxani.

³ E yi beti nenen bama manga gbeden nun dalise naaninne nun fonne yetagi. Muxu yo mi yi ne a maxaranje na betin ma fo na muxu wuli keme wuli tonge naanin wuli naaninna naxanye yi xunbaxi boxo xonna fari.

⁴ Ne nan mi e yete raxosi jaxanle xon, e sarijan. E yi biraxi Yexee Diin boxo ra a na yi siga dede. E bata yi xunba muxune tagi e lu alo boxon bogise singe fajan naxanye fima Ala nun Yexee Diin ma.

⁵ Wule falan mi yi minima e de mumε! Fe yo mi yi e ra.

Maleka saxanne fe

⁶ Nba, n yi maleka gbete to tuganje kore xonna ma. Habadan Xibaru Fajan falana a yii, a a ralima dunuja muxune ma, e nun siyane nun bonsonne nun xuine nun yamane birin.

⁷ A yi a falama a xuini texin na, a naxa, “E gaxu Ala yee ra, e yi binyen fi a ma, amasoto a kiti sa waxatin bata a li. E a batu, a tan naxan kore xonna

nun boxo xonna nun boxo igen nun tigne daxi.”

⁸ Malekan firinden yi fa a boxo ra, a naxa, “Babilon taa gbeen† bata kala! A bata kala, a tan naxan a tinxintareyaan dolon fixi siyane birin ma.”

⁹ Malekan saxanden yi fa e boxo ra, a yi a xuini te, a naxa, “Xa muxu yo sube magaxuxin nun a sawuran batu, a yi tin a taxamasenna xa sa a tigi ra hanma a yiin ma,

¹⁰ na kanna fan Alaa xolon manpaan minma nen naxan saxi xolo igelengenna kui, a yi jaxankata teen nun dole teeni maleka sarijanxine nun Yexee Diin yetagi.

¹¹ E jaxankata teen tutin tema nen habadan han habadan, matabu mi e xa kosen nun yanyin na e tan naxanye sube magaxuxin nun a sawuran batuma e tan naxanye tinma a xinla taxamasenna yi sa e ma.”

¹² Nanara, yama sarijanxin lanma nen e yi e tunnafan, naxanye Ala yamarine suxuma e denkeleya Yesu ma.

¹³ Na danguxina, n yi fala xuiin me keli kore, a naxa, “Ito sebe: Sewan na kanne xa naxanye faxama Marigini folo iki ma.” Alaa Nii Sarijanxin naxa, “Nondin nan na ra, e e matabuma nen e wanli, amasoto e wanle biraxi e boxo ra.”

Se xabana boxoni

¹⁴ Nba, n yi kunda fixen to. Adamadi maligana

* **14:1:** A mato Lankenemaya 7.4-8 kui. † **14:8:** *Babilon taan* findixi wundo falan nan na naxan bunna nen fa fala Romi taana. Romi kaane yi Alaa yamaan jaxankatama Yoni waxatini alo Babilon taan yi Alaa yamaan jaxankatama Daniyeli waxatini.

nde yi dɔxi na kundaan fari, mangaya taxamaseri kɔmɔtin xɛma daxin soxi a xun na, wɔlitɛ xɛnxɛna a yii.

¹⁵ Maleka gbɛtɛ yi keli Ala Batu Banxini, naxan yi dɔxi kundaan fari, a yi a xui ramini na ma, a naxa, “I ya wɔlitɛn tongo, i seen xaba, amasɔtɔ se xaba waxatin bata a li bɔxɔni, a bata mɔ.”

¹⁶ Nayi, naxan yi dɔxi kundaan fari, na yi a wɔlitɛn nadangu bɔxɔ xɔnna fari, a bɔxɔ xɔnna se xaba daxin jan fefe!

¹⁷ Awa, n yi maleka gbɛtɛ to kelɛ Ala Batu Banxini ariyanna yi, wɔlitɛ xɛnxɛna nde na fan yii.

¹⁸ N mɔn yi maleka gbɛtɛ to minɛ ariyanna saraxa badeni, naxan yi tɛɛn xun na. Wɔlitɛ xɛnxɛn yi suxi naxan yii, a yi falan ti na xa a xuini texin na, a naxa, “I ya wɔlitɛ xɛnxɛn naso bɔxɔ xɔnna manpa bogine ra, i yi e xaba amasɔtɔ e bata mɔ!”

¹⁹ Malekan yi a wɔlitɛn nadangu bɔxɔn fari, a manpa bogine xaba. A yi e rawoli Alaa xɔlɔ gbeen manpa igen badeni.

²⁰ E sa manpa bogine bodon manpa bogi ige badeni taa xanbin na. Wunla yi mini manpa bogi ige badeni, a te han soone dɛni lanna, a bɔxɔn manpa ige baden ma han fayida kilo kɛmɛ saxan jɔxɔn.

15

Malekane nun fitina dɔnxɛne fe

¹ Nba, n mɔn yi taxamaseri gbee magaxuxi gbɛtɛ to kore xɔnna ma, maleka solofere nan yi a ra fitina fe solofere yi naxanye yii. Fitina fe dɔnxɛne nan ne ra, amasɔtɔ Alaa xɔlɔn kamalima ne nan xɔn ma.

² Na xanbi ra, n yi lonna nde to, a gbo alo fɔxɔ igena naxan mayilenma alo kilasi fixɛna, a basanxi tɛɛn na. N yi muxuna ndee fan to tixi na lonna ma naxanye sube magaxuxin nɔ e nun a sawuran nun a xinla xasabina, Alaa kondenne yi suxi e yii.

³ E yi Alaa walikɛɛn Musaa bɛtin bama e nun Yɛxɛɛ Diina bɛtina, e naxa, “Marigina, Ala Sɛnben Birin Kanna,

I ya wanle gbo, e magaxu! Siyane birin ma mangana, i ya kiraan tinxin. Nɔndin nan a ra.

⁴ Marigina, nde mi gaxuɛ i tan yɛɛ ra, a tondi i xinla binyɛ?

Amasɔtɔ i tan nan keden pe sarijan.

Siyane birin fama nɛn, e yi i batu.

Amasɔtɔ i ya tinxinyaan bata makenɛn.”

⁵ Na xanbi ra, n yi Ala Batu Banxin dɛɛn nabixin to kore, Alaa sereya bubuna.

⁶ Fitina fe soloferene yi maleka soloferen naxanye yii, ne yi mini Ala Batu Banxini, e maxidixi taa dugi sarijanxine yi naxanye yi mayilenma, e kanke yi xidixi xɛma tagi xidine ra.

⁷ Awa, na dalise naaninna nde keden yi xɛma lenge

soloferene so maleka soloferene yii naxanye yi rafexi habadan Alaa xɔlɔn na.

⁸ Ala Batu Banxin yi rafe tɛɛ tutin na fata Alaa binyen nun a sɛnben na. Muxu yo mi yi nɔɛ soɛ Ala Batu Banxini han maleka soloferene fitina fe soloferene yi kamali.

16

Alaa xɔlɔ lengenne fe

¹ Nba, n yi fala xui gbeen mɛ keli Ala Batu Banxini. A yi a falama maleka soloferene xa, a naxa, “ɛ siga, ɛ sa Alaa xɔlɔ lengen solofereni itoe yixɛɛ bɔxɔ xɔnna ma!”

² Maleka singen yi siga, a sa a gbee lengenni xɛɛ bɔxɔn ma. Sube magaxuxin taxamasenna yi muxun naxanye ma, e nun naxanye yi a sawuran batuma, fure jaxin yi mini ne fatin ma.

³ Malekan firinden yi a gbee lengenni xɛɛ fɔxɔ igeni. Igen yi liga alo muxu faxaxin wunla. Daliseen naxanye birin yi fɔxɔ igeni, ne birin yi faxa.

⁴ Malekan saxanden yi a gbee lengenni xɛɛ baane nun tigne yi, e birin yi findi wunla ra.

⁵ Malekan naxan yi igene xun na, n yi na xuiin mɛ, a naxa, “I tinxin, i tan naxan na, i tan naxan yi na a fɔlɔni, i tan sarijandena, i bata kitin sa tinxinni,

⁶ bayo e bata i ya yama sarijanxin nun nabine wunla ramini.

Nayi, i bata wunla so e yii, e yi a min.

Na nan lan e ma.”

⁷ Awa, n yi fala xuiin mɛ keli saraxa gandeni, a naxa,

“Nɔndin na a ra,

Marigina, Ala Sɛnbɛ Birin Kanna,

i kitine sama tinxinna nun jɔndin nin.”

⁸ Malekan naaninden yi a gbee lengenni xɛɛ sogen fari. Ala yi tin, sogen xa yamaan magan a yilinga gbeen na.

⁹ A yilinga gbeen yi muxune magan, e yi Ala xinla rayelefu, sɛnben naxan yii a fitina feni itoe rafa. E mi e xun xanbi so e yulubine yi, e yi Ala binya.

¹⁰ Malekan suulunden yi a gbee lengenni xɛɛ na sube magaxuxina manga gbɛden ma, a yamanan yi lu dimini, muxune yi lu e lenne xinje xɔleni.

¹¹ Ala Naxan Kore, e yi na rayelefu e xɔlen nun e fure de jaxine fe ra. Koni e mi xɛɛ e kɛwali jaxine fɔxɔ ra.

¹² Malekan senninden yi a gbee lengenni xɛɛ Yufareti baa gbeeni. Baan yi xara alogo mangan naxanye fama sa keli sogeteden binni, ne xa kiraan sɔtɔ.

¹³ Nba, n yi yinna saxan to mine ninginangan nun sube magaxuxin nun wule nabiin de, e luxi alo xunjeene.

¹⁴ Yinnane nan yi ne ra naxanye kabanako feene ligama. E siga dunuja mangane birin fema alogo e xa e malan yɛngɛ so xinla ma Sɛnbɛ Birin Kanna, Alaa lɔxɔ gbeena fe ra.

¹⁵ Marigin naxa, “A mato, n fa feen muxune ratɛɛnama

neen alo mujadana. Sewan na kanna xa naxan luma a yeε ra yi, a yi a dugine kantan alogo a ragenla nama mini, a yagi.”

16 Nba, yinnane yi mangane malan yirena nde yi denaxan xili Heburu xuini Haramagedon.

17 Malekan solofereden yi a gbee lengenni xeε foyeni. Fala xui gbeen yi keli manga gbεdeni Ala Batu Banxini, a yi a fala, a naxa, “A bata jan!”

18 Kuyen jin masɔxonna nun xuine nun galan xuiin yi mini, bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti naxan jɔxɔn munma yi liga xabu muxune da!

19 Taa gbeen yi taxun saxanna ra. Siyane taane yi kala. Ala mi jinan Taa gbeen Babilɔn* xɔn, a yi a xɔɔ gbeen manpa lengenna so mɛn kaane yii, alogo e xa Alaa xɔɔn min.

20 Ige tagi bɔxɔne birin yi tunun. Geyane fan mi yi fa toma.

21 Balabalan keεε binyene yi lu yolɔnjε muxune ma naxanye yi kilo tonge naaninna liyε. Muxune yi Ala rayelefu na fitina balabalan keεena fe ra, amasɔɔ na yi magaxu kati!

17

Yalunde jaxalan gbeena fe

* 16:19: **Babilɔn taan** findixi wundo falan nan na naxan bunna neen fa fala Romi taana. Romi kaane yi Alaa yamaan jaxankatama Yoni waxatini alo Babilɔn taan yi Alaa yamaan jaxankatama Daniyeli waxatini.

* 17:1: **Yalunde jaxalan gbeeni** ito findixi Romi taan misaala ra. † 17:4: **bɔxɔ bun nafunla:** Gemen siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma ɔxɔ ige yi xaxunna ndee kui. Na gemen xili nen “perili.” ‡ 17:5: **Babilɔn Taa Gbeena:** Wundo falan na a ra naxan Romi taan nan ma fe falama.

1 Na xanbi ra, lenge soloferene yi suxi maleka soloferen naxanye yii, na nde keden yi fa n fema, a naxa, “Fa be, yalunde jaxalan gbeena* fe kitin sama kii naxan yi, n xa na yita i ra, naxan findixi taa gbeen misaala ra naxan tixi baa wuyaxi longonna ra.

2 Dunuɔa mangane yalunyaan liga a tan nan xɔn, dunuɔa muxune birin yi e min a yalunyaan dɔɔn na han e xunne yi keli.”

3 Alaa Nii Sarijanxin yi so n yi, malekan yi n tongo, a siga n na tonbonni. N yi sa jaxanla nde to, a dɔxi sube magaxuxi gbeela nde fari, Ala rayelefu falane yi seβexi naxan yiren birin ma a xinle ra. Xun solofere nun feri fu nan yi a ma.

4 Na jaxanla yi maxidixi dugi mamiloxin nun a gbeela nan na e nun xɛmaan nun bɔxɔ bun nafunle nun gɛmε tofajine.† Xɛma igelengenna a yii, na rafexi fe haramuxine nun a yalunya fe xɔsixine birin na.

5 Xinla nde yi seβexi a tigi ra, wundo feen nan yi na ra, a naxa,

“Babilɔn Taa Gbeena,‡
Yalunde jaxanle nun dunuɔa
fe haramuxine birin
nga.”

6 Awa, n yi na jaxanla to, a minxin nan yi a ra yama

sarijanxin wunla nun Yesu a sere tɔgɔndiyaxine wunla ra. N to a to, n yi kabɛ kati.

⁷ Malekan yi n maxɔdin, a naxa, “I kabɛn nanfera? N ɲaxanla fe wundo feen bunna falama i xa nɛn e nun sube magaxuxin naxan a xalima, xun solofere nun feri fu naxan ma.

⁸ I sube magaxuxin naxan toxi, na yi na nun, koni iki, a mi fa na. Anu, a mɔn tema nɛn yili ɲaxin na, a sa halagi. Dunuɲa muxun naxanye birin xili mi sɛbɛxi habadan Nii Rakisin Kitabun kui benun dunuɲa xa da waxatin naxan yi, ne na sube magaxuxin to waxatin naxan yi, e kabɛma nɛn, amasɔtɔ a yi na nun, koni a mi fa na iki, anu a mɔn fama nɛn.”

⁹ “Na ma, fɔ xaxinla nun fe kolonna nan xa lu en yi: Xun soloferene findixi na taan geyaan soloferene nan na, ɲaxanla dɔxi naxanye fari. E mɔn findixi manga soloferene nan na.

¹⁰ Suulun bata kala. Keden mangayani iki, boden munma fa singen. A na fa waxatin naxan yi, a waxatidi nan tun nabama.

¹¹ Sube magaxuxin naxan yi na nun, koni a mi fa na, na yetɛɛn findixi mangan solo-masɛxɛden nan na, a mɔn manga soloferene ye, a sigan halagin nan ma.”

¹² “I feri fuun naxanye toxi, ne findixi manga fuuna ndee nan na, naxanye munma mangayaan fɔlɔ singen, koni e mangayaan ligama

nɛn waxatidi bun ma sube magaxuxin waxatini.

¹³ E birin miriyaan keden: e e sɛnbɛn nun e fangan birin soma nɛn sube magaxuxin yii.

¹⁴ E Yɛxɛɛ Diin yɛngɛma nɛn, koni Yɛxɛɛ Diina e nɔma nɛn, amasɔtɔ Marigine Marigin nan a ra, e nun Mangane Mangana. E nun a muxu xilixine nun a muxu sugandixine nun a muxu tɔgɔndiyaxine fan yi nɔɔn sɔtɔ.”

¹⁵ Malekan yi a fala n xa, a naxa, “I igen naxanye toxi, yalunde ɲaxanla yi dɔxi dɛnaxan yi, bɔnsɔnne nun yamane nun siyane nun xuine nan ne ra.

¹⁶ I feri fuune nun sube magaxuxin naxanye toxi, ne yalunde ɲaxanla ɲaɲaxuma nɛn, e yi a yii seene birin ba a yii, e yi a rageli. E yi a fati bɛndɛn don, e yi a gan.

¹⁷ Amasɔtɔ Ala nan na saxi e bɔɲɛni, e xa a sagoon liga. E birin yi lan a ma, e yi e sɛnbɛn nawali sube magaxuxina mangayani han Alaa falan yi kamali.”

¹⁸ “I ɲaxanla naxan toxi, na findixi taa gbeen nan na naxan mangayaan ligama dunuɲa mangane birin xun na.”

18

Babilɔn kala fena

¹ Na danguxina, n mɔn yi maleka gbɛtɛ to godɛ keli kore naxan sɛnbɛ yi gbo, a nɔrɔn dɛgɛn yi bɔxɔn birin yiyalan.

* **18:2: Babilɔn taa gbeena:** Wundo falan na a ra naxan bunna nɛɛn fa fala Romi taana.

² A yi a xuini te, a naxa,
 “Babilon taa gbeen* bata
 bira,
 a bata kala!
 A bata findi jinanne nun
 yinna jaxine birin
 dɔxɔden na
 e nun xɔli jaxin nun sube
 haramuxi xɔsixin sifan
 birin konna.
³ Amasɔtɔ siyane birin bata
 a yalunyaan dɔlɔ xɔlɛn
 min.
 Dunuja mangane birin bata
 yalunyaan liga a xɔn.
 Dunuja yulane bata findi na-
 fulu kanne ra a nafulu
 kanya gbeen xɔn.”
⁴ Na xanbi ra, n yi fala xui
 gbete me keli kore, a naxa,
 “N ma yamana, ε keli a yi,
 alogo ε nama basan a yulu-
 bine ra,
 ε nun ne yi fitina fena ndee
 sɔtɔ ε bode xɔn.
⁵ Amasɔtɔ a yulubine bata e
 malan e bode fari
 te han kore xɔnna.
 Ala mi jinanxi a fe jaxine xɔn
 ma.
⁶ ε a saranna fi
 alo a bonne saranxi kii naxan
 yi,
 ε a saranna fi a kewanle ra
 dɔxɔde firin.
 A dɔlɔn saxi igelengenna
 naxan kui,
 ε na rafe dɔxɔde firin.
⁷ A binyen nun yete
 yijaxunna naxan
 nagidi a yete ma,
 ε na tɔrɔn nun a sɔxɔlɛn
 jɔxɔnna ragidi a ma.
 Amasɔtɔ a fala nen a yete ma,
 a naxa,
 ‘A mato,
 n bata findi jaxalan mangan
 na,
 kaja gile mi n na,

n mi sunε mumε!
⁸ Na ma, fitina feni itoe birin
 fama a ma nen lɔxɔ ke-
 denni:
 furen nun sunun nun fitina
 kamena,
 a mɔn yi woli tɛeni, a gan.
 Amasɔtɔ Marigina Ala senben
 gbo
 naxan a kitin saxi.”
⁹ Dunuja mangan naxanye
 luxi yalunyaan nun yete
 yijaxunni a xɔn, ne na a
 ganmatɔn tutin to te waxatin
 naxan yi, e sunuma nen, e
 wuga a fe ra.
¹⁰ E gaxuxin yi sa ti wulani
 a jaxankatana fe ra, e yi a
 fala, e naxa,
 “Gbalona, gbalona,
 Babilon taa gbeena,
 taa senbe kanna,
 i ya kitin bata fa i ma sanja
 ma kedenni!”
¹¹ Dunuja yulane fan
 sunuma nen, e wuga a fe ra,
 amasɔtɔ muxu yo mi fa e sare
 seene sarama sɔnɔn:
¹² naxanye findixi xemaan
 nun gbeti fixen nun bɔxɔ
 bun nafunle nun perili geme
 tofajin nun taa dugi fajine
 nun dugi mamiloxine nun
 dugi faji gbete nun dugi
 gbeele nun wudi faji sifane
 birin na e nun se fajin sifan
 birin naxanye rafalaxi sama
 jinna ra, e nun wudi fajine
 nun sulan nun wuren nun
 geme faji fixe ne,
¹³ e nun sinamon wudi
 xiri jaxumɛn nun se xiri
 jaxumene nun latikɔnɔnna
 nun mirihi latikɔnɔnna nun
 wusulanna nun dɔlɔn nun
 turen nun murutu fujin
 nun murutun nun jingene
 nun yete ne nun soone nun

wontorone nun konyine nun
muxune niine.

¹⁴ Yulane yi a fala taan
muxune xa, e naxa,

“Sare seen naxanye birin xoli
i ma,

ne bata tunun,

i ya nafunle nun i ya nərən
bata ɲan.

E mi fa toma sənən!”

¹⁵ Yulan naxanye nafunla
sətə na taani yulayani, ne sa
tima nən wulani, amasətə e
bata gaxu a ɲaxankatan yεε
ra, e wugama nən, e sunu.

¹⁶ E yi a fala, e naxa,

“Gbalona.

Gbalon taa gbeeni ito xa.

Na kaane yi maxidixi taa dugi
fajin nin,

e nun dugi mamiloxin nun a
gbeela

e nun xεmaan nun gεmε
tofajine.

¹⁷ Nafulu gbee sifani ito
bata raxəri sanɲa ma
kedenni!”

Kunki ragine nun kunki
kui muxune nun kunkin wa-
likene birin yi sa ti wulani.

¹⁸ E gbelegbelema, e
yεen tixi a ganmatəən tutin
tematəən na, e naxa, “Taa
mundun yi maliga taa gbeeni
ito ra?”

¹⁹ E lu gbangbanna se e
xunne yi sununi, e yi lu wuge,
e sunu, e naxa,

“Gbalona,

gbalon taa gbeeni ito xa!

Kunki kanne birin findixi na-
fulu kanne ra taani ito
nin.

A bata raxəri sanɲa ma ke-
denni!”

²⁰ E sewa a halagi feen na,
ε tan naxanye kore xonna ma,

ε tan yama sariɲanxin nun a
nabine nun a xεrane,

ε fan xa sewa.

Amasətə Ala bata a makiti,

a yi ε xun mafala kitin bolon.

²¹ Nba, maleka senbεmana
nde yi gεmε gbeen tongo alo

se din gεmεna a yi a woli fəxə
igeni, a naxa,

“Babilən taa gbeen nawolima
ayi kala senbε sifani ito
nin,

a mi fa to sənən.

²² Konden xuiin nun yenla
xuiin nun xulen xuiin
nun

xətə xuiin mi fa mεma ayi
sənən!

Walikε kesuxi sifa yo mi fa
toma ayi sənən.

Se din xuiin mi fa mεma ayi
sənən!

²³ Lenpu degen mi fa toma ayi
sənən.

Naxalandin nun ɲaxalandi
kanna xuiin mi fa
mεma ayi sənən.

Na birin bayo ε yulane yi
findixi dunuɲa senbε
kanne nan na.

Na birin bayo ε dunuɲa mux-
une birin mayenden
nən ε woyimεya feene
xən.

²⁴ Alaa nabine nun a yama
sariɲanxin wunla
minixi Babilən taan
nin

muxun naxanye birin faxa
bəxəni,

ne wunla goronna a tan nan
ma.”

19

¹ Na danguxina, n yi fala
xui gbeen mε kore naxan yi
luxi alo gali gbeen xuina, a
naxa,

“Tantunna Ala xa!

Kisin nun binyen nun
senbena en ma Ala nan
yii!

² Amasoto a kitine sama
jondin nun tinxinna
nin.

A bata jaxalan yalunxi gbeen
makiti
naxan yi dunuja kalama a
yalunyaan na.*

A mon yi a walikene faxes
saran a ra."

³ E mon yi a fala, e naxa,

"Tantunna Ala xa!

Taan gan tutin luma nen te
habadan."

⁴ Fori moxojen nun naaninne
nun dalise naaninne yi e
xinbi sin, e yi Ala batu, a dxi
a manga gbedeni, e naxa,
"Amina! Tantunna Ala xa!"

*Yexee Diina jaxalandi tiin
jaxajaxana*

⁵ Na xanbi ra, fala xuiin yi
keli manga gbedeni naxan a
fala, a naxa,

"E en ma Ala tantun,

etan a walikene birin,

etan naxanye gaxuxi a yee ra,
muxudin nun muxu gbeena."

⁶ Nba, n yi fala xuiin me,
naxan yi luxi alo gali gbeen
xuina, a mon yi luxi alo ige
walan gbeen xuina, e nun
kuye sarin gbeen xuina. A
naxa,

"Tantunna Ala xa!

Amasoto en Marigina,

Ala senben birin kanna nan
mangayaan nabama!

⁷ En sewa, en jaxan.

En yi binyen fi a ma!

Bayo Yexee Diina jaxalandi
tiin waxatin bata a li,
a jaxalandin bata a yiton.

⁸ Dugi faji sarijanxin may-
ilenxin bata so a yii a
maxidi seen na."

Dugi fajin findixi yama
sarijanxina tinxinyaan mis-
aala nan na.

⁹ Na xanbi ra, malekan yi
a fala n xa, a naxa, "Ito sebe:
'Sewan na kanne xa naxanye
xilixi Yexee Diina jaxalandi
tiin sewa bande donni.' " A
mon yi a fala n xa, a naxa,
"Alaa jondi falane nan itoe
ra."

¹⁰ N yi n xinbi sin a bun ma
a batu feen na, koni a yi a fala
n xa, a naxa, "I nama na liga!
I walike boden nan n tan na
e nun i ngaxakedenna nax-
anye birin na Yesu a fe seren
ba. Ala nan xa batu!" Bayo
Yesu a fe sereya falan findixi
Alaa Nii Sarijanxin nabiya
falane nan na.

Soo ragiin nun soo fixena fe

¹¹ Nba, n yi kore xonna
to rabixi, n yi soo fixen to.
Naxan yi dxi a fari, na yi xili
nen Tinxinna nun Jondina.
A kitin nun yengen nabama
tinxinna nin.

¹² A yee ne yi luxi alo tee
degena. Mangaya taxamaseri
wuyaxi yi soxi a xun na.
Xinla yi sebexi a ma, muxu yo
mi naxan kolon, fo a tan.

¹³ Domaan naxan yi rago-
doxi a ma, na bata yi sin
wunli. A xili nen, "Alaa
Falana."

¹⁴ Ariyanna ganle yi biraxi
a foxo ra, e yi dxi soo fixene
fari. E maxidixi taa dugi fixe
sarijanxini.

* 19:2: *Jaxalan yalunxin* findixi wundo falan na lan Romi taan ma.

15 Silanfan xenxen yi minima a de, a yi siyane noma naxan na. A tan nan mangaya xodexen ligama siyane birin xun na a manga wure dunganna ra.† A tan nan manpa bogine bodonma Ala Senben Birin Kanna xolo gbeen manpa ige badeni.

16 Xinla sebexi a domain nun a danban ma, a naxa, “Mangane Mangana, Marigine Marigina.”

17 Nba, n yi malekan to tixi sogan tagi. Xonla naxanye birin yi kore foyeni, a yi falan ti ne xa a xuini texin na, a naxa, “E fa be, e fa e malan Alaa donse donna malan gbeena fe ra,

18 alogo e xa fa mangane suben don e nun sofa kuntigine nun senbemanen nun soone nun soo ragine e nun muxune birin, xorone nun konyine, muxu gbeen nun muxudina.”

19 N yi na sube magaxuxin to, e nun dunupa mangane nun e ganle. E yi malanxi alogo e xa na kanna yenge naxan dōxi soo fixen fari, e nun a ganla.

20 E yi sube magaxuxin suxu, e nun wule nabiin naxan yi kabanako feene ligama a yetagi a muxune mayenden naxanye xon e yi tin sube magaxuxin taxamasenna xa sa e ma, e yi a sawuran batu. E firinna birin nejnen yi woli ayi tee darani naxan degema dole teen na.

21 Naxan yi dōxi soo fixen fari, silanfanna naxan yi

minima na de, na yi a donxene faxa, xoline yi lugo e binbine ra.

20

Nee wuli kedenna mangayanafe

1 Nba, n yi malekan to gode keli kore, yili jaxin dejinna a yii e nun yoloxon kuye gbeena.

2 A yi ninginangan suxu, sari fonna, Yinna Mangana, Setana, a yi a xidi, a lu na han jee wuli keden.

3 Malekan yi a woli yili jaxin na, a yi na saxon a ma, a taxamasenna sa a ma, alogo a nama fa siyane mayenden han jee wuli kedenna yi kamali. Na na dangu, fo a mon xa fulun nen han waxatidi.

4 N yi manga gbedene to. Naxanye yi dōxi e yi, kiti sa senben yi so ne yii. Naxanye xunne bata yi sege e de Yesu a fe sereyaan nun Alaa falana fe ra, naxanye mi sube magaxuxin nun a sawuran batu, naxanye mi tin a taxamasenna xa sa e tigi ra hanma e yiin ma, n yi ne niine to. E niin mon yi bira e yi e nun Alaa Muxu Sugandixin yi mangayaan liga han jee wuli keden.

5 Faxa muxun donxene niin mi birama e yi han jee wuli kedenna yi defe. Faxa muxune kenla sayani, a folon nan na ra.

6 Sewan muxune xa naxanye na lu na keli singeni sayani. Sayaan firinden mi

† 19:15: Yaburin 2.9

senbe sotoma e tan ma, e findima nen Ala nun a Muxu Sugandixina saraxaraline ra, e yi mangayaan liga a xon han jee wuli keden.

Setana no fena

⁷ Na jee wuli kedenna na dangu waxatin naxan yi, Setana ramini na nen kasoon na.

⁸ A minima nen a siyane birin mayenden boxon tongon naaninne birin yi alogo a xa e malan yengen xili ma, na yi xili sa “Gogo nun Magogo.”* E wuya ayi alo foxo igen menensinna.

⁹ E fama nen e boxon yiren birin li, e sa yama sarijanxin daaxaden nabilin e nun Alaa taa rafanxina. Koni teen yi godo keli kore, a yi e halagi.

¹⁰ Na Yinna Mangana, Setana naxan e mayenden, na yi woli tee darani naxan degema dole teen na, sube magaxuxin nun wule nabiin denaxan yi. E lu jaxankataxi yanyin nun kaen na habadan han habadan.

Kiti donxena fe

¹¹ Nba, n yi manga gbede fixe gbeen to, e nun naxan yi dxi a yi. Boxo xonna nun kore xonna e gima a yee ra, e mi fa to sonon.

¹² Na xanbi ra, n yi faxes muxune to, muxu gbeene nun muxudine, e tixi manga gbeden yetagi. Kitabune yi rabi, Kitabu gbete fan yi rabi. Nii Rakisin Kitabun nan yi na ra. Faxes muxune yi makiti

alo a yi sebexi kii naxan yi kitabune kui, lan e kewanle ma.

¹³ Foxo igen yi a gbee faxes muxune ramini, sayaan nun laxira fan yi e gbee faxes muxune ramini, e birin yi makiti e kewanle ma.

¹⁴ Nayi, sayaan nun laxira yi woli tee darani. Na findin sayaan firinden nan na, tee darani.

¹⁵ Naxan yo xili mi to sebexi Nii Rakisin Kitabun kui, na wolima ayi nen tee darani.

21

Kore xori nenun nun boxo xori nenena fe

¹ Na xanbi ra, n yi kore xori nenun nun boxo xori nenun to. Amasoto kore xori singen nun boxo xori singen bata yi tunun, foxo igen mi yi fa na sonon.

² Awa, n yi Alaa Taa Sarijanxin to gode keli ariyanna yi Ala fema, Yerusalen nenena, a yitoxi alo jaxalandin naxan a yitoxi siga a xemen nalandeni.

³ N yi fala xui gbeen me manga gbedeni, a naxa, “Ala dxoden bata lu adamadiine tagi! A luma nen e fema, e findi a yamaan na. Ala yeteen luma nen e fema, a findi e Alara.”

⁴ A yi e yegen birin fitan e yee ra yi, sayaan mi fa luma na sonon hanma sununa hanma wugana hanma xolena. Amasoto fe fonne bata jan.”

* **20:8:** Alaa yamaan yaxune xili na kiini Nabi Esekiyeli kitabu yiren kui. A mato Esekiyeli sora 38 han 39 kui.

⁵ Na xanbi ra, naxan yi dɔxi manga gbɛdeni, na yi a fala, a naxa, “N bata feen birin findi a nɛnɛn na!” A mɔn yi a fala, a naxa, “Ito seβε, amasɔtɔ fe ragidixin nun ɲɔndin nan falani itoe ra.”

⁶ A mɔn yi a fala n xa, a naxa, “N tan nan Alifa nun Omega ra.* Na nan na ra, a fɔlɔn nun a raɲanna. Xa min xɔnla naxan ma, n siimaya tigi igena nde soma nɛn a yii, a sare mi na.

⁷ Na nan findima nɔ sɔtɔ muxun kɛɛn na. N findima nɛn a Ala ra, a yi findi n ma diin na.

⁸ Koni nafigine nun denkɛleyatarene nun muxu xɔsixine nun faxa tiine nun yanga suxune nun kɔeramuxune nun suxure batune nun wule falane birin, ne tan gbeen tɛɛ daraan nan na naxan dɛgɛma dole tɛɛn na. Sayaan firinden nan na ra.”

Yerusalɛn nɛnɛna fe

⁹ Lenge soloferen yi suxi maleka soloferen naxanye yii, naxanye yi rafexi fitina fe dɔnxɛ soloferene ra, na nde keden yi fa n fɛma, a naxa, “Fa be, n xa ɲaxalandin yita i ra, Yɛxɛɛ Diina ɲaxanla.”

¹⁰ Alaa Nii Sariɲanxin yi so n yi, malekan yi siga n na geya gbeen fari pon, a sa Taa Sariɲanxin yita n na, Yerusalɛn naxan godo keli ariyanna yi Ala fɛma.

¹¹ Alaa nɔrɔn yi a ma, a mayilenma alo yasipi gɛmɛna alo gɛmɛ fixɛna.

¹² Yinna yi taan nabilinxi, a mate, a gbo. So dɛ fu nun firin yi a ma. Maleka fu nun firin tixi na dɛɛne ra. Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne xinle seβεxi dɛɛne ma.

¹³ Sogeteden binni dɛ saxan, kɔmɛnna ma dɛ saxan, yiifanna ma dɛ saxan, sogegododen binni dɛ saxan.

¹⁴ Bɛtɛn sade fu nun firin nan yi taan yinna bun, Yɛxɛɛ Diina xɛra fu nun firinne xinle seβεxi e ma.

¹⁵ Malekan naxan yi falan tima n xa, se maliga tamin yi suxi na yii naxan yi rafalaxi xɛmaan na, alogo a xa taan maliga e nun a dɛɛne nun a yinna.

¹⁶ Tongon naanin nan yi taan ma. A kuyan nun a yigboon yi lan. Malekan yi taan maliga se maliga tamin na: kilo wuli firin. A kuyan nun a yigboon nun a yiteen birin yi lan.

¹⁷ Malekan yi yinna maliga adamadiine se maliga kini, nɔngɔnna yɛ kɛmɛ tonge naanin e nun naanin.

¹⁸ Na yinna yi tixi yasipi gɛmɛn nan na, taan yi tixi xɛma fajin nan na. A fixa alo kilasina.

¹⁹ Taan nabilinna yinna bɛtɛn sadene yi rayabuxi gɛmɛ fajin sifan birin na: yasipi gɛmɛn nan yi a bɛtɛn sade singen ma, a firindena safiri gɛmɛna, a saxandena agati gɛmɛna, a naanindena emerodi gɛmɛna,

²⁰ a suulundena onixi gɛmɛna, a sennindena

* **21:6:** Gireki xuiin gbee sebelidine fɔlɔn nan Alifa ra, a raɲanna yi findi Omega ra. Na nan na ra, a fɔlɔn nun a raɲanna.

karineliya gɛmɛna, a soloferedena kirisoliti gɛmɛna, a solomasɛxɛdena berili gɛmɛna, a solomanaanindena topasi gɛmɛna, a fudena kirisopirasi gɛmɛna, a fu nun kedendena yasinti gɛmɛna, a fu nun firindena ametisi gɛmɛna.

²¹ A so dɛ fu nun firinne birin yi rafalaxi gɛmɛ fajine nan na. Dɛ keden kedenna birin yi rafalaxi pɛrili gɛmɛ tofaji keden nan na. Taan kira gbeen yi rafalaxi xɛma fajin nan na, a fixa alo kilasina.

²² Koni n mi Ala Batu Banxin se to na taani, amasɔto Marigina, Ala Sɛnben Birin Kanna nun Yɛxɛɛ Diin nan findixi Ala Batu Banxin na.

²³ Taan mako mi yi sogen nun kike dɛgɛn ma, amasɔto Alaa nɔrɔn yi a yiyalanma. Yɛxɛɛ Diin nan a lɛnpun na.

²⁴ Dunuɲa siyane sigan tima a dɛgɛn nan ma, dunuɲa mangane fama nɛn e binyen na a xɔn.

²⁵ Taan dɛene mi ragalin mumɛ, amasɔto kɔɛɛn mi soma na yi mumɛ!

²⁶ Siyane birin fama nɛn e binyene nun e xunnay-erɛnne ra a xɔn.

²⁷ Koni se saripantare yo mi soɛ na taani, hanma fe xɔsixi rabana hanma wule falana, koni fɔ naxanye xili seɓexi Yɛxɛɛ Diina Nii Rakisin Kitabun kui.

22

Ariyanna

¹ Malekan yi siimaya baa igen fan yita n na. A fixa alo

kilasina, keli Ala nun Yɛxɛɛ Diina manga gbɛdɛni.

² Siimaya wudin yi tixi taan yama malanden tagi, e nun baan fɔxɔ firinne ra, naxan yi bogima sanɲa ma fu nun firin ɲɛɛn bun ma. A yi bogima nɛn kike yo kike. Siyane rakɛndɛya seen nan yi a dɛɛne ra.

³ Danga mi fa na sɔnɔn.

Ala nun Yɛxɛɛ Diina manga gbɛdɛn luma nɛn na taani. A walikene yi a batu.

⁴ E yi a yɛtagin to, a xinla yi lu e tigi ra.

⁵ Kɔɛɛn mi fa soɛ mumɛ, e mako mi fa luma lɛnpu dɛgɛn ma hanma sogena, amasɔto Marigina, Ala nan e luma kɛnɛnni. E luma nɛn mangayani habadan han habadan.

Yesu fa fena fe

⁶ Na xanbi ra, malekan yi a fala n xa, a naxa, “Fe ragidixin nun ɲɔndin nan falani itoe ra. Marigina, Ala naxan xaxinla fima nabine ma, na nan a malekan nafaxi alogo a xa sa a yita a walikene ra naxan fama ligadeni.”

⁷ Yesu naxa, “N famatɔɔn ni i ra. Sɛwan na kanna xa naxan na nabiya fala seɓexini itoe suxu.”

⁸ N tan Yoni nan feni itoe mɛxi, n yi e to. Nba, n to e mɛ, n yi e to, malekan naxan yi e yitama n na, n yi bira na san bun ma, alogo n xa a batu.

⁹ Koni a yi a fala n xa, a naxa, “I nama na liga de! I walikɛ boden nan n na, e nun i ngaxakeden nabine e nun naxanye birin fala seɓexini itoe suxuma. Ala nan batu!”

¹⁰ A yi a fala n xa, a naxa, “I nama nabiya fala sebexini itoe findi wundo feene ra de. Amasotɔ waxatin bata maso.

¹¹ Xa tinxintaren naxan na, na xa lu tinxintareyani. Xa xɔsiden naxan na, na xa lu xɔsi fe rabani. Xa naxan tinxin, na xa lu tinxinyaan fari. Xa naxan sariɲan, na xa lu sariɲanni.”

¹² Yesu naxa, “N famaani i ra. N fama nɛn birin kewanla saranna ra n yii.

¹³ N tan nan Alifa nun Omega ra, na bunna nɛɛn fa fala a singen nun a dɔnxɛna, a fɔlɔn nun a rapanna.”

¹⁴ “Sɛwan na kanne xa naxanye e domane xama alogo e xa siimayaan wudin sɔtɔ, e so taan so dɛɛne ra.

¹⁵ Koni fe xɔsixi rabane nun kɔɛramuxune nun yalundene nun faxa tiine nun suxure batune nun wule falan nafan naxanye birin ma, ne luma nɛn taan fari ma.”

¹⁶ “N tan Yesu bata n ma malekan xɛɛ ma alogo a xa sa sereyani ito ba dɛnkɛleya yamane xa. Dawuda bɔnsɔnna

nan n na, keli a denbayani. Tagalan saren nan n tan na, naxan tema xɔtɔnni.”

¹⁷ Awa, Alaa Nii Sariɲanxin nun ɲaxalandin yi a fala, e naxa, “Fa be!” Naxan yo na a mɛ, na fan xa a fala, a naxa, “Fa be!” Xa min xɔnla naxan ma, na xa fa. Xa naxan wama siimaya igen xɔn, na xa a rasuxu, a mi sarama.

Fala Dɔnxɛna

¹⁸ N muxune nan maxadima naxanye birin nabiya fala sebexini itoe mema, xa naxan nde sa e fari, Ala fitina feene sama nɛn na kanna fari naxanye sebexi kitabuni ito kui.

¹⁹ Xa naxan yo nde ba nabiya fala sebexini itoe ra, Ala na kanna gbee bama nɛn siimaya wudin nun taa sariɲanxina fe yi, naxanye fe falaxi kitabuni ito kui.

²⁰ Naxan feni itoe seren bama, na naxa, “Nɔndin na a ra, n famaani i ra.” Amina! Marigi Yesu fa!

²¹ Marigi Yesu xa hinan ɛ birin na.